

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּרַת דְּבָרֶיךָ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אֵמֶת.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְּפִלָּל בְּתַפִּילִּין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יְאֹר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּתְּנֶךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

בו יסופר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים והיילותם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור הולך על אברהם בשביל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדָוִד מְזֻמָּר נֶאֱמַר יְהוָה | לְאֹדְנִי שָׁב לִימִינִי עַד־אֲשֵׁית אֵיכֶיךָ הָדָם לְרִגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָב יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקֶרֶב אֵיכֶיךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָנִים חֵילְךָ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשָּׁחַר לֵךְ מִלְ יִלְדֶתְךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶת־הַכֹּהֵן לְעוֹלָם עַל־דִּבְרָתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֹדְנִי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ו יִדְּיוֹ בַּגּוֹיִם מָלֵא גִּוִּיּוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אָרֶץ רַבָּה: ז מִנְחָל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־בֵּן יָרִים רֹאשׁ:

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לֵב בְּסֹד יִשְׂרָאֵל וְעַדָּה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֶר פָּעִלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לָעַד: ד זָכַר עָשָׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ה טָרַף נֶתַן לִירָאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֶאֱמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת וַיִּשְׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה | יֵרָאֵת יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמַדַת לָעַד:

"דבר מלכות"

מודפס בדפוס ידיעות תקשורת (2000) בע"מ בכ 49,500 עותקים

מתוכם הודפסו

16,500 עותקים על ידי - לב רוממה בע"מ

כל המעוניין להשתתף בהדפסת ה"דבר מלכות" מכמות של 5000 חוברות ומעלה יכול לכתוב לפאקס: 03-9606108 או למייל: USA @DvarMalchus.Org ו Israel@DvarMalchus.Org

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

Brooklyn, NY:

Store	Address
Empire Kosher	529 Empire Boulevard
Post mark it	383 Kingston Avenue
Kol Tuv Grocery	409 Kingston Avenue
Hamafitz	361 Kingston Avenue
Albany bakery	337 Albany Ave

Store	Address
Judaica world	329 Kingston Avenue
kahan superette	317 Kingston Avenue
Kingston Bake Shop	380 Kingston Avenue
Merkaz Stam	309 Kingston Avenue
Dvar Malchus	717 empire blvd

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

שם העיר והחנות		כתובת		שם העיר והחנות		כתובת	
אביטל	אללוק אלי	באר שבע	קוקליטסקי לאוניד	זכרון יעקב	זכרון יעקב	הנדב 26	הנדב 26
אבן יהודה מגה בעיר	מייסדים 2	באר שבע	באר שבע צומת ספרים	זכרון יעקב	זכרון יעקב	קניון מול זכרון על כביש 4	קניון מול זכרון על כביש 4
אור הגנוז	שחר ולנר	באר שבע	באר שבע צומת ספרים	חדרה	חדרה	הגיבורים 85	הגיבורים 85
אור יהודה כמעט חנים	המפעל 13	בית אל	בית אל כמעט חנים	חולון	חולון	השופטים 26	השופטים 26
אור יהודה סעד הרצל	השוק 1	בית אלעזרי	בית אלעזרי	חולון	חולון	התנאים 5	התנאים 5
אור עקיבא עובדיה אילן	דוד המלך 514	ביתר עילית	ביתר עילית ספרינט מוטור	חולון	חולון	המלאכה 31	המלאכה 31
אור עקיבא כמעט חנים	האילן 1 אזור תעשייה צפוני	בית שמש	בית שמש קיוסק החברים	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אופקים בוכריס עמוס	הרצל 39	בית שמש	בית שמש סופר מרקט ברק	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אורנית אורנית פוד מרקט	מרכז מסחרי	בני ברק	בני ברק רמי לוי - רמת גן	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אזור נון סטופ מרקט	הרצל 32	בני ברק	בני ברק מירן אליהו	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אילת ג. י. ש. א. 63 בע"מ	האנפה 1/1	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אלקנה כמעט חנים	מרכז מסחרי חדש	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אריאל יוסי ותמר חסון	כיכר העיר 4	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אריאל חלום מתוק	דרך הציונות 21	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשדוד ויקטורי מוזרין	חנה סנש 1	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשדוד מינימרקט כינרת	כינרת 51	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשדוד כמעט חנים	גיא אוני 1	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשדוד יוחננוף	ז'בוטינסקי 27 סטאר סנטר	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשדוד פנינת שער לים	שוהם 2/9	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשדוד מכולת אבזרל	הסיטי 93/27	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשדוד צומת ספרים	הגדוד העברי 6	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשקלון ויקטורי	שדרות בן צבי 48	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
אשקלון מינימרקט מינה	הגבורה 7 (בית העירייה)	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר טוביה רמי לוי - קסטינה	מתחם ביג איזור התעשייה	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר שבע אורן - על הדרך	נווה נוי	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר שבע אפנר רונית	אלעזר שמואלי	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר שבע מפגש ספיר	שד' ירושלים 2	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר שבע מזנון אביב	החלוץ 106	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר שבע מורדוק איריס	שאול המלך 38 קניון שאול	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר שבע מעדי השלום	חנות 14 תחנה מרכזית	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר שבע נאני בוקובזה	בן צבי 10 חנות 3 רכבת	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה
באר שבע פלס יהודה	אחד העם 1	בני ברק	בני ברק אוויר עד	חולון	חולון	המלאכה	המלאכה

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן: ה

שם העיר והחנות	כתובת
ירושלים סופר-טי הרובע בע"מ	היהודים 1
ירושלים חכמי גרי סיימון	שד' משה דיין 1
ירושלים שיק שק	בית הכרם 29
ירושלים סופר היובל	אורגואי 3
ירושלים אלקאים דוד	פייר קניג 2
ירושלים בן זקרי נתי - פילבוקס	עזה 34
ירושלים בן חמו סימון	עמק רפאים 28
ירושלים בני יעקב מלאיב למסחר	פרנקפורטר 14
ירושלים קיוסק גול	דהומי בלוק 34
ירושלים דבוש רן	מאיר גרשון 30
ירושלים שלגיה	דרך חברון 103
ירושלים ועקנין משה	דרך בית לחם 17
ירושלים סופרדיל	דרך בית לחם 74
ירושלים סופר דיל	דרך חברון 28
ירושלים יעקב עמוס	עין גדי 22
ירושלים מינמרקט גילה	בן אליעזר אריה 62
ירושלים לוי גדעון	אגריפס 131
ירושלים סופרמיני	ליכטנשטין 1
ירושלים מאיר חמוני	שלום יהודה 30
ירושלים מעלומי נוראל	הצפירה 12
ירושלים מפגש הגבעה	שחל 58
ירושלים מצלאוי דוד	בן זכאי 7
ירושלים ניסן ובניו	קק"ל 13
ירושלים צור יורם	רחמילביץ 134
ירושלים קיוסק "מגיד"	שדרות המאירי 13
ירושלים רמי לוי - רמות	דרך החורש 90
ירושלים ש.מ. שירותי מזון בע"מ	רמות ב
ירושלים יזדי יגאל	אליהו קורן 19
ירושלים שמש מאיר	שלמה בן יוסף 20
ירושלים שקורי דוד	הפלמח 42
ירושלים רמי לוי - מהדרין	עין גדי 19
ירושלים רמי לוי שיווק השקמה	כנפי נשרים 62
	הפרסה 5
	רב חן

ירושלים רמי לוי שיווק השקמה	האומן 15
ירושלים רמי לוי שיווק השקמה	יד חרוצים 18
ירושלים צעצועי קנגורו	כיסופים 803
ירושלים אושר עד	בית הדפוס 29
ירושלים רבני יוסף	הנורית 21
ירושלים מרדכי מאיר	הששה עשר 41
ירושלים צומת ספרים	ד' אגודת ספורט ביתר
ירושלים צומת ספרים	תחנה מרכזית
ירושלים צומת ספרים	יד חרוצים 18
ירושלים צומת ספרים	פארן 17
ירושלים כוכב יאיר	מרכז מסחרי
ירושלים כוכב יונה	רח' דרך המרכז 4
ירושלים כוכב יעקב	צרכנית כפר טרומן
ירושלים כוכב יעקב	מנחם בגין 44
ירושלים כוכב יעקב	הכסף 1
ירושלים כוכב יעקב	נתיב האבות 14,
ירושלים כוכב יעקב	מרכז שרונה
ירושלים כוכב יעקב	פינס 16
ירושלים כוכב יעקב	ויצמן 128
ירושלים כוכב יעקב	בית רפואה מאיר
ירושלים כוכב יעקב	מישל שלמה
ירושלים כוכב יעקב	נשיאי ישראל 7
ירושלים כוכב יעקב	יוספטל 23
ירושלים כוכב יעקב	פסח לב 2
ירושלים כוכב יעקב	א.ת. צפוני לוד
ירושלים כוכב יעקב	א.ת. צפוני לוד
ירושלים כוכב יעקב	היוצרים 3
ירושלים כוכב יעקב	אורן 47
ירושלים כוכב יעקב	נוף העמק 1
ירושלים כוכב יעקב	רמת זירעאל 11
ירושלים כוכב יעקב	מרכז מסחרי
ירושלים כוכב יעקב	עמק איילון 18
ירושלים כוכב יעקב	מתחם ישרו
ירושלים כוכב יעקב	ישרו סנטר
ירושלים כוכב יעקב	שד' המלאכה 121
ירושלים כוכב יעקב	צומת שילת
ירושלים כוכב יעקב	שילת מרכז ירדן
ירושלים כוכב יעקב	לב העיר

ירושלים סופר-טי הרובע בע"מ	היהודים 1
ירושלים חכמי גרי סיימון	שד' משה דיין 1
ירושלים שיק שק	בית הכרם 29
ירושלים סופר היובל	אורגואי 3
ירושלים אלקאים דוד	פייר קניג 2
ירושלים בן זקרי נתי - פילבוקס	עזה 34
ירושלים בן חמו סימון	עמק רפאים 28
ירושלים בני יעקב מלאיב למסחר	פרנקפורטר 14
ירושלים קיוסק גול	דהומי בלוק 34
ירושלים דבוש רן	מאיר גרשון 30
ירושלים שלגיה	דרך חברון 103
ירושלים ועקנין משה	דרך בית לחם 17
ירושלים סופרדיל	דרך בית לחם 74
ירושלים סופר דיל	דרך חברון 28
ירושלים יעקב עמוס	עין גדי 22
ירושלים מינמרקט גילה	בן אליעזר אריה 62
ירושלים לוי גדעון	אגריפס 131
ירושלים סופרמיני	ליכטנשטין 1
ירושלים מאיר חמוני	שלום יהודה 30
ירושלים מעלומי נוראל	הצפירה 12
ירושלים מפגש הגבעה	שחל 58
ירושלים מצלאוי דוד	בן זכאי 7
ירושלים ניסן ובניו	קק"ל 13
ירושלים צור יורם	רחמילביץ 134
ירושלים קיוסק "מגיד"	שדרות המאירי 13
ירושלים רמי לוי - רמות	דרך החורש 90
ירושלים ש.מ. שירותי מזון בע"מ	רמות ב
ירושלים יזדי יגאל	אליהו קורן 19
ירושלים שמש מאיר	שלמה בן יוסף 20
ירושלים שקורי דוד	הפלמח 42
ירושלים רמי לוי - מהדרין	עין גדי 19
ירושלים רמי לוי שיווק השקמה	כנפי נשרים 62
ירושלים רמי לוי שיווק השקמה	הפרסה 5
ירושלים רמי לוי שיווק השקמה	רב חן

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

שם העיר והחנות		כתובת		שם העיר והחנות		כתובת		שם העיר והחנות		כתובת	
עפולה גבאי	תחנה מרכזית אגד	קרית חיים הפלוס	אח"י אילת 15/9	רחובות מגה	דרך ירושלים 15	רחובות מגה	דרך ירושלים 15	רחובות מגה	דרך ירושלים 15	רחובות מגה	דרך ירושלים 15
עפולה רמי לוי	יהושע חנקין 14	קרית חיים	כניסה לרכבת	רחובות מגה בול שפע שוק	דרך ירושלים 2	רחובות מגה בול שפע שוק	דרך ירושלים 2	רחובות מגה בול שפע שוק	דרך ירושלים 2	רחובות מגה בול שפע שוק	דרך ירושלים 2
עקרון יוחננוף	המלך חסן 1	קרית טבעון נחום רמי	אלכסנדר זייד 1	רמלה כמעט חנים	אריה לוי 1	רמלה כמעט חנים	אריה לוי 1	רמלה כמעט חנים	אריה לוי 1	רמלה כמעט חנים	אריה לוי 1
ערד מיני מרקט טללים	שמעון 38	קרית מוצקין אוחיון מורן מימון	שד' גושן 55	רמלה כמעט חנים	קלאוזנר 10	רמלה כמעט חנים	קלאוזנר 10	רמלה כמעט חנים	קלאוזנר 10	רמלה כמעט חנים	קלאוזנר 10
ערד דברים שצריך	חן 34 מרכז מסחרי	קרית מוצקין	יחזקאל חנה	רמלה ויקטורי	קניון קרית הממשלה	רמלה ויקטורי	קניון קרית הממשלה	רמלה ויקטורי	קניון קרית הממשלה	רמלה ויקטורי	קניון קרית הממשלה
עתלית	סונול	קרית מוצקין שופרסל שלי	שד' ויצמן 1	רמת גן סופר רני (לגעת באושר)	ביאליק 21	רמת גן סופר רני (לגעת באושר)	ביאליק 21	רמת גן סופר רני (לגעת באושר)	ביאליק 21	רמת גן סופר רני (לגעת באושר)	ביאליק 21
עתלית כמעט חנים	רח' הרדוף מרכז מסחרי	קרית מוצקין	כניסה לרכבת	רמת השרון מינימרקט אלימלך אשר	אוסישקין 102	רמת השרון מינימרקט אלימלך אשר	אוסישקין 102	רמת השרון מינימרקט אלימלך אשר	אוסישקין 102	רמת השרון מינימרקט אלימלך אשר	אוסישקין 102
פרדס חנה כהן נתן	ככר הנשיא	קרית מלאכי ויקטורי	ז'בוטינסקי 8	רמת ישי אביאל מליחי	הארז	רמת ישי אביאל מליחי	הארז	רמת ישי אביאל מליחי	הארז	רמת ישי אביאל מליחי	הארז
פרדס חנה רמי לוי	איזור תעשייה הישן	קרית שמונה בן דיין יוסף - כל בו הצפון	הלבנון 305/1	רעננה מגה בול, סניף מרכז גולן	אחוזה 198	רעננה מגה בול, סניף מרכז גולן	אחוזה 198	רעננה מגה בול, סניף מרכז גולן	אחוזה 198	רעננה מגה בול, סניף מרכז גולן	אחוזה 198
פתח תקווה מינימרקט יפה חוברה	אחוזה 112	קרית שמונה בן סימון אברהם	יהודה הלוי	רעננה קולד מיכאל	אוסטרובסקי 41	רעננה קולד מיכאל	אוסטרובסקי 41	רעננה קולד מיכאל	אוסטרובסקי 41	רעננה קולד מיכאל	אוסטרובסקי 41
פתח תקווה כמעט חנים	צומת ירקונים	קרית שמונה אלונית צומת הגומא	ד.נ. גליל עליון	רעננה קיוסק בן צור	בורוכוב 87	רעננה קיוסק בן צור	בורוכוב 87	רעננה קיוסק בן צור	בורוכוב 87	רעננה קיוסק בן צור	בורוכוב 87
פתח תקווה צומת ספרים	בית רפואה בילינסון	קרית שמונה שופרסל	הנשיא 4 (קניון נחמיה)	שדה אילן	צרנית שדה אילן	שדה אילן	צרנית שדה אילן	שדה אילן	צרנית שדה אילן	שדה אילן	צרנית שדה אילן
פתח תקווה צומת ספרים	פאואר סנטר ירקונים	ראש העין ויקטורי	שבזי 26	שדרות ויקטורי	סמטת הפלדה 3	שדרות ויקטורי	סמטת הפלדה 3	שדרות ויקטורי	סמטת הפלדה 3	שדרות ויקטורי	סמטת הפלדה 3
פתח תקווה צומת ספרים	בזל פ. ז'בוטינסקי 1	ראש העין קהלני שלום	שבזי 15	שדרות חן מרקט	נאות אשכול 1	שדרות חן מרקט	נאות אשכול 1	שדרות חן מרקט	נאות אשכול 1	שדרות חן מרקט	נאות אשכול 1
צומת שמשון	קיוסק צומת שמשון	ראש העין רמי לוי	איזור תעשייה לב הארץ	שילה	ליתן שלמה	שילה	ליתן שלמה	שילה	ליתן שלמה	שילה	ליתן שלמה
צפת כחולן אייל	ירושלים 11	ראש פינה סופר מעין	מרכז מסחרי	שערי תקווה	יהלום 25	שערי תקווה	יהלום 25	שערי תקווה	יהלום 25	שערי תקווה	יהלום 25
צפת פישדלו נתן	כנען 204	ראשון לציון גל חייט	התזמורת 60	תל אביב פיצוחי פנקס	פנקס 45	תל אביב פיצוחי פנקס	פנקס 45	תל אביב פיצוחי פנקס	פנקס 45	תל אביב פיצוחי פנקס	פנקס 45
צפת כהן אהרן	איזור תעשייה חדש	ראשון לציון שביב שמואל	רוטשילד 15	תל אביב אביגל לבנה	יהודה הנשיא 13	תל אביב אביגל לבנה	יהודה הנשיא 13	תל אביב אביגל לבנה	יהודה הנשיא 13	תל אביב אביגל לבנה	יהודה הנשיא 13
קציר מינימרקט קציר	דרך האלון 141	ראשון לציון חן מרקט	זלמן שזר 18	תל אביב אהרני יגאל	ברודצקי 50 רמת אביב	תל אביב אהרני יגאל	ברודצקי 50 רמת אביב	תל אביב אהרני יגאל	ברודצקי 50 רמת אביב	תל אביב אהרני יגאל	ברודצקי 50 רמת אביב
קצרין א.ד. עמר	מרכז מסחרי איתן	ראשון לציון חצי חנים	לח"י 16	תל אביב אס שרותי הסעדה בע"מ (משען)	שלונסקי 6	תל אביב אס שרותי הסעדה בע"מ (משען)	שלונסקי 6	תל אביב אס שרותי הסעדה בע"מ (משען)	שלונסקי 6	תל אביב אס שרותי הסעדה בע"מ (משען)	שלונסקי 6
קרית ארבע	מינימרקט דקל	ראשון לציון פיצוחי כהן ובני	רוטשילד 88	תל אביב מפגש הקשת	הקשת 6	תל אביב מפגש הקשת	הקשת 6	תל אביב מפגש הקשת	הקשת 6	תל אביב מפגש הקשת	הקשת 6
קרית אתא כהן משה	סוקולוב 40	ראשון לציון הושיר איציק	הנחשול 30 נוה ים	תל אביב המקום של גל	הירקון 323	תל אביב המקום של גל	הירקון 323	תל אביב המקום של גל	הירקון 323	תל אביב המקום של גל	הירקון 323
קרית אתא כמעט חנים	ההסתדרות 247	ראשון לציון תחנת רכבת	בכניסה	תל אביב זרביאלוב בחטיאר	קהלת לבוב 24	תל אביב זרביאלוב בחטיאר	קהלת לבוב 24	תל אביב זרביאלוב בחטיאר	קהלת לבוב 24	תל אביב זרביאלוב בחטיאר	קהלת לבוב 24
קרית ביאליק ספיר ד. קמעונות בע"מ	לילך 9 גבעת הרקפות	ראשון לציון מינימרקט אור	מורדי הגיטאות 103	תל אביב מינימרקט לינוי	בצלאל 4	תל אביב מינימרקט לינוי	בצלאל 4	תל אביב מינימרקט לינוי	בצלאל 4	תל אביב מינימרקט לינוי	בצלאל 4
קרית ביאליק בן נעים יעקב	הניצנים 1 סביניה	רחובות אליאס שי שלמה	הרצל 147	תל אביב מכלת איזי	בלוך 35	תל אביב מכלת איזי	בלוך 35	תל אביב מכלת איזי	בלוך 35	תל אביב מכלת איזי	בלוך 35
קרית ביאליק כמעט חנים	שדרות חן 1	רחובות חנות בר כל	מדאר 27	תל אביב לוזון חיים	קהילת ורשה 27	תל אביב לוזון חיים	קהילת ורשה 27	תל אביב לוזון חיים	קהילת ורשה 27	תל אביב לוזון חיים	קהילת ורשה 27
קרית גת מפגש נתי	שד. לכיש 36	רחובות יוחננוף	איזור התעשייה קרית משה	תל אביב כמעט חנים	מגדלי ת"א נחלת יצחק 20	תל אביב כמעט חנים	מגדלי ת"א נחלת יצחק 20	תל אביב כמעט חנים	מגדלי ת"א נחלת יצחק 20	תל אביב כמעט חנים	מגדלי ת"א נחלת יצחק 20
קרית גת הממתקים של שגיב	שד. גת 44	רחובות יוחננוף	אופנהיימר 10 קרית המדע	תל אביב מוטי מרקט	קהלת פאדובה 20	תל אביב מוטי מרקט	קהלת פאדובה 20	תל אביב מוטי מרקט	קהלת פאדובה 20	תל אביב מוטי מרקט	קהלת פאדובה 20
קרית גת מגידיש אודי	שד. מלכי ישראל 162	רחובות יוחננוף	קרית המדע	תל אביב מגה בעיר - מעוז אביב	בני אפרים 209	תל אביב מגה בעיר - מעוז אביב	בני אפרים 209	תל אביב מגה בעיר - מעוז אביב	בני אפרים 209	תל אביב מגה בעיר - מעוז אביב	בני אפרים 209
קרית גת ביטון יחיא	עתניאל בן קנז 5	רחובות מימינרקט ההולנדית	הר הצופים 17	תל אביב מינימרקט ככר המדינה	ה' באייר 64	תל אביב מינימרקט ככר המדינה	ה' באייר 64	תל אביב מינימרקט ככר המדינה	ה' באייר 64	תל אביב מינימרקט ככר המדינה	ה' באייר 64
קרית גת ויקטורי	דרך הדרום 3	רחובות תחנת רכבת	משתי הכניסות	תל אביב ממתקי קנדי	קומה 4 תחנה מרכזית	תל אביב ממתקי קנדי	קומה 4 תחנה מרכזית	תל אביב ממתקי קנדי	קומה 4 תחנה מרכזית	תל אביב ממתקי קנדי	קומה 4 תחנה מרכזית

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן: ז

שם העיר והחנות		שם העיר והחנות		שם העיר והחנות	
כתובת	שם העיר והחנות	כתובת	שם העיר והחנות	כתובת	שם העיר והחנות
תל אביב מיינמרקט מאנה	אבן גבירול 61	תל אביב מיינמרקט עמית	מוזיר 3	תל אביב רכבת השלום	ליד הכניסה
תל אביב פלדמן בע"מ	מרכז בעלי מלאכה 6	תל אביב צרכניית הגוש	יחזקאל שטריכמן 9	תל אביב סופר שוק	ברוריה 19
תל אביב ספיר ד.ן.קמעונאות בע"מ	אינשטיין 64	תל אביב גן פרי וירק	אפטר 9	תל אביב צרכניית אלטרנט	מחל 20
תל אביב OZ 4 YOU	ויצמן 6	תל אביב רפאילוב אנטולי	בראלי 18	תל אביב גיגי	טאגור 55 רמת אביב
תל אביב פיצוחי שלמה	אחימאיר 15	תל אביב "התחנה הישראלית"	דרך מנחם בגין 116	תל אביב כהן יואל - רמת אביב	טאגור 38 רמת אביב
תל אביב פנאי ללא TV	בית אל 15	תל אביב רכבת מרכז סבידור	משתי הכניסות	תל אביב שורצקי אברהם	שנקין 54
תל אביב מטייב ניסים	פינס 34	תל אביב רכבת האוניברסיטה	משתי הכניסות	תל מונד רגע מתוק	הדקל 52

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים ק"י קי"א ג
- (ג) מאמר ד"ה ועמדו רגליו גוי
יום ב' דחג הסוכות, ה'תשס"י ח
- (ד) שיחת יום ב' דחג הסוכות ה'תשס"י כד
- (ה) שיחת ליל ג' דחג הסוכות, ה'תשס"י כה
- (ו) לקוטי שיחות – חג הסוכות
(בלה"ק) כרך יט מח
- (ז) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכו"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל נג
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – וזאת הברכה נד
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע חג הסוכות נו
- (י) שיעורי תהלים לשבוע חג הסוכות סח
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע חג הסוכות סט
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע חג הסוכות עט
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פב

שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:

- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע חג הסוכות פה
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע חג הסוכות קי
- (טז) – ספר המצוות לשבוע חג הסוכות קטז
- (יז) נביאים וכתובים
שמואל-ב פרק יג, תהלים פרק לד קיז
- (יח) עין יעקב מסכת יומא קיט

(יט) מסכת חולין עם ביאורים
מדף קה עד דף קיא קכ

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:

- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן קמט
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קמט
- (כב) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קנ
- (כג) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קנב
- (כד) דרך מצותיך – ספר המצוות
אדמו"ר ה"צמח צדק" קנב
- (כה) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קנג
- (כו) קונטרס עץ החיים
אדמו"ר מוהרש"ב קנג
- (כז) ספר המאמרים קונטרסים חלק א'
אדמו"ר מוהרי"צ קנד
- (כח) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהרי"צ קנד
- (כט) רשימת תרצ"ט
אדמו"ר מוהרי"צ קנו
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ קנו
- (לא) לוח זמנים לשבוע חג הסוכות קנז
- (לב) סדר הדלקת נרות לחג הסוכות ולשב"ק קנט

ביאור בדרך אפשר

1 הנביא זכריה מתנבא על ימות המשיח (בפסוקים שהם ההפטרה ליום הראשון
2 של חג הסוכות) ואומר:

3 וְעָמְדוּ רִגְלָיו שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּבִיכּוֹל גּוֹ' עַל הַר הַהֵיטִים גּו'
4 וְנִבְקַע הַר הַהֵיטִים מִחֻצָּיו בִּאֲמָצְעוֹ מִזְרָחָה וְיָמָה מִהַמְזוּרָה לַמַּעֲרָב

5 גּו' וְיָשׁ חֲצִי הַהָר צְפוֹנָה

6 חֲצִיו הַצְפוֹנִי יוֹחַ מִמְּקוֹמוֹ לַצֶּדֶד

7 צָפוֹן וְחֻצָּיו נִגְבָּה הַרְרֹומִי יוֹחַ

8 מִמְּקוֹמוֹ לַצֶּדֶד דְּרוֹם¹. וְצָרִיף

9 לְהִבִּין מִהוּ הָעֵלְיוֹ הַיִּתְרוֹן

10 וְהַמְשַׁמְעוֹת הַרוּחָנִית בְּעֵנֶן

11 וְעָמְדוּ רִגְלָיו עַל הַר

12 הַהֵיטִים וְנִבְקַע הַר

13 הַהֵיטִים מִזְרָחָה וְיָמָה

14 וְיָשׁ צְפוֹנָה וְנִגְבָּה, שְׁלֹכַן

15 בְּגִלל אוֹתוֹ עֵלְיוֹ וַיִּתְרוֹן נִכְלָל

16 הַיַּעֲדוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא הוֹיִתִים יִיחָדָה

17 לַשְּׁנָיִם, בְּדַבְרֵי הַנְּבִיא בֵּין

18 הַיַּעֲדוֹדִים וְהַגְּלוּיִים

19 הַרוּחָנִיִּים הָאֱלוֹקִיִּים הַעֲתִידִים

20 לְהִיּוֹת בְּגִאָּלָה הָאֲמִתִּית

21 בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ עַל-יְדֵי

22 מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ.

23 גַּם צָרִיף לְהִבִּין בְּעֵנֶן הַר

24 הַהֵיטִים עֲצֻמוֹ (מִלְּבַד עֵינָיו

25 הַבִּקִּיעַ שֶׁתִּהְיֶה לַעֲתִיד לְבוֹא

26 בַּיּוֹמֹת הַמְּשִׁיחַ), שְׁמָצִינוּ בְּזֶה

27 בְּמַהוּתוֹ הַרוּחָנִית הַפְּנִימִית שֶׁל

28 הַר הוֹיִתִים ב' עֵנִינִים

29 הַפְּכִיִּים. דְּהֵנָּה מִצַּד אֶחָד,

30 הַר הַהֵיטִים הוּא הַר

31 הַמְּשִׁחָה שֶׁנִּקְרָא כֵךְ עַל שֵׁם

32 שֶׁמַּהוֹיִתִים שֶׁגִּדְּלוּ עֵלְיוֹ הִיוּ

33 עוֹשִׂים אֶת "שֶׁמֶן הַמְּשַׁחָה"

34 לְמִשְׁחָה בּוֹ כְּהֵנִים וּמַלְכִּים,

35 וּמִקוֹמוֹ אֵינֶנּוּ בִּתּוֹן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַעֲזָרָה אֲלֵא שֶׁהָיָה חוּץ לָג' מַחְנוֹת²

36 כֹּאשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמַדְבַּר הֵם הִתְחַלְקוּ לִמְחֻנוֹת' (קְבוּצוֹת) וְהַתּוֹרָה קוֹבְעָה

37 לְמִי מוֹתֵר לְהִיכָנֵס לְכָל מַחֲנֶה. לְמַשֵּׁל, לְיִשְׂרָאֵלִים אֲסוּר לְהִיכָנֵס לְמִקְדָּמוֹת

38 קְדוּשִׁים שֶׁהִכְנִיסָה אֲלֵיהֶם מוֹתֵרֶת רַק לְכַהֲנִים וְכֵן הַטְּמָאִים בְּטוֹמָאָה חֲמוּרָה,

39 עֲלֵיהֶם לְצֹאת מִחוּץ לְשִׁלּוּשֵׁת הַמַּחֲנוֹת, הֵינֵנוּ, לֹא רַק חוּץ לְמַחְנֶה

40 שְׂכִינָה חָצַר הַמִּשְׁכָּן בְּמַדְבַּר וְהַעֲזָרָה שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהִכְנִיסָה אֵלָיו מוֹתֵרֶת

ביאור בדרך אפשר

41 לְכַהֲנִים בְּלִבָּד, אֲלֵא גַם חוּץ לְמַחְנֶה לְוִיָּה שֶׁהִכְנִיסָה אֵלָיו אֲסוּרָה

42 לְיִשְׂרָאֵלִים אֶךְ מוֹתֵרֶת לְלוִיִּים, וְאַפִּילוֹ חוּץ לְמַחְנֶה יִשְׂרָאֵל, וְכַמּוֹר

43 יֵשׁ טְמָאִים שֶׁאֲסוּר לָהֶם לְהִיּוֹת אֲפִילוֹ בְּמַחְנֶה יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא שֶׁהָיָה הַר

44 הוֹיִתִים (הַר הַמְּשַׁחָה) בְּמִקְדָּשׁ טָהוֹר וְלִפִּי זֶה הַר הוֹיִתִים הוּא מִקוֹם נְחוֹת

45 בִּיחֹס לְמִקְדָּמוֹת קְדוּשִׁים כְּמוֹ

46 מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וְכָל שֶׁכֵּן מַחֲנֶה

47 לוֹוִיָּה וּמַחֲנֶה שְׂכִינָה. אֲמָנָם

48 מִצַּד שְׁנֵי -, רַבְּנוּ הַזָּקֵן

49 פֶּרֶשׁ³ עֵנֶן הַר הַהֵיטִים

50 שֶׁזָּהוּ מִדְּרָגָה נְעִלָּה

51 בְּקִדְשָׁה, דְּזִית-שֶׁמֶן הוּא

52 בְּחִינַת חֲכָמָה⁴, כְּמוֹכָא

53 בְּזוּהַר וּבִסְפָּרִי קְבֵלָה וְהַר

54 הַהֵיטִים הַמִּקְדָּשׁ שָׁבוּ יֵשׁ עֲצִי

55 זִית שֶׁמֶם בֹּא הַשֶּׁמֶן הוּא

56 מְקוֹר הַזִּית-שֶׁמֶן, הֵינֵנוּ,

57 שֶׁהוּא לְמַעֲלָה מִבְּחִינַת

58 הַחֲכָמָה שֶׁהִי מוֹכֵן שֶׁהַמְּקוֹר

59 וְהַשּׁוֹרֵשׁ לְכָל דָּבָר, נִעְלָה יוֹתֵר

60 מִהַדְּבָר עֲצֻמוֹ וְאֵם שֶׁמֶן מוֹרָה עַל

61 חֲכָמָה, הִרִי הַר הוֹיִתִים מוֹרָה עַל

62 בְּחִינָה יוֹתֵר גְּבוּהָה, הַנְּעִלָּה יוֹתֵר

63 מִהַחֲכָמָה. וְנִמְצָא, שֵׁשׁ

64 בְּזֶה ב' קְצוֹת הַפְּכִיִּים.

65 שֶׁהִרִי לְפָרוֹשׁ רַבְּנוּ הַזָּקֵן

66 עֵנֶן הַר הַהֵיטִים הוּא

67 בְּחִינָה נְעִלָּה בְּקִדְשָׁה

68 לְמַעֲלָה מִבְּחִינַת הַחֲכָמָה, כְּנִל,

69 וְלִפִּי פֶּשׁוּטוֹ לִפִּי מִיקוֹמוֹ

70 הַגִּשְׁמִי מִחוּץ לְשִׁטַּח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

71 וְהַעֲזָרָה (אֵם כִּי סִמּוֹךְ לְשֵׁם)

72 הֵנָּה הַר הַהֵיטִים הוּא חוּץ

73 לָג' מַחְנוֹת, אֲפִילוֹ חוּץ

74 לְמַחְנֶה יִשְׂרָאֵל².

75 וְעוֹד צָרִיף לְהִבִּין מִה שֶׁפָּרָה אֲדָמָה הִיָּתָה נְעִשִׁית עַל הַר

76 הַהֵיטִים, כְּפִי שֶׁשֶׁנִּינוּ⁵ בְּמַשְׁנָה בְּמַסְכַּת פָּרָה שֶׁהִכְפֵּהן הַשּׁוֹרֶף אֶת

77 הַפָּרָה הִזָּה עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַר הַמְּשַׁחָה (וְזֶה לְשׁוֹן הַמְּשַׁחָה: וְכַבֵּשׁ

78 (מַעֲיִן גִּשְׁר) הִיוּ עוֹשִׂים מִהַר הַבֵּית לְהַר הַמְּשַׁחָה... שָׁבוּ כֵהֵן הַשּׁוֹרֶף אֶת הַפָּרָה

79 וְכָל מַסְעִידָה (עֲזוּרָה) יוֹצֵאִין לְהַר הַמְּשַׁחָה), שֶׁמֶהָ מוֹכֵן, שֶׁגַם עֵנֶן

80 עֲשִׂית הַפָּרָה שֶׁיָּד לְהַגְלוּיִים הַרוּחָנִיִּים הָאֱלוֹקִיִּים דְּלַעֲתִיד לְבֹא,

בס"ד. יום ב' דחג הסוכות, ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

וְעָמְדוּ רִגְלָיו גּו' עַל הַר הַהֵיטִים גּו' וְנִבְקַע הַר הַהֵיטִים
מִחֻצָּיו מִזְרָחָה וְיָמָה גּו' וְיָשׁ חֲצִי הַהָר צְפוֹנָה

וְחֻצָּיו נִגְבָּה¹. וְצָרִיף לְהִבִּין מִהוּ הָעֵלְיוֹ בְּעֵנֶן וְעָמְדוּ
רִגְלָיו עַל הַר הַהֵיטִים וְנִבְקַע הַר הַהֵיטִים מִזְרָחָה וְיָמָה

וְיָשׁ צְפוֹנָה וְנִגְבָּה, שְׁלֹכַן נִכְלָל זֶה בֵּין הַיַּעֲדוֹדִים
וְהַגְּלוּיִים הַעֲתִידִים לְהִיּוֹת בְּגִאָּלָה הָאֲמִתִּית בְּמַהֲרָה

בְּיָמֵינוּ עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ. גַּם צָרִיף לְהִבִּין בְּעֵנֶן הַר
הַהֵיטִים, שְׁמָצִינוּ בְּזֶה ב' עֵנִינִים הַפְּכִיִּים. דְּהֵנָּה, הַר

הַהֵיטִים הוּא הַר הַמְּשַׁחָה שֶׁהָיָה חוּץ לָג' מַחְנוֹת², הֵינֵנוּ,
לֹא רַק חוּץ לְמַחְנֶה שְׂכִינָה, אֲלֵא גַם חוּץ לְמַחְנֶה לְוִיָּה,

וְאַפִּילוֹ חוּץ לְמַחְנֶה יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא שֶׁהָיָה בְּמִקְדָּשׁ טָהוֹר.
אֲמָנָם, רַבְּנוּ הַזָּקֵן פֶּרֶשׁ³ עֵנֶן הַר הַהֵיטִים שֶׁזָּהוּ מִדְּרָגָה

נְעִלָּה בְּקִדְשָׁה, דְּזִית-שֶׁמֶן הוּא בְּחִינַת חֲכָמָה⁴, וְהַר
הַהֵיטִים הוּא מְקוֹר הַזִּית-שֶׁמֶן, הֵינֵנוּ, שֶׁהוּא לְמַעֲלָה

מִבְּחִינַת הַחֲכָמָה. וְנִמְצָא, שֵׁשׁ בְּזֶה ב' קְצוֹת הַפְּכִיִּים.
שֶׁהִרִי לְפָרוֹשׁ רַבְּנוּ הַזָּקֵן עֵנֶן הַר הַהֵיטִים הוּא בְּחִינָה

נְעִלָּה בְּקִדְשָׁה, וְלִפִּי פֶּשׁוּטוֹ הֵנָּה הַר הַהֵיטִים הוּא חוּץ
לָג' מַחְנוֹת, אֲפִילוֹ חוּץ לְמַחְנֶה יִשְׂרָאֵל². וְעוֹד צָרִיף

לְהִבִּין מִה שֶׁפָּרָה אֲדָמָה הִיָּתָה נְעִשִׁית עַל הַר הַהֵיטִים,
כְּפִי שֶׁשֶׁנִּינוּ⁵ שֶׁהִכְפֵּהן הַשּׁוֹרֶף אֶת הַפָּרָה הִזָּה עוֹמֵד

בְּרֹאשׁ הַר הַמְּשַׁחָה, שֶׁמֶהָ מוֹכֵן, שֶׁגַם עֵנֶן עֲשִׂית הַפָּרָה
שֶׁיָּד לְהַגְלוּיִים דְּלַעֲתִיד לְבֹא, דְּכִיּוֹן שֶׁמַּהֲגְלוּיִים דְּלַעֲתִיד

2 מַחְנוֹת²

3 כְּפִי שֶׁשֶׁנִּינוּ⁵

4 בְּמַשְׁנָה בְּמַסְכַּת פָּרָה שֶׁהִכְפֵּהן הַשּׁוֹרֶף אֶת

5 (וְזֶה לְשׁוֹן הַמְּשַׁחָה: וְכַבֵּשׁ

6 (מַעֲיִן גִּשְׁר) הִיוּ עוֹשִׂים מִהַר הַבֵּית לְהַר הַמְּשַׁחָה... שָׁבוּ כֵהֵן הַשּׁוֹרֶף אֶת הַפָּרָה

7 (וְכַבֵּשׁ

8 (מַעֲיִן גִּשְׁר) הִיוּ עוֹשִׂים מִהַר הַבֵּית לְהַר הַמְּשַׁחָה... שָׁבוּ כֵהֵן הַשּׁוֹרֶף אֶת הַפָּרָה

9 (וְכַבֵּשׁ

10 (מַעֲיִן גִּשְׁר) הִיוּ עוֹשִׂים מִהַר הַבֵּית לְהַר הַמְּשַׁחָה... שָׁבוּ כֵהֵן הַשּׁוֹרֶף אֶת הַפָּרָה

11 (וְכַבֵּשׁ

12 (מַעֲיִן גִּשְׁר) הִיוּ עוֹשִׂים מִהַר הַבֵּית לְהַר הַמְּשַׁחָה... שָׁבוּ כֵהֵן הַשּׁוֹרֶף אֶת הַפָּרָה

13 (וְכַבֵּשׁ

14 (מַעֲיִן גִּשְׁר) הִיוּ עוֹשִׂים מִהַר הַבֵּית לְהַר הַמְּשַׁחָה... שָׁבוּ כֵהֵן הַשּׁוֹרֶף אֶת הַפָּרָה

15 (וְכַבֵּשׁ

16 (מַעֲיִן גִּשְׁר) הִיוּ עוֹשִׂים מִהַר הַבֵּית לְהַר הַמְּשַׁחָה... שָׁבוּ כֵהֵן הַשּׁוֹרֶף אֶת הַפָּרָה

(1 זכרי' יד, ד – הפטרת יום א' דחג הסוכות. (2 ראה גם אוה"ת נ"ך (ח"א) עה"פ (ע' תקכג ואילך). הוספות לספר החקירה להצ"צ ע' 273 ואילך. (3 ראה ד"ה ועמדו רגליו במאמרי אדה"ז תקע"א ע' נו ואילך; נביאים ע' רנח ואילך. ד"ה הנ"ל תרל"א (סה"מ תר"ל ע' שכ ואילך). (4 ראה זהר ח"ב פז, ב. ח"ג ז, ב ובמקדש מלך שם. לט, א. פח, ב ובהגהות הרח"ו שם. ועוד. (5 מדות פ"ב מ"ד. פרה פ"ג מ"ו. ספרי עה"פ חקת יט, ג. רמב"ם הל' פרה אדומה רפ"ג.

ביאור בדרך אפשר

הראשון הוא נקודה גרעין של רעיון. בשלב זה כבר חש האדם שיש בידו
קצה-חוט ליישוב והבהרת הרעיון אבל בשלב הראשוני הזה הוא עדיין לא
יודע את פרטי הדברים, וההארה וההברקה הראשונית הזו נקראת "חכמה"
(אותיות "כח מה") בדומה לאדם שרואה דבר באופן כללי ושואל "מה זה".
השלב השני הוא השלב שבו
מתבונן האדם בנקודת הרעיון
ו'מפרק' ומפרט את הגרעין
הראשוני לפרטים ופרטי פרטים
עד שהרעיון מוכן היטב לעומקם
של דברים. והשלב הזה, השני,
נקרא בינה. לכן, יין שיש בו טעם
המסמל הבנה טובה ועמוקה
מורה על (כוח) הבינה (שבשכל
האדם ועל ספירת הבינה
העליונה) ויש דבר נוסף שבו
מתבטא הקשר של היין לבינה -
יין משמח אלקים
ואנשים¹⁰, וגם בבינה
כתיב¹¹ אם הבנים
שמחה כמבואר בקבלה
וחסידות שהחכמה והבינה, שהם
כוחות השכל הגורמים ומעוררים
את המידות ו'מולידים' את
הרגשות שבלב, נקראים 'אב' -
חכמה, 'אם' - בינה. וזו
המשמעות הפנימית של הכתוב
"אם הבנים שמחה" שכן שמחה
קשורה בגילוי (כשם שמלך בשר
ודם בדרך כלל יושב בחדרי
חדרים אבל בעת שמחה הוא
מתגלה לעין כל) וכיוון שבינה
היא הכוח שבאמצעותו מתגלה
הרעיון השכלי (כי באמצעות ההתבוננות בכוח הבינה הוא מקבל עומק
והרחבה ונקלט ומוכן היטב), הבינה היא מקור לשמחה, כמו היין, והיין,
דכיון שעבודת כל השנה פלליתה היא העבודה שעל-פי
טעם ודעת, לכן גם ההמשכה היא מבחינת בינה שהיא הכוח
להבין ולהשיג, אמןם בסכות נתוסף גם נסוף המים, שמים
בניגוד ליין אין להם טעם ולכן רק השותה מים לצמא מברך¹², לפי שמים אין
"שהכל נהיה בדברו"¹², לפי שמים אין בהם טעם ומי ששותה מים
שלא לצמא, אין השתייה שלו נחשבת הנאה שיש לברך עליה), ורומז על

ביאור בדרך אפשר

דכיון שמהגלויים דלעתיד לבא הוא ענין ועמדו רגליו על
הר הזיתים גו', ובהר הזיתים היתה נעשית הפרה, הרי
מוכן, שענין עשית הפרה שיף להגלויים דלעתיד לבא שכן
מאחר והיעוד האמור על הר הזיתים נימנה בין הגלויים' שהיו לעתיד לבוא,
מוכן שגם לשריפת הפרה
שהמקום הקבוע לכך היה הר
הזיתים, יש קשר ושייכות
ל'גלויים' שלעתיד לבוא. וצריך
להבין, אפוא, את המשמעות
הרוחנית של הדברים.
(ב) ויוכן כל זה בהקדים
תחלה⁶ ענין הר הזיתים
כפשוטו, שנשתנה
[התייחד ונבדל] הר זה
למעלייתא לשבח ומעלה
משאר המקומות, שהוא
מקום שגדלים בו אילני
זית.
והענין בזה המשמעות
הרוחנית הפנימית של ההר שבו
גדלים זיתים, דהנה,
מהזיתים עושים שמן,
ושמן רומז על החכמה.
ולכן מצינו גם בגשמיות
שהמקום שבו מצוי שמן
זית מצויה בו החכמה,
כמו שכתוב⁷ וישלח
יואב תקועה ויגח משם
אשה חכמה, והינו, לפי
שתקוע היתה אלפא
מאולפת, רגילה לשמן,
ומתוך שרגילין בשמן
זית כפשוטו היתה החכמה מצויה ביניהם⁸, והינו לפי
ששמן הוא מבחינת חכמה ברוחניות וכל דבר גשמי נובע ומשתלשל
משרשו הרוחני העליון.
ובפירטיות יותר, הנה מצינו שגם מים (בנוסף לשמן) רומז על
החכמה, וכידוע⁹ ההפך בין נסוף היין שהיה בבית המקדש כל
ימות השנה המים שהיה בבית המקדש בחג הסוכות, שפכל
השנה היה נסוף היין, שייין יש בו טעם, שמורה על הבינה
מבואר בחסידות שבהבנה וההגה של רעיון שכלי יש כמה שלבים. השלב

(6) בהבא לקמן - ראה ד"ה למען דעת תרס"ט (סה"מ תרס"ט ע' מ ואילך). וראה מקומות שצויינו בהערה 3. ד"ה הללו תשל"א (תו"מ סה"מ תשרי ע' קפח ואילך). (7) שמואל ב יד, ב. (8) מנחות פה, ב. (9) ראה לקו"ת סוכות עט, ד ואילך. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תקלט ואילך. תרנ"ד ע' יט ואילך. תרח"ץ ע' נה ואילך. (10) ספר שופטים ט, יג. (11) תהלים קיג, ט. וראה לקו"ת שמע"צ פח, ד. ובכ"מ. (12) ברכות מד, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **הַחֲכָמָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִהִבְנָה וְהַשָּׁגָה** כאמור שחכמה היא הנקודה
2 הראשונית של הרעיון, כאשר האדם עדיין לא הגיע להבנה בפרטי הדברים אך
3 אין זה מפני החיסרון של החכמה אלא מפני שהחכמה היא למעלה מהבנה
4 והשגה, ונסוף המים שפחג הסכות הוא ענין המשכת והתגלות

5 **בַּחֲנִינָה הַחֲכָמָה שְׁלֹמֶעֱלָה**

6 **מִהִבְנָה וְהַשָּׁגָה** שהיא דרגה 1
7 נעלית שאיננה נמשכת בכל ימות 2
8 השנה (כאשר מנסכים על המזבח 3
9 יין ולא מים).
10 **וְהִינוּ, שְׁעַל-יְדֵי הַקְדָּמָת**
11 **הַעֲבוּדָה דָּרָאשׁ הַשָּׁנָה**
12 **עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה וְיוֹם**
13 **הַכַּפּוּרִים שֶׁהִיא עֲבוּדָה**
14 **שְׁלֹמֶעֱלָה מִטַּעַם וְדַעַת,**
15 **נִמְשָׁךְ פֶּחַג הַסְּכּוֹת בַּחֲנִינָה**
16 **הַחֲכָמָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִטַּעַם**
17 **וְדַעַת** כי כדי לפעול המשכה
18 מסוימת יש צורך בעבודה
19 רוחנית למטה, מהסוג שגורם את
20 ההמשכה הזו במיוחד (כמבואר
21 במאמר שיצא לאור בדבר
22 מלכות' לפרשת ראה תש"ע, עם
23 ביאור בדרך אפשר: "ובכדי"
24 שתהיה המשכת האור שלמעלה
25 מסדר השתלשלות צריכה להיות
26 העבודה לפי אופן ההמשכה,
27 היינו שגם העבודה צריכה להיות
28 למעלה מסדר השתלשלות
29 שבנפש האדם"). נמצא שגם
30 שמן רומז לחכמה (כדברי

31 חכמינו ו"ל לגבי האישה החכמה מתקוע) וגם מים רומזים לחכמה (כנ"ל לגבי
32 ההבדל בין ניסוך היין – בינה, לניסוך המים – חכמה) ומהו פשר הדברים,
33 והרי בוודאי שההבדלים בין יין ושמן בגשמיות נובעים מהבדלים ביניהם
34 ברוחניות?

35 **אֲמָנָם,** ההסבר הוא שאכן גם השמן וגם המים הם בחינת חכמה אלא שעם
36 זאת מדובר בשתי בחינות שונות כי **בְּעֶנְיָן הַחֲכָמָה גּוֹפֵא יֵשׁ ב'**
37 **מִדְּרָגוֹת, חֲכָמָה הַגְּלוּיָה וְחֲכָמָה הַנִּעְלָמָה** כפי שיבואר להלן.
38 **וְזֶהוּ הַתְּפָרֶשׁ בֵּין מִים לְשֶׁמֶן, שְׁמִים הִוא בַּחֲנִינָה חֲכָמָה**
39 **הַגְּלוּיָה, וְשֶׁמֶן הִוא בַּחֲנִינָה חֲכָמָה הַנִּעְלָמָה. וְעֶנְיָנוּ** של השמן,
40 בחינת החכמה הנעלמה **בְּכַחוֹת הַנֶּפֶשׁ הִוא בַּחֲנִינָה כַּח הַמִּשְׁכָּל**
41 כוחות הנפש הם גילוי והתפשטות של רבדים עמוקים ועלמים בתוך הנפש
42 ויש להבחין בין חלקי הנפש הפועלים בצורה גלויה ומורגשת (כוחות
43 הגלויים) לכוחות הנפש שנמצאים בעמקי הנפש ולא באים לידי גילוי (כוחות
44 נעלמים). הדברים נכונים באופן כללי לגבי כל הכוחות, ובענייננו – 'כוח
45 השכל' הגלוי הוא הכוח להבין ולקלוט רעיונות שכליים אבל בעמקי הנפש
46 מצוי כוח יותר פנימי ונעלם שבעצם עומד מאחורי כוח ההשכלה וההבנה

47 בפועל ומניע אותו ומפעיל אותו והוא 'כח המשכיל', **שְׁמָמָנוּ נִמְצָא**
48 **הַשִּׁכָּל הַגְּלוּי** 'כח המשכיל' הוא המקור (בעמקי הנפש) שממנו באות
49 ההשכלות, היינו הרעיונות השכליים המובנים בפועל, **אָבֵל כַּח הַמִּשְׁכָּל**
50 **עֲצָמוֹ הִוא בַּחֲנִינָה חֲכָמָה הַנִּעְלָמָה** וכאמור גם המים וגם השמן הם
51 כנגד החכמה שבנפש אלא

52 שהשמן נעלה יותר (כשם
53 בגשמיות השמן יקר ונחשב יותר
54 מהמים) והוא מסמל את החכמה
55 הנעלמת, היא 'כוח המשכיל'.
56 והמים מסמלים את החכמה
57 הגלויה היא השכל המבין.
58 **וְהַדְּגָמָא מִזֶּה בְּעֶנְיָן**
59 **הַסְּפִירוֹת לְמַעְלָה** שגם בהם
60 יש, כביכול, שתי בחינות של
61 חכמה ו'כח המשכיל', **הִוא**
62 **הַחֲכָמָה הַנִּעְלָמָה הַעֲלִיוֹנָה**
63 **בַּחֲנִינָה חֲכָמָה סְתִימָא**
64 **חֲכָמָה סְתוּמָה** שלא מתגלית,
65 **שְׁהִיא אֲמָנָם שְׁרָשׁ וּמְקוֹר**
66 **לְבַחֲנִינָה חֲכָמָה הַגְּלוּיָה,**
67 **אָבֵל** עם זאת היא **עֲצָמָה**
68 **הִיא בְּסִתִּימוֹת וְהַעֲלָם.**
69 **וְהִינוּ, דָּגָם כְּאִשֶּׁר בַּחֲנִינָה**
70 **חֲכָמָה סְתִימָא נַעֲשִׂית**
71 **מְקוֹר וְשֶׁרֶשׁ לְחֲכָמָה**
72 **הַגְּלוּיָה, אֵין זֶה בְּאִפְּן**
73 **שְׁבַחֲנִינָה חֲכָמָה סְתִימָא**
74 **עֲצָמָה בְּאֵה לְכָל גְּלוּי,**
75 **אֵלָא רַק שְׁמָמָנָה נִמְצָא**
76 **חֲכָמָה הַגְּלוּיָה, אָבֵל הִיא**

77 **עֲצָמָה נִשְׁאָרָת בְּסִתִּימוֹת וְהַעֲלָם** כאשר יש, למשל, התגלות
78 והתפשטות של אורות ממקור של אור ייתכן שגם הרבדים העליונים והעמוקים
79 ביותר יתגלו באמצעות הרבדים החיצוניים. כי בתוך הרבדים החיצוניים יש,
80 אם כי בהעלם, את שורשם ומקורם, כך שההתגלות שלהם מביאה לידי גילוי
81 גם רבדים נעלים ועמוקים יותר, אבל ייתכן גם שהרבדים העמוקים והפנימיים
82 יהיו שורש ומקור לרבדים הגלויים ובכל זאת השורש והמקור עצמם לא יתגלו
83 כלל על ידי כך. ובענייננו – העבודה שהחכמה הגלויה העליונה נובעת
84 מהחכמה הסתומה והנעלמת לא מחייבת שבהתגלות החכמה הגלויה תהיה גם
85 התגלות החכמה הסתומה, ולמרות שהחכמה הסתומה והנעלמת היא השורש
86 לחכמה הגלויה, היא עצמה, החכמה הסתומה נשארת תמיד חכמה נעלמה.
87 **וְיֻכָּן זֶה עַל-פִּי הַמִּשְׁל הַנִּי"ל מִכַּח הַמִּשְׁכָּל, שְׁגָם כְּאִשֶּׁר**
88 **כַּח הַמִּשְׁכָּל נַעֲשֶׂה שְׁרָשׁ וּמְקוֹר לְחֲכָמָה הַגְּלוּיָה, שְׁמַכַּח**
89 **הַמִּשְׁכָּל נּוֹפֵלֶת לוֹ הַשְּׁכָלָה חֲדָשָׁה בְּגְלוּי,** היחס בין 'כח המשכיל'
90 לחכמה הגלויה בנפש האדם הוא יחס ישיר וקרוב כך שכח המשכיל' שבעמקי
91 הנפש הוא זה שמפעיל למעשה את החכמה הגלויה. וכאשר בחכמה הגלויה
92 נופל רעיון חדש, ברור שהדבר נובע מהכוח המשכיל אך עם זאת **הָרִי אֵין**

ביאור בדרך אפשר

ובינה הוא תדיר ואינו נפסק לעולם, כי אם יתבטל רגע אחד יתבטלו כל
העולמות, כי הנה ההשתלשלות וההתהוות מאין ליש צריכה להיות תמיד ולא
מאין ליש גשמי בלבד אלא אפילו באין ויש רוחניים, וזהו ענין יחוד חכמה
ובינה, כי החכמה מאין תמצא וחכמה היא כוח מ"ה, ביטול, ולכן אין אור
האין-סוף שורה אלא בחכמה...
ואפילו בבניה אינו שורה אור אין
סוף אלא על ידי התלבשות
בחכמה, וחכמה מתלבשת
בבינה, והיינו, כי בינה נקראת
יש, ויחוד חכמה ובינה היינו
ההמשכה מאין ליש כו', וצריכה
להיות המשכה זו תדיר ממש"
והינו, שאין זה כמו
הספירות שלמטה מהם
שלפעמים הם מזדווגים
כמו שכתוב בהמשך המאמר
הנ"ל בלקוטי תורה: "... יחוד
תפארת ומלכות שמתחברים
לזמנים", אלא שזיווגיהו
של חכמה ובינה תדיר (כמו)
ההבדל בין נביעת המחשבה
מהשכל שהיא תמידית, ללא
הפסק. ואילו המשכת השכל
בדיבור איננה תמידית אלא 'עת'
לחשות ועת לדבר', אם כן
מהו ה'קסלקא-דעתא'
איך יעלה על הדעת ששמן
שצף על-גבי היין לא
יהיה חבור והרי שמן הוא
בחינת חכמה ויין הוא בחינת
בינה והחיבור בין חכמה ובינה הוא הכרחי ותמידי?
אף הענין הוא התשובה לשאלה זו היא: אכן החיבור בין חכמה ובינה
הוא תמידי אבל הדברים לא אמורים בכל בחינות החכמה אלא, שדוקא
חכמה הגלויה מזדווגת תמיד עם הבינה באפן דתריין רעין
דלא מתפרשין ובעוד שלעיל דובר על חיבור חכמה ובינה בספירות
העליונות (שהוא היחוד שגורם המשכת האין ליש, כנ"ל) כעת הולך ומבאר
את משמעות החיבור בין חכמה ובינה כפי שהוא בכוחות השכל, וכמו
שאנו רואים שעל-ידי ההתבוננות שהיא פעולתו של כוח הבינה
שבשכל תופסת הבינה בנקדת ההשפלה, שמביאה את נקדת
ההשפלה בפרטי השכל בארץ ורחב כו',
נקודת הרעיון הוא משתמש בכוח הבינה כדי להתבונן בנקודה זו וילהוריד'

ביאור בדרך אפשר

זה באפן שפח המשפיל עצמו, המצוי בעמקי הנפש בא לגלוי
ומתגלה בשכל הגלוי, כי אם שעל-ידי כח המשפיל בכוחו
ובאמצעותו נמצא והתחדש והתגלה השכל הגלוי, אבל כח
המשפיל עצמו נשאר בהעלם בדיוק כמו לפני התגלות הרעיון החדש.
וכמו כן יוכן למעלה
בענין חכמה סתימאה
החכמה הנעלמת, דגם באשר
מבחינת חכמה סתימאה
נמשכת חכמה הגלויה,
הנה אף שברור שהמשכת
והתגלות החכמה הגלויה נובעת
מהחכמה הסתומה, בכל זאת
החכמה סתימאה עצמה
נשארת בסתימות ובהעלם.
וכמו שמצינו גם בענין
השמן בגשמיית שהוא
מסמל את החכמה סתימאה
שלמעלה שיוצא בחשאי¹³
טבעו של השמן לצאת מהזיתים
לאט ובשקט, והינו, שגם
באשר מהשמן נעשה
ענין של גלויים, הנה
השמן עצמו הוא
בחשאי, בסתימות
ובהעלם.
ובזה יוכן מה שמצינו
בענין שמן שצף על-גבי
היין, שיש פלוגתא¹⁴
מחלוקת (במשנה) אם הוי
חבור זה לזה זה לשון
המשנה: "שמן (של תרומה) שצף על גבי יין (של תרומה) ונגע טבול יום (אדם)
טמא שכבר טבל ועליו להמתין עד סוף היום כדי שיהפוך לטהור ובינתיים
נגיעתו בתרומה פוסלת את התרומה. הרי לפי הדעה הראשונה) לא פסל אלא
את השמן בלבד (כי השמן לא נחשב כמחובר ליין ואינו פוסל את היין). ורבי
יוחנן בן גוריון (חולק ו) אומר ששניהם מחוברים זה לזה" (והנגיעה של הטבול
יום בשמן פוסלת גם את היין. ונשאלת השאלה: דלכאורה, מאחר
ששמן הוא בחינת חכמה ויין הוא בחינת בינה כנ"ל,
וידוע¹⁵ שחכמה ובינה הם תריין רעין דלא מתפרשין,
וזיווגיהו תדיר מובא בספרי קבלה שהקשר והיחס בין ספירת החכמה
לספירת הבינה העליונות נמשל לשני חברים שאינם נפרדים לעולם וההשפעה
של החכמה לבינה נמשלה ל"יחוד" וזיווג' שאין לו הפסק (וכפי שמבאר רבינו
הזקן בלקוטי תורה, פרשת נשא לפי דברי הפרי עץ חיים: "... שזיווג חכמה

(13) סידור (עם דא"ח) קלז, א. וראה זח"ג לט, א. (14) טבול יום פ"ב מ"ה. שבת ה, ב. וש"נ. (15) ראה זח"ב נו, א. זח"ג ד, א ובאור החמה שם. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אותה לפרטי פרטים ומתעמק בה ומוצא בה אורך ורחב, וְהִינֵנו, שאין הכוונה
2 שכוח הבינה מחדש וממציא רעיונות חדשים אלא שְׁנִקְדַּת הַחֻכְמָה
3 עֲצָמָה בָּאָה לִידֵי גִלּוּי וּמִתְפַּרְטֶת בְּפִרְטֵי הַשֶּׁכֶל בְּאֶרֶץ וְרֹחַב,
4 שְׁזָהוּ כלשון הזהר עֲנִין נִקְדָּה בְּהִיכָלָא¹⁶, החכמה שבאה כהברקה
5 ראשונית של הרעיון נקראת
6 'נקודה', וכוח הבינה שמעניק
7 לנקודה אורך ורחב והסברים
8 מפורטים נקרא 'היכל', וכאשר
9 נקודת החכמה נמשכת ומאירה
10 בבינה הרי זו 'נקודה בהיכלא'
11 שְׁנִקְדַּת הַחֻכְמָה עֲצָמָה
12 בָּאָה בְּהִיכָל דְּבִינָה (וכפי
13 שמבואר בלקוטי תורה, פרשת
14 ראה, עד כמה החיבור בין חכמה
15 (הנקודה) ובינה (ההיכל) חיוני
16 בהתבוננות בגדולת ה': "ב'
17 בחינות אלו צריכים להיות תמיד
18 אצל האדם כעבודת ה' בלי
19 פיזור... להתבונן ולהעמיק שכלו
20 ובינתו [בינה] וליבטל אליו
21 ולדבקה בו במסירת נפש ממש
22 בבחינת חכמה... שאם לא יהיה
23 לו בחינת ביטול הנ"ל אזי אפילו
24 אם יתבונן בגדולת ה' בהרחבה
25 כפי כוחו ויוליד מזה אהבה
26 ויראה לא יהיה להם קיום...
27 החכמה תחיה ונקרא נקודה
28 בהיכלא... שהנקודה מחיה את
29 ההיכל שאם אין נקודה (חכמה)
30 אין ההיכל (בינה) משמש כלום,
31 וגם אם יהיה לו בחינת נקודה זו,
32 אם אין היכל אינו כלום, ולפיכך

33 צריך להיות שתיהן כאחד והם תרין רעיון דלא מתפרשין למטה (בנפש האדם)
34 כמו למעלה (בספירות חכמה ובינה העליונות), וְלִכְּן בְּחֻכְמָה הַגִּלּוּיָה
35 הִנֵּה הַחֻכְמָה וּבִינָה הֵם תְּרִין רַעֲיוֹן דְּלֹא מִתְפַּרְשִׁין, וְעַד
36 שִׁישְׁנָה הַהִתְפַּלְלוּת דְּחֻכְמָה וּבִינָה שְׂכָלִילִים זֶה מִזֶּה כִּי שִׁישׁ
37 חכמה בבינה ויש בינה בחכמה, וְכָלְשׁוֹן הַיְדוּעַ בְּסִפְרֵי יִצְרָה¹⁷ הֵבֵן
38 בְּחֻכְמָה וְחֻכְמָה בְּבִינָה הִרִי שִׁבְתוֹךְ חֻכְמָה יֵשׁ בִּינָה וּבְתוֹךְ הַבִּינָה יֵשׁ
39 חכמה כִּי הֵן שְׁתֵּי סִפְרוֹת (וכן שני כוחות באדם) שהחיבור ביניהם הוא יחיד
40 במינו (יותר מאשר בשאר הספירות שגם בהן יש 'התכללות' של חסד בגבורה
41 ושל גבורה בחסד, למשל) ודווקא בהם אמור הדימוי לשני חברים שאינם
42 נפרדים לעולם. ואולם כל זה הוא בחכמה הגלויה מִה־שְׁאִין־כֵּן בְּחֻכְמָה
43 סְתִימָא, אֵף שְׁמִמָּנָה נִמְשָׁךְ גִּלּוּי הַשֶּׁכֶל שֶׁנִּתְפַּסֵּס אַחֲרֵי־כֵן

44 בְּסִפְרֵית הַבִּינָה ומאחר שסוף סוף החכמה הסתומה והנעלמת היא
45 המקור למה שנמשך ומתגלה אחר כך בחכמה הגלויה וממנה בבינה, היה
46 מקום לומר לכאורה שהחיבור בין חכמה לבינה מתייחס גם ל'חכמה סתומה',
47 מִפְּלִמָּקוֹם, כִּינֵן שְׂבַחֲחִינַת חֻכְמָה סְתִימָא עֲצָמָה נִשְׁאַרְתָּ
48 בְּסְתִימּוּתָהּ ואיננה באה לידי
49 גילוי, לִכְּן יֵשׁ מֵאֵן דְּאָמַר
50 הדעה הראשונה במשנה, כנ"ל
51 שְׁשִׁמֵּן עַל־גִּבִּי הֵיִן אִינוֹ
52 חִבּוּר, לִפִּי שְׂבַחֲחִינַת
53 חֻכְמָה סְתִימָא עֲצָמָה
54 נִשְׁאַרְתָּ בְּהַעֲלֵם כְּנ"ל.
55 וְאִידָךְ סְבִירָא־לִיהּ והשני –
56 רבי יוחנן בן גורִי – חולק וטובר
57 דְּהוּי חִבּוּר שהחיבור בין היין
58 (בינה) והשמן (חכמה סתומה)
59 כן נחשב חיבור, דְּכִינֵן
60 שְׁשׁוּף־כָּל־סוּף מִבְּחִינַת
61 חֻכְמָה סְתִימָא (שמן)
62 נִמְשָׁכַת הַחֻכְמָה הַגִּלּוּיָה
63 שֶׁנִּתְפַּסֵּס בְּהַשְׁגָּה בבינה
64 (י"ן), לִכְּן גַּם חֻכְמָה
65 סְתִימָא (שמן) הִיא כָּלִל
66 גָּדֵר שֶׁכֶּל הַגִּלּוּי וכפי
67 שהוסבר לעיל בהרחבה הרי
68 בשכל הגלוי יש 'חיבור' וקשר
69 הדוק מאד בין חכמה ובינה.
70 (ג) וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶן נִעֲשֶׂה
71 מִהִזְיָתִים, אֵף שֶׁהִזְיָתִים
72 הֵם הַפְּכִיִּים מִהַשֶּׁמֶן,
73 שְׁתֵּרֵי הִזְיָתִים הֵם דְּבָר מֵרֵ, וְכִמָּאֻר רְבוּתִינוּ וְל"ל¹⁸
74 עַל הַפְּסוּק¹⁹ (הובא בפירוש
75 רש"י על חומש בראשית פרק ח פסוק יא) "וְהִנֵּה עֲלֵה־זֵית
76 טָרֶף בְּפִיָּה..." אִמְרָה הִינֵנָה יִהְיוּ מְזוּנוֹתֵי מְרוֹרִין בְּזֵית
77 וּמְסוּרִין בִּיד הַקֶּבֶ"ה [ולא מתוקין כדבש ביד בשר ודם]. וְשִׁמֵּן לעומת
78 הזית שהוא דבר מר ולא טעים הרי השמן הוא דְּבָר הַמֵּאִיר וברור שהוא
79 הוא דבר טוב וחיובי, וּבִפְרָט שִׁמֵּן זֵית שהוא משובח יותר משאר
80 השמנים כיוון שְׁאֻרוֹ הִוא זֶה וְצִלּוֹל בְּיוֹתֵר כמפורש בתורה שהדלקת
81 המנורה בבית המקדש הייתה ב"שמן זית זך" וכמו שאמרו חכמינו ז"ל לגבי
82 הדלקת נר שבת "כל השמנים כולן יפין לנו ושמן זית מן המובחר"²⁰. ובכל
83 אופן, הזית והשמן הם שני הפכים, כאמור, מבחינת התכונות הטבעיות שלהם
84 וְכִמָּאֻר כֵּן הֵם הַפְּכִיִּים בְּנוֹגַעַת לַפְעוּלָה וְלַהֲשַׁפְעָה שלהם לְעִנְיַן הַשֶּׁכֶל
85 (כְּנ"ל שְׁשִׁמֵּן הִוא בְּחִינַת חֻכְמָה), כְּמָאֻר רְבוּתִינוּ

רש"י על חומש בראשית פרק ח פסוק יא) "וְהִנֵּה עֲלֵה־זֵית
טָרֶף בְּפִיָּה..." אִמְרָה הִינֵנָה יִהְיוּ מְזוּנוֹתֵי מְרוֹרִין בְּזֵית
וּמְסוּרִין בִּיד הַקֶּבֶ"ה [ולא מתוקין כדבש ביד בשר ודם]. וְשִׁמֵּן לעומת
הזית שהוא דבר מר ולא טעים הרי השמן הוא דְּבָר הַמֵּאִיר וברור שהוא
הוא דבר טוב וחיובי, וּבִפְרָט שִׁמֵּן זֵית שהוא משובח יותר משאר
השמנים כיוון שְׁאֻרוֹ הִוא זֶה וְצִלּוֹל בְּיוֹתֵר כמפורש בתורה שהדלקת
המנורה בבית המקדש הייתה ב"שמן זית זך" וכמו שאמרו חכמינו ז"ל לגבי
הדלקת נר שבת "כל השמנים כולן יפין לנו ושמן זית מן המובחר"²⁰. ובכל
אופן, הזית והשמן הם שני הפכים, כאמור, מבחינת התכונות הטבעיות שלהם
וְכִמָּאֻר כֵּן הֵם הַפְּכִיִּים בְּנוֹגַעַת לַפְעוּלָה וְלַהֲשַׁפְעָה שלהם לְעִנְיַן הַשֶּׁכֶל
(כְּנ"ל שְׁשִׁמֵּן הִוא בְּחִינַת חֻכְמָה), כְּמָאֻר רְבוּתִינוּ

ביאור בדרך אפשר

1 וְלֹא־לִי שְׁהִי־ת מִשְׁכַּח תִּלְמִידוֹ וְאַחֲרֵי־כֵן הִשְׁמָן מִחֲזִיר
2 תִּלְמִידוֹ (ובלשון חכמינו ז"ל: "דברים משכחים את התלמוד... והרגיל
3 בויתם... דברים משיבים את הלימוד... והרגיל בשמן זית". ובהמשך: "כשם
4 שהזית משכח לימוד של שבעים שנה, כך שמן זית משיב לימוד של שבעים
5 שנה") וְעַם הָיִית הַזֵּית
6 עֲצָמוֹ דָּבָר מֵר וְהִפָּךְ 1
7 הִשְׁמָן, מִכָּל־מָקוֹם, 2
8 נִמְשָׁךְ הִשְׁמָן מִן הַזֵּית 3
9 דִּקְאָ. וצריך להבין: איך יתכן
10 שדבר הנמשך ממקור מסוים
11 יהיה הפוך ממקורו גם בתכונות
12 שלו וגם בהשפעתו על השכל
13 והלימוד?
14 וּבִאֹר הָעֵנִין הוּא כִּיּוֹן 8
15 שכל דבר בעולם הזה הגשמי
16 נובע ומשתלשל משורשו
17 הרוחני, העובדה שלמרות היותם
18 הפכיים נמשך השמן מהזית
19 תהיה מובנת על פי ההתבוננות
20 בשורשם הרוחני. וכיוון שהוסבר
21 לעיל שהשמן מורה על בחינת
22 חכמה סתימאה, יש לבאר את
23 אופן המשכחה והתגלותה של
24 חכמה סתימאה ממקורה,
25 דְּהִנֵּה הַמִּשְׁכַּח בְּחִינַת 17
26 חֲכָמָה סְתִימָאָה הוּא 18
27 מִבְּחִינַת הַפֶּתֶר שֶׁהָיָה 19
28 למעלה מהחכמה (על דרך כוח הרצון שבנפש האדם שנעלה מכוחות השכל
29 והמידות), שְׁעַל־זֶה נֶאֱמַר 22 וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא פסוק זה
30 "והחכמה מאין תמצא" מתפרש בחסידות גם לגבי העובדה שכוח החכמה
31 שבנפש נחשב 'אין' לעומת הבינה (שנחשבת 'יש' כי חכמה היא בבחינת כח
32 מ"ה במובן זה שהיא נקודת הרעיון בלבד ונקראת 'אין' שאינו מושג בשונה
33 מהבינה שבה הרעיון השכלי מפורט ומובן ומושג היטב) וגם לגבי מקורה של
34 ספירת החכמה העליונה שגם חכמה סתימאה היא חלק מספירת החכמה
35 והספירות נחשבות 'מציאות' לעומת בחינת הכתר שנקראת 'אין', כי היינו
36 דרגה יותר נעלית באלוקות שיותר מופשטת ופחות מוגדרת מאשר הספירות,
37 וְסִדֵּר הַהִמְשָׁכָה של חכמה סתימאה מהכתר הוּא כְּבִרְתּוֹ שֶׁל עוֹלָם 37
38 לפי אותו הסדר שבו נברא העולם, כמאמר חכמינו ז"ל בְּרִישָׁא חֲשׂוּכָא
39 וְהָדָר נְהוּרָא 23 [בתחילה חושך ואחר כך אור] כמסופר בתורה בתחילת
40 חומש בראשית שבראשית הבריאה היה בעולם חושך ואחר כך "ויאמר אלוקים
41 יהי אור", הֵינִי, שְׁהִמְשַׁכַּת חֲכָמָה סְתִימָאָה שהיא גילוי אור היא
42 מִהֶפְתֵּר שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם אוֹכֶם [שחור, כלומר חשוך], כְּמֵאֱמָר 24
43 הַזֹּהָר כְּתָר עֲלִיּוֹן אֶף־עַל־גַּב דְּאִיהוּ אֹר צַח כו' למרות שהוא

ביאור בדרך אפשר

44 אור בהיר אוֹכֶם חשוך הוּא קָדָם עֲלַת הָעֲלּוֹת [לפני (ביחס אל) סיבת
45 הסיבות], הֵינִי, שְׁהוּא בְּחִינַת חֲשָׁךְ, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב 25 יֵשֶׁת חֲשָׁךְ
46 סִתְרוֹ הֵינִי שאמנם מדובר בדרגה גבוהה באלוקות 'סתר', היינו בסתר עליון
47 אצל הקדוש־ברוך־הוא, ובכל זאת היא נקראת 'חושך' (לעומת גילוי האור
48 שבדרגות שלמעלה ממנה),
49 וְלִכֵּן נִקְרָא הַכֹּתֶר בְּשֵׁם
50 דָּבָר מֵר שְׁמורה על היפך
51 הגילוי.
52 וְנוֹסֵף לְזֶה שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם
53 דָּבָר מֵר לְגַבִּי עֲלַת
54 הָעֲלּוֹת [סיבת הסיבות] השורש
55 והמקור שממנו הוא נובע, הָרִי
56 מִשְׁמַעוֹת הָעֵנִין שֶׁהַכֹּתֶר
57 מכונה 'שחור' 'חושך' הוּא
58 שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם מֵר גַּם לְגַבִּי
59 הִנְהוּרָא האור [של החכמה]
60 שְׁנִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ. וְהָעֵנִין
61 בְּזֶה, שְׁמֵלֶכֶד זֹאת
62 שְׁהִמְשַׁכַּת חֲכָמָה
63 סְתִימָאָה מֵהָאֵין היא
64 מִבְּחִינַת הַתַּחְתּוֹנָה של
65 הַכֹּתֶר שְׁנִקְרָאָת בְּשֵׁם אוֹכֶם
66 לְגַבִּי עֲלַת הָעֲלּוֹת ובחינה זו
67 נקראת אוֹכֶם בגלל שהיא
68 התחתונה ויש בה פחות אור
69 מאשר בדרגות העליונות יותר
70 של הכתר, הִנֵּה עוֹד זֹאת,
71 שְׁאֵפֶן הַהִמְשָׁכָה מהכתר לחכמה הוּא עַל־יְדֵי הַפֶּרְסָא דִּקְאָ על
72 הפסוק (בפרשת תרומה) "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש
73 הקדשים" מבואר בקבלה וחסידות, כי כדי להשפיע מדרגה אחת לשנייה כאשר
74 ריחוק הערך בין שתי הדרגות הוא גדול במיוחד, לא די בירידה וצמצום של
75 האור כמו בהשפעה מדרגה לדרגה כאשר שתי הדרגות קרובות זו לזו בערכן
76 אלא יש צורך בצמצום נוסף, גדול במיוחד, בדומה לפרוכת ומסך הנקרא
77 בתרגום אונקלוס (ויקהל לה, יב) 'פרסא'. וכשם שבמקדש היו כמה פרוכות
78 (לא רק הפרוכת שהייתה במשכן בין הקודש וקדש הקדשים) כך יש למעלה
79 בעולמות הרוחניים כמה 'פרסאות' (כלומר מחיצות ומסכים רוחניים)
80 שמבדילות בין עולמות ודרגות שונות (במיוחד כאשר מדובר בין עולם ועולם
81 שריחוק הערך ביניהם גדול), כִּידוּעַ שְׁיֵש פֶּרְסָא בֵּין כְּתָר לְחֲכָמָה
82 אחת הפרסאות (המחיצות המבדילות על צמצום נוסף, כנ"ל) בין עולם לעולם
83 היא בין כתר לחכמה (כי באופן כללי הכתר הוא בחינת אור אין סוף, והחכמה,
84 הראשונה מבין הספירות שבעולם האצילות היא התחלת העולמות והספירות
85 שבהם האור מתחיל להיות בעל הגדרות מסוימות), וְדִקְאָ עַל־יְדֵי
86 הַפֶּרְסָא נַעֲשֶׂה הַתְּהוּוֹת בְּחִינַת חֲכָמָה סְתִימָאָה ולעניינו – כיוון

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שבין תהר לחכמה יש פרסא ומסך מבדיל הרי הכתר נקרא 'אוכס', היינו חושך
2 ושחרות לעומת החכמה, כי איננו מאיר בחכמה בגלוי אלא נעלם ומכוסה
3 ממנה.

4 וְעוֹד עֲנִין בְּזָה, והוא סיבה נוספת לכך שלעומת החכמה נחשב הכתר
5 ל'חושך' ומרירות, שְׁהִמְשַׁכְתָּ

6 בְּחִינַת חֲכָמָה סְתִימָאָה 1
7 מֵהָאֵין בְּחִינַת הַכֶּתֶר שְׂבִיחַס
8 לַחֲכָמָה הִיא אֵין סוּף רֵאִין בְּלֵהָ 2
9 מוֹגֵד וּבִלְתִּי מוֹשֵׁג, הִיא עַל-
10 יָדֵי עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים, 3
11 שְׁנִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוּדָה 4
12 מְרָה כִּיּוֹן שְׁעוּבֹת ה' עַל יָדֵי 5
13 הָאָדָם הִיא חֶלֶק מֵרָכִיז בְּכָל 6
14 הַכּוֹוֹנָה שֶׁל בְּרִיאַת וְהַתְּהוּת 7
15 הָעוֹלָמוֹת, בְּרָא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ 8
16 הוּא אֶת הָעוֹלָם כִּךְ שֶׁמִּלְכָּד הָאוֹר 9
17 וְהַחַיִּית הָאֱלוּקִית הַשּׁוֹפֵעַת 10
18 בְּעוֹלָם בְּמִידָה הַהִכְרָחִית לְצוּרֶךְ 11
19 הַתְּהוּת וְקִיָּם הָעוֹלָמוֹת, אֵךְ כִּדִּי 12
20 שִׁיּוּמֶשֶׁךְ וְיִתְגַּלָּה אֹרֶךְ נוֹסֵף, יֵשׁ 13
21 צוּרֶךְ בְּעוּבֹת הָאָדָם שְׁהִיא 14
22 הַגּוֹרֵמַת וְהַמְעוֹרֵרַת אֶת הַהִשְׁפָּעָה 15
23 הַנוֹסֶפֶת מִלְּמַעְלָה, כְּבִיכּוֹל. 16
24 וְעוּבֹת הָאָדָם יִכּוּלָה לְהִיּוֹת 17
25 בְּסוּגִים וְאוֹפְנִים רַבִּים שֶׁאֵת 18
26 הַמְּרָכִיזִית וְהַחֲשׁוּבוֹת שְׁבָהָם הִיא 19
27 'עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים'. דְּהֵנָּה, 20
28 אֵין צָדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר 21
29 יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחְטָא 22
30 וּמִכָּאן שְׁעוּבֹת הַבְּרוּרִים 23
31 מוֹטֵלַת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אִפִּילוֹ

32 מִי שְׁהוּא צָדִיק, כִּיּוֹן שְׁפָכָל דָּכָר וְעֲנִין בְּעוֹלָם הוּא יֵשׁ תַּעֲרֵכַת רַע,
33 וְעַל-זֶה צָרִיכָה לְהִיּוֹת הָעֲבוּדָה שֶׁל הָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת הַטוֹב
34 הַקְּדוֹשֶׁה מִן הָרַע הַטּוֹמָאָה וְהַסְטֵרָא אַחֲרָא כו', לַהֲפִידֵי בֵין הַטוֹב וְהָרַע
35 וְלַהֲעֵלוֹת אֶת הַטוֹב בַּחֲזוֹרָה לְמִקּוּרֵי בְּמַמְלַכַת הַטּוֹב וְהַקְּדוֹשֶׁה, וְעֲבוּדָה זֹאת
36 שֶׁל בִּירוֹר הַטּוֹב מִן הָרַע וְהַעֲלָאוֹת נִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוּדָה מְרָה, מִצַּד
37 ב' טַעֲמִים, טַעַם הָא', לְפִי שְׁעָצֵם הָעֲבוּדָה הִיא עֲבוּדָה מְרָה
38 וְלֹא נַעֲמִים, דְּכִיּוֹן שְׁפָכָל עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים צָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ
39 בְּהַתְּפַרֵּר כִּי עוּבֹת הַבְּרוּרִים מַחֲיִיבַת הַתַּעֲסָקוֹת קְרוּבָה עִם הַמַּתְבָּרֵר, כְּמוֹ
40 לְמַשֵּׁל בְּבִירוֹר יִצְחוּצוֹת הַקְּדוֹשֶׁה שְׁבַמְאֲכִלִים שְׁכָדִי לַעֲשׂוֹת זֹאת צָרִיךְ לֵאכּוֹל
41 אֶת הַמִּזוֹן הַגִּשְׁמִי בְּכוּוֹנָה לִשְׁם שְׁמִים (כְּמִבּוּרָא בִּסְפֵר הַתְּנַיָּא) וְלִשְׁם כִּךְ נֵאלֵךְ
42 הָאָדָם לְבּוֹא בְּמִגַּע קְרוֹב עִם מִזוֹן גִּשְׁמִי וְחוּמְרֵי כִךְ שֶׁהַמְּבַרֵּר צָרִיךְ 'לְהַתְּלַבֵּשׁ'
43 בְּמַתְבָּרֵר (וּבְתוֹךְ כִךְ לְהִיזָהֵר לֹא לְהִמְשִׁךְ אַחֲרֵי תַאוּת לְבוֹ), הֲרִי עַל-יָדֵי-

עֲנִין בְּזָה, שְׁהִמְשַׁכְתָּ בְּחִינַת חֲכָמָה סְתִימָאָה מֵהָאֵין הִיא
עַל-יָדֵי עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים, שְׁנִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוּדָה מְרָה.
דְּהֵנָּה, אֵין צָדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחְטָא²⁶,
שְׁפָכָל דָּכָר וְעֲנִין יֵשׁ תַּעֲרֵכַת רַע, וְעַל-זֶה צָרִיכָה לְהִיּוֹת
הָעֲבוּדָה לְבָרֵךְ אֶת הַטּוֹב מִן הָרַע כו', וְעֲבוּדָה זֹאת נִקְרָאת
בְּשֵׁם עֲבוּדָה מְרָה, מִצַּד ב' טַעֲמִים, טַעַם הָא', לְפִי
שְׁעָצֵם הָעֲבוּדָה הִיא עֲבוּדָה מְרָה, דְּכִיּוֹן שְׁפָכָל
עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים צָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ בְּהַתְּפַרֵּר, הֲרִי עַל-
יָדֵי-זֶה 'נִדְבָק בּוֹ מִשְׁהוֹ' כו' (עַס קָלַעֲפֵט זֵיךְ עַפְעַס צוֹ),
וְלָכֵן הֲרִי זֹאת עֲבוּדָה מְרָה. וְטַעַם הַב' שְׁנִקְרָאת בְּשֵׁם
עֲבוּדָה מְרָה, לְפִי שְׁפָכָדִי שְׁיֻכַּל לְבָרֵךְ בְּרוּרִים צָרִיכָה
לְהִיּוֹת הַקְּדָמַת הַמְּרִירוֹת שְׁבִנְפִּשׁוֹ, כְּמִבּוּרָא בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת בְּאֶרִיכוֹת. וְדוּקָא עַל-יָדֵי עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים
נַעֲשֶׂה הַמְּשַׁכְתָּ בְּחִינַת חֲכָמָה סְתִימָאָה, וְכִמּוֹ שְׁהוּא גַם
בְּגִשְׁמִיּוֹת, שְׁיִצִּיאַת הַשְּׁמֶן מֵהִזִּית הוּא עַל-יָדֵי הַתְּיִשָּׁה
דוּקָא, וְעֲנִינוּ בְּעֲבוּדָה, שְׁצָרִיךְ לְכַתֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ כו', וְאֵז
נַעֲשֶׂה כְּתִית לְמֵאוֹר²⁷. וְזֶהוּ שְׁהַשְּׁמֶן נַעֲשֶׂה מֵהִזִּית דוּקָא
שְׁהוּא דָּכָר מֵר, הֵינּוּ, שְׁהִמְשַׁכְתָּ הַשְּׁמֶן, בְּחִינַת חֲכָמָה
סְתִימָאָה, הוּא בְּהַקְדָּם עֲנִין הַמְּרִירוֹת דוּקָא, שְׁיֵשׁ בְּזָה
ב' עֲנִינִים (פַּנ"ל), הָא' הוּא בְּעֲנִין הַהִמְשָׁכָה עַצְמָהּ,
שְׁהִמְשַׁכְתָּ חֲכָמָה סְתִימָאָה הִיא עַל-יָדֵי צִמְצוּם וְגַם
עַל-יָדֵי פְרָסָא (דְּעֲנִין הַצִּמְצוּם הֵינּוּ שְׁהַהִמְשָׁכָה אֵינָה

לְמֵאוֹר וּבְעַקְבוֹת הַבִּיטוּל, נִפְשׁוֹ מֵאִירָה בּוֹ (כְּמִבּוּרָא בְּתוֹרָה אֹרֶךְ פִּרְשֵׁת
תַּצּוּהָ: "עֲנִין הִזִּית הוּא שֵׁשׁ בּוֹ מְרִירוֹת... הַגּוֹף נִפְשׁוֹ הַבְּהִמִּית... וְעֲנִין
כְּתִישָׁה זֹאת הֵינּוּ לְהִיּוֹת בְּבַחֲנִית אַתְכִּפִּיא סְטֵרָא אַחֲרָא... שְׁמִשִּׁים עֲצֵמוֹ
כְּשִׁירִים, שְׁבַחֲנָה זֹאת הִיא הַמְּכַנְעַת כָּל הַרְצוּנוֹת שְׁבוּהָ לְעוֹמֵת זֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה
לּוֹ חֶפֶץ וְרִצּוֹן אַחֵר לַעֲצֵמוֹ לְהִינּוֹת וְלַהֲתַעֲנַג בְּתַעֲנוּגֵי בְּנֵי אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה...
וְאֵין אֹר-אֵין-סוּף שׁוּרָה אֵלָא בְּמִי שְׁבִטָל כו'. וְהֵינּוּ בְּחִינַת חֲכָמָה הוּא בְּחִינַת
שְׁמֵן הַנֶּעֱשֶׂה עַל יָדֵי כְּתִישַׁת הִזִּית"²⁷). וְזֶהוּ שְׁהַשְּׁמֶן נַעֲשֶׂה מֵהִזִּית
דוּקָא שְׁהוּא דָּכָר מֵר, הֵינּוּ, שְׁהִמְשַׁכְתָּ הַשְּׁמֶן, בְּחִינַת חֲכָמָה
סְתִימָאָה, הוּא בְּהַקְדָּם עֲנִין הַמְּרִירוֹת דוּקָא, שְׁיֵשׁ בְּזָה ב' עֲנִינִים
(פַּנ"ל), הָא' הוּא בְּעֲנִין הַהִמְשָׁכָה עַצְמָהּ, שְׁהִמְשַׁכְתָּ
חֲכָמָה סְתִימָאָה הִיא עַל-יָדֵי צִמְצוּם וְהַסְטֵר שְׁכַמּוֹר נִמְשָׁל לְחוּשֶׁךְ
וּמְרִירוֹת וְגַם עַל-יָדֵי פְרָסָא (דְּעֲנִין הַצִּמְצוּם הֵינּוּ שְׁהַהִמְשָׁכָה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

45 הוא סוג היותר נעלה. והנה, הדומם עצמו הוא למעלה
46 מהתחלקות בסולם הדרגות הרוחניות העליונות, ככל שדרגה גבוהה יותר
47 כך היא פחות מוגדרת ב'ציר' מסוים ופחות שייכת להתחלקות. למשל, הכתר
48 שלמעלה מעולם האצילות נחשב אור 'פשוט' ולא מוגדר לעומת עשר
49 הספירות העליונות שבעולם
50 האצילות שלכל אחת מהם יש
51 הגדרה משלה, חכמה או חסד
52 וכד', בעקבות העובדה שהאור
53 שבהן נחלק והוגדר. וכיוון
54 שהדומם נובע משורש נעלה
55 ביותר (למעלה משורש החי,
56 שורש הצומח ואפילו שורש
57 האדם המדבר) הרי מצד עצמו
58 הוא למעלה מהתחלקות.
59 ובאדמה, ובכלל זה ההרים, שהם
60 בבחינת דומם לא היה אמור
61 להיות הבדל בין סוגים שונים,
62 אכל כיון שבדומם כלול
63 גם כן כח הצמיחה הכוח
64 שהקדוש-ברוך הוא טבע
65 באדמה להצמיח סוגים שונים
66 של צמחים, הנה מצד
67 התחלקות התחברות
68 והתאחדות כח הצומח
69 שבדומם והרי הכוח להצמיח
70 קשור בסוג הצומח ששורשו
71 יותר נמוך משורש הדומם ובו כן
72 שייכת התחלקות, לכן נעשה
73 התחלקות והבדלים בין סוגים
74 שונים גם בדומם, שיש
75 מקום בקרקע, בסוג הדומם
76 שמצמיח אילנות אלו
77 וישנו מקום שמצמיח
78 אילנות אחרים.

79 אמן למרות שקיימת 'התכללות' בין הכוח להצמיח והדומם בכל זאת, מה
80 שיש בדומם כח הצמיחה כאלו הצומח מן הארץ, הרי זה
81 רק בחינת הצומח שבדומם, שנקלל ויטל בגוף עצם
82 הדומם, שלכן ברוך על פירות העץ בורא פרי האדמה יצא
83 (בדיעבד)²⁹ כי סוף סוף גם העץ יוצא (מכוח הצמיחה שנמצא בתוך)
84 האדמה. ונמצא, שהמשכת והתגלות היתים מהדומם, הקרקע של
85 הר היתים אל עצי הזית היא מבחינה אחרונה שבה היתים,
86 היינו שהמשכה אינה מהדומם עצמו הנובע משורש עליון ביותר
87 ולמעלה מהתחלקות, כנ"ל, כי אם מבחינת כח הצומח שבו,
88 שהוא בחינה אחרונה והכי תחתונה שבדומם, וכנ"ל דכללות

1 אינה מעצם האין, כי אם מבחינה אחרונה בלבד שנקראת
2 בשם אוכם לגבי עלת העלות, וגם בזה גופא צריך להיות
3 הפסק הפרסא כלומר: ההמשכה של חכמה סתימאה מהכתר כרוכה
4 בהעלם והסתרה כפול. ראשית, ההמשכה היא לא מהפנימיות והעצמיות של
5 האין העליון אלא מדרגה
6 תחתונה בכתר שלעומת מקורה
7 היא נחשבת לחושך ושחורות.
8 ושנית, מלבד הצמצום יש העלם
9 והסתרה נוסף של מסך מבדיל –
10 ה'פרסא'. והב' הוא באפן
11 ההמשכה, שהמשכה
12 היא על-ידי עבודת
13 הבורים שהיא באפן
14 של מרירות דוקא. ועל-
15 ידי פתישת הזית, שהוא
16 ענין אתפכיא סטרא
17 אחרא בשלב ראשון – כפיית
18 וביטול הצד האחר (צד הטומאה
19 והרע), ובשלב שני –
20 ואתפכיא סטרא אחרא
21 הפיכת הצד האחר מרע לטוב,
22 שעל-ידיה עושים ממר
23 מתוק, אזי יוצא השמן
24 כו' והחושך והמרירות הופכים
25 לאור.

26 ד) והנה היתים נמשכים
27 מהר היתים, שהוא
28 המקום שגדלים בו אילני
29 זית. והענין הוא, דהנה
30 החר עצמו הוא בחינת
31 דומם, וידוע שבשרשו
32 הדומם הוא הסוג היותר
33 נעלה בד' הסוגים דומם-
34 צומח-חי-מדבר למרות
35 שבפועל החיות שבדומם היא הפחותה ביותר מבין כל ארבעת הסוגים הרי
36 לפי הכלל ש'כל הגבוה ביותר, יורד למטה יותר', ששורשו הוא הנעלה ביותר
37 מכל הסוגים (כפי שמבואר בחסידות גם ביחס לעובדה שהאדם, הנעלה מבין
38 כל ארבעת הסוגים, ניוון מהחי ומהצומח. ולכאורה, מה פשר העובדה
39 שהתחתון מספק כוח ותזונה למי שלמעלה ממנו? אלא שהסיבה לכך היא
40 שבפועל בעולם הזה האדם אכן נעלה לאין שיעור מהחי ומהצומח אבל
41 בשורש הרוחני של הדברים, החי והצומח יותר נעלים מהאדם), וכל שאר
42 הסוגים צומח-חי-מדבר כלולים בדומם, שזהו הכל היה
43 מן העפר²⁸ לפני שכל אחד מהנבראים קיבל את דמותו ותבניתו המיוחדת
44 לו, כולם היו כלולים בעפר המסמל את הדומם, והינו לפי שבשרשו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ענין המשכת חכמה סתימאה הוא מבחינה אחרונה של
האין בחינת הכתר ולא מהאין עצמו, וכמאמר³⁰ נעוץ תחלתן
בסופן וסופן בתחלתן, דתחלה הוא בחינת החכמה שהיא
ראשית ההשתלשלות, ובפרטיות יותר הוא בחינת חכמה

סתימאה שהיא התחלת

וראשית

ההשתלשלות, ועל-זה

נאמר נעוץ תחלתן

בסופן, שתחלת

ההשתלשלות

החכמה (סתימאה) נמשך

מסוף ובחינה האחרונה

של האין (הסוף והשחרות של

הכתר שלמעלה מהחכמה, וכן

כוח הצומח שבהר הזיתים

הדומם), אבל עצם האין

(פנימיות ועצמיות האין סוף

שבכתר, וכן שורש הר הזיתים

עצמו) הוא בהעלם ואינו

מתגלה.

(ה) ובוזה יוכן העלוי במה

שנאמר לעתיד לבא

ועמדו רגליו של הקדוש

ברוך-הוא, כביכול ביום

ההוא בבוא הגאולה על הר

הזיתים, דהנה, רגלים

הם בחינה היותר אחרונה

באלקות, והוא בחינת

האותיות, שהאותיות הם

דומם שבנפש כמבואר

בחסידות שהאותיות נמשלו

לדומם כי באותיות עצמן אין

תוכן משלהן והן רק לבוש וכלי

לשכל ולרגש המתגלה ומתבטא

באמצעותן, וכמו כן

למעלה הנה רגלים הם

בחינת אותיות, שהם

משרשות במדרגה היותר

נעלית כשם שהדומם, למרות שלעומת הצומח, החי והמדבר הוא חסר חיות,

בכל זאת השורש שלו הוא נעלה משורשם, כך האותיות אף שבהן עצמן אין

תוכן ואור, שורשם הוא בדרגה אלוקית עליונה ביותר.

ועל-זה נאמר ועמדו רגליו (של הקב"ה) על הר הזיתים,

שלעתידי לבא ההמשכה לא תהיה מבחינת סוף ובחינה

המשכת חכמה סתימאה הוא מבחינה אחרונה של האין
ולא מהאין עצמו, וכמאמר³⁰ נעוץ תחלתן בסופן וסופן
בתחלתן, דתחלה הוא בחינת החכמה שהיא ראשית
ההשתלשלות, ובפרטיות יותר הוא בחינת חכמה
סתימאה שהיא התחלת וראשית כל ההשתלשלות,
ועל-זה נאמר נעוץ תחלתן בסופן, שתחלת
ההשתלשלות נמשך מסוף ובחינה האחרונה של האין,
אבל עצם האין הוא בהעלם.

(ה) ובוזה יוכן העלוי במה שנאמר לעתיד לבא ועמדו
רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, דהנה,

רגלים הם בחינה היותר אחרונה, והוא בחינת

האותיות, שהאותיות הם דומם שבנפש, וכמו כן

למעלה הנה רגלים הם בחינת אותיות, שהם משרשות

במדרגה היותר נעלית. ועל-זה נאמר ועמדו רגליו (של

הקב"ה) על הר הזיתים, שלעתידי לבא ההמשכה לא

תהיה מבחינת סוף ובחינה תחתונה בלבד של האין, כי

אם שיימשך עצם האין, שזהו ענין ועמדו רגליו, ענין

האותיות, שהם בבחינה היותר נעלית.

וזהו גם מה שכתוב ונבקע הר הזיתים, שהרי עכשו

ההמשכה היא רק מבחינה אחרונה בלבד, שזהו

שההמשכה היא על-ידי הצמצום, וגם ההמשכה

של אחרי הצמצום גופא היא על-ידי העלם הפרסא,

אמנם לעתיד לבא תהיה בקיעת הפרסא, ואפן הבקיעה

הוא כמו שכתוב ונבקע הר הזיתים, היינו, שהבקיעה

תהיה בחר הזיתים עצמו. דהנה, בענין הבקיעה יש

במה אופנים. יש בקיעה שעליה נאמר³¹ אז יבקע פשחר

אורף, פידוע שענין זה נמשך בחג הסוכות³², שבקיעה

זו היא באפן שהאור מתלבש בהפרסא ובכלחו הרב הוא

והכהו לשבעה נחלים" ובקיעה זו המבטלת צמצומים והסתרים וגורמת גילוי

אלוקות יש במה אופנים. יש בקיעה שעליה נאמר³¹ אז יבקע

פשחר אורף, פידוע שענין זה נמשך בחג הסוכות³²,

שבקיעה זו היא באפן שהאור מתלבש בהפרסא ובכלחו הרב

הוא בוקע את הפרסא, כאמור הפרסא היא מעין מסך מבדיל ובקיעת

ביאור בדרך אפשר

45 **שהוא** מצד עצמו **(לא רק בחינת פח הצומח שבו, שהוא**
46 **בחינה התחתונה שבאין, כי אם עצם האין כמו שהוא),**
47 **ימשך ויתגלה למטה** וכאשר העצם מאיר, בוודאי שהפרסא נבקעת וכל
48 ההסתרים מתבטלים לחלוטין (מבלי לגרום כל שינוי מהותי באור).

49 **וזהו גם מה שכתוב**

50 **ונבקע הר הזיתים מחציו**

51 **מזרחה וימה, דמזרחת**

52 **וימה הוא ענין וזרח**

53 **השמש** (והרי השמש זורחת

54 **מהמזרח – "מזרחת")** **ובא**

55 **השמש**³³ (והרי השמש

56 **שוקעת בצד מערב – "ימה"),**

57 **דהינו התחלת הגלוי**

58 **וסוף הגלוי** הזריחה מסמלת

59 את תחילת הגלוי, והשקיעה

60 מסמלת את סוף הגלוי, **שזהו**

61 **ענין הארץ** כמבואר בקבלה

62 וחסירות שלאחר הצמצום

63 הראשון שעשה הקדוש-ברוך-

64 הוא, כביכול, באורו הגדול כדי

65 לברוא עולמות ונבראים מדודים

66 ומוגבלים, חזר והאיר אור הקו

67 שנמשך באורך רב, היינו מדרגות

68 גבוהות ונעלות מאד ועד דרגות

69 נמוכות ותחתונות מאד, **וידיע**

70 **שבענין הארץ יש**

71 **חלוקים בין ראשו לסופו**

72 **כו', הן בארץ של כללות**

73 **המשכת הקו שמתקצר**

74 **ומתמעט ומתעלם ואינו**

75 **דומה הגלוי בראשית הקו**

76 **לגלוי בסוף הקו, והן**

77 **בפריטות בארץ של כל**

78 **העשר ספירות עצמן, שהתחלת ההמשכה והגלוי הוא**

79 **בחכמה והסוף הוא במלכות, שיש בזה חלוק רב ואור הקו**

80 **המאיר בחכמה (ראשית הספירות) נעלה בהרבה מאד מהאור המאיר במלכות**

81 **(סיום הספירות), לפי שבכל המשכה והמשכה של אור הקו הולך**

82 **ונמשך שוב ושוב בכל דרגה ודרגה נתצמצם האור יותר ויותר, והינו,**

83 **דכיון שההמשכה מספירת החכמה לספירת המלכות היא**

84 **על-ידי ספירת הבינה וזעיר-אנפין** [פנים קטנות – כינוי לששת

85 המידות העליונות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד יסוד] והאור לא נמשך מאור

86 הקו לכל ספירה ישירות אלא הולך ויורד מדרגה לדרגה ומספירה לספירה,

87 **הרי אינו דומה האור כמו שהוא בחכמה להאור כמו שהוא**

88 **בבינה, וכמו שהוא בזעיר-אנפין** לכמו שהוא במלכות.

ביאור בדרך אפשר

1 הפרסא יכולה להיות בדוגמת הארה של אור חזק ביותר שבגלל עוצמתו בוקע
2 ועובר גם דרך וילון ומסך עבה, היינו אור אלוקי נעלה וחזק שכאשר הוא
3 מאיר אין הפרסא מעלימה ומסתירה, אמנם כדי שהפרסא אכן תיבקע ולא
4 תעלים ותסתיר על האור צריך להיות חיבור ומגע קרוב, 'התלבשות' של האור

5 בפרסא וכיון שבקיעה זו

6 היא על-ידי התלבשות

7 האור בהפרסא, הנה אף

8 שנבקע הפרסא ולמעשה

9 הושגה המטרה של הסרת המסך

10 והצמצום כדי לגלות אור נעלה

11 שקודם לכן לא היה יכול לעבור

12 ולהאיר, מפל-מקום, כיון

13 שהבקיעה היא על-ידי

14 התלבשות האור

15 בהפרסא, פועלת הפרסא

16 בהאור שהוא מתעבה

17 ומשתנה, ועד שלאחרי

18 הבקיעה הרי הוא בשנוי

19 המהות מכמו שהיה קדם

20 הבקיעה. ונמצא שבבקיעה

21 באופן כזה יש חסרון מסוים, לא

22 מבחינת בקיעת הפרסא והסרת

23 הצמצום אלא מבחינת האור, כי

24 לאחר 'התלבשות' בפרסא (אף

25 שזו התלבשות לצורך הבקיעה,

26 כנ"ל) חל בו שינוי מהותו, הוא

27 יורד מדרגתו ונהיה 'עבה' יותר.

28 **וישנו אפן נעלה יותר**

29 **בבקיעה, שהוא ענין**

30 **המשכת אור הממלא**

31 **מאור הסובב ההבדל העיקרי**

32 **בין 'אור הממלא כל עלמין'**

33 **ליאור הסובב כל עלמין' הוא**

34 שאור הממלא נמשך לכל דרגא ולכל עלום ולכל נברא לפי עניינו המיוחד

35 ולכן ההארה שלו היא בדרך 'התלבשות' ואילו אור הסובב מאיר על כל

36 העולמות וכל הנבראים באופן כללי ללא 'התלבשות' בכל אחד מהם בפרט.

37 ולעניינו – כאשר האור בוקע את הפרסא באמצעות 'התלבשות' חל בו שינוי

38 והוא יורד ממדרגתו, אבל כאשר אור הממלא נמשך ישירות מאור הסובב אזי

39 למרות שזהו אור הממלא, הוא עדיין אור שלמעלה מהתלבשות והוא בוקע

40 את הפרסא מבלי שהדבר יגרום בו ירידה ושינוי מהותי. אמנם ישנו אופן

41 נעלה עוד יותר של בקיעה והסרת ההעלם והסרת והוא יהיה לעתיד בתיב

42 **ונבקע הר הזיתים, שתהיה הבקיעה בבחינת הר הזיתים**

43 **עצמו ויאיר לא רק אור הממלא ולא רק אור הממלא כפי שאור הסובב מאיר**

44 **בו אלא, היינו שעצם הר הזיתים, בבחינת עצם הדומם כמו**

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אָמַנְם לְעֵתִיד כְּתִיב וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִחֲצִי מִזְרְחָה וְיָמָה
2 הֵייוּ לְכָל הָאוֹרֵךְ מִמִּזְרָח וְעַד מַעֲרָב וּבְמִשְׁמַעוֹת הָרוּחָנִית שֶׁל הַדָּבָר -
3 שְׂיִתְבַּטְּלוּ הַצְמָצוּמִים דְּבַחֲנִית הָאֶרֶץ, וְהֵינּוּ לְפִי שֶׁהָאוֹר הָאֱלֹקִי
4 לֹא יוֹמֶשֶׁךְ וְיִתְגַּלֶּה עַל יְדֵי צִמְצוּם וּמִיעוּט מִדְּרָגָה לְדְרָגָה לְאוֹרֵךְ הַדְּרָגוֹת

5 הַשְּׁנוֹת אֲלֵא שְׂבַחֲנִית עֲצָם

6 הַר הַזֵּיתִים שֶׁהוּא הָאֵין עֲצָמוֹ, 1
7 כִּנֹּל, יִהְיֶה לְמִטָּה כְּמוֹ 2
8 לְמַעְלָה מִבְּלֵי צִמְצוּם וּמִבְּלֵי 3
9 מִיעוּט.

10 וּמִמְשִׁיף בְּכַתוּב וְאוֹמֵר שֶׁבַד 4
11 בְּבַד וְכַהֲמֶשֶׁךְ לְבִקִּיעַת הָהָר 5
12 מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב, הֵייוּ בִּיטוֹל 6
13 הַצְמָצוּם לְאוֹרֵךְ הַהֶאֱרָה, יִהְיֶה 7
14 לְעֵתִיד לְבֹא עֲנִיין נֹסֵף שֶׁל 8

15 בִּיטוֹל הַמַּחֲצוּת וְהַגְדִּירִים 9
16 שְׂקִימִים בְּאוֹר הָאֱלֹקִי כַּעַת - 10
17 וּמִשֵּׁי חֲצִי הָהָר צְפוֹנָה 11
18 וְחֲצִי נֶגְבָּה, דְּעֵינָן 12
19 צְפוֹנָה וְנֶגְבָּה הֵם ב' 13
20 הַקְּוִין דְּהַמְשָׁכָה וְהָעֵלָם,

21 שֶׁהוּא עֲנִין שְׂאוֹר-אֵין 14
22 סוֹף לְמַעְלָה מִעֵלָה עַד 15
23 אֵין קֶץ וְלִמְשָׁה מִטָּה עַד 16
24 אֵין תְּכָלִית³⁴ כַּמְבֹאֵר 17
25 בְּקִבְלָהּ וּבְחִסְדוֹת שֶׁהִקְדוּשׁ- 18
26 בְּרוּךְ-הוּא, הוּא תְּכָלִית הַשְּׁלִימוֹת

27 הֵן בְּכֹחַ הַבְּלִי גָבֹל שְׁאוֹנוֹ 19
28 מוֹגְבֵּל בְּשׁוּם הַגְּבִילָה וְלֹכֵן גַּם 20
29 אוֹרוֹ הוּא בְּלִי גָבֹל וְאֵין סוֹף - 21
30 "הַמְשָׁכָה", וְכַחֲלֵק מִשְׁלִימוֹתוֹ 22
31 וְהִיּוֹתוֹ בְּלִי מוֹגְבֵּל הָרִי הוּא

32 מוֹשֵׁל גַּם בְּכֹחוֹ לְהַגְבִּיל לְצִמְצוּם - "הָעֵלָם" וּבִשְׁנֵי הַדְּבָרִים הַפְּעוּלָה הִיא
33 לֹלֵא גָבֹל כֵּן שֶׁגַם הַמְשָׁכָה הִיא "לְמִטָּה מִטָּה" לֹלֵא גָבֹל וְסוֹף, "עַד אֵין
34 תְּכָלִית" וְגַם הָעֵלָם הוּא לֹלֵא סוֹף, וּבִלְשׁוֹן הַחֲסִידוֹת - "בְּהָעֵלָם אַחֵר הָעֵלָם
35 וּבְעִלְיוֹ אַחֵר עִלְיוֹ" (שֶׁהִרִי כֹאשֶׁר הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִצְמָצֵם וּמַעֲלִים אוֹר
36 מִסּוּיִים, אוֹתוֹ אוֹר לֹא נִמְשָׁךְ אֲלֵא עוֹלָה וְנַעֲלָם בְּמִקְוֵרוֹ לְמַעְלָה), שֶׁהֵם
37 הַמְשָׁכָה וְהָעֵלָם ב' הַקְּוִין דְּחֻסְדִּים מִידַת הַחֶסֶד שֶׁעֲנִינָהּ לְהַשְׁפִּיעַ
38 וּלְגַלּוֹת הִיא חֶסֶד לֹלֵא גָבֹל וְגִבּוּרֹת וּמִידַת הַגְּבוּרָה שֶׁעֲנִינָהּ לְהַעֲלִים
39 מִעֲלִימָה בְּלִי גָבֹל, וְהַמְשָׁכָה וְהָעֵלָם "עַד אֵין תְּכָלִית" וְ"עַד אֵין קֶץ" הֵם
40 כְּמוֹ שֶׁהֵם קוֹ הַחֶסֶד וְקוֹ הַגְּבוּרָה בְּאוֹר-אֵין-סוֹף שְׁלִפְנֵי הַצְמָצוּם,
41 שְׁעֵכְשׁוּ הֵם ב' קוִין מְחַלְקִים זֶה מִזֶּה, קוֹ אֶחָד קוֹ הַגְּבוּרָה,
42 הַכּוֹחַ לְהַעֲלִים וְלְהַגְבִּיל הוּא בְּכַחֲנִית לְמַעְלָה מִעֵלָה כו', וְקוֹ שְׁנֵי
43 קוֹ הַחֶסֶד וְהַכּוֹחַ לְהַמְשִׁיךְ וּלְגַלּוֹת הוּא בְּכַחֲנִית לְמִטָּה מִטָּה כו',

אֲנַפִּין' לְכַמּוֹ שֶׁהוּא בְּמַלְכוּת. אָמַנְם לְעֵתִיד כְּתִיב וְנִבְקַע
הַר הַזֵּיתִים מִחֲצִי מִזְרְחָה וְיָמָה, שְׂיִתְבַּטְּלוּ הַצְמָצוּמִים
דְּבַחֲנִית הָאֶרֶץ, וְהֵינּוּ לְפִי שְׂבַחֲנִית עֲצָם הַר הַזֵּיתִים
יִהְיֶה לְמִטָּה כְּמוֹ לְמַעְלָה. וּמִמְשִׁיף בְּכַתוּב וּמִשֵּׁי חֲצִי
הָהָר צְפוֹנָה וְחֲצִי נֶגְבָּה, דְּעֵינָן צְפוֹנָה וְנֶגְבָּה הֵם ב'
הַקְּוִין דְּהַמְשָׁכָה וְהָעֵלָם, שֶׁהוּא עֲנִין שְׂאוֹר-אֵין-סוֹף
לְמַעְלָה מִעֵלָה עַד אֵין קֶץ וְלִמְשָׁה מִטָּה עַד אֵין
תְּכָלִית³⁴, שֶׁהֵם ב' הַקְּוִין דְּחֻסְדִּים וּגִבּוּרֹת כְּמוֹ שֶׁהֵם
בְּאוֹר-אֵין-סוֹף שְׁלִפְנֵי הַצְמָצוּם, שְׁעֵכְשׁוּ הֵם ב' קוִין
מְחַלְקִים זֶה מִזֶּה, קוֹ אֶחָד הוּא בְּכַחֲנִית לְמַעְלָה מִעֵלָה
כו', וְקוֹ שְׁנֵי הוּא בְּכַחֲנִית לְמִטָּה מִטָּה כו', אָמַנְם לְעֵתִיד
יִהְיֶה וּמִשֵּׁי גו' צְפוֹנָה וְנֶגְבָּה, שְׂיִתְבַּטְּלוּ בְּטוֹל בְּקוִין אוֹ
שְׂיִתְבַּטְּלוּ לְאַחֲדִים.

ו) וְזֶהוּ גַם מֵה שְׂכַתוֹב בְּגִלְיוֹיִם דְּלְעֵתִיד וְלֹא יִלְמְדוּ
עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ גו' כִּי כָּלֵם יִדְעוּ אוֹתִי
לְמַקְטָנָם וְעַד גְּדוּלָם³⁵, דְּהֵנָּה, עֲכָשׁוּ יִשְׁנוּ הַלְמוּד
שֶׁהַגְּדוּלִים מְלַמְּדִים לְקֻטָּנִים, וְהֵינּוּ שְׂחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל
וְגְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל מְלַמְּדִים לְקֻטָּנִים שְׂיִתְבַּטְּלוּ לָהֶם דַּעַת
בְּאַלְקוֹת. וְיָדוּעַ בְּאַפֵּן הַלְמוּד, שֶׁהָרֵב הַמְשָׁפִיעַ צָרִיף
לְשַׁעַר שְׁכָלוֹ לְפִי עָרֵף הַמְקַבְּלִים, הֵינּוּ שְׂבַתְחֵלָה צָרִיף
לְסַלֵּק שְׁכָלוֹ הָרֵב שִׁישְׂאָר רַק בְּחִינַת נֶקְדָּה בְּלִבָּד, שֶׁזֶּהוּ
עַל-דֶּרֶךְ הַצְמָצוּם, וּבְזֶה גּוֹפָא צָרִיף לְהִיּוֹת עַל-דֶּרֶךְ

הַלְמוּד, שֶׁהָרֵב הַמְשָׁפִיעַ אֵת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה וְהַדַּעַת לְתַלְמִידָיו צָרִיף
לְשַׁעַר לְמוֹד וְלְהַגְבִּיל אֵת שְׁכָלוֹ לְפִי עָרֵף הַמְקַבְּלִים בְּהַתָּאם לְכוֹחַ
וְיִכוּלַת הַקְּלִיטָה שֶׁלָּהֶם, הֵינּוּ שְׂבַתְחֵלָה כַּהֲכֵנָה וְהַקְדָּמָה לְהַרְצָאָה
הַדְּבָרִים לְתַלְמִידֵי צָרִיף הַמּוֹרָה לְסַלֵּק שְׁכָלוֹ הָרֵב שֶׁהוּא גְדוֹל וְנַעֲלָה
יֹתֵר לְאֵין שִׁיעוֹר מִיְכוּלַת הַקְּלִיטָה שֶׁל הַתַּלְמִידִים שִׁישְׂאָר רַק בְּחִינַת
נֶקְדָּה בְּלִבָּד, שֶׁזֶּהוּ עַל-דֶּרֶךְ הַצְמָצוּם כְּדוּמָה לְצוּרָה שְׂבָה כְּרָא
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁהוּא אֵין סוֹף וּבְלִי גָבֹל אֲמִיתִי, עוֹלָמוֹת וְנִבְרָאִים מוֹגְבִּלִים,
שֶׁלִּפְנֵי הַבְּרִיאָה, צִמְצוּם וְהָעֵלָם אֵת אוֹרוֹ הַגְּדוֹל כֵּן שִׁישְׂאָר מִמֶּנּוּ רַק אוֹר מוֹעֵט
בִּיּוֹתֵר, וּבְזֶה גּוֹפָא לֹא זוֹ בְּלִבָּד שֶׁעַל הָרֵב הַמּוֹרָה לְצִמְצוּם וְלְהָעֵלָם אֵת
שְׁכָלוֹ אֲלֵא שְׂמַלְכַד הַצְמָצוּם יֵשׁ צוּרֵךְ לְהַצִּיב מַעֲיָן מִסַּךְ מְבַדִּיל בֵּין הָרַעֲיוֹנוֹת
הַעֲמוּקִים הַמְאִירִים בְּמוֹחוֹ וּבֵין הַדְּבָרִים הַמְצוּמָצִים שֶׁהַתַּלְמִידִים מְסוּגִלִים
לְקַלּוֹט כִּי צָרִיף לְהִיּוֹת עַל-דֶּרֶךְ הָעֵלָם הַפְּרָסָא, שֶׁזֶּהוּ אֲפֵן

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 באות ו' שצורתה דומה לקו הנמשך מלמעלה למטה); והתפשטות נוספת
45 (הנרמזת באות ה' השניה) ³⁶.
46 וגם המשכת והתגלות השכל ממקורו בנפש היא בתהליך דומה המורכב
47 מצמצום והעלם מצד אחד והתגלות והתפשטות מצד שני. וזהו ענין
48 אַאֲלֶפֶף אלמד אותך חֲכָמָה
49 אַאֲלֶפֶף בינה ³⁷, כלומר
50 שהתגלות והמשכת השכל היא
51 בדרך של אַאֲלֶפֶף אותיות
52 אֶל"ף, היינו, שֶהַמְשַׁכֶּת
53 החֲכָמָה היא באֶפֶן דְּצִיּוֹר
54 אות אֶל"ף, שהוא יו"ד
55 לְמַעַלָּה ויו"ד לְמַטָּה וְקו
56 בְּאֶמְצַע, דיו"ד לְמַעַלָּה
57 ויו"ד לְמַטָּה הוא ענין
58 חֲכָמָה עֲלֵאָה וְחֲכָמָה
59 תַּתְּאָה, היינו חֲכָמָה
60 וּמַלְכוּת, כפי שנתבאר לעיל
61 והינו, שְׁפָלָלוּת
62 הַהִמְשָׁכָה מֵרָאשׁ חֲכָמָה
63 לְסוֹף מַלְכוּת בּוֹ בִשְׁכּוֹלֵהוּ
64 הָרַב בְּעֶצְמוֹ הִיא בְּאֶפֶן
65 שְׁבַתְחֵלָה נִתְצַמָּצֵם כָּל
66 הָאוֹר וְנִשְׁאָר רַק נִקְדָּה
67 בְּלִבָּד, שהוא ענין יו"ד
68 לְמַעַלָּה (בדומה לצמצום
69 הראשון באור האלוקי לצורך
70 הַתְּהוּוֹת הָעוֹלָמוֹת), וְאַחֲרֵי־כֵן
71 נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי הָקוֹ, שָׁגָם
72 עַל־יְדֵי־זֶה מִתְצַמָּצֵם
73 הָאוֹר כּוֹ כפי שהוסבר
74 שההמשכה היא על ידי שילוב
75 ההעלם והגילוי ביחד, וְאַחֲרֵי־
76 כֵן נִמְשָׁךְ בְּבַחֲיִנַת נִקְדָּה
77 לְמַטָּה.
78 וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן הוּא סֵדֶר הַמְשָׁכַת הַשְּׁכָל בּוֹ בְּעֶצְמוֹ, הִנֵּה אֶפֶן
79 הַשְּׁפָעָתוֹ לְתַלְמִידִים הוּא גַם כֵּן בְּאֶפֶן כְּזֶה, שֶׁמִּסְתַּלַּק כָּל
80 הָאוֹר וְנִשְׁאָר בְּבַחֲיִנַת נִקְדָּה בְּלִבָּד וְכוּ' ומכאן נובע ההבדל בין
81 "קטנים" ל"גדולים". אֲמָנָם, לְעֵתִיד לְבֹא, שֶׁאֶפֶן הַגְּלוּי בּוֹ
82 בְּעֶצְמוֹ יִהְיֶה עַל־יְדֵי־זֶה שְׁנֹבֵקֵעַ הַר הַזֵּיתִים, שְׁבַחֲיִנַת הַר
83 הַזֵּיתִים עֲצָמוֹ מְקוֹר הַשֶּׁמֶן וְהַחֲכָמָה יִמְשָׁךְ לְמַטָּה, הִנֵּה גַם
84 הַשְּׁפָעָה לְתַלְמִידָיו תִּהְיֶה בְּאֶפֶן שִׁימְשָׁךְ לָהֶם כָּל עֶצֶם
85 הַשְּׁכָל שֶׁהָיָה לֹא יִהְיֶה צִמְצוּמִים וְלֹא יִהְיֶה מַסְכִּים וּמַחֲצוֹת מְבִדִּילוֹת, וְלִכֵּן
86 לֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ גו' לְמַקְטָנָם וְעַד גְּדוּלָּם.

1 הַלְמוֹד דְּקָטָן מְגֹדֹל הַמִּתְחַיֵּב בְּגִלְל רִיחּוֹק הָעֵרֶךְ בֵּין הַמּוֹרָה הַגְּדוֹל
2 לְתַלְמִיד הַקָּטָן, כּוּ"ל.
3 אֲמָנָם לְעֵתִיד יִהְיֶה כְּשֶׁלֶשׁ הַכְּתוּב – כּוֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לְמַקְטָנָם וְעַד
4 גְּדוּלָּם בְּשׂוּהוֹ. וְטַעַם הַדָּבָר הוּא, כִּי, מֶה שֶׁעָכְשׁוּ הָרַב אֵינוֹ
5 מְשַׁפִּיעַ לְתַלְמִיד אֶת עֶצֶם
6 שְׁכָלוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא לְעֶצְמוֹ, 1
7 הָרִי זֶה לֹא רַק בְּגִלְל שֶׁהַתְּלִמִּיד 2
8 קָטָן מִמֶּנּוּ וִיכוּלֵת הַקְּלִיטָה שֶׁלוֹ 3
9 מוֹעֲטֵת אֵלָּא לְפִי שָׁגָם 4
10 בְּעֶצְמוֹ הִנֵּה סֵדֶר גְּלוּי 5
11 הַשְּׁכָל הוּא עַל־יְדֵי 6
12 צִמְצוּמָם, וְכִיּוֹן לְבָעֲנִין 7
13 גְּלוּי הַחֲכָמָה מִכֵּן 8
14 הַמְשָׁכִיל (וְלִמְעֵלָּה) 9
15 יוֹתֵר, שֶׁאֶפֶן הַמְשָׁכָתוֹ 10
16 הוּא עַל־יְדֵי צִמְצוּמָם וְכִיּוֹן 11
17 שֶׁהַהִמְשָׁכָה וְהַתְּגַלּוּת שֶׁל שְׁכָל 12
18 הָרַב עֲצוּמוֹ הִיא עַל יְדֵי צִמְצוּמָם, 13
19 אֵין לוֹ אֶת הַכּוֹחַ לְגַלּוֹת אֶת הָאוֹר 14
20 עֲצוּמוֹ לֵאלֹא צִמְצוּמָם, כִּי מֵאֲחֵר 15
21 שֶׁמִּעֲצֵם מִהוּתוֹ הָאוֹר מִצְמוּצָם, 16
22 גַּם צוּרֵת הַהֶעֱבֵרָה וְהַשְּׁפָעָה 17
23 שֶׁלוֹ מְדוּדָה וּמוֹגְבֵלֵת, כִּשֶּׁם 18
24 שֶׁלְמַעַלָּה בְּרוּחָנוּת, בּוֹמֵן הוּא 19
25 לְפָנַי בִּיטוּל הַצִּמְצוּמִים וְהַסֵּרֵת 20
26 הַמַּחֲצוֹת וְהַפְּרִסְאוֹת, הָאוֹר 21
27 נִמְשָׁךְ רַק בְּמִידָה מוֹגְבֵלֵת, מֵאֲחֵר 22
28 שֶׁמִּלְכַתְחִילָה נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי 23
29 צִמְצוּמִים רַבִּים וּבְכָלִּלוּת 24
30 הוּא הַצִּמְצוּמָם דָּד' 25
31 אוֹתִיּוֹת שֶׁם הָרִי, 26
32 שֶׁעֲנִינָם הוּא צִמְצוּמָם 27
33 הַתְּפִשְׁטוּת הַמְשָׁכָה 28
34 וְהַתְּפִשְׁטוּת כפי שהוסבר 29
35 לְעִיל בְּעִינֵי "לְמַעַלָּה עַד אֵין קֶץ וְלִמְטָה עַד אֵין תְּכֵלִית", הַהִמְשָׁכָה וְהַתְּגַלּוּת
36 שֶׁל הָאוֹר הָאֱלֹוִקִי כּוֹלֵלֵת שְׁנֵי מַאֲפִינִים הַפְּכִיִּים לְכֹאֲוֶרָה – גַּם גִּילּוּי (כְּלִי גְבוּל)
37 וְגַם הָעֵלֶם (גְּבוּל) שֶׁכֵּן הַמְשָׁכָה לֵאלֹא הָעֵלֶם לֹא תִהְיֶה הַמְשָׁכָה מוֹגְבֵלֵת וְהָעֵלֶם
38 לֵאלֹא הַמְשָׁכָה יִמְנַע אֶת הַגִּילּוּי לְחִלוּטִין, כִּךְ שֶׁכֵּל צִמְצוּמָם נִוְעַד בְּעֶצֶם לְגַלּוֹת
39 וְכִל גִּילּוּי מַחֲבִיב צִמְצוּמָם. וּמֵאֲחֵר שֶׁהַתְּהוּוֹת הִיא בְּאֶמְצַעוֹת שֶׁם הוּי, אֲרַבְעַת
40 הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שֶׁם הוּי' רִמּוּזוֹת לְכֵךְ שֶׁהַתְּהוּוֹת שֶׁהִיא בְּתַהֲלִיךְ הַמַּחְבֵּר גִּילּוּי
41 וְהָעֵלֶם מוֹרְכֵבֵת מֵאֲרַבְעָה שְׁלִבִּים: צִמְצוּם (הַצִּמְצוּם הָרִאשׁוֹן שֶׁצִּמְצָם אֶת הָאוֹר
42 מֵאֲדָר עַד שְׁנוֹתָר מִמֶּנּוּ רַק מִעַט בְּדוּגְמַת אוֹת יו"ד שֶׁהִיא כְּנוֹקְדָה קִטְנָה);
43 הַתְּפִשְׁטוּת (וְהָאֲרָה הַנִּרְמֶזֶת בְּאוֹת ה' שִׁישׁ לֵה אוֹרֶךְ וְרוּחָב); הַמְשָׁכָה (הַנִּרְמֶזֶת

ביאור בדרך אפשר

1 ולכאורה, נשאלת השאלה: אם לעתיד לבוא האלקות והדעה את ה' יהיו
2 גלויים לכל אחד מבלי צורך ברב מורה, מה פשר דברי חכמינו ז"ל שמישי
3 ילמד תורה את עם ישראל? והביאור: ומה שִׁמְצִינוּ שְׁמִשִּׁית יִלְמַד
4 עִם כָּל יִשְׂרָאֵל³⁸, אֵין זֶה בְּאִפֶּן שֶׁל לְמוֹד וְהִשְׁפָּעָה בְּצוּרָה
5 שְׁבָה מוֹסְרִים בְּדֶרֶךְ כָּל רַעֲיוֹנוֹת
6 שְׁכָלִים שֶׁזֶהוּ עַל-יְדֵי 1
7 צִמְצוּם כַּנֶּ"ל, אֲלֵא 2
8 הַלְמוֹד יִהְיֶה בְּאִפֶּן 3
9 שְׁמִשִּׁית יִרְאֶה לָהֶם אֶת
10 הַמַּהוּת ר'לימוד' מסוג זה הוא
11 בצורה שונה לחלוטין מהדרך 5
12 שְׁבָה מוֹסְרִים רַעֲיוֹנוֹת שְׁכָלִים 6
13 (ולפי זה מוסבר בחסידות גם 7
14 איך יתכן שמישי, אדם אחד, 8
15 ילמד תורה לאלפי אלפים? – כי 9
16 במסירת רעיון שכלי בדיבור 10
17 וקליטתו בשמיעה מעבירים פרט 11
18 ועוד פרט וכו' ואילו בראייה ניתן 12
19 לקלוט הכול בבת אחת, ומשיח 13
20 יגלה בכל אחד ואחד את עצם 14
21 הנשמה כך שתהיה יכולת 22
23 (ז) וְהִנֵּה יָדוּעַ שְׁכָל 23
24 הַגְּלוּיִים דִּלְעִתִּיד תְּלוּיִים 24
25 בְּמַעֲשֵׂינִי וְעַבְדִּיתִי כָּל 25
26 זְמַן מִשָּׁף הַגְּלוּת³⁹, וְכִיֵּן 26
27 שְׁכָל עֲנִין הַעֲבוּדָה נִתַּן 27
28 בְּמַתַּן תּוֹרָה, לִכֵּן הִנֵּה גַם 28
29 בְּמַתַּן תּוֹרָה הִנֵּה מַעֲיִן 29
30 הַגְּלוּי דִּלְעִתִּיד⁴⁰, דְּבַמַּתַּן 30
31 תּוֹרָה כְּתִיב וַיֵּרֶד הָי' עַל 31
32 הַר סִינַי⁴¹, אֲנֹכִי הָיִי 32
33 אֶלְקִיד⁴², אֲנֹכִי מִי 33
34 שְׁאֲנֹכִי⁴³ הַתְּגִלּוֹת שֶׁל 34
35 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ וְלֹא
36 הַמַּשְׁכָּה מוֹגִבֶּלֶת וּמְצִמְצִמָה, וְהִנֵּה זֶה בְּאִפֶּן שְׁכָל יִשְׂרָאֵל כְּלִי הַבְּדִלִי
37 דְּרָגוֹת שְׁמָעוּ אֶת הַדְּבָרוֹת, וּבִפְרָט ב' הַדְּבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת אֲנֹכִי
38 וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ שְׁמִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעְנִי⁴⁴ כְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁאֵת
39 שְׁתֵּי הַדְּבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת ("אֲנֹכִי" ו"לֹא יִהְיֶה לְךָ") שָׁמְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
40 מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ (וְכִיוֵּן שֶׁלֹּא הָיוּ מְסֻגָּלִים לַעֲמוּד כַּפְּנֵי עוֹצֶמֶת
41 הַגִּילּוּי ו"פָּרַחַת נִשְׁמָתָן", שָׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרוֹת הַבָּאוֹת מִפִּי מֹשֶׁה רַבְּנוֹ), וְהִנֵּנוּ,

ביאור בדרך אפשר

42 שְׁבַמַּתַּן תּוֹרָה הִנֵּה גְלוּי עֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְלִכֵּן לֹא הָיוּ אֲזו
43 חֲלוּקִים דְּגְדוּלִים וְקִטְנִים, אֲלֵא כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁמָעוּ בְּשׁוּה
44 שְׁהִי הַהֲבִדִלִים בֵּין גְּדוּלִים וְקִטְנִים נֹבְעִים מִכֵּן שֶׁהַתְּגִלּוֹת וְהַמַּשְׁכָּה הַשְּׁפַע
45 (שֶׁל הָאוֹר הָאֱלֹקִי אוֹ הַשְּׁכָל מֵהָרִב) בָּאִים מִלְּכַתְּחִילָה עַל יְדֵי צִמְצוּמִים
46 וְהַסְתָּרִים, אֲבָל כֹּאשֶׁר יֵשׁ גִּילּוּי
47 שֶׁל הַעֲצֵם וְהַצִּמְצוּמִים
48 מִתְבַּטְּלִים, גַּם הַהֲבִדִלִים בֵּין
49 קִטְנִים לְגְדוּלִים נִעְלָמִים.
50 וְכִמּוֹ כֵּן יִהְיֶה לְעִתִּיד
51 לְבָא, שְׁאֲזו יִהְיֶה גְלוּי
52 עֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ שְׁלִמְעֵלָה
53 מִסְּדֵר הַשְּׁתִּלְשּׁלוֹת, וְלִכֵּן
54 כָּלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטָנִם
55 וְעַד גְּדוּלָם. וְזֶהוּ גַם כֵּן
56 מֵה שְׁכָתוּב⁴⁵ אֲשַׁפֵּךְ אֶת
57 רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר וְנִבְּאוּ
58 בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם. דְּהִנֵּה,
59 עֲכָשׁוּ יֵשׁ חֲלוּקֵי מִדְּרָגוֹת
60 לֹא רַק בֵּין גְּדוּלִים וְקִטְנִים אֲלֵא
61 גַם בְּבִינָאִים עֲצָמִם, וְהִנֵּנוּ
62 לְפִי שְׁכָלִיּוֹת עֲנִין
63 הַנְּבִיאָה הוּא בְּדֶרֶךְ
64 הַשְּׁתִּלְשּׁלוֹת הַיֵּינוּ הַתְּגִלּוֹת
65 מְסוּדֶרֶת מְדֻרָּגָה לְדִרְגָּה
66 שֶׁמַּחֲיִיבֶת צִמְצוּם שֶׁל הָאוֹר
67 וְהַתְּגִלּוֹת, וְלִכֵּן יֵשׁ בְּזֶה
68 חֲלוּקֵי מִדְּרָגוֹת.
69 וְעוֹד זֹאת סִיבָה נֹסֶפֶת לִכֵּן
70 שֶׁלְעִתִּיד לְבֹא יִהְיוּ כּוֹלִם, גַּם
71 יִלְדִים וְיִלְדוֹת, שִׁיכִים לְנִבְוָה
72 הִיא, שְׁכָכְדִי לְקַבֵּל גְּלוּי
73 הַנְּבִיאָה הִנֵּה צָרִיף לְהִיּוֹת
74 הַתְּפִשּׁוּת הַגְּשָׁמִיּוֹת
75 פִּידוּעַ וּבִלְשׁוֹן הַרַמְבַּ"ם:
76 "כְּשֶׁמַּתְנַבְּאִים – אֲבִרְהָם
77 מוֹדַעְזִים וְכַח הַגּוֹף כּוֹשֶׁל וְעִשְׁתָּנוֹתֵיהֶם מִתְּסַרְפּוֹת" (מְלִבְד מֹשֶׁה רַבְּנוֹ
78 שְׁעָמַד עַל עֲמֻדוֹ, לְפִי שְׁגוּפּוֹ הִנֵּה זֶה, שֶׁהִנֵּה כָּלִי לְהַמְשִׁכָּה
79 הָאֱלֹקוֹת וְלֹא מִנֵּעַ מִמֶּנּוּ לְהַתְּנַבֵּא)⁴⁶, שְׁגָם עֲנִין זֶה הוּא לְפִי שְׁגִלּוּי
80 הַנְּבִיאָה הוּא בְּדֶרֶךְ הַשְּׁתִּלְשּׁלוֹת וְגַם הַנְּבִיאָה, לְמִירוֹת הַיּוֹתָה הַתְּגִלּוֹת
81 נִעְלִית וּמוֹפֵלָא, בָּאָה בְּמִדְיָה וְהַגְּבָלָה כֵּךְ שֶׁלְעִתִּידוֹ וּמַצְבּוֹ שֶׁל הַנְּבִיאִי יֵשׁ
82 חֲשִׁיבוֹת רַבָּה (וִישׁ הַבְּדִלִי דְּרָגוֹת בֵּין הַנְּבִיאִים). מֵה-שְׁאִין-כֵּן לְעִתִּיד לְבָא

(38) רמב"ם ה' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, א"ב. (39) תניא רפ"ז. (40) ראה תניא פל"ו. (41) יתרו יט, כ. (42) שם כ, א. (43) לקו"ת פניחס פ, ב. וראה זח"ג רנז, ב. (44) מכות כד, א. (45) יואל ג, א. (46) ראה רמב"ם ה' יסוה"ת פ"ז ה"ו. רד"ק ורלב"ג שמואל-א יט, כד. תניא קו"א קנו, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

הסוד ותורת החסידות, בהבנה והשגה אבל עדיין יש הבדל מהותי בין לימוד
חלק הנגלה שבתורה בו המושגים והנושאים הנדונים הם מוחשיים לחלק
הפנימיות שבתורה בו בסופו של דבר, רבים מהמושגים והנושאים נשארים
מופשטים. ומאחר וענייני פנימיות התורה, מעצם מהותם, רחוקים ומופלאים
מהאדם, העיסוק בהם הוא פלא
המעורר התפעלות, אבל לעתיד
לבוא כאשר ענייני אלוקות יהיו
בגילוי, יתייחסו אליהם כדבר
טבעי ומובן מאליו.
(ח) וְזֶהוּ גַם מֵה שֶׁהָרָה
הַזֵּיתִים הוּא הָרַהּ הַמְשַׁחָה
שֶׁעָלֶיָה הִיָּתָה נַעֲשִׂית
הַפְּרָה הָאֲדוּמָה שֶׁעַל יְדֵי הָאִפֶּר
שֶׁלָּה נִתֵּן לִטְהַר טוֹמָאֵת מֵת, כִּי
גַם עֲנִין הַפְּרָה שֶׁיֵּף
לְהַגְלִי דְלַעֲתִיד. דְּהֵנָּה,
עֲנִין הַפְּרָה שֶׁהִיָּתָה
נַעֲשִׂית בַּחוּץ בְּשׁוֹנָה מִשָּׂאֵר
הַקְּרִבּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ דְּוִקָּא בְּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ, רוֹמֵז לְעֲנִין
עֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים שֶׁעֲנִינָהּ
הַפְּרָה בֵּין הַטּוֹב לְרַע
וְאֵתְהַפְּכָא סִטְרָא אֲחֵרָא
הַפִּיכָת הַצֵּד הָאֲחֵר (הַטּוֹמָא)
וְהַקְּלִיפּוֹת לְקִדּוּשָׁה. וְכִמּוֹ
שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל
שֶׁהַמְשַׁחָה הִיא עַל-יְדֵי
הַבְּרוּרִים דְּוִקָּא, וְהֵינּוּ,
שֶׁכָּל דָּבָר צָרִיךְ לְבַרֵּר
וּלְזַכֵּךְ וּלְהַעֲלוֹת אֶת
הַטּוֹב אֲשֶׁר בּוֹ, וְאֵת הָרַע
צָרִיךְ לְדַחוֹת, וְזֶהוּ גַם
עֲנִין הַפְּרָה, שֶׁהוּא עֲנִין
הַבְּרוּרִים שֶׁנַּעֲשִׂים
בַּחוּץ⁴⁸.

וְזֶהוּ גַם כֵּן מֵה שֶׁאִפֶּר
הַפְּרָה מִטְהַר מִטְמָאֵת
מֵת, שֶׁזֶהוּ עֲנִין הַבְּרוּר
בְּמִדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת
בְּיוֹתֵר, הֵינּוּ גַם בְּעֲנִין
הַמִּיָּתָה שֶׁהוּא אִפֶּר הַפְּרָה,
לְבַרֵּר אֶת הַנְּצוּצוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ

כְּתִיב וְנִבְּאוּ בְּנִיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם, שֶׁגַם יְלָדִים וְיִלְדוֹת יִתְנַבְּאוּ,
וְיִהְיוּ קְטָנִים כְּמוֹ גְּדוֹלִים. וְעוֹד זֹאת, שֶׁאֵז לֹא תִהְיֶה הַנְּבִיאָה
בְּדֶרֶךְ פְּלֵא, אֲלֵא כְּמוֹ עֲנִין טְבָעִי, דְּכָשֶׁם שֶׁכָּל הָעֲנִינִים
הַטְּבָעִיִּים רֹאִים אוֹתָם כָּלָם, וְהִדְבֵּר לֹא מַעֲוֵר הַתַּפְעֻלוֹת מִיִּחוּדָתָהּ,
כְּמוֹ כֵּן יִהְיֶה עֲנִין
הַנְּבִיאָה לְעֵתִיד לְבֵא. 1
וְכָל זֶה לְפִי שֶׁהַמְשַׁחָה 2
הַנְּבִיאָה לְעֵתִיד לֹא תִהְיֶה 3
בְּדֶרֶךְ הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת בְּצוּרָה 4
הַדְּרִגָּתִית, מְשַׁלֵּב לְשֵׁלֵב, כִּי 10
אִם בְּאֶפֶן דְּאֶשְׁפֹּף גּו', 5
דְּשִׁפְיָכָה בְּנִיגוּד לְטַפְטוּף דֶּק 6
וּמִצּוּמָצִים עֲנִינָה שִׁפְעָה רַב, 7
וְהֵינּוּ הַמְשַׁחָה הַעֲצָם כְּמוֹ 8
שֶׁהוּא, וְלִכְּן יִהְיֶה הַגְּלִי 9
לְכָלִּים בְּשׁוֹנָה, וְגַם לֹא 16
יִהְיֶה בְּדֶרֶךְ פְּלֵא, אֲלֵא 17
כְּמוֹ עֲנִין טְבָעִי. 18
וְכִמּוֹ כֵּן הוּא גַם בְּעֲנִין 19
הַתּוֹרָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גְּלִיָּא 20
דְּתוֹרָה וּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, 21
הֵנָּה עֲכָשׁוּ, גַם אֵלּוּ 22
שֶׁעוֹסְקִים בְּפְנִימִיּוֹת 23
הַתּוֹרָה הָרִי זֶה אֲצֵלָם 24
עֲנִין נִפְלָא וְחִידוּשׁ בְּלִתֵּי רִגִּיל 25
הַמַּעֲוֵר הַתַּפְעֻלוֹת, וְכִמּוֹ 26
שֶׁכְּתוּב⁴⁷ גַּל עֲנִי 27
וְאִבִּיטָה 28
מִתּוֹרָתְךָ, וְהֵינּוּ, שֶׁגַם 29
כְּאִשֶּׁר נִתְגַּלָּה לּוֹ פְּנִימִיּוֹת 30
הַתּוֹרָה קוֹרָא לָהּ בְּשֵׁם 31
נִפְלָאוֹת, וְכִמּוֹ עֲנִין 32
הַנְּבִיאָה, שֶׁגַם אֲצֵל 33
הַנְּבִיאִים הַצָּרִיךְ לְהִיּוֹת 34
הַתַּפְשֻׁטוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת 35
כִּנְ"ל. מֵה-שְּׂאִינ-כֵּן לְעֵתִיד 36
לְבֵא יִהְיֶה גְּלִי פְּנִימִיּוֹת 37
הַתּוֹרָה לְכָלִּים, וְאֶפֶן 38
הַגְּלִי יִהְיֶה בְּדֶרֶךְ 39
פְּשִׁיטוֹת, וְהֵינּוּ, שֶׁלֹּא 40
יִהְיֶה בְּדֶרֶךְ נִפְלָאוֹת כְּמוֹ 41
עֲכָשׁוּ, אֲלֵא יִהְיֶה זֶה בְּגִלְיָה וְהַשְׁגָּה כְּמוֹ בְּחִינַת גְּלִיָּא 42
דְּאֲוִרִיָּתָא כִּי אִמְנֵם גַּם כִּיּוֹם אִפֶּר וְצִרִיךְ לַעֲסוֹק בְּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, תּוֹרַת 43

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 תחתונות ביותר. ובעבודה הוא ענין עבודת התשובה,
2 שמהפך גם את הזדונות לזכיות, אתהפך סטרא אחרא,
3 שעל-ידי עבודה זו הרי הוא מגיע לעצמותו יתברך שהוא
4 למעלה מסדר השתלשלות.

5 וכדאיאתא במדרש⁴⁹

6 בענין פרשת פרה, 1
7 שנאמר בה זאת חקת
8 התורה⁵⁰, ופרשת החדש
9 הזה לכם (פרשת
10 הגאולה) שנאמר בה זאת
11 חקת הפסח⁵¹ וכיון שבשני
12 המקומות, גם בפרשת קרבן פסח
13 וגם בפרשת פרה אדומה, נאמרה
14 אותה לשון ("זאת חוקת"), אי
15 אפה יודע איזה חקת
16 גדולה מזו, משל לב'
17 מטרונות כו' [רומות שהיו
18 מהלכות שתיהן כאחת נראות
19 שוות, מי גדולה מזו אותה
20 שחברתה מלוה אותה עד ביתה
21 והולכת אחריה (היא היותר
22 גדולה וחשובה). כך בפסח נאמר
23 בו חקה ובפרה נאמר בה חקה].
24 ומסים, ומי גדולה,
25 הפרה, שאוכלי פסח
26 צריכין לה והיא דומה
27 למטרונותא הוו שחברתה הולכת
28 אחריה, על-דרך שהקטן
29 (הפסח) נסמך על הגדול
30 (הפרה).

31 וזהו גם שבפרשת פרה
32 כתיב וידבר הוי' גו' זאת
33 חקת התורה אשר צוה
34 הוי', ב' פעמים הוי',
35 היינו שעל-ידי אפר
36 הפרה מגיעים לבחינת
37 הוי' דלעילא שלמעלה
38 מסדר השתלשלות⁵².
39 וזהו השיכות להר
40 הזיתים שעליו היו
41 עושים אפר הפרה, כיון
42 שדוקא על-ידי עבודה זו

43 של טהרת הטומאה יהיה הגלוי דלעתיד לבא באפן שעמדו ועל-דרך-משל ברב המשפיע

44 רגליו על הר הזיתים, שהוא ענין התגלות העצם שלמעלה
45 מהשתלשלות כנ"ל.

46 ועל-דרך-זה הוא גם כן בענין הגלוי דחג הסוכות, שלאחרי
47 עבודת התשובה שפחדש אלול ראש השנה עשרת ימי

48 תשובה ויום הכפורים

49 והרי התשובה על חטאים

50 ועונות היא כטהרה מטומאה,

51 אזי מתגלה בחג הסוכות

52 בחינת אז יבקע בשחר

53 אורך, ובקיעה זו המתגלית

54 בחג הסוכות גם בזמן הגלות

55 היא הכנה להבקיעה

56 דלעתיד לבא.

57 וכזה יובן גם כן מה

58 שחר הזיתים היה מחוץ

59 לג' מחנות, אפלו חוץ

60 למחנה ישראל, ומכל-

61 מקום ענינו של הר

62 הזיתים הוא בחינה

63 נעלית בקדשה כנ"ל וכפי

64 שעלתה השאלה בתחילת

65 המאמר שלכאורה מדובר בשני

66 הפכים כאחד, והתשובה היא -

67 דהיא הנותנת, שדוקא

68 על-ידי העבודות

69 הנעשות בחוץ, עבודת

70 הביוריים של הדברים הגשמיים

71 ועבודת הטהרה מהטומאה

72 מגיעים לגלוי עצם הר

73 הזיתים, גלוי העצם

74 שלמעלה מהשתלשלות,

75 שזהו מה שפתוב ונקבע

76 הר הזיתים, שתהיה

77 הבקיעה בהר הזיתים

78 עצמו, היינו שיתגלה

79 העצם כמו שהוא,

80 מחציו מזרחת וימה,

81 היינו שיתבטל בחינת

82 הארץ, כמו שנתבאר

83 לעיל שעכשו ישנו

84 בחינת ארץ שעל-ידי-זה

85 מתצמצם האור והגלוי,

86 שכל לתלמידיו, שבכדי

במדרגות תחתונות ביותר. ובעבודה הוא ענין עבודת
התשובה, שמהפך גם את הזדונות לזכיות, אתהפך
סטרא אחרא, שעל-ידי עבודה זו הרי הוא מגיע
לעצמותו יתברך שהוא למעלה מסדר השתלשלות.
וכדאיאתא במדרש⁴⁹ בענין פרשת פרה, שנאמר בה זאת
חקת התורה⁵⁰, ופרשת החדש הזה לכם (פרשת הגאולה)
שנאמר בה זאת חקת הפסח⁵¹, אי אפה יודע איזה חקת
גדולה מזו, משל לב' מטרונות כו'. ומסים, ומי גדולה,
הפרה, שאוכלי פסח צריכין לה, על-דרך שהקטן נסמך
על הגדול. וזהו גם שבפרשת פרה כתיב וידבר הוי' גו'
זאת חקת התורה אשר צוה הוי', ב' פעמים הוי', היינו
שעל-ידי אפר הפרה מגיעים לבחינת הוי' דלעילא
שלמעלה מסדר השתלשלות⁵². וזהו השיכות להר
הזיתים שעליו היו עושים אפר הפרה, כיון שדוקא
על-ידי עבודה זו יהיה הגלוי דלעתיד לבא באפן
שעמדו רגליו על הר הזיתים, שהוא ענין התגלות
העצם שלמעלה מהשתלשלות כנ"ל. ועל-דרך-זה הוא
גם כן בענין הגלוי דחג הסוכות, שלאחרי עבודת
התשובה שפחדש אלול ראש השנה עשרת ימי תשובה
ויום הכפורים, אזי מתגלה בחג הסוכות בחינת אז יבקע
בשחר אורך, ובקיעה זו היא הכנה להבקיעה דלעתיד
לבא. וכזה יובן גם כן מה שחר הזיתים היה מחוץ לג'
מחנות, אפלו חוץ למחנה ישראל, ומכל-מקום ענינו
של הר הזיתים הוא בחינה נעלית בקדשה כנ"ל, דהיא
הנותנת, שדוקא על-ידי העבודות הנעשות בחוץ,
מגיעים לגלוי עצם הר הזיתים, גלוי העצם שלמעלה
מהשתלשלות, שזהו מה שפתוב ונקבע הר הזיתים,
שתהיה הבקיעה בהר הזיתים עצמו, היינו שיתגלה
העצם כמו שהוא, מחציו מזרחת וימה, היינו שיתבטל
בחינת הארץ, כמו שנתבאר לעיל שעכשו ישנו בחינת
ארץ שעל-ידי-זה מתצמצם האור והגלוי, ועל-דרך-
משל ברב המשפיע שכל לתלמידיו, שבכדי שיוכל
ועל-דרך-משל ברב המשפיע

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

17 כן ומש חצי הקר צפונה וחציו נגבה, שלא יהיו ב' קוין
18 דגלוי והעלם, כי אם באפן שב' קוין אלו יתבטלו או
19 יתפללו, לפי שיתגלה העצם כמו שהוא, כפי שהוסבר לעיל
20 בהרחבה.

ועל-ידי-זה תשלם

21 הפונה שיהיה לו יתברך
22 דירה בתחתונים⁵³, היינו
23 שיתגלה עצמותו יתברך
24 ממש למטה כמו למעלה
25 מבלי הבדלי דרגות, כיון
26 שההבדלים נובעים מהצמצומים
27 וההסתרים שיתבטלו
28 ומהפרסאות שיתבקעו, שענין
29 זה יתקיים בגלויים שיהיו
30 במהרה בימינו על-ידי
31 משיח צדקנו.
32

1 שיוכל להוריד את אור שכלו למטה יותר צריך להציע כמה
2 הצעות ומשלים שבהם מתצמצם השכל כלומר, בנוסף על
3 המבואר לעיל שהמשתת האור באורך רב ("עד אין תכלית") גורמת להבדלי
4 דרגות, מודגש כאן שבעצם האורך עצמו הוא אמנם השפעה אחרי השפעה
5 אבל גם צמצום והעלם עקב

6 ההתרחקות ההולכת ונמשכת
7 מהמקור, כשם שבהשפעת שכל
8 המשלים וההסברים הם אמצעי
9 למסירת והעברת הדברים גם
10 לתלמיד עם כלי קליטה מוגבלים
11 ובד בבד הם העלם והסתור על
12 השכל עצמו, וכמו כן יובן
13 למעלה שעל-ידי הארץ
14 מתצמצם האור, ולעיתים
15 לבא יתבטל הצמצום שנגרם
16 על ידי בחינת הארץ. וכמו

להוריד את אור שכלו למטה יותר צריך להציע כמה
הצעות ומשלים שבהם מתצמצם השכל, וכמו כן יובן
למעלה שעל-ידי הארץ מתצמצם האור, ולעיתים לבא
יתבטל בחינת הארץ. וכמו כן ומש חצי הקר צפונה
וחציו נגבה, שלא יהיו ב' קוין דגלוי והעלם, כי אם
באפן שב' קוין אלו יתבטלו או יתפללו, לפי שיתגלה
העצם כמו שהוא. ועל-ידי-זה תשלם הפונה שיהיה לו
יתברך דירה בתחתונים⁵³, היינו שיתגלה עצמותו
יתברך ממש למטה כמו למעלה, שענין זה יתקיים
בגלויים שיהיו במהרה בימינו על-ידי משיח צדקנו.

(53) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

אגרות קודש

ב"ה, י"ח תשרי, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו שמים מו"ה דוד אברהם שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיי"א תשרי...

לפלא שאינו מזכיר במכתביו האחרונים, אם נפגש עוה"פ באותם הקרובים שי' שפגשם מאז בכפר
חב"ד ושפעל עליהם יחס - קירוב לחב"ד אף שחסר אצלם - מצות בפועל. הרי תקותי חזקה שמצליח
בפעולה ומזמן לזמן - בהוספה בכמות ובאיכות, וימלא עד"ז במכתבו הבא, ומבלי לחכות עד שיהי' איזה
ענין שנדמה יהי' לו שעוד פעם נמצא במצור וכו'.

בודאי מנצל השפעתו בהנוגע להכתות בס מורה ובהנוגע בתוככי המושב, שבשני המקומות גם
יחד בודאי עוסק במרץ גדול, שהרי הענין חשוב למאד. אף שמוכן ששונה אופן הפעולה, א.א. שבהכחה
הפעולה היא בתוכן תפקידם, משא"כ בהנוגע לתושבי המקום, יש להתבונן ולשער מראש תגובת השוחט
וכו' שבמקום, וכן להזהר מלתת מקום לעלילה שמזניחים ענין ההוראה לתלמידים בשביל תעמולה בין
המבוגרים, והכל לפי תנאי המקום והאיש. ובטח יתייעץ עם עוד מאנ"ש הנמצאים שם ויודעים תנאי
המקום. מובן שגם ההתייעצות צ"ל באופן חשאי, וק"ל, ודי"ל.

בברכת הצלחה במלאכתו מלאכת שמים ובפ"ש סגל המורים-ות שי'.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החתום, והנני חותם בשמו,

א. קווינט

המזכיר

בס"ד. שיחת יום ב' דחג הסוכות ה'תשח"י.

בלתי מוגה

- 1 כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הקדושות לסעודה.
- 2 א. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' ועמדו רגליו גו'.
- * * *
- 3 ב. האושפיזא ביום זה¹ הוא יעקב – אותיות "יבקע"², כמו שכתוב³ "אז יבקע כשחר אורך", שענין זה נמשך
- 4 בחג הסוכות⁴, והוא ענין הבקיעה שנעשה על-ידי כח עליון שבכוחו לבקוע את הפרסא.
- 5 ואף שבקיעה זו אינה כמו הבקיעה דלעתיד לבוא, כמו שכתוב⁵ "ונבקע הר גו'" (כמדובר בהמאמר⁶) – הרי
- 6 זה בכל זאת ענין של בקיעה.
- 7 ומצד זה צריכים להיות בשמחה, ושמחה פורץ גדר⁷, היינו, שהשמחה היא הכח שבוקע הפרסא – "יבקע
- 8 כשחר אורך", וזוהי ההכנה להבקיעה דלעתיד לבוא.
- 9 ג. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם⁸ שאצלנו ישנם האושפיזין שלנו, ומנה את כל הרביים, מהבעל-שם-טוב עד
- 10 אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן. ואם כן, האושפיזא דיום זה הוא – אדמו"ר הזקן. ומצד זה –
- 11 בוודאי יש להיות בשמחה.
- 12 כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר כמה וכמה פעמים שאדמו"ר הזקן היה נשמה חדשה⁹. וכיון שהיה נשמה חדשה –
- 13 פעל "התחדשות" בעולם (שהרי אם לא בשביל דבר חדש, אין צורך בנשמה חדשה), וההתחדשות היא –
- 14 שהמשיך אלקות בהבנה והשגה, שזהו ענינה של תורת חסידות חב"ד.
- 15 ועל-ידי התחדשות זו מתקשרים ו'לוקחים' את מי שביכלתו לחדש – עצמותו ומהותו יתברך, כידוע שהכח
- 16 לחדש מאין ליש הוא רק בכח עצמותו יתברך¹⁰.
- 17 עכשיו, בדור האחרון, זכינו, שיכולים אנו לומר שזהו מעין המעמד ומצב דלעתיד לבוא ש"נבאו בניכם
- 18 ובנותיכם", שאפילו ילדים קטנים מדברים ענינים של חסידות, וזוהי הכנה להיעוד דלעתיד לבוא – "אשפוך
- 19 את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם"¹¹.
- 20 וכיון שכן, צריכים להיות בשמחה.
- 21 יערכו איפוא התוועדות היום בלילה, מחר ביום ומחר בלילה, ובכל הלילות דשמחת בית השואבה, עד
- 22 לשמיני עצרת ושמחת תורה, וימשיכו השמחה על כל השנה כולה.
- * * *
- 23 אחרי ברכת המזון, נתן בידו הקדושה לכל אחד ואחד מהנאספים מ"כוס של ברכה".

(6) פ"ה (לעיל ע' טז ואילך).
 (7) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
 (8) שיחת ליל א' דחה"ס תרצ"ז ס"ד (סה"ש תרצ"ז ע' 161). וראה גם תו"מ חי"ח ריש ע' 81. וש"נ.
 (9) ראה סה"ש תש"ה ע' 127 ואילך. תש"ו ריש ע' 22. וש"נ.
 (10) ראה תניא אגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך).
 (11) יואל ג, א.

(1) ההתוועדות נמשכה לאחר כניסת השבת – יום ג' דחג הסוכות (המו"ל).
 (2) זהו הרקיע לזהר שבהערה הבאה. ע"ח שער הכללים פ"י. שם של"ב ספ"א.
 (3) ישע"י נח, ח. וראה זח"ג קד, א.
 (4) ראה סידור (עם דא"ח) שער הסוכות רנז, סע"ד ואילך.
 (5) זכרי' יד, ד.

בס"ד. שיחת ליל ג' דחול המועד סוכות, שמחת בית השואבה ה'תשח"י.

בלתי מוגה

- א. אודות שמחת בית השואבה כותב הרמב"ם¹ ש"לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין כו', אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע".
- והנה, סדר זה היה בזמן שבית המקדש היה קיים, והיו חוגגים שמחת בית השואבה בבית המקדש.
- אמנם, מצינו בכמה ענינים, שדוקא לאחר שחרב בית המקדש, שכמה ענינים של קדושה ירדו ממדרגתם, אזי נעשו שייכים אליהם אפילו אלו שבזמן שבית המקדש היה קיים לא היתה להם שייכות לענינים אלו.
- ומובן גם בפשטות, שכאשר צריכים להגיע לענין שהוא נעלה באיכות, הנה בכמה פרטים יכולים למלא זאת על-ידי-זה שמוסיפים ריבוי בכמות.
- כלומר: בזמן שבית המקדש היה קיים, היתה העבודה במעלה ודרגה נעלית יותר, שהרי היה בית המקדש שבו היו רואים נסים בכל זמן – "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש"²; ואילו עתה – "אותותינו לא ראינו גו' ולא אתנו יודע עד מה"³.
- אמנם, כיון שהעבודה נעשתה בדרגה נמוכה יותר, לכן הוטלה עבודה זו גם על אלו שעד עתה לא היו שייכים לעבודה זו, כיון שהיתה נעשית על-ידי כהנים (כמו עבודת הקרבנות), או בגדולי ישראל מצד לימוד התורה וקיום המצוות (כמו שמחת בית השואבה).
- ולדוגמא – בענין התפילות ש"כנגד תמידים תקנום"⁴, שהקרבנות התמידים בבית המקדש היתה על-ידי כהנים, ואילו ענין התפילה הוא על-ידי כל אחד ואחד מישראל. ועוד זאת, שאף שגם בזמן שבית המקדש היה קיים היה חיוב התפילה, מן התורה או מדרבנן⁵, מכל-מקום, לא היתה התפילה באריכות כזו ובריבוי פרטים כמו משחרב בית המקדש⁶.
- ועל-דרך-זה בנוגע לשמחת בית השואבה, שדוקא משחרב בית המקדש נוסף ענין – שבטלה ההגבלה שהיתה בזמן שבית המקדש היה קיים, שענין זה שייך רק ליחיד סגולה, חסידים ואנשי מעשה וכו' (כנ"ל מדברי הרמב"ם), ואילו כל העם באים רק לראות ולשמוע, שכן, כיון שחסר העילוי באיכות, ממלאים זאת במדה גדולה על-ידי הריבוי בכמות, שענין זה נעשה שייך גם לאלו שבזמן שבית המקדש היה קיים היו באים רק לראות ולשמוע.
- כלומר: למרות שבזמן שבית המקדש היה קיים היתה שמחת בית השואבה באופן שרק חלק קטן בכמות היו שמחים בפועל, ואילו החלק היותר גדול בכמות היו באים רק לראות ולשמוע, הנה עתה, מצד ענין החורבן, נדרש ענין השמחה בריבוי, לא רק מ"גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות וכו'", אלא גם מכל אלו שהיו באים רק לראות ולשמוע⁷.
- ב. ומובן, שכיון שתובעים מהם תוספת בעבודה, שבזמנים שלפני-זה תבעו זאת רק מיחיד סגולה – צריכים גם ליתן להם כחות כדי למלא את העבודה הנוספת.
- וכח זה ניתן על-ידי השמחה, שהרי שמחה פורצת גדר⁸.
- וכפי שרואים בגשמיות ובמוחש, שעל-ידי השמחה מקבלים יותר כח ויותר מצב רוח כדי להתגבר על הנסיונות ומניעות ועיכובים. ועוד זאת, שהעבודה עצמה, לימוד התורה וקיום המצוות, תהיה מתוך שמחה וטוב לבב.

(1) ראה שיחת שמחת ביה"ש תשט"ז סי"ט (תו"מ חט"ו ע' 70).
(2) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשט"ו בתחלתה (תו"מ חט"ו ע' 16 ואילך). וש"נ.
(3) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(1) הל' לולב פ"ח הי"ד.
(2) אבות פ"ה מ"ה.
(3) תהלים עד, ט.
(4) ברכות כו, ב.
(5) ראה תו"מ חט"ו ע' 280 ואילך. וש"נ.

1 ג. ומשמחת בית השואבה באים אחר-כך לשמחה דשמיני-עצרת ושמחת-תורה, שמלבישים אותה ב"כלים"
2 דתורה ומצוותיה,
3 וממשיכים את השמחה על כל השנה כולה – שתהיה שנה מבורכת בלימוד התורה וקיום המצוות בשמחה
4 ובטוב לבב,
5 ואז מקיים הקב"ה הבטחתו: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם"⁹, עם כל
6 הברכות המנויות בפרשה.

* * *

7 ד. [ניגנו ניגון שמחה בריקוד. ואחר-כך אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק:] הנהגה כזו, שעוד לפני
8 אמירת "לחיים" התחילו כבר בריקוד – היא שינוי הסדר.
9 אמנם, כללות ענין שמחת בית השואבה קשור (לא עם ניסוך היין, אלא) עם ניסוך המים, ואם כן, אם יכולים
10 להיות בשמחה מ"מים", יכולים גם להיות בשמחה עוד קודם אמירת "לחיים", מתוך ידיעה שתיכף יאמרו
11 "לחיים".

* * *

12 ה. בתורת החסידות¹⁰ מבואר הטעם לכך שהענין דשמחת בית השואבה מתחיל במוצאי יום טוב הראשון.
13 ואחד הטעמים בזה – שתחילה צריכים לקיים מצות ד' מינים, ורק לאחר-יזה יכולה להיות השמחה שנקראת
14 "שמחת בית השואבה", עליה אמרו בגמרא¹¹ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".
15 ומבואר בזה¹², שענין מצות ד' מינים – שצריכים ליטלם בידו ולהמשיכם אל החזה כנגד הלב¹³ – הוא
16 להורות שממשיכים וקובעים בלב את הענינים הקשורים עם ידיעת ה' בכל האופנים, ועד לאופנים הכי עמוקים,
17 באופן ש"כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"¹⁴.
18 – בגלוי ובפועל יהיה זה לעתיד לבוא, אבל ההתחלה והכח על זה נעשה החל מהפעם הראשונה שמקיימים
19 המצוה "ולקחתם לכם"¹⁵, נטילת ד' מינים.
20 ו. והנה, בטעם שנוטלים ד' מינים אלו דוקא, איתא בגמרא¹⁶ ובארוכה יותר במדרש¹⁷, שד' מינים אלו רומזים
21 על כל הסוגים שישנם בבני ישראל,
22 החל מהסוג שיש בו כל המעלות, "יש בו טעם ויש בו ריח", כמו אתרוג, דקאי על תורה ומצוות שנמשלו
23 לטעם וריח: לימוד התורה הוא ענין של הבנה והשגה, שיש בו עריכות ("געשמאק") ותענוג – טעם. ומצוות
24 שקיומן צריך להיות מצד ציווי הקב"ה, "גזירה היא מלפני"¹⁸, "חוקה חקתי גזירה גזרתי"¹⁹ – אין בהם טעם,
25 כי אם ריח, "ריח ניחוח"²⁰, "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"²¹,
26 וכמו כן יש בבני ישראל סוג שיש בהם יותר תורה ופחות מצוות, או יותר מצוות ופחות תורה, שהם ב'
27 המינים דלולב (תורה, טעם) והדס (מצוות, ריח), ועד לאנשים פשוטים שהם בדוגמת ערבה שאין בה לא טעם
28 ולא ריח, היינו, שהם פשוטים הן בלימוד התורה והן בקיום המצוות, וגם אותם מצרפים לג' המינים: אתרוג
29 לולב והדס, ומכולם יחד נעשית מצוה אחת.
30 וכאשר מקשרים את כל ד' הסוגים הנ"ל, אזי נעשה ענין חמישי, שלמעלה מכל אחד מד' הסוגים – שהרי
31 כל אחד מד' המינים, מבלי הבט על מעלותיו, אי-אפשר לקיים על-ידו המצוה ד"ולקחתם לכם גו'", ורק בצירוף
32 כל ד' המינים נעשה ענין חמישי, העולה על כולנה – מצות נטילת ד' מינים.

(15) אמור כג, מ.
(16) מנחות כז, א.
(17) ויק"ר פ"ל, יב.
(18) פרש"י ר"פ חוקת.
(19) במדב"ר רפי"ט. ועוד.
(20) ויקרא א, ט.
(21) תוי"כ ופרש"י עה"פ.

(9) ר"פ בחוקות.
(10) ראה המשך וככה תרל"ז פצ"ז ואילך. וראה גם לקו"ש חכ"ד
ע' 246 ואילך. וש"נ.
(11) סוכה נא, א"ב.
(12) ראה סידור (עם דא"ח) שער הלולב רסג, סע"ג ואילך. המשך
וככה הנ"ל פפ"ד ואילך. ועוד.
(13) ראה מ"ח מס' ימי מצוה וסוכה פ"ה מ"ג.
(14) ירמ' לא, לג.

ועל-דרך-זה בנמשל: מבלי הבט על המעלות שישנן אצל כל סוג מבני-ישראל – אין זה מגיע למעלה
שנעשית אצל בני ישראל כאשר מצטרפים כולם יחד, "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם"²²,
שאו נוסף ענין חמישי, העולה על כולנה – שמה שאי-אפשר להשיג על-ידי סוג אחד לבדו, אפילו הסוג דאתרוג,
משיגים על-ידי צירוף כולם יחד.

וכאשר פועלים זאת, שמקשרים ומאחדים את כל הסוגים שבבני ישראל, ועושים מהם "אגודה אחת",
"לעשות רצונך", רצונו של הקב"ה, שעל-ידי-זה מגיעים לענין העולה על כולנה, למעלה מכל הסוגים שבבני
ישראל – הנה לאחר-יזה בא הדבר בשמחה גלויה, עליה אמרו "מי שלא ראה . . לא ראה שמחה מימיו".
ז. והענין בזה:

כל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בלימוד התורה או בקיום המצוות או בשניהם, הנה בידעו
הענין דסוכות שגם הוא נעשה חלק מכלל ישראל, וכשם שזקוקים לאתרוג, כך זקוקים גם לערבה, ובצירוף
כולם יחד מגיע גם האתרוג לעילוי שלא בערך – אזי נעשית שמחה גדולה אצל הפשוט שבפשוטים, וכמו כן
אצל הגדול שבגדולים, שכן, מבלי הבט על מעלת הדרגא שעמד בה עד עתה, אין זה דומה לדרגא שמגיע אליה
על-ידי-זה שנעשה חלק ממצות ד' מינים, "אגודה אחת לעשות רצונך".

ולכן, על-ידי מצות ד' מינים ממשיכים שמחה גדולה ביותר – שמחת בית השואבה.
ועל-ידי-זה שמאחדים את כל ההפכים שישנם אצל בני ישראל – מתגברים על כל ההפכים והשינויים שישנם
בכל המקומות ובכל הזמנים, וממשיכים את השמחה על כל השנה כולה.

ח. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):
כיון שכל אחד מהנמצאים כאן הוא אחד מד' הסוגים הנ"ל, אתרוג, או לולב, או הדס או ערבה, ומה גם
שנמצאים בסוכה, בהתאם לכך שמצוה מן המובחר ליטול ד' המינים בסוכה²³,
אזי יכולים להראות בגלוי שאנו באמת "אגודה אחת לעשות רצונך", ובאופן של שלימות, "בלבב שלם",
ועל-ידי-זה ממשיכים שלימות בעולם – על-ידי משיח צדקנו, בגאולה העתידה לבוא בקרוב ממש, במהרה
בימנו.

* * *

ט. בנוגע לשמחת בית השואבה – הרי כיון שענין השמחה שייך ל"יין", עליו נאמר²⁴ "המשמח אלקים
ואנשים", היה לכאורה צריך להיות מוזכר ענין של יין; או ענין של מים – בהתאם לחידוש דחג הסוכות בענין
ניסוך המים, "ושאבתם מים בששון"²⁵, שגם במים יהיה ענין של שמחה.
אמנם, כאשר המשנה²⁶ מספרת בפרטיות אודות שמחת בית השואבה, מסופר אמנם שהיתה שמחה גדולה
ביותר, אבל עיקר התיאור הוא בנוגע ענין האור: "מנורות של זהב היו שם, וארבעה ספלים של זהב בראשיהם,
וארבעה סולמות לכל אחד ואחד (כיון ש"גובהה של מנורה חמישים אמה"²⁷), וארבעה ילדים מפרחי כהונה
ובידיהם כדים של מאה ועשרים לוג שהן מטילין לכל ספל וספל, מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן מהן היו
מפקיעין (לעשות פתילות), ובהן היו מדליקין, ולא היה חצר בירושלים שאינה מאיר מאור בית השואבה", ועד
ש"אשה היתה בוררת חטים (מלאכת חול) לאור של בית השואבה"²⁸.

ולכאורה אינו מובן: מה הקשר בין העבודה דניסוך המים בבית המקדש, שבה נוסף דבר חידוש ששאיבת
מים צריכה להיות בשמחה דוקא – שבגלל זה "לא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה"?
וענין זה ("אור בית השואבה") קשור גם עם הזמן דשמחת בית השואבה, שעיקר שמחת בית השואבה היתה
בלילה, כדאיתא בברייתא²⁸: "משם לתמיד של בין הערביים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה" – שגם זה
דורש ביאור:

(25) ישע"י יב, ג. וראה סוכה ג, ב.

(26) שם נא, סע"א (ובפרש"י).

(27) שם נב, ב.

(28) שם נג, א.

(22) נוסח תפלת ימים הנוראים.

(23) סידור אדה"ז ב"דיני הלולב" (לפני הלל). וראה לקו"ש חכ"ב

ע' 124. וש"נ.

(24) ס' שופטים ט, יג. וראה ברכות לה, א. וש"נ.

- 1 ניסוך המים היה בעת הקרבת תמיד של שחר²⁹, ואילו השמחה (הקשורה עם ניסוך המים) היתה דוקא לאחר
- 2 תמיד של בין הערביים. ולכאורה, ממה-נפשך: אם זהו ענין שקשור עם לילה – היו צריכים לקבוע שגם ניסוך
- 3 המים יהיה בעת הקרבת תמיד של בין הערביים; ואם ניסוך המים קשור עם תמיד של שחר – היו צריכים
- 4 לקבוע שגם השמחה תהיה בזמן הסמוך לתמיד של שחר?
- 5 ובכל אופן, היתה השמחה צריכה להיות קשורה עם ענין של מים, וכפי שנמשך וקשור גם עם ענין של יין
- 6 – שהרי בשעת ניסוך המים היה גם ניסוך היין, ועד כדי כך, שהספלים שבהם היו מנסכים המים והיין היו
- 7 "מנוקבין . . אחד מעובה ואחד דק כדי שיהיו שניהם כלים בבת אחת"³⁰; אבל מהי השייכות לענין האור?
- 8 י. וביאור הענין – בהקדמה:
- 9 ענין השמחה שעל-ידי יין – הוא דבר המובן בשכל, להיותו ענין הקשור עם מבנה הגוף, שטבע מבנה גוף
- 10 האדם הוא ששתיית יין מביאה אותו לידי שמחה, "משמח . . אנשים".
- 11 והשייכות לשמחה מרומזת גם בענין היין:
- 12 ענין השמחה הוא – שעל-ידה באים הענינים הפנימיים של האדם באופן של גילוי בחוץ.
- 13 וזהו גם ענין היין – שהרי בתחילה טמון היין בהעלם בתוך הענבים, ועד שיש לו דין של אוכל ולא של
- 14 משקה, ויש צורך להוציא ולגלות את היין מההעלם בענבים, ואז נעשה בו שינוי למעליותא, שנעשה משקה חשוב
- 15 שמברכים עליו ברכה מיוחדת.
- 16 ובדוגמא כזו היא פעולת היין באדם – שהענינים שנמצאים אצלו בהעלם ובכח בלבד, באים בגילוי, וזהו
- 17 ענין השמחה, כפי שרואים שבשעת השמחה מתגלים אצל האדם גם הענינים שעל דרך הרגיל הם בהעלם.
- 18 אמנם, החידוש שפועלת התורה מצד קבלת עול הוא – שגם כאשר מדובר אודות מים, שמצד עצמם אין בהם
- 19 טעם (ואין בהם גוון וצורה, שענין זה נעשה רק מצד הכלי שבו מוזגים את המים), הנה בידעו שהקב"ה צוה
- 20 על ניסוך המים, וצוה ששאיבת המים תהיה בששון, הרי זה מעורר אצלו שמחה גדולה ביותר, שכן, אף-על-פי
- 21 שמצד טבע הגוף אין שייכות בין מים לשמחה, מכל-מקום, כיון שאצל בני ישראל ישנה הגברת הצורה על
- 22 החומר, והגברת נפש האלקית על נפש הבהמית, נעשה ענין של שמחה גם בשייכות למים, ולא עוד אלא שזוהי
- 23 שמחה גדולה יותר מאשר השמחה הקשורה עם יין, שמצד טבע הגוף ונפש הבהמית דוקא.
- 24 וטעם הדבר שמצד נפש האלקית ישנה לא רק השמחה שלמעלה מן הטבע (ניסוך המים), אלא גם שמחה
- 25 שעל-פי טבע (ניסוך היין) – לפי שגם הטבע נברא על-ידי הקב"ה, כמו שכתוב³¹ "בראשית ברא אלקים", וכשם
- 26 שהקב"ה ברא את העולם, כך קבע בו חוקים טבעיים, ואחד מהחוקים הטבעיים הוא שיין גורם שמחה.
- 27 וענין זה משתקף גם בעבודת האדם לקונו – שיש בה שני סדרים: (א) עבודת ה' על-פי שכל, היינו, שמתקבל
- 28 בשכלו שכך צריך לעשות, ועושה כן – שאז העבודה היא בשמחה מצד עצמו, (ב) עבודה כזו שאין לה מקום
- 29 על-פי שכלו, ועושה זאת מתוך קבלת עול, ואף-על-פי-כן, גם עבודה זו היא בשמחה, ויתירה מזה: בידעו
- 30 שעושה זאת רק מצד רצונו של הקב"ה – אזי השמחה היא גדולה ביותר, עוד יותר מאשר השמחה שיש לו
- 31 בעבודה שכלית.
- 32 יא. וטעם הדבר שאצל יהודי ישנם ב' ענינים אלו – הרי זה מצד שרש הענינים למעלה:
- 33 ובהקדים מה שכתוב בזהר³² ונתבאר בארוכה בחסידות³³, שבסדר ההשתלשלות ובסדר הבריאה ישנן ג' ענינים, שנקראים: אור מים ורקיע.
- 34 בנוגע ל"רקיע" – מצינו בתנ"ך הלשון "רקיע כעין הקרח הנורא"³⁴, היינו, שזהו דבר שיש לו כבר צורה
- 35 מסויימת, הגבלה ומדידה, בדוגמת הקרח שמציאותו היא "מיא דאגלדו"³⁵, שאז נעשית בהם צורה מסויימת,
- 36 הגבלה ומדידה.

(33) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ג) ערך אור מים רקיע (ע' תב ואילך). וש"נ.

(34) יחזקאל א, כב.

(35) ראה ת"י ופרש"י ומצו"צ עה"פ.

(29) יומא כו, ב. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו.

(30) סוכה מח, סע"א ואילך.

(31) בראשית א, א.

(32) ח"ב קסז, סע"א ואילך.

- אמנם, לפני כן, ישנה מציאות המים שאין להם צורה, מדידה והגבלה מסויימת, והיינו, שישנה רק הגבלת כמות המים, אבל עדיין אין הגבלה של צורה, קצוות כו' – שזה תלוי בכלי שבו מוזגים את המים, שאז נקנה במים המדידה וההגבלה דצורת וגוון הכלי, אבל המים מצד עצמם אין בהם הגבלה של צורה כו'.
- והיינו, שכדי שהדבר יבוא בהגבלה ומדידה של ציור כו', צריכה להיות ירידה למדריגה נמוכה יותר, שזהו תוכן הענין דקפאון המים שנעשים קרח.
- ודוגמתו בכללות הבריאה – שתחילה ישנה מציאות הדבר באופן מופשט שיכולים להיות בו כמה שינויים, ועל-ידי הירידה לעולם שלמטה ממנו אזי נעשית בו צורה מסויימת.
- יב. ויובן ממה שמצינו דוגמתו בתורה – שמזה נמשך גם בעולם, כמאמר רבותינו ז"ל³⁶ "אסתכל באורייתא וברא עלמא":
- יש בתורה סברא שכלית כזו, שבה לא ברור עדיין כיצד יהיה הפסק-דין, לחיוב או לפטור.
- ולדוגמא: הלל ושמאי קבלו משמיעה ואבטליון³⁷, היינו, ששניהם קבלו ענינים שכליים וסברות שכליות מאותם רביים, ואף-על-פי-כן, כשנמשכה הסברא משמיעה ואבטליון להלל ושמאי ותלמידיהם, הנה אצל הלל ותלמידיו נתקבלה הסברא להקל (בית הלל מקילין), ואילו אצל שמאי ותלמידיו נתקבלה הסברא להחמיר (בית שמאי מחמירין).
- והיינו, שאצל שמעיה ואבטליון היתה הגבלת הענין "בכמות" בלבד; ואילו הגבלת הצורה כו', הרי זה תלוי בכלי שבו יומשך הדבר – שכאשר נמשך להלל ותלמידיו, אזי בא הדין בגוון לבן, חסד וקולא, וכאשר נמשך לשמאי ותלמידיו, אזי בא הדין בגוון של גבורה וחומרא.
- והנה, גם הענין השכלי והסברא השכלית כפי שהם אצל שמעיה ואבטליון, יש להם שרש ומקור נעלה יותר – "משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו"³⁸ – ששם הרי זה באופן נעלה יותר אפילו מהגבלת ה"כמות" בשכל דשמעיה ואבטליון.
- וענין זה נקרא בשם "אור" – בדוגמת האור שאינו ענין של כמות וישות כמו מים.
- ונמצא, שיש בתורה ג' הענינים דאור מים ורקיע:
- "אור" – קאי על התורה כפי שהיא למעלה, שעל-זה נאמר³⁹ "תורה אור", וכדאיתא בגמרא במסכת כתובות⁴⁰ "כל המשתמש באור תורה כו'".
- וכאשר אור התורה נמשך למטה, לאדם המקבל ולומד דבר ה' (כמאמר רבותינו ז"ל⁴¹ "כל תלמיד חכם שקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו"), באופן שהאדם קולט את אור התורה במוחו ושכלו – הרי זה נקרא בשם "מים", כי, ההגבלה של השכל האנושי היא בדוגמת הישות והכמות שבענין המים.
- ואחר-כך, כאשר האדם הלומד מתחיל להתבונן בסברא השכלית שלמד בתורה, ולדון בה ביחס לשאלה שבאה לידו בנוגע לעניני העולם – הרי זה נקרא בשם "רקיע", "מיא דאגליו", שאז נעשה הציור דפסק-דין לחסד או לגבורה.
- יג. וכיון שבתורה ישנם ג' הענינים דאור מים ורקיע – נעשית גם בריאת העולם באופן כזה:
- כתיב⁴² "בדבר הוי' שמים נעשו", והיינו שלכל לראש ישנו "דבר הוי'", שלא שייך בזה ענין של ישות, שהרי הוא ודיבורו הכל אחד, וכמבואר בארוכה בתניא⁴³ שהדיבור למעלה אינו ענין נפרד, אלא הוא בהתאחדות עם הקב"ה.
- וענין זה נקרא בשם "אור":
- אור – אינו ענין של כמות וישות, כי אם, דבר המאיר. ולכן, כאשר אלקות בא בהתגלות, שזהו ענין "ויאמר אלקים", שאלקות בא בגילוי לזולת – הרי זה נקרא בשם "אור".

(40) קיא, ב.

(41) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

(42) תהלים לג, ו.

(43) פ"כ-כא.

(36) זח"ב קסא, רע"ב.

(37) אבות פ"א מ"ב.

(38) שם מ"א.

(39) משלי ו, כג.

- 1 וזהו הטעם שהדיבור הראשון שמלמעלה היה "יהי אור" – כיון שכללות כל הענינים והגילויים שבאים
2 מלמעלה נקראים בשם "אור", שאין זה ענין של ישות וכמות, כי אם ענין של גילוי אלקות, כרצון האלקות
3 שהזולת – העולם – יכיר אותו.
- 4 אמנם, רצונו של הקב"ה הוא שמגילוי זה יהיה "ברא אלקים את השמים ואת הארץ".
5 וסדר הבריאה היה באופן שלכל לראש נבראו ה"יסודות" של כל הנבראים (כלשון הרמב"ם⁴⁵), יסודות
6 פשוטים, חומר פשוט, היינו, שנעשה בריאת היש, אבל היש הוא באופן שעדיין אין לו צורה ומדידה והגבלה
7 מסוימת – על-דרך ענין ה"מים",
8 ואחר-כך נשתלשל למטה יותר, עד שהחומר הפשוט מקבל בעצמו צורה של נברא מסויים – על-דרך ענין
9 ה"רקיע".
- 10 וזהו כללות החילוק שבין הבריאה דיום ראשון לבריאה בחמשה הימים שלאחרי-זה:
11 על הפסוק "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", דרשו חכמינו ז"ל⁴⁶: "את השמים – לרבות
12 תולדותיהם, ואת הארץ – לרבות תולדותיה", ש"כל תולדות שמים וארץ נבראו מיום ראשון", ועל-זה אמרו
13 חכמינו ז"ל⁴⁷ "בראשית נמי מאמר הוא".
- 14 ונשאלת השאלה: כיון שמצד המאמר ד"בראשית" ישנה כבר ביום הראשון המציאות של שמים וארץ וכל
15 צבאם – מה נפעל בחמשה ימים שלאחרי-זה?
16 והביאור בזה – שעל-ידי המאמר ד"בראשית" נבראו כל הנבראים באופן של פשיטות, שהיו נכללים בשמים
17 וארץ, ואחר-כך, במשך ששת ימי הבריאה, נמשכו מן הכח אל הפועל (שזהו על-דרך החילוק שבין "מים"
18 ל"רקיע").
- 19 יד. והנה, הסדר שהאדם מגיע להכיר את הענינים שישנם בבריאה, הוא מן המאוחר אל המוקדם: מההכרה
20 על-ידי חוש המישוש – בא להכרה בשאר החושים.
21 לכל לראש – תופס את הדבר על-ידי חוש המישוש, והרי חוש המישוש תופס רק ענינים שהם מוגבלים
22 בששה קצוות, היינו, כפי שהחומר מדוד ומוגבל ומצוייר באופן מסויים (על-דרך "רקיע").
- 23 ולאחרי שתופס את הדבר בחוש המישוש, הנה כאשר מתבונן בשכלו, אזי מגיע לידי הכרה שישנם גם
24 היסודות הפשוטים, החומר הפשוט (על-דרך "מים").
- 25 וכאשר מתבונן בעומק יותר, אזי מגיע להכרה שכיון שאי-אפשר לבירה בלי מנהיג, הרי מובן, שהמציאות
26 ד"רקיע" והמציאות ד"מים" היא מפני שישנו מקור לזה שנקרא בשם "אור", שענינו הוא גילוי המאור – מהותו
27 ועצמותו יתברך.
- 28 אמנם, כאשר יהודי עובד עבודתו במשך חודש תשרי (לאחרי ההכנה בחודש אלול, שהוא חודש החשבון
29 על השנה שעברה, שמזה בא לעבודת התשובה, חרטה גמורה על העבר וקבלה טובה על להבא), שעל-ידי
30 העבודה דראש השנה, עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים פועל הוא את המחילה והסליחה והכפרה שהקב"ה
31 אומר "סלחתי כדברך"⁴⁸, ועד שבא ל"ביום הראשון", "ראשון לחשבון עוונות"⁴⁹, שמתחיל חשבון של שנה
32 חדשה, שבה מתחילה עבודתו מחדש, בנין חדש,
- 33 – ועל-דרך-משל בית שנתקלקל, שיכולים להסתפק בעשיית איזה שינוי, מהיכי תיתי, לעשות טלאי ("עפעס
34 צולאטען") ולתקן ענינים פרטיים שבו; אבל אם רוצים שיהיה בית חזק כמו שהיה קודם הקלקול, ולא עוד
35 אלא שיהיה חזק יותר מכמו קודם הקלקול (קודם החטא), אזי העצה היא לחזור ולבנותו מן המסד עד הטפחות,
36 להתחיל מהיסוד ולהמשיך בכל הענינים שבנויים על גבי היסוד –
- 37 הרי זה בסדר הפוך: לכל לראש יודעים שישנו ענין ה"אור", ולאחרי-זה בא ענין ה"מים", ולאחרי-זה בא
38 ענין ה"רקיע".

(47) ר"ה לב, א.

(48) שלח יד, כ.

(49) תנחומא אמור כב.

(44) בראשית א, ג.

(45) הל' יסוה"ת רפ"ד.

(46) פרש"י שם, יד.

וזהו שבשמחת בית השואבה מודגש לכל לראש ענין האור – "אור בית השואבה", היינו, שההתחלה היא מאור ה', "תורה אור", ומאור זה נמשך אחר-כך הענין דניסוך המים – שמורה על העבודה באופן של קבלת עול, שהיא עדיין באופן של פשיטות,

ומניסוך המים נמשך אחר-כך הענין דניסוך היין – שמורה על המשכת העבודה גם בענינים של טעם ושכל (ברוגמת הציור ד"רקיע").

ובאופן כזה פועל יהודי עבודת היום – כפירוט הגמרא: "שעה ראשונה תמיד של שחר, משם לתפילה, משם לקרבן מוסף, משם לתפילת המוספין, משם לבית המדרש. . משם לתמיד של בין הערביים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה" – ובונה את ביתו, עשר כחות נפשו, והלבושים דמחשבה דיבור ומעשה, באופן שאור ה' יאיר לא רק במקום קדוש, בירושלים, בהר הבית ובבית המקדש, אלא שיאיר אפילו בלילה, ואפילו מחוץ לבית המקדש – בכל העיר שבונה מסביב לבית המקדש שלו, ועד ש"אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה", היינו, שהאור דבית המקדש חודר ומאיר גם בעניני חולין, עובדין דחול (אילו היתה לו שייכות עמהם), שמחוץ לבית המקדש.

טו. וכיון שהתורה היא נצחית⁵⁰, הרי מובן שהגמרא מספרת זאת על כל המקומות ועל כל הזמנים: אפילו כאשר נמצאים בגלות, במעמד ומצב ש"אותותינו לא ראינו גו' ולא אתנו יודע עד מה", וכבר עברו ריבוי שנים מחורבן בית המקדש – בכחו של יהודי, על-ידי עבודת התשובה, להאיר לא רק בביתו, שעל-זה נאמר⁵¹ "ושכנתי בתוכם", "בתוך כל אחד ואחד"⁵², ולא רק ב"שיבה" ובית-המדרש, "מקדש מעט"⁵³, אלא שאפילו מחוץ לה"מקדש מעט" ומחוץ ל"הר הבית" יהיה מואר מהמנורה שמדליק על-ידי שמחתו בעבודת ה', היינו, שגם כל עניני החולין שלו נעשים חדורים ומאירים ב"נר מצוה ותורה אור", "בכל דרכיך דעהו"⁵⁴. ועד שמגיע ל"מאור" של אור התורה, שרואה אלקות בגילוי.

* * *

טז. בנוגע לסדר דשמחת בית השואבה, שהיו מדליקים מנורות, עד ש"לא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה", ועד ש"אשה היתה בוררת חטים לאור של שמחת בית השואבה" – מסופר במשנה ובגמרא מי הם אלו שהיו מדליקים את המנורות בפועל ממש: "ארבעה ילדים (בחורים) מפרחי כהונה ובידיהם כדים של מאה ועשרים לוג (כדי שמן של שלשים שלשים לוג, שהם כולם מאה ועשרים לוג), שהן מטילין לכל ספל וספל", היינו, שכל אחד היה נושא כד שמן של שלשים לוג, ועולה בסולמו כו'. מבואר⁵⁵ ברמב"ם⁵⁶ אשר כל מי שנדבה רוחו להבדל ולעמוד לשרת לפני הוי', הרי זהו ענין הכהן. ובכל ישראל וגם עכשיו ישנה עבודה זו, והם אלו שנדבה רוחם כו' – להאיר את בתי בני ישראל באור התורה והמצוה, שיהיה אור במושבותם, עד אשר אשה היתה בוררת חטים לאור של שמחת בית השואבה, היינו אשר גם עניני הרשות ועובדין דחול (כמו בירור חטים⁵⁷) יהיו מוארים באור התורה.

וחובה זו היא על הצעירים ביחוד, וכמו שהיה בזמן הבית אשר הילדים מפרחי כהונה, ופירש רש"י בחורים, הם היו מדליקים את המנורות. ועל-ידי שהצעירים יאירו אור בסביבתם, על-ידי-זה ישלם להם השם-יתברך כמה פעמים ככה, שיהיה אור בכל עניניהם הרוחניים וגם בכל עניניהם הגשמיים.

יז. מסופר בגמרא שם אשר גבורתם של הבחורים פרחי כהונה היתה גדולה יותר מאשר גבורתו של הגבור שבכהנים. והוא בב' דברים: א) כובד המשא שהיו נושאים הבחורים היה יותר מאשר המשא שהיה נושא הגבור שבכהנים⁵⁸. ב) הוא היה עולה בכבש שהיה בשיפוע, והבחורים פרחי כהונה היו עולים בסולמות דזקיפי טובא.

עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(56) הל' שמיטה ויובל בסופן.

(57) עיין יבמות סג, א.

(58) הגם שמדברי הגמרא משמע אשר כחו דהנ"ל לישא משא כבד

יותר, כבר נת' בשיחת ליל שמחת (סל"א ואילך) (לקמן ע' 106 ואילך) ראי' כמ"ש בפנים, דבפועל ה' משא הבחורים כבד יותר.

(50) תניא רפ"ז. ובכ"מ.

(51) תרומה כה, ח.

(52) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(53) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

(54) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

(55) מכאן עד סיום השיחה – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ד ע' 1365 ואילך. במהדורא זו ניתוספו

- 1 זאת אומרת אשר בלי הבט אשר הגבור שבכחנים, אשר בפנימיות הענינים ועל-פי ביאור הרמב"ם הנ"ל
2 היינו מדריגת כהן גדול, שהוא המוכחר והיותר מקודש שבכל ישראל, ולכן היה נכנס למקום היותר מקודש
3 הוא מקום קדש הקדשים, מכל-מקום, ישנה מעלה בבחורים פרחי כהונה, בב' ענינים הנ"ל.
- 4 זאת אומרת אשר הגם שעבודת כהן גדול היתה – לפעול סליחה ומחילה וכפרה עבור כל ישראל⁵⁹ על כל
5 מה שעשו במשך השנה, ואם כן הרי זוהי תכלית הגבורה, לתקן את כל עניני העולם (כי כל העולם נברא בשביל
6 ישראל, כמאמר⁶⁰ בראשית בשביל ישראל שנקראים ראשית, ולזאת כל עניני העולם הם לפי אופן עניני עם
7 ישראל) במשך שנה שלימה, מכל-מקום, הנה בענין שמחת בית השואבה ישנה מעלה בבחורים פרחי כהונה.
- 8 הכהן הגדול הוא זה שכבר עבד עבודתו עד שזכה להיות במדריגה הכי נעלית במדריגת כהן גדול⁶¹. ולזאת:
9 (א) המשא שלו אינו כבד כל כך, זאת-אומרת אשר אין לו מלחמה כבידה כל כך עם היצר, כי כבר ביטל כל
10 תאוותיו, ועל-דרך שנתבאר בתניא⁶² בפירוש עבד הוי', "שכבר גמר לגמרי עבודת המלחמה" ונעשה עבד,
11 והואיל אשר המשא אינו כבד כל כך, לזאת הנה גם האגרא (שלפום צערא⁶³) אינו גדול כל כך. (ב) עולה בכבש
12 שאינו זקיף, זאת-אומרת אשר אין הפרש וריחוק כל כך בין תחלת עלייתו לסוף עלייתו, כי גם בתחילת עבודתו
13 בכל יום ויום (אחרי שנעשה כבר כהן גדול) הרי הוא במדריגה הכי נעלית⁶⁴.
- 14 מובן אשר גם אצלו ישנו עבודה תמידית שבכל יום ויום צריך לעלות למעלה עליונה יותר, אבל מצבו
15 שקודם העליה וש אחרי העליה הם בערך זה לזה.
- 16 אמנם, הבחורים פרחי כהונה⁶⁵, שלא זיככו עדיין לגמרי את גופם ונפשם הבהמית, ושייכים לענינים גשמיים
17 ולפעמים גם לענינים חומריים, הרי המשא שלהם הוא משא כבד ביותר, יש להם מלחמה גדולה עם יצרם.
- 18 ובלי הבט אשר נמצאים הם במדריגה נמוכה, צריכה להיות עבודתם בלי סדר והדרגה, זאת-אומרת אשר
19 עלייתם צריכה להיות באופן דלצל כל רגע ורגע את כל יכולתם בכדי לעלות בעילוי אחרי עילוי דזקיף טפי⁶⁶.
- 20 המעלה בתנועה זו של ניצול הזמן ולייקר כל רגע ורגע היא בשתים: (א) הזמן היא אבידה שאינה חוזרת,
21 וכתב⁶⁷ "ימים יוצרו ולא אחד בהם", אשר לכל אחד ואחד ניתנו ימים ורגעים קצובים שבהם צריך לעשות את
22 המוטל עליו, וכאשר מחסר יום אחד הרי זו אבידה שאינה חוזרת. (ב) על-ידי עבודתו ביום זה הרי גם עבודתו
23 ביום השני היא באופן נעלה יותר. ועל-דרך שאמר⁶⁸ מי שיש לו מנה רוצה מאתים ומי שיש לו מאתים רוצה
24 ד' מאות. וכמו כן בנידון דידן: על-ידי עבודתו ביום הראשון שנתעלה במדריגתו, על-ידי-זה הרי תאוותו ומטרת
25 ואופן עבודתו ביום השני היא נעלית יותר.
- 26 וזוהי מעלת הבחורים פרחי כהונה: (א) המשא שלהם הוא משא כבד ביותר. (ב) עולים בסולמות דזקיפי
27 טובא, זאת-אומרת אשר ישנו עילוי גדול מתחילת עבודתם עד למטרת עבודתם.

מהמציאות החדשה שאל' מגיע ע"י עבודתו במשך יום זה, והיינו, שה"שפוע" אינו גדול כ"כ, שאינו מעומק תחת לעומק רום (מהנחה בלתי מוגה).

65 היינו, שנמצאים בימי הבחורות, בתחילת העבודה, ומעלתם היא רק בכך שנמצאים בד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה, מצד ההשגחה העליונה, ואפילו לא שאלו אותם תחילה אם רצונם בכך! (מהנחה בלתי מוגה).

66 והיינו, שתובעים מהם לא רק לצאת מהעומק תחת שבו נמצאים ולעלות לדרגה נעלית יותר, ואז יכולים לנוח, ואח"כ להמשיך ללכת ממדריגה למדריגה לאט לאט – שאז אי אפשר לדעת כמה זמן ימשך עד שיגיעו סוכ"ס להמעמד ומצב הנדרש מהם; אלא עבודתם צריכה להיות באופן של ריצה, ע"ד שמצינו בעבודת ביהמ"ק שמצד חביבות העבודה היו הכהנים רצין בכבש (יומא כב, רע"א. ועוד), ובאופן שעולים בשיפוע גדול ביותר, שמורה על ריחוק הערך בין התחלת העבודה למטרה שצריכים להשיג (מהנחה בלתי מוגה).

67 תהלים קלט, טז. וראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ.

68 ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.

59 כפי שרואים בסדר העבודה דיוהכ"פ – שמצות היום בכהן גדול (ראה יומא לב, סע"ב. וש"נ) – תחלה "אני וביתי", ואח"כ "שבט משרתך", ואח"כ "עמך בית ישראל" (מהנחה בלתי מוגה).

60 פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ.

61 והיינו, שעבד עבודתו בכחות נפשו באופן שנעשה במדריגת "קודש" בין בנ"י, ועד שב"קודש" גופא נעשה "קודש קדשים", כמ"ש (דה"א כג, יג) "ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים" (מהנחה בלתי מוגה).

62 פט"ו.

63 אבות פ"ה מכ"א.

64 והיינו, שגם אתמול הי' כהן גדול, אלא, שכיון שהי' הפסק הלילה, צריך להתחיל עוד הפעם את העבודה מתחילתה,

וע"ד שמצינו בעבודת ביהמ"ק, שמצד הפסק הלילה – אם מצד השינה או מצד היסח הדעת – צ"ל טבילה מחדש (רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה), והרי ענין הטבילה הוא רמז על הטבילה במי הדעת הטהור (כמ"ש הרמב"ם בסוף הל' מקוואות), היינו, שמתבטלת מציאותו הקודמת ונעשה מציאות חדשה,

אבל אעפ"כ, גם המציאות הקודמת אינה פחותה הרבה

אמנם, מכיון אשר "אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו"⁶⁹, הרי ברור אשר נותנים להם כח מלמעלה על זה, ובפרט אחרי עבודתו של הכהן הגדול שעבד ביום הכיפורים והמשיך מחילה סליחה וכפרה "לפני ה'"⁷⁰ לכל ישראל, הרי נמשך על-ידו שיהיה זמן שמחתנו, וניתן על-ידו הכח לבחורים פרחי כהונה שיצליחו בעבודתם, ועוד זאת שיעשו את המוטל עליהם בשמחה ובטוב לבב⁷¹.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להאורחים מפא"ריו שינגנו ניגון שמחה, באמרו, שאומרים עליהם שהם "מנגנים"]⁷².

* * *

ית. בהמשך להמדובר אודות היגיעה של הבחורים פרחי כהונה, יש להוסיף ולהבהיר, שצריך להזהר שלא יהיו ב"עולם התהוה", היינו, שלא יתייגעו על עבודה ששייכת לאחרים.

ובהקדמה – שישנם כאלו שבמקום לעסוק בעבודה שלהם, עוסקים הם בעבודה שצריכה להעשות על-ידי מישהו אחר.

ולדוגמא – בנוגע לצדקה: ישנו מי שצריך ליתן צדקה בגופו ובנשמתו, וכיון שקשה לו הדבר, רצונו לצאת ידי-חובתו על-ידי צדקה בממונו; ועל-דרך-זה לאידך, שישנו מי שצריך ליתן צדקה בממונו, וכיון שלפעמים מעכב אותו היצר הרע, רצונו להחליף זאת בצדקה בגופו או בנשמתו.

וכשם שמצינו במצות צדקה ש"שקולה כנגד כל המצוות"⁷³ – על-דרך-זה הוא גם בכל המצוות:

נוסף לכך שכל בני ישראל חייבים בכל המצוות, שהרי רמ"ח מצוות-עשה ושס"ה מצוות לא-תעשה הם כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים⁷⁴ שישנם אצל כל אדם – יש לכל אחד עבודתו המיוחדת שבה הוא צריך לעסוק בהשתדלות מיוחדת, על-דרך שמצינו בגמרא⁷⁵ "אבוך במאי הוי זהיר טפ"י", היינו, שהיתה מצוה מסויימת שבה היה צריך לפעול ביחוד וביותר.

ועל-דרך-זה בכללות, בנוגע לכל אחד לפי מעמדו ומצבו, אם הוא בבחינת אתרוג או לולב או הדס או ערבה – הנה מלבד זאת שבמצות ד' מינים הרי כולם הם חלקים ממצוה כללית אחת⁷⁶, יש לכל אחד מהם ענינים מיוחדים, ועל-דרך שמצינו אפילו בנוגע לערבה, שיש בה מצוה מיוחדת שהיא "מנהג נביאים"⁷⁷, ועל-דרך-זה בנוגע להדס, כדאיתא בגמרא⁷⁸ שהיו נוטלים שני בדי הדס בכל ערב שבת, ועל-דרך-זה יש בלולב ואתרוג ענינים מיוחדים שכל אחד מהם צריך לפעול בתור לולב ואתרוג; וכמו כן יש לכל אחד מישראל לפי מעמדו ומצבו, עבודה מיוחדת שבה צריך לעסוק בהשתדלות מיוחדת.

וכיון שהיצר הרע, "מלך זקן וכסיל"⁷⁹, יודע שזוהי עבודתו המיוחדת – לכן מחפש דרכים שלא להניחו לעסוק בעבודה מיוחדת זו, ובקידעו שמדובר אודות בני ישראל, הרי דרכו בכך היא באופן שמפתה אותו לעסוק בענינים אחרים שהם גם כן עניני קדושה, אלא שאין זו העבודה שלו⁸⁰.

ועל-דרך החילוק לדינא בין מצוה שאי-אפשר לעשותה על-ידי אחרים למצוה שאפשר לעשותה על-ידי אחרים, וכן בין מצוה שהזמן גרמא למצוה שזמנה ארוך ביותר עד שהיא מצוה תמידית – שאם דוחים מצוה שזמנה עובר כדי לעשות מצוה תמידית, או שמקיימים מצוה שאפשר לעשותה על-ידי אחרים ובגלל זה לא מקיימים מצוה שאי-אפשר לעשותה על-ידי אחרים, הרי זה היפך ה'שולחן ערוך'⁸¹, וענין שהוא היפך ה'שולחן ערוך' הרי זה עבירה!

יט. ועל-דרך-זה במיוחד בנוגע לבחורים פרחי כהונה, שנמצאים בד' אמות של תורה וד' אמות של תפילה – שלפעמים מתחפש היצר הרע ומנסה להסירם מדרך העבודה שלהם, על-ידי ענינים של קדושה, אלא שאינם ענינים השייכים אליהם.

(75) ראה סהמ"צ להרמב"ם שורש יא.

(76) סוכה מד, א ואילך. רמב"ם הל' לולב פ"ז הכ"ב.

(77) שבת לג, ב.

(78) קהלת ד, יג ובפרש"י.

(79) ראה גם תו"מ ח"כ ע' 129. וש"נ.

(80) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג ואילך. וש"נ.

(69) ע"ז ג, סע"א.

(70) עיין לקו"ת פ' אחרי. תניא אגה"ת פ"ב ופ"ח.

(71) עיין תניא אגה"ת פ"י יא.

(72) ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

(73) ראה זח"א קע, ב.

(74) שבת קיח, סע"ב. וראה תניא אגה"ק סוס"ז.

- 1 ובפרט – בענין שנעשה נפוץ בזמן האחרון – בענינים של עסקנות ציבורית, הפצת היהדות והפצת המעיינות,
2 שאז גדלה מעלתו ביותר ("ניט שייכות צו זאגן"...), שנעשה מנהיג בישראל, להנהיג כמה וכמה נפשות מישראל,
3 וזכות הרבים תלויה בו, ובינתיים, אינו שומר סדרי הישיבה, או שעובר על זמן תפילה, ועל-דרך-זה בנוגע לכל
4 הענינים שהם עבודתם המיוחדת, שלכן הרי זה בגדר מצוה שאי-אפשר לעשותה על-ידי אחרים.
- 5 הן אמת שהפצת היהדות והפצת המעיינות הם ענינים נעלים ביותר, אבל אף-על-פי-כן, "לכל זמן ועת"⁸¹,
6 וכיון שהוא נמצא במסגרת של ד' אמות של תורה וד' אמות של תפילה, צריך לידע, שלכל לראש צריכים
7 להעשות הענינים שמחוייב בהם מצד מסגרת זו, ולאחרי כן, בזמנים שישארו לרשותו, יכול לעסוק במצוות
8 שאצלו הם בגדר "מצוה שאפשר לעשותה על-ידי אחרים", אלא שהוא יכול לפעול זאת בטוב יותר.
- 9 הלואי ינצלו את כל הזמן הפנוי עבור הענינים שאפשר לעשותם על-ידי אחרים, ואז יפעלו הרבה יותר ממה
10 שפועלים כאשר עושים זאת באופן שמפחיתים מהזמנים שאינם ברשותם, אלא ברשות ד' אמות של תורה וד'
11 אמות של תפילה.
- 12 והענין בזה:
- 13 כשם ש"חצירו של אדם קונה לו"⁸², היינו, שקונה ענין שאינו שלו שיהיה שלו, כמו כן בנוגע לנפשו
14 האלקית, והנקודה ד"יחידה לייחוד"⁸³, שכל רצונה אינו אלא לעשות רצון הקב"ה, הנה ה"חצר" של נקודת
15 היחידה דנפש האלקית קונה את כל הענינים שמסביבו, שגם הם יהיו ברשותה של נפש האלקית.
- 16 וכיון שכן, הרי על-פי 'שולחן ערוך' צריכים להעשות תחילה כל הענינים המוטלים על בחורי-ישיבה, על
17 יהודי שנמצא בד' אמות של תורה וד' אמות של תפילה, שצריך להתייגע בהם כו'; ועל-ידי-זה יצליח גם למלא
18 את השליחות שהוטלה עליו בהפצת היהדות והפצת המעיינות, לאחר שישאר ברשותו מספיק זמן הדרוש לכך.
- 19 כ. ונקודת הדברים:
- 20 אף-על-פי שהדלקת המנורות היתה על-ידי הבחורים פרחי כהונה, וכמו כן היו עוד ענינים בבית המקדש
21 שנעשו על-ידי רובי כהונה ופרחי כהונה⁸⁴ – הרי הסדר בזה היה באופן ד"איש איש על עבודתו ועל משאו"⁸⁵,
22 ש"ראש המשמר" של כל השבוע ו"ראש בית אב" של כל יום היה מעמיד את כל אחד, ומורה לו מה עליו
23 לעשות בעבודתו בבית המקדש⁸⁶, ובזמנים הפנויים היה יכול לעשות גם ענינים נוספים.
- 24 ועל-דרך-זה גם עתה, ישנו ה'שולחן ערוך' שמורה לכל אחד עבודתו ומשאו, ובכלל זה הם אלו שלומדים
25 'שולחן ערוך' ועומדים בדרגה ד"תלמיד ותיק" שעתידי לחדש מה שנאמר למשה מסיני⁸⁷ – להדליק ולהאיר את
26 ה"חצר" וה"עיר" שלו, ולאחרי כן, בזמנים הפנויים, לעשות גם ענינים שאפשר לעשותם על-ידי אחרים, שאינם
27 עבודתו העיקרית.
- 28 וכאשר קובעים סדר זה, אזי ישנה הצלחה בזמן – שמצליחים שלא בערך בזמן הקבוע על-פי הסדר לעסוק
29 במצוה ש"אי-אפשר לעשותה על-ידי אחרים", וכמו כן הצלחה מופלגה בזמן שלאחרי-זה, ובלשון הכתוב⁸⁸:
30 "הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום", היינו, שה"קטן" וה"צעיר" יכול לפעול במדה כזו שבזמנים רגילים
31 צריכים לזה "אלף" ו"גוי עצום",
- 32 כי, אצל בני ישראל לא נוגע ענין הכמות, אלא האיכות, ולכן, כאשר מתקשרים על-ידי ה'שולחן-ערוך' עם
33 'נותן השולחן-ערוך' דהיינו הקב"ה, שהוא בלי גבול, הרי גם בכמות קטנה של זמן נותן הקב"ה ריבוי הצלחה,
34 שמצליחים בזה באופן של "גוי עצום".
- 35 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להאורחים מירושלים עיר-הקודש שינגנו ניגון].

* * *

(86) ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ט ואילך.

(87) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז.

ועוד. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

(88) ישע"י ס, כב.

(81) שם ג, א.

(82) ב"מ יא, א. וש"נ.

(83) נוסח הושענות ליום ג' דחה"ס.

(84) ראה תמיד בתחלתה.

(85) במדבר ד, יט.

כא. בנוגע לניסוך המים וניסוך היין – איתא בגמרא⁸⁹:

"כשמנסכין את המים בחג, תהום אומר לחבירו אבע (לשון נחל נובע) מימך, קול שני ריעים (שני שיתין שתחת המזבח דהיינו בשני ספלים אחד של מים ואחד של יין, ומנוקבין כשני חוטמין אחד עבה ואחד דק כדי שיהיו כלים בבת אחת) אני שומע, שנאמר⁹⁰ תהום אל תהום (מים עליונים ומים תחתונים) קורא לקול צינוריק" (אותן שני ספלים).

והיינו, שניסוך המים פועל ש"מים עליונים" יתדברו ("צוזאמען רעדן זיך") עם "מים תחתונים", ופשטות הענין – שאז יורדים גשמי ברכה.

כב. והביאור בפנימיות הענינים:

בנוגע למים עליונים ומים תחתונים מסופר בחומש⁹¹: "ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע". ואמרו חכמינו ז"ל במדרש⁹² שמאז הנה "מים תחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא", כמו מים עליונים שזכו להיות "מעל לרקיע". ועוד איתא במדרש (במקום אחר)⁹³ שהתיקון דמים התחתונים הוא על-ידי ניסוך המים, היינו, שכאשר לוקחים מים תחתונים ומנסכים אותם על גבי המזבח, אזי מתמלאת בקשת מים התחתונים "אנן בעינן למהוי קדם מלכא".

והענין בזה:

קודם שנברא העולם היתה אחדותו הפשוטה של הקב"ה, שמצדה לא שייך ענין של הבדלות כו'; ואחר-כך נעשה ענין של הבדלה, עד לרקיע המבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, דהיינו, הבדלה בין עליון לתחתון, בין ענינים רוחניים לענינים גשמיים, בין נפש לגוף, ועל-דרך-זה בנפש עצמה – בין נפש האלקית לנפש הבהמית.

אמנם, בחג הסוכות, שאז ישנה העבודה דניסוך המים, שמורה על ההליכה באופן של קבלת עול, מצד ציווי הקב"ה (בדוגמת המים שאין להם טעם), וישנה גם העבודה דניסוך היין, שמורה שהענין נעשה מונח גם בשכל (בדוגמת היין שיש לו טעם), והיינו, שיהודי מנצל את השכל לעניני קדושה שבבית המקדש, שנעשה יין ש"משמח אלקים (שזהו ענין אמירת השירה בבית המקדש, ש"אין אומרים שירה אלא על היין") ואנשים" (כטבע היין בפשטות),

הנה כאשר מצטרפים שניהם יחד, ובאופן שעיקר השמחה אצלו אינה מניסוך היין, אלא מניסוך המים, שהוא ענין העבודה מצד קבלת עול – אזי "תהום אל תהום קורא לקול צינוריק", היינו, שמבטלים את המחיצה שבין מים תחתונים למים עליונים, בין גשמיות לרוחניות, ונעשה "ה' אחד ושמו אחד"⁹⁴, כך, שבכל מקום שיהודי הולך ובכל ענין שעושה, רואים שזהו מצד ציווי הבורא, שעל-ידי-זה עושה ממנו כלי לקדושה.

* * *

כג. בנוגע לניסוך היין – הרי היין בא בתור נסכים לקרבנות שהקריבו בימי חג הסוכות, כפי שאומרים בנוסח התפילה: "ומנחתם ונסכיהם כמדובר" (כפי שנתפרש בתורה⁹⁵ שיעור הנסכים לשור או לאיל), כך, שהיין הוא דבר טפל לקרבנות.

וזוהו שמצינו בנוגע לחיוב ד"על כל קרבן תקריב מלח"⁹⁶, שיש כמה גדרים בנוגע ל"קרבן" שטעון מלח, ואילו יין הנסכים אינו טעון מלח – כיון שאינו קרבן בפני עצמו, כדאיתא בגמרא⁹⁷ ב' סברות: (א) "נסכים בהדי אימורין הוא דאתו, מאי טעמא, אכילה (אימורים) ושתייה (יין)", (ב) "אדרבה, כפרה ושמחה", כפירוש רש"י: "לצורך דם אתו, דהכי אורחא, לאחר כפרת דם שכפר על החטא, בא היין המשמח אלקים ואנשים, דמי שנתכפר חטאו, שמח".

שמחת ביה"ש תשט"ז ס"ח (תו"מ חט"ו ע' 60). וש"נ.

(94) זכרי' יד, ט. וראה פסחים נ, א. וש"נ.

(95) פינחס כט, יד ואילך.

(96) ויקרא שם.

(97) מנחות כ, א.

(89) תענית כה, ב (ובפרש"י).

(90) תהלים מב, ח.

(91) בראשית א, ז.

(92) ראה תקו"ז ת"ה (יט, סע"ב). תוס' הרא"ש בראשית שם.

(93) הובא בפרש"י ורמב"ן ורבינו בחיי ויקרא ב, יג. וראה שיחת

- 1 כד. ובענין זה מצינו סתירה לכאורה בדברי הרמב"ם:
- 2 כתב הרמב"ם⁹⁸: "מצות עשה למלוח כל הקרבנות . . חוץ מיין הנסכים כו". ובמקום אחר⁹⁹ כתב: "יין . .
- 3 נותן עליו מלח ומנסכו"? וקושיא נוספת:
- 4 בנוגע ליין הנסכים כותב הרמב"ם¹⁰⁰: "ויתנסך היין על המזבח . . יוצק על היסוד והוא יורד לשיתין".
- 5 ולכאורה¹⁰¹: הרי מפורש במשנה¹⁰² שהיה יוצק היין בספל שהיה בקרן מערבית דרומית של המזבח, ומשם היה
- 6 יורד לשיתין?
- 7 והביאור בזה – שיש חילוק בין ניסוך היין שבכל השנה כולה לניסוך היין שהיה בחג הסוכות יחד עם ניסוך
- 8 המים:
- 9 ניסוך היין שבכל השנה כולה – היה טפל ושיריים לזריקת הדם, ולכן, כשם ש"שירי הדם היה שופך על
- 10 יסוד המזבח"¹⁰³, כך גם דינו של היין, שהיה יוצק על היסוד (ולא בספל). וכמו כן לא היה היין טעון מלח,
- 11 כיון שאינו קרבן בפני עצמו, אלא רק שיירי הקרבן.
- 12 אבל ניסוך היין שהיה בחג הסוכות יחד עם ניסוך המים – כפי שלמדים ממה שכתוב¹⁰⁴ "הסך נסך שכר
- 13 לה", "בשני ניסוכין הכתוב מדבר, אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין"¹⁰⁵ – אינו רק טפל לזריקת הדם (כשיירי
- 14 הדם), אלא יש לו גם דין של קרבן בפני עצמו,
- 15 – וכדאיתא בגמרא¹⁰⁶ "בזמן שמנסכין יין על גבי מזבח פוקקין את השיתין (את הנקב שבראש המזבח
- 16 שהנסכים יורדין בו לשיתין, שיראה היין עליו כגרון מלא ושבוע), לקיים מה שנאמר¹⁰⁴ בקדש הסך נסך שכר
- 17 לה' . . שכר לשון שתיה, לשון שביעה, לשון שכרות", והיינו, שכשם שיש במזבח ענין של אכילה, בנוגע לבשר
- 18 הקרבן ואימוריו, כמו כן יש בו גם ענין של שתיה, בנוגע לזריקת הדם, וכן ניסוך היין בחג הסוכות –
- 19 וכיון שיש לו דין של קרבן בפני עצמו – הרי הוא טעון מלח, ויוצקים אותו (לא על יסוד המזבח, כשיירי
- 20 הדם, אלא) בספל שהיה בקרן מערבית דרומית של המזבח.
- 21 כה. וביאור הנמשל מזה בעבודת האדם:
- 22 יין, "המשמח אלקים ואנשים" – מורה על עבודה באופן שיש לאדם טעם, הבנה והשגה, שזוהי כללות
- 23 העבודה בתורה ומצוות עד כמה שיד שכלו מגעת (כנ"ל סעיף י').
- 24 ובמעמד ומצב כזה שישנו רק ענין היין, ללא ענין המים, היינו, שענין הקבלת-עול אינו בגילוי אצל האדם
- 25 (שזהו המעמד ומצב שבכל השנה כולה, שבו היה רק ניסוך היין, ללא ניסוך המים) – אי-אפשר לעשות מהיין
- 26 (ענין השכל) עבודה עיקרית, כי, אם יהיה מונח כולו בשכל, הנה אף שלכתחילה יהיה זה שכל דקדושה,
- 27 מכל-מקום, יוכל אחר-כך לסור מן הדרך כו',
- 28 – וכדאיתא במשנה¹⁰⁷ "למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה
- 29 ואחר-כך מקבל עליו עול מצוות", כי, בשעה שחסרה ההקדמה דקבלת עול מלכות שמים, אי-אפשר לסמוך על
- 30 האדם שיעמוד על עמדו בקיום התורה ומצוות במשך כל היום כולו –
- 31 ולכן לא בא היין כענין בפני-עצמו, אלא בתור טפל לזריקת הדם – שענין זריקת הדם על גבי המזבח בעבודת
- 32 האדם (על יסוד דברי הרמב"ן בנוגע לענין הקרבנות: "שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו
- 33 ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וכו'") הוא, שהאדם מוסר את כל החיות וההתלהבות שלו לקדושה, ואז באה
- 34 עבודת השכל כענין טפל לזה, "שיירי הדם".
- 35 אבל בחג הסוכות – שבא לאחר העבודה דראש השנה, עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, שאז ישנו בגלוי
- 36 ענין התשובה, שמתחרט על כל העבר, ומקבל על עצמו על להבא לעשות אך ורק רצון הקב"ה,
- 37

(103) זבחים פ"ה.
(104) פינחס כה, ז.
(105) תענית ג, רע"א.
(106) סוכה מט, ב (ובפרש"י).
(107) ברכות יג, א.

(98) הל' איסורי המזבח פ"ה הי"א.
(99) הל' מעשה הקרבנות פט"ז הי"ד. וראה כס"מ ולח"מ שם.
(100) שם רפ"ב.
(101) ראה כס"מ ולח"מ שם.
(102) סוכה מח, סע"א ואילך ובפרש"י – מזבחים סג, סע"א ואילך.

ועד לסיום עשרת ימי תשובה בהכרזה "שמע ישראל", כדאיתא בסידורים ובמחזורים שצריך לקבל על עצמו
הענין דמסירות נפש, במדה הנדרשת לאחר שיוצאים מיום הכיפורים על כל השנה כולה, והיינו, שיהודי נמצא
במעמד ומצב שענין המסירות-נפש הוא בגלוי אצלו אפילו בעולם, שלכן אומרים אחר-כך בקול רם "ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד" ג' פעמים, שממשיכים ענין זה בכל ג' העולמות: עולם הנשמות והמלאכים, עולם
הגלגלים, ועד לעולם התחתון,

הנה כאשר יהודי נעשה מזוכך לגמרי ("אינגאנצן אַ איבערגעאַרבעטער"), שאינו מציאות לעצמו, כיון שמסר
את עצמו לגמרי להקב"ה – הרי כשם שישנה עבודה שלימה עם הכוחות המקיפים, חיה-יחידה, כמו כן ישנה
עבודה שלימה וקרבן שלם עם הכוחות הפנימיים, שראשיתם הוא השכל שבמוח (שממנו נמשך אחר-כך במדות
שבלב), ואז בא ענין היין בתור קרבן בפני עצמו.

כו. ונקודת הדברים:

כאשר כל עניני העבודה דעשרת ימי תשובה נמשכים בגלוי "ליום חגיגנו"¹⁰⁸, ב"זמן שמחתנו" – אזי באים
בבת אחת הן לעבודה דניסוך המים, שאין בזה טעם ודעת, כי אם מצד קבלת עול בלבד, והן לעבודה דניסוך
היין, עבודה שלימה גם מצד הכחות השכליים, כפי שפועלים במדות שבלב, ובמחשבה דיבור ומעשה.

וכאשר ב' עניני העבודה הנ"ל ישנם אצלו בשלימות, אזי "תהום אל תהום קורא לקול צינורך", היינו,
שמתבטל אצלו המחיצה שבין מים עליונים ומים תחתונים (כנ"ל סעיף כב), ונעשה שלום בפמליא של מעלה
ובפמליא של מטה¹⁰⁹, בין נפשו האלקית ונפשו הבהמית¹¹⁰, בין נפשו לגופו, ובין ד' אמותיו וחלקו בעולם,
שעושה בכל מקום דירה לו יתברך,

ואז נעשית השמחה האמיתית – "ישמח¹¹¹ הוי' במעשיו" ו"ישמח¹¹² ישראל בעושיו"¹¹³.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לאחד המסובים מאחינו בני ישראל הספרדים שינגן ניגון ספרדי. אחר-כך צוה
להאורחים ממאנטרעאל שינגנו ניגון משלהם, באמרו, שאולי גם הם "מנגנים"].

* * *

כז. בנוגע לענינים של "אור שמחת בית השואבה" – הנה נוסף לכך ש"לא היה חצר בירושלים שאינה מאירה
מאור בית השואבה", ועד ש"אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה", הרי גם במקום זה גופא (בבית
המקדש) פעלו דבר חדש – כמסופר במשנה ש"חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באבוקות של אור
שבידיהן", ומבואר בגמרא¹¹⁴ שהריקוד עם ה"אבוקות של אור" היה באופן ש"היה נוטל . . בידו אחת וזורקן
כלפי מעלה וזורק אחת ומקבל אחת" (בידו השניה).
ולכאורה אינו מובן¹¹⁵:

כאשר רוקדים באבוקות של אור – מהו הצורך לזרוק את האבוקה למעלה, שאז חוזרת ונופלת למטה, וצריך
לחזור ולתופסה, אלא שבידו השניה?!

ואם רק כדי להראות "קונץ", שיכול לשחק בידיו, לזרוק אבוקה ביד אחת ולתופסה ביד השניה כו' – הרי
מובן שהמקום דבית המקדש, והמאורע דשמחת בית השואבה, אינם מתאימים לעשיית ענינים של שחוק וקלות
ראש, אפילו על-ידי אנשים פשוטים, ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות "חסידים ואנשי מעשה"!

כת. ויש לומר הביאור בזה:

נתבאר לעיל (סעיף יג) שענין ה"אור" הוא האלקות שישנו בכל ענין ודבר שבבריאה – שהרי "בדבר הוי'
שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם", והיינו, שבכל דבר שישנו בבריאה ישנו "דבר הוי'" שמהווה ומקיים ומחיה
אותו, כדאיתא במדרש תהלים על הפסוק¹¹⁶ "לעולם ה' דברך נצב בשמים", "על מה השמים עומדים על אותו

(108) תהלים פא, ד. וראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך.

(112) שם קמט, ב.

(113) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד ואילך. ובכ"מ.

(114) סוכה גג, א ובגירסת הע"י.

(115) ראה גם פי' יפה ענף לע"י סוכה שם.

(116) תהלים קיט, פט. הובא בלקו"ת אחרי כה, סע"ג.

(109) סנהדרין צט, ב.

(110) ראה לקו"ת מטות פז, ד. ובכ"מ.

(111) שם קד, לא.

- 1 דבר שאמרתי יהי רקיע בתוך המים כו' ובאותו הדבר שברא אותן בו הם עומדים לעולם, ועל-דרך-זה בכל
2 הנבראים שבעולם. וענין זה, שנותן קיום וחיות לכל עניני הבריאה, נקרא בשם "אור".
- 3 והנה, אף-על-פי שאלקות מצד עצמו הוא קדושה בלבד, אחדות הפשוטה, ובאופן ש"לא יגורך רע"¹¹⁷,
4 ובמכל-שכן מזה ש"אין דברי תורה מקבלין טומאה"¹¹⁸, ועל-אחת-כמה-וכמה אלקות עצמו, מכל-מקום, רצה
5 הקב"ה להיות "השוכן אתם בתוך טומאתם"¹¹⁹, כך, שיכול להיות מעמד ומצב של "בתוך טומאתם",
6 ואף-על-פי-כן יהיה הקב"ה "שוכן אתם".
- 7 כלומר: אף-על-פי ש"אין דברי תורה מקבלין טומאה", ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לאלקות, נותן התורה,
8 חס-ושלום לומר ענין כזה. מכל-מקום, בנוגע להמשכת האור אל המקבל, מהתורה אל לומד התורה, הנה כאשר
9 לימוד התורה הוא בטהרה, כאשר האור האלקי נמצא בכלי טהור, אזי יש לו פעולה גדולה ביותר, מה-שאינ-כן
10 כאשר הכלי אינו זך, ועל-אחת-כמה-וכמה אם הוא כלי מלוכלך או כלי טמא חס-ושלום, הרי אף-על-פי שדברי
11 תורה אינם מקבלים טומאה, הרי בנוגע לפעולת התורה על האדם אמרו חכמינו ז"ל¹²⁰ "לא זכה נעשית לו כו'"
12 (היפך סם חיים), ועל-דרך-זה בנוגע לאור האלקי שצריך להאיר בכל דבר שבבריאה, שיהיה ניכר שהתהוותו
13 וקיומו אינו אלא על-ידי דבר הוי' – הנה מצד זה שהכלי אינו זך אלא עכור, גשמי וחומרי, מלוכלך ולמטה
14 מזה, אין האור פועל פעולתו.
- 15 ועל-דרך שרואים בנוגע לשמש, אחד ממשמשיו של הקב"ה, שכאשר אור השמש משתקף במראה נקיה, אזי
16 נראה כל תוקף האור, מה-שאינ-כן כאשר משתקף בדבר שאינו מזוכך, ובפרט דבר עכור ביותר, ועד לדבר שחור
17 לגמרי, שלא ניכר בו אור השמש.
- 18 והיינו, שכאשר הדבר המקבל את האור הוא שחור לגמרי, היינו, שאין בו ענין של זִפּוּת ("איידלקייט")
19 ורוחניות – יכול הוא להשאר במעמד ומצב של חושך כפול ומכופל, כאילו לא היתה חס-ושלום מציאות האור
20 בעולם. ועד שיכולה להיות מציאות של "קליפה" שאומרת "אני ואפסי עוד"¹²¹, היינו, שמלבד גשמיות וחומריות
21 אינו יודע מאומה, כי, "לי יאורי ואני עשיתיני"¹²², הוא עשה את עצמו, ללא ענין שמהווה ומקיים ומחיה אותו.
- 22 ועל זה צריכה להיות העבודה בכלים המקבלים – דאף-על-פי שדברי תורה אינם מקבלים טומאה,
23 ועל-אחת-כמה-וכמה באלקות ש"לא יגורך רע", מכל-מקום, כדי שיפעל הדבר במקבל, יש צורך בהכנה הראויה
24 שיהיה "כלי" זך ומצוחצח שיוכל לקבל את האור באופן שיפעל בו פעולתו.
- 25 וכפי שמצינו המשל על הצורך בענין הכלי – שבנוגע לכף היד אין חילוק כלל בין דבר מתוק לדבר מר
26 כמו פלפלין, כיון שכף היד אינו יודע ומרגיש כלל שזה דבר מתוק וזה פלפל חריף; ורק כשמגיע ל"חיך (ש)אוכל
27 יטעם"¹²³ – אזי ניכר החילוק בין תכלית המתיקות, "דבש ונופת צופים"¹²⁴, ל"מרה כלענה"¹²⁵, שזהו עומק
28 תחת שאין למטה הימנו.
- 29 ועל-דרך-זה בנוגע לענין האור – שצריך לפעול שיהיה כלי הראוי ומוכשר לקבל את האור, היינו, שיהיה
30 נרגש האלקות שבכל דבר שבעולם, ולולי זאת יש מקום לטעות שכלית, כיון שרצה הקב"ה שהבריאה תהיה
31 באופן ש"כל הרוצה לטעות יטעה"¹²⁶, ולכן צריך האדם לפעול בעצמו שלא תהיה אחיזה לטעות חס-ושלום
32 שישנו עוד איזה דבר מלבד הקב"ה.
- 33 ובזה היא עבודת האדם כל ימי חלדו בקיום המצוות – כדאיתא במדרש¹²⁷ "וכי מה איכפת ליה להקב"ה
34 למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף, לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות", "לצרף"
35 מלשון בירור וזיכוך, היינו, לברר ולזכך את כל הענינים שנבראו בעולם, החל מהאיש הישראלי שלומד תורה
36 ומקיים מצוות, ועל-ידו גם את הענינים הגשמיים שבהם מקיימים המצוות, שיתבררו ויזדככו עד שיהיו דברים
37 קדושים – שלכן גם על-פי נגלה ישנם פרטי הדינים דתשמישי קדושה ותשמישי מצוה¹²⁸, ועד למצוה עצמה
38 בעת קיומה שאז הרי זה אלקות בעצמו.

(123) איוב יב, יא.
(124) תהלים יט, יא.
(125) משלי ה, ד.
(126) ב"ר פ"ח, ח.
(127) שם רפמ"ד.
(128) ראה מגילה כו, ב.

(117) שם ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג, סע"ג. וש"נ.
(118) ברכות כב, א. רמב"ם הל' ק"ש בסופן.
(119) אחרי טז, טז ובפרש"י.
(120) יומא עב, ב. וראה תו"מ ח"ד ע' 276. וש"נ.
(121) ישעי' מז, ח.
(122) יחזקאל כט, ג. וראה תניא ספכ"ב.

כט. אמנם, גם לאחר שהכלי נעשה מזוכך ומבורר ונקי שאז מאיר האור בדבר התחתון, הנה כל זמן שהאור קשור עם הכלי שנמצא למטה, לא יכול להיות האור בטהרתו, מצד המקבל, כמו שהיה קודם התלבשותו בכלים. וזהו שמצינו אפילו בנוגע לצדיקים – אם מדריגתם היא למטה מעט ממה שכתוב גבי רבינו הקדוש ש"זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבנו של-עולם גלוי וידוע לפניך . . . (ש)לא נהייתי בעולם הזה אפילו באצבע קטנה" 129 – שצריכים לחיבוט הקבר כדי לנער את האבק והעפר שנדבק מענייני העולם 130, אף-על-פי שהיו צדיקים במשך כל ימי חייהם, כי, כאשר יש עסק עם עניינים גשמיים וחומריים, בל ימלט שלא יעשה איזה רושם.

ועל-דרך-זה מצינו בנוגע לנביאים, שבשעה שהנביא היה מקבל את אור הנבואה, הוצרך להיות אצלו התפשטות הגשמיות 131 (וזהו גם כן ענין הפשטת הלבושים בעת הנבואה, כמו שכתוב בשאול 132 "ויפשט גם הוא בגדיו ויתנבא") – כי, אפילו גופו של צדיק שהוא במדריגה נעלית כל כך שהשכינה שורה עליו (כדאיתא בגמרא 133 "אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה"), מבלבל הוא לקבל את אור הנבואה כמו שהוא ;

ועוד זאת, שגם בשעה שהנביא מקבל את אור הנבואה על-ידי הנשמה, מתנבא כל אחד ואחד בסגנון שלו 134, לפי הכשרונות שלו, היינו, שהגוף פועל ומשאר רושם על אור הנבואה שנמשך על-ידו.

וההסברה בזה – כמבואר בתניא 135 ש"גם שיהיה צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה בתענוגים (שזוהי תכלית העבודה, ועל-זה נאמר 136 "עבודת מתנה אתן את כהונתכם"), לא יגיע למעלת דביקותו בה' בדחילו ורחימו בטרם ירידתו לעולם הזה החומרי . . . שהגוף אינו יכול לסבול כו", ומה גם שבהיותו למטה הרי גם הנשמה "אינה בטלה במציאות לגמרי . . . רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו" 137, "יש מי שהוא אוהב" 138.

ל. והעצה לזה – שמזמן לזמן יתעלה למעלה מכמו שהוא מקושר בגוף : בספרי מוסר וספרי חסידות, החל מספר התניא 139, מובא מאמר הזהר 140 שצריך להיות ממארי דחושבנא כו', שבזה נכללת גם ההתבוננות ד"יזכיר לו יום המיתתה" 141, כדאיתא בגמרא 142 "שוב יום אחד לפני מיתתך . . . וכי אדם יודע איזה יום ימות . . . ישוב היום שמא ימות למחר" – שזהו המעמד ומצב של הנשמה בצאתה מן הגוף במלאת שבעים שנה, מאה ועשרים שנה.

והתבוננות זו, שעוד מעט יהיה מעמד ומצב זה ("אָט אָט איז דאָס") – מבטלת את החומריות והישות של הגוף ונפש הבהמית, ומאפשרת ל"אור" להתנתק מהעניינים שנדבקו בו במשך היום, כך, שמצב הגוף לא יבלבל לשמחת הנפש (כמבואר בתניא 143).

לא. וזהו תוכן ענין הריקוד ב"אבוקות של אור" : ובהקדם הביאור בדיוק הלשון "אבוקות של אור", ובפרט שלפני-זה נזכר ש"מנורות של זהב היו שם", מנורה הקשורה עם נר, ואילו הריקוד של חסידים ואנשי מעשה היה "באבוקות של אור" דוקא.

והענין בזה :

ענינה של אבוקה – שהיא שזורה לכל-הפחות משתי נרות ביחד. וענינו בעבודה – שלאחרי עבודת התשובה בעשרת ימי תשובה, צריכה להיות העבודה ד"זמן שמחתנו" באופן של "אבוקה", שמורה על התאחדות והתכללות הנפש והגוף, נפש האלקית ונפש הבהמית, ששניהם יחדיו עובדים את ה', כמו שכתוב 144 "בכל לבבך", "בשני יצריך" 145.

(138) תו"א ויקהל (בהוספות) קיד, ד.

(139) פכ"ט (לו, ב).

(140) ח"ג קעח, א.

(141) ברכות ה, רע"א (לגירסת הע"י).

(142) שבת קנג, א.

(143) פל"א (מ, ב).

(144) ואתחנן ו, ה.

(145) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י עה"פ.

(129) כתובות קד, א.

(130) ראה סה"מ קונטרסים ח"א עה, א. ועוד.

(131) ראה סה"מ תש"י ריש ע' 118. וש"נ.

(132) ש"א יט, כד.

(133) שבת צב, א. וש"נ.

(134) ראה סנהדרין פט, סע"א. וראה גם תו"מ ח"ז ע' 201.

(135) פל"ז (מח, סע"א ואילך).

(136) קרח יח, ז. וראה תניא פי"ד.

(137) שם פל"ה (מד, סע"א ואילך).

- 1 וסדר העבודה הוא – שגם כאשר הנשמה מקושרת עם הגוף, הנה מזמן לזמן צריך ליטול את ה"אבוקה של
2 אור" ולזורקה כלפי מעלה, למעלה מהגוף, היינו, להעלות את ה"אור" ולנתקו לפי שעה מענינים גשמיים
3 וחומריים, והתועלת שבזה – שלפי שעה מתנער ("ער טרייסלט זיך אָפּ") מהאבק והעפר כו'.
4 והמטרה היא – שלאחרי־זה, כאשר ה"אבוקה של אור" חוזרת למטה, ומקבל אותה בידו השניה שבה צריך
5 לעסוק בעובדין דחול, אזי יש בידו "אבוקה של אור" מחודשת ("אן אָפּגעפּרישטע ליכטיקייט"), מנוערת מענינים
6 חומריים ואפילו מענינים גשמיים,
7 ומנצל זאת לעבודה מחודשת בעניני התורה ומצוות במשך כל היום, באופן שיתמעטו הענינים הגשמיים
8 שישנם במשך היום אפילו אצל צדיק גמור שעובד ה' באהבה בתענוגים, אבל הוא עדיין במעמד ומצב ד"יש
9 מי שאוהב".
10 [ועל־דרך המבואר במדרש¹⁴⁶ שבשעת השינה עולה הנשמה למעלה ושואבת לה חיים מלמעלה, היינו,
11 שנעשית התחדשות בחיי הנשמה, ואחרי־כך, כאשר הנשמה חוזרת למטה בכוקר, "שהחזרת בי נשמתי בחמלה
12 רבה", יכול לעבוד עבודתו בתורה ומצוות שנתלכשו בדברים גשמיים, באופן של התחדשות ובתוספת כח
13 וחיות].
14 **לב.** והדרך כיצד לעשות זאת – הראו "חסידים ואנשי מעשה":
15 אצל אלו שאינם יודעים פרטי הענינים בזה, יכולים להיות שני קצוות: כתוצאה מזריקת האבוקה של אור
16 כלפי מעלה – יבוא לידי כליון הנפש לגמרי, ולא ירצה לחזור ולהתחבר עם הגוף; או לאידך גיסא, שמצד גשם
17 הגוף – לא יוכל להתנתק אפילו לפי שעה ולהתבונן במעמד ומצב שלאחרי שבעים שנה או מאה ועשרים שנה.
18 ולכן נעשה ענין זה על־ידי "חסידים ואנשי מעשה":
19 בנוגע ל"חסידים" – מפרש רש"י "כל חסיד הוא חסיד מעיקרו", היינו, שלא חטא כל ימיו, ולא טעם כלל
20 טעם חטא, כך, שגם מצד הגוף יש לו שייכות רק לענינים גשמיים, אבל לא לענין של חטא.
21 ו"אנשי מעשה" – "מעשה" מלשון כפיה, כמו "מעשין על הצדקה"¹⁴⁷ – שעומדים כל ימיהם בתנועה של
22 כפיה, היינו, שאין להם רצון מצד עצמם, וכל ענינם הוא כמו עבד שממלא רצון אדונו.
23 ואצל "חסידים ואנשי מעשה" אין מקום לחשוש שמצד ישות וחומר הגוף לא יוכל להיות זריקת האור כלפי
24 מעלה – כיון שהגוף הוא במעמד ומצב שלא טעם טעם חטא, והורגל כבר לענין של כפיה, ללא רצון עצמי;
25 וכמו כן אין לחשוש שמצד זריקת האור כלפי מעלה יהיה ענין של כלות הנפש – כיון שגם מצד הנשמה ישנו
26 ענין הכפיה, דאף שהאור מצד עצמו הוא בתנועה של רצוא לעלות למעלה, מכל־מקום, עומד הוא בתנועה של
27 שוב, התקשרות הנשמה בגוף, כיון שרוצה למלא את רצונו של הקב"ה, ש"לא תהו בראה (אלא) לשבת יצרה"¹⁴⁸.
28 ולכן, ה"חסידים ואנשי מעשה" הם אלו שמראים את הדרך לענין הריקוד עם ה"אבוקות של אור" באופן
29 ש"היה נוטל . . בידו אחת וזורקן כלפי מעלה וזורק אחת ומקבל אחת" כדי להאיר למטה.
30 **לג.** ויש להוסיף בדיוק הלשון "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם באבוקות של אור כו'":
31 ידוע פירוש רבותינו נשיאינו ש"לפניהם היינו לפנימיותם"¹⁴⁹, והיינו, שהחסידים ואנשי מעשה שהיו מרקדים
32 באבוקות של אור, פעלו גם בפנימיותם של כל אלו שהיו עומדים מסביב ורואים את זריקת האבוקות של אור,
33 שגם אצלם יהיה מעין עבודה זו,
34 ועל־ידי־זה יהיה גם אצלם הענין דשואבת לה חיים מלמעלה, היינו, שתהיה התחדשות ב"תורה אור" וב"נר
35 הוי' נשמת אדם"¹⁵⁰ שבגופם, שיומשך בחיות מחודשת, למלא את שליחותו של הקב"ה, לעשות לו יתברך דירה
36 בתחתונים.

* * *

(149) תו"א משפטים עה, ג. ובכ"מ.

(150) משלי כ, כז. וראה תניא פי"ט.

(146) ב"ר פי"ד, ט. וראה פרדר"א פי"ב.

(147) ב"י לטו"ד סרמ"ח. וראה לקו"ת בחוקותי מח, א. ובכ"מ.

(148) ישעי' מה, יח.

- 1 לד. בהמשך להמדובר לעיל בענין זריקת אבוקות של אור כפי שהוא בנוגע לנפש האלקית, "נר הוי' נשמת
2 אדם" – יש להוסיף ולהבהיר בענין זה, איך שהוא נמשך בעבודת האדם למטה מטה בדרגות נמוכות יותר, ככל
3 ענין שבא בהשתלשלות בדרגות נמוכות יותר.
- 4 ובהקדמה – שניתנו לישראל ענינים של תורה כדי לנצלם להגיד מוסר לנפש הבהמית, ולפעול על-ידי-זה
5 שלא זו בלבד שלא תבלבל לעבודה דנפש האלקית, אלא שגם תסייע לה, על-דרך שמצינו בגמרא¹⁵¹ בפירוש
6 "עזר כנגדו"¹⁵², "זכה – עזר, לא זכה – כנגדו", ואילו כאן יהיה ה"זכה" באופן שגם מהענין ש"כנגדו" עושים
7 "עזר".
- 8 וענין זה העמידה תורת החסידות בקו הרחמים – שאמירת המוסר תהיה במסגרת של התוועדות, ובאופן של
9 דברי פיוס כו'.
- 10 ותכלית הכוונה בשני האופנים היא – לזרוק את האבוקה של אור כלפי מעלה, היינו, לחזק את הענינים
11 הרוחניים ועניני אלקות שבו ולהעלותם למעלה מעניני החולין, אבל לא באופן שהרוחניות והאלקות ישארו
12 למעלה ועניני החולין ישארו למטה, אלא שלאחרי כן יחזור ויטול האבוקה של אור בידו ויאיר על-ידה את
13 עניניו הגשמיים.
- 14 אמנם, כאשר מדובר אודות זריקת אבוקות של אור בנוגע להשפעה על הזולת, אמירת דברי מוסר כו', יש
15 צורך בזהירות שיהיה זה באופן המתאים, כדלקמן.
- 16 לה. אמירת דברי מוסר קשורה אמנם עם דיבור בענינים שאינם בטובתו ובמעלתו של חברו, אבל, יש הכרח
17 בדבר, כמשל רחיצת לכלוך הדבוק בחוץ, שכדי להסירו לא מספיק מים קרים, אלא צריכים מים חמים דוקא.
18 אמנם, כאשר לוקחים סיר של מים חמים ושופכים על אדם, מבלי להבחין אם זהו המקום שבו נדבק הבוץ
19 או שזהו מקום אחר, והעיקר, שלא נוגע לו כל כך מהותו של האדם ששופך עליו את המים החמים, אלא, יש
20 לו מים חמים ורצונו לעשות עמהם משהו, ובחפשו "מקבל", מצא יהודי זה ושופך עליו את המים החמים –
21 נמצא, שבמקום לזרוק "אבוקה של אור", ולהגדיל את האור – הרי הוא מכבה רחמנא-ליצלן את ה"אבוקה
22 של אור", או שגורם על-ידה כוויה ושריפה (לא בבשר שאינו בריא, אלא) בבשר הבריא דוקא,
- 23 – שכן, כאשר עיקר הכוונה היא לשפוך את המים החמים שבידו, הנה על-פי רוב פוגע בבריאים שאינם
24 זקוקים לכך, ואם גם פוגע באלו הזקוקים לכך, הנה במקום לרחוץ מהם את הכלל, גורם להם כוויה... –
25 ובמילא הרי הוא לא רק "חובל בעצמו", שחיובו רק בידי שמים¹⁵³, אלא הוא "חובל באחרים", שחיובו גם
26 בידי אדם¹⁵⁴.
- 27 לו. וכיון שה"קלוגינקער" יש לו הסברה על כל ענין – נפלה לו "המצאה":
28 כ"ק מורי וחמי אדמו"ר סיפר באחת משיחותיו¹⁵⁵ אודות מאמר גדולי החסידים בנוגע לאמירת דברי מוסר
29 ("יענעם אריינזאגן") – שאין לשאול אצל הרופא, כי אם אצל החולה.
- 30 וכיון שהוא בעצמו החולה... הרי הוא מציאות לעצמו, "סאם סאפאזשניק"¹⁵⁶, ואינו צריך לשאול דעות אצל
31 אף אחד, שהרי יש בידו הוראת נשיא בישראל שהוא הוא ה"פוסק אחרון", ובמילא פוסק הוא באיזה אופן
32 מותר לו להוכיח את זולתו, ואם לא מספיק סתם "אריינזאגן", מוסיף הוא מים רותחים...
- 33 וכל זה הוא בדקות, ועד שיכול להיות בגסות יותר – שאינו מסתפק בכפיה בדברים, אלא מוסיף גם כפיה
34 כפשוטה (כפי שמצינו בגמרא¹⁵⁷ שיש שני דרכים: יש כפיה "במילי", שגם היא נקראת כפיה, ויש כפיה
35 כפשוטה), כפיה בשוטים!
- 36 לאחר שעבודה זו (של אמירת דברי תוכחה כו') נמסרה ל"חסידים ואנשי מעשה" – מכתיר את עצמו בעטרה
37 זו, ומי יאמר לו מה תעשה... שכן, אם משהו יאמר לו משהו – עלול הוא לשפוך גם עליו את המים החמים
38 שבידו, וגם הוא יִכָּה, ובמילא, אין מי שיאמר לו מאומה.

(155) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 43 ואילך.

(156) ראה סה"ש תרח"צ ע' 264. וראה גם תו"מ ח"י"ג ע' 202

הערה 44. וש"נ.

(157) כתובות עז, סע"א.

(151) יבמות סג, רע"א. הובא בפרש"י עה"פ.

(152) בראשית ב, יח.

(153) תוספתא ב"ק ספ"ט.

(154) ב"ק פג, ב.

- 1 לז. אמנם, ה"היתר" על יסוד השיחה האמורה – שוברו בצדו:
- 2 באותה שיחה מבהיר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאלו שאמרו מאמר הנ"ל, שאין לשאול אצל הרופא כי אם אצל
- 3 החולה, ונהגו כן – עשו זאת באהבה ובחיבה, ומתוך הדרת הכבוד היותר פנימית.
- 4 וכיון שכן, הרי לכל לראש צריך להבטיח שתהיה הנהגתו במדת אהבת ישראל והדרת הכבוד כו'.
- 5 וכידוע מה שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר – באסיפה שבה דובר אודות מדת ההשתתפות בענינים של תורה,
- 6 צדקה וחסד – לאחד הגבירים שהתבטא בסגנון חריף ("א שֶׁאַרְפֵּן וּוְאָרְט"), שלא 'בדרי דאונא':
- 7 איתא בגמרא¹⁵⁸ ש"תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית". אבל, הגישה לזה יכולה להיות
- 8 בשני אופנים¹⁵⁹: יש מי שלכל לראש מודד את עצמו לבחון את גדלותו כ"תלמיד חכם", ומדקדק בזה שלא
- 9 להגזים בערך מעלת עצמו ("ער זָאָל נִיט איבערכאַפֿן די מאָס"), וכאשר בטוח בעצמו בלי שום ספק שהוא אכן
- 10 "תלמיד חכם", אזי מתחיל למדוד עד כמה צריכה להיות ה"שמינית שבשמינית"; אבל יש מי שלכל לראש
- 11 מבטיח שלא יחסר מאומה ב"שמינית שבשמינית", ואחר-כך מתחיל למדוד אם מדת ה"תלמיד חכם" מתאימה
- 12 למדת ה"שמינית שבשמינית", או שחסר עדיין משהו במדת החכמה שלו...
- 13 ועל-דרך-זה – סיים הרבי – ישנו "ציווי" בפסוק¹⁶⁰ "עשיר יענה עזות". אבל, ישנו מי שלכל לראש מבטיח
- 14 את ה"עזות פנים"... ואחר-כך מתחיל לבדוק את "פנקס השיקים", אם הוא אכן גביר גדול כזה שמותר שגם
- 15 ה"עזות פנים" שלו תהיה במדה גדולה כזו, ואם יתברר אחר-כך שאינו גביר גדול כל כך – הרי זה מקרה אבוד
- 16 ("פֿאַרפֿאַלן"), הוא כבר עשה את שלו ("ער האָט שוין זיינס אָפּגעטאַן")!...
- 17 וכן הוא גם בענינו:
- 18 אלו שמצד טבעם, רצונם לגרום כוויה לזולתם – הנה לכל לראש גורמים הם את הכוויה, ואחר-כך מתחילים
- 19 למדוד אם יש להם אהבת ישראל במדה כזו שיש בה כדי להבטיח שלא התערבה כאן נגיעה ופניה אחרת, ואם
- 20 היתה להם הדרת הכבוד הראויה לכבודו של איש מִיִּשְׂרָאֵל, גם אם במקרה נזדמן לד' אמותיו, כך שיכול לפגוע
- 21 בו בדיבורו או באופן חמור יותר; ואם לאו – טוען הוא ש"אין אחר מעשה בית-דין כלום"¹⁶¹, שהרי הוא
- 22 ה"פוסק אחרון", והוא פסק שעליו להתייחס לזולתו באופן כך וכך, וכן יקום, ומי יאמר לו מה תעשה.
- 23 ועל-דרך-זה בנוגע לשאר ההיתרים שיכולים למצוא על היסוד הנדפס בשיחה זו באופן כזה, ובשיחה אחרת
- 24 באופן אחר – הנה בנוגע לכל שיחה ישנו "שוברו בצדו"...
- 25 והתירוץ שכיון שהורגל בזה הרי הרגל נעשה טבע¹⁶² – הרי ידוע מה שכתוב בחסידות¹⁶³ בפירוש "טבע",
- 26 שזהו מלשון "טבעו" . . . שעריה¹⁶⁴, והיינו, שנמצא במעמד ומצב שטובעו האלקות והרוחניות והזכות שלו...
- 27 ונשאר אצלו רק חומריות, והחומריות היא בגסות כזו כל כך שמכסה על הרוחניות והדקות והאלקות, ועל כל
- 28 עניני קדושה, תורה ומצוותיה, עד כדי כך, שמנצל אותם לעשות מהם "כלי" למלא את רצונו לפגוע ביהודי!...
- 29 לה. ולכן:
- 30 כאשר מדובר אודות זריקת "אבוקות של אור", צריכים להבטיח ("באָוואָרענען") שזהו "אור" ולא "אש",
- 31 שהחילוק ביניהם – ש"אור" מאיר, ואילו "אש" שורפת!
- 32 וגם כאשר בטוחים שזהו "אור" – צריכים להיות תחילה "חסידים ואנשי מעשה", שרק כאשר ישנם מעלות
- 33 אלו אזי יכולים להבטיח שלא יתערבו ענינים של פניות, כבוד וישות וחומריות עצמו, שעל-ידם יכולים לגרום
- 34 לכל הענינים שהם היפך התיקון בנוגע לזולתו, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לעצמו, ורק אז יכולים להבטיח את
- 35 זריקת האבוקות של אור, שהאור ישאר מאיר, ויגיע למטרתו ויפעל פעולתו.
- 36 זאת ועוד:
- 37 גם אם לאחרי כל ההבהרות הנ"ל מגיעים למסקנא שעל-פי דין יש רשות לומר לפלוני דברים אלו ("אים

(162) ראה שבילי אמונה נ"ד ש"ב. שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו.

תניא ספ"ד. פט"ו (כא, א). פמ"ד (סג, ב).

(163) ראה סה"מ תרח"צ ע' קסז. וש"נ.

(164) איכה ב, ט.

(158) סוטה ה, א.

(159) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 315 הערה 60. וש"נ.

(160) משלי יח, כג.

(161) ע"פ לשון חז"ל – ב"מ יז, סע"א ואילך.

1 אַריינזאָגן" – עדיין יש מקום לשאלה האם צריך הוא להשתדל ולדרוף ("זיך נאָכיאָגן") להיות "רצועה" 165
2 לאלקאה"...

3 ואם בכל זאת יש הכרח בענין כזה – יעשה זאת בנוגע לעצמו, שהרי "אדם קרוב אצל עצמו" 166: יסתגר
4 בחדר, ויאמר את ה"על חטא" הארוך, ואפילו את ה"על חטא" שאינו על סדר האל"ף-בי"ת, שאז, בוודאי לא
5 תהיה לו טעות... ואף אחד לא יעכב בעדו,

6 ולמה לו להעמיד את עצמו בסכנה – לפגוע ("פאַרטשעפּען זיך") ביהודי נוסף?!

7 ומה גם שאי אפשר לדעת אם הוא יקלע למטרה, שהרי יתכן שהלה ישיב לו מנה אחת אפים...

8 – וכידוע הסיפור 167 אודות ר' שמואל מונקעס, שכאשר אדמו"ר הזקן אמר לו שביקלתו לקרוא לגוי שיגרש
9 אותו, השיב לו ר' שמואל: רבי! הגוי שלי גדול יותר מהגוי שלכם... –

10 יתכן שהלה הוא חומרי יותר ממנו, וגם הוא חושב לעצמו שהוא ה"פוסק אחרון", ויכול להוכיחו ("אים
11 אַריינזאָגן") על כל הענינים שיש בו, וכפי שהם לאמיתתם...

12 ואם כן, למה לו להעמיד את עצמו על ענין של ספק, בה בשעה שכאשר יעשה זאת בנוגע לעצמו הרי זה
13 ענין של ודאי, ואף אחד לא יפריע לו, והלואי ויצליח.

14 וזהו ש"חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפנייהם באבוקות של אור", שכן, להיותם "חסידים ואנשי מעשה"
15 יכולים להיות סמוכים ובטוחים שיהיה זה "אור" ולא "אש", וגם כאשר זורקים האבוקה של אור, ימשיך האור
16 להאיר, ויחזור ויומשך לידו, ויוכל להאיר על-ידו את עצמו ואת הסביבה, וימשיך את האור ד"נר מצוה ותורה
17 אור" ו"מאור" שבתורה בכל ענינו, על כל השנה כולה.

18 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "צמאה לך נפשי"].

* * *

19 לט. בנוגע לענין האושפיזין שנזכר בזהר 168, ישנו המנהג בכמה קהילות בישראל להזכיר בכל יום מימי
20 הסוכות את האושפיזא של יום זה. ובעמדתו של יום זה. ובשמחתו של יום ראשון (ד' דסוכות) ליום שני (ה' דסוכות), הרי
21 האושפיזין השייכים לזמן זה הם: משה (האושפיזא דיום ראשון) ואהרן (האושפיזא דיום שני).
22 בנוגע למשה ואהרן – אמרו חכמינו ז"ל 169 "בכל מקום הקדים משה לאהרן, במקום אחד הוא אומר הוא
23 אהרן ומשה 170, מלמד ששקולין זה כזה".

24 והחילוק בעבודתם 171:

25 עבודתו של משה היתה בדרך מלמעלה למטה – שקיבל השפעות מלמעלה ונתנם לבני ישראל למטה –
26 "משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו'" לכל בני ישראל.

27 ולכן היה כן גם בענינים הגשמיים – כדאיתא בגמרא 172 שה"מין" היה "בזכות משה", וגם ה"באר" שהיתה
28 "בזכות מרים" ו"ענני הכבוד" שהיו "בזכות אהרן", הרי לאחר שנסתלקו כשמתו מרים ואהרן, "חזרו שניהם
29 בזכות משה", וכאשר "מת משה, נסתלקו כולן, שנאמר 173 ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד".

30 וכיון שענינים אלו נמשכו על-ידי יהודי כמו משה רבינו, שאפילו מצד גופו היה במעמד ומצב ש"כשנולד
31 נתמלא הבית כולו אורה" 174 – נמשכו אפילו הצרכים הגשמיים באופן שאין בהם פסולת, כי אם אור בלבד:

32 ה"מין" – היה אוכל שלא היה בו פסולת 175.

171) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ב) ערך אהרן – ביחס למשה
(ע' קמא ואילך). וש"נ.
172) תענית ט, א.
173) זכרי' יא, ח.
174) סוטה יב, א. הובא בפרש"י עה"ת שמות ב, ב.
175) ראה יומא עה, סע"ב.

165) זח"א יא, ב. ועוד.
166) יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.
167) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 300 ואילך. וש"נ.
168) ח"ג קג, ב ואילך.
169) תוספתא כריתות בסופה. הובא בפרש"י עה"פ.
170) וארא ו, כו.

- 1 ועל-דרך-זה בנוגע למים מ"בארה של מרים" – כפי שמצינו במדרש¹⁷⁶ שמביאים רפואה, נוסף לכך שמביאים
2 טהרה, כיון שיש להם דין של מעין, "מים חיים"¹⁷⁷, שלא שייך בזה ענין של היפך החיות.
- 3 ועל-דרך-זה בנוגע לענני הכבוד – שהיו הורגים נחשים ועקרבים ומיישרים את ההרים והגבעות¹⁷⁸, היינו,
4 שפעלו שאפילו בגשמיות תהיה ההליכה ל"ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁷⁹,
5 דהיינו לענינים של אלקות, בדרך ישרה, ללא מניעות ועיכובים, אפילו אלו שהם מצד טבעו של עולם.
- 6 ועבודתו של אהרן היתה בתנועה הפכית – מלמטה למעלה:
- 7 עבודתו של אהרן – שעליה נאמר "שלך גדולה משלהם" – היא: "בהעלותך את הנרות"¹⁸⁰, היינו, להדליק
8 את נרות המנורה, "מנורת זהב כולה"¹⁸¹, דקאי על בני ישראל¹⁸², באופן של "בהעלותך", "עד שתהא שלהבת
9 עולה מאליה"¹⁸³.
- 10 וזהו שמדתו של אהרן היתה "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" – לא כמו משה שקיבל את התורה מסיני
11 ומסרה לישראל (מלמעלה למטה), אלא באופן שהעלה את בני ישראל אל התורה, מלמטה למעלה.
- 12 ובלשון הזהרה¹⁸⁴ – נקרא משה שושבינא דמלכא, ואהרן נקרא שושבינא דמטרוניא (דקאי על בני ישראל).
13 מ. והענין בזה – שבכללות עבודתו של יהודי, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לזולתו, צריכות להיות שתי
14 העבודות:
- 15 א) יש למסור ליהודי את כל עניני התורה ומצוותיה, בלי להתחשב בכך אם הוא יכול כבר לקיים את הכל,
16 או שבינתיים רק ישמע, ורק לאחר זמן יתחיל לקיים.
- 17 ב) לפעול בבירור וזיכוך הגוף ונפש הבהמית – להעלותם מהחומריות, ואפילו מהגשמיות.
- 18 ועל זה אמרו ש"שקולין זה כזה":
- 19 בגישה לעבודה, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לזולתו, ישנם זמנים מזמנים שונים: לפעמים יכולים לפעול
20 יותר – לא על-ידי הדיבור אודות זיכוך הגוף, אלא על-ידי השפעת אור תורה ועניני תורה; ולפעמים יכולים
21 להשפיע יותר כשמתחילים בסדר ד"הוא אהרן ומשה" – לדבר עמו אודות הצורך להתרחק מענינים חומריים
22 ולזכך את הענינים הגשמיים.
- 23 ומב' האופנים יחדיו נעשה "רועה אחד לישראל" – כפי שמצינו בקבלה¹⁸⁵ שמשה ואהרן ענינם אחד, להיותם
24 "תרי פלגי גופא" שבצירוף שניהם נעשה גוף שלם, ועל-ידי-זה נעשית ה"חתונה" בין ישראל להקב"ה, שזוהי
25 עבודת השושבינן – משה שושבינא דמלכא, ואהרן שושבינא דמטרוניא – לפעול את הנישואין בין הקב"ה
26 וכנסת ישראל.
- 27 וענין זה נעשה על-ידי-זה שישנו החיבור דמשה ואהרן בעבודת האדם, שזוהי העבודה בשני הקוין האמורים.
- 28 מא. אמנם, גם מעלת אהרן שהוא בשוה למשה, "הוא אהרן ומשה" – הרי זה ענין שנאמר בתורה, והיינו,
29 שגם את מעלתו של אהרן מגלה התורה דוקא, שענינה הוא מעלת משה רבינו, "משה קיבל תורה מסיני".
- 30 וענין זה מהווה הוראה בעבודה – שכללות העבודה בכל הזמנים ובכל האנשים היא באופן שתחילת הגישה
31 צריכה להיות על-ידי השפעת האור בשופי (דרך העבודה של משה רבינו, מלמעלה למטה), ולאחרי כן דוחה האור
32 את החושך, שיהיה נקל יותר לעסוק בעבודה דבירור וזיכוך הגוף.
- 33 וזוהי דרך החסידות בענין הפצת המעיינות חוצה:
- 34 באים למקום או ליהודי שנמצא "חוצה", מבחוץ לכל עניני תורה ומצוות, ומביאים לשם לא רק את המים
35 כפי שהם לאחר שפרשו ממקורם, אלא את ה"מעייין" עצמו – "מים חיים", שקשורים עם "אלקים חיים" –

(176) ויק"ר פכ"ב, ד. במדב"ר פי"ח, כב. הובא בשו"ע אדה"ז

או"ח סרצ"ט ס"כ.

(177) ראה רמב"ם הל' מקואות פ"ט ה"ח.

(178) פרש"י בהעלותך יו"ד, לד.

(179) עקב יא, יב.

(180) ר"פ בהעלותך ובפרש"י.

(181) זכרי' ד, ב.

(182) לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(183) פרש"י שם.

(184) ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה,

ב.

(185) ראה זח"ב כו, ב ואילך.

- מביאים ל"חוצה", והיינו, שמספרים לו מיד אודות גדלות הבורא, וכל הענינים שישנם ב"אור" שבתורה וב"מאור" שבתורה,
- ועל-ידי-זה נעשה נקל יותר לדבר עמו אחר-כך אודות בירור וצירוף וזיכוך עניניו ב"סור מרע ועשה טוב".
- מב. וזוהי ההוראה לכל הזמנים ולכל המקומות – שכאשר יוצאים מהעבודה דעשרת ימי תשובה, ונכנסים לעבודה דחג הסוכות, "ולקחתם לכם ביום הראשון", "ראשון לחשבון עוונות", שמזה נמשכת העבודה של כל השנה כולה, אזי התחלת העבודה היא בענין של שמחה שקשור עם אור – "אור בית השואבה", ובאופן שה"אור" נעשה משמן ופתילה של קדושה:
- ב"אור" יש "נהורא אוכמא" ו"נהורא חיוורא"¹⁸⁶: נהורא אוכמא – האור הסמוך אל הפתילה, שנלקח בעיקר מהפתילה, שהיא החלק יותר גשמי שב"נר"; ונהורא חיוורא – האור היותר זך, ששייך יותר לשמן, שהוא החלק היותר זך שב"נר".
- וב"אור בית השואבה" – לא רק השמן הוא בבית המקדש, אלא אפילו הפתילה היא "מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן", היינו, מ"בגדי כהונה" ששימשו בהם בקודש ונעשו קדושה.
- ואור זה משפיע ומאיר גם בכל הסביבה – "לא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה" – שהסביבה כולה נעשית בבחינת "ירושלים", "עיר אלקינו"¹⁸⁷, שבה "אין מלינין את המת"¹⁸⁸:
- "מת" – הוא היפך הענין ד"אתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"¹⁸⁹, והיינו, שענין המיתה נעשה על-ידי הפירוד מהקב"ה מצד ההעדר והחסרון בלימוד התורה וקיום המצוות.
- וענינה של "ירושלים" הוא – עיר וסביבה ששם אין מלינין את המת: ענין המיתה יכול להיות – רחמנא-ליצלן – גם בירושלים, אבל, קודם שתשקע "שמש (ומגן) הוי' (אלקים)"¹⁹⁰, מתבטל ענין המיתה בירושלים, כיון שנעשה חי, ואם לאו, אין לו מקום בירושלים.
- ואז, לאחר ששקעה החמה – מאירה כל חצר בירושלים "מאור בית השואבה", "אור" שנעשה משמן ופתילה של קדושה.
- וחוגגים את שמחת בית השואבה באופן שזורקים "אבוקה של אור" כלפי מעלה – "אבוקה" שקלועה מנפש וגוף, נפש האלקית ונפש הבהמית, ושניהם יחדיו מאירים ב"נר מצוה ותורה אור".
- ועל-ידי-זה בונים "כרך נחמד" – "מי שלא ראה ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מעולם"¹⁹¹, והיינו, לפי שיש בו "בנין מפואר" עליו אמרו "מי שלא ראה בית המקדש בבנינו לא ראה בנין מפואר מעולם"¹⁹¹, וענין זה פועל שמחה גדולה ביותר – "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"¹⁹¹.
- מג. וכל ענינים אלו שייכים גם בזמן הגלות, משחרב בית המקדש:
- חורבן בית המקדש שלט רק "על העצים ועל האבנים"¹⁹² בלבד, אבל על המעמד הרוחני של יהודי, אפילו בחייו הגשמיים, אין שליטה לאף אחד, מלבד ליהודי בעצמו.
- וכיון שכן, ישנה האפשרות, הזכות והחובה, להעמיד "ירושלים בתפארתה" ו"בית המקדש בבנינו", ולערוך שם שמחה גדולה ביותר – "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", ולפעול ישועה כללית ברוחניות ובגשמיות, ולהמשיך מזה שמחה גדולה על כל השנה כולה, שתהיה שנת אורה ("א ליכטיקער יאָר") בכל הענינים הרוחניים, ובמילא תהיה שנה אורה ("א ליכטיקער יאָר") בכל הענינים הגשמיים.

* * *

- מד. כיון שעומדים כבר לקראת סיום ההתוועדות – הרי כל אלו שרוצים לומר "לחיים" ולנגן ניגון, צריכים לחטוף ("אריינכאַפֿן") ולעשות זאת.

(189) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"נ ספ"ד.

(190) תהלים פד, יב. וראה תניא שעהיו"א רפ"ד. ובכ"מ.

(191) סוכה נא, ב. וראה שיחת שמחת ביה"ש דאשתקד ס"כ ואילך

(תו"מ ח"ח ע' 45 ואילך). וש"נ.

(192) ראה איכ"ר פ"ד, יד. מדרש תהלים מזמור עט. ועוד.

(186) זח"א נא, רע"א. וראה תו"א מקץ לג, סע"ב ואילך. מ, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

(187) תהלים מח, ב.

(188) ב"ק פב, ב. וראה שיחת שמחת ביה"ש תשי"ד ס"ח (תו"מ

ח"י ע' 55 ואילך). וש"נ.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לכמה וכמה מהמסובים לומר "לחיים"].

* * *

מה. כאן המקום לעורר אודות הסדר כפי שהיה בשנים שעברו¹⁹³:

יש לנצל את הזמן דשמחת בית השואבה – בלילות, וגם בימים שבינתיים (החל מיום המחר והימים שלאחרי-זה) – להביא ולהמשיך את השמחה ד"נר מצוה ותורה אור" בכל מקום שיכולים להגיע; לנסוע לעיירות שבסביבה, כולל גם בניוירוק עצמה, שמסתמא ישנם מחוזות שהם בבחינת "עיירות שמסביב" בפרט זה, ולערוך שם התועודות.

יש לחלק את המקומות, ולכלל מקום ומקום שישנם אנ"ש על אתר, יסעו מכאן שנים או שלשה, וכך יוכלו לבקר יותר מקומות.

ואם ינצלו גם את ליל הושענא-רבה עבור ענין זה – תבוא עליהם ברכה, ובוודאי יסדרו זאת באופן ש"אל יחסר המזג"¹⁹⁴, על-ידי-זה שיאמרו תהלים בעת הנסיעה לשם או בדרך חזרתם.

והשם-יתברך ישלם להם כמה פעמים ככה – אם יש צורך שיהיה דוקא "על מנת לקבל פרס"¹⁹⁵ – שתומשך אצלם שמחה בכל עניניהם, בענינים הרוחניים ובענינים הגשמיים.

* * *

מו. בנוגע להמדובר לעיל (סעיף טז) אודות הבחורים פרחי כהונה – הרי מובן שלכל לראש אמורים הדברים בתור המשך לכינוס של "צעירי אגודת חב"ד" שהתקיים היום.

וכיון שעדיין לא קיימו את כל ההחלטות שנתקבלו בשנה שעברה, והרי דרך התשובה היא (כמובא באגרת התשובה¹⁹⁶ בשם "תנא דבי אליהו", והוא בויקרא רבה¹⁹⁷) ש"אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים, לשנות פרק אחד ישנה ב' פרקים" – יעזור השם-יתברך שנוסף על ההחלטות שנתקבלו בשנה זו, ימלאו גם את כל מה שצריכים להשלים משנה שעברה, ובאופן ד"כפלים", ועל-פי המבואר בחסידות¹⁹⁸ ש"כפלים" אינו רק ב' פעמים ככה, אלא שנוסף ריבוי באיכות עוד יותר מאשר ריבוי בכמות.

וכאשר ירצו בכך באמת – יצליחו בזה, ותהיה שנה מוצלחה ומבורכת גם בענינים אלו.

* * *

מז. האמור לעיל שצריכים לנסוע למקומות שונים לשמח יהודים נוספים – מובן שאין זה פוטר מהחיוב לשמח את עצמו, ואדרבה, שמחת עצמו צריכה להיות באופן כזה שתפעל גם על זולתו, בבחינת "טופח על מנת להטפוח"¹⁹⁹.

אלא, שהשמחה צריכה להיות באופן המבואר ב'שולחן ערוך', כפי שהעתיק רבינו הזקן ב'שולחן ערוך' שלו, בסוף הלכות יום-טוב²⁰⁰ – שמחה הקשורה עם אלקות, ובמילא, לא יהיו ענינים שהם באופן של "יוצא דופן", ואדרבה, הענינים שהם בבחינת "חוצה" – הנה על-ידי השמחה יתקנו וימלאו אותם באופן שתהיה שלימות בכל הענינים שלא היו בשלימות עד עתה.

ואז יהיה המעמד ומצב – כמובא בתיבות האחרונות שבסיום וחיותם הלכות יום-טוב – ש"כולם יהיו קדושים"²⁰¹.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אבינו מלכנו". "כי אנו עמך". "דרכך אלקינו". ואחר-כך אמר:]

מעצמו מובן – ואף-על-פי-כן יש לומר זאת בפירוש – שאף-על-פי שיסעו לערוך התועודות במקומות

(197) רפכ"ה.

(198) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 105. וש"נ.

(199) לשון חז"ל – ברכות כה, רע"ב. ועוד.

(200) סו"ס תקכט.

(201) ראה גם אג"ק ח"ה ס"ע רנה הערה 3.

(193) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש דאשתקד ס"נ (תו"מ ח"ה ע' (72).

(194) שה"ש ז, ג.

(195) אבות פ"א מ"ג.

(196) ספ"ט.

אחרים, צריכים גם כאן לערוך התוועדויות, אלא, כאמור, שיהיה זה על-פי המבואר ב'שולחן ערוך', ובאופן
שיביא תוספת אור ומאור שבתורה בעצמו ובכל הסביבה, ובדרכי נועם ובדרכי שלום.

* * *

מח. (טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקשר לחטיפת ה"שיריים":)
כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם²⁰² לאחד שחטף שיריים מהשולחן – הלה היה מחסידי פולין – שכאשר
חוטפים "שיריים" בחב"ד, צריכים לידע שדבר זה מחייב בנוגע לענינים של עבודה במסירת נפש!...
(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א – בפנותו לקהל):
ועתה – יחטוף כל אחד, ואחר-כך – יקיים הנ"ל בפועל!
[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לאחד מזקני החסידים להכריז אודות המסירת-נפש הקשורה בזה, בהפטירו:
בחסד וברחמים²⁰³.
כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה, ובישיבה²⁰⁴.
טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
הסך-הכל מכל המדובר הוא: "את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם"²⁰⁵.

— • —

(202) סה"ש תש"ד ס"ע 15. (82) ויש"נ.
(203) ראה "היום יום" כ חשון. ובכ"מ. (205) קהלת יב, יג. וראה גם שמחת ביה"ש תשט"ז סכ"ז (תו"מ
(204) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשי"ד בסופה (תו"מ ח"י ע' חט"ו ע' 78).
(205) ויש"נ.

אגרות קודש

ב"ה, י"א תשרי, תשי"ט
ברוקלין.
שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מדי' תשרי,

ובמ"ש אודות מטולטלת, ומעתיק בזה שידוע כו' - כשאני לעצמי איני מאמין בכל הענין, בכל זה,
לא שמענו ולא ראינו אינו ראי', ולכן עליו לפנות לרב מורה הוראה, והוא יורה אם מותר הדבר ע"פ שו"ע,
וכמדומה כבר כתבתי לו, שלמה לו לחפש דרכים חדשים וענינים חדשים, בה בשעה שדרך סלולה היא דרך
התורה והמצוה, וכלל גדול בזה בכל דרכיך דעהו, שבזה נכלל כל עניני האדם כמבואר ברמב"ם ונפסק
להלכה בטור שו"ע או"ח סי' רל"א, והלואי שינצל כל זמנו הפנוי ללימוד התורה בכלל ובזה גם לימוד
פנימיות התורה, שבימינו נתגלתה בתורת החסידות.

בברכה לבשו"ט וחג שמח,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

לקוטי שיחות חג הסוכות כרך יט

מתורגם ללשון הקודש

שהסוכה צריכה להיות "שלך", אלא שהמילה "לך" באה
רק כדי "למעוטי" (=למעט) גזולה".

אבל אדמו"ר הזקן אומר בשולחן-ערוך⁷: "אף-על-פי
שאמרה תורה חג הסוכות תעשה לך – משלך, כלומר,
שתהא הסוכה שלך ולא של חבירך, אף-על-פי-כן יוצא
אדם ידי חובתו בסוכה שאולה, דכיוון שנכנס לה ברשות
הרי היא כשלו, ולא נאמר לך – משלך, אלא להוציא את
הגזול". מכך אנו רואים בבירור, שגם לגבי סוכה אנו
לומדים מן המילה "לך" שהיא צריכה להיות "שלך", אך
למרות זאת אפשר לצאת ידי חובת המצוה על-ידי סוכה
שאולה, מפני שהשאולה "הרי היא כשלו"⁸,

יש להבין: אם הסיבה לכך שאפשר לצאת ידי חובה
בסוכה שאולה איננה מפני שהפסוק "כל האזרח..." מרבה
את הסוכה ה"שאולה"⁹, אלא מפני ש"שאולה..." הרי היא
כשלו¹⁰, מדוע לא יהא כשר גם לולב שאול מפני אותה
סיבה, שהרי "שאולה..." הרי היא כשלו?

ב.

התשובה: ההשאלה בסוכה היא באופן מושלם

לכאורה ניתן היה לענות על כך, שיש כאן הבדלים
בהסבר למושג "שלו"¹¹. לגבי סוכה מגלה הפסוק "כל
האזרח..." שדי בדרגה פחותה של "לך – משלך", שבה
נכללת גם סוכה שאולה, למרות שאיננה שלו ממש¹².
לעומת זאת לגבי הלולב אין פסוק כזה, ולכן המשמעות
של "ולקחתם לכם – משלכם" היא האופן המלא של
המושג "שלכם", שבו איננו נכלל לולב שאול.

א.

קיום המצוות בלולב ובסוכה שאולים

נאמר בגמרא במסכת סוכה¹: "תניא רבי אליעזר אומר:
כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו ביום-טוב הראשון של חג
בלולבו של חבירו, דכתיב²: ולקחתם לכם ביום הראשון
פרי עץ הדר כפות תמרים – משלכם, כך אין אדם יוצא
ידי חובתו בסוכתו של חבירו, דכתיב³: חג הסוכות תעשה
לך שבעת ימים – משלך. וחכמים אומרים: אף-על-פי
שאמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון
בלולבו של חבירו, אבל יוצא ידי חובתו בסוכתו של
חבירו, דכתיב⁴: כל האזרח בישראל ישבו בסוכות – מלמד
שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת. ורבנן האי לך מאי
דרשי ביה (=וכיצד דורשים חכמים את המילה "לך"?)
מיבעי ליה למעוטי גזולה (=מלה זו באה, לדבריהם, כדי
למעט סוכה "גזולה"), אבל שאולה – כתיב: כל האזרח".

ההלכה נקבעה כדברי חכמים, שלמרות שאין יוצאים
ביום-טוב הראשון של חג הסוכות ידי חובת ארבעת
המינים בארבעה מינים שאולים, "משום שבעיני (=משום
שיש צורך שהמינים יהיו) לכם"⁵, בכל זאת לגבי סוכה
שונה ההלכה, ואפשר לצאת ידי חובת המצוה על-ידי
סוכה שאולה⁶.

במבט ראשון נראה, שהסיבה לדברי חכמים שיוצאים
ידי חובת המצוה בסוכה שאולה היא, שמן הפסוק "כל
האזרח בישראל", המלמד שכל ישראל ראויים לישב
בסוכה אחת, אנו רואים, שב"תעשה לך" אין הכוונה

הלימוד מהכתוב "כל האזרח גו'" – כי אז הי' קט"ד שהכוונה בהלימוד שאין
בסוכה הדין ד"לך" – שלך.

(11) ועד"ו בכר"כ ענינים: קנין הגוף או לפירות (יבמות לו, ב. ושי"נ.
ולהעיר מחכמת שלמה (למהרש"ק) לשו"ע שם סי' תרלז ס"ג. ועוד), סוגי
משכון בנוגע ללא יראה לך (שו"ע (ואדה"ז) או"ח סי' תמא (ובנ"ב). ט"ז סי'
תמג סק"ד. ועוד), ועוד.

(12) כן משמע קצת מל' אדה"ז שם "ולא נאמר לך משלך אלא להוציא
את הגזולה" (וכן לאח"י בסוכה שיש לו שותפות בה עם חבירו כתב "ואין
זה נקרא גזל כיון שעל דעת כן כו"). ועפ"ז י"ל שמאריכות לשון אדה"ז
בתחלת הסעיף "כלומר שתהא הסוכה שלך ולא של חבירך" משמע לכאורה
שכל הדין ד"לך" הוא לא (החייב) – שצריך שיהי' "שלך", אלא (רק השליה
(–) "לא של חבירך": משא"כ בלולב שצריך שיהי' "לכם משלכם" ממש (ראה
אבני מלואים סכ"ח סקל"ג ד"ה אמנם. מקו"ח סתמ"ח סק"ט. ועוד. ולהעיר
משו"ת חת"ס או"ח סק"פ בסופו).

אבל מזה שכתב "הרי היא כשלו" ולא כתב דיוצאין י"ח בסוכה שאולה
כיון דכתיב כל האזרח (וכו"ב) כנ"ל, ובפרט מ"מ בסעיף יא, משמע כדלקמן
בפנים.

(1) כז, ב.

(2) אמור כג, מ.

(3) ראה טז, יג.

(4) אמור שם, מב.

(5) רמב"ם הל' לולב פ"ה ה"י. טוש"ע (ואדה"ז) או"ח סתרמ"ט ס"ב

(ס"א). סתרנ"ח ס"ג.

(6) רמב"ם הל' סוכה פ"ה הכ"ה. טוש"ע שם סתרל"ז ס"ב (ולהעיר
ממכתבי תורה (להרצובי) מכתב ב. ואכ"מ).

(7) או"ח סתרל"ז ס"ג.

(8) בפשטות מקורו דאדה"ז הוא מלבוש שם ס"ב, שכנראה מפרש כן
בפרש"י שם ד"ה כל האזרח. [נדלא כמו שמפרש המנ"ח (מצוה שכה סק"ט)
בפרש"י. וראה שו"ת הריב"ש שםמ"ז. שו"ת או"ח סתפ"ב סק"א]. ועפ"ז י"ל
שבזה מחולקים רש"י ותוס' (ד"ה כל האזרח שם), דלדעת התוס' למדין מ"כל
האזרח" שאין צריך לדין ד"לך משלך", וממילא יוצאין י"ח בסוכת השותפים
ובסוכה שאולה. וראה ריב"ש שם – ראה לקמן הערה 15.

(9) ראה כפות תמרים לסוכה לא, א ד"ה ורבנן. ועוד.

(10) ועפ"ז מובן מ"ש אדה"ז ההסברה "הרי היא כשלו" ולא הביא כלל

הדברים: מן הפסוק "כל האזרח..." לומדים ש"כל ישראל
ראויים לישב בסוכה אחת" – מפני המעלה המיוחדת של
הסוכה, מתאחדים כל ישראל למציאות אחת, עד אשר "כל
ישראל ראויים לישב בסוכה אחת". ומסיבה זו גם סוכה
שאלה היא "כשלו ממש", כמוסבר להלן:
מוסבר בתורת החסידות¹⁹ על הפסוק²⁰ "בכסה ליום
חגנו", שהענינים אשר בראש-השנה וביום-הכיפורים הם
מוסתרין – "בכסה", מתגלים בחג הסוכות – "ליום חגנו",
לפי זה יובן ההבדל שבמושג "לכם" בין סוכה ללולב.
לשם כך יש להקדים ולהסביר את הענינים שהם "בכסה"
בראש-השנה ויום-הכיפורים.
הוסבר כבר בהרחבה²¹, שבמהותם של ראש-השנה
ויום-הכיפורים יש שלושה ענינים, הנעלים זה מזה, והם:
(א) המצוות של ימים אלו: בראש השנה – מצות תקיעת
שופר, וביום-הכיפורים – מצות התענית ומצוות התשובה
והיודי. (ב) היותם מעשרת ימי תשובה – שתשובה נעלית
ממצוות, ולכן היא יכולה לתקן את המעוות בעבודת קיום
המצוות. (ג) המהות העצמותית של ימים אלו, הנעלית
מענין התשובה: בראש השנה – בקשת ה' והעבודה של
"תמליכוני עליכם"²², המלכת הקדוש-ברוך-הוא. וביום
הכיפורים – הענין שעוצמו של יום-הכיפורים מכפר,
שדרגת כפרה זו נעלית מן הכפרה באמצעות התשובה.
שלושה ענינים אלו מבטאים את הדרכים השונות
להתקשרות של ישראל עם הקדוש-ברוך-הוא:
אופן אחד הוא, שישראל הם, כביכול, מציאות
עצמאית, אך הם מתקשרים לאלקות. באופן זה צריך

1 אבל מלשונו של אדמו"ר הזקן בסעיף מאוחר יותר¹³
2 מובן, שסוכה שאולה היא "שלו ממש", וכך הוא אומר שם:
3 "ואף-על-פי שבדיעבד יוצא בסוכה גזולה העומדת
4 בקרקע.. מכל מקום לכתחילה אין לישב בסוכה העומדת
5 בקרקע של חברו מפני שאינה נקראת שלו ממש, והתורה
6 אמרה תעשה לך – משלך, ואינה דומה לשאלה ממש,
7 שהשאלה לו מדעתו, והרי היא כשלו ממש". מכך אנו
8 רואים שאין יוצאים ידי חובה בסוכה שאולה מפני שאפשר
9 לצאת ידי חובה גם כאשר הסוכה איננה "שלו" ממש,
10 אלא¹⁴, מפני שסוכה שאולה היא אמנם כשלו ממש¹⁵, ושוב
11 נשאלת, אפוא, השאלה ששאלנו: מדוע אין המינים
12 השאולים נכללים ב"לכם" שאצל ארבעת המינים?
13 אך אפשר להסביר, שמן הפסוק "כל האזרח...", אין
14 לומדים שאפשר להסתפק גם בסוכה שאיננה ממש "שלך",
15 אלא להיפך, שבסוכה ישנו ענין מיוחד אשר בגללו גם
16 סוכה שאולה נעשית "שלו ממש"¹⁶. וההסבר הפשוט לכך
17 הוא: כיוון שחבירו משאל לו את הסוכה באופן שהיא
18 תהיה בדיוק כדירת הקבע שלו של כל השנה (שהרי זהו
19 העיקר בענין הסוכה, לעומת הלולב¹⁷ וכדומה, אשר לגביו
20 – "שלך" הוא תנאי צדדי בלבד), לפיכך ההשאלה היא
21 באופן של "שלו ממש" – "אדעתא דהכי (=במחשבה
22 כזאת) השאלו"¹⁸.

ג.

ההסבר בפנימיות: שלושת הענינים שבראש-השנה
וביוה"כ

23 ויש להוסיף ולהסביר ענין זה לפי פנימיותם של

(13) שם ס"א.

(14) ועפ"י מובן מה שהוצרך לומר (סוכה לא, א) גבי סוכה גזולה "קרקע
אינה נגזלת וסוכה שאולה היא" – כי גם בסוכה צריך לדין שלו ואצל דל'
זה הוא "לא דוקא" (כבפנ"י שם). וכן מדגיש אדה"ז שם ס"ד "הרי הוא
כשאל בידו". וכן בסעיף הנ"ל "מפני שאינה נקראת שלו ממש" משמע, דגם
זה נק' "שלו" אלא שאי"ז שלו ממש, וראה אל"י רבה סק"ד שמשגי על המג"א
"אבל הכא בקרקע כיון דהוי כשאלה הוי כמו לכם". ולהעיר מכפות תמרים
סוכה לא, א.

(15) עפ"י אולי יש ליישב קושיית התוס' ד"ה ההוא (סוכה ט, א) למה
צריך קרא דלך למעוטי גזולה "תיפוק לי' משום דהוה לי' מצוה הבאה
בעבירה" (וראה מנ"ח שם) – כי גם בסוכה צ"ל תעשה לך שיהי' שלך (ור"ל
שווה כוונת רש"י שם ד"ה למעוטי), ואי"ז רק לימוד למעוטי גזולה שגזול
הוא פסול בסוכה. וראה שאג"א סצ"ט. ועפ"י כהנ"ל י"ל דתוס' ורש"י
לשיטתייהו אולי בדף כז, ב (הנ"ל הערה 8). וכן משמע מתוד"ה מאי טעמא
גיטין (נה, א) קרוב לסופו "ובסוכה לא בעינן משלכם". אבל מל' פרש"י סוכה
לא, א ד"ה ורבנן "יוצא אדם בסוכה שאינו שלו בשאלה" אין לדייק כן, כי
כוונתו רק להמציאות.

(16) בספר מכתב סופר סי' לח מבאר דכיון דגלי לן רחמנא מכל האזרח
דסוכה שאולה כשרה, א"כ ע"כ לך לאו אכל אדם מישראל פרטי קאי אלא
אכללות ישראל קאי לאפוקי משל נכרי והפקר והיינו טעמא דיוצא בשאלו כיון
שיש לו בעלים ישראל לך קרינן ב"י (ועיי"ש שטעם זה אין יוצא בסוכה

שאלה מעכו"ם וכן שותפות עכו"ם).

ולא זכיתי להבין סברתו – דמה ענין בעלות דכלל ישראל, דציבור –
במצוה כסוכה, האם נחדש שצ"ל דיהודי (ע"ד ממושבותיכם תביאו) דוקא?
ואם נאמר – שמפני שיש בה קדושה אינה חלה בשל עכו"ם – הרי בפרט
בקדושת קרבן (שווה קדושת סוכה – למ"ד זה (ראה פרש"י סוכה ט, א ד"ה
על החגיגה. פרש"י ביצה ל, ב ד"ה לה' וד"ה על החגיגה. שו"ע אדה"ז ר"ס
תרלח. וראה אוה"ת סוכות (ע' א'תשה) וש"נ)) – ישנה באו"ה. ומיעוטא
דאו"ה ככיו"ב בקרא – הוא מ"ישראל" וכיו"ב, ולא מלשון דבעלות וממונא
("לך" וכיו"ב). ואם מפני שאינו יכול להקדיש מה שאינו שלו – הרי משאלו,
ומאי נפק"מ דישאל או דעכו"ם.

(17) במנכ"כ מטלית שאולה (ראה שו"ע אדה"ז חאו"ח ס"ד ס"ו, ח.
ובקור"א שם. וש"נ).

(18) משא"כ בטלית שאולה (ראה בהמצויין בהערה הקודמת. וראה
בהמצויין במאסף לכל המתנות סקל"א המתרגמים (זה).

(19) סדרו רלה, ב. ובכ"מ. וראה גם לקו"ת נצבים מה, סע"ב. ר"ה נד,
סע"ג ואילך.

(20) תהלים פא, ד.

(21) בהבא לקמן ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד שיחה לר"ה (ע' 124 ואילך)
וליום הכפורים (ע' 130 ואילך).

(22) ר"ה טז, א. לד, ב.

1 הקשר להיעשות באמצעות דבר ממש – באמצעות קיום
2 המצוות, כאשר ישראל מקבלים על עצמם עול מלכות
3 שמים ומקיימים את גזירות המלך.

4 יש גם אופן עמוק יותר – התקשרות פנימית של
5 ישראל עם ה', שאיננה תלויה בקיום המצוות. התקשרות
6 זו מתבטאת בענין התשובה, שאף כאשר יהודי פרק, ח"ו,
7 עול מלכות שמים, ועבר על ציווי ה', הוא מצטער ומתחרט
8 על כך ורוצה לתקן זאת – הוא חוזר בתשובה.

9 דרך התקשרות זאת נעלית מן הקשר שבאמצעות קיום
10 המצוות, אך בכל זאת יש לה קשר לקיום המצוות: החרטה
11 שבחזרה בתשובה היא על אי-קיום המצוות, ולכן הוא
12 מחליט לקיים מכאן ולהבא את גזירות המלך. יוצא אפוא,
13 שגם התקשרות זו מתבטאת בהחלטה להישמע לקדוש-
14 ברוך-הוא. כלומר, עדיין היהודי הוא מציאות בפני עצמה,
15 המתקשרת ונכנעת לקדוש-ברוך-הוא.

16 האופן הנעלה ביותר של ההתקשרות הוא – ישראל
17 וקודש-ברוך-הוא כולא חז, איחוד מוחלט בין ישראל
18 לה'. התקשרות זאת מתבטאת בבקשת ה' ובעבודה של
19 "תמליכוני עליכם", כאשר ישראל מביאים לידי כך
20 שהקדוש-ברוך-הוא ימלוך עליהם:

21 ההתקשרות של ישראל לה' באמצעות תורה ומצוות,
22 או באמצעות תשובה, יכולה להיעשות רק לאחר²³
23 שממליכים את הקדוש-ברוך-הוא, כי רק אז אפשרי
24 להישמע למלך, לחזור בתשובה על הפרת דברו וכדומה.
25 אבל לפני קיום הענין של "תמליכוני עליכם", מהו
26 הדבר הגורם לישראל להרגיש בחסרון ענין המלוכה,
27 והמביא לידי כך שישראל מבקשים את הקדוש-ברוך-הוא
28 למלוך עליהם? הרגשה זו נובעת מכך שישראל מאוחדים
29 לגמרי עם אלקות, ואינם יכולים להיות²⁴, ח"ו, ללא המלך.

ד.

30 רק בענין "תמליכוני" אין הבדלים בין יהודים
לפי האמור לעיל מובן, מדוע ישנם הבדלים בין יהודי
31 אחד לאחר באופן קיום המצוות, וכן בענין התשובה, ואילו
32 בענין של "תמליכוני עליכם" אין שום הבדלים בין יהודי
33 אחד לרעהו, כפי שרואים שבעת הכתרת מלך בשר ודם

(23) כמחז"ל כשיקבלו מלכותי אגזור עליהם (גזירות) (מכילתא יתרו כ, ג).

(24) ומטעם זה מבקש הקב"ה "אמרו לפני.. מלכיות כו' שתמליכוני עליכם", כי הם כולא חז.

(25) ראה קדושין מט, ב.

(26) זח"א קכט, סע"א.

(27) ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד: הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידי

34 שרויים שר גדול ואיש פשוט באותה דרגת התבטלות כלפי
35 המלך, ורק לאחר ההכתרה, ולאחר שהמלך גוזר גזירות,
36 קיימים הבדלים בין הנתינים באופן קיום הגזירות, כמוסבר
37 להלן:

38 קיום המצוות הוא סוג התקשרות, שבו היהודי הוא
39 מציאות נפרדת, המתקשרת לה'. לפיכך קיום המצוות
40 וקבלת העול שונים אצל כל יהודי בהתאם לדרגתו
41 כמציאות עצמאית.

42 עבודת התשובה היא קשר עמוק יותר, שאיננו מתהווה
43 על-ידי קיום המצוות, ולכן אין בה הבדל גדול כל-כך בין
44 יהודי אחד לאחר, כפי שרואים שתשובה יכולה להיעשות
45 גם על-ידי הרהור²⁵ בלבד ו"כשעתא חדא וברגעא חדא"²⁶.
46 אבל למרות זאת קיימים הבדלים, כי בכל זאת זוהי תשובה
47 בהתאם לעוונות, או תשובה לשורשו ולמקורו של היהודי,
48 ובכל אלה אין דומה יהודי אחד למשנהו.

49 לעומת זאת הענין של "תמליכוני עליכם" נובע מן
50 האיחוד המוחלט שבין ישראל לה', ולכן כשם שאי אפשר
51 להפריד בין ישראל לה', כך אי אפשר להפריד ולהבדיל
52 בין יהודי אחד לזולתו. בענין זה כל ישראל הם כמציאות
53 אחת²⁷, שאיננה נחלקת.

ה.

שלושת הענינים מתבטאים בשלושת החגים שבחודש תשרי

54 שלושת הענינים הללו נמצאים אמנם הן בראש-השנה
55 והן ביום-הכיפורים, כדלעיל, אך באופן כללי ובגלוי קשור
56 כל אחד מהם לאחד משלושת החגים שבחודש תשרי:
57 ראש-השנה, יום-הכיפורים וחג הסוכות, כדלקמן:

58 בראש-השנה ניכר בגלוי שהוא ה"ראש" – זהו הזמן
59 שבו מכתירים את המלך, וכך כותב רס"ג²⁸, שה"ענין
60 הראשון" ב"(מצות היום ב)שופר" הוא הענין של "ממליכין
61 עלינו את הבורא"²⁹.

62 ביום הכיפורים ניכר בגלוי שהוא יום התשובה, יום
63 "קץ מחילה וסליחה"³⁰ לעובר על מצוות המלך. יתר-על-
64 כן: אפילו הענין של "עיצומו של יום"³¹, המבטא את
65 הקשר העצמותי בין ישראל לה', הנעלה מן הקשר

תחזור ותמחי לידי. וראה תניא פ"ב. סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל. קונטרס אהבת ישראל.

(28) הובא באבודרהם "טעמי התקיעות".

(29) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 339 ואילך. בשיחה לר"ה שם. ועוד.

(30) בנוסח תפלת נעילה. רמב"ם הל' תשובה פ"ב, ה"ז.

(31) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג.

יש לקיים ביום הראשון של חג הסוכות. מכאן מובן, 28
שמצות ארבעת המינים איננה מהותו העיקרית של היום 29
הראשון של החג של סוכות.³⁶ 30
ולאחר מצות ארבעת המינים³⁷ נאמר בהמשך הפסוק 31
”ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים” – מצות השמחה 32
בחג הסוכות.³⁸ 33

לפי כל האמור לעיל מובן שבמהות העיקרית של ענין 34
הסוכה בא לידי גילוי הקשר העצמותי שבין ישראל 35
לקדוש-ברוך-הוא באופן של ”כולא חד” (קשר המתבטא 36
בענין של ”תמליכוני עליכם” שבראש-השנה): במצות 37
לולב מתגלית ההתקשרות שבין ישראל לה' באמצעות 38
התשובה (הענין העיקרי של יום הכיפורים): וההתקשרות 39
בין ישראל לקדוש-ברוך-הוא באמצעות קיום המצוות 40
מתגלית במצות השמחה שבחג הסוכות. 41

ז.

עניני חג הסוכות מקבילים לענינים שבראש-השנה וביורה כ

ההסבר לכך הוא: 42
כאמור, בענין של ”תמליכוני עליכם” אין הבדלים בין 43
יהודי אחד למשנהו. ענין זה מתגלה בסוכות במצות סוכה, 44
שהרי ”כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת”, ללא שום 45
הבדל. 46
לגבי לולב, נאמר במדרש³⁹ על הפסוק ”ולקחתם לכם 47
ביום הראשון” – במי הכתוב מדבר בישראל ובעכו”ם 48
שהקדוש-ברוך-הוא דן אותם ביום הכיפורים... ואין אנו 49
יודעין מי היה מנצח... אמר הקדוש-ברוך-הוא טלו 50
לולביכם בידכם שידעו הכל שאתם זכיתם בדין” – כלומר, 51
הכפרה של יום הכיפורים ניכרת ומתגלה בסוכות במצות 52
נטילת ארבעת המינים. 53

שבאמצעות התשובה, גם הוא קשור לענין של ”מכפר”³⁰, 1
וכך הוא שמו של היום: יום הכיפורים. 2
בחג הסוכות עסוקים ישראל בגלוי בקיום המצוות: 3
סוכה, נטילת ארבעה מינים וכו'³² (מיד לאחר יום 4
הכיפורים)³³ ישראל ”עסוקים במצוות”, וכך הוא גם שמו: 5
חג הסוכות. 6

ו.

שלושת הענינים שבחג הסוכות

כל הענינים הנמצאים בראש-השנה וביום הכיפורים 7
באופן נסתר – בכסה – מתגלים בחג הסוכות – ”ליום 8
חגנו”. מכך מובן, שלמרות שענינו העיקרי של חג הסוכות 9
הוא העיסוק במצוות, בכל זאת מתבטאים בו בגלוי כל 10
שלושת הענינים שנמנו לעיל, הקיימים בראש-השנה וביום 11
הכיפורים: 12
כשם שבראש-השנה וביום הכיפורים ישנה המהות 13
המיוחדת ליום זה, וכן ענין התשובה, כפי שרמזו בדברי 14
חז”ל³⁴ ”עשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים”, 15
כלומר, ראש השנה ויום הכיפורים הם חלק מעשרת ימי 16
תשובה, ויחד עם זאת הם נעלים מענין התשובה של כל 17
עשרת הימים, ובנוסף לכך קיים בהם ענין שלישי – מצות 18
היום: 19
כך רואים בפסוקים גם לגבי סוכות: בתורה³⁵ מתואר 20
החג – ”בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות 21
שבעת ימים לה’”, ”חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים”³, 22
ולגבי מצות הישיבה בסוכה כתוב⁴ ”בסוכות תשבו שבעת 23
ימים”, ומכך מובן, שהמהות המיוחדת של חג הסוכות היא 24
מצות סוכה. 25
לגבי נטילת ארבעת המינים נאמר² ”ולקחתם לכם ביום 26
הראשון פרי עץ הדר...” – את מצות נטילת ארבעת המינים 27

וכן בהתחלת החיוב: מצות סוכה מתחילה (קיומה בפועל) תיכף כלילה ראשון, ולולב זמנו של הקיום בבוקר משתנן החמה (ולהעיר שלפרש”י סוכה לג, סע”א ד”ה לולב. שם ע”ב ד”ה ג”ג – זמן המצוה הוא תיכף משקידש החג).

וראה בהנ”ל (ובהמבואר בפנים) לקו”ש חכ”ב ע’ 123, 127 ואילך. (37) ראה ירושלמי סוכה פ”ג ה”א. וברמב”ם שם הל’ יג הביא הכתוב ”ושמחתם גור” לענין נטילת לולב כל שבעה במקדש. וראה פרש”י סוכה מג, ב ד”ה ולולב. ויק”ר פ”ל, ב ובפ”ת ופי’ מהר”ו שם. וראה לקמן הערה 44. (38) ובפ”ר ראה טז, יד: ושמחת בחוגך. (39) תנחומא אמור יח. וראה ויק”ר שם, ב.

(32) וראה ויק”ר פ”ל, ב: שבע מצות שבחג ואלו הן כו’.

(33) ראה ויק”ר שם, ז.

(34) ר”ה יח, א.

(35) אמור כג, לד.

(36) וכ”ה גם פרטי זמן המצוה: מצות ישיבת סוכה היא כל שבעת הימים, ואופנה ”תשבו כעין תדור” אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה כל ז’ הימים בין ביום ובין כלילה (סוכה כח, ב. טושו”ע סי’ תרלט ס”א וס”ב ואדה”ז ס”ד). משא”כ חיוב לולב הוא רק ביום הראשון. וגם במקדש שנוטלין כל שבעה (ראה ר”ה ל, א. סוכה מא, א), אי”ז קבוע בכל שנה כמצות סוכה שהרי כשיום השבת חל להיות תוך ימי החג נוטלין רק ששה (שם מב, ב רמב”ם הלכות לולב פ”ז ה”ג ואילך). ואופן קיומה – שנוטלין אותה רק פעם אחת ביום*.

(* וגם ”אנשי ירושלים” שוללם בידם כו’ (סוכה מא, ב) ובפרש”י שם ”נטילתה ולקחתה מצוה היא” [ועד”ו בשושו”ע (ואדה”ו) או”ז ר”ס צו ור”ס תרנב. וראה רמב”ם הל’ תפלה פ”ה ה”ה] – הרי”ז רק ”מצוה מן המובחר”, ”זמשנשל עברה כבר עיקר מצוה” (תוד”ה עובר בסופה – סוכה לט, א.) ולהעיר מצפנ”ע הפלאה בהשמטות (נד, ג.) השלמה (ג, ד.) מכתבי תורה מכתב קנד. ועוד.

ביחד – אך ההתאחדות ביניהם היא באופן שכל אחד
נשאר סוג בפני עצמו גם לאחר האיחוד: מצות ארבעת
המינים מגלה את הכפרה של יום הכיפורים. ולכן, כשם
שבענין הכפרה יש הבדלים בין יהודי אחד לשני (כי
הכפרה בפועל נפעלת אצל כל יהודי בהתאם אליו, למרות
שהמהות העיקרית של כפרה ותשובה נעלית מהתחלקות
והבדלים), כך גם האחדות של ארבעת המינים היא באופן
שכל אחד מהם נשאר סוג בפני עצמו.

לפיכך אי אפשר לומר לגבי ארבעת המינים שהמינים
השואלים הם "כשלו", כי כל יהודי נשאר מציאות הנפרדת
ממשנהו. לפי זה מובן, מדוע לגבי הסוכה נאמר "לך"
בלשון יחיד, ואילו לגבי ארבעת המינים נלמדת ההלכה
"שלכם" מן הכתוב "ולקחתם לכם" בלשון רבים: בסוכה
כל ישראל הם מציאות אחת, "כגוף אחד"⁴², ואל גוף אחד
מדברים בלשון יחיד, אך אין הדבר כך לגבי ארבעת
המינים, כי אז כל אחד הוא מציאות נפרדת (אם כי הם
מאוגדים) ולכן הם רבים – "לכם".

למרות זאת קיימת האחדות גם בארבעת המינים –
מאגדים את כל ארבעת המינים ביחד⁴³.

בנוסף לכך ישנו הענין השלישי של חג הסוכות, מצות
השמחה, המבטאת את ההתקשרות בין ישראל לה'
באמצעות המצוות. בענין זה ישנם ממש הבדלים בין
הסוגים השונים של ישראל – "חסידים"⁴⁴ ואנשי מעשה היו
מרקדים⁴⁵ ו"כל העם האנשים והנשים כולם באין לראות
ולשמוע"⁴⁶.

(משיחת יום ב' דחגה"ס תשכ"ד)

1 ומצות שמחת החג, שמחה של מצוה, היא גילוי
2 ההתקשרות שבין ישראל לה' באמצעות קיום המצוות,
3 המביאה את ישראל לידי שמחה במצוות ה'.

ח.

ההסבר לכך ש"סוכה שאולה הרי היא כשלו"

4 לפי המוסבר, יובן ההבדל בהלכה שהוזכרה לעיל בין
5 סוכה ללולב:

6 מצות הסוכה היא ה"גילוי" של "תמליכוני עליכם",
7 שישאל מאוחדים באיחוד גמור עם הקדוש-ברוך-הוא,
8 ולכן מובן, שלא ייתכנו הבדלים בין יהודי אחד לאחר.
9 כלומר, הכוונה ב"כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת"
10 היא, שמפני המעלה המיוחדת של הסוכה, מאוחדים
11 ישראל באיחוד מוחלט, באופן שהם מלכתחילה "כולא
12 חד", מציאות אחת. לכן קובעת ההלכה, שסוכה שאולה
13 "הרי היא כשלו", ואף יותר מכך "כשלו ממש", כי אי
14 אפשר להבדיל בין יהודי אחד לזולתו, ולומר שהסוכה
15 אינה "שלו", אלא של משהו אחר.

16 (הדבר אינו כך, כאשר יהודי גוזל סוכה מרעהו.
17 במעשה זה הוא מתנגד וסותר לאחדות של הסוכה, ויוצר
18 פירוד בינו לבין הנגזל⁴⁰, ולכן אין הסוכה יכולה להיקרא
19 "שלו").

ט.

ההסבר לכך שלולב שאול איננו "כשלו"

20 אבל ענין זה קיים רק במצות סוכה, ואילו במצות
21 ארבעת המינים, מתבטאת אמנם גם-כן התאחדות בין
22 היהודים – מאגדים, כידוע⁴¹, את כל ארבעה סוגי היהודים

[המתורגם] ח"י ע' 288 ואילך וש"נ שלדעת הרמב"ם ה"שמחה יתירה"
שבמקדש (שם הי"ב) היא הוספה בשמחת החג עצמו.
(45) וכן שיעקר תוכן מצות החג היא מצות סוכה (כנ"ל בפנים ובהערה
35) – י"ל שגם בסוכה ישנם כל ג' ענינים הנ"ל: א) המצוה דשיבה בסוכה:
ב) זה שסכך הסוכה נעשה מענן הקטורת דיוה"כ (עטרת ראש שער יוה"כ לו,
סע"א ואילך. אוה"ת סוכות ע' א'תשכב ואילך. וככה שם פפ"ד. ועוד); ג)
הענין דכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, גילוי בחי' תמליכוני כנ"ל.
ולהעיר דסכך בגימט' מאה כנגד מאה קולות שתוקעין בר"ה (פע"ח שער חג
הסוכות בסופו. מ"ח מסכת ימי מצוה וסוכה פ"ג, א. וככה שם ס"פ צג. וראה
תורת לוי"צ ע' שג).

(40) עפ"י יש לבאר מה שגזול הוא פסול גם בדפנות אף ששאר הפסולים
הוא רק בסכך (ראה כפות תמרים לא, א ד"ה מחלוקת. פמ"ג (משב"ז) שם
סק"ד. מנ"ח שם. וראה פתחי תשובה (ווילנא תרנ"ה) סי' תרל. לקח טוב כלל
יב בסופו) – כי גזול הוא היפך (דתדורו – דירת קבע, וגם היפך דכללות
תוכן הסוכה.

(41) ויק"ר פ"ל, יב. וראה לקו"ש ח"ד שיחה לחגה"ס.
(42) טעמי המצות להאריז"ל פ' קדושים, הובא ונתבאר במצות אהבת
ישראל שם.

(43) נוסף על שבכא"א מהם נרמז ענין האחדות (סידור רסד, ג ואילך.
המשך וככה תרל"ז פפ"ז).

(44) משנה סוכה נא, א. רמב"ם הלכות לולב פ"ח הי"ד. וראה לקו"ש

(*) ע"ד המבואר בלקו"ש (המתורגם) ח"ד ע' 126 ואילך. שכל ג' ענינים דר"ה הם במצות היום דתק"ש, אלא שענין התשובה באה ברמז בתק"ש וענין התמליכוני הוא למעלה
לממרי ממצות שופר.

גשם

ברק ורעם — הם חכמה ובינה. והם בחינה אחת, כי חכמה ובינה הם תרין רעין דלא מתפרשין¹, רק שהברק נרגש בחוש הראיה, חכמה, והרעם נרגש בחוש השמיעה, בינה².

אחר כך הולך הגשם — מז"א,

על הארץ — מלכות, שנקראת ארץ³.

והיינו, כי כדי שיהיה הגשם על הארץ, שהוא יחוד ז"א ונוקבא (מיטרא בעלה דארעא⁴), צריך להיות מקודם ברק ורעם, יחוד חכמה ובינה.

והם נמשכים מהעננים, ישת חושך סתרו⁵ — כתר.

(ליקוטים ואגרות עמ' עה)

יון

ארבע הגלויות — בבל, מדי, יון, אדום — הן הלעומת זה של ארבע אותיות שם הוי"ה⁶. אם כן, יון הוא ז"א דקליפה.

יו"ן — מספרו ס"ו, והוא הלעומת זה של ז"א דקדושה, הששים ושש נפש דיעקב הבאים מצרימה⁷.

יון — הוא יופיפוטו של יפת, שעל זה כתיב⁸ יפת אלקים ליפת, ויפת הוא תפארת, קו האמצעי דקליפה. ויון בהיפך הוא נוי, ופירוש יפת הוא נוי. והוא הלעומת זה של תפארת דקדושה, שופריה דיעקב⁹.

(תורת לוי יצחק עמ' רי)

היונים היו מלומדים בשלשה סוגי החכמות שבעולם.

א. חכמה טבעית — בדברים שבארץ.

ב. חכמה לימודית — חכמת התכונה שבתכונת השמים, שלמעלה מהארץ.

ג. חכמת הפילוסופיא — בשכלים הנבדלים, שלמעלה מהשמים.

על זה רומזות שלש אותיות יון.

י' — שהיא נקודה אחת, רומזת על חכמה טבעית.

ו' — שהיא ארוכה יותר, רומזת על חכמה לימודית.

ן' פשוטה — שהיא ארוכה עוד יותר, רומזת על חכמת שכלים הנבדלים.

יו"ן — מספרו שלש פעמים כ"ב, והוא שלש פעמים כ"ב אותיות, שבכל חכמה משלש חכמות הללו יש כ"ב.

והוא הלעומת דשלש מיני אותיות שבקדושה.

י' — כנגד אתוןן זעירין, שהן במלכות, המתלבשת בעולם העשיה.

ו' — כנגד אתוןן בינונין, שהן בז"א, המתלבשת בעולם היצירה.

ן' — כנגד אתוןן רברבן, שהן בבינה, המתלבשת בעולם הבריאה.

(תורת לוי יצחק עמ' ריא)

יו"ן — גימטריא גלג"ל. גלגל שייך לחכמת התכונה, והיונים היו חכמים בתכונה, כמו תלמי, המלך שלהם, שהיה חכם בתכונה¹⁰.

ואף שהיו חכמים גם בטבע ובפילוסופיא, הנה חכמת התכונה, שהיא בין חכמת הטבע וחכמת שכלים הנבדלים, כוללת ומחברת את שתיהן.

וכמו שמצינו בקדושה, להבדיל, שז"א מחבר וכולל בינה ומלכות, בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה¹¹.

וכמו כן, עולם היצירה שייך הן לעולם הבריאה והן לעולם העשיה.

לעולם הבריאה — כתיב¹² כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, הרי בריאה ויצירה הם בחלוקה אחת, ועשיה בחלוקה בפני עצמה.

לעולם העשיה — החיות, שביצירה, אומרים ברוך, כמו האופנים שבעשיה. והשרפים, שבבריאה, הם חלוקה בפני עצמה, שאומרים קדוש.

(תורת לוי יצחק עמ' ריב)

(1) זח"ג ד, א.

(2) זח"ג קלח, ב.

(3) תניא אגרת הקדש ס"כ.

(4) תענית ו, ב.

(5) תהלים יח, יב.

(6) לקוטי תורה להאריז"ל פרשת תצא.

(7) ריגש מו, כו.

(8) נח ט, כז. יומא י, א.

(9) בבא מציעא פד, א.

(10) ספר יוחסין מאמר ה.

(11) תרומה כו, כח. זח"ב קעה, ב. תניא פי"ג.

(12) ישעיה מג, ד.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת וזאת הברכה

העגל – שהטעם לכך (בפנימיות) הוא, כדי שעל ידי זה יתוסף עילוי – עילוי ב(תורה) לוחות (היפך השבירה – עד למעלה נעלית מהלוחות אשר שברת), הלוחות השניות, המהוים "כפלים לתושי" לגבי הלוחות הראשונות.⁶

[ויש לומר שגם כוונת משה רבינו בשבירת הלוחות, כשדן הק"ו: כיון ש"ישראל מומרים" אי אפשר לתת להם התורה, ה' (לא רק לשם הגנה על כבוד התורה, אלא גם) כדי לפעול על ישראל שיעשו תשובה.⁷

כמשל הבן⁸ שהנהגתו אינה כדבעי, עד ש"אביו דוחהו חוץ לביתו ואומר לו שאינו אביו" – שעל ידי זה דוקא מתגלית אהבת הבן לאביו, עד שצועק במר נפשו "שאינו רוצה ליפרד מאביו בשום אופן, ומכל שכן כשלא יקרא בשם אביו".

ועל פי זה מובן הדיוק "ואשברם לעיניכם"⁹ – וכפי שהכתוב גם מדגיש בסיום התורה "לעיני כל ישראל" – כי המעלה ושבח של משה בשבירת הלוחות היתה, בזה ש"נשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם"¹⁰, דבר זה הביאם לשוב בתשובה. ובכך גם מבואר כיצד יום צום שבעה עשר בתמוז, יום שבירת הלוחות¹¹, יהפך לששון ולשמחה¹²:

כיום, כאשר רואים אנו ששבירת הלוחות גרמה ש"אומה ולשון שולטת בהם", מהווה יום זה, יום תענית. משא"כ לעתיד לבוא, אשר אז תתגלה בשלימות מעלת התשובה של ישראל על חטא העגל; ואשר תשובה זו ראשיתה¹³ ב"ואשברם לעיניכם" (ועד"ז) – גם מעלתן של הלוחות השניות¹⁴), אז יהי יום שבעה עשר בתמוז יום שבירת הלוחות – יום ששון ושמחה.

וזוהו הטעם מדוע נאמר "ישר כחך ששברת" רק בציווי על הלוחות השניות. ובגילוי, בפשוטו של מקרא (עולם העשי'), מתגלה הדבר רק בסיום התורה, כשהקב"ה הראה למשה רבינו "עד היום האחרון"¹⁵ – כי דוקא אז מתגלה העילוי שאליו הגיעו ישראל על ידי שבירת הלוחות.

לקוטי שיחות חלק ט עמוד 239-241

לד, יב – ולכל היד החזקה ולכל המורא
הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל

א. לעיני כל ישראל, שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנאמר (דברים ט, יז) ואשברם לעיניכם, והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר (שמות לד, א) אשר שברת, ישר כחך שברת.

רש"י

(ב"ב יד, ב) אמר ר"ל "אשר שברת" אמר לו הקב"ה למשה ישר כח ששברת. והנה מעלת משה בשבירת הלוחות – אשר מחמת מעלה זו אמר לו הקב"ה "ישר כחך ששברת" – מהוה מעלה גם בנוגע לישראל, וכדלקמן:

הענין יובן בהקדם ההסבר מדוע נתינת ה"ישר כח" שנתן הקב"ה למשה על שבירת הלוחות (לא היתה מיד באותו היום, או למחרתו – מיד בעלותו להר, אלא) היתה כעבור ארבעים יום לאחר שבירת הלוחות: כשהקב"ה אמר לו "פסל לך גו", רק אז אמר לו "הלוחות הראשונים אשר שברת – ישר כחך ששברת". לכאורה למה לא אמר לו "ישר כח" מיד?

פלא גדול יותר: על הפסוק "אשר שברת" האמור ארבעים יום אחר שבירת הלוחות, כנ"ל, לא מפרש רש"י "ישר כחך ששברת", כי אם בסיום פרשת "וזאת הברכה", שנאמרה כמעט ארבעים שנה לאחר מכן – רק אז מפרש רש"י ש"אשר שברת" (דארבעים שנה מקודם) פירושו "ישר כחך ששברת".

ואף שבפשוטו הטעם לכך הוא, כי ההוכחה לפרש כן (ע"פ הפשט), הוא מהמלים "לעיני כל ישראל"² – אבל מכיון שכל עניני התורה הם בדיוק, הרי מזה גופא מובן, שה"ישר כח" שנתן הקב"ה למשה בעת אמירת "פסל לך" נתגלתה רק כש"ויעל משה גו' אל הר נבו גו'".

ב. ביאור הדבר:

לגבי חטא העגל איתא בגמרא³: "לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה". דבר זה שהקב"ה נתן אפשרות ליצר הרע לשלוט על ישראל ולפתותם לעשות העגל, הוא לשם העילוי דתשובה (ביטול החטא – עד שהאדם עומד במעלה נעלית יותר⁴ מכפי שהי' מקודם החטא), שאליו יגיעו על ידי כן.

מכך מובן גם לגבי שבירת הלוחות – המסובב מחטא

1) בפרשת תשא (לד, א), או עקב (י"ד, ב) – ראה ראה דא"ג מהרש"א כא ד"ה אשר שברת.

2) כי מוכיח ש"לעיני כל ישראל – שנשאו לבו לשבור הלוחות כו" מונה הכתוב גבי המעלות והשבחים של משה, לכן הוכרח רש"י להוסיף "והסכימה כו".

3) ע"ז ד, ב. פירוש רש"י שם.

4) כי ענין התשובה בכלל – הורה כבר אדם הראשון וכו' (מדרש תהלים צב, ב. וראה גם ב"ר פפ"ד, יט – בנוגע לראובן).

5) וכאמור חז"ל במקום שבעלי תשובה עומדין אפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם (רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ד – כדעת ר' אבהו ברכות לד, ב (וראה ספר המאמרים תש"ט עמוד 381 בהערה. לקוטי שיחות חלק יד עמוד 163)).

והעיר, שמהלשון "אין יכולים לעמוד" – ולא "אינם עומדין" (כבברכות שם) – משמע שהמקום שבעלי תשובה עומדין הוא למעלה אפילו מבחי' ה"יכולת" [שנעלה מבחי' "כח" – (ראה ד"ה מן המיצר תש"ט פ"ד. ובכ"מ)] דצדיקים.

6) שמות רבה ר"פ מו.

7) להעיר מתוספות שבת שם.

8) באור התורה וארא ריש עמוד קכג (לענין אחר).

9) עקב ט, יז.

10) רש"י סוף פרשת ברכה.

11) משנה תענית כו, סוף עמוד א. ואף שתיקון התענית הוא בעיקר מצד הבקעת העיר [שלכן יש אומרים שבתחילה תיקנו צום הרביעי בט' בו (טור אורח חיים סימן תקמט)] – הרי מפשטות הענין משמע, שכל ה"חמשה דברים" שאירעו ב"ז בתמוז שייכים להתענית. וכמו שמסיים בטור שם: להבקעת העיר ולצורת שהוכפלו בו. ועוד להעיר שמצד הענין דמגלגלין .. חובה ליום חייב (תענית כט, א. ערכין יא, ב) הרי הקביעות שזהו יום חובה הייתה בשבירת הלוחות.

12) זכר"ח, יט וכפירוש המצודות דוד שם. וראה לקוטי שיחות חלק ט עמוד 352 בהערה. חלק ח עמוד 553 הערה 13. חלק טו עמוד 414 ואילך.

13) ומכיון כי ביום פקדי ופקדתי – לחטא העגל (סנהדרין קב, א) מובן ששלימות התשובה תהי' אך לעתיד לבא כשיביטל החטא לגמרי.

14) להעיר מד"ה יותן לך תרס"ו (ס"ע צב) [בנוגע להמעלה דתלמוד בבלי לגבי תלמוד ירושלמי, שהיא בדוגמת המעלה שבלוחות השניות לגבי לוחות הראשונות (שם עמוד צג)] ש"עיקר הגילוי מזה יהי' לעתיד".

15) ספרי ורש"י ברכה לד, ב.

לג, כח – וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יעטפו טל

ב. שמעתי זה ימים כבירים משם גדול א' פי' בפסוק וזאת הברכה, וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש, דידוע (תנחומא ישן תולדות) דבשביל ג' דמעות של עשו אשר הוריד, אנחנו בגלות עד דיתבטלון אינון דמעין וכ"ה בזוהר (ח"ב ע' יב), וקשה הרי כמה אלפי רבוא פעמים כבר הורידו כנחל דמעה בני ישראל, בפרט בימים הקדושים הללו, וכי עדיין לא נתבטלו אותן ג' דמעות.

והשיב בזה דרב יוחנן ס"ל מין במינו לא בטיל, ודמעין בדמעין הוה מין במינו ואין מן הראוי שיתבטל, אולם אם לא היו שוים בטעמם דמעין שלנו עם דמעין דעשו שפיר היו בטלין כמו מין בשאינו מינו. והנה עשו בכה על שנטל ממנו יצחק ברכות של עולם

הזה, ואנחנו אילו היינו בוכים לתכלית השלימות בשביל גלות השכינה או מחמת שניטל מהם עשר קדושות שנתקדשו בהן, ומיום שחרב המקדש הטומאה מתגברת והולכת יום יום, וחסרנו מזבח וקרבנות שהיו מכפרים עלינו בשעירים העומדים לגורלו ושני תמידים, של שחר כפר על עברות של לילה ושל לילה על עבירות של יום, ואנו אין לנו לא נביא ולא חוזה לא מנהל ולא מחזיק בידנו, אזי היו שפיר מתבטלין דמעין דעשו שהיו לצורך עולם הזה בדמעות שלנו שהם לצורך גבוה עולם הבא, לא כן אם כוונתנו ג' כ לצורך עולם הזה.

וז"ש וישכון ישראל בטח כן הי' ראוי להיות, ועכ"ז זה זמן רב אשר אנחנו בדד יושבים, והתירוץ בזה משום דעין יעקב מה שאנו בוכים על ארץ דגן ותירוש בשביל עולם הזה, וה"ל מין במינו עם דמעות של עשו, ומש"ה אינם בטלים. חוות יאיר

אגרות קודש

ב"ה, י"ב תשרי, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מלפני ראש השנה, שנתקבל בימים שאין הזמן גרמא לענות בענין הדורש עיון, ואתו רוב הסליחה על עכוב המענה,

בו כותב ע"ד עבודתו ומשרתו בקדש ב... וע"ד הקישוים שיש לו וכו' וכאילו בספק עומד האם להמשיך בעבודה שם, או שיעתיק מושבו לעיר אחרת וכו',

ודעתי ברורה [מיוסדת ע"פ ששמענו כ"פ בכגון דא מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע] אשר עליו להמשיך בקדש במקומו עתה, ובפרט שהרי כבר נראית הזזה לטובה, ולא רק הזזה אלא גם שינוי ממשי, ומחזק עוד פשיטות האמורה שנסיעתו משם עלולה להרוס ולבטל כל ההישגים דעד עתה. ובדאי שימצאו כמה שיפרשו הנסיעה מהתם - כנסיה ובריחה מן המערכה, ובדאי לדכוותי ידוע טבע בעלי בתים ופסקי בע"ב (עין סמ"ע ונתיבות המשפט שו"ע חלק חושן משפט סי' סע"ד) וחזק יהי' בטחונו, אשר סו"ס יצליח להעמיד הקהלה על מכונה הראוי, וכמאמר חז"ל (בזהר ובמדרש): אני ישנה בגלותא ולבי ער להקב"ה לתורתו ומצותיו,

והרי נכנסנו ז"ע בשנה חדשה שהיא שנה תמימה, שנה ועיבורה, שנת השמיטה אשר עלי' נאמר שבת לה', (יעוין בפירוש הרמב"ן שם).

בכבוד ובברכת הצלחה בכל האמור לבשו"ט ולחג שמח.

♦ יום ראשון י"א תשרי ♦

לג (א) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אֱלֹהִים
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ:
א וְיָדָא בְּרַכְתָּא דִּי בְרִיךְ מֹשֶׁה נִבְיָא דִּי יֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם מוֹתָהּ:

הש"י וְזֹאת הַבְּרָכָה • לִפְנֵי מוֹתוֹ. (ספרי) סְמוּךְ לְמִיתָתוֹ שָׁאם לֹא עֲכָשׁוּ, אִימָתִי?.

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה מִסִּינֵי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהַר
פָּאֲרֹן וְאַתָּה מִרְבַּבֶּת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דֵּת לְמוֹ:
ב וַיֹּאמֶר יי מִסִּינֵי אֲתַגְלִי וְהוֹר יִקְרָה מִשְׁעִיר
אֲתַחֲזִי לְנָא אֲתַגְלִי בַּגְבְּרָתָהּ מִטּוֹרָא דְּפָאֲרֹן
וְעַמָּה רַבַּבֶּת קֳדִישִׁין פֶּתַב זְמִינָה מְגוֹ אֲשַׁתָּא
אוֹרִיתָא יִהֵב לְנָא:

הש"י וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינֵי בָּא • (שם) פֶּתַח תַּחֲלָה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם, וְאַחֵר
כֶּף פֶּתַח בְּצִרְכֵּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׂבַח שֶׁפֶתַח בּוֹ יֵשׁ בּוֹ הַזְכָּרָת זְכוֹת לְיִשְׂרָאֵל. וְכָל זֶה דֶּרֶךְ רִצּוֹי הוּא, כְּלוֹמֵר כִּדְאִי
הֵם אֵלּוּ שֶׁתַּחֲוֹל עֲלֵיהֶם בְּרַכָּה. מִסִּינֵי בָּא • יֵצֵא לְקֶרְאָתָם כְּשֶׁבָאוּ לְהַתִּיצֵב בְּתַחֲתִית הָהָר, בְּחֶזֶק הַיּוֹצֵא לְהַקְבִּיל
פְּנֵי כָּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שְׁמוֹת יט) "לְקֶרְאֵת הָאֱלֹהִים", לְמַדְּנוּ שֶׁיֵּצֵא כְּנֻגָּדָם. וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ • (ספרי) שֶׁפֶתַח לְבָנֵי עֲשׂוֹ
שֶׁיִּקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא רִצּוֹ. הוֹפִיעַ • לָהֶם. מִהַר פָּאֲרֹן • שֶׁהָלַךְ שָׁם וּפֶתַח לְבָנֵי יִשְׁמָעֵאל שֶׁיִּקְבְּלוּהָ, וְלֹא רִצּוֹ.
וְאַתָּה • לְיִשְׂרָאֵל (שם). מִרְבַּבֶּת קֹדֶשׁ • וְעַמּוֹ מְקַצֵּת רַבּוּת מִלֵּאכֵי קֹדֶשׁ וְלֹא כָּלָם, וְלֹא רַבָּם, וְלֹא כְּדֶרֶךְ בֶּשֶׁר וְנָדָם
שֶׁמִּרְאָה כָּל כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְתַפְאֳרָתוֹ בְּיוֹם חֲפָתוֹ. אֵשׁ דֵּת • שֶׁהִיתָה כְּתוּבָה מֵאֵז לִפְנֵי בָּאֵשׁ שְׁחוּרָה עַל גְּבִי אֵשׁ לְכַנָּה,
נִתֵּן לָהֶם בְּלוֹחוֹת פֶּתַב יְד מִינּוּ. דְּבַר אַחֵר: "אֵשׁ דֵּת", כְּתַרְגוּמוֹ, שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

(ג) אַף חִבֵּב עַמִּים כָּל־קִדְשָׁיו בִּידְךָ וְהֵם תָּכּוּ לְרַגְלְךָ יִשְׂרָאֵל
מִדְּבַרְתִּיךָ:
ג אַף חִבְּבִנּוֹן לְשִׁבְטָא כָּל קֳדִישׁוּהִי בֵּית
יִשְׂרָאֵל בַּגְּבוּרָא אִפְקִינוֹן מִמַּעֲרִים וְאַנּוֹן
מִדְּבָרִין תַּחוֹת עֲנֻנְךָ נְטִלִין עַל מִימְרָךְ:

הש"י אַף חִבֵּב עַמִּים • גַּם חִבָּה יִתְּרָה חִבֵּב אֶת הַשִּׁבְטִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד קְרוֹי 'עַם', שֶׁהָרִי בְּנִימִין לְבָדּוֹ הָיָה עֲתִיד
לְהוֹלֵד כְּשֶׁאֱמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיעֲקֹב: (בראשית לה) "גוֹי וְקָהָל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּנִּי". כָּל־קִדְשָׁיו בִּידְךָ • נִפְשׁוֹת
הַצְּדִיקִים גְּנוּזוֹת אֵתוֹ, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: (ש"א כח) "וְהִיתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". וְהֵם תָּכּוּ
לְרַגְלְךָ • וְהֵם רְאוּיִים לְכָךְ, שֶׁהָרִי תָכּוּ עֲצָמָן לְתוֹךְ תַּחֲתִית הָהָר לְרַגְלְךָ, בְּסִינֵי. תָכּוּ לְשׁוֹן פְּעֻלּוֹ, הַתּוֹכּוֹ לְתוֹךְ
מְרָגְלוֹתֶיךָ. יִשְׂאֵל מִדְּבַרְתִּיךָ • נִשְׂאוֹ עֲלֵיהֶם עַל תּוֹרָתְךָ. מִדְּבַרְתִּיךָ • הַמֶּ"ם בּוֹ קְרוֹב לִיסוּד, כְּמוֹ: (במדבר ו) "וַיִּשְׁמַע
אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהִי", וְאַשְׁמַע אֶת מִדְּבַר אֱלֹהִי, כְּמוֹ 'מִתְדַּבֵּר אֵלַי', אַף זֶה "מִדְּבַרְתִּיךָ", מֵה שֶׁהִיתָ מִדְּבַר
לְהַשְׁמִיעֵנִי לֵאמֹר לָהֶם. טִישׁ פּוֹרְפֶּרֶלִיר"ש בְּלַע"ז (עֵינֵי אוֹנֵט עֵרֶד נִדְּבָנִי). וְאוֹנֵקְלוֹס תַּרְגָּם שֶׁהָיוּ נֹסְעִים עַל פִּי דְּבָרֶיךָ, וְהַמֶּ"ם
בּוֹ שְׁמוֹשׁ, מְשַׁמֵּשֶׁת לְשׁוֹן מִן. דְּבַר אַחֵר: "אַף חִבֵּב עַמִּים", אַף בְּשַׁעַת חֲבָתָן שֶׁל הָאֲמוֹת שֶׁהָרִיתָ לָהֶם פְּנִים
שׁוֹחָקוֹת, וּמִסִּרְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל בִּידְךָ. כָּל־קִדְשָׁיו בִּידְךָ • כָּל צְדִיקֵיהֶם וְטוֹבֵיהֶם דְּבָקוּ בְּךָ וְלֹא מִשׁוּ מֵאַחֲרֶיךָ, וְאַתָּה
שׁוֹמְרָם. וְהֵם תָּכּוּ לְרַגְלְךָ • וְהֵם מִתְמַצְעִים וּמִתְכַּנְּסִים לְתַחַת צִלְךָ. יִשְׂאֵל מִדְּבַרְתִּיךָ • מְקַבְּלִים גִּירוֹתֶיךָ וְדִתּוֹתֶיךָ
בְּשִׁמְחָה, וְאַלֶּה דְּבָרֵיהֶם.

(ד) תּוֹרָה צִוְּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קֹהֶלֶת יַעֲקֹב:
ד אוֹרִיתָא יִהֵב לְנָא מֹשֶׁה מְסֻרָה יִרְתָּא
לְכַנְשֵׁת יַעֲקֹב:

הש"י תּוֹרָה • אֲשֶׁר צִוְּה לָנוּ מֹשֶׁה, מוֹרְשָׁה הִיא לְקֹהֶלֶת יַעֲקֹב, אֲחֻזָּנוּהָ וְלֹא נַעֲזָבָהּ.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת כֹּט עַמ' 230)

אַחֲזָנוּהָ וְלֹא נַעֲזָבָהּ (רש"י לג, ד) לְכַאֲוָרָה, אִיךְ מִתְאַמֵּס לְשׁוֹן אֲחִיזָה לְגַבֵּי תּוֹרָה, וּמִתְאַמֵּס יוֹתֵר לְשׁוֹן שְׁמִיעָה, לְמוֹד, שְׁמִירָה וְכַדּוּמָה.
וְיֵשׁ לוֹמֵר, דִּהְנֶה אֲחֻזָּנוּהָ אֵינוֹ מִלְשׁוֹן אֲחִיזָה וּתְפִיסָה, אֲלֵא מִלְשׁוֹן אֲחֻזָּה. דִּהְנֶה הַמּוֹכֵר שְׂדֵה אֲחֻזָּה חוּצָה לְבַעֲלִים בְּשִׁנְת הַיּוֹבֵל,
תִּשְׁוֹבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ (בְּהר כה, י ואילו); מִכֵּינֵן שֶׁזֶּה אֲחֻזָּתוֹ, הִיא קְשׁוּרָה אֵלָיו תָּמִיד. וְאַף כָּאן: בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְשׁוּרִים לְתוֹרָה בְּכָל
מִצְוָה, אֲפִילוֹ כְּשֶׁנִּמְסְרִים בְּיַד הָאֲמוֹת (אַף חִבֵּב עַמִּים), כִּי הִיא מוֹרְשָׁה - יְרוּשָׁה וְאַחֲזָהּ.

(ה) וַיְהִי בִּישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שְׁבָטֵי
יִשְׂרָאֵל:
ה הוֹתָה בִּישְׂרָאֵל מֶלֶכָא בְּאַתְכַּנְשׁוֹת רִישֵׁי
עַמָּא בַּחֲדָא שְׁבָטָא דִּישְׂרָאֵל:

כ"י • ויהי • הקדוש ברוך הוא. בישרון מלך • תמיד על מלכותו עליהם. בהתאסף • בכל התאסף ראשי השבון אסיפתם. ראשי • כמו (שמות ל) "כי תשא את ראש", ראויין אלו שאברכם. דבר אחר: "בהתאסף", בהתאסף יחד, באגדה אחת ושלוש ביניהם הוא מלכם, ולא כשיש מחלקת ביניהם.

(ו) יחי ראובן ואל-ימת ויהי מתיו מספר: ס

כ"י • יחי ראובן • בעולם הזה. ואל-ימת • לעולם הבא, שלא יזכר לו מעשה בלהה. ויהי מתיו מספר • נמנין במנין שאר אחיו, דגמא היא זו כענין שנאמר: (בראשית לה) "וישכב את בלהה, ויהיו בני יעקב שנים עשר", שלא יצא מן המנין.

(ו) וזאת ליהודה ויאמר שמע יהוה קול יהודה ואל-עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה: פ

כ"י • וזאת ליהודה • סמך יהודה לראובן, מפני ששניהם הודו על קלקול שבדיהם, שנאמר: (איוב טו) "אשר חכמים גידו וגו', להם לבדם וגו' ולא עבר זר בתוכם", (כ"ק צב) ועוד פרשו רבותינו שכל מ' שנה שהיו ישראל במדבר, היו עצמות יהודה מתגלגלין בארון מפני נדוי שקבל עליה, שנאמר: (בראשית מו) "וחטאתי לאבי כל הימים", אמר משה: 'מי גרם לראובן שיודה? יהודה וכו'". שמע ה' קול יהודה • תפלת דוד, ושלמה, ואסא מפני הכושים, ויהושפט מפני העמונים וחקקה מפני סנחריב. ואל-עמו תביאנו • לשלום מפני המלחמה (ספרים אחרים: מן המלחמה). ידיו רב לו • יריבו ריבו וינקמו נקמתו. ועזר מצריו תהיה • על יהושפט התפלל, על מלחמת רמות גלעד: (דה"ב יח) "ויזעק יהושפט, וה' עזרו". דבר אחר: "שמע ה' קול יהודה", (ספרי) כאן רמז ברכה לשמעון מתוך ברכותיו של יהודה. ואף כשחלקו ארץ ישראל, נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה, שנאמר: (יהושע יט) "מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון". וימפני מה לא יחד לו ברכה בפני עצמו? שהיה בלבו עליה על מה שעשה בשמים, קר

כתוב באגדת תהלים (מזמור צ.) •

• יום שני י"ב תשרי •

(ח) ויללוי אמר תמיד ואוריה לאיש חסידך אשר נסיתו במפה תריבהו על-מי מריבה:

כ"י • ויללוי אמר • ועל לוי אמר. תמיד ואוריה • כלפי שכינה הוא מדבר. אשר נסיתו במסה • שלא נתלוננו עם שאר המלכנים. תריבהו וגו' • כתרוממו. דבר אחר: "תריבהו על מי מריבה", נסתקפת לו לבא בעלילה, אם משה אמר: (במדבר כ) "שמעו נא המורים", אהרן ומרים מה עשו? • אור החיים

(ט) האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת-אחיו לא הפיר ואת-בני לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך ינצרו:

כ"י • האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו • כשחטאו בעגל ואמרת: (שמות לב) "מי לה' אלי", נאספו אלי כל בני לוי, וצויתם להרג את אבי אמו והוא מישראל, או את אחיו מאמו, או את בן בתו, וכן עשו. ואי אפשר לפרש אביו ממש, ואחיו מאביו, וכן בניו ממש, שהרי לויים הם ומשכט לוי לא חטא אחד מהם, שנאמר: (שם) "כל בני לוי". כי שמרו אמרתך • לא יהיה להם אלהים אחרים. ובריתך ינצרו • ברית מילה, שאותם שגולדו במדבר של ישראל לא מלו את בניהם, והם היו מולין ומלין את בניהם (ספרים אחרים: אותם שגולדו במדבר, שישראל לא מלו את בניהם, והם היו מולין) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (27 קוטי שיחות 1 עמ' 39)

נאספו אלי כל בני לוי וצויתם להרוג • • וכן עשו (רש"י לג ט) רש"י כתב בפרשת תשא (לב, כט) שהכהנים זכו לכהונה מפני שהענישו את עובדי העגל. ולכאורה, על פי זה הרי זה צריך להיות בכל שבט לוי, לא דווקא כהנים. וראה רש"י במדבר ג, יב (והלויים, שלא עבדו עבודת אלילים, נבחרו לתהיה) ודברים י, ח (וטעיתם בעגל, ובני לוי לא טעו), שפרש על הלויים. אבל בשניהם פרש הטעם דלא טעו בעגל, ולא שהרגו. ואין כאן מקומו.

(י) יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְעֵקֶב וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׁרָאֵל יִשְׁמוּ קְטוֹרֶה
בְּאַפֶּךָ וְכָלִיל עַל־מִזְבְּחֶךָ:
כז"י יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ • רְאוּיִין אֵלֹו לְכָךְ. וְכָלִיל • עוֹלָה.

(יא) בְּרַךְ יְהוָה חִילוֹ וּפַעַל יָדָיו תִּרְצֶה מִחֵן מִתְּנִים קָמִיו
וּמִשְׁנָאוֹ מִן־יְקוֹמוֹן: ׀

כז"י" מִחֵן מִתְּנִים קָמִיו • מִחֵן קָמִיו מִכַּת מִתְּנִים, כְּעִנְיָן שְׁנָאֵמַר: (תהלים טט) "וּמִתְּנִיהֶם תָּמִיד הַמַּעַד", וְעַל הַמַּעוֹרְרִין
עַל הַכֹּהֵנָה אָמַר כֵּן. דָּבָר אַחֵר: רָאָה שְׁעִתִּידִין חֲשָׁמוֹנָאֵי וּבְנֵי לְהִלָּחֵם עִם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם, לְפִי שְׁהִיו
מוֹעֲטִים: י"ב בְּנֵי חֲשָׁמוֹנָאֵי וְאֶלְעָזָר כִּנְגֵד כְּמָה רַבּוּת. לְכָךְ נֶאֱמַר: "בְּרַךְ ה' חִילוֹ וּפַעַל יָדָיו תִּרְצֶה". וּמִשְׁנָאוֹ
מִן־יְקוֹמוֹן • מִחֵן קָמִיו וּמִשְׁנָאוֹ מֵהֵיוֹת לָהֶם תְּקוּמָה.

(יב) לְבַנְיָמִן אָמַר יָדִיד יְהוָה יִשְׁכֵּן לְבִטַּח עָלָיו חֶפֶץ עָלָיו
כָּל־הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן: ׀

כז"י" לְבַנְיָמִן אָמַר • לְפִי שְׁבִרְכַּת לִוי בְּעִבּוֹדַת הַקְּרָפָנוֹת וְשֶׁל בְּנִימִין בְּבָנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחִלְקוֹ, סִמְכָן זֶה לָזֶה,
וְסִמְךָ יוֹסֵף אַחֲרָיו שָׁאֵף הוּא מִשְׁכֵּן שִׁילָה הָיָה בְּנוֹי בְּחִלְקוֹ, שְׁנָאֵמַר: (שם עח) "וַיִּמָּאֵס בְּאֵהֶל יוֹסֵף וְגו'", וּלְפִי שְׁבִית
עוֹלָמִים חֲבִיב מִשִּׁילָה, לְכָךְ הַקָּדִים בְּנִימִין לְיוֹסֵף. חֶפֶץ עָלָיו • מְכַסֶּה אוֹתוֹ וּמִגֵּן עָלָיו. כָּל־הַיּוֹם • לְעוֹלָם.
מִשְׁנִבְחָהּ יְרוּשָׁלַיִם, לֹא שָׁרְתָה שְׁכִינָה בְּמָקוֹם אַחֵר. וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן • בְּגִבָּה אֲרָצוֹ הָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּנוֹי, אֵלָּא
שְׁנִמּוּךְ כ"ג אִמָּה מַעֲיִן עֵיטָם, וְשֵׁם הָיָה דַּעְתּוֹ שֶׁל דָּוִד לְבָנוֹתוֹ, כְּדֹאִיתָא בְּשִׁחִיטַת קֳדָשִׁים: 'אִמְרֵי נִחְתִּי בֵּיה פּוֹרְתָא',
מִשּׁוּם דְּכִתִּיב: "וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן", אֵין לָךְ נֶאֱחָה בְּשׁוֹר יוֹתֵר מִכְּתָפָיו.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת י עמ' 146)

אִמְרֵי, נִחְתִּי בֵּיה פּוֹרְתָא (רש"י לג, יב) בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲמוּרָה לְהָאִיר אוֹר אֱלֹקֵי לְכָל הָעוֹלָם, עַד לְחִלְקוֹ הַכִּי נִמּוּךְ. לָכֵן לֹא הָיָה
גְּבוּהָ לְגִמְרֵי מִן הָעוֹלָם, כִּי אִזּוּ הָיָה נֶעֱלָה מִכְּדֵי שִׁיּוּכֵל לְהָאִיר לְכָל הָעוֹלָם; אֵלָּא נִחְתִּי בֵּיה פּוֹרְתָא, וְאִזּוּ הוּא שִׁיּוּךְ וְקָרֹב לְעוֹלָם.
וְהוּא הַדִּין לְמִקְדָּשׁ הַפְּרָטִי שֶׁבְּתוֹךְ כָּל יְהוּדִי: כְּשֶׁנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית שָׁבוּ אֵינָה בְּבִחִינַת הַתְּנַשְׁאוֹת וְהַבְּדִלָה מִנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית, גּוֹפּוּ,
וְחִלְקוֹ בְּעוֹלָם, אֵלָּא הִיא מִתְּעַסְקַת אֶתֶם וּמִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, בְּכֵדִי לְבָרְרָם וּלְזַכֶּכֶם – נֶעֱשִׂים כָּלֶם מִשְׁכֵּן וּמִקְדָּשׁ לְהַשְׁרָת
הַשְּׁכִינָה. אוֹר הַחַיִּים

♦ יום שלישי י"ג תשרי ♦

(יג) וַיְלִיֹּסְךָ אָמַר מְבִרְכַת יְהוָה אֲרָצוֹ מִמֶּגֶד שָׁמַיִם מִפֶּלַח
וּמִתְהוֹם רִבְצַת תַּחַת:
כז"י" מְבִרְכַת ה' אֲרָצוֹ • שֶׁלֹּא הִיָּתָה בְּנִחְלַת הַשְּׁבָטִים אֲרָץ מְלָאָה כָּל

טוֹב כְּאַרְצוֹ שֶׁל יוֹסֵף. מִמֶּגֶד • לְשׁוֹן עֲדָנִים וּמִתְקָ. וּמִתְהוֹם • שֶׁהִתְהוֹם עוֹלָה וּמִלְחָלַח אוֹתָהּ מִלְמָטָה. אֵתָה מוֹצֵא
בְּכָל הַשְּׁבָטִים בְּרַכְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, מַעֲיִן בְּרַכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (שִׁיחוֹת ש"פ בְּרֹאשִׁית תַּשְׁכ"א – תוֹרַת מִנְחָם הַתּוֹעֵדוּת כט עמ' 131)

שֶׁלֹּא הִיָּתָה בְּנִחְלַת הַשְּׁבָטִים אֲרָץ מְלָאָה כָּל טוֹב כְּאַרְצוֹ שֶׁל יוֹסֵף (רש"י לג, יג) בְּאַחַת הַפְּעָמִים הַנִּדְרוֹת שֶׁכְּבוֹד קְדוּשַׁת
מוֹרֵי וְחַמֵּי אֲדָמוֹ"ר דָּבָר עַל עֲצָמוֹ, הוּא אָמַר: אֲרָצוֹ שֶׁל 'יוֹסֵף' מְבִרְכַת בְּכָל טוֹב. תִּנּוּ יָדְכֶם וְתִסְיָעוּ לְעַבֵּד אוֹתָהּ! בְּאַרְץ יֵשׁ הַכֹּל,
וְכֹאשֶׁר יַעֲבִדוּ אוֹתָהּ – הִיא תִתֵּן כָּל טוֹב. וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שְׁאֲרָץ זֶה מְבִרְכַת הֵן בְּרוּחַ, מִגֵּד שָׁמַיִם מְטֵל, וְהֵן בְּנֶשֶׁם, תְּהוֹם רִבְצַת
תַּחַת.

(יד) וּמִמֶּגֶד תְּבוֹאֹת שָׁמַיִשׁ וּמִמֶּגֶד גִּרְשׁ יִרְחִים:
יָד וְעַבְדָּא מִגְּדָנִין וְעַלְלָן מִיבּוּל שְׁמָשׁ
וְעַבְדָּא מִגְּדָנִין מִרִישׁ יִרַח בִּירַח:

שיעור יומי ליום רביעי י"ד תשרי ושנים מקרא ואחד תרגום – לג – פרשת וזאת הברכה נט

כ"י • וממַגֵּד תְּבוּאֹת שְׁמֶשׁ • שֶׁהִיְתָה אֶרְצוֹ פְּתוּחָה לַחֲמָה, וּמִמֶּתֶקֶת הַפְּרוֹת. גֵּרֶשׁ יִרְחִים • יֵשׁ פְּרוֹת שֶׁהִלְכָּנָה מִבְּשִׁלְתָּן, וְאֵלוֹ הֵן: קְשׁוּאִין וְדִלוּעִין. דְּבַר אַחֵר: "גֵּרֶשׁ יִרְחִים", שֶׁהָאֶרֶץ מְגֵרֶשֶׁת וּמוֹצִיָּאָה מִחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ.

(מ) וּמֵרִאֵשׁ הָרִיר־קָדָם וּמִמַּגֵּד גִּבְעוֹת עוֹלָם: טו וּמֵרִישׁ טוּרִיָּא בְּפִירִיָּא וּמִטוֹב רָמָן דְּלֹא פִסְקוֹן:

כ"י • וּמֵרִאֵשׁ הָרִיר־קָדָם • וּמִבְרַכַת מֵרִאשִׁית בְּשׁוּל הַפְּרוֹת, שֶׁהָרִירָה מְקִדִּימִין לְבִכּוֹר בְּשׁוּל פְּרוֹתֶיהֶם. דְּבַר אַחֵר: מַגִּיד שֶׁקִּדְמָה בְּרִיָּאתָן לְשָׂר הָרִים. גִּבְעוֹת עוֹלָם • גִּבְעוֹת הָעוֹשׂוֹת פְּרוֹת לְעוֹלָם וְאִינָן פּוֹסְקוֹת מִעֲצֹר הַגְּשָׁמִים.

(מז) וּמִמַּגֵּד אֶרֶץ וּמִלֵּאָה וְרִצּוֹן שִׁכְנֵי סִנְה תְּבוּאָתָהּ לְרִאֵשׁ יוֹסֵף וְלִקְדָּקֵד נִזִּיר אָחִיו: טז וּמִטוֹב אֶרְעָא וּמִלֵּאָה רֵעִי לֵה דִשְׁכַּנְתָּה בְּשִׁמְיָא וְעַל מִשָּׁה אֲתִגְלִי בְּאֶסְנָא יִתֵּן כָּל אֲלִין לְרִישָׁא דִּי־יֹסֵף וְלִגְנִיָּא פְּרִישָׁא דְאַחוּהִי:

כ"י • וְרִצּוֹן שִׁכְנֵי סִנְה • כְּמוֹ שׁוֹכֵן סִנְה, וְתִהְיֶה אֶרְצוֹ מִבְרַכַת מְרִצּוֹנוֹ וְנִחַת רִחוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנִּגְלָה עָלֵי תַחֲלָה בְּסִנְה. רִצּוֹן • נִחַת רוּחַ וּפְיוּס, וְכֵן כָּל רִצּוֹן שֶׁבִּמְקָרָא. תְּבוּאָתָהּ • בְּרַכָּה זֹאת לְרִאֵשׁ יוֹסֵף. נִזִּיר אָחִיו • שֶׁהִפְרִשׁ מֵאָחִיו בְּמִכִּירָתוֹ.

(יז) בְּכוֹר שׁוּרוֹ הָדָר לוֹ וְקִרְנֵי רֵאִם קִרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יִנָּח וְיַחֲדוּ אֶפְסִי־אֶרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אֲלֵפֵי מְנַשֶּׁה: יז רַבָּא דְבִנְהִי זִינָא לֵה וּגְבוּרִין דְּאֲתַעֲבִידָא לֵה מִקְדָּם תִּקְפָּא וְרִימָא דִּילֵה גִבְרַתָּה עִמָּמִיָּא יִקְטֹל בְּחֲדָא עַד סִיפֵי אֶרְעָא וְאִנּוֹן רַבּוּתָא דְּבֵית אֶפְרַיִם וְאִנּוֹן אֲלֵפִיָּא דְּבֵית מְנַשֶּׁה:

כ"י • בְּכוֹר שׁוּרוֹ • יֵשׁ בְּכוֹר שֶׁהוּא לְשׁוֹן גְּדֻלָּה וּמִלְכוּת, שְׁנֶאֱמַר: (תהלים פט) "אֵף אֲנִי בְכוֹר אֲתִנְהוּ", וְכֵן: (שמות ד) "בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל". בְּכוֹר • מֶלֶךְ הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וְהוּא יְהוֹשֻׁעַ. שׁוּרוֹ • שִׁפְחוֹ קֶשֶׁה כְּשׁוֹר לְכַבֵּשׁ כְּמָה מְלָכִים. הָדָר לוֹ • נִתּוֹן לוֹ, שְׁנֶאֱמַר: (במדבר כז) "וְנִתְּנָה מִהוֹדֶךָ עָלָיו". וְקִרְנֵי רֵאִם קִרְנָיו • שׁוֹר כַּחוֹ קֶשֶׁה, וְאִין קִרְנֵי נְאוֹת, אֲבָל רֵאִם קִרְנֵי נְאוֹת וְאִין כַּחוֹ קֶשֶׁה, נִתֵּן לִיהוֹשֻׁעַ כַּחוֹ שֶׁל שׁוֹר, וְיוֹפֵי קִרְנֵי רֵאִם. אֶפְסִי־אֶרֶץ • שְׁלִשִׁים וְאַחַד מְלָכִים, אִפְשָׁר שֶׁכֻּלָּם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיוּ? אֵלָּא אִין לֶךְ כָּל מֶלֶךְ וְשִׁלְטוֹן, שֶׁלֹּא קָנָה לוֹ פְּלִטְרִין וְאַחֲזָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁחֲשׂוֹבָה לְכֻלָּם הִיא, שְׁנֶאֱמַר: (ירמיה ג) "נִחַלַת צְבִי צִבְאוֹת גּוֹיִם". וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם • אוֹתָם הַמְּנַגְּחִים הֵם הָרַבְבוֹת שֶׁהִיג יְהוֹשֻׁעַ שָׁבָא מֵאֶפְרַיִם. וְהֵם אֲלֵפֵי מְנַשֶּׁה • הֵם הָאֲלָפִים שֶׁהִיג גִּדְעוֹן בְּמִדְיָן, שְׁנֶאֱמַר: (שופטים ח) "וְזוֹכַח וְצִלְמִנֵּעַ בְּקִרְקֵר וְגו'".

• יום רביעי י"ד תשרי •

(יח) וְלִזְבוּלָן אָמַר שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתָךְ וְיִשְׁשֹׁכֶר בְּאַהֲלִיךָ:

כ"י • וְלִזְבוּלָן אָמַר • אֵלוֹ חֲמִשָּׁה שְׁבָטִים שֶׁבִּרְךָ בְּאַחֲרוֹנָה: זְבוּלָן גִּדְ דָּן נִפְתָּלִי וְאָשֵׁר – כָּפַל שְׁמוֹתֵיהֶם לַחֲזָקָם וּלְהִגָּבִירָם, לְפִי שֶׁהָיוּ חֲלָשִׁים שֶׁבְּכָל הַשְּׁבָטִים, הֵם הֵם שֶׁהוֹלִיךְ יוֹסֵף לִפְנֵי פְרָעָה, שְׁנֶאֱמַר: (בראשית כז) "וּמִקְצָה אָחִיו לָקַח חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים", לְפִי שֶׁנִּרְאִים חֲלָשִׁים וְלֹא יֵשִׁים אוֹתָם לוֹ שָׂרִי מִלַּחֲמָתוֹ. שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתָךְ וְיִשְׁשֹׁכֶר בְּאַהֲלִיךָ • זְבוּלָן וְיִשְׁשֹׁכֶר עָשׂוּ שְׁתֵּפוֹת: "זְבוּלָן לַחוּף יָמִים יִשְׁכֹּן", וְיוֹצֵא לְפָרָקֻמְיָא בְּסִפִּינוֹת וּמִשְׁתַּכֵּר וְנוֹתֵן לַחוּף פִּי שֶׁל יִשְׁשֹׁכֶר, וְהֵם יוֹשְׁבִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. לְפִיכָךְ הַקָּדִים זְבוּלָן לְיִשְׁשֹׁכֶר, שֶׁתּוֹרָתוֹ שֶׁל יִשְׁשֹׁכֶר עַל יְדֵי זְבוּלָן הִיְתָה. שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתָךְ • הִצֵּלַח בְּצִאתָךְ לְסוֹחֲרָה. וְיִשְׁשֹׁכֶר • הִצֵּלַח בִּישִׁיבַת אֲהֻלֶיךָ לַתּוֹרָה, לִישֵׁב וּלְעֹבֵר שָׁנִים וְלִקְבֹּעַ חֲדָשִׁים, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר: (ד"ה יב) "וּמִבְּנֵי יִשְׁשֹׁכֶר יוֹדְעֵי בִינָה לְעֵתִים... רִאשִׁיָּהֶם מְאֵתִים", רִאשִׁי סִנְהֵרָאוֹת הָיוּ עוֹסְקִים בְּכָךְ, וְעַל פִּי קִבְיעַת עֲתִידָהֶם וְעִבּוּרֵיהֶם. אור החיים

(יט) עַמִּים הִרְיָקְרָאוּ שָׁם וַיִּפְחוּ זִבְחִי־צֶדֶק כִּי שָׁפַע יָמִים יִינָקוּ וְיִשְׁפְּנִי טְמוּנֵי חוֹל: יט שְׁבָטִיָּא דִּישְׂרָאֵל לְטוֹר בֵּית מִקְדָּשָׁא יִתְבַּנְּשׁוּן תַּמָּן יִפְסוּן נִכְסֵת קוּדְשִׁין לְרַעְוָא אַרְי נִכְסֵי עִמָּמִיָּא יִיכְלוּן וְסִימָא דְּמִשְׁמָרָא בְּחֵלָא מִתְגַּלְיָא לְהוֹן:

כ"ה • שבע רצון • שהיתה ארצו שבעה כל רצון יושביה. ים ודרום ירשה • ים פגרת נפלה בחלקו, ונטל מלא

שיעור יומי ליום חמישי ט"ו תשרי ושנים מקרא ואחד תרגום – לג – פרשת וזאת הברכה סא
 חבל חרם בדרומה, לפרש חרמים ומכמורות. ירשה • לשון צווי, כמו (דברים א) "עלה רש", והטעם שלמעלה ברי"ש מוכיח, כמו: ירש, ידע, לקח, שמע, כשמוסיף בו ה"א, יהיה הטעם למעלה: שמעה, ידעה, סלחה, לקחה, אף כאן: "ירשה", לשון צווי. ובמסרת הגדולה מצינו באלפא ביתא לשון צווי דטעמיהון מלעיל.

(כד) וּלְאִשָּׁר אָמַר בְּרוּךְ מִבְּנִים אֲשֶׁר יְהִי רְצוֹי אֶחָיו וְטַבֵּל
 בְּשֵׁמֶן רִגְלוֹ:
 כד ולאשר אמר ברוך מבנים אשר יהי רצוי אחיו וטבל בשרץ ויתרבי בתפנוקי מלכין:

רש"י • ברוך מבנים אשר • ראיתי בספרי: אין לה בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר, ואיני יודע כיצד. יהי רצוי אחיו • שהיה מתרצה לאחיו בשמן אנפיקיון ובקפלאות, והם מרצין לו בתבואה. דבר אחר: "יהי רצוי אחיו", שהיו בנוותיו נאות, והוא שנאמר בדברי הימים: (א ו) "הוא אבי ברית", שהיו בנוותיו נשואות לכהנים גדולים, הנמשחים בשמן זית. וטבל בשמן רגלו • (ספרי) שהיתה ארצו מושכת שמן כמעין, ומעשה שנצטרכו אנשי לודקא לשמן, מנו להם פולמוסטוס אחד וכו' כדאיתא במנחות (פ"ה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 109)

שהיו בנוותיו נאות . . נשואות לכהנים גדולים (רש"י לג, כד) יש לשאל, מה הקשר בין שני הדברים. ויש לומר, דהנה הנזי האמתי של אשה הוא צניעותה, כל כבודת בת מלך פניה. וצניעות מביאה ומועילה לכהונה גדולה, כפי שנאמר במדרש שאשה צנועה ראויה שתנשא לכהן ותעמיד פניהם גדולים, ובזכות צניעותה זכתה קמחית לבנים ששמשו בכהונה גדולה. אשה צנועה זוכה לבנים 'כהנים גדולים', כלומר: הכהן הגדול נכנס לקדש הקדשים, שם היה הארון, שבו הלוחות, שעליהם חקוקות עשרת הדברות (לא כתובות בדיו, שהוא דבר נוסף על הקלף); וכמו כן, האדם והתורה שלומד הם דבר אחד.

(כה) בְּרוּל וְנַחֲשֶׁת מְנַעֲלָךְ וּכְיִמְיָךְ דְּבִאָדָה:
 כה תקיף בפרזלא ונחשא וכימי עולמתך תקפף:

רש"י • ברוך ונחשת מנעלה • עכשו הוא מדבר כנגד כל ישראל, שהיו גבוריהם יושבים בערי הספר ונועלים אותה, שלא יוכלו האויבים ליכנס בה, כאלו היא סגורה במנעולים ובקריחים של ברוך ונחשת. דבר אחר: "ברוך ונחשת מנעלה", ארצכם נעולה בהרים שחוצבין מהם ברוך ונחשת, וארצו של אשר היתה מנעולה של ארץ ישראל. וכימיה דבאד • וכימיה שהם טובים לה, שהן ימי תחלתה, ימי נעוריה, כך יהיו ימי זקנתה, שהן דואבים, זבים ומתמוטטים. דבר אחר: "וכימיה דבאד", וכימיה שהם טובים לה, כמנין ימיה כל הימים אשר אתם עושים רצונו של מקום יהיו דבאד, שכל הארצות יהיו דובאות בסף וזהב לארץ ישראל, שתהא מברכת בפרות, וכל הארצות מתפרנסות הימנה וממשיכות לה כספם וזהבם, אשקלוג"ט, הפסך והזהב כלה מהם, שהן מזיבות אותם לארצכם.

(כו) אֵין פֶּאֶל יִשְׂרוֹן רִכָּב שְׁמַיִם בְּעוֹרָךְ וּבִגְאוּתוֹ שְׁחָקִים:
 כו לית אלה פאלהא דישראל דשכנתה בשמיא בסעדה ותקפה בשמי שמיא:

רש"י • אין פאל ישרון • דע לה ישרון, שאין פאל בכל אלהי העובדי כוכבים, ולא בעורף צורם. רכב שמים • הוא אותו אלה שבעזרה, ובגאותו הוא רוכב שחקים.

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו", ולא הפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את הפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את הפטרה הקשורה עם פרשת השבוע".

התוועדות חלק א תשמ"ה עמוד 351

הפטרה ליו"ט ראשון של סוכות זכריה פרק יד

יְד אֵהְיָ יוֹם־בָּא לְהוֹחֶה וְחִלַּק שְׁלָלָךְ בְּקִרְבְּךָ: כִּוְאִסְפֹּתִי אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֶל־יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה וְלִלְבָדָה הָעִיר וְנִשְׁפּוּ הַבָּתִּים וְהַנָּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה וַיֵּצֵא חֲצֵי הָעִיר בַּגּוֹלָה וַיֵּתֶר

הָעָם לֹא יִכְרֹת מִן־הָעִיר: ג וַיֵּצֵא יְהוָה וּנְלָחֶם בַּגּוֹיִם הָהֵם בַּיּוֹם הַלַּחֲמֹ בַּיּוֹם קָרֵב:
 ה וַעֲמִדּוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם־הַהוּא עַל־הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָם וּנְבַקַע הַר הַזֵּיתִים
 מִחֲצִי מִזְרַחָה וְיָמָה גַּיָא גְדוֹלָה מְאֹד וּמֵשׁ חֲצִי הַהָר צָפוֹנָה וְחֲצִי נִגְבָּה: ה וְנִסְתָּם
 גַּיָא־הָרֵי כִּי־יִגְעוּ גִּיְהָרִים אֶל־אֶצֶל וְנִסְתָּם כַּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הָרָעַשׁ בַּיּוֹם עֲזִיָּה
 מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּבֹא יְהוָה אֱלֹהֵי כָל־קְדָשִׁים עִמָּד: ו וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לֹא־יִהְיֶה אוֹר יְקָרוֹת
 וְקִפְאוֹן: ז וְהָיָה יוֹם־אֶחָד הוּא יוֹדַע לִיהוָה לֹא־יוֹם וְלֹא־לֵילָה וְהָיָה לְעַת־עָרֵב יִהְיֶה־אוֹר:
 ח וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מִי־חַיִּים מִירוּשָׁלַם חֲצִים אֶל־הַיָם הַקְדָמוֹנִי וְחֲצִים אֶל־הַיָם
 הָאֲחֵרוֹן בִּקְיֹץ וּבְחֶרֶף יִהְיֶה: ט וְהָיָה לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה
 אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד: י יִסּוּב כָּל־הָאָרֶץ כַּעֲרֵבָה מִגֹּבַע לְרִמּוֹן נֹגֵב יְרוּשָׁלַם וְרֵאמָה וְיִשְׁבָּה
 תַּחְתִּיָּה לְמִשְׁעַר בְּנִימָן עַד־מְקוֹם שַׁעַר הָרֵאשׁוֹן עַד־שַׁעַר הַפְּנִים וּמִגְדַל חֲנַנְיָאֵל עַד יִקְבִי
 הַמֶּלֶךְ: יא וַיֵּשְׁבוּ כָּה וְחֶרֶם לֹא יִהְיֶה־עוֹד וְיִשְׁבָּה יְרוּשָׁלַם לְבִטָּח: יב וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה
 אֲשֶׁר יִגַּף יְהוָה אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל־יְרוּשָׁלַם הֵמָּה בְּשׂוֹר וְהוּא עֹמֵד עַל־רַגְלָיו
 וְעֵינָיו תִּמְקְנָה בְּחִירֵיהֶן וּלְשׁוֹנוֹ תִּמְקַם בְּפִיהֶם: יג וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מְהוּמַת־יְהוָה רַבָּה
 בָּהֶם וְהַחֲזִיקוּ אִישׁ יָד רֵעֵהוּ וְעָלְתָה יָדוֹ עַל־יַד רֵעֵהוּ: יד וְגַם־יְהוּדָה תִּלָּחֶם בִּירוּשָׁלַם
 וְאַסֵּף חֵיל כָּל־הַגּוֹיִם סָבִיב זָהָב וְכֶסֶף וּבָגְדִים לָרֵב מְאֹד: טו וְכֵן תִּהְיֶה מַגָּפַת הַפּוֹס הַפָּרֹד
 הַגָּמֵל וְהַחֲמוֹר וְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמַּחֲנוֹת הַהֵמָּה כַּמַּגָּפָה הַזֹּאת: טז וְהָיָה כָּל־הַנוֹתָר
 מִכָּל־הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל־יְרוּשָׁלַם וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת
 וְלַחֹג אֶת־חֹג הַסְּפּוֹת: יז וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפַּחַת הָאָרֶץ אֶל־יְרוּשָׁלַם
 לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא עֲלִיהֶם יִהְיֶה הַגָּשֶׁם: יח וְאִם־מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם
 לֹא־תַעֲלֶה וְלֹא בָּאָה וְלֹא עֲלִיהֶם תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה אֲשֶׁר יִגַּף יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יַעֲלוּ
 לַחֹג אֶת־חֹג הַסְּפּוֹת: יט וְזֹאת תִּהְיֶה חַטָּאת מִצְרַיִם וְחַטָּאת כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לַחֹג
 אֶת־חֹג הַסְּפּוֹת: כ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה עַל־מִצְלוֹת הַפּוֹס קֹדֶשׁ לִיהוָה וְהָיָה הַסִּירוֹת בְּבֵית
 יְהוָה כַּמִּזְבֵּחַ לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: כא וְהָיָה כָּל־סִיר בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה קֹדֶשׁ לִיהוָה צְבָאוֹת
 וּבָאוּ כָּל־הַזִּבְחִים וּלְקַחוּ מֵהֶם וּבִשְׁלוּ בָהֶם וְלֹא־יִהְיֶה כֹנַעֲנִי עוֹד בְּבֵית־יְהוָה צְבָאוֹת בַּיּוֹם
 הַהוּא:

♦ יום שישי ט"ז תשרי ♦

הפטרה ליום טוב שני של סוכות מלכים א, ח

ח ג וַיִּקְהֲלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירַח הָאֲתָנִים בַּחֹג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי:
 ד וַיָּבֹאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאָרוֹן: ה וַיַּעֲלוּ אֶת־אָרוֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל

מוֹעֵד וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֵהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם: וְהַמִּלֶּכֶד שְׁלֹמֹה
 וְכָל־עַדֹת יִשְׂרָאֵל הַנוֹעְדִים עָלָיו אֹתוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן מְזַבְּחִים צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ וְלֹא
 יִמְנוּ מֶרֶב: וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ
 הַקֹּדֶשִׁים אֶל־תַּחַת בְּנֵי הַכְּרוּבִים: ה כִּי הַכְּרוּבִים פָּרְשִׁים בְּנָפִים אֶל־מְקוֹם הָאָרוֹן וַיִּסְבּוּ
 הַכְּרוּבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־בְּדָיו מִלְמַעְלָה: ט וַיֵּאָרְכוּ הַבָּדִים וַיֵּרְאוּ רֹאשֵׁי הַבָּדִים מִן־הַקֹּדֶשׁ
 עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרְאוּ הַחֹצֶצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: י אֵין בָּאָרוֹן רֶק שְׁנֵי לַחֹת
 הָאֲבֹנִים אֲשֶׁר הֵנִחַ שָׁם מֹשֶׁה בְּחֹרֵב אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם: יא וַיְהִי בְצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ וַהֲעֵנָן מָלֵא אֶת־בַּיִת יְהוָה: יב וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים
 לַעֲמֹד לְשֵׁרֶת מִפְּנֵי הָעֲנָן כִּבְדֹּד־יְהוָה אֶת־בַּיִת יְהוָה: יג אַז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר
 לְשֹׁכֵן בַּעֲרָפֶל: יד בָּנָה בְּנִיתִי בַּיִת זֶכֶל לָךְ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים: טו וַיִּסֹּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו
 וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קֹהֵל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קֹהֵל יִשְׂרָאֵל עָמַד: טז וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דְּוֹד אָבִי וּבִידּוֹ מָלֵא לֵאמֹר: ז מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי
 אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בַחֲרֹתִי בְעִיר מִכָּל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לַיהוָה שְׁמִי שָׁם
 וּאֲבַחֵר בְּדוֹד לַיהוָה עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: יח וַיְהִי עִם־לֵבָב דָּוִד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: יט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יָעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לֵבְבְךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְשְׁמִי
 הַטִּיבֶתָ כִּי הָיָה עִם־לֵבְבְךָ: כ רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בְּנֶךָ הַיָּצֵא מִחֲלָצֶיךָ
 הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לְשְׁמִי: כא וַיָּקָם יְהוָה אֶת־דָּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וְאָקָם תַּחַת דָּוִד אָבִי וְאֲשַׁב
 עַל־כַּפֵּא יִשְׂרָאֵל בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וְאִבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כב וְאֲשֵׁם שָׁם
 מְקוֹם לְאָרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

(כו) מַעֲנֶה אֱלֹהֵי קֹדֶם וּמִתַּחַת זֶרַעַת עוֹלָם וַיִּגְרֹשׁ מִפְּנֶיךָ
 אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד:

כ"א • מַעֲנֶה אֱלֹהֵי קֹדֶם • לְמַעַן הֵם הַשְׁחָקִים לֵאלֹהֵי קֹדֶם, שֶׁקֹּדֶם לְכָל אֱלֹהִים, וּבִרְרָ לֹו שְׁחָקִים לְשִׁבְתוֹ וּמַעֲוֹנָתוֹ,
 וּמִתַּחַת מַעֲוֹנָתוֹ כָּל בְּעָלֵי זֶרַע שׁוֹכְנִים. זֶרַעַת עוֹלָם • סִיחוֹן וְעוֹג וּמַלְכֵי כְנָעַן, שֶׁהָיוּ תִּקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל עוֹלָם,
 לְפִיכָךְ, עַל כִּרְחֹם יַחֲרֹדוּ וַיִּזְוְעוּ וּכְחֹם חָלַשׁ מִפְּנֵיו. לְעוֹלָם אֵימַת הַגְּבוּהָ עַל הַנְּמוּךְ, וְהוּא שֶׁהַפֶּחַ וְהַגְּבוּרָה שֶׁלוֹ
 בְּעֶזְרָךְ. וַיִּגְרֹשׁ מִפְּנֶיךָ אוֹיֵב • וַיֹּאמֶר לָךְ 'הַשְׁמֵד אוֹתָם'. מַעֲנֶה • כָּל תִּבְהָ שְׁצָרִיכָה לְמֹ"ד בְּתוֹחֶלְתָּה הַטִּיל לָהּ
 ה"א בְּסוּפָהּ.

(כח) וַיִּשְׁכֵּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל־אֶרֶץ דָּגֵן
 וּתִירוֹשׁ אֶף־שְׁמִיו יַעֲרֹפוּ־טָל:

כ"ח • בְּטַח בְּדָד • כָּל יַחֲדִיד וְיַחֲדִיד "אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ",
 מִפְּזָרִין וְאֵין צָרִיכִין לְהִתְאַסֵּף וּלְיִשְׁבַּע יַחַד מִפְּנֵי הָאוֹיֵב. עֵין יַעֲקֹב • כְּמוֹ: (בְּמִדְבָּר יא) "וַעֲיִנוֹ כְּעֵין הַבַּדְלָח", כְּעֵין הַבְּרָכָה
 שֶׁבְּרַכְּם יַעֲקֹב, לֹא כְּבָדָד שֶׁאָמַר יִרְמְיָה: (יִרְמְיָה טו) "בְּדָד יִשְׁבְּתִי", אֲלֵא כְּעֵין הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטִיחָם יַעֲקֹב: (בְּרֵאשִׁית כח) "וְהָיָה

אלהים עמכם, והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם". יצרפו • יטיפו. אף שמיו יצרפו-טל • אף ברכתו של יצחק נוספת על ברכתו של יעקב: (שם כז) "ויתן לך האלהים מטל השמים וגו'".

כט טובך ישראל לית דכותך עמא דפרקנה
(מז) גדם יי תקיף בסעדך ודמן קדמוהי
נצחון גבורתך וכדבון סנאך לך ואת על
פריקת צוארי מלכיהון תדרך:

(כט) אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם נוֹשָׁע בַּיְהוָה מִגֵּן עֲזָרְךָ
וְאֲשֶׁר־חָרַב גְּאוֹתְךָ וּיִכְחָשׁוּ אֵיבֶיךָ לָךְ וְאֶתָּה עַל־
בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרֹךְ: ם

כס"א אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל • לאחר שפרט להם הברכות, אמר להם: 'מה לי לפרט לכם, כלל דבר: הכל שלכם'. אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ • תשועתך בה' אשר הוא מגן עזרך, (ואשר הוא) חרב גאותך. ויכחשו איביך לך • כגון הגבעונים שאמרו: (יהושע ט) "מֵאָרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ עִבְדֶּיךָ וְגו'". ואתה על-במותימו תדרך • כענין שנאמר: (שם י) "שִׁימוּ אֶת רַגְלֵיכֶם עַל צוּאְרֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה".

• שבת קודש י"ז תשרי •

א וסלק משה ממישרא דמואב לטורא דנבו
ריש דמתא די על אפי ירחו ואחזיה יי ית
כל ארעא ית גלעד עד דין:

(א) וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֶרְבַת מוֹאָב אֶל־הַר נָבוֹ רֹאשׁ הַפְּסָגָה
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֶת־
הַגִּלְעָד עַד־דִּין:

כס"ב מֵעֶרְבַת מוֹאָב אֶל־הַר נָבוֹ • כמה מעלות היו, ופסען משה בפסיעה אחת. אֶת־כָּל־הָאָרֶץ • הראהו את כל ארץ ישראל בשלמותה, והמציקין העתידין להיות מציקין לה. עַד־דִּין • הראהו בני דין עובדים עבודת כוכבים, שנאמר: (שופטים יח) "וַיִּקְיֶמוּ לָהֶם בְּנֵי דִן אֶת הַפֶּסֶל", והראהו שמשון שעתיד לצאת ממנו למושיע.

ב וית כל נפתלי וית ארעא דאפרים ומנשה
וית כל ארעא דיהודה עד ימא מערבא:

(ב) וְאֶת כָּל־נַפְתָּלִי וְאֶת־אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאֶת כָּל־
אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן:

כס"ג וְאֶת כָּל־נַפְתָּלִי • הראהו ארצו בשלמותה וחרבנה, והראהו דבורה וברק מקדש נפתלי גלחמים עם סיסרא וחילותיו. וְאֶת־אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה • הראהו ארצם בשלמותה וחרבנה, והראהו יהושע נלחם עם מלכי כנען, שבא מאפרים, וגדעון שבא ממנשה, נלחם עם מדין ועמלק. וְאֶת כָּל־אֶרֶץ יְהוּדָה • בשלמותה וחרבנה, והראהו מלכות בית דוד ונצחונם. עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן • ארץ המערב בשלמותה וחרבנה. דבר אחר: אל תקרי 'הים האחרון', אלא 'היום האחרון', הראהו הקדוש ברוך הוא כל המארעות שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים.

ג וית דרומא וית מישרא בקעתא דירחו
קרתא דדקליא עד צער:

(ג) וְאֶת־הַנֶּגֶב וְאֶת־הַכְּפָר בַּקְעַת יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים עַד־
צֶעֶר:

כס"ד וְאֶת־הַנֶּגֶב • ארץ הדרום. דבר אחר: מערת המכפלה, שנאמר: (במדבר יג) "וַיַּעֲלֻ בְנֵגֶב, וַיָּבֹאוּ עַד חֶבְרוֹן". וְאֶת־הַכְּפָר • הראהו שלמה יוצק כלי בית המקדש, שנאמר: (מלכים א י) "בַּכְּפָר הִיָּדֵדן יִצְקֶם הַמֶּלֶךְ בַּמַּעֲבָה הָאֲדָמָה".

ד ואמר יי לה דא ארעא די קימית לאברהם
ליצחק וליעקב למימר לבניך אתננה
אחזיתך בעיניך ולתמן לא תעבר:

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזֶרְעֲךָ אֶתְנֶנָּה הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינֶיךָ
וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר:

כס"ה לֵאמֹר לְזֶרְעֲךָ אֶתְנֶנָּה הָרְאִיתִיךָ • כדי שתלך ותאמר לאברהם, ליצחק וליעקב: 'שבועה שנשבע לכם הקדוש ברוך הוא, קימה', וזהו לאמר, לך ה' הראיתיה לך, אבל גזרה היא מלפני ששמה לא תעבר, שאלולי כך, הייתי מקנימך עד שתראה אותם נטועים וקבועים בה, ותלך ותגיד להם.

(ה) וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֲבַד־יְהוָה בָּאָרֶץ מוֹאָב עַל־פִּי יְהוָה: ה ומית תמן משה עבדא דיי בארעא דמואב על מימרא דיי:

כס"י וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה • אֶפְשָׁר מֹשֶׁה מֵת, וְכַתִּיב: "וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה"? אֵלָּא עַד כָּאן כָּתַב מֹשֶׁה, מִכָּאן וְאִילָן כָּתַב יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: אֶפְשָׁר סֵפֶר הַתּוֹרָה חֹסֵר כְּלוּם, וְהוּא אָמַר (לעיל לא): "לִקְחוּ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה"? אֵלָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר, וּמֹשֶׁה כּוֹתֵב בְּדַמְעָה. עַל־פִּי ה' • בְּנִשְׁקָהּ.

(ו) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנִי בָאָרֶץ מוֹאָב מוֹל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא־יָדָע: אִישׁ אֶת־קִבְרֹתָו עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ו יקבר יתה בחילתא בארעא דמואב לקבל בית פעור ולא ידע אנש ית קברתה עד יקמא הדין:

כס"י וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ • הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוֹדוֹ. (ספרי נשא) רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר: הוּא קִבֵּר אֶת עֲצָמוֹ, וְזֶהוּ אֶחָד מִשְׁלָשָׁה אֲתִין שֶׁהִיָּה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ בּוֹ, כִּיּוֹצֵא בּוֹ (במדבר ו) "בְּיוֹם מָלֵאת יָמַי נִזְרוּ יִבִּיָּא אוֹתוֹ", הוּא מְבִיא אֶת עֲצָמוֹ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ (ויקרא כב) "וְהִשְׁיִאוּ אוֹתָם עוֹן אֲשָׁמָה", וְכִי אַחֲרִים מִשְׁיִאִים אוֹתָם? אֵלָּא הֵם מִשְׁיִאִים אֶת עֲצָמָם. מוֹל בֵּית פְּעוֹר • קִבְּרוּ הָיָה מוֹכֵן שָׁם מִשְׁשֶׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית, לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה פְעוֹר, וְזֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרָאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת (אבות פ"ה) •

(ז) וּמֹשֶׁה בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָתוֹ לֹא־כִהְתָּה עֵינָיו: וְלֹא־נָס לַחֵה: ז ומשה בר מאה ועשרין שנין בד מית לא כהת עינוהי ולא שנא זיו יקרא דאפוהי:

כס"י וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ • אֵף מִשְׁמַת. וְלֹא־נָס לַחֵה • לַחֲלוּחִית שָׁבוּ, לֹא שָׁלַט בּוֹ רָקְבוֹן וְלֹא נִהְפָּךְ תֹּאֵר פְּנָיו. אור החיים

(ח) וַיִּכְבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה בְּעֶרְכָּת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם: וַיָּתֵמוּ יָמֵי בְּכִי אֲבֵל מֹשֶׁה: ח ויכבו בני ישראל ית משה במישריתא דמואב תלתין יומין וישלימו יומי בכיתא אבלא דמשה:

כס"י בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • הַזְּכָרִים, אֲבֵל בְּאֶהֱרֹן מִתּוֹךְ שֶׁהָיָה רוֹדֵף שְׁלוֹם וְנוֹתֵן שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לָרֵעֵהוּ וּבֵין אִשָּׁה לְבַעְלָהּ, נֶאֱמַר: (במדבר כ) "כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל", זְכָרִים וּנְקִבּוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד ענ"י 255)

הַזְּכָרִים, אֲבֵל בְּאֶהֱרֹן . . זְכָרִים וּנְקִבּוֹת (רש"י לד, ח) לְכַאֲרָה, מוֹדֵעַ מִזְכִּירִים בַּעֲת מִיתַת מֹשֶׁה אֶת הַחֲסָרוֹן שֶׁלוֹ לִגְבֵי אֶהֱרֹן. וַיֵּשׁ לוֹמַר: אֶהֱרֹן עָשָׂה שְׁלוֹם עַל יְדֵי שְׁשֻׁנָּה קִצַּת מִן הָאָמֶת, אֵף מֹשֶׁה, שִׁמְדָתוֹ אָמֶת, אֵינוֹ מְסַגֵּל לַפֶּעַל בְּדֶרֶךְ זוּ. וַיֵּשׁ בָּזָה מֵה שָׁאִין בָּזָה: מֹשֶׁה – אֵינוֹ נוֹטֶה מִן הָאָמֶת. אֶהֱרֹן – מְבִיא שְׁלוֹם לְכָל יְהוּדִי, גַּם אֲדָם כִּזָּה שֶׁבִּשְׁבִּילוֹ מְכַרְחִים לְשׁוֹנוֹת מִן הָאָמֶת. בְּמִשְׁפַּח חַיִּי מֹשֶׁה, כְּשֶׁהָיָה עֹסוֹק בְּמַלּוּי תַּפְקִידוֹ, הָיָה עֹסוֹק כְּלוֹ בְּעִבּוּדָה שְׁלוֹ, מִדַּת הָאָמֶת; אֲבֵל כְּאִשְׁרֵי הַשְּׁלִים שְׁלִיחוֹתוֹ, הִרְגִּישׁ אֶת מַעֲלַת הַנְּהַגַת אֶהֱרֹן.

(ט) וַיְהִי־שָׁע בִּן־נֹון מָלֵא רוּחַ חֲכָמָה כִּי־סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֱלֹוֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ט ויהושע בר נון מלי רוח חכמתא ארי סמך משה ית ידוהי עלוהי וקבילו מנה בני ישראל ועבדו כמא די פקיד יי ית משה:

(י) וְלֹא־קָם נִבְיָא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדָעוּ יְהוָה: פָּנִים אֶל־פָּנִים: י ולא קם נביא עוד בישראל כמשה די אתגלי לה יי אפין באפין:

כס"י אֲשֶׁר יָדָעוּ ה' פָּנִים אֶל־פָּנִים • שֶׁהָיָה לְבוֹ גַּס בּוֹ וּמִדְּבַר אֱלֹוֵי כָּל עַת שְׂרוּצָה, כַּעֲנִין שְׁנֵאמַר: (שמות לב) "וַיַּעֲתָה אֶעְלָה אֶל ה'", (במדבר ט) "עֲמִדוּ וְאַשְׁמְעָה מִה יִצְוֶה ה' לָכֶם".

(יא) לְכָל־הָאֲתֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלַחוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת: בָּאָרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל־עַבְדָּיו וּלְכָל־אַרְצָהּ: יא לכל אתיא ומופתיא די שלחה יי למעבד בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעה:

(יב) וְלִכְלֹךְ הַיָּד הַחֲזָקָה וְלִכְלֹךְ הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה
מִשָּׁה לְעֵינֵי כָּל־יִשְׂרָאֵל:
יב וְלִכְלֹךְ יָדָא תַּקְפָּתָא וְלִכְלֹךְ חֲזוּנָא רַבָּא דִּי
עֲבַד מִשָּׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל: חזק

כ"י"א וְלִכְלֹךְ הַיָּד הַחֲזָקָה • שְׁקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּלוּחוֹת בְּיָדָיו. וְלִכְלֹךְ הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל • נָסִים וּגְבוּרוֹת שֶׁבִּמְדָּבָר
הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. לְעֵינֵי כָּל־יִשְׂרָאֵל • שֶׁנֶּשְׂאוּ לְבוֹ לְשֹׁכֵר הַלוּחוֹת לְעֵינֵיהֶם, שְׁנֵאמַר: (לעיל ט) "וְאֲשַׁבְּרֶם
לְעֵינֵיהֶם", וְהַסְפִּימָה דַּעַת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְדַעְתּוֹ, שְׁנֵאמַר: (לעיל י) "אֲשֶׁר שִׁבְרָתָּ", יִישַׁר כִּתְּךָ שֶׁשִּׁבְרָתָּ (שבת

: פז)

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש כב עמ' כה)

לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְפָרֶשׁ אֶת סְמִיכוֹת הַתּוֹרָה סוּפָה תַּחֲלָתָהּ, עַל פִּי מַה שֶּׁהִקְשׁוּ רַז"ל (נדרים לט, ב) וְהִכְתִּיב אֵין כָּל חֵדֶשׁ
תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. וְזֶהוּ הַמִּשְׁוֹן הַכְּתוּבִים: לְכָל הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים . . אֲשֶׁר עָשָׂה . . (וְאֵין זֶה חֵדֶשׁ, כִּי אִם) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים, כִּי
תִּנְאֵי הַתֵּנָה הַקֶּבֶ"ה עִם כָּל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בַּעַת הַבְּרִיאָה בְּנוֹגַע לְנָסִים (בראשית רבה ה, ה. זח"ב קצח, ב. פירוש המשניות להרמב"ם ותוספות
יום טוב אבות ה, ו).

מ"א פסוקים, גאוא"ל סימן. חסלת פרשת וזאת הברכה

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו
גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד
– יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה
המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע".

התועודיות חלק א תשמ"ה עמוד 351

הפטרה לשבת חול המועד סוכות יחזקאל פרק לח

לח יי וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּיוֹם בּוֹא גֹגַל עַל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה תַּעֲלֶה חֲמָתִי בְּאַפִּי:
יט וּבִקְנֵאתִי בְּאִש־עֲבָרְתִּי דְּבִרְתִּי אִם־לֹא בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה רַעַשׁ גָּדוֹל עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל: כ וְרַעַשׁוּ
מִפְּנֵי דִגְיֵי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחֵית הַשָּׂדֶה וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׁ עַל־הָאֲדָמָה וְכָל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
הָאֲדָמָה וְנִהְרְסוּ הַהָרִים וְנִפְּלוּ הַמִּדְרָגּוֹת וְכָל־חוֹמָה לָאָרֶץ תִּפּוֹל: כא וּקְרָאתִי עָלָיו לְכָל־הָרִי חֲרֹב
נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה חֲרֹב אִישׁ בְּאַחִיו תִּהְיֶה: כב וְנִשְׁפָּטְתִּי אֹתוֹ בְּדֶבֶר וּבַדָּם וּגְשָׁם שׁוֹטֵף וְאֲבָנִי
אֶלְגָּבִישׁ אִשׁ וּגְפָרִית אֶמְטִיר עָלָיו וְעַל־אֲנָפָיו וְעַל־עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אֹתוֹ: כג וְהִתְגַּדַּלְתִּי
וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִזְדַּעַתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְיִדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוִה: לד א וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנֵּבֵא עַל־גֹּגַל
וְאֶמְרָתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ גֹּגַל נָשִׂיא רָאשׁ מִשָּׁךְ וְתִבֵּל: כו וְשִׁבְבְּתִיךָ וְשִׁשְׁאֲתִיךָ
וְהַעֲלִיתִיךָ מִיִּרְכַּתִּי צִפּוֹן וְהִבְאוֹתִיךָ עַל־הָרִי יִשְׂרָאֵל: ג וְהִפִּיתִי קִשְׁתְּךָ מִיַּד שְׂמֹאלְךָ וְחִצֶּיךָ מִיַּד
יְמִינְךָ אַפִּיל: ד עַל־הָרִי יִשְׂרָאֵל תִּפּוֹל אֹתָהּ וְכָל־אֲנָפֶיךָ וְעַמִּים אֲשֶׁר אֹתָךָ לְעִיט צִפּוֹר כָּל־כְּנָף
וְחֵית הַשָּׂדֶה נִתְּתִיךָ לְאֹכְלָהּ: ה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל בִּי אֲנִי דְּבִרְתִּי נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה:
ו וְשִׁלַּחְתִּי־אֵשׁ בְּמִגּוֹן וּבִישְׁבֵי הָאִשִּׁים לִבְטַח וְיִדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוִה: ז וְאַת־שֵׁם קָדְשִׁי אוֹדִיעַ בְּתוֹךְ
עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְלֹא־אֲחַל אֶת־שֵׁם־קָדְשִׁי עוֹד וְיִדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי־אֲנִי יְהוִה קְדוֹשׁ בְּיִשְׂרָאֵל: ח הִנֵּה בָּאָה
וְנִהְיֶתָה נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה הוּא הַיּוֹם אֲשֶׁר דְּבִרְתִּי: ט וְיִצְאֹוּ יִשְׁבֵי עָרֵי יִשְׂרָאֵל וּבִעֲרֹו וְהִשִּׁיקוּ בְּנֹשֶׁק
וּמִגֶּן וְצִנָּה בְּקִשְׁתׁ וּבַחֲצִים וּבִמְקַל יָד וּבִרְמַח וּבִעֲרֹו בָהֶם אִשׁ שֶׁבַע שָׁנִים: י וְלֹא־יִשְׂאוּ עֲצִים

מִן־הַשָּׂדֶה וְלֹא יִחַטְּבוּ מִן־הַיְעָרִים כִּי בִנְשֹׁק יִבְעֲרוּ־אֵשׁ וְשָׁלְלוּ אֶת־שִׁלְלֵיהֶם וּבָזְזוּ אֶת־בְּזוּזֵיהֶם נָאִם
 אֲדֹנָי יְהוֹה: יֵא וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶתֶּן לָגֹג מְקוֹם־שֵׁם קָבֵר בְּיִשְׂרָאֵל גַּי הָעֵבְרִים קִדְּמַת הַיָּם
 וְחִסְמַת הָיָא אֶת־הָעֵבְרִים וְקָבְרוּ שֵׁם אֶת־גֹּג וְאֶת־כָּל־הַמוֹנֶה וְקָרְאוּ גַּיָּא הַמֶּזֶן גֹּג: יֵב וְקָבְרוּם
 בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טַהַר אֶת־הָאָרֶץ שִׁבְעָה חֳדָשִׁים: יֵב וְקָבְרוּ כָּל־עַם הָאָרֶץ וְהָיָה לָהֶם לְשֵׁם יוֹם
 הַכִּבְדִּי נָאִם אֲדֹנָי יְהוֹה: יֵב וְאֲנֹשֵׁי תְמִיד יִבְדִּילוּ עֵבְרִים בָּאָרֶץ מִקְבָּרִים אֶת־הַנּוֹתְרִים
 עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ לְטַהֲרָהּ מִקִּצָּה שִׁבְעָה־חֳדָשִׁים יַחְקְרוּ: טוֹ וְעָבְרוּ הָעֵבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עַצֶּם אָדָם
 וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוֹן עַד קָבְרוּ אֹתוֹ הַמְּקַבְּרִים אֶל־גַּיָּא הַמֶּזֶן גֹּג: טז וְגַם שֵׁם־עִיר הַמוֹנֶה וְטַהֲרוּ הָאָרֶץ:

יהושע פרק א

א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב מֹשֶׁה
 עֲבָדִי מָתָּ וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אַתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם
 לְבָנִי יִשְׂרָאֵל: ג כָּל־מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כִּפְרֹגְלָכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּנוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה:
 ד מִהַמִּדְבָּר וְהַלְבָנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר־פָּרָת כָּל אֶרֶץ הַחֲתִים וְעַד־הַיָּם הַגָּדוֹל מְבֹוא
 הַשָּׁמַיִשׁ יְהִיָּה גְבוּלָכֶם: ה לֹא־יִתְּצֵב אִישׁ לְפָנֶיךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֲהִיָּה עִמָּךְ
 לֹא אֶרְפֹּךְ וְלֹא אֶעֱזֹבְךָ: ו חֹזֶק וְאַמֶּץ כִּי אַתָּה תִּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי
 לְאַבוֹתֶם לָתֵת לָהֶם: ז רַק חֹזֶק וְאַמֶּץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּךְ מֹשֶׁה עֲבָדִי
 אֶל־תִּסּוֹר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן תִּשְׁפִּיל בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךָ: ח לֹא־יִמּוּשׁ סֶפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ
 וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וּלְיָלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַפְּתוּב בּוֹ כִּי־אֲנִי תִצְלִיחַ אֶת־דְּרָכְךָ וְאֲנִי תִשְׁפִּיל:
 ט הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֹזֶק וְאַמֶּץ אֶל־תַּעֲרֹץ וְאֶל־תַּחַת כִּי עִמָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךָ: י וַיִּצֹו
 יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: יֵא עָבְרוּ א בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וַיִּצֹו אֶת־הָעָם לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֶם צֹדָה
 כִּי בָּעוֹר א שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבֹוא לְרִשֵּׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: יב וְלִרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שִׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: יג זְכוּר אֶת־הַדָּבָר
 אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מְנִיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת:
 יד נְשִׁיכֶם טַפְכֶם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ חֲמִשִּׁים
 לִפְנֵי אַחֲיֵיכֶם כָּל גְּבוּרֵי הַחֵיל וְעֲזַרְתֶּם אוֹתָם: טו עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה א לְאַחֲיֵיכֶם כָּכֶם וִירָשׁוּ גַם־הֵמָּה
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם וּשְׁבַתֵּם לָאָרֶץ יְרִשְׁתֶּכֶם וִירִשְׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר א נָתַן לָכֶם
 מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזֶּרֶח הַשָּׁמֶשׁ: טז וַיַּעֲזְבוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה
 וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחֵנוּ נִלְךָ: יז כָּל אֲשֶׁר־שָׁמְעֵנוּ אֶל־מֹשֶׁה בֶּן נִשְׁמַע אֱלִיךָ רַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה: יח כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִמְרָה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכָל

אֲשֶׁר־תִּצְוֶנוּ יוֹמָת רַק חֹזֶק וְאַמֶּץ:

שיעורי תהלים לשבוע חג הסוכות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"א תשרי פרק כ מפרק ס עד סוף פרק סה	יום רביעי - י"ד תשרי פרק כ מפרק עב עד סוף פרק עו
יום שני - י"ב תשרי פרק כ מפרק סו עד סוף פרק סח	יום חמישי - ט"ו תשרי פרק כ מפרק עז עד סוף פרק עח
יום שלישי - י"ג תשרי פרק כ מפרק סט עד סוף פרק עא	יום שישי - ט"ז תשרי פרק כ מפרק עט עד סוף פרק פב
שבת קודש - י"ז תשרי פרק כ מפרק פג עד סוף פרק פז	

יום ראשון י"א תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קלג, כא. אד"ש... עד עמ' 266, בכל יום:

41 חדשיות, אלא גם אם עלה במחשבתו של מישהו לתת סכום גדול
42 יותר מאשר בשנים הקודמות, יקיים גם הוא בקשה זו לתת את
43 הסכום הנוסף במנות שבועיות או חדשיות. **כִּי הֵנָּה, מַלְכֵּךְ הַיְדוּעַ**
44 **לְכָל גִּדּוֹל מַעֲלַת הַזְרִיזוֹת בְּכָל הַמָּצוֹת,** – שיש להודורו בעשיית
45 מצוה לעשותה מה שמוקדם

1 **כא.** אגרת קודש זו כותב רבנו הזקן, לעורר את אלה שקיבלו על עצמם לתת
2 סכום כסף מסוים במשך השנה ל"כולל חב"ד", לתמוך בלומדי תורה ועוסקים
3 בעבודת ה' בארץ ישראל.

4 ההתעוררות היא, שלא יחבו לסוף השנה ויתנו אז את כל הסכום, אלא יחלקו
5 את הכסף למנות שבועיות או
6 לפחות חדשיות, שכן, מלבד
7 מעלת הזריזות בכל מצוה בכלל
8 ובצדקה ביחוד, ישנה מעלה
9 נוספת בנתינת סכום הכסף
10 (שרוצים לתת במשך השנה)
11 במנות מרובות, כפי שיסביר
12 טעמו של דבר. מתחיל רבנו הזקן
13 אגרתו זו בברכה לבני ישראל
14 הנקראים בכלל "אוהבי שמו"¹,
15 מצד האהבה שיש בבני ישראל
16 להקדוש ברוך הוא, ובמיוחד
17 אלה שנותנים לצדקה עבור
18 אלה שעוסקים בתורה ובעבודה
19 בארץ ישראל – נקראים הם
20 במיוחד "אוהבי שמו", שכן, ארץ
21 ישראל היא הרי ארץ אשר "עיני
22 ה' אלקיך בה"², מאירה שם
23 המשכה פנימית משם הוי', ושם
24 הוי' הוא הרי "שמו" המיוחד של
25 הקדוש ברוך הוא.

26 **אֲחֵר דְּרִישַׁת שְׁלוֹמָם, בְּמִשְׁפַּט לְאוֹהֲבֵי שְׁמוֹ,** – של הקדוש ברוך
27 הוא. **אֵל הַמִּתְנַדְּבִים בְּעַם, לַעֲשׂוֹת צְדָקָת ה' עִם אֶרְצוֹ**
28 **הַקְדוּשָׁה, לַתֵּת מְדֵי שְׁנָה בְּשָׁנָה חֶק הַקָּצוֹב מַעוֹת אֶרֶץ הַקִּדְשָׁה,**
29 – לתמוך ביושבי ארץ הקדוש, ארץ ישראל, תְּכַנֶּה וְתַבְנִינָה בְּמִתְחַדָּה
30 בְּיָמֵינוּ, אֲלֵיהֶם תִּמְנֶה מַלְתֵּי, וְתִגַּל בְּטַל אִמְרָתִי, – כלומר, רבנו
31 הזקן קורא ופונה אליהם – לְהוֹדוֹ לְזִרְיוֹם, – בהתאם לביטוי "אין
32 מזריזין אלא למזורזין", וְלַחֲזוֹק יָדִים רְפוּתִי, – כלומר, שברצון ובלב
33 לא חסר; קיים הרצון והרגש לתת⁷, אלא שהידים רפות לעשות זאת
34 בפועל. בְּמִתְנֵן דְּמִים – מַעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – מְדֵי שֶׁבֶת בְּשִׁבְתּוֹ,
35 וּלְפָחוֹת מְדֵי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ, מַעֲרָבֵי הַקָּצוֹב לַעֲרֵף שְׁנָה, – יחלקו
36 את הכסף המוקצב לכל השנה במנות שבועיות או לפחות במנות
37 חדשיות. וְכָל בְּסָף הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר עָלָה עַל לֵב אִישׁ לְהִתְנַדֵּב
38 בְּלִי גִדּוֹל לְפָרְנִסַּת אַחֵינוּ יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ הַקִּדְשָׁה, מְדֵי שְׁנָה בְּשָׁנָה.
39 – כפי הנראה רוצה רבנו הזקן להוסיף כאן, שלא רק את הסכומים
40 שקבעו לתת בשנים קודמות יחלקו עתה במנות שבועיות או

יותר, הנאמר וְנִשְׁנָה בְּדַבְרֵי

אגרת הקדש

47 **כא אד"ש** כמשפט לאוהבי שמו אל
48 המתנדבים בעם לעשות צדקת
49 ה' עם ארצו הקדושה לתת מדי שנה בשנה חוק
50 הקצוב מעות אה"ק תוב"ב אליהם תמוך מלתי ותול
51 כטל אמרתי לורזי לזרזים ולחזק ידיים רפות במתן
52 דמים מעות א"י מדי שבת בשבתו ולפחות מדי חדש
53 בחדשו מערכו הקצוב לערך שנה וכל כסף הקדשים
54 אשר עלה על לב איש להתנדב בלי גידול לפרנסת
55 אחינו יושבי אה"ק מדי שנה בשנה. כי הנה מלכד
56 הידוע לכל גדול מעלת הזריזות בכל המצות הנאמר
57 ונשנה בדברי רז"ל לעולם יקדים אדם לדבר מצוה
58 כו' וזריזותי דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד
59 לנו ולבנינו עד עולם כי העקדה עצמה אינה נחשבה
60 כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א"א ע"ה בשגם כי
61 ה' דיבר בו קח נא את בנך כו' והרי כמה וכמה
62 קדושים שמסרו נפשם על קדושת ה' גם כי לא
63 דיבר ה' בם רק שא"א ע"ה עשה זאת בוריות נפלאה
64 להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות
65 בְּשָׁגָם – בלחנו גם

66 בחשבון, כִּי ה' דִּבֶּר בּוֹ: "קַח נָא אֶת בְּנֶךְ בּוֹ"¹⁰, – שיקח את
67 יצחק לעקידה, וְהָרִי – הִיוּ בְּמָה וּבְמָה קְדוּשִׁים שְׁמִכְרוּ נַפְשָׁם
68 עַל קְרִשְׁתֵּי ה' נָם כִּי לֹא דִבֶּר ה' בָּם; – כיצד, איפוא, זה יכול
69 להיחשב לנסיון גדול כל כך לגבי אברהם אבינו, בשעה שהוא
70 נצטוו על כך מהקדוש ברוך הוא בעצמו? רַק – הגדלות של
71 העקידה היא בכך, שְׁאִבְרָהֶם אַבִּינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם עָשָׂה זֹאת
72 בְּזִרְיוֹת נִפְלְאוֹה, – "וּישכם אברהם בבוקר"¹¹, ויִיחַבּוּשׁ את
73 חמורו¹¹, חבש בעצמו את האוכף של החמור, ולא ציווה ולא חיבה
74 שמישהו אחר יעשה זאת¹², לְהִרְאוֹת – גם לאחרים, שְׁמִתָּהּ
75 וְחִפְצָּה – תענוגו הפנימי, לְמִלְאוֹת רָצוֹן קוֹנֵה וְלַעֲשׂוֹת נְחִת רוּחַ
76 לְיִזְרָאוֹ. – באחד ממאמריו, מ"ב בתמוז תש"ט¹³, מסביר כ"ק
77 אדמו"ר מהזריז צ"נ¹⁴, שעבודת בעלי תשובה היא להשפיע גם על
78 אחרים. בהתאם לכך יכולים לבאר, שכיוון שבענין העקידה היתה
79 העבודה במהופך ממדותו של אברהם אבינו (שהרי אברהם הוא
80 מדת האהבה, והעקידה היתה ענין של גבורה), "עתה ידעתי כי ירא

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה לעיל באגה"ק ס"ה דע"י צדקה עבד שמא קדישא וצדקה ניתנת מחמת מדת החסד שפנימיותה אהבה".
2. עקב יא, יב. 3. ע"פ איוב כט, כב. 4. האזינו לב, ב. 5. מכות כג, א. 6. ספרי במדבר א. 6. ע"פ ישעי' לה, ג. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"כחהמשך שהמדובר באלה שעלה על לבם להתנדב כו'". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר דבכתוב (ישעי' בסופו) מדי שבת - הכוונה
לשבת סוף השבוע ומדי חודש - לראש החודש". 9. נזיר כג, ב. ב"ק לח, ב. 10. וירא כב, ב. 11. שם, ג. 12. ראה פרש"י שם. 13. סה"מ
תש"ט ע' 184.

1 אלקים אתה¹⁴, שזה על דרך עבודת בעל תשובה המעמיד את
2 עצמו במהות אחרת, לכן רצה אברהם אבינו להראות גם לאחרים
3 את שמחתו ועונגו בקיום רצון הקדוש ברוך הוא בענין זה, וּמִמֶּנּוּ –
4 מאברהם אבינו – ובכוח שהוא העניק לבני ישראל בכל הדורות,
5 לְמַדּוּ רַז"ל¹⁵ לְקִיּוּם כָּל
6 הַמִּצְוֹת בְּכָלֵל, – שיש
7 לקיים כל מצוה בזריזות,
8 וּבְפֶרֶט מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה
9 הָעוֹלָה עַל כָּלֵה¹⁶, – בכך,
10 שהיא הַמִּנְהָג וּמִצְלָה
11 בְּפִירוּתָהּ – הניתנים
12 בְּעוֹלָם הָהָא¹⁷ מִכָּל מִינֵי
13 פְּרָעָנוֹת הַמִּתְרַשָּׁנוֹת,
14 בְּרִכְתֵּיבֵי: – כמו שכתוב¹⁸: "וּצִדְקָה תַצִּיל מָמוֹנִי", וְכָל שֶׁבֶן –
15 זה מציל מִשָּׂאֵר מִינֵי יְסוּדִים תְּקִלִּים מָמוֹנִי – הרי כָּל שֶׁבֶן שְׂטוּב
16 לָנוּ גַם בְּעוֹלָם הָהָא לְהַקְדִּימָה – את מתן הצדקה, כָּל מָה
17 הָאֶפְשָׁר, – כלומר, אם שאר המצוות, שאין שכרן בעולם הזה, יש
18 להקדים בעשייתן, הרי בודאי שיש להודרו בכל מיני זירז בקיום

אגרת הקדש

נחת רוח ליוצרו וממנו למדו רז"ל לקיום כל המצוות
בכלל ובפרט מעשה הצדקה העולה על כולנה המגינה
ומצלה בפירותיה בעוה"ז מכל מיני פורעניות המתרגשות
כדכתיב וצדקה תציל ממות וכ"ש משאר מיני יסורים
הקלים ממות כ"ש שטוב לנו גם בעוה"ז להקדימה
כל מה דאפשר שהרי אדם נידון בכל יום:

בזיכור הנפש הבא מצד העבודה של צדקה, שכל פעם שהוא נותן
נתינה ועושה פעולה בעבודת הצדקה, הוא עושה כל פעם פעולה
של זיכור הנפש, וגם בכך שהצדקה פועלת למעלה יחוד בספירות
ובפרצופים עליונים – הרי בכל נתינה של צדקה הוא גורם מחדש
את היחוד למעלה²⁰.

יום שני י"ב תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 266, אך גם זאת... עד עמ' קלד, יבא שילה:

37 אַךְ גַּם זֹאת מִצְאָנוּ רֵאִינוּ בְּעִבּוּרֵת הַצִּדְקָה, – בענין העבודה
38 שיהודי מתייגע כנגד טבע נפשו, לתת צדקה יותר מאשר מסתבר לו
39 מצד טבע נפשו, כפי שהוסבר באגרת הקודש סימן י"ב ההבדל בין
40 "מעשה הצדקה" ל"עבודת הצדקה", ש"מעשה הצדקה" היא נתינת
41 הצדקה על דרך הרגיל,
42 ואילו האופן הנעלה יותר
43 ב"עבודת הצדקה" הוא
44 כשנתינת הצדקה היא
45 למעלה לגמרי מטבע נפשו
46 ורגילותה, שהרי הוא
47 מתייגע עם עצמו ביגיעה
48 גדולה לתת יותר מאשר
49 הוא רגיל לתת; הרי אפילו

אגרת הקדש

אך גם זאת מצאנו ראינו בעבודת הצדקה מעלה
פרטיות גדולה ונפלאה אין ערוך אליה להיות
מעשה הצדקה נעשית בפעמים רבות וכל המרבה
ה"ז משובח ולא בפעם א' ובבת אחת גם כי הסך
הכולל אחד הוא כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה
שישנו חכמים ז"ל והכל לפי רוב המעשה:

50 כשהסכום שהוא נותן אינו למעלה לגמרי מרגילותו, אלא עצם
51 נתינת הצדקה במנות רבות, לתת פעם ועוד פעם וכו', יש בכך משום
52 ענין של עבודה – ראינו ומצאנו בעבודת הצדקה מַעֲלָה פְּרָטִיּוֹת

מצות הצדקה ששכר "פירותיה" ניתן בעולם הזה והיא מגינה
מיסורים רחמנא ליצלן. שְׁהָרִי אָדָם נִדּוֹן בְּכָל יוֹם¹⁹: – הרי נכון
הדבר שנוגע לו לגבי המשפט של אותו יום שתהיה לו הזכות של
צדקה המגינה ומצילה. עד כאן דן רבנו הזקן במתן סכומי הכסף,
שהתנדבו לתת באופן שנתי
עבור ארץ הקודש, כל שבוע
את החלק של השבוע, או
לכל הפחות כל חודש את
החלק של החודש – מצד
ענין הזריזות. להלן מוסיף
רבנו הזקן פרט ומעלה
נוספים באי"לכות עד סוף
השנה: המעלה מתבטאת גם
בזיכור הנפש הבא מצד העבודה של צדקה, שכל פעם שהוא נותן
נתינה ועושה פעולה בעבודת הצדקה, הוא עושה כל פעם פעולה
של זיכור הנפש, וגם בכך שהצדקה פועלת למעלה יחוד בספירות
ובפרצופים עליונים – הרי בכל נתינה של צדקה הוא גורם מחדש
את היחוד למעלה²⁰.

נְדוּלָה וְנִפְלְאוֹת אֵין עָרוֹף אֱלֹהֵי, – לא מעלה גדולה ונפלאה סתם,
אלא מעלה שהמעלות האחרות אינן בהשוואה כלל אליה, לְהִיּוֹת
מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה – נתינת הצדקה בפועל, לא ההתנדבות לכך,
שיכולה להיות התנדבות חד-פעמית על כל השנה, אלא עצם
המעשה של נתינת צדקה
תהיה נְעֻשִׁית בְּפִעֻמִּים
רְבּוֹת, וְכָל הַמִּרְבֶּה – ונותן
את הצדקה במנות רבות,
הָרִי זֶה מִשְׁכָּה, וְלֹא פֶּעַם
אַחַת וּבְכַת אַחַת, – לתת
את כל הסכום בפעם אחת,
גַּם כִּי הַסֵּף הַכּוֹלֵל אַחַד
הוא, – בכל זאת מעלה
גדולה ונפלאה שאין ערוך לה בנתינת הסכום במנות רבות, כְּמֹז
שֶׁכֶּתֶב הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמִּשְׁנָה²¹ שֶׁשְּׁנֵי חֲכָמִים ז"ל²²:
וְהַכֵּל לְפִי רֵב הַמַּעֲשֵׂה: – שהרמב"ם בפירוש המשניות שלו

14. וירא שם, יב. וראה סה"מ קונטרסים ח"ב ע' 642. 15. פסחים ד, א. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משהיה"א רפי"ב". 17. פאה פרק א' משנה א'. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה אגה"ק ס"ג". 18. משלי י, ב. 19. ר"ה טז, א. 20. על הסברה שכוונת רבנו הזקן בכך, שגם לא יתנו סכום גדול של צדקה בתחילת השנה, אלא לחלקו לשבועות או לחדשים – כתב הרבי: "לפירוש זה מצוה אדה"ז לא ליתן כל הסכום בתשרי – כ"א רק חלק החדשי 1/12 ולעכב השאר, וליתן מדי חדש לא יותר מ-1/12 וכו'! וזה בא בהמשך לבי' הפלאת הזריזות! ופשיטא דכוונתו אך ורק – באם אינו בניגוד כלל לזריזות וקדימת הנתינה. כן מובן שכ"ז בצדקה איזו שתהי' – ל"ד דאה"ק. וזיל בתר טעמי'. וכמדומה שנק' נוסף על פיה"מ – בתורת פס"ד בלבושי שרד ה' צדקה סק"ג סקט"ו. הובא בד"ה להבין כו' כל פרוטה (להצ"צ, נדפס בפ"ע – עיי"ש בכהנ"ל בארוכה), וכנראה השייכות דבי' הנ"ל לגביית כסף הכולל (ודכללות האגה"ק): המשלוח לאה"ק אז – הי' ע"י שליח מדי שנה בשנה (וגובים היו זהובים בעיירות אחת ככו"כ חדשים) (כמבואר בכו"כ מכ' רבותינו). ועפ"ז – מהי התועלת בנתינה מדי שבת בשבתו כו' להגבאי בכל עיר? וע"ז בא הבי' באגה"ק: (א) זריזותו כו', (ב) רוב המעשה. עד כאן לשונו הקדוש של כ"ק אדמו"ר שליט"א. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובקיצור – הדין – הל' דעות פ"א ה"ז". 22. אבות פ"ג משנה ט"ו.

1 מפרש ומדייק שזה לא "לפי גודל המעשה" כי אם "לפי רוב המעשה"
2 – שהמעשה הטוב נעשה בפעמים רבות. והרמב"ם מפרש, למשל
3 כשאחד יתנדב לתת אלף²³ זהובים בבת אחת, הרי זה אמנם מעשה
4 גדול, אך אין זה נעשה כל כך קנין בנפש, מאשר כשהוא נותן אלף
5 הזהובים באלף פעמים, שכן,
6 על ידי כל נתינה נעשה
7 הדבר יותר קנין הנפש, קנין
8 חיובך בנפשו.
9 להלן יסביר רבנו הזקן,
10 שמלבד חיובך שנעשה
11 בנפשו על ידי נתינת הצדקה
12 בפעמים רבות, נעשה על ידי
13 כל נתינה יחוד עליון
14 למעלה, וְהֵנָּה, מִלְכָּד בִּי
15 הָרַמְבַּם וְ"ל בְּאֵר הַיָּמִים
16 מַעֲמֹד וְנִמְקֹד, – מדוע יש
17 מעלה גדולה בנתינת הסכום
18 בפעמים מרובות, כְּדִי לִזְכֹּר
19 הַנֶּפֶשׁ עַל יְדֵי רַבּוֹי
20 הַמַּעֲשֵׂה, – על ידי עשיית
21 המעשה הטוב בפעמים רבות
22 – הרי לבד זאת, הֵנָּה מִקְרָא
23 מִלֵּא הַבֵּר הַתְּנוּב: "פְּעֻלַּת
24 צְדָקָה לַחַיִּים", – הרבי
25 מציין ב"הערות ותיקונים" שבסוף ה"תניא", לעיין בפסוקים במשלי י,
26 טז, שם כתוב "פעולת צדיק לחיים" (לא המלה "צדקה" כי אם המלה
27 "צדיק") ובמשלי יא, יא, שם כתוב "כן צדקה לחיים", שם אכן כתוב
28 "צדקה לחיים", אבל המלה המקדימה היא לא "פעולת צדקה" כי אם
29 "כן צדקה", והרבי אומר שם ב"הערות ותיקונים": "וצע"ג, שכן, בשני
30 הפסוקים לא כתוב הלשון "פעולת צדקה לחיים", שרבנו הזקן מביא
31 כמקרא מלא "פעולת צדקה לחיים". כפי הנראה אין הרבי רוצה
32 להסתפק במה שיכולים לפרש ש"פעולת צדיק", היא צדקה,
33 וכשהפסוק אומר ש"פעולת צדיק לחיים" הכוונה שהפעולה של
34 צדקה (על דרך כמו "צדיק ה' צדקות אהב"²⁴) לחיים – אין הרבי, כפי
35 הנראה, רוצה להסתפק בכך, שכן, כשאומרים "מקרא מלא דיבר
36 הכתוב", צריך הדבר להיות בפירוש בפסוק, בלי ההוספה שפעולתו
37 של צדיק היא צדקה, ולכן זה צע"ג שבפסוק אין אנו מוצאים המלים
38 "פעולת צדקה לחיים". דְּהִינּוּ שֶׁפְּעֻלָּתָהּ וְסִגְלָתָהּ – של צדקה, היא
39 לְהַמְשִׁיךְ חַיִּים עֲלֵיוֹנִים – האופן העליון יותר של חיים, מִתְּחִיל תְּחִינִים
40 אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא – להמשיך זאת לְאַרְצֵן תְּחִינִים, – ל"מלכות
41 דאצילות" הנקראת "ארץ החיים", שהיא "ארץ", המדריגה התחתונה
42 ביותר בספירות, וממנה באים ה"חיים" לכל הנבראים, נוצרים ונעשים
43 – ימשיכו בה מ"ד"א (מדות) דאצילות" שהיא המדריגה האחרונה של
44 "עולמות אין סוף", וה"חיים" של ד"א ומדות דאצילות הם בחינה של
45 "חיי החיים", הֵיא "שְׂכִינֵת עֲנִי", – הנותן חזק וחיות בנבראים,

אגרת הקדש

1 שְׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר²⁵: "וְאַתָּה מְחִיהָ אֶת כָּלם", – את כל הנבראים,
2 "אתה" מוסב על "מלכות דאצילות", האותיות מאל"ף עד תי"ו עם ה'
3 המוצאות שהן מקור האותיות, שזה המלה "אתה": א' ת'²⁶, וְהֵיא
4 סֶכֶת דְּיוֹד הַנוֹפֶלֶת עַד עֶפֶר, – שבזמן הגלות, השכינה שנקראת
5 "סוכת דוד" היא בגלות
6 ובירידה עד עפר²⁷, וְכִמְאֵמָר
7 רַ"ל²⁸: "גָּלוּ לְאֲדוֹם –
8 הגלות האחרונה שלנו,
9 שְׂכִינָה עִמָּהֶם – בגלות,
10 כו", – הרי כיוון שזו הגלות
11 האחרונה והתחתונה – ירדה
12 השכינה עד למדריגות
13 התחתונות ביותר – עד עפר,
14 ועל ידי צדקה ממשיכים
15 לשכינה מחיי החיים אין סוף
16 ברוך הוא, בִּי בְּאַתְעֲדוּתָא
17 דְּלִתְתָּא – על ידי
18 התעוררות האדם למטה,
19 לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפָלִים" –
20 עניים, דְּלִית לֵיהּ מְגֻרְמִיה
21 פְּלוֹם – שאין להם משל
22 עצמם כלום, נעשה על ידי
23 זה אֲתַעֲרוּתָא דְּלִעֲלִיא, –
24 התעוררות ופעולה למעלה,
25 להמשיך חיים מ"חיי החיים" ל"מלכות דאצילות" שבספירות היא
26 בחינה וספירה ש"לית לה מגרמה כלום", שאין לה משל עצמה כלום,
27 היא רק מקבלת משאר הספירות, וּבְפֶרֶט בְּהַתְנַדָּב עִם לְהַחְיֹת
28 יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ תְּחִינִים מְמַשׁ, – יושבי "ארץ ישראל" שלמטה שהיא
29 מכוננת כנגד "ארץ החיים" שלמעלה²⁹ – הרי הצדקה שנותנים
30 להחזקת העוסקים בתורה ועבודה בארץ ישראל, יש על ידי זה
31 המשכה מיוחדת במינה מחיי החיים ל"מלכות דאצילות" ול"שכינה",
32 וְדִי לְמִכְנִי. וְכָל מְשִׁכִּיל עַל דְּבִר גְּדוֹל וְנִפְלֵא כְּזֶה – שעל ידי
33 מעשה הצדקה ממשיכים חיים עליונים מ"אין סוף" ברוך הוא לשכינה
34 שנמצאת בגלות, יִמְצָא טוֹב טַעַם וְדַעַת, כְּמָה גְּדוֹלִים דְּבִרֵּי
35 חֲכָמִים וְ"ל שְׁאֵמָרוּ: "הַכֹּל לְפִי רַב הַמַּעֲשֵׂה", דְּהִינּוּ מַעֲשֵׂה
36 הַצְדָּקָה הַנַּעֲשֵׂה בַּפְּעָמִים רַבּוֹת, לְהַמְשִׁיךְ חַיִּים עֲלֵיוֹנִים, – מחיי
37 החיים "אין סוף" ברוך הוא, לִיחָד – ולפעול יחוד עֲלִיּוֹן – של קודשא
38 בריך הוא ושכינתו (של הקדוש ברוך הוא ושכינתו) פְּעָמִים רַבּוֹת.
39 – אשר בכל נתינה – מייחדים יחוד עליון באופן של המשכה מקודשא
40 בריך הוא (הקב"ה) ו"אין סוף" – לשכינתו (לשכינתו) עד למטה
41 במדריגות התחתונות ביותר, וְהִינּוּ נָמִי – וזה גם פְּעִין מֶה שֶׁכָּתַב
42 הָרַמְבַּם³⁰: – במעלת נתינת צדקה במנות רבות, לִזְכֹּר הַנֶּפֶשׁ, –
43 בדברים אלה של הרמב"ם מרומם הענין מה שנעשה למעלה היחוד
44 העליון, בְּנִדְוֶע מוֹחֵר הַקְדוּשָׁה³¹ דְּשְׂכִינָה נִקְרָאת "נֶפֶשׁ", בִּי הֵיא
45 – השכינה, הֵיא חֲיִינוּ וְנִפְשָׁנוּ, וְכִתִּיב: – וכתוב³²: "כִּי שָׁחָה לְעֶפֶר

23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בצ"צ שם הביא גירסת הרע"ב מאה". 24. תהלים יא, ז. 25. נחמ"י ט, ו. 26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לעיל שהיחודה"א ספ"ב". 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובפרט שבצדקות משיחא – עיין אגה"ק סוס"ט". 28. מגילה כט, א (לפי גירסת העין יעקב), הובא לעיל ח"א ספ"ז. 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אגה"ק סוס"ח". 30. ראה ז"ח רות פד, א. 31. תהלים מד, כו.

1 נִפְשָׁנוּ. – כלומר, השכינה
2 שירדה עד מטה מטה –
3 בגלות. וְלִבְּנוֹ אָמְרוּ רַ"ל³²:
4 "גְּדוּלַּת צְדָקָה, שְׁמִקְרָתָהּ
5 אֶת הַנְּאֻלָּה", – גאולה
6 השכינה מהגלות, לְהַקְימָהּ

אגרת הקדש

שחה לעפר נפשנו. ולכן ארו"ל גדולה צדקה שמקרכת את הגאולה להקימה מעפר מעט מעט עד כי יבא שילה:

7 מַעֲפָר מַעֲט מַעֲט, – על ידי
8 נתנית צדקה כל פעם מקימים
9 יותר את השכינה שנפלה
10 בגלות, "עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה"³³:
11 – שאז תהיה הקימה
12 השלימה של השכינה.

יום שלישי י"ג תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קלד, כב. אהובי אחי... עד עמ' קלד, בפרש"י:

13 כב. באגרת הבאה (סימן כ"ב) מתאונן רבנו חזקן על מה שחסידים מטרידים
14 אותו בשאלות אודות עצות בענינים גשמיים, פרנסה וכדומה, ומסביר שמתן
15 עצות בענינים גשמיים, שייך רק לנביאים ולא לחכמי התורה. ומסיים
16 באריכות הביאור כיצד יש לקבל יסורים גשמיים, שיתווסף על ידם ביראת
17 שמים ובאהבת ה'.

18 ליתר הבנת אגרת זו, כדאי
19 להעתיק תחילתה וסופה של
20 אגרת שלא נדפסה ב"תניא",
21 אלא נדפסה ב"אגרות קודש" –
22 אדמו"ר חזקן "קה"ת תש"מ)⁷
23 סימן כד.
24 בתחילת אותה אגרת קובע רבנו
25 חזקן זמנים קבועים בהם יכולים
26 להיכנס אליו ל"יחידות", ולאחר
27 מכן הוא מתבטא בביטויים
28 חריפים כנגד מה ששואלים
29 אותו עצות בענינים גשמיים,
30 בטענה, בגודל ענינותו, שזה
31 מבלבל אותו בעניני תורה,¹⁶
32 ובהביאו ראייה ממש רבנו
33 שחכמינו ז"ל אומרים: "וכי
34 תעלה על דעתך שמשנה רבנו
35 עליו השלום יושב ודן כל היום
36 כולו – תורתו מתי נעשית".

37 בהמשך לכך בא חלק האגרת שנדפס כאן ב"תניא", ולאחר מכן מסיים רבנו
38 חזקן, שמן ההכרח לשמור על התקנות של זמני הקבלה ל"יחידות" חזוני
39 הנסיעה אליו, והוא גזר "קנסות" על אלה שלא יתנהגו כפי התקנות, וגם
40 מאיים ביציאה מהמדינה.
41 אולם, כדאי לציין, שהחסידים הראשונים היו אומרים, שמה שאנו רואים
42 "מעשה רב" שאכן שואלים מהרביים עצות בענינים גשמיים, והרביים עונים
43 – הרי זה מפני שרבנו חזקן בעצמו "התיר" זאת ברשימה שכתב "קרוב לזמן
44 הסתלקותו" (נדפסה ב"אגרות קודש" שם, סימן סה), אודות המעלה של
45 "קרוב הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב וכו".
46 אַהֲבֹבִי, אֲחִי וְרַעֲ! מֵאַהֲבָה מִסְתַּתֵּר – בא אני אליכם בִּתְלוּכַת
47 מְגִלָּה. לָבוֹ נָא וְנִבְחָהּ! – בואו ונתדבר ביננו. וְכָרוּ יְמוֹת עוֹלָם,

אגרת הקדש

כב אהובי אחי ורעי מאהבה מסותרת תוכחת מגולה לכו נא ונוכחה זכרו ימות עולם בינו שנות דור ודור ההיתה כזאת מימות עולם ואיה איפוא מצאתם מנהג זה באחד מכל ספרי חכמי ישראל הראשונים והאחרונים להיות מנהג ותיקון לשאול בעצה גשמיות כדת מה לעשות בעניני העולם הגשמי אף – לגדולי חכמי ישראל הראשונים כתנאים ואמוראים אשר כל רז לא אנם להו ונהירין להון שבילין דרקיע כ"א לנביאים ממש אשר היו לפנים בישראל כשמואל הרואה אשר הלך אליו שאול לדרוש ה' על דבר האתונות שנאבדו לאביו כי באמת כל עניני אדם לכד מדברי תורה וי"ש אינם מושגים רק בנבואה ולא לחכמים לחם כמארו"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ושבעה דברים מכוסים כו' אין אדם יודע במה משתכר כו' ומלכות בית דוד מתי תחזור כו' הנה הושוו זה לזה ומ"ש בישעיה יועץ וחכם חרשים וכן משארו"ל ונהנין

48 בִּינוּ שְׁנוֹת דּוֹר וְדוֹר, הִהְיִיתָ כְּזֹאת מִימֹת עוֹלָם, וְאִיה
49 אִיפּוֹא מִצְאָתָם מִנְּהַג זֶה – שִׁפְרָשׁוֹ לְהִלֵּךְ, בְּאַחַד מִכָּל סִפְרֵי
50 חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, לְהִיטֵת מִנְּהַג וְתִקּוּן
51 לְשָׂאֵל בְּעֶצֶה גִּשְׁמִיּוֹת, כְּדֵת מֶה לַעֲשׂוֹת בְּעִנְיַי הָעוֹלָם
52 הַגִּשְׁמִי, אֵף – לֹא, לְגִדּוּלִי
53 חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל הָרִאשׁוֹנִים
54 כְּתַנָּאִים וְאִמּוּרָאִים, אֲשֶׁר
55 כָּל רִז לֹא אָנֹס לְהוּי, –
56 שְׁשׁוּם סוּד לֹא נַעֲלַם מֵהֶם,
57 וְנִתְרִין לְהוֹן שְׁבִילִין
58 דְּרַקְיָעִי, – וְהָיוּ בְּהִירִים
59 וּמֵאִירִים לְהֵם הַדְּרָכִים
60 שֶׁבְּשִׁמְיָם, כִּי אִם לְנִבְיָאִים
61 מִמֶּשׁ, אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֵים
62 בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשִׁמוּאֵל –
63 הַנְּבִיא, הַנִּקְרָא הָרֹאֶה,
64 אֲשֶׁר הִלֵּךְ אֵלָיו שָׁאֹל
65 לְדַרְשׁ ה', – עַל יְדוֹ, עַל
66 דְּבַר הָאֲתוֹנוֹת שְׁנֵאֲבָדוּ
67 לְאֲבִיו. – מִדּוּעַ, אֲכִי, לֹא
68 שָׁאֲלוּ אֶת הַתַּנָּאִים
69 וְהָאִמּוּרָאִים גַּם אֹדוֹת
70 עֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים? – מִסְבִּיר
71 רַבְּנוּ חֲזָקִי: כִּי בְּאַמְתָּ, כָּל
72 עֲנִינֵי אָדָם, לְכַד מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם – אֵינָם מִשְׁנִים,
73 רַק בְּנִבְיָאָה, – כְּכַתוּב⁵ – וְ"לֹא לְחֲכָמִים – מִגִּיעַ, לְחֵם", –
74 כְּלֹמֶר, כָּל הָעֲנִינִים הַגִּשְׁמִיִּים, כְּמֵאֲמַר רַ"ל: "הַכָּל בְּיַדִּי שָׁמַיִם,
75 חוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם", וְ – חֲכָמֵינוּ ז"ל אֹמְרִים: "שְׁבַעַת דְּבָרִים
76 מְקַבְּלִים כּו' – מִיִּדְעֵת הָאָדָם, וּמֵהֶם: אֵין אָדָם יוֹדֵעַ בְּמָה
77 מִשְׁתַּכֵּר כּו' וּמִלְּבוֹת בֵּית דָּוִד מִתִּי תַחֲזוֹר כּו'", – כְּשִׁבּוּא
78 הַמְּשִׁיחַ, הַנֶּה הָשׁוּ – פִּרְסָה גִשְׁמִיּוֹת וְכָן בֵּיאַת הַמְּשִׁיחַ, זֶה לְזֶה.
79 – כֵּשֶׁם שֶׁאֵין אֵף אֶחָד יוֹדֵעַ ה"ק", כִּךְ אֵין בְּכוּחַ אֵף אֶחָד לְדַעַת
80 הָעֲנִינִים שֶׁל פִּרְסָה. וּמָה שְׁכַתוּב בִּישְׁעִיָּה: "יֹעֵץ וְחָכֵם
81 חֲרָשִׁים", – הִרִי שֶׁחֲכֵם (בַּחֲכֻמַּת הַתּוֹרָה) הוּא גַם "יֹעֵץ", מוֹנֵחַ
82 שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ עַל נִתְנִית עֶצֶה בְּעִנְיַנִים גִּשְׁמִיִּים, וְכֵן מֶה שְׁאֲמָרוּ

32. ב"ב י, א. 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הסיום הבלתי רגיל "עד כי יבא שילה" (ראה פל"ו ובכ"מ) מובן ע"פ זח"א (רלז, ב) עה"פ: באתר אחרא כו' באתר אחרא כו' והכא כו' דשכינתא תקום כו'". 1. שבת י, א. 2. ראה חולין נט, א. 3. ראה ברכות נח, ב. 4. שמואל א' פרק ט. 5. קהלת ט, יא. 6. ברכות לג, ב. 7. פסחים נד, ב. 8. ג, ג.

- 1 ר' ל': – בנוגע למי שעוסק בתורה לשמה: "וְנִהְיֶינָּה מְמַנֵּנוּ עֲצָה שְׁנִים – על ידי הוספת חודש לשנה, חודש אדר, וְלִקְבֹּץ חֲרָשִׁים
2 וְתוֹשִׁיחַ" – הרי מובן
3 מהפסוק וממאמר רבותינו
4 ז"ל שתלמיד חכם הלומד
5 תורה יש בכוחו לתת עצות,
6 הֵינּוּ בְּדַבְרֵי תוֹרָה, –
7 דוקא, הַנִּקְרָא "תוֹשִׁיחַ"¹⁰,
8 – וא"כ "עצה ותושיה" היינו
9 – עצות בעניני תורה, כְּמֵאמַר ר' ל': "יועִיץ" – "זֶה שִׁיזְדַּע לְעַבֵּר שֶׁם כְּתוּב בַּמְּפֹרֶשׁ ש"יזְעִיץ" ו"עצה" קשורים בסוד העיבור.

אגרת הקדש

ממנו עצה ותושיה היינו בר"ת הנקרא תושיה כמארו"ל
יועץ זה שיועד לעבר שנים ולקבוע חדשים כו' שסוד
העיבור קרוי עצה וסוד בלשון תורה כדאיאת בסנהדרין
דף פ"ז ע"ש בפרש"י:

יום רביעי י"ד תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קלד, אך האמת אגיד... עד עמ' 268, יאהב ה' וכו':

- 19 אַךְ הָאֱמֶת אֲגִיד לְשׁוֹמְעִים לִי, כִּי אֶהְיֶה מְקַלְקֶלֶת הַשּׁוֹרָה¹¹,
20 וְהִנֵּה הִיא – האהבה היא כסות עינים שלא לראות האמת, מֵרֵב
21 אֶהְבֶּתָם לַחַיִּי הַגּוֹף – שבגלל כך באים חסידים לבקש עצות
22 בענינים גשמיים, כפי שיפרש להלן; בינתיים מציין רבנו הזקן, שלא
23 מדובר כאן חס ושלום על
24 אהבת הגוף סתם, כי אם
25 הכוונה היא אכן: לִשְׁם
26 שְׁמַיִם, – רוצים בחיי גוף
27 טובים, לשם שמים, לְעַבֵּד
28 בּוֹ – עם הגוף, אֵת ה',
29 בְּרִשְׁפִּי אֲשֶׁר וְשִׁלְחָתָהּ
30 גְּדוּלָּה מֵאֶהְבֶּת נַפְשָׁם אֵת
31 ה', – הרי למרות שזה אכן
32 לשם שמים, אך כיוון שהם
33 כל כך שקועים בזה, עד שיש
34 להם גם אהבה לחיי הגוף,
35 אהבה כזו המפריעה לסדר, הרי במילא – וְעַל כֵּן הֵיטֵב חָרָה לָהֶם
36 בְּצַעַר הַגּוֹף חֶסֶם וְשִׁלּוֹם ה' יִרְחָם, וְאִין יִכְּלִין לְקַבֵּל כָּלֵל, –
37 צער ויסורים, עַד שֶׁ – הצער מַעֲבִירָם עַל דַּעְתָּם, לְכַתֵּת רְגִלֵיהֶם
38 מַעִיר לְעִיר, לְשֹׂאֵל עֲצוֹת מִרְחוֹק, – מהו אכן הטעם שהקדוש

אגרת הקדש

אך האמת אגיד לשומעים לי כי אהבה מקלקלת
השורה והנה היא כסות עינים שלא לראות
האמת מרוב אהבתם לחיי הגוף לש"ש לעבוד בו את
ה' ברשפי אש ושלחבת גדולה מאהבת נפשם את
ה' וע"כ היטב חרה להם בצער הגוף ח"ו ה' ירחם
ואין יכולין לקבל כלל עד שמעבירים על דעתם לכתת
רגליהם מעיר לעיר לשאול עצות מרחוק ולא שעו
אל ה' לשוב אליו ברוח נמוכה והכנעת הגוף לקבל
תוכחתו באהבה כי את אשר יאהב ה' וכו':

יום חמישי ט"ו תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 268, וכמו אב רחמן... עד עמ' קלה, הדינין נס"ו:

- 59 וְכֵמוֹ אֲב רַחֲמֵן וְצַדִּיק חֲמִיכָה בְּנוֹ, שְׂאִין לְבָן חֶכֶם לְחַפֵּץ עֶרְף
60 לָנוּם, לְמִצָּא לוֹ עֲזָרָה, אוֹ אֶפְלוֹ – לא, מְלִיץ יִשְׂרָאֵל, לְפָנֵי אֲבִיו
61 תְּרַחֲמֵן וְתַצְדִּיק וְחִסִּיד, –
62 הרבי הרי"צ נ"ע העיר
63 באחת משיחותיו¹²: כשרבנו
64 הזקן מדבר בפעם הראשונה
65 אודות אב המעניש את בנו
66 ומכה אותו, אין הוא

אגרת הקדש

וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו שאין לבן
חכם להפוך עורף לנוס למצוא לו עזרה או
אפילו מליץ ישר לפני אביו הרחמן והצדיק וחסיד

1 "יִשְׂרָאֵל יְחִזּוּ פָּנֵינוּ" – לא עם העורף שלו, כי אם עם הפנים שלו,
2 עִם אֲבִיו – פָּנִים בְּפָנִים, – פנים כנגד פנים, לְקַבֵּל הַכְּאוֹתָיו
3 בְּאַהֲבָה, לְטוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים. וְהֵנָּה, לְמַעַל בְּחִינַת "פָּנִים" –
4 שלמדנו לעיל, שמצדו של יהודי צריך להיות ללמעלה האופן

5 והבחינה של "ישר יחזו
6 פנימו", ו"פנים בפנים",

7 הדיפך מהחזרת העורף, כי
8 אם לחזות באבינו שבשמים
9 פנים אל פנים, הרי הבחינה
10 של "פנים" למעלה הוא
11 הַרְצוֹן וְהַחֲשֵׁק, אֲשֶׁר
12 אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם מְשַׁפֵּיעַ
13 לְבָנָיו כָּל טוֹב עוֹלָמִים –
14 גם העולם הרוחני וגם
15 העולם הגשמי, וְחַיֵּי נַפְשׁ
16 וְגוֹף, – הרי כל זה הוא
17 משפיע, בְּאַהֲבָה וְרִצּוֹן,
18 חֲשִׁיקָה וְחִפְצָה, עַל יְדֵי
19 תּוֹרַת חַיִּים – שֶׁהִיא –
20 התורה היא, רִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ
21 – אֲשֶׁר נִתֵּן לָנוּ, – השפעה
22 כזו, שהיא באהבה ורצון
23 וכו', היא הנקראת בחינת
24 "פנים", השפעה הבאה
25 מהפנים ופנימיות הרצון
26 שלמעלה, כְּמוֹ שְׁאוּמְרִים:
27 – בשמונה עשרה, "כִּי
28 בְּאוֹר פָּנֶיךָ נִתְּנָה לָנוּ תּוֹרַת
29 חַיִּים כּו' – לַעֲשׂוֹת בָּהּ –

30 ועל ידה, רִצּוֹנוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "בְּאוֹר פָּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים, וְרִצּוֹנוֹ
31 כּו'". מִה שְׁאֵין בּוֹ לְעוֹבְדֵי גִלּוּלִים, – לאומות העולם, מְשַׁפֵּיעַ
32 חַיֵּי גּוֹפִם¹⁴ שֶׁלֹּא בְּרִצּוֹן וְחֲשִׁיקָה וְחִפְצָה, לְכַד נִקְרָאִים "אֱלֹהִים
33 אֲחֵרִים", שְׂיוֹנִקִּים – חיותם, מִבְּחִינַת "אֲחֵרִים". – לא ברצון
34 הפנימי, כי אם ברצון החיצוני, כפי שהוסבר בפרק כ"ב בחלק
35 הראשון של ספר ה"תניא", שבשעה שנותנים דבר לידיד, מסתכלים
36 ישר בפניו כשנותנים לו, שכן, כיוון שבנפש זה בא מהפנים ומהרצון
37 הפנימי של הנפש, כך גם בגוף מתבטא הדבר על ידי ההסתכלות בו
38 בפנים, ואילו כשנותנים דבר לשוא – מפנים את הפנים ממנו, שכן
39 כיוון שבנפש, הפנים, פנימיות הרצון הפנימי, מופנים ממנו, והנחינה
40 היא רק ברצון החיצוני מפני טעם איזה שהוא, אבל לא שרוצים לתת
41 לו באמת, הרי כשם שבנפש, הפנים, הרצון הפנימי, מופנה ממנו,
42 משתקף הדבר גם בגוף, שהפנים מופנים בשעה שנותנים לו
43 ההשפעה. כך גם כאן – השפעת חיי הגוף לאומות העולם ניתנת רק
44 ברצון החיצוני, בחינת "אחוריים" (הניגוד ל"פנים"), והם נקראים

אגרת הקדש

רק להיות ישר יחזו פנימו עם אביו פנים בפנים
לסבול הכאותיו באהבה לטוב לו כל הימים. והנה
למעלה בחי' פנים הוא הרצון והחשק אשר אבינו
שבשמים משפיע לבניו כל טוב עולמים וחיי נפש
וגוף באהבה ורצון חשיקה וחפיצה ע"י תורת חיים
שהיא רצונו ית' אשר נתן לנו כמ"ש כי באור פניך
נתת לנו תורת חיים כו' לעשות בה רצונו וע"ז נאמר
באור פני מלך חיים ורצונו כו'. משא"כ לעו"ג משפיע
חיי גופם שלא ברצון וחשיקה וחפיצה לכך נק' אלהים
אחרים שיונקים מבחי' אחוריים וכך הוא באדם הרצון
והחשק הוא בחי' פנים ואם אינו מקבל באהבה
ורצון כאלו הופך עורף ואחור ח"ו. ועצה היעוצה
לקבל באהבה היא עצת ה' בפי חז"ל לפשפש במעשיו
וימצא לו עונות הצריכין מידוק יסורים ויראה לעין
גדול אהבתו אליו המקלקלת השורה כמשל מלך
גדול וגורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו
מרוכ אהבתו כמ"ש אם רחץ ה' צואת בנות ציון כו'
ברוח משפט כו' וכמים הפנים אל פנים תתעורר
האהבה בלב כל משכיל ומבין יקר מהות אהבת ה'
אל התחתונים אשר היא יקרה וטובה מכל חיי העולמים
כולם כמ"ש מה יקר חסדך וכו' כי טוב חסדך מחיים

עונות הצריכין מידוק יסורים, ויראה לעין גדל אהבתו – של
הקדוש ברוך הוא, אֵלָיו, – אהבה המקלקלת השורה, כְּמִשְׁלַל
מֶלֶךְ גָּדוֹל וְגוֹרָא הָרוּחִץ בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ צוֹאת בְּנוֹ יְחִידוֹ,
מֶרֶכְ¹⁶ אֲהֲבָתוֹ, – לבנו, שהרי זה חייגה מהסדר, שאכן המלך
עצמו רוחץ ומנקה את הצואה, רק אהבתו הרבה של המלך אל
בנו יחידו מקלקלת את השורה, שהוא עצמו רוחץ צואתו. כך יש
לראות אהבתו הגדולה של הקדוש ברוך הוא אליו – בנקותו
עונותיו על ידי יסורים. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב¹⁷: "אִם רָחַץ ה' צוֹאת
בְּנוֹת צִיּוֹן כּו', בְּרוּחַ מִשְׁפָּט¹⁹ כּו'".²⁰ וְכַמִּים הַפָּנִים אֶל פָּנִים,
– כשמתכלים עם הפנים במים, משתקפים במים אותם פנים, כך
הרי גם לב האדם לאדם, לב האדם למטה לאדם העליון –
ללמעלה, תִּתְעוֹרֵר הָאֲהֲבָה בְּלֵב כָּל מְשַׁכֵּיל וּמְבִין יָקָר מְהוּת
אֲהֲבַת ה' אֶל הַתַּחְתּוֹנִים, – לאלה הנמצאים בתחתיות העולם
הזה, אֲשֶׁר הִיא – אהבתו של הקדוש ברוך הוא, יִקְרָה וְטוֹבָה
מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָמִים בָּלֵם, – העולמות הרוחניים והגשמיים, כְּמוֹ

14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע דלכאורה כן הוא גם בחיי נפשם. ראה ח"א פכ"ב וספ"ג". 15. ברכות ה, א. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע בדגמל כ' גודל (איכות?) ובמשל רוב (כמות?)". 17. ישע"י ד, ד. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בכתוב – את". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מש' הכולל ליה"ר דביעור חמץ". 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה פרש"י שם".

- 1 שְׁכֵתוֹב²¹: "מִה יִקָּר חֲסִדָּךְ וְכוּ", – וכן כתוב²²: "כִּי מִזֵּב חֲסִדָּךְ
2 מְחִיִּים כו", כִּי הַחֲסִד שְׁהוּא בְּחִינַת אֱהָבָה, – פנימיות החסד
3 היא אהבה, "אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד", מאהבה
4 בא חסד, הוּא חַיִּי הַחַיִּים
5 שְׁכָבְלָה הַעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ
6 שְׁאוּמְרִים: – בשמונה
7 עשרה, "מְכַלְכֵּל חַיִּים
8 בְּחִסְדָּךְ". – הרי שחסד
9 ואהבה הם המזון והחיים
10 של החיים. וְאֵי – כשיבין
11 את אהבתו הגדולה של
12 הקדוש ברוך הוא אליו, המתבטאת ביסורים – וזה יעורר בו אהבה
13 להקדוש ברוך הוא, לקבל את היסורים באהבה, אז – "גַּם ה' יִתֵּן
- הַטּוֹב", – מה שטוב גם בגלוי, טוב הנראה והנגלה, שרואים בעיני
בשר שזה טוב, וְיֵאָר פָּנָיו אֵלָיו, – שהפנים והפנימיות שלמעלה
יהיו באופן שיהיו נראים בפנים, וטוב לאדם למטה, בְּבְחִינַת אֱהָבָה
מְגֻלָּה, אֲשֶׁר הִיְתָה תַּחֲלָה
מְלַבֶּשֶׁת וּמְסַתֶּרֶת
בְּתוֹכָהּ מְגֻלָּה, – הבאה
מאהבה מסותרת, הרי זה
יבוא באהבה גלויה
ובחסדים גלויים, וְיִתְמַתְּקוּ
הַגְּבוּרֹת בְּשֶׁרֶשֶׁן, –
שבשורש הרי הגבורות הן
טוב, אלא שהן יורדות למטה בענין של גבורות ויסורים – הרי
הגבורות יתמתקו בשרשן, וְיִתְבַּטְּלוּ הַדִּינִין נֶצַח סֶלָה וְעַד:

אגרת הקדש

יום שישי ט"ז תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קלה, אהובי אחי... עד עמ' 270, או"נ מלו"נ:

- 27 האגרת הבאה נדפסה ונוספה כאן על ידי מסדרי "אגרת הקדש" (הוספת כ"ק
28 רבינו: "לאחרי הוצאות הראשונות דאגה"ק – ראה בהרשימה הדפוסים).
29 כהוספה לאגרת הקדש סימן כ"ב, למרות שבאופן גלוי לא נראה הקשר בינה
30 לבין האגרת הקודמת.
31 פרט לכך, שבחלק אגרת הקדש
32 סימן כ"ב, שלא נדפס כאן
33 (ב"אגרת הקדש") מתאונן רבנו
34 הזקן על ששאלית עצות
35 בענינים גשמיים מעסיק אותו
36 רבות – אולי יש לכך שייכות
37 לחלק הבא של האגרת, שם הוא
38 גם כן מתאונן על העיסוקים
39 הרבים המקיפים אותו מכל עבר.
40 אַהוּבִי, אֲחִי וְדַע! – כך
41 קורא רבנו הזקן לחסידים
42 אליהם הוא כותב אגרת
43 קודש זו, מְגֻלָּה סְדֵרִית²³
44 אֲשֶׁר חֲקִיפוֹ עָלֶי יִחַד²⁴
45 וְסִבּוּנִי כְּמִי, כָּל הַיּוֹם
46 וְכָל הַלַּיְלָה תְּמִיד לֹא
47 יִחַשׁוּ – לֹא אוֹכֵל מִלֶּט מִשָּׂא²⁵ לֵאמֹר עִם הַסֵּפֶר כָּל אֲשֶׁר
48 בְּלִבִּי. אֵךְ בְּקִצְרָה בְּאֵתִי, כְּמִזְכִּיר וּמְחִיר עַל הָרָאוּנוֹת
49 בְּכָלִל, – על אותם דברים שרבנו הזקן כבר עורר אליהם, וּבְפִרְט
50 אֶל הַמַּתְנִדִּים בְּעַם, – המקריבים עצמם, מרצונם החופשי, בענין
51 עבודת התפלה – שעבודת התפלה תהיה הרבה יותר מאשר הסדר
52 הרגיל כזה, לְעַמֵּד עַל הָעֲבוּדָה זוּ תַּפְלָה, – כפי שחכמינו ז"ל
53 אומרים²⁶: "איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה",
- שהתפלה נקראת עבודה שבלב – עבודה שבלב ועם הלב, בְּקוֹל
רֶם, – להתפלל בקול רם, – מובן שהכוונה היא מחוץ לשמונה
עשרה שעליה להיות בלחש, פרט לימים הנוראים, כנוצר בשולחן
ערוך²⁷. לְהַתְחַזֵּק מֵאֵד בְּכָל עֵז וְתַעֲצוּמוֹת נֶגֶד כָּל מוֹנֵעַ –
מעבודת התפלה, מְפִירָה
וּמְחִירָה, – להתחזק כנגד
המניעות של עצמו הוא,
וכנגד המניעות מהזולת
ומענינים חיצוניים, בְּיָד
חֲזָקָה – בְּמִשְׁמָעוֹ, – כפי
משמעותו הפנימית של
הביטוי "ביר חזקה", שְׁהוּא
"רִצּוֹן יִרְאִיו", אֲשֶׁר
לְמַעַל מִן הַחֲכָמָה
וְהַתְבִּינָה אֲשֶׁר נָתַן ה'
בְּחִמָּה לַעֲשֹׂת אֵת
כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּהַשְׁכֵּל
וְדַעַת, – חכמה והבנה אלו
העניק הקדוש ברוך הוא,
שהרי "אתה חונן לאדם
דעת" וכו'; אך הרצון שלמעלה מהבנה – זו היא עבודתו של יהודי
ירא שמים להשיג רצון זה על ידי קבלת עול, רַק רִצּוֹן פְּשׁוּט –
רצון מופשט מהציור וההגבלה של הרצון הבא מצד השכל, וְ"רוּחַ
נְדִיבָה", – להתמסרות עצמית, בְּכָל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּקוּ לְבוֹ לְעַבֵּד
עֲבוּדָה תְּמִידָה, – שאין בה שום ענין אחר מלבד רק לְעֲשׂוֹת נֶחֱת
רוּחַ לְיוֹצְרוֹ. וְעַל זֶה – על רצון כזה שלמעלה לגמרי מהבנה,
נֵאמַר²⁸: "כִּי עִם קִשְׁה עֶרְף הוּא, וְסִלְחָתִי", – כלומר, הסליחה

21. תהלים לו, ח. 22. שם סג, ד. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לברר בדפוסים – דלכאורה צ"ל טרדותי ל' רבים כההמשך". 24. הערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד תהלים פח, יח (בהיפך הסדר) – [וכן כמה ל' כאן שלאח"ז]". 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בתניא שלפנינו:
לא אוכל משא, אבל ב"לוח התיקון" תיקן כפנים. והוא ע"ד לשון הכתוב ישע"י מו, ב. 26. תענית ב, א. 27. אדה"ז סק"א ס"ב – ג. 28. תשא
לב, ט.

1 באה, מפני שזה "עם קשה עורף"²⁹, היינו עקשנות ורצון שלמעלה
2 מהבנה — זהו הטעם שיהיה "וסלחת", כי תְּסַלֵּחַהּ הָיָא גַם בֵּן
3 לְמַעְלָה מִן הַחֻכְמָה, — כשם שבאדם הרצון הפשוט שלו הוא
4 למעלה משכלו וחכמתו — כך למעלה ענין הסליחה הוא למעלה
5 מהחכמה שלמעלה, בִּי
6 "שְׁאַלְוּ לְחֻכְמָה כּו'", — מה

אגרת הקדש

7 כי שאלו לחכמה כו' ומשה רבינו ע"ה ביקש מדה
8 כנגד מדה וד"ל. ועוד זאת אדרוש ממעל' שלא
9 להשליך דברי אחריכם אשר ערכתי שיה' להיות כל
10 איש ישר והולך בתומו כאשר עשה האלקי' את
11 האדם ישר ולא לבקש חשבונות רבים מעלילות
12 מצעדי גבר ומחשבות אדם ותחבולותיו. כי זו מלאכת
13 שמים היא ולא מלאכת ב"ו. ולהאמין באמונה
14 שלימה במצות חז"ל והוי שפל רוח בפני כל אדם
15 בכלל כי יציבא מלתא ותקין פתגמא שכ"א מתוקן
16 מחבירו. וכתוב כל [איש] ישראל כאיש אחד חברים.
17 כמו שאיש א' מחובר מאברים רבים ובהפרדם נוגע
18 בלב כי ממנו תוצאות חיים. א"כ אנחנו היות כולנו
19 כאיש א' ממש תיכון העבודה בלב ומכלל הן כו'.
20 וע"כ נאמר ולעבדו שכם אחד דוקא. וע"כ אהובי
21 ידידי נא ונא לטרוח בכל לב ונפש לתקוע אהבת
22 רעהו בלבו. ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלכבכם
23 כתיב ולא תעלה על לב לעולם ואם תעלה יהרפה

7 יהא דינה של הנפש
8 החוטאת — וענתה חכמה;
9 נפש כי תחטא תישפט
10 ותיענש, ולא שתשובה
11 תכפר ותביא סליחה לחטא,
12 כפי שמובא בירושלמי³⁰,
13 וּמִשָּׁה רַבְּנָה עָלְיוּ תְּשַׁלֹּם
14 בְּקֶשׁ מִדָּה בְּנֶגֶד מִדָּה³¹, —
15 באותה מדה שהאדם עושה
16 תשובה ברצון שלמעלה
17 מהבנה — כך תומשך לו
18 סליחה ממדריגה שלמעלה
19 מחכמה, שמשם באה
20 הסליחה, וְדִי לְמִבְּיָן.
21 וְעוֹד זֹאת אֲדַרְשׁ
22 מִמַּעַלְתְּכֶם, — בתחילה,
23 כשהוא מדבר בענינים שבין
24 אדם למקום, השתמש רבנו

25 הזקן בלשון "כמזכיר ומחזיר על הראשונות", ואילו כעת, כשהוא
26 מתחיל לדבר אודות בין אדם לחבירו — הוא משתמש בלשון דרישה,
27 שְׁלֹא לְהַשְׁלִיךְ דְּבָרֵי אַחֲרֵיכֶם, אֲשֶׁר עָרַכְתִּי שִׁיחַ, לְהִיטֵי כָל
28 אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְהוֹלֵךְ בְּתוֹמוֹ, כְּאִשֶּׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל³²,
29 וְלֹא לְבָקֵשׁ חֲשׁוֹנוֹת רַבִּים³², מַעַלְלוֹת מַצְעָדֵי גֵבֶר וּמַחֲשָׁבוֹת
30 אָדָם וְתַחבּוּלוֹתָיו, — שלא לחשוב אודות אדם שני מה הן
31 חשבונותיו וחבולותיו, בִּי זוּ מְלָאכַת שָׁמַיִם הִיא וְלֹא מְלָאכַת בָּשָׂר
32 וָדָם. — הקדוש ברוך הוא יודע הכל, "עלילות מצעדי גבר, מחשבות
33 אדם ותחבולותיו, ויצרי מעללי איש" — כפי הנוסח בתפלת ראש
34 השנה. וּלְהֵאמִין בְּאֵמוּנָה שְׁלֵמָה בְּמִצְוֹת חַז"ל³³: "וְהָיוּ שְׁפֵל רוּחַ
35 בְּפִנֵּי כָל אָדָם" בְּכֻלָּל, — בלי יוצא מן הכלל³⁴. בִּי יִצְיָבֵא מְלָתָא
36 וְתִקִּין פְּתִיגָמָא, שְׁכָל אֶחָד מִתְּקִין מִחֲבֵירוֹ, שְׁכֹן, אמת הדבר
37 ונכון הביטוי שכל אחד "מתוקן" מחבירו, כל אחד נהיה יותר טוב על
38 ידי חבירו, שכן, לכל אחד מעלתו המיוחדת שאיננה בשני, ועל ידי
39 האחדות של כולם יחד מיתוספת לכל אחד המעלה שישנה בשני
40 ואיננה בו. על מה שרבנו הזקן אומר כאן "ועוד זאת אדרוש
41 ממעלתכם", אמר כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע באחת משיחותיו
42 הקדושות³⁵, שאין הכוונה שרבנו הזקן כתב זאת אל בני עליה, רבנו

43 הזקן כתב זאת אל חסידים, ופירוש המלים "אדרוש ממעלתכם"
44 הוא, עוררו מעלותיכם. להלן אומר רבנו הזקן: "שלא להשליך דברי
45 אחריכם אשר ערכתי שיח" — "שלא להשליך דברי אחריכם" הוא
46 מקיף, "אשר ערכתי שיח" הוא פנימי (כלומר, שרבנו הזקן פעל
47 בחסידים גם בדרך מקיף וגם
48 בפנימיות), ומה שאומר

49 לאחר מכן: "במצות חכמינו
50 ז"ל והוי שפל רוח בפני כל
51 אדם בכלל כי יציבא מילתא
52 ותקין פתגמא שכל אחד
53 מתוקן מחבירו" — הכוונה
54 בהוספה "כל אחד מתוקן
55 מחבירו" היא, שעל ידי
56 הזולת נעשה האדם עצמו
57 מתוקן. וְכַתִּיב: — וכתוב³⁶:
58 "כָּל [אִישׁ] יִשְׂרָאֵל כְּאִישׁ
59 אֶחָד חֲבֵרִים", כְּמוֹ שְׂאִישׁ
60 אֶחָד מִחֲבֵרִים מְאֻכְרָם
61 רַבִּים, וְכַתִּיב: — אחד
62 מהשני, נִוָּגֵעַ בְּלֵב, "כִּי
63 מִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים", —
64 כך גם, כפי שרבנו הזקן
65 מסביר בפרוטרוט באגרת
66 הקדוש סימן ל"א — שפירוד

67 חס ושלום בין בני ישראל נוגע בביכול בשכינה שהוא ה"לב" של בני
68 ישראל. אִם בֵּן אֶנְחֵנוּ הָיִיתָ בְּלֵנוּ כְּאִישׁ אֶחָד מִמֶּשׁ — תִּבּוֹן
69 הַעֲבוּדָה בְּלֵב, — עבודת התפלה שהיא — כנוכר לעיל — "עבודה
70 שבלב", שענינה לחבר את הנשמה עם מקורה בשכינה, הרי על ידי
71 שבני ישראל הם באחדות, דבר המביא לאחדות עם השכינה —
72 תביא האחדות לחיזוקה ולקיומה של העבודה שבלב בתפלה,
73 וּמִכָּל הֵן כּו', — כפי הלשון³⁷ "מכלל הן אתה שומע לאר",
74 שבשעה שחסרה האחדות חס ושלום, חסר בהעבודה שבלב בתפלה.
75 וְעַל בֵּן — ולכן, נֶאֱמַר³⁸: "וְלִעֲבָדוֹ" — את הקדוש ברוך הוא, שְׁכֶם
76 אֶחָד דְּוָקָא. — כלומר, באותה כוונה, מתי הוא הענין האמיתי של
77 "לעבדו"? — כשהוא "שכם אחד" דוקא, כשכולם הם באחדות. וְעַל בֵּן
78 — ולכן, אֶחָדֵי יְדִידֵי, — אומר רבנו הזקן לחסידים, נָא וְנָא לְמַרְחַ
79 בְּכָל לֵב וְנֶפֶשׁ לְתַקֵּעַ אֶהֱבַת רַעְיוֹ בְּלֵבּוֹ, "וְאִישׁ אֶת רַעְיוֹ רַעְיוֹ
80 אֶל תַּחֲשָׁבוּ בְּלִכְבֶּכֶם" בְּתִיב³⁹, וְלֹא תַעֲלֶה עַל לֵב לַעֲוֹלָם, —
81 לא רק שלא לחשוב, שמשמעותו יכולה להיות מחשבה ממש, כי אם
82 גם שלא יעלה על הלב אף פעם, וְאִם תַעֲלֶה — שאדם סתם, גם מי
83 שהוא במדריגת "בינוני", הרי איננו בעל-הבית על עצמו שלא יעלה
84 בו הרהור כזה — הרי אם יעלה בו הרהור כזה, יִהְרַפֵּנָה מְלָכֵי

29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דמזה מובן שזהו למעליותא". 30. מכות פ"ב ה"ו. 31. דב"ר פ"א, ט. 32. ל' הכתוב — קהלת ז, כט. 33. אבות פ"ד מ"ו. 34. בתניא פ"ל מובא גם כן מאד"ל זה בשינויים, ועל כך מעיר הרבי: "בפ"ל מדובר בנוגע לעבודה בעצמו, במלחמת היצר בסומע"ט וכו' — בזה נוגע התבוננות שתביא לפועל במחדו"מ ולכן צ"ל, ופרטית ובהנהגה דוקא דפ' הקל ממנו וכו' ואין זה שייך לאמונה — ובלבד ששכלו יכריחו להתנהג בפו"מ כו'; באגה"ק מדובר בנוגע שיצטרף (לכל איש ישראל — כולנו כאיש א' ממש, אלא שצריך באווארענען שאם נדמה לו חסרון בפ' או בקבוצת אנשים (אל יחשוב ע"ז וכו' כדלקמן) יאמין (ובכדי שיהי' ממש צ"ל) באמונה שלימה — ואדרבא לא יתבונן בפרטי הנהגת פ' ופ'". 35. סה"ש תש"ה ע' 51. 36. שופטים כ, יא. 37. ספרי עקב יא, יט. 38. צפני"ג, ט. 39. זכרי' ח, יז.

שהם לא טוב אלא שעליהם להיות טוב כשמהפכים את הרע לטוב, 17
הרי, גם בענינים טובים יש למחשבה – מחשבות טובות – השפעה 18
בנפש יותר מאשר לדיבור, וגם בענינים לא טובים, שמחשבות לא 19
טובות יש להן השפעה הרסנית יותר מאשר דיבורים לא טובים, 20
שכן מחשבה היא לבוש 21
המאוחד עם הנפש יותר 22
מאשר דיבור, שלכן 23
מחשבה ישנה תמיד כשם 24
שהנפש ישנה תמיד, ואילו 25
דיבור הרי "עת לדבר" ו"עת 26
לחשות מלדבר"⁴³, שכן 27
דיבור אינו מאוחד כל כך 28
עם הנפש כמו מחשבה. וְה' 29
הטוב המְבַרֵךְ אֶת עַמּוֹ 30
בְּשָׁלוֹם, יֵשִׁים עֲלֵיכֶם שָׁלוֹם וְחַיִּים עַד הָעוֹלָם, כְּנֶפֶשׁ אוֹהֶב 31
נִפְשָׁם מְלֵב וְנִפְשָׁם: 32

אגרת הקדש

מלכו כהנודף עשן וכמו מחשבת ע"ז ממש. כי 2
גדולה לה"ר כנגד ע"ז וג"ע וש"ר. ואם בדבור כך 3
כו' וכבר נודע לכל חכם לב יתרון הכשר המח' על 4
הדבור הן לטוב והן למוטב. וה' הטוב המברך את 5
עמו בשלום ישים עליכם שלום וחיים עד העולם כנפש 6
או"נ מלו"נ:

1 כְּהִנְדֹּף עָשָׁן, וְכִמּוֹ מַחְשַׁבַת עֲבוּדָה זָרָה מִמֶּשֶׁשׁ⁴⁰. – כך יגרש
2 ממחשבתו כל מחשבה רעה על יהודי שני. כִּי גְדוּלָּה – עבירת לְשׁוֹן
3 הָרַע כְּנֶגֶד – העבירות, עֲבוּדָה זָרָה וְגִלּוֹי עֲרִיזוֹת וְשִׁפְכוֹת דָּמִים,
4 – כפי שהגמרא⁴¹ אומרת "כל המספר לשון הרע מגדיל עוונות כנגד
5 שלש עבירות עבודת
6 כוכבים וגילוי עריות
7 ושפיכות דמים", וְאִם
8 כְּדָבוּר כֶּךָ כּו', – שלשון
9 הרע שקול כנגד עבודה
10 זרה, גילוי עריות ושפיכות
11 דמים, הרי לשון הרע
12 במחשבה – לחשוב לשון
13 הרע – גרוע מזה בהרבה.
14 וְכִבְרֵי נֹדֵעַ לְכָל חָכֵם לֵב
15 יִתְרוֹן הַכָּשֶׁר הַמַּחְשְׁבָה עַל הַדְּבָר, – שהמחשבה פועלת על
16 הנפש יותר מאשר הדיבור, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְמוֹטֵב⁴². – בדברים

יום שבת קודש י"ז תשרי

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 270, כג. בגזירת... עד עמ' קלו, אליהם כלל.

י"א, אך כשעשרה יהודים לומדים תורה בחד – שורה השכינה 57
"ביניהם", בפנימיות, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם. – כפי שהגמרא מפרשת 58
בברכות⁴ את הפסוק: "כי זה כל האדם": "כל העולם כולו לא נברא 59
אלא בשביל זה", וְאִם נָם זֹאת הֵיחָד כָּל יִירֵדוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה – 60
ירידת הנשמה ממדריגתה 61
הגבוהה לעולם זה – הרי 62
תכלית ירידה זו היא לְצַרֵּךְ 63
עֲלֵיהָ זֶה, – שהנשמה 64
מתעלית על ידי לימוד תורה 65
בציבור, אֲשֶׁר אֵין עֲלֵיהָ 66
לְמַעַל הַיְמָנָה. – כלומר, 67
העליה שבגללה היתה 68
ירידת הנשמה, נעשית לא 69
רק אחרי הירידה, 70
כשהנשמה עוזבת את הגוף, 71
אלא בעוד הנשמה היא בגוף 72
ישנה כבר עליה שגבוה 73
ממנה אי אפשר להיות כלל בעין השראת השכינה – שנעשה 74
ביהודי על ידי לימוד התורה ברבים, כִּי שְׂכִינָת עַזּוֹ אֲשֶׁר בְּנִבְחֵי 75
מְרוּמִים, וְהַשְׁמִים וְשְׁמֵי הַשְׁמִים לֹא יִכְלְלוּ אִמְתָּהּ – תִּשְׁכֵּן 76
וְתִתְגַּדֵּל בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּמּוֹ שְׂכִינָתוֹ: "כִּי אֲנִי ה' שׁוֹכֵן 77
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" – עַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּעֶשְׂרָה 78
דִּקְקָא, – עשרה יהודים הם "עדה" ו"ציבור", כִּמּוֹ שְׂאֻמְרוֹ רַ"ל: 79
"אֲתֵיָא תוֹךְ תוֹךְ כּו'". – למדים גזירה שוה מ"תוך" תוך, כתוב 80

33 כג. באגרת קודש זו, סימן כ"ג, מעורר רבנו הזקן, לעשות קביעות בלימוד
34 "עין יעקב" ברבים בין מנחה למערב, וכן בהלכה למעשה בשולחן ערוך,
35 ובתור הקדמה לכך הוא מסביר ההפלאה והגדלות העצומות בהשראת
36 השכינה ששורה בבני ישראל בשעה שהם לומדים תורה בציבור, וזהי מדריגת
37 השכינה שקבלתה בגילוי בתור
38 שבר יכולים רק בעולם הבא, אך
39 בדרך השראה, היא שורה על
40 ובתוך בני ישראל בשעה
41 שלומדים תורה בציבור.
42 "בגזרת עירין פתגמא
43 ומאמר קדישין", – בגזירת
44 המלאכים נאמרים הדברים,
45 ובמאמר המלאכים
46 הנקראים "קדישין"
47 (קדושים). וזהו לשון הפסוק¹
48 שחכמינו ז"ל² (ורבנו הזקן³
49 כאן) משתמשים בה על
50 תלמידי חכמים שהם כמלאכי השרת³, שחכמי המשנה שהם
51 כמלאכים אמרו כך, הַכְּמִי הַמְשִׁנָּה עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם, שִׁשְׁנֵי
52 בְּמִשְׁנָתָם: "עֲשֵׂה שְׁיֹשְׁבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה – שְׂכִינָה שְׂרוּיָה
53 בְּיִנְיָהֶם", – זה ענין גבוה יותר מאשר הענין של "אכל בי עשרה
54 שכינתא שריא"⁵, על כל עשרה יהודים הנמצאים יחד במקום אחד
55 שורה שכינה – שכן, אותה השראת השכינה היא רק עליהם,
56 בבחינת מקיף, כפי שאומר בחלק הראשון של ספר ה"תניא" סוף פרק

40. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי י"ל הדיוק בזה ע"פ מחז"ל דרך על מח' ע"ז נעשין (קדושין מ, א)". 41. ערכין טו, ב. 42. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פי' 'למוטב' – בלקו"ת (ס"פ קרח)". 43. ע"פ קהלת ג, ז. 1. דניאל ד, יד. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פסחים לג, א". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "רש"י שם, עיי"ש". 4. אבות פ"ג משנה ו'. 5. סנהדרין לט, א. 6. ו, ב. 7. קהלת יב, יג. 8. שלח לה, לד. 9. ברכות כא, ב.

1 "ונקדשתי בתוך בני ישראל"¹⁰, ובמרגלים שהיו עשרה כתוב¹¹
 2 "מתוך העדה" – למדים מכך שדבר שבקדושה הוא בעשרה יהודים
 3 דוקא. באחת משיחותיו הקדושות¹² מעיר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ
 4 נ"ע, מדוע ענין זה ש"עדה" הכוונה לעשרה, למדו רבותינו ז"ל
 5 מה"תוך" של העדה הרעה
 6 של המרגלים, עליהם
 7 כתוב¹⁴ "הבדלו מתוך העדה"
 8 הרעה הזאת? והוא אומר
 9 שם, שמשנה רבנו הוזהר
 10 "הבדלו" על המקיף של
 11 הרע, שכן את הפנימי היה
 12 בכוחו לתקן, במילא יש
 13 לומר שגם בקדושה הכוונה
 14 כאן למקיף של קדושה,
 15 כלומר שבעדה של עשרה מיתוסף אור מקיף של קדושה המובדל
 16 לגמרי מהאור השורה על פחות מעשרה. ועל זה – על ההשראה
 17 של קדושה הנמשכת על ידי עסק התורה והמצוות בעשרה,
 18 נאמר¹³: "בְּקִרְבָּךְ קְדוּשָׁה" – שבחינת "קדוש" שבעצם היא קדוש
 19 ומובדל – נמשכת "בקרבת", בפנימיות, בבני ישראל. וכפי שמפרש
 20 בשיחה הקדושה האמורה, שלעיל מדובר כשהאור נמשך בבחינה
 21 של מקיף, ועתה כשהוא מביא את הפסוק "בקרבת קדוש" הכוונה
 22 היא כפי שהמקיף נמשך בפנימיות, ו"אין דבר שֶׁבְּקִרְבָּךְ שֶׁפָּחוֹת
 23 מֵעֲשֶׂרָה". – כפי שהגמרא אומרת שם בברכות, כנוצר לעיל, הרי,

24 כדי שיהיה "בקרבת קדוש" הרי זה דוקא על ידי לימוד התורה
 25 בעשרה. ומשום הַכִּי נָמִי, אֶצְטְרִיךְ לָהּ לְרִזְ"ל לְמִילָף מִקְרָא:
 26 "מִנֵּן שְׁאֵפְלוּ אֶחָד שְׁיֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כו'". – ולכן צריכים
 27 גם חכמינו ז"ל ללמוד מפסוק מהיכן יודעים אנו שאפילו אחד שיושב
 28 ועוסק בתורה – קובע לו
 29 השית' שר, כפי שהמשנה
 30 למדה זאת באבות¹⁴
 31 מהפסוק¹⁵ "ישב בדד וידום"
 32 כי נטל עליו", צריכים
 33 רבותינו ז"ל לימוד מיוחד על
 34 כך. ואף גם זאת, לא
 35 מִצָּאוּ לוֹ סִמּוֹן מִן הַמִּקְרָא
 36 אֶלָּא לְקִבְעֵת שְׂכָר בְּלִבָּהּ,
 37 לְיַחֲד לְפִי עֲרֹפֹ לְפִי [נֶסֶח]
 38 אחר: וּלְפִי [עֲרֹף הַמְרָבִים, – אם היחיד הוא חלק ממרובים יותר
 39 אך פחות מעשרה – מקבל כל אחד מהם את השכר לפי ערך
 40 המרובים המשתתפים בזה. בהתאם לגירסא "לפי ערך" הכוונה היא,
 41 שהיחיד מקבל שכרו לפי הערך שיוצא בחלקו בתור חלק
 42 מהמרובים, ובהתאם לגירסא "ולפי ערך", בוא"ו, הכוונה היא, שככל
 43 שהיחידים מרובים יותר כך גדל שכרו של כל יחיד לעצמו. אָבֵל
 44 לְעֵנֶן הַשָּׂרָאֵת קִרְשֵׁת הַקְדוּשָׁה הַקְדוּשָׁה¹⁶ – אין לו עֲרֹף אֲלֵיהֶם
 45 בְּלָל. – הקדושה הנמשכת על ידי לימוד התורה של יחידים, אין לה
 46 שום ערך לקדושה הנמשכת מלימוד התורה של ציבור.

10. אמור כב, לב. 11. קרח טז, כא. 12. ספר השיחות תש"ד ע' 29. 13. ישע"י יב, ו. 14. פרק ג' משנה ב'. 15. איכה ג, ח. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ידועה הקושיא בזה, דבאבות שם (מ"ב) שנים שיושבין ואין ביניהם ד"ת שכינה שריו' ביניהם. וי"ל ע"פ משנ"ת באוה"ת עקב ע' תקמב. ברכות ו, א. במגן אבות סוף ח"ו 1) גירסא אחרת באגה"ק זו. 2) ע"פ הבי' שם (כנראה לקוח מהצ"צ) – יש לתרץ הנ"ל". ראה גם תניא מהדו"ק ע' רסא הערה 13 שורה 48.

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח לאנ"ש שיחיו בכל מרחבי תבל לקראת חג הסוכות, ה'תשמ"ה

"יום וזמן שמחתנו דישמח ישראל בעושו וישמח השם במעשיו, ושבטא טבא, ולהמשיכם בכל

השנה כולה".

/מקום החתימה/

יום ראשון	יום ראשון	יא תשרי	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: ברכה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: ס"סה. תניא: כא. אד"ש . . . 266 בכל יום.			

במוצאי יוהכ"פ תקנ"ו בליאזנא אמר רבינו הזקן תורה ברבים – כנהוג אז דרושים קצרים – ע"פ מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו, אליו לא למדותיו, דער פרדס זאגט אליו איז אורות המתלבשים בכלים דע"ס דאצילות, דער רבי דער בעש"ט זאגט אליו איז דער אלקות וואָס אין כלים דע"ס דאצילות, דער פירוש הפשוט איז: אליו עצמות א"ס וואָס עס איז בא יעדען פשוט'ן אידען בידיעה עצמית דורך אמונה פשוטה, און דאָס איז קרובים אליו און בכל קראנו אליו עצמות א"ס און עצמות הנשמה, תפלה באמונה פשוטה איז מחבר עצמות הנשמה מיט עצמות א"ס, אז עצמות א"ס זאל זיין דער רופא חולים און מברך השנים.

במוצאי יום הכפורים תקנ"ו בליאזנא אמר רבינו הזקן תורה ברבים – כנהוג אז דרושים קצרים – על פסוק "מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו", אליו לא למדותיו. ה'פרדס' אומר: "אליו" הם האורות המתלבשים בכלים דע"ס דאצילות; הרבי הפעל שם טוב אומר: "אליו" הוא האלקות שבכלים דע"ס דאצילות; הפרוש הפשוט הוא: "אליו" – עצמות אין סוף שבידיעה עצמית של כל יהודי פשוט – על ידי אמונה פשוטה – וזהו 'קרובים אליו', ו'בכל קראנו אליו' – עצמות אין סוף ועצמות הנשמה; תפלה באמונה פשוטה מחברת את עצמות הנשמה עם עצמות אין סוף, שעצמות אין סוף יהיה הרופא חולים ומברך השנים.

יום שני	יום שני	יב תשרי	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: ברכה, שני עם פירש"י. תהלים: ס"סח. תניא: אך גם . . . יבא שילה			
ברית כרותה לתעמולה ועבודה במועצות חכמה ובקרוב הדעת שאינה חוזרת ריקם.			

יום שלישי	יום שלישי	יג תשרי	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: ברכה, שלישי עם פירש"י. תהלים: סט"עא. תניא: כב. אהובי . . . בפירש"י.			

הסתלקות אדמו"ר מהר"ש – תרמ"ג – ומנוחתו כבוד בליובאוויטש.
תחלת אגרת סימן כב וסופה – לא בא בדפוס באגרת הקדש. (נדפס בקובץ התמים חוברת שניה).

יום
רביעי

יום רביעי

יד תשרי, ערב חה"ס

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ברכה, רביעי עם פירש"י.

תהלים: עב"עו.

תניא: אך האמת . . . יאהב ה' וכו'.

ערוב תבשילין.

אין מוסיפין על שתי ערבות, מה-שאין-כן בהדסים.

מהדרים לאגוד הלולב בסכה ובערב יום טוב. על הלולב שתי כריכות – ומשתדלים ששתיהם תהיינה מכסות בהדסים וערבות, גם כריכה העליונה במעט על כל פנים – ומלבד זה שלש כריכות שבהם אוגד ההדסים והערבות עם הלולב, שלש אלו במשך טפח אחד.

יום
חמישי

יום חמישי

טו תשרי, א דחג הסוכות

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ברכה, חמישי עם פירש"י.

תהלים: עז"עח.

תניא: וכמו אב . . . הדינין נס"ו.

בשנותנים הד' מינים לאחר לברך עליהם, אומרים בפרוש שהוא במתנה על מנת להחזיר, ובפרט ביום ראשון. והוא תועלת לנותן ולמקבל. הורה אדוני אבי מורי ורבי [הרש"ב] שיתחילו ברכת שהחנינו בשהלולב בידו אחת והאתרוג בשניה.

הפסוקים בי אמותי גו' – רק בהושענא רבה.

גם ביום מברכים "לישב בסכה" אחר קדוש ולא אחר המוציא.

ההנהגה בעת ברכת כהנים (כנזכר לעיל יום ב' דחג השבועות), אנו יודעים על ידי זה שרבינו הזקן היה לוקח את ה"צמח צדק" קדם חתנתו תחת טליתו לנשיאת כפלים.

יום
שישי

יום שישי

טז תשרי, ב דחג הסוכות [בחול"ל]

ה'תש"ד

בקדוש הלילה: שהחנינו, ואחר כך לישב בסכה. במנהג אין אומרים הודו, אבל אומרים פתח אליהו.

שיעורים. חומש: ברכה, ששי עם פירש"י.

תהלים: עט"פב.

תניא: אהובי . . . או"נ מלו"נ.

הצ"צ סיפר: תקס"ט האבען מיר געהערט פון זיידען דעם זעקסטען מאל דעם ושבתם מים – הראשון – פון לקו"ת, און עס איז געווען ע"ד ווי די גמרא זאגט (ירוש' סוכה פ"ה ה"א) שמשם שואבים. יונה האט מקבל געווען בשמחת בית השואבה גילוי הנבואה, מיר האבען מקבל געווען עד אין סוף, דער סוף איז אז משיח וועט קומען, שנעוץ תחלתן בסופן.

ה"צמח צדק" ספר: בשנת תקס"ט שמענו מהסבא [אדמו"ר הזקן] בפעם הששית את [המאמר] "וושאבתם מים" – הראשון – שב"לקוטי תורה", וזה היה בדומה למה שהגמרא אומרת (ירושלמי סכה פרק ה' הלכה א') שמשם שואבים. יונה [הנביא] קבל בשמחת בית השואבה את גילוי הנבואה, אנו קבלנו עד אין סוף, הסוף הוא שמשיח יבוא, שנעוץ תחלתן בסופן.

שבת קודש

יו תשרי, שבת חוהמ"ס

ה'תש"ד

גם בשמחה ובצחלה.

שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא, ויתן לך - אומרים בלחש.
במוסף - "ומנחתם וגספיהם" אחרי פסוקי כל יום ויום. בשבת אין אומרים הושענות.

שיעורים. חומש: ברכה, שביעי עם פירש"י.

תהלים: פגפז.

תניא: כג. בגזירת . . . קלו כלל.

על ידי העבודה דגסיונות מתגלה בחינת יחידה שבגפוש, כמאמר "חבוקה ודבוקה בך" - התקשרות הנשמה באלקות, ועל ידי זה - "טוענת עלך" - בקיום התורה ומצות במסירת נפש, הגה - "יחידה ליחידך" - שמתגלה בחינת יחידה שבגפוש, דעל ידי התגלות זו נהפך יחידה שבגפוש הפהמית לאלקות, שהוא ענין התקף בקיום התורה ומצות בחיות פנימי, ובתרגוש תענוג גדול והנאה מרבה בעבודת ה', ובכל עניני העולם הן ולאן שוין אצלו בהשגחה אמיתית, כי נלקח ממנו התענוג וטוב טעם שבענינים הגשמיים.

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' ב

אשי. אפי' שיפורי - הוציא מר בר רב אשי שופרות ושמתיא -
ונידה את המזיק. אהא לקמיה - בא המזיק לפני מר בר רב אשי,
אמר ליה מר בר רב אשי למזיק, אמאי תעביד הכי - מדוע עשית
כך, כלומר מדוע שברת חבית זו, אמר ליה המזיק, היכי אעביד כי
אותביה באונאי - איך אעשה, הרי אני הייתי ישן שם והם הושיבו
את החבית באחזי. לא קיבל מר בר רב אשי את התנצלותו ואמר
ליה, אתה בדוכתא דשכיחי רבים מאי בעית - אתה במקום
שמצויים בו רבים מה תבקש, כלומר מדוע ישנת במקום זה שהוא
סמוך לרשות הרבים, ואין לך רשות להיות שם, אתה הוא דשנית -
אתה הוא ששנית מן הראוי, ואם כן זיל שלים - לך ושלם לסבלים
את הנזק שגרמת להם, אמר ליה המזיק למר בר רב אשי, השתא
נמי - גם עתה אף שנתחייבתי לשלם, אין ביכולתי לשלם מיד, אלא
ליקבע לי מר זימנא - יקבע לי הרב זמן לתשלום ואפרע את הנזק.
קבע ליה זימנא - קבע לו מר בר רב אשי זמן לפרעון הנזק, אולם כי
ממא זימנא - כשהגיע זמן הפירעון איעבב - התעבב המזיק ולא
בא לשלם את החוב בזמנו. ולאחר זמן כי אתא - כשבא המזיק
לשלם את הנזק, אמר ליה מר בר רב אשי, אמאי לא אתית בזמנך
- מדוע לא באת לשלם בזמן שקבעתי לך. אמר ליה המזיק, כל מילי
דציור וחתים ובייל וזני - כל דבר הצרור או חתום או מדוד או מנוי
לית לן רשותא למשקל מיניה - אין לנו (המזיקים) רשות ליטול
ממנו, עד דמשבחינן מידי דהפקרא - עד שאנו מוצאים דבר של
הפקר ליטול ממנו, ולכך לא יכולתי לשלם בזמן, כי לא מצאתי דבר
שאינו מדוד או מנוי, שאהיה רשאי ליטול ממנו.
ואמר אפי', מריש הנה אמינא, האי דשדי מיא מפומא דהצבא -
מה שנהגים לשפוך מים מפי הכד לארץ קודם ששותים ממנו, הוא
משום ציבתא - קסמים וקשים שצפים על גבי המים, ועל ידי שפיכה
זו יפלו לארץ וישארו המים נקיים. אמר לי מר (ורבה), שאין זה
הטעם, אלא משום דאיבא מים הרעים - שלפעמים יש בנהר מים
ששתו מהם שדים, והם עלולים להזיק למי שישתה מהם, ותקנתם
היא לשפוך מעט מהם, ועל ידי כך שוב אינם מזיקים.
מעשה בענין זה: ההוא בר שינא דהיה בי רב פפא - מעשה בשד
אחד שהיה בביתו של רב פפא והיה משמשו, אול לאתווי מיא
מנהרא - פעם אחת הלך השד להביא מים מהנהר עבור בני ביתו של
רב פפא, איעבב - התעבב השד בהבאת המים יותר מהזמן הרגיל,
כי אתא - כאשר בא השד עם המים אמרו ליה - שאלו בני הבית
את השד, אמאי איעבבת - מדוע התעבבת בהבאת המים, אמר
להו השד, משום שהמתנתי עד דחלפי מים הרעים - עד שיחלפו
המים הרעים ששתו המזיקים מהם, כדי שלא תנוקו בשתייתם,
אדהכי - בינתיים

לי מר (ורבה), שאין זה הטעם, אלא משום דקשי לבשפים, שמי
שאינו נזהר בזה, יכול אדם אחר הרואה אותו לעשות לו כשפים
ולחזיקו, אבל מי שנוזהר בזה ביותר, אין הכשפים שולטים עליו, ואינו
ניזוק על ידיהם.
מעשה בענין זה: רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאולי בארפא
- עמדו להפליג בספינה, אמרה להו ההיא מטרוניתא - אמרה להם
אשה נכרית חשובה, אותבן בתייבוי - הושיבוני עמכם בספינה,
אולם רב חסדא ורבה בר רב הונא לא אותבוה - לא הושיבוה
עמכם, שלא רצו שתצטרף עמכם בהפלגתם, אמרה מלתא - אמרה
המטרוניתא לחש של כישוף, ועל ידי זה אפרתה לארפא - קשרה
את הספינה שלא תזוז ממקומה. אך אף הם היו בקיאים בזה, לפיכך
אמרו אינהו מילתא - אמרו הם (רב חסדא ורבה בר רב הונא) דבר
כישוף אחר לבטל את הכשפים שעשתה, ועל ידי זה שרייה - התיירו
את הספינה, שתוכל להפליג. אמרה להו אותה מטרוניתא, מאי
איעביד לבו - מה אעשה לכם, איני יכולה לשלוט בכם על ידי
כשפים מפני שאתם נזהרים בשלש הדברים שגורמים לכשפים
שיוכלו לשלוט על האדם, ואלו הם, דלא מקנח לבו בחספא -
שאינכם מקנחים עצמכם בחרס בבית הכסא, ולא קמיל לבו בינה
אמניכו - ואין אתם הורגים כינה במלבושכם, ולא אכיל לבו ירקא
מכישא דאכסר גינאה - ואין אתם מושכים ירק מן האגודה שקשר
הגנן כדי לאוכלו, אלא אתם מתירים את כל האגודה כדי להוציא
את הירקות ולאוכלם.
ואמר אפי', מריש הנה אמינא, האי דלא אכלי ירקא דנפל
(אתבא) [מתבא] - מה שמקפידים שלא לאכול ירק שנפל
מהשלחן, הוא משום מאיסותא - שהוא מאוס לאכילה. אמר לי
מר (ורבה), שאין זה הטעם, אלא משום דקשה לריח תפה - שאכילת
ירק זה גורמת לריח רע מן הפה.
ואמר אפי', מריש הנה אמינא, האי דלא יתבי תותי מרויבא -
מה שמקפידים שלא לשבת תחת המרוב (הצינור) המקלח מים מן
הגג, הוא משום שופכים - שמא ישפכו עליו מים מאוסים, ממה
שהשתמשו אנשים על הגג ושפכו, ומים אלו מקלחים למרוב. אמר
לי מר (ורבה), שאין זה הטעם, אלא משום דשכיחי מדיקין - שבמקום
זה מצויים שדים המזיקים לבני אדם.
מעשה בענין זה: הנהו שקולאי - מעשה באנשים הנוראים משאות
תמורת שכר (וסבלים), דהוו דרו חביתא דהמרא - שנשאו חבית של
יין ממקום למקום, בעו לאתפוחי - רצו הסבלים לנוח בדרכם,
אותבית תותי מרויבא - הניחו את החבית תחת מרוב (צינור המקלח
מים מן הגג), פקעה - נשברה החבית, על ידי מדיק (שד) אחד שישב
שם. אתו לקמיה דמר בר רב אשי - באו הסבלים לפני מר בר רב

'אין משנים' ואין מורידים'

יום ראשון י"א תשרי ה'תשע"ב

ולפי זה יש ליישב את דברי הט"ז (א"ח קנ"ד, ז), בארון ששימש בעבר לספר תורה להשתמש בו לשאר ספרי קודש, כי "מעלין בקודש ואין מורידין" נאמר רק כשהדבר עדיין ראוי לקדושתו הקודמת אך אם כבר אינו עומד לכך עדיף שישתמשו בו לקדושה אחרת מאשר לגנוזו.

ולכאורה קשה: בגמרא (ע"ז נב, ב) נאמר כי לאחר שאנשי יון הקריבו על המזבח לעבודת כוכבים הוכרחו לגנוז אותו כי נאסר בהקריבה, ואף שניתן להתיר את האיסור ע"י שבירת האבנים, הרי בכך הם יפסלו למזבח שנאמר 'אבנים שלימות תבנה'. ולכאורה, עדיין ניתן להשתמש בהם לצורך ההיכל, אלא מכאן שאסור להורידם מקדושתם אף שבלאו הכי כבר אינם ראויים לקדושת המזבח!

ולפי האמור יש ליישב: דברי הט"ז נאמרו לגבי שימוש בדבר קדוש לקדושה פחותה רק כשאנו עוקרין מקדושתו הראשונה, אך אם יבנו את המזבח בהיכל יעקרום מקדושתם הקודמת ובוזה קיים איסור בפני עצמו, 'לא יקדיש' (תורת הקודש שם).

הלכות תמורה פרק ד, הלכה יא: והוא תדין לשאר תפודים שאין משנים אותן מקדשה לקדשה, אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בך תפוד.

והראב"ד חולק ואומר שרק קדשי מזבח אין לשנות מזה לזה, משום שלכל קרבן יש דינים שונים, אך בקדשי בך הבית שאין הבדל בין אחד לזולתו מותר לשנות הן מקדושה קלה לחמורה והן להיפך.

אמנם נראה שאף לדעת הראב"ד יש איסור לשנות מקדושה חמורה לקלה מדין "מעלין בקודש ואין מורידין". ולכן אסור להשתמש בבגדי הכהן הגדול לכהן הדיוט (יומא יב, ב) וכן אסור להוריד בית הכנסת מקדושתו. והמחלוקת היא האם הלאו המיוחד 'לא יקדיש' קיים גם בקדשי בך הבית (שו"ת מהרש"ם ח"א י, י. תורת הקודש ח"א כא, ד).

וההבדל בין הדינים: "מעלין בקודש ואין מורידין", היינו שמשמש בדבר לקדושה פחותה אך אינו עוקר אותו מקדושתו הקודמת, ואיסור "לא יקדיש" הוא באופן שעוקר את הקדושה הקודמת ומחיל קדושה חדשה (תורת הקודש שם).

כוחה של דביקות

יום שני י"ב תשרי ה'תשע"ב

אצל מי שנגע בה, כי הטמא אינו נטמא מצד עצמו אלא מצד התפשטות הטומאה, וההתפשטות הטומאה אין כוחה כעצם הטומאה. וכך באה לביטוי החולשה של ה'התפשטות' שככל שהיא מתפשטת, כוחה פוחת.

ובהלכה שלפנינו משתקפים הן החולשה שב'התפשטות' (מצד עצמה), והן הכוח שה'התפשטות' יכולה לינוק מדביקותה בעצם:

מן התורה, הנוגע במת טמא טומאת שבעה. ואם האדם שנגע במת נגע באדם שני, השני טמא טומאת ערב בלבד. אבל מדברי סופרים חילקו, אם הראשון נגע בשני בעוד הוא, הראשון, נוגע במת, גם השני טמא טומאת שבעה.

כאן משתקף ההבדל בין 'התפשטות' כשלעצמה להתפשטות במצב של דביקות בעצם: אם הראשון אינו נוגע במת, כלומר אם 'ההתפשטות' אינה דבוקה בעצם, אין בה מן העצם והטומאה שהיא גורמת הינה חלשה, אבל אם הראשון נוגע במת, כלומר שההתפשטות דבוקה בעצם, יש בכוחו להעביר הלאה את עצם הטומאה וגם השני טמא טומאת שבעה כאילו נגע במת עצמו.

(ספר המאמרים תרס"ז עמ' קנז, שערי עינים בדא"ח, עמ' רנז)

הלכות טומאת מת פרק ה, הלכה ב: אדם שנטמא בַּמַּת וְכָלִים שִׁנְעוּ בָּהֶן אָדָם זֶה – טָמֵא טָמֵאת שְׂבַעָה... אֲבָל אָדָם שִׁנְעוּ בָּאָדָם שִׁנְטָמָא בַּמַּת, בֵּין שִׁנְעוּ בּוֹ אַחֵר שִׁפְרָשׁ מִמֶּטְמְאֵיוּ בֵּין שִׁנְעוּ בּוֹ בְּשֵׁהוּא עֲדֵין נִנְעָ בַּמַּת – הָרִי זֶה הַשְּׁנִי טָמֵא טָמֵאת עֶרֶב.

בתורת החסידות מוסבר ש'הארה' אין בה מעצם הדבר, וזאת, למרות ש'הארה' נובעת מן 'העצם'.

דוגמה לדבר: עצם החיים. העובדה שהאדם חי כשלעצמה היא 'העצם', ומכלול החיים על מרכיביו והסתעפויותיו הם שתי נקודות נפרדות. לכן, החיות של מכלול האברים ('התפשטות החיות') שונה מאדם לאדם. ויש אדם שבאברים מסוימים אין לו חיות, אבל בעצם החיים כולם שווים. הרי אומר, החיים הם עצם הנקודה, ואף שהפרטים וההתפשטות נובעים מהנקודה אין הם יוצרים את החיים.

לאידך גיסא, העובדה שהארה מסוגלת להמשיך את העצם נובעת מכך שעל ידי הדביקות של הארה בעצם, נמשך בה כוח העצם.

השתקפות של רעיון זה, מוצאים אנו בהלכות טומאה. ראשית, בכך שיש בטומאה דרגות שונות (אבי אבות, אב, ראשון וכו'). כלומר, הטומאה מייצרת טומאה פחותה ממנה

אילנות בבית הקברות

יום שלישי י"ג תשרי ה'תשע"ב

עלמין לצורך שימורו?

והשיב: מדברי הרמב"ם עולה שמותר לכתחילה לטעת אילנות סרק, והאיסור הוא רק בנטיעת אילנות מאכל משום שהשרשים מגיעים למת ויונקים ממנו, והמת אסור בהנאה.

הלכות טומאת מת פרק ח, הלכה ג: וְשָׂדֶה זוּ מִתֵּר לְרַע בְּתוֹכָהּ כָּל זֶרַע... אֲבָל אֵין נוֹטְעִין בְּתוֹכָהּ אֵילָנִי מֵאֲבָל, מִפְּנֵי שֶׁשְּׂרָשֵׁים מִנִּיעִין עַד לַמֵּת.

נשאל הגר"מ פיינשטיין: האם מותר לנטוע עצי נוי בבית

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

מקום הקבר היה ידוע ובודאי לא ניטעו במקומו, והאיסור לקיימם הוא רק גזירה דרבנן שמא יבואו להתיר ליטע גם עכשיו, ובאילני סרק לא גזרו כי אינם מצויים כמו אילני מאכל (משנה אחרונה אהלות פ"ח מ"א).

ובנידון השאלה יש להתיר לכל הדעות: לדעת הרמב"ם – אין איסור כלל באילני סרק, ולפי השיטה שהאיסור הוא משום הנאה מבית הקברות – הדבר מותר כאשר הנטיעה היא לצורך שמירת בית הקברות ולא לשם הנאה, ולפי השיטות שהאיסור הוא שגורם לאנשים לבוא לשם – הרי מטרת הנטיעה היא שימור המקום ומניעת כניסת אנשים לתוכו.

(אגרות משה י"ד א סי' רחז)

אך הראב"ד השיג כי במשנה נאמר "אינה נטעת כל נטע, ואין מקיימין בה אילנות חוץ מאילן סרק", הרי שלכתחילה אין ליטע אפילו אילנות סרק, ורק בדיעבד ניתן לקיימם ואילנות מאכל יעקרו. ולכן פירש שטעם האיסור אינו בגלל יניקת הפירות אלא משום שדרך בני אדם להגיע למקום האילנות ובכך גורמים להם להיטמא. ומלכתחילה החשש קיים אפילו באילני סרק, אך בדיעבד מותר כי בהם החשש קטן יותר מאשר באילני מאכל שבני אדם באים אליהם יותר. ויש אומרים שהאיסור הוא מצד ההנאה מבית הקברות בעצם נטיעת האילן, ולכן גם נטיעת אילנות סרק אסורה. ודברי המשנה שאילנות שהיו קודם יתקיימו אמורים שניטעו כאשר

מתי אוסר אדם דבר שאינו שלו? יום רביעי י"ד תשרי ה'תשע"ב

עצם מן המת לתוך השדה, ואין הדבר תלוי במחשבת האדם, מדוע אין השדה נטמאת טומאת 'בית הפרס'? ויש לומר:

מדין תורה, שדה שנחרש בו קבר – טהור, כי "אין מחזיקין טומאה ממקום למקום". כלומר, אין חוששים שמא הטומאה שהיתה במקום קבוע, שינתה את מקומה, אלא שחכמים קנסו את החורש קבר על שביזה את המתים, וגזרו טומאה על השדה. ואולם, קנס זה מוטל רק כאשר החורש הוא בעל השדה, אך כאשר השדה נחרשה ללא ידיעת בעליה – לא קנסוהו חכמים.

(תפארת ישראל, אהלות י"ג ס"ק כ"א)

הלכות טומאת מת פרק י, הלכה ה: **הַחֹרֵשׁ אֶת הַקֶּבֶר בְּשָׂדֶה שְׂאֵינָה שְׁלוֹ – אֵינוֹ עוֹשֶׂה בֵּית הַפְּרִס, שְׂאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ.**

כתבו התוספות (יבמות פג, ב ד"ה אין), שדין זה – "אין אדם אוסר דבר שאינו שלו" – נאמר רק באיסורים התלויים במחשבת האדם, כגון משתחוה לבהמת חבירו, שמחשבתו לעבודה זרה אוסרת אותה, אך אין מחשבתו מועילה לאסור דבר שאינו שלו. אבל איסורים שאינם במחשבה אלא במעשה, כגון הנותן נבלה או חלב לתוך תבשיל של חבירו, יכול לאסור אף של חבירו. ואם כן, בהלכה זו – "החורש את הקבר בשדה שאינה שלו" – כיון שאיסור חרישת הקבר הוא משום חשש שמא התגלגלה

טומאת אוהל יום חמישי ט"ו תשרי ה'תשע"ב

לא באותו חדר נטמא אבל "לעולם אין טומאה נכנסת ממקום למקום אלא בענין שאנו אומרים שהכל נעשה אוהל אחד... על המטמא ועל המיטמא", כלומר שהחדרים הסמוכים מתייחסים לחדר שבו נמצא המת, כך שניתן לומר עליהם שהם באוהל אחד (לדוגמה, הנמצא במעלית הפתוחה לקומה שבה נמצא מת – המעלית וחדר המת אינם 'אוהל אחד', בניגוד לחדרי הבית שבכל מקרה הם 'אוהל אחד').

אולם, ה'חתם סופר' (שם) סובר, שרואים את התפשטות הטומאה באוהל כעין קיטור צמיג אשר יכול לעבור תחת תקרה שתחתיה טפח על טפח על טפח מרובע, וכן להיכנס לכל חור, חלון ומעבר אשר יש בהיקפו טפח על טפח. ולפי זה הדבר הקובע להתפשטות הטומאה היא מידות החלל והטומאה עוברת אפילו מחדר לחדר, ומבית לבית, כל זמן שיש מקום פתוח טפח על טפח מרובע.

(אסיא פדרפ, עמ' 122)

הלכות טומאת מת פרק יב, הלכה א: **טַפַּח עַל טַפַּח מְרַבֵּעַ עַל רוּם טַפַּח מְבִיא אֶת הַטֹּמְאָה וְחוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטֹּמְאָה דִּין תּוֹרָה.** המת מטמא באוהל, כלומר את כל אדם הנמצא תחת תקרה אחת עם המת. ויש לברר את גדר ההלכה האם הכוונה לאותו חדר, אותה קומה או כל הבנין?

השאלה מעשית גם לגבי ביקור כהן בבית רפואה כאשר בתוך מבנה אחד אפשר למצוא גופות של חולים שנפטרו ועוד לא הובאו למנוחות, וכן גופות ללימוד אנטומיה. והשאלה חמורה במיוחד בארץ ישראל שמרבית הנפטרים בבתי רפואה הם יהודים.

והנה, לדעת הש"ך (י"ד שעב, ב) רק החדר שבו נמצא המת מטמא באוהל מדאורייתא, וחדרים סמוכים הפתוחים אליו טמאים רק מדרבנן (ראה צ"ח אליעזר יד, פו).

ה'פני יהושע' (פנ"י סוכה כ, ב, ומה שהביא בשמו החת"ס, י"ד, שמ) סבור שהתורה גזרה שכל הנמצא תחת 'אוהל אחד' עם המת אפילו

טומאה המתפשטת לתוך הארובה יום שישי ט"ז תשרי ה'תשע"ב

הַבֵּל טָמֵא. ארובה שיש בה טפח על טפח ('פוחת טפח'), מתפשטת הטומאה לתוכה, ולכן גם כאשר מקצת הטומאה נמצאת תחת התקרה ומקצתה תחת הארובה, אף שרק בצירוף שני המקומות

הלכות טומאת מת פרק טז, הלכה א: **הִיְתָה מְקַצַּת הַטֹּמְאָה תַּחַת הַתְּקֵרָה וּמְקַצָּתָהּ תַּחַת אֲרֻבָּה: אִם הָיָה בְּאֲרֻבָּה פּוֹתֵחַ טַפַּח – תַּבִּית בֵּל טָמֵא... אֵין בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח: אִם יָשׁ בַּטֹּמְאָה בְּדִי שֶׁתַּתְּחִלֵּק וְיִמָּצֵא בִשְׁעוֹר תַּחַת הַתְּקֵרָה וּבִשְׁעוֹר תַּחַת הָאֲרֻבָּה –**

יש שיעור טומאה (לדוגמה: כזית מן המת), רואים אנו כאילו היה כשיעור טומאה גם תחת התקרה וגם כנגד הארובה, כי שני החלקים מצטרפים לשיעור שלם לכל אחד מן המקומות. אבל כאשר אין בארובה טפח על טפח, אין הטומאה מתפשטת לתוך הארובה. ואם יש בטומאה "כדי שתתחלק", היינו כשיעור שני זיתים – אחד לחלל שתחת התקרה ואחד לחלל הארובה – "הכל טמא", הן תחת התקרה והן תחת הארובה (אם היא כנגד הטומאה). ונחלקו ראשונים בהגדרה "כדי שתתחלק":

הר"ש והרא"ש (אהלות י, ג) מפרשים שאף אם יש בטומאה שני זיתים בסך הכל, הגם שבבית יש כזית ומחצה ותחת הארובה רק חצי זית – מחלקים אנו את הטומאה, כאילו יש כזית בבית וכזית תחת הארובה. אך לדעת הרמב"ם בפירוש המשניות (שם וכן מובן מלשנו כאן) הטומאה מתפשטת בכל הבית ולתוך הארובה (כשאין בו פותח טפח), רק כאשר בכל אחד מן המקומות יש שיעור – כזית תחת התקרה, וכזית תחת הארובה.

מאכלים מעוכלים

שבת קודש י"ז תשרי ה'תשע"ב

לדבר אחר, עדיין יש לאוסרו שהרי התהווה מהאיסור, והרי אם ניתן היה לייצר מהאיסור עצמו בשר ושומן בודאי היה אסור, וכן גוף הבהמה המייצר מהאיסור בשר ושומן אינו מפקיע את האיסור. וטעם ההיתר לגבי טומאה הוא כי עצם החיבור לגופו של בעל חי מטהרו מטומאה. וכן מצאנו לגבי שתילי תרומה טמאה שזרעם בקרקע, שעדיין אסורים לזרים כמקודם, ומכל מקום אם היו טמאים נטהרו, משום שהחיבור לקרקע מפקיע את הטומאה, אך אינו מסלק את האיסור. ולפי זה פסק הרמ"א (י"ד ס"ט) שבהמה שפוטמה מדברים אסורים – אסורה.

ויש מהראשונים המחלקים בין איסור לטומאה מטעם אחר: מן התורה העיכול מועיל גם להפקיע את האיסור, אך מדרבנן גזרו על כך, ואילו לגבי טומאה לא גזרו כדי לא להרבות טומאה.

ולשיטה זו, שהאיסור הוא רק מדרבנן, הגזירה היא רק כאשר האיסור ניכר, כי ההיתר עלול לגרום למכשול, אך החלק שנעשה בשר ושומן ואין ניכר בו האיסור, אינו בכלל הגזירה.

(אגרות משה אורח ח"א סי' קמז, א.)

הלכות טומאת מת פרק כ, הלכה ד: וְכִמְתָּ תִשְׁקָה הַטֹּמֵאָה בְּמַעֲיָהּ וְתִהְיֶה מִטֹּמֵאָה בְּשִׁמּוֹתָיו? בְּכָלֵב – שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעַתְּ לָעַתָּה, וּבְשֹׁאֵר תִּהְיֶה וּבְהִמָּה וְעוֹפֹת וְדוֹגִים – יוֹם אֶחָד מֵעַתְּ לָעַתָּה. האם מותר לאכול בהמה שניזונה ממאכלות אסורות? בהלכה זו נאמר שלאחר עיכול המזון במעי בעל חי בטלה מציאותו הקודמת. ויש למדים מכאן שתרנגולת שהתבשלה בפסח ונמצאה במעיה חיטה מותרת באכילה (ראה ר"ש אהלות פ"א ה"ז. תוס' מנחות סט, א).

אך לכאורה קשה על כך מדין דג טהור שבלע דג טמא שאסור באכילה (בכורות ז, ב), הרי שהעיכול אינו מפקיע את דינו הקודם?

ויש לחלק: שם מדובר כשלא שהה במעיו כשיעור עיכול (ראה תוס' ור"ש שם). ולפי זה יש להתיר אכילת בהמה שניזונה מאיסורים והפכו לחלק מבשרה שהרי אין המאכל נעשה חלק מגוף הבהמה אלא לאחר שנתעכל ופקע איסורו. וכן פסק הש"ך (י"ד סי' ס').

אך יש שתירצו כי העיכול מפקיע את הטומאה אך אינו מפקיע את האיסור, ואף שהעיכול משנה את מהותו של המאכל

אגרות קודש

ב"ה, י"ח תשרי, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
שמעון גד שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו, בו כותב אודות האסיפה, ע"ד פעולה להתעוררות אחב"י הספרדים אשר באה"ק ת"ו לעניני יהדות תורה ומצות, ושואל ע"ד כתבת רבנים וכו'.

והנה ידועה דעת תורתנו תורת חיים בהנוגע להצלחת עניני קדושה, להתחיל באופן דראשיתך מצער [וכדיוק הבעש"ט, שאז] אחריתך ישגא מאד. שמה מובן שאין עתה להתעסק בעשיית פרסום ולרכוש כתבת רבנים וכו', כ"א ללכת צעד אחר צעד, ובהליכה זו עצמה יתבררו כמה פרטים ואופני פעולות והכשרון לזה, ואז יוכלו להחליט בהנוגע לשאלותיו וכו'.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – י"א י"ז תשרי ה'תשע"ב

יום ראשון י"א תשרי ה'תשע"ב

הלכות תמורה

פרק רביעי

א. כיצד דין ולדות הקדשים? ולד שלמים וולד תמורת שלמים - הרי אלו שלמים, והן עצמן פשלים² לכל דבר. וכן ולד התודה וולד תמורה - הרי אלו יקרבו כתודה, אלא שאינן טעונין לחם. שאין מביאין לחם אלא עם התודה עצמה, שנאמר: על זבח התודה; עליו - ולא על ולדה ולא על תמורתה, כמו שבארנו. במה דברים אמורים? בולדות עצמן; אבל ולדי ולדות - אינן קרביים. שמתוך מעשיו נפר שהוא משה אותן לגדל מהן עדרים עדרים⁷, ולפיכך קונסין אותו ולא יקריבם.

ב. ולד החטאת⁸ ימות⁹, ואין צריך לומר ולד תמורתה¹⁰.

ג. השוחט את החטאת¹¹ ומצא בה¹² בן ארבעה¹³ חי¹⁴ - הרי זו נאכלת¹⁵ בכשר החטאת¹⁶; שולדי הקדשים במקצת אמן הם קדושים¹⁷.

ד. ולד תמורת האשם וולד ולדה עד סוף העולם - ירעו עד שיפלו בהם מום, וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה¹⁸. ואם ולדה זכר¹⁹ אחר שהקריב אשמו²⁰ - הולד עצמו יקרב עולה. הפריש נקבה לאשמו וילדה - תרעה היא ונבה עד שיפלו בהן מום, וימכרו ויביא בדמי שניהם אשמו²¹. ואם פבר הקריב אשמו - יפלו דמיהן לנדבה²².

ה. ולד תמורת העולה וולד ולדה עד סוף העולם - הרי אלו פעולה, והן עצמן יקרבו עולה²³. הפריש נקבה לעולתו וילדה, אף על פי שילדה זכר - ירעה עד שיפלו בו מום, ויביא בדמיו עולה²⁴. פבר בארנו במעשה הקרבנות, שכל מקום שאנו אומרים: יפלו לנדבה, הוא שיתן המעות בשופרות שהיו במקדש, שבארנו בשקלים כמה הם²⁵, ובית דין מקריבין באותן המעות עולות נדבה, ונספיהם משל צבור, ואינן טעונין סמיכה. אבל מקום שנאמר הוא עצמו יקרב עולה או יביא בדמיו עולה - הרי זו טעונה סמיכה, ונספיה משלו.

ו. ולד המעשר²⁶, [וולד] תמורת המעשר²⁷, ולד תמורת הפכור, וולדי ולדותיהן עד סוף העולם - הרי אלו לא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר כיצד דין ולדות הקדשים וולדי ולדות, והמשנה את הקדשים מקדושה לקדושה. (2) כלומר, וולד השלמים וולד תמורת השלמים הם עצמם קרביים על המזבח, ולא שירעו עד שיפול במ מום ויביא בדמיהם שלמים. (3) שטעונים גם סמיכה, נסכים ותנופות חזה ושוק. (4) משנה שם יח: ונלמד בגמרא שם ממה שנאמר (ויקרא ז, יב) "אם על תודה יקריבנו" - "אם על תודה" לרבות וולדות. (5) אלא רועים עד שישתאבו, ורש"י (שם) כתב שכונסן לבית ונועל בפניהם את הדלת ומתים ברעב. (6) שלא הקריב מיד את וולדות השלמים והתודה וולדות תמורתם, אלא השאירם עד שגם הם ילדו. (7) וכשיקריבם אחר זמן רב יהיה לו הרבה בשר לאכילה, שהשלמים והתודה נאכלים לבעלים, ובינתיים הוא עובר על הלאו של "לא תאחר לשלמו". (8) והיא אחת מחטאות המתות. (9) היינו שמכניס אותו לבית ונועל את הדלת עד שימות וכגון שהקדישה ואחר כך נתעברה אבל אם נתעברה לפני שהקדישה אין הולד מת. (10) של חטאת בוודאי ימות, שהרי תמורת החטאת עצמה אף היא מתה. (11) וכגון שהיתה שעירה, אבל כבשה אי אפשר שתלד בתוך שנתה הראשונה. (12) בבטנה. (13) והכוונה לבהמה גסה, שזמן עיבורה הוא תשעה חדשים, אבל זה לא ייתכן, שהרי בבהמה גסה אין חטאת, שתהיה נקבה אלא זכר, והזאתו בפנים והוא נשרף ואינו נאכל. (14) המדובר בבהמה דקה, שזמן עיבורה חמישה חדשים. ולפי שלא כלו לו חדשיו, הרי הוא כאבר מאברי אמו, אבל אם מצא בן חמשה חדשים חי - דינו כולד חטאת שימות. ומכיוון שהביא רבינו דין זה סמוך לוולד חטאת, נראה, שהמדובר כשהקדישה ואחרי כן נתעברה, כדלהלן, אבל אם נתעברה ואחרי כן הקדישה, שאין הולד מת - אין הבדל בין כלו לו חדשיו ללא כלו לו חדשיו. (15) בלי שחיטה, ששחיטת אמו מתירתו באכילה. (16) לזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים (=בעזרה) וליום אחד. (17) ולא בעת לידתם, ויש בהם קדושת חטאת, וראה בתמורה שם שזוהי מחלוקת בין שתי ברייתות, ולפי ברייתא אחת היא נאכלת לכל אדם ובכל מקום, משום שולדי קדשים אינם קדושים אלא בלידתם. (18) ופירוש "שיפלו דמיהם לנדבה" ראה להלן הלכה ח, שנותן המעות בשופרות (=חבבות) שהיו במקדש, ובית דין מקריבין באותן המעות עולות נדבה (ולא אשם, שאין אשם בא בנדבה). (19) כלומר, תמורת האשם ילדה זכר. (20) שאין חשש שיקריבוהו לאשמו. (21) ראה במשנה תמורה יט: "המפריש נקבה לאשם (ואשם אינו בא אלא ממין זכר) תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה אשם וכו'". ולעניין וולדה אמרו שם (בגמרא שפני המשנה הנ"ל), שאפילו רבי אליעזר שאמר "המפריש נקבה לעולה וילדה זכר הוא עצמו יקרב עולה", מודה במפריש נקבה לאשם וילדה זכר שאינו קרב אשם, לפי שאין שם אשם על אמו (אבל בעולה יש מציאות של נקבה, בעולת העוף). (22) לעולה, שהרי כבר הקריב אשמו. (23) משנה שם יח: ונלמד שם יז: ממה שנאמר (דברים יב, כו"ז) "רק קדשין אשר יהיו לך ונדרין תשא ובאת אל המקום אשר יבחר ה' ועשית עולותיך הבשר והדם על מזבח ה' וגו'" - "רק קדשין" אלו תמורות וכו' "אשר יהיו לך" אלו הולדות כו', "ועשית עולותיך הבשר והדם" כדרך שאתה נוהג בעולה אתה נוהג בתמורה וכו'. (24) ואינו קרב עצמו עולה משום שאמו שהיא הקדושה הראשונה, והוא בא מחמתה, אינה קריבה עולה, שאין עולה באה אלא מן הזכר, אבל וולד תמורת עולה אף שהתמורה עצמה אינה קריבה, משום שהיא נקבה - וולדה קרב, משום שהקדש הראשון, שהתמורה באה מחמתו, היה זכר והוא קרב. (25) כמה שופרות היו במקדש. (26) מעשר בהמה. (27) אינו קרב, שהרי גם תמורת המעשר עצמה אינה קריבה.

- 1 יקברו, אלא ירעו עד שיפיל בהן מום²⁸ ויאכלו, כבכור
 - 2 וכמעשר שנפל בהן מום. ולדות תמורת הבכור - לכהן²⁹,
 - 3 ולדות מעשר ותמורתו³⁰ - לבעליו³¹.
 - 4 ז. ולד תמורת הפסח - בתמורת הפסח: אם היתה אמו
 - 5 קרבה שלמים³² - ולדה יקרב שלמים; ואם היתה דינה
 - 6 שתמכר ויביא בדמיה שלמים³³ - אף ולדה נמכר ויביא
 - 7 בדמיו שלמים. הפריש נקבה לפסחו³⁴ וילדה³⁵, או
 - 8 שהפרישה מעפרת - היא וילדה ירעו עד שיפיל בהן מום,
 - 9 ויביא בדמיהן פסח. ואם נשארה נקבה זו עד אחר הפסח
 - 10 או שילדה אחר הפסח - תרעה היא וילדה עד שיפיל בהן
 - 11 מום, ויביא בדמיהן שלמים³⁶.
 - 12 ח. ולדות הקדשים שיצאו דרך דפן³⁷, או שילדו טמטום³⁸
 - 13 ואנדורגיניוס³⁹ וכלאים⁴⁰ וטרפה⁴¹ - הרי אלו יפדו⁴², ויביא
 - 14 בדמיהן קרבן⁴³ הראוי להביא בדמי ולד של זו⁴⁴.
 - 15 ט. ולד בעלת מום⁴⁵ - הרי הוא כולד התמימה לכל דבר,
 - 16 ויקרב⁴⁶ כראוי לו.
 - 17 י. קדשים שהפילו נפל או שליא⁴⁷ - יקברו, והרי הם
 - 18 אסורים בהנאה⁴⁸.
- יא. המשנה את הקדשים מקדשה לקדשה⁴⁹ - עובר בלא
תעשה; שנאמר בכור: לא יקדיש איש אתו - שלא יעשנו
עולה או שלמים⁵⁰. והוא הדין לשאר הקדשים שאין משנין
אותן מקדשה לקדשה⁵¹, אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק
הבית⁵². כיצד⁵³? אם הקדיש לבדק ההיכל - לא ישנה
לבדק המזבח⁵⁴. וכן כל כיוצא בזה⁵⁵. ואין לוקין על לאו
זה⁵⁶.
- יב. כיצד מערימין על הבכור להקדישו למזבח הקדש
אחר? מקדישו בבטן קדם שיולד. שנאמר: אשר יבכר
לה' לא יקדיש איש אתו - משיבכר אי אתה מקדישו,
אבל אתה מקדישו בבטן⁵⁷. לפיכך יש לו לומר: מה
שבמעיה של מבפרת זו, אם הוא זכר - הרי זו עולה⁵⁸.
אבל אינו יכול לומר זבחי שלמים⁵⁹, שאינו יכול
להפקיע אותו מקדשתו כדי להנות בו⁶⁰. ואם אמר: עם
יציא רב ראשו⁶¹ יהיה עולה - הרי זה בכור ואינו
עולה⁶².
- יג. ואין מערימין על פהמת הקדש להקדיש עברה קדשה
אחרת, אלא הרי הוא קדשת אמו; שולדות הקדשים מומעי

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(28) משנה בתמורה כא. "תמורת הבכור והמעשר, ולד, וולד וולדן עד סוף העולם הרי אלו כבכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים".
(29) רבינו מפרש מה שאמרו במשנה שם "ויאכלו במומן לבעלים" שהיינו לכהן, ולא לישראל. (30) כלומר, וולדות מעשר וולדות
תמורת מעשר. ואילו תמורת המעשר עצמו, שהיא לבעלים, כבר הביא רבינו למעלה פרק ג שם. (31) במשנה שם: "ויאכלו במומן
לבעלים". (32) כגון, שהתפיס בהמת החולין בקרבן פסח, אחר חצות יום י"ד. (33) כגון שהמיר לפני חצות יום י"ד.
(34) ברייתא מובאה בתמורה יט. וראה בפרק א מהלכות קרבן פסח הלכה א, שהפסח אינו בא אלא ממין זכר. (35) כלומר,
שנתעברה לאחר שהפריש. (36) כחכמים שם. ואף על פי, שפסח בשאר ימות השנה קרב שלמים ושלמים באים נקבה - נקבה זו
שהפרישה לפסח, לא תקרב שלמים, שכל קדושתה היא קדושה פסולה, שהקדישה לפסח, ואין פסח בא נקבה, לפיכך נדחית היא
וגם וולדה מהקרבה לשלמים, אלא ירעו עד שיסתאבו ויביא בדמיהם שלמים. (37) כגון שנתקשתה לילד וחתכו את דופן בטנה
והוציאו את הוולד. (38) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות. (39) שיש לו גם אבר זכרות וגם אבר נקבות. (40) כגון חיש
הבא על הרחל (=כבש). (41) ראה בפרק י מהלכות שחיטה הלכה ח שבעים מיני טריפה. ואף כי אין פורדן טריפה להאכילה
לכלבים (פרק ב מהלכות איסורי מזבח הלכה י) - יש לחלק בין אם נטרפה לאחר שהקדישה שאין פורדן אותה, לבין אם היתה
טריפה במעי אמה שפורדן אותה. (42) אף אם לא נפל בהם מום, שאין לך מום גדול מזה (לחם משנה). (43) איזה שירצה.
(44) טעם הדברים לפי שוולדות הקדשים במעי אמן הם קדושים וחל על הוולד שהוא יוצא דופן וכו' קדושת דמים. (45) כלומר,
נולד מבהמה בעלת מום וכגון שהקדשה בעת שהיתה תמימה או היתה בעלת מום עובר ואחרי כן הוממה, וולד זה נולד לפני
שנפתה האם. (46) כן מפורש בגמרא בכורות טו: שמי שסובר "אין בעלי חיים נדחין" - סובר שאם ילדה לפני פדיונה הוולד
קדוש. (47) כיס שבו מונח העובר במעי אמו. ואף על פי שהפילה שליא בלבד ולא היה בה עובר - בוודאי נמח בה הוולד, כי
אין שליא בלי וולד. (48) משנה בתמורה לג: "ואלו הן הנקברין קדשים שהפילה יקברו, הפילה שליא תיקבר". ומפרש רש"י שכל
הנך נקברין משום שהם איסורי הנאה, וכמו כן מפורש במשנה חולין עז. "המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים. ובמוקדשין
תיקבר". (49) שאומר על עולה, הרי זו שלמים או על שלמים הרי זו עולה, וכן כל כיוצא בזה. (50) היינו שלא יאמר "הרי זו
עולה" או "הרי זו שלמים". (51) ספרא בחוקותי (פרשה ה הלכה בג) "מנין שלא יקדיש אדם בכור, תלמוד לומר בכור לא יקדיש
איש אותו וכו' אין לי אלא בכור מנין לכל הקדשים שאין משנין אותם מקדושה לקדושה, תלמוד לומר (שם) בבהמה לא יקדיש
איש אותו" "כאילו אמר כל מה שיהא לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו קדושה אחרת אלא יישאר כמו שהוא". (52) משנה
בתמורה לב. "אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותם מקדושה לקדושה". וראה בחינוך (מצוה שנו), שכתב, שגם
קדשי בדק הבית למדו מהפסוק הנ"ל "בבהמה לא יקדיש איש אותו" - "ירמוז בכל בהמה קדושה בין בקדושה לקדשי מזבח בין
לבדק הבית, שאין משנין אותה מקדושתה ועל הכל נאמר לא יקדיש איש אותו" (לשון החינוך שם). (53) אין משנים בקדשי בדק
הבית (שקדשי מזבח אין משנין, הוא שאומר על עולה שהוא שלמים או להיפך כנ"ל). (54) שכשם שבקדשי מזבח אין משנים
מעולה לשלמים ומשלמים לעולה, כך בקדשי בדק הבית אין משנים מבדק ההיכל לבדק המזבח. וייתכן כי מבדק הבית למזבח,
מותר. (55) שאם הקדיש לבדק דבר זה, אסור לשנותו לבדק דבר אחר. (56) לפי שאין בו מעשה שהרי לא אהנו מעשיו, ואינו
קדוש. (57) גמרא שם כה. "שהבכור ביציאתו [מרחם אמו] הוא שמתקדש". (58) במשנה שם, שקדושת עולה חמורה מקדושת
בכור, שבכור נאכל לכהנים ועולה כליל לה', לכך יכול לשנותו. (59) כלומר, מה שבמעיה של מבכרת זו הרי הוא זבחי שלמים.
(60) שם בגמרא, שבכור הוא לכהן ושלמים נאכלים לבעליו והיא קדושה גרועה משל בכור, ואינו יכול לשנות מקדושה חמורה
לקדושה גרועה. "ונראה שאין זה אסור אלא מדרבנן". (61) שביציאת רוב ראשו דהיינו פדחתו, הרי הוא כילוד. (62) זוהי בעייתו

הלכות פרה אדמה. ג. הלכות טמאת צרעת. ד. הלכות
משכב ומושב. ה. הלכות שאר אבות הטמאות. ו. הלכות
טמאת אכלין. ז. הלכות פלים. ח. הלכות מקואות

הלכות טמאת מת

מצות עשה אחת. והוא דין טמאת מת.
ובאור מצוה זאת בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. המת מטמא במגע ובמשא ובאהל וטמאת שבעה.
וטמאת מגע ואהל מפרשין בתורה, שנאמר: הנגע במת
לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים; ונאמר: כל הבא אל
האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים.
ב. טמאת משא מפי השמועה. וקל וחומר הדברים: אם
נבלה, שהיא טמאת ערב ואינה מטמאה באהל, מטמאה
במשא, שנאמר: והנשא את נבלתם; המת לא כל שפן?
ומה נבלה, שמגעה טמאת ערב, משא טמאת ערב; אף
המת, שמגעו טמאת שבעה, משאו טמאת שבעה. אין
טמאת משא במת מדברי סופרים, אלא דין תורה. ונראה לי,
ששחק ממנה הכתוב בדרוך ששחק מאסור הבת, לפי שאסור
בפרוש אפלו בת הבת, ושחק מאסור אכילת בשר בחלב,
לפי שאסור בפרוש אפלו בשולו; כך שחק מטמאת משא
במת, לפי שטמא בפרוש אפלו טמאת אהלו, כל שפן משאו.
ג. טמאת מגע האמורה בכל מקום, בין במת בין בשאר
המטמאים, הוא שנגע האדם בכשרו בטמאה עצמה, בין
בידו בין ברגלו בין בשאר כשרו, ואפלו בלשונו - הרי זה
נטמא. וכן נראה לי, שאם נגע בצפרניו או בשניו - נטמא.
כיון שהם מחברים לגוף - הרי הם כגוף. אכל אם תחב
אדם טמאה בכוש והכניסה לתוך גרונו של אדם טהור ולא
נגעה בלשונו, או שהכניסה לתוך מעי של אשה מלמטה
ולא נגעה בכשרה - לא נטמא הבולע משום מגע זה, שהרי
לא נגעה בכשרו, שנגיעת פנים אינה נגיעה.
ד. קרום שעל המכה - הרי הוא כעור הבשר לענין מגע
טמאות; וכשות שעל הקטן - אינה כעור הבשר. כיצד? מי

אמם הם קדושים⁶³, כמו שבארנו, והרי כל עבר מהן
בקדשת אמו, ואינו יכול לשנותו בבטן בדרוך שעשה
בכור, שהבכור ביציאתו הוא שמתקדש. אף על פי שכל
חקי התורה גזרות הם⁶⁴, כמו שבארנו בסוף מעילה, ראוי
להתבונן בהן, וכל מה שאפתה יכול לתן לו טעם - תן לו
טעם. הרי אמרו חכמים הראשונים, שהמלך שלמה הבין
רב הטעמים⁶⁵ של כל חקי התורה. נראה לי, שנה שאמר
הכתוב: והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, כענין שאמר: ואם
המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו.
יורה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת יצרו הרע. שטבע
של אדם נוטה להרבות קנינו ולחוס על קמונו, ואף על פי
שנדר והקדיש - אפשר שחזר בו ונחם ויפדה בפחות
משווי. אמרה תורה: אם פדה לעצמו - יוסיף חמש. וכן
אם הקדיש בהמה קדשת הגוף, שמא יחזר בו, וכיון שאינו
יכול לפדותה יחליפנה בפחותה ממנה; ואם תתן לו רשות
להחליף הרע בפה - יחליף היפה ברע ויאמר טוב הוא.
לפיקך סתם⁶⁶ הכתוב בפניו שלא יחליף, וקנסו אם החליף
ואמר: והיה הוא ותמורתו יהיה קדש. וכל אלו הדברים
כדי לכף את יצרו ולתקן דעותיו. ורב דיני התורה אינו אלא
עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות ולגשר כל
המעשים. וכן הוא אומר: הלא כתבתי לך שלישים במעצות
ודעת. להודיעך קשט אמרי אמת, להשיב אמרים אמת
לשליחך.

סליקו להו הלכות תמורה בסייעתא דשמיא
נגמר ספר תשיעי, והוא ספר הקרבנות. הלכותיו ששה,
ופרקיו חמשה וארבעים, ואלו הן: הלכות קרבן פסח -
עשרה פרקים. הלכות חגיגה - שלשה פרקים. הלכות
בכורות - שמונה פרקים. הלכות שגגות - חמשה עשר
פרקים. הלכות מחסרי כפרה - חמשה פרקים. הלכות
תמורה - ארבעה פרקים.

לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי

ספר עשירי והוא ספר טהרה

הלכותיו שמונה. וזהו סדורן: א. הלכות טמאת מת. ב.

של רב עמרם מרב ששת בתמורה שם, אם אמר על הבכור, כשהוא בבטן אמו, שעם יציאת רובו (שאו חלה עליו קדושת בכורה)
יהיה עולה, באופן שישנה כאן התנגשות של שתי קדושות (קדושת בכור וקדושת עולה) לחול בבת אחת, איזו מהן עדיפה, אם
קדושת עולה שהיא כליל לה, או קדושת בכור שהיא מרחם. ופשט אביי שלא חלה קדושת עולה אלא קדושת בכור, משום ש"דברי
הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין". כלומר, קדושת בכור היא של הרב, של הקדוש-ברוך-הוא, ואילו קדושת עולה היא של
התלמיד, שאין כאן מצוה להקדישה לעולה. (63) כתנא קמא של רבן שמעון בן גמליאל בתמורה כד: כה. ולמדו זאת ממה שנאמר
(ויקרא כז, כו) "אך בכור אשר יבוכר לה" בבהמה לא יקדיש איש אותו" - "משיבוכר לה" אי אתה מקדישו אבל אתה מקדיש את
הבכור בבטן, יכול אף וולדי כל הקדשים כן (שאתה יכול להקדישם בקדושה אחרת) תלמוד לומר "אך" חלק, הרי שוללות הקדשים
ממעי אמם הם קדושים. (64) ואינם לפי הבנתו של האדם. (65) ולא כל הטעמים, שהרי על מצוות פרה ארומה אמר שלמה "על
כל אלו עמדי ועל פרשת פרה שאלתי וחקרת ופשפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (במדבר רבה שם). (66) כלומר, גדר
בערו, מנע ממנו. (1) יבאר שהמת מטמא במגע ובמשא ובאהל, טומאת היסט האמורה בכל מקום מה היא, והנושא בבית הסתרים
אם מטמא במשא אדם ובגדים, וטומאת אוהל אם היא ככל הטומאות, טומאות אוהל האמורה בכל מקום מה היא, ואם הגוי מטמא
באוהל, הגוי והבהמה אם מתטמאין במת או בטומאה אחרת, המת אינו מטמא עד שתצא נפשו, ואם נחלק ועדיין הוא מרפרף.

1 שְׁנֵעָה טְמֵאָה בְּקִרּוֹם מִכְתּוֹ - נִטְמָא כְּאִלּוּ נִגְעָה בְּעוּרֹ; 2
 2 נִגְעָה בְּשַׁעַר הַדֶּק שֶׁעַל בְּשַׁר הַקֶּטֶן - לֹא נִטְמָא. וְכֵן אָדָם 3
 3 טְמָא שֶׁהֵיחָה בּוֹ מִכָּה וְנִגְעָה הִטְהוֹר בְּקִרּוֹם מִכְתּוֹ הַטְּמָא - 4
 4 נִטְמָא. אִם הָיָה קֶטֶן טְמָא וְנִגְעָה הִטְהוֹר בְּכַשּׁוֹת שָׁלוּ - לֹא 5
 5 נִטְמָא, בֵּין בְּטִמְאָת מֵת בֵּין בְּשַׁעַר טְמָאוֹת. וְכֵן לְכָלֹכֵי 6
 6 צוּאָה אוֹ טִיט וְכִיּוּצָא בָּהֶם מְדַבְּרִים שְׁאִין חוֹצְצִין עַל הַגּוֹף, 7
 7 וְכֵן גִּלְדֵי צוּאָה מִן הַדְּבָרִים שֶׁחוֹצְצִין עַל הַגּוֹף - אֵינֶם כְּעוֹר 8
 8 הַבָּשָׂר לֹא לְטִמְאָה וְלֹא לְהִתְטַמֵּא.
 9 ה. כִּשֶּׁם שֶׁאָדָם מִתְטַמֵּא בְּנִגְיַעְתּוֹ בְּטִמְאָה, כִּף הַכִּלִּים 10
 10 מִתְטַמֵּאִים בְּנִגְיַעַת הַטְּמָאָה בָּהֶן; חוּץ מִכְּלֵי חֶרֶס, שְׁאִינֹ 11
 11 מִתְטַמֵּא אֲלָא מֵאוּרִי, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהַלְכוֹת כִּלִּים. וְנוֹהֵה 12
 12 כָּלֵל גְּדוֹל בְּטִמְאָה: כָּל הַטְּמָאָה אָדָם בְּמַגֵּעַ - מִטְמָא כִּלִּים, 13
 13 וְכָל שְׁאִינֹ מִטְמָא אָדָם בְּמַגֵּעַ - אֵינֹ מִטְמָא כִּלִּים. וְאִין אָדָם 14
 14 וְכִלִּים מִקְבְּלִין טְמָאָה אֲלָא מֵאֵב הַטְּמָאָה].
 15 ו. טְמֵאָת מִשָּׂא הָאֻמּוּרָה בְּכָל מְקוֹם, בֵּין בְּמֵת בֵּין בְּשַׁעַר 16
 16 כָּל הַמִּטְמָאִים בְּמִשָּׂא, הוּא שִׁישָׁא הָאָדָם הַטְּמָאָה אִף עַל 17
 17 פִּי שֶׁלֹא נִגַּע בָּהּ. אֲפִלּוּ הָיָה בִּינוֹ לְבִינָה אָבֶן, הוּאִיל וְנִשָּׂא 18
 18 - נִטְמָא. וְאֶחָד הַנוֹשָׂא עַל רֹאשׁוֹ אוֹ עַל יָדוֹ אוֹ עַל שַׁעַר 19
 19 גּוֹפּוֹ. וְאֶחָד הַנוֹשָׂא הוּא בְּעֶצְמוֹ אוֹ שֶׁנִּשָּׂאָה אַחֵר וְהִנִּיחָהּ 20
 20 לְמַעֲלָה מִזֶּה, הוּאִיל וְנִשָּׂאת עָלָיו מִכָּל מְקוֹם - נִטְמָא. וְאֲפִלּוּ 21
 21 הֵיחָה הַטְּמָאָה תְּלוּיָהּ בַּחוּט אוֹ בְּשַׁעֲרוֹ, וְתִלָּה הַחוּט בִּידוֹ 22
 22 וְהִגְבִּיָה הַטְּמָאָה כָּל שֶׁהוּא - הָרִי זֶה נוֹשָׂא וְנִטְמָא.
 23 ז. מִסִּט בַּכָּלֵל נוֹשָׂא הוּא, וְכָל דְּבָר שֶׁמִּטְמָא בְּמִשָּׂא - מִטְמָא 24
 24 בְּהֶסֶט. בִּיצֵד? קוֹרָה שֶׁהִיא מִנְחָת עַל הַכֶּתֶל וְעַל צֵדָה מֵת אוֹ 25
 25 נִבְלָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן, וְכֹא הִטְהוֹר לְקַצָּה הַקּוֹרָה הַשְּׁנִי וְהַנִּידוֹ, 26
 26 בִּינּוֹן שֶׁהֵנִיד אֶת הַטְּמָאָה שֶׁבִּקְצָה הַשְּׁנִי טְמָא מִשּׁוֹם נוֹשָׂא. וְאִין 27
 27 צִרִף לֹאמַר, אִם מִשָּׁף אֶת הַקַּצָּה הַשְּׁנִי כִּנְגֵד הָאֶרֶץ עַד שֶׁהִגְבִּיָה 28
 28 הַטְּמָאָה אוֹ שֶׁגָּרַר הַטְּמָאָה עַל הָאֶרֶץ, שָׁזָה נוֹשָׂא וְדָאִי. וְזֶה וְכָל 29
 29 כִּיּוּצָא בָּהּ הִיא טְמָאָת הֶסֶט הָאֻמּוּרָה בְּכָל מְקוֹם.
 30 ח. הַנוֹשָׂא בְּתוֹף בֵּית הַסֵּתְרִים - נִטְמָא; שְׂאֵף עַל פִּי שְׁאִין 31
 31 הַנִּגְיַעָה שֶׁם נִגְיַעָה, הַנוֹשָׂא שֶׁם נוֹשָׂא הוּא. אֲלָא אִם בֵּין 32
 32 נִבְלָע הַטְּמָאָה בְּתוֹף מַעֲיוֹ, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁהִגְיַעָה לְתוֹף בִּטְנוֹ 33
 33 אֵינֹ לֹא נִגְעָה וְלֹא נוֹשָׂא. וְאִם טָבַל - טְהוֹר וְאִף עַל פִּי 34
 34 שֶׁהִטְמָאָה בְּתוֹף מַעֲיוֹ.
 35 ט. אִין מִתְטַמֵּא בְּמִשָּׂא אֲלָא הָאָדָם בְּלִבָּד, לֹא הַכִּלִּים. 36
 36 בִּיצֵד? הָרִי שֶׁהֵיחָה מִנְחָה עַל יָדוֹ עֲשָׂרָה כִּלִּים זֶה עַל גִּבּוֹ זֶה 37
 37 וְהַנִּבְלָה וְכִיּוּצָא בָּהּ בְּכָלֵי הָעֲלִיּוֹן - הָאָדָם טְמָא מִשּׁוֹם נוֹשָׂא 38
 38 נִבְלָה, וְהַכִּלִּים שֶׁעַל יָדוֹ בִּלְבָד טְהוֹרִים, חוּץ מִכְּלֵי הָעֲלִיּוֹן 39
 39 שֶׁנִּגְעָה בּוֹ הַטְּמָאָה. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בָּזֶה.
 40 י. טְמֵאָת אֶהֱל אֵינָה בְּשַׁעַר טְמָאוֹת אֲלָא בְּמֵת בְּלִבָּד. וְכֵן

1 שֶׁהֵאָהִיל הָאָדָם אוֹ הַכִּלִּי, אֲפִלּוּ מִחַט שֶׁהֵאָהִילָה עַל הַמֵּת, 2
 2 אוֹ שֶׁהֵאָהִיל הַמֵּת עַל הָאָדָם אוֹ עַל הַכִּלִּים, אוֹ שֶׁהֵיחָה הַמֵּת 3
 3 עַם הָאָדָם אוֹ עַם הַכִּלִּים תַּחַת אֶהֱל אֶחָד - הָרִי אֵלּוֹ טְמָאִים. 4
 4 יא. וְטְמֵאָת אֶהֱל הָאֻמּוּרָה בְּכָל מְקוֹם הוּא שֶׁטְטַמָּא אוֹתָהּ 5
 5 טְמָאָה הָאָדָם אוֹ הַכִּלִּים בְּאַחַת מִשְׁלֹש דְּרָכִים אֵלּוֹ. אֶחָד הַבָּא 6
 6 בְּלוֹ לְאֶהֱל הַמֵּת אוֹ הַבָּא מִקְצָתוֹ - הָרִי זֶה נִטְמָא בְּאֶהֱל. אֲפִלּוּ 7
 7 הַכִּנִּים יָדוֹ אוֹ רַאשֵׁי אֲצָבָעוֹתָיו אוֹ חֲטֻמּוֹ לְאֶהֱל הַמֵּת - הָרִי זֶה 8
 8 נִטְמָא בְּלוֹ. נִגַּע בְּמִשְׁקוֹף וְצָרֵף יָדוֹ עִם הַמִּשְׁקוֹף - נִטְמָא כְּאִלּוּ 9
 9 בָּא מִקְצָתוֹ. נִגַּע בְּאַסְקָפָה: מִטְּפַח וְלִמְטָה קָרוֹב לְאֶרֶץ - טְהוֹר, 10
 10 וּמִטְּפַח וְלִמְעָלָה - טְמָא. וְיִרְאָה לִי, שֶׁדָּבָר זֶה מְדַבְּרִיהֶם. 11
 11 יב. אֶחָד הַמֵּת מִיִּשְׂרָאֵל אוֹ מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מִטְמָא 12
 12 בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא.
 13 יג. וְאִין הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִטְמָא בְּאֶהֱל. וְדָבָר זֶה קִבְּלָה הוּא. 14
 14 וְהָרִי הוּא אוֹמֵר מִלְחָמָת מִדִּין: כָּל נִגַּע בְּחִלְלִי, וְלֹא הַזְכִּיר 15
 15 שֶׁם אֶהֱל. וְכֵן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֵינֹ נִעְשֶׂה טְמָא מֵת, אֲלָא 16
 16 עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שֶׁנִּגַּע בְּמֵת אוֹ נִשָּׂא אוֹ הָאֶהֱל עָלָיו - הָרִי הוּא 17
 17 כְּמִי שֶׁלֹא נִגַּע. הֲאֵל לְמָה זֶה דוּמָה? לְבַהֲמָה שֶׁנִּגְעָה בְּמֵת אוֹ 18
 18 הָאֶהֱלָה עָלָיו. וְלֹא בְּטִמְאָת הַמֵּת בְּלִבָּד, אֲלָא בְּכָל הַטְּמָאוֹת 19
 19 בִּלְבָד אִין הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְלֹא בְּהַבְהֵמָה מִתְטַמֵּאִין בָּהֶן.
 20 יד. וּמְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, שֶׁהִיחָה הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים כְּזָבִין לְכָל 21
 21 דְּבָרִיהֶן. וְאִין לָף בְּכָל מִינֵי נֶפֶשׁ מֵה שֶׁמִּתְטַמֵּא וְהוּא חַי אוֹ 22
 22 מִטְמָא וְהוּא חַי חוּץ מִן הָאָדָם בְּלִבָּד, וְהוּא שֶׁהֵיחָה מִיִּשְׂרָאֵל. 23
 23 אֶחָד גְּדוֹל וְאֶחָד קֶטֶן מִתְטַמֵּאִין בְּכָל הַטְּמָאוֹת. אֲפִלּוּ 24
 24 בְּטִמְאָת הַמֵּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ: אִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא, אֶחָד הָאִישׁ 25
 25 וְאֶחָד הַקֶּטֶן; שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר שֶׁם: וְעַל כָּל הַנִּפְשוֹת אֲשֶׁר 26
 26 הִיוּ שֶׁם. אֲפִלּוּ קֶטֶן בֵּין יוֹמוֹ שֶׁנִּגַּע אוֹ נִשָּׂא אוֹ הָאֶהֱל עַל 27
 27 הַמֵּת - נִטְמָא, וְהָרִי הוּא טְמָא מֵת. וְהוּא שְׁנוּלֵד לְתַשְׁעָה; 28
 28 אֲבָל בֵּין שְׁמוֹנָה - הָרִי הוּא כְּאֶבֶן וְאֵינֹ מְקַבֵּל טְמָאָה. 29
 29 טו. הַמֵּת אֵינֹ מִטְמָא עַד שֶׁתִּצָּא נִפְשׁוֹ. אֲפִלּוּ מְגִיד אוֹ 30
 30 גּוֹסֵס, אֲפִלּוּ נִשְׁחָטוּ בּוֹ שְׁנֵי הַסִּימָנִים - אֵינֹ מִטְמָא עַד 31
 31 שֶׁתִּצָּא נִפְשׁוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: בִּנְפֹשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת. וְשִׁבְרָהּ 32
 32 מִפְּרָקָתָהּ וְרַב בְּשָׂרָהּ עֲמָה, אוֹ שֶׁנִּקְרַע כְּדָג מִגִּבּוֹ, אוֹ שֶׁהִתּוֹ 33
 33 רֹאשׁוֹ, אוֹ שֶׁנִּחְלַק לְשְׁנֵי חֲלָקִים בְּכִטְנוֹ - הָרִי זֶה מִטְמָא אִף 34
 34 עַל פִּי שֶׁעֲדִין הוּא מְרַפְּרָף בְּאֶחָד מֵאֵיבָרָיו.

פֶּרֶק שְׁנִי

1 א. הַגִּפְלִי, אִף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא נִתְקַשְּׂרוּ אֵיבָרָיו בְּגִידִין, מִטְמָא 2
 2 בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא וּבְאֶהֱל כְּאָדָם גְּדוֹל שְׁמֵת; שֶׁנֶּאֱמַר: הַנִּגַּע בְּמֵת 3
 3 לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם. וְכֵן כְּזִית מִבְּשַׁר הַמֵּת, בֵּין לַח בֵּין יָבֵשׁ בַּחֲרָשׁ, 4
 4 מִטְמָא כְּמֵת שְׁלֹם. וְהַנֶּזֶל בְּכַשּׁוֹר מִטְמָא כְּכִזְיָה. אֵיזֶהוּ נֶזֶל? זֶה

1) יבאר הנפל שלא נתקשרו איבריו אם מטמא ככל אדם, כזית מבשר המת לח או יבש, והנצל מבשרו, ואבר הנחתך מאדם החי, בשר הפורש מן החי או עצם בלא בשר ואבר הפורש מן המת, מוח שבתוך העצם, ואבר ובשר המדולדלים בדם, מה בין אבר מן החי לאבר מן המת, ואצבע יתירה שיש בה עצם, העצמות שהן מטמאות כמת, ושאר העצמות, ומת שהריקבו עצמותיו בקבר, דם המת ודם החי, ואם נתערב דם שיצא ממנו סמוך למיתתו אם דם שלאחר מיתתו, הרוג שהיה מוטל על המיטה ודמו מנטף כשהוא חי, יצא ממנו רביעית וספק כולו מחיים או לאחר מיתתו, הקבר כל זמן שהטומאה בתוכו, וגולל ודופק ובית הפרס.

שפרש כבירתו, בין מן החי בין מן המת, מטמא במגע
ובמשא ובאהל; חוץ משלושה איברים יתרות שבאשה,
שאין מטמאין באהל. וכן אצבע יתרה שיש בה עצם ואין
בה צפרן: אם נספרת על גב היד - עולה למנין רב
האיברים; ואם אינה נספרת על גב היד - מטמאה במגע
ובמשא, ואינה מטמאה באהל. וטמאתה מדברי סופרים.
ואם היה בה צפרן - הרי היא כשאר האיברים. ומפני מה
גזרו טמאה על אצבע שאינה נספרת? גזרה משום הנספרת.
ולמה לא טמאנה באהל? עשו לה הכר, כדי להודיע
שטמאתה מדבריהם משום גזרה, כדי שלא ישרפו על
טמאתה תרומה וקדשים.
ח. עצמות המת שאין עליהם בשר, אם נפרת בהן צורת
עצמות - הרי אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל כמת שלם,
שאני קורא בהם עצם אדם. ואלו הן העצמות שהן מטמאין
כמת: השדרה, והגלגלת, ורב בנינו, ורב מנינו. השדרה
פיצד? שדרה שהיא שלמה - הרי היא כמת שלם; ואם חסרה
אפלו חללא אחת משמונה עשרה חליות - הרי היא כשאר
העצמות. הגלגלת פיצד? גלגלת שהיא שלמה - הרי היא
כמת; ואם חסרה כסלע - הרי היא כשאר העצמות. היו בה
נקבים קטנים - כלם מצטרפין לכסלע. כל בנינו של אדם הוא
שתי השוקים והירכיים והצלעות והשדרה. ורב בנינו של מת
- הרי הוא כמת שלם. פיצד? כגון שתי שוקיו וירך אחת. ואם
חסר רב בנינו כל שהוא - הרי הן כשאר העצמות. רב מנינו
פיצד? רב מנין עצמות. כגון שהיו מאה חמשה ועשרים עצם
- הרי אלו כמת שלם. היו מאה ארבעה ועשרים - הרי הן
כשאר עצמות. אף על פי שהיה אדם זה יתר באיבריו או חסר
באיבריו - אין משגיחין בו אלא על מנין רב כל אדם; אלא
אם כן היתה אצבע שיש בה צפרן או שהיתה נספרת על גב
היד, שהיא עולה למנין, כמו שבארנו.
ט. שאר עצמות המת שאין בהן רב מנין ולא רב בנין, ולא
שדרה שלמה ולא גלגלת שלמה, אם היה בהן רבע הקב -
הרי אלו מטמאים כמת במגע ובמשא ובאהל. היו פחות
מרב, אפלו עצם כשעורה - מטמא במגע ובמשא ואינו
מטמא באהל.
י. היה עצם אחד, אפלו יש בו רבע - הרי זה מטמא במגע
ובמשא ואינו מטמא באהל. טמאת עצם אחד הלכה מפי
השמועה. לפי שנאמר: וכל הנגע בעצם, למדו מפי
השמועה: אפלו עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא. ולפי
שטמאת הלכה, הרי הוא דין תורה ולא מדברי סופרים.
יא. מת שהקיבו עצמותיו בקבר ונעשו רקב - מלא חפנים
מאותו רקב מטמא במשא ובאהל כמת; ואינו מטמא במגע,
לפי שאי אפשר לגע בכלו, שהרי אינו גוף אחד. ואפלו
גבלו במים - אינו חבור.
יב. דם המת מטמא כמת במגע ובמשא ובאהל; שנאמר:
בנפש האדם, ונאמר: כי הדם הוא הנפש. וכמה שעור?
רביעית. אפלו תמצית הדם, כל זמן שיש בו אדמומית
מטמא באהל המת.

הבשר שנמנח ונעשה לחה סרוחה. והוא שתקרב אותה
הלחה הנמצאת מן המת. שאם קרשה - בידוע שהוא מבשרו;
ואם לא קרשה - אינה מטמאה, שמה כיון וניעו הוא.
ב. אף על פי שהשעורין כלם הלכה למשה מסיני הן, אמרו
חכמים: תחלת בריתו של אדם כזית, ולפיכך שעור טמאת
בשרו כזית.
ג. איבר שנחתך מן האדם החי - הרי הוא כמת שלם,
מטמא במגע ובמשא ובאהל. אפלו איבר קטן של כן
יזמו. שהאיברים אין להם שעור. שנאמר: כל אשר יגע
על פני השדה בחלל חרב; והדבר ידוע, שדין חלל חרב
כדין חלל אבן או חלל שאר דברים. מפי השמועה למדו,
שלא בא זה אלא לטמא נוגע באיבר שפלטתו החרב. במה
דברים אמורים? כשהיה האיבר שלם כבירתו, בשר וגידים
ועצמות; שנאמר: או בעצם אדם - עצם שהוא כאדם:
מה אדם - בשר וגידים ועצמות, אף איבר מן החי - עד
שהיה כבירתו, בשר וגידים ועצמות. אבל הכלאי והלשון
וכיוצא בהן, אף על פי שהן איבר בפני עצמן, הואיל ואין
בהן עצם - הרי הן כשאר הבשר. חסר מן העצם של
איבר כל שהוא - הרי האיבר כולו טהור. חסר מבשרו:
אם נשאר עליו בשר שראוי לעלות בו ארוכה בחי ויתרפא
וישלם - הרי זה מטמא במגע ובמשא ובאהל; ואם לאו
- מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל. ובשר הפורש
מן החי - טהור. וכן עצם בלא בשר הפורש מן החי -
טהור.
ד. איבר הפורש מן המת מטמא במגע ובמשא ובאהל
כמת. והוא שהיה שלם כבירתו, בשר וגידים ועצמות. חסר
עצמו, אם נשאר עליו בשר כזית - מטמא כמת שלם. חסר
הבשר ולא חסר העצם: אם נשאר עליו כדי לעלות ארוכה
בחי - מטמא כמת שלם; ואם לאו - הרי הוא כשאר עצמות
המתים שאין עליהן הבשר.
ה. מנח שבתוך העצם - הרי הוא מעלה ארוכה מבחוץ.
לפיכך, קולית המת, והוא עצם הסתום משני קצותיו, אם
יש בתוכה מנח כדי לעלות ארוכה - הרי זה כמת שלם. היה
בה מנח המתנדנד, אם יש בו כזית - הרי זה מטמא באהל.
אף על פי שהעצם סתום מכל צדדיו - טמאה בוקעת ועולה,
בוקעת ויורדת, כמו שיתבאר. שהמנח כבשר לכל דבר.
ו. האיבר והבשר המדלדלים באדם, ואף על פי שאין
יכולין לחזור ולחיות - טהורים. מת האדם - הרי הבשר
טהור, והאיבר מטמא משום איבר מן החי ואינו מטמא
משום איבר מן המת. מה בין איבר מן החי לאיבר מן
המת? איבר מן החי, בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו
- טהורים; ואיבר מן המת, בשר הפורש ממנו ועצם הפורש
ממנו - כמפדשים מן המת השלם ומטמאין בשעורין.
ז. ובין איבר מן החי בין איבר מן המת אין להן שעור.
אמרו חכמים: מאתים שמונה וארבעים איברים יש באיש,
כל אחד ואחד מהן בשר וגידים ועצם, ואין השנים מן
המנין; ובאשה מאתים ואחד וחמשים. כל איבר מהן

יום שני י"ב תשרי ה'תשע"ב

פרק שלישי

יג. דם החי, אפלו דם נחירה - הרי זה טהור כל זמן שהוא חי. נחירי הדם שניצא ממנו באחרונה סמוך למיתה עם הדם שניצא ממנו אחר שמת, וכל התערובות רביעית, ואין ידוע כמה יצא מחיים וכמה יצא אחר מיתה, אפלו חצי רביעית מחיים וחצי אחר מיתה - הרי זה נקרא דם תבוסה, ומטמא במשא ובמגע ובאהל, אלא שטמאתו מדברי סופרים.

יד. הרוג שהיה מטל על המטה ודמו מנשף כשהוא חי ויורד לגמא, ומת והרי הדם מנשף אחר מותו ויורד לאותה גמא - הרי כל הדם שבה טהור; שטפה טפה ראשונה ראשונה בטלה בדם שניצא מחיים. יצא ממנו רביעית דם בלבד, וספק בלה מחיים ספק בלה לאחר מיתה - הרי זו ספק טמא כשאר הספקות, והנוגע בה ברשות היחיד - טמא, ברשות הרבים - טהור, כמו שיתבאר במקומו.

טו. הנקב כל זמן שהטמא בתוכו מטמא במגע ובאהל כמת, דין תורה; שנגמר: או כמת או בעצם אדם או בקבר. ואחד הנוגע בגגו של קבר או הנוגע בכתליו. והוא שיהיה בנוי וסתום ואחר כך יהיה פלו מטמא במגע ובאהל. אבל המעמיד פלים או אבנים וכיוצא בהן בצדי המת, וכסה עליו מלמעלה בכלים או באבנים וכיוצא בהן - זה הפסוק המטל מלמעלה נקרא גולל, ואלו הצדדים המעמידים את הגולל שהוא נשען עליהן נקראין דופק; ושניהם, הגולל או הדופק, מטמאין במגע ובאהל בקבר, וטמאתן מדברי סופרים, ואינן מטמאין במשא. לפיכך, אם גר הגולל בחבלים עד שכסה בו את המת או גררו או שמטו מעל המת, או שגר הדופק עד שהעמיד עליו הגולל או שמטו בחבלים מתחת הגולל - הרי זה טהור. ודברים שסומכין את הדופק, והם הנקראין דופק דופקין - הרי הן טהורין. טז. שדה שנחרש בה קבר ואבדו עצמות המת בעפרה - היא הנקראת בית הפרס. ונפרה מטמא במגע ובמשא, שמא יש בה עצם כשעורה, ואינה מטמאה באהל. וכן כל ארצות העמים עפרן מטמא במגע ובמשא מפני העצמות שאין נזהרין בהן. וטמאת בית הפרס וארץ העמים מדברי סופרים, כמו שיתבאר.

36

37

א. אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל: המת, אפלו נפל שלא נתקשרו איבריו בגדיהן. וכונת מבשר המת, וכונת נצל. ואיבר מן החי ואיבר מן המת שיש עליהם בשר כראוי. והשדרה והגלגלת, ורב בננו ורב מנינו. ורבע עצמות מכל מקום, אף על פי שאין בהן לא רב בננו ולא רב מנינו. ורביעית דם תבוסה². הכל שתיים עשרה.

ב. ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל: איבר מן החי שחסר בשרו ואין בו להעלות ארוכה³. ואיבר מן המת שחסר בשרו או עצמו ולא נשאר בשר כדי להעלות ארוכה⁴ או שחסר העצם אף על פי שיש עליו בשר כדי להעלות ארוכה. והשדרה שחסרה ואין בה רבע עצמות. והגלגלת שחסרה ואין בה רבע עצמות. ועצם אפלו כשעורה. וארץ העמים. ובית הפרס. הכל שבע⁵.

ג. הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל בקבר ואינן מטמאין במשא. הרקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע. טמאת רבע עצמות באהל, וטמאת רביעית דם, וטמאת איבר שאין עליו בשר כראוי, בין מן המת בין מן החי - נראה לי, שכלן טמאתן אינן דין תורה; שהרי אין הנזיר מגלח עליהן, כמו שבארנו בנזירות⁶, ואין חיבין עליהן על ביאת המקדש, וכל טמא בטמאה של תורה חיב על ביאת המקדש. לפיכך אני אומר, שכל טמאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה - אינה דין תורה.

ד. אין רקב המת מטמא עד שיקבר ערם בארון של שיש או של זכוכית⁷ וכיוצא בהן ויהיה פלו שלם. חסר ממנו איבר או שנקבר בכסותו או בארון של עץ או של מתכת - אין רקבו טמא, מפני שרקב הכסות או רקב העץ או חלודת המתכת תתערב ברקב גופתו. ורקב המטמא שנתערב בו⁸ עפר כל שהוא - הרי הוא בטמאתו⁹. ולא אמרו רקב אלא למת בלבד, אבל הרוג אין לו רקב.

ה. קברו שני מתים כאחד, או שגזזו שערו או צפרניו וקברום עמו, או שקברו אשה מעברת ועברה במעיה - אין להם רקב¹².

מתוך רמב"ם ליום - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר המטמאים במגע ובמשא ובאהל והמטמאים במגע ובמשא ולא באהל, כל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה, ומתי רקב המת מטמא, המת שנשרף ושלדו קיימת, ושפיר מרוקם שטרפו במים, תולעים ועורות האדם, וכל שבמת טמא בשעת חיבורו, משקה היוצא מהמתים והדברים שאם חסרו כל שהוא טהורים. (2) דם המטטף מאדם הרוג בין חיים למיתה מעורב בו דם חי ודם מת, וטומאתו מדרבנן. (3) ואם חסר עצמו אפילו כל שהוא טהור לגמרי. (4) בבא זו מלמדת, שאפילו לא נשאר כדי להעלות ארוכה מטמא במגע ובמשא. ואף על פי שיש בשר כדי להעלות ארוכה - אינו מטמא באהל. (5) מנה שמונה פרטים. ואולי אבר מן המת שחסר עצמו ויש בשר כדי להעלות ארוכה, ושאר אברים, ומנה שמונה פרטים. (6) כשהעצם שבו היא פחותה מכשעורה (כגון בנפל קטן - כסף משנה), שאם היא כשעורה מטמאה מן התורה. (7) ובנזיר מא, ב משמע שכל טומאות דאורייתא הנזיר מגלח עליהן. (8) פרק ז, הלכה ב. ושם כתב שהנזיר מגלח על חצי קב עצמות ועל חצי לוג דם ועל אבר שיש עליו בשר כראוי. (9) אין חלודה שולטת בזכויות וגם אינה מתפוררת לחלקים דביקים וכן השיש, אבל שאר אברים מתפוררים. כל דיני רקב הם הלכה למשה מסיני (רש"י שם). (10) אחר שנעשה רקב. (11) תערובת לפני שירדה לו טומאת רקב - מעכבת, אבל תערובת הבאה לאחר מכאן אינה מטהרת. (12) מפני שמעורב בו רקב מגוף אחר.

- 1 ו. טחן המת עד שנעשה רקב - אינו מטמא, עד שירקב
2 מאליו.
3 ז. טחנו כלו והניחו עד שירקב, או שהרקב מקצתו
4 כשהוא חי ומת והרקב כלו - הרי זה ספק, ואם נטמא
5 למלא חפנים מרקב זה - הרי זה טמא בספק.
6 ח. מלא חפנים ועוד מעפר הנמצא תחת המת או מעפר
7 הנמצא בקבר, ואין ידוע מה טיבו, אם הוא רקב שמטמא
8 באהל, או אינו אלא עפר שנתלכלך בנצל המת ודמו - הרי
9 זה מטמא במשא ובאהל¹³, שהרי יש במלא חפנים ועוד מלא
10 חפנים רקב¹⁴. ויראה לי, שאף זו טמאה מדברי סופרים.
11 ט. המת שנסרף ושלדו קימת¹⁵, והוא השדרה והצלעות -
12 הרי זה מטמא כמת שלם. ואין צריך לומר אם נחרף¹⁶. אבל
13 אם נשרף עד שנתבלבלה צורת תבניתו - טהור. וכן שפיר¹⁷
14 מרקם¹⁸ שטרפו במים¹⁹ - טהור, שהרי נתבלבלה צורתו.
15 י. בשר המת שנסרף ונעשה כקמח²⁰ - טהור. וכן אפר
16 השרויין - טהור. וכן התולעים הנהוין מבשר המת, בין
17 חיים בין מתים - טהורין. וכבר בארנו, שהמח כבשר בכל
18 מקום, בין במת בין בנבלה ושרץ.
19 יא. עור האדם - כבשרו. ואם עבדו כל צרכו או הלך בו
20 כדי עבודה - הרי זה טהור מן התורה²¹. אבל מדבריהם
21 מטמא בכזית כבשר המת. גזרה שלא להגיל בני אדם
22 לעבוד עורות האדם וישתמשו בהן²².
23 יב. עור הפא כנגד פניו של אדם כשיולד, בין שהיה חי
24 ואמו חיה בין שגולד מת ואמו מתה - הרי זה טהור, מפני
25 שהוא כמו פרוש או צואה וקיא וכיצא בהן.
26 יג. כל שבמת טמא, חוץ מן השנים והשער והצפרין²³,
27 הואיל וגזען מחליף²⁴. ובשעת חבורן הכל טמא. כיצד?
- 28 המת בחוץ וישערו בתוך הבית - נטמא כל אשר בבית. וכן
29 הנוגע²⁵ בשערו או בשני או בצפרניו כשהן מחברין -
30 נטמא. שערו העומד להגזז²⁶ וצפרניו העומדים להנטל,
31 הואיל והן עומדין להנטל יש בהן ספק. לפיכך, הנוגע בהן
32 - הרי הוא ספק טמא. כל משקה²⁷ היוצא מן המתים -
33 טהור²⁸, חוץ מדמו. וכל מראה דמים מן המת - טמא, כמו
34 שבארנו. ומפני מה לא גזרו על משקה המת כדרך שגזרו
35 על משקין היוצאין מכל הטמאין? מפני שהמת הכל בדיקין
36 ממנו, לא גזרו על משקיו.
37 יד. כבד שנמוחה מטמאה ברביעית, מפני שהיא כדם
38 נקפה. דם קטן שיצא כלו, אם אין בו רביעית - טהור, אף
39 על פי שהוא כל דם שבו²⁹.
40 טו. ואלו אם חסרו כל שהוא - טהורים: רביעית דם, וצצם
41 כשעורה, וכזית בשר, וכזית נצל, ומלא חפנים רקב, ואיבר
42 מן החי שחסר מעצמו כל שהוא.
43 **פרק רביעי**
44 א. רביעית דם הבאה משני מתים - טהורה, עד שתהיה
45 כל הרביעית ממת אחד. שדרה שנגמרה משני מתים, כגון
46 שהיו מקצת החליות מאחד ותשלומן ממת אחר, וכן
47 הגלגלת של שני מתים, ורבע עצמות משני מתים, ואיבר
48 מן המת משני מתים - כל אלו אינן מטמאין באהל, אלא
49 במגע ובמשא, כשאף כל עצמות.
50 ב. איבר מן החי משני אנשים - טהור. אפלו מאיש אחד,
51 אם נחלק לשנים - טהור.
52 ג. כזית בשר משני מתים, וכזית נצל משני מתים, ומלא
53 חפנים רקב משני מתים שכל אחד מהן יש לו רקב - הרי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(13) ובנידה כז, ב נימקו: "לפי שאי אפשר למלאות תרוד ועוד עפר בית הקברות שאין בו תרוד רקב". ולכאורה זה מנוגד למה שאמר בהלכה ד, שרקב שיש בו תערובת כל שהיא אינו מטמא. ובאליהו רבא במשנה שם מפרש על פי התוספתא כאן, שמה שאמרו הנקבר בכסותו או בארון של עץ אין לו רקב, הכוונה שאין לו דין רקב לטמא במלוא תרוד אלא דין עפר קברות לו, שצריך כמלוא תרוד ועוד. [והמבי"ט בקרית ספר כותב, שמדאורייתא אינו מטמא אם יש בו תערובת, אבל מדברי סופרים מטמא]. (14) פירוש, אנו מחמירים ואומרים שמה רקב הוא שמטמא בשיעור מלוא חפנים במשא ובאהל, אבל במגע אינו מטמא כלמעלה פרק ב הלכה י"א. (15) כגון שנשרף ונעשה פחם ונשארה תבניתו כמו שהיתה. (16) חריכה פחותה משריפה. (17) תחילת יצירתו של העובר. (18) צורת איבריו ניכרת. (19) עירבבו. (20) בגמרא שם מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש אם נפרך ולא נעשה כקמח, ר' יוחנן מטהר וריש לקיש מטמא, ואם נעשה כקמח גם ריש לקיש מטהר. ומדברי רבינו כאן נשמע שפוסק כריש לקיש. (21) כלשון אחרון של עולא, אבל ללשון ראשון גם כשלא עיברו טהור מן התורה. (22) בגמרא שם: "גזירה שמה יעשה אדם עורות אביו ואמו שתיחים". (23) אחר שפירשו מן המת. (24) נידה נה, א. פירוש, אם ניטלו יש להם חליפים שאחרים צומחים במקומם. בשיניים, - שמקצתן אינן חוזרות וצומחות - נאמר שם בגמרא טעם אחר; מפני שלא נבראו עימו. (25) נזיר נא, א. דין זה יוצא מאיבעיה של חזקיה שם בשערו העומד להיגלח, ומשמע שאם אינו עומד להיגלח - טמא. (26) לפני שמת עמד להיגזז. (27) דבר נזול. (28) ואף על פי שנוזלים היוצאים מטומאות אחרות טמאים. (29) כחכמים באהלות פרק ב משנה ד נגד דעת רבי עקיבא שמדמה דם לעצמות ששלד שלם מטמא בכל שהוא. בתוספתא שם פרק ג הלכה ד השיבו חכמים לרבי עקיבא שלוש תשובות למה אין לדמות בשר לעצמות: א. העצמות אפילו פחות משיעורן (רובע הקב) מטמאות ברוב מניין ורוב בניין; ב. אפילו עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא. אבל דם אינו מטמא פחות משיעורו הקבוע (רביעית); ג. אי אפשר שלא נשארה טיפת דם בגופו של הקטן. (1) יבאר דין רביעית דם, ושדרה שנגמרה, וגולגולת של שני מתים, כל טומאות שבמת אם מצטרפין, ועצם כשעורה שנתחלקה לשנים, רובע עצמות שנקברו, וכזית מן המת שחתכו לחלקים ודבקו, ושדרה שנגמרו רוב חוליות שבה, כל המטמאין באוהל שנחלקו והכניסו בתוך הבית, מלא חפנים רקב שנתפזר בתוך הבית, דם שנשפך באויר ודם שנבלע בכסות, וכיצד משערין אותה, המגע והמשא והאוהל שלשה שמות הם.

1 אלו מצטרפין זה עם זה. וכן כחצי זית בשר וכחצי זית
2 נצל מצטרפין זה עם זה. ושאר כל הטמאות שבמת אין
3 מצטרפין זה עם זה, מפני שלא שוו בשעוריהן.
4 ד. עצם בשעורה שנחלק לשנים - מטמא במשא. וכן רבע
5 עצמות מת אחד שנדקדקו ואין בכל אחד מהם עצם
6 בשעורה - מטמאין באהל כאלו לא נדקדקו.
7 ה. כזית מן המת שתתכו לחלקים ורדדו ודבקו - מטמא
8 באהל ובמשא, ואינו מטמא במגע קצתו אף על פי שחברו,
9 שאין חברי אדם חבר.
10 ו. כזית חלב שלם שהתיכו - טמא. הנה מפרד והתיכו -
11 טהור.
12 ז. שדרה שנגררו ממנה רב חליות שלה, אף על פי ששולדה
13 קיימת - אינה מטמאה באהל. ובזמן שהיא בתוך הקבר,
14 אפלו משברת, אפלו מכתת - מטמאה באהל, מפני
15 שהקבר מצרפה.
16 ח. כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסו בתוך הבית -
17 האהל מצרפן ומטמאין באהל.
18 ט. עצם שיש עליו כזית בשר בידי שמים, והכניס מקצתו
19 לפנים מן הבית - נטמא הבית. שני עצמות ועליהם כשני
20 חצי זיתים בשר, והכניס מקצתן לפנים - הבית טמא. ואם
21 היה הבשר תחוב בעצמות בידי אדם - הבית טהור; שאין
22 חברי אדם חבר.
23 י. מלא חפנים רקב שנתפזר בתוך הבית - הבית טמא.
24 יא. רביעית דם שנבלעה בתוך הבית - הבית טהור להבא,
25 וכל שהיה בו בעת שנבלעה הרביעית בארץ טמא.
26 יב. כזית מן המת שאבד בתוך הבית ובקש ולא נמצא -
27 הבית טהור. ולכשימצא - הבית טמא למפרע מעת שאבד
28 עד שנומצא.
29 יג. רביעית דם שנשפף באור, אם קרש או שהיה במקום
30 אשברן, והוא המקום הנמוך כמו גמא, והאהיל המאהיל על
31 מקצתו - נטמא. נשפף על האסקפה במוך, בין לפנים בין
32 לחוץ - הבית טהור, שהרי לא נח הדם על האסקפה. ואם
33 היתה האסקפה אשברן או שקרש הדם עליה - הבית טמא.
34 רביעית דם שנבלעה בכסות: אם מתכפסת ויוצאה ממנו
35 רביעית דם - הרי זו הכסות מתטמאה במגע ובמשא
36 ובאהל; ואם לאו - אינה מתטמאה באהל, והרי היא בכסות
37 שנגעה במת; שכל הבלוע שאינו יכול לצאת - טהור. כיצד
38 משערין אותה? מכבסין אותה במים, ומביא מים כמדתן
39 ונותן לתוכן רביעית דם; אם היה מראהן שזה או שהיה מי
40 הכפוס אדם יותר ממי המג - בידיע שיצא ממנה רביעית.
41 יד. המשא והמגע והאהל שלשה שמות הם, וכל שהוא
42 משם אחד מצטרף ומטמא, ומשני שמות אינו מצטרף

1 וטהור. כיצד? הנוגע בכשני חצאי זיתים או שנשא שני
2 חצאי זיתים בבת אחת, או שהאהיל על כשני חצאי זיתים
3 או שהאהיל על חצי זית וחצי זית אחר מאהיל עליו, או
4 שהיה הוא וחצי זית תחת האהל והאהיל במקצת גופו על
5 חצי זית אחר או האהיל חצי זית על מקצתו - הכל טמאים,
6 מפני שהוא שם אחד. אבל הנוגע בחצי זית או הנושא חצי
7 זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית או שהאהיל עליו
8 חצי זית אחר או שהאהיל הוא על חצי זית אחר, וכן
9 הנושא כחצי זית ונגע בחצי זית אחר - הכל טהורים; שאין
10 המגע מצטרף עם המשא לא במת ולא בשאר טמאות, ולא
11 המגע מצטרף עם האהל, ולא האהל מצטרף עם המשא,
12 [לפי שאינו שם אחד].

פרק חמישי

1 א. כל המתטמאין מחמת המת, בין אדם בין כלים, טמאים
2 טמאת שבעה. כיצד? אדם או כלי שנגע בדברים שטמאין
3 מן המת במגע, או שנטמא באהל באחד מדברים שטמאין
4 באהל, וכן אדם שנשא דברים שטמאין מן המת במשא
5 - הכל טמאים טמאת שבעה; שנאמר: כל הבא אל האהל
6 וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים.
7 ב. אדם שנטמא במת וכלים שיגע בהן אדם זה - טמאין
8 טמאת שבעה; שנאמר: וכבסתם בגדיכם ביום השביעי
9 וטהרתם. אבל אדם שנגע באדם שנטמא במת, בין שנגע
10 בו אחר שפרש ממטמאיו בין שנגע בו כשהוא עדין ונגע
11 במת - הרי זה השני טמא טמאת ערב; שנאמר: והנפש
12 הנגעת תטמא עד הערב. והיו דין תורה. אבל מדברי
13 סופרים, הנוגע במת ונגע באדם אחר ועדין הוא מחבר
14 במת - שניהן טמאין טמאת שבעה, וכאלו נגע זה השני
15 במת עצמו. במה דברים אמורים? לענין תרומה וקדשים;
16 אבל לגזיר ולעושה פסח, בין בשעת חברו בין אחר שפרש
17 - אינו טמא אלא טמאת ערב, כדן תורה.
18 ג. כלים שנטמאו במת, בין במגע בין באהל - הרי הן לנוגע
19 בהן כנוגע במת עצמו: מה המת מטמא הנוגע בו, בין אדם בין
20 כלים, טמאת שבעה; אף כלים שנטמאו במת, הם והכלים או
21 האדם שיגע בהן טמאין טמאת שבעה. שנאמר: בחלל חרב
22 או במת; מפי השמועה למדו, שהחרב כמת. והוא הדין לשאר
23 כלים, בין כלי מתכות בין כלי שטף ובגדים. הרי הוא אומר:
24 כל הרג נפש וכל נגע בחלל. וכי תעלה על דעתך, שהיה ירח חץ
25 והרג או זרק אבן והרג נטמא שבעת ימים; אלא הורג נפש
26 בחרב וכיוצא בה, שנטמא בנגיעתו בכלי שהרג בו, שהרי נגע
27 הכלי במת. ומניין שאף הכלים הנוגעים באדם שנגע בכלים
28 שנטמאו במת שטמאין טמאת שבעה? שהרי הוא אומר:

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 יבאר המתטמאים מחמת המת, אדם או כלים. ואדם שנטמא במת ונגע בכלים, כלים שנטמאו במת במגע או באהל, וכלים בכלים
או אדם בכלים, כלי חרס אם נעשה אב הטומאה, וכלל גדול בטומאה הנקרא אב, וראשון שני ושלישי והנקרא טמא מת או ולד,
ואבות טומאה של דברי סופרים, האוהל עצמו המאהיל על הטומאה, ואי זה אוהל מאהיל, היוצא מן העץ אם מתטמא באוהל,
ובגדים הנוגעים במת אם מטמאין באוהל, המת אם מטמא משכב ומושב מתחתיו ועל גביו.

המתטמאין מחמת אלו טמאת שבִּעָה - כֵּלָן אַבּוֹת הַטְּמָאוֹת
 שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים.
יב. הָאֵהָל עֲצָמוֹ הַמֵּאֲהִיל עַל הַטְּמָאָה, אָף עַל פִּי שְׁלֹא
 נִגְעָה בּוֹ טְמָאָה - הֵרִי הוּא טָמֵא טְמַאת שְׂבִיעָה מִן הַתּוֹרָה,
 וְהֵרִי הוּא כִּבְגָדִים שֶׁנִּגְעוּ בָּמָת; שְׁנֵאמַר: וְהָיָה עַל הָאֵהָל.
 בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁהִיָּה הָאֵהָל בְּגָד אוֹ שֶׁק אוֹ כְּלִי
 עֵץ אוֹ עוֹר, אַחַד עוֹר בְּהִמָּה וְחִיָּה, בֵּין הַמִּתְרִין לְאֲכִילָה בֵּין
 הָאֲסוּרִין לְאֲכִילָה; שְׁנֵאמַר: וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֵהָל עַל הַמִּשְׁכָּן -
 אֵין קְרוֹי אֵהָל אֶלָּא אֲרוֹג וְעוֹר כַּמִּשְׁכָּן. אַבָּל אִם הָיָה הָאֵהָל
 נִסְרִין שֶׁל עֵץ, כְּגוֹן הַתְּקֵרָה וְהַמִּחְצֵלֶת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, אוֹ
 שֶׁהָיָה עֵצִים אוֹ שֶׁל מִתְּכּוֹת - הֵרִי זֶה טְהוֹר. וְאֵין צָרִיף לֹמַר,
 שְׁאִם הָיָה בִּנְיָן - שֶׁהוּא טְהוֹר. וְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הַבַּיִת
 טָמֵא - אֵינוֹ אֶלָּא אָדָם וְכָלִים שֶׁבָּכָל הַבַּיִת. וְאֵין לָךְ יוֹצֵא
 מִן הָעֵץ שֶׁהוּא מִתְּטַמֵּא טְמַאת אֵהָלִים אֶלָּא הַפִּשְׁתָּן בַּלְבָּד.
יג. בְּגָדִים הַנוֹגְעִין בָּמָת, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן כָּמַת לְטָמֵא
 אַחֲרֵים שֶׁנִּגְעוּ בָּהֶן טְמַאת שְׂבִיעָה - אֵינָן כָּמַת לְטָמֵא בָּאֵהָל
 וּבִמְשָׁא. שֶׁהַמִּשָּׂא לְמַת עֲצָמוֹ אֵינוֹ מִפְּרֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ;
 וּבִטְמָאָת אֵהָל הוּא אוֹמֵר: אָדָם כִּי יָמוּת בָּאֵהָל. לְפִיכָךְ,
 הַנוֹשֵׂא בְּגָדִים שֶׁנִּגְעוּ בָּמָת וְלֹא נִגַּע בָּהֶן, וְכָל הַמֵּאֲהִיל
 עֲלֵיהֶן אוֹ שֶׁהֵאֲהִילוּ עֲלָיו אוֹ שֶׁהָיָה עִמּוֹ בָּאֵהָל - הֵרִי זֶה
 טְהוֹר. וְכֵן הָאָדָם שֶׁנִּטְמָא בָּמָת וְהֵאֲהִיל עַל הַכָּלִים - הֵרִי
 הֵן טְהוֹרִין; שְׁאֵין טָמֵא מִתְּטַמֵּא אֶלָּא בְּמַגֵּעַ בַּלְבָּד.
יד. הַמָּת אֵינוֹ מִטְמֵא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב מִתְּחִתּוֹ וְלֹא מִדֶּף מַעַל
 גִּבּוֹ, אֶלָּא אַחַד כְּלִי שֶׁנִּגַּע בָּמָת מִצִּדּוֹ אוֹ שֶׁהָיָה תְּחִתּוֹ אוֹ
 עַל גִּבּוֹ. כִּיצַד? עֲשֵׂרָה בְּגָדִים זֶה עַל גִּבּוֹ וְהַמָּת לְמַעְלָה,
 וְעֲשֵׂרָה בְּגָדִים אַחֲרֵים עַל גִּבּוֹ מִלְּמַעְלָה: בְּגָד הַנוֹגֵעַ בּוֹ
 וְהַבְּגָד הַשֵּׁנִי שֶׁנִּגַּע בְּבָגֶד שֶׁנִּגַּע בּוֹ - שֶׁנִּיְהֶן טְמָאִים טְמַאת
 שְׂבִיעָה, וְהַשְּׁלִישִׁי - טָמֵא טְמַאת עָרֵב, בֵּין שֶׁל מַעְלָה בֵּין
 שֶׁל מַטָּה, וְהָרְבִיעִי וּמִן הָרְבִיעִי וְלִמַּטָּה וּמִן הָרְבִיעִי וְלִמַּעְלָה
 - כֵּלָן טְהוֹרִין. מִה שְׁאֵין כֵּן בְּטָמֵאִי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, כְּמוֹ
 שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁכָּל הַבְּגָדִים אוֹ
 הַכָּלִים שֶׁתְּחִתּוֹ וְשֶׁל מַעְלָה מִמֶּנּוּ טְהוֹרִין? בְּשִׁלָּא הָיְתָה שֵׁם
 טְמָאָה רְצוּצָה וְלֹא טְמַאת אֵהָל, אוֹ שֶׁהָיָה מְבַדִּיל בֵּינוֹ וּבֵין
 הַכָּלִים אֶכָּן, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ.

יום שלישי י"ג תשרי ה'תשע"ב

פרק ששי

א. עֲצָמוֹת הַדָּג² וְעוֹרוֹ, הָעוֹשָׂה מֵהֶן כָּלִים - אֵינָן מְקַבְּלִין
 טְמָאָה כָּלָל, לֹא מִדְּבָרֵי תּוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן
 יְרוּקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם³ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. שֶׁכָּל מִה שֶׁבֵּינֵם - טְהוֹר,
 כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהַלְכוֹת כָּלִים. לְפִיכָךְ, הָעוֹשָׂה אֵהָל מֵעוֹר

וְכַבִּסְתָּם בְּגָדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וּטְהַרְתֶּם. הָא לְמַדְתָּ, שֶׁכָּל
 אָדָם הַטָּמֵא טְמַאת שְׂבִיעָה מִטְמֵא בְּגָדִים טְמַאת שְׂבִיעָה.
ד. נִמְצָאתָ אוֹמֵר: אָדָם שֶׁנִּגַּע בָּמָת, וְאָדָם בְּאָדָם אַחֵר -
 הָרִאשׁוֹן טָמֵא טְמַאת שְׂבִיעָה, וְהַשֵּׁנִי טְמַאת עָרֵב. כָּלִים
 הַנוֹגְעִין בָּמָת, וְכָלִים בְּכָלִים - שְׁנֵיהֶם טְמָאִים טְמַאת
 שְׂבִיעָה; אַבָּל הַשְּׁלִישִׁי, בֵּין אָדָם בֵּין כָּלִים, טָמֵא טְמַאת
 עָרֵב. כָּלִים הַנוֹגְעִין בָּמָת, וְאָדָם בְּכָלִים, וְכָלִים בְּאָדָם -
 שֶׁלְשָׁתָן טְמָאִין טְמַאת שְׂבִיעָה; וְהָרְבִיעִי, בֵּין אָדָם בֵּין כָּלִים,
 טָמֵא טְמַאת עָרֵב.
ה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? לַעֲנִין תְּרוּמָה וְקֹדָשִׁים; אַבָּל לְחֵיב
 כֶּרֶת עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ אוֹ עַל אֲכִילַת קֹדָשִׁים - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא
 הַשֵּׁנִים בַּלְבָּד: הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּגַּע בָּמָת וְהַשֵּׁנִי שֶׁנִּגַּע בּוֹ, כְּדִין
 תּוֹרָה, שְׁנֵאמַר: וְכָל אִשָּׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יָטָמָא; אַבָּל הַנוֹגֵעַ
 בְּכָלִים שֶׁנִּגְעוּ בְּאָדָם אוֹ הַנוֹגֵעַ בְּאָדָם שֶׁנִּגַּע בְּכָלִים שֶׁנִּגְעוּ
 בָּמָת - פְּטוֹר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת בִּיאַת מִקְדָּשׁ. שֶׁהַדְּבָרִים
 הָאֵלּוּ, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן דְּבָרֵי קְבָלָה - אֵינָן דִּין תּוֹרָה, שֶׁהֵרִי
 לֹא נִתְפָּרְשׁוּ בַּתּוֹרָה אֶלָּא זֶה שֶׁנִּטְמָא בָּמָת שֶׁהוּא אֵב, וְהַשֵּׁנִי
 הַנוֹגֵעַ בּוֹ שֶׁהוּא רִאשׁוֹן, בֵּין אָדָם בֵּין כָּלִים.
ו. כְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁנִּגַּע בָּמָת אוֹ שֶׁהָיָה עִמּוֹ בָּאֵהָל - טָמֵא. וְאֵינוֹ
 מִטְמֵא [לֹא אָדָם] וְלֹא כְּלִי חֶרֶשׁ אַחֵר וְלֹא שְׂאֵר כָּלִים; שְׁאֵין
 כְּלִי חֶרֶשׁ נֶעֱשֶׂה אֵב הַטְּמָאָה לְעוֹלָם, לֹא בָּמָת וְלֹא בְּשְׂאֵר
 טְמָאוֹת. וְזֶה דִּין תּוֹרָה, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא קְבָלָה.
ז. זֶה כָּלִל גָּדוֹל בְּטְמָאוֹת: כָּל אֵב הַטְּמָאָה מִטְמֵא אָדָם
 וּמִטְמֵא בְּגָדִים וְכָלִים, בֵּין כְּלִי מִתְּכּוֹת בֵּין כְּלִי שִׁטָּף בֵּין כְּלִי
 חֶרֶשׁ. וְכָל הַמִּטְמֵא אָדָם וְכָלִים בְּנִגְיעָה - הֵרִי זֶה אֵב
 הַטְּמָאָה. וְכָל וְלֹד הַטְּמָאוֹת מִטְמֵא אֶכָּלִין וּמִשְׁקִין, וְאֵינוֹ
 מִטְמֵא לֹא אָדָם וְכָלִים, לֹא כְּלִי חֶרֶשׁ וְלֹא שְׂאֵר כָּלִים וּבְגָדִים.
ח. כָּל הַנוֹגֵעַ בְּאֵב הוּא הַנִּקְרָא רִאשׁוֹן, וְהַנוֹגֵעַ בְּרִאשׁוֹן
 נִקְרָא שֵׁנִי, וְהַנוֹגֵעַ בְּשֵׁנִי נִקְרָא שְׁלִישִׁי, וְהַנוֹגֵעַ בְּשְׁלִישִׁי נִקְרָא
 רְבִיעִי. וְהָרִאשׁוֹן וְשְׁלִישִׁי מִמֶּנּוּ כֵּלָן נִקְרָאִין וְלֹד הַטְּמָאָה.
ט. כָּל הַמִּתְטַמֵּא מִחִמַּת הַמָּת טְמַאת שְׂבִיעָה, בֵּין אָדָם בֵּין
 כָּלִים, הוּא הַנִּקְרָא טָמֵא מָת. וְהוּא אֵב מֵאַבּוֹת הַטְּמָאוֹת
 לַעֲנִין טְמַאת תְּרוּמָה וְטְמַאת קֹדָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, כְּדִי
 לְמַנּוֹת מִמֶּנּוּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, וְכְדִי לְטָמֵא אָדָם וְכָלִים בְּמַגֵּעַ
 כְּשֶׁאֵר אַבּוֹת הַטְּמָאוֹת. וְאֵינוֹ מִטְמֵא בְּמִשָּׂא.
י. כָּל הַמִּתְטַמֵּא מִחִמַּת הַמָּת טְמַאת עָרֵב הוּא וְלֹד הַטְּמָאָה,
 וְהוּא הָרִאשׁוֹן לְטְמָאָה. וְאִפְשָׁר שֶׁיְהִיָּה הָרְבִיעִי מִן הַמָּת
 רִאשׁוֹן לְטְמָאָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, לַעֲנִין תְּרוּמָה וְקֹדָשִׁים.
יא. אָדָם אוֹ כָּלִים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמַגֵּעַ אֶרֶץ הָעַמִּים וּבֵית הַפָּרָס
 אוֹ בְּמִשְׁאֵן, אוֹ בְּמַגֵּעַ דָּם תְּבוּסָה וְגוֹלָל וְדוֹפֵק אוֹ בָּאֵהָלָן,
 וְכֵן אָדָם שֶׁנִּטְמָא בְּמִשָּׂא דָם תְּבוּסָה - הֵרִי אֵלוֹ כֵּלָן וְכָל
 כִּיּוֹצֵא בָּהֶן אַבּוֹת טְמָאוֹת שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן בְּגָדִים

(1) יבאר עצמות הדג ועורו וירוקה שעל פני המים וכיוצא ממה שבים שעשה מהם כלים, כלי גללים אבנים ואדמה וכלי עץ העשוי לנחת, כלי חרס המוקף צמיד פתיל, והעושה גולל מדבר שאינו מקבל טומאה, ארון שהוא חקוק בסלע והניח בו המת וכסוהו הגולל, מערה שקבר בתוכה וחרצ לפני המערה. (2) בתורת כהנים פרשת שמעני פרשתא ו הלכה ט שנינו: "כול אף עורות שבים יהיו טמאים וכו' תלמוד לומר "או בגד", מה בגד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ". (3) כעין צמר ירקרק הגדל על דופני

- 1 הדג או מצמר שגדל בים - אין עצמו של אהל זה מקבל
2 טמאה, אף על פי שמביא את הטמאה לכל אשר יהיה
3 תחתיו כשאר אהלים.
4 ב. כלי גללים⁵ וכלי אבנים וכלי אדמה - אינן מקבלין
5 טמאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, בין טמאת מת
6 בין שאר הטמאות. וכן כלי עץ העשוי לנחת⁶, כגון התבכה⁷
7 והמגדל והפירות, שהן מחזיקין ארבעים סאה⁸ בלח⁹ ויהיה
8 להם שוליים¹⁰ - אינן מקבלין טמאה כלל¹¹ לא מדברי תורה
9 ולא מדברי סופרים. ואלו הן הנקראין כלי עץ הבא במדה.
10 ג. כלי עץ - פשוטיהם¹² טהורים, ומקבליהם¹³ טמאים. כלי
11 חרש - פשוטיהן טהורין, ומקבליהן טמאין. ואינן טמאין
12 אלא מאורן¹⁴ או בהסט הנב¹⁵. אפלו נגע כלי חרש במת
13 מגבו - אינו מתטמא¹⁶. ואם נכנסה טמאה מן הטמאות
14 באורו ואף על פי שלא נגע בו - נטמא. היה כלי חרש
15 עם המת באהל - נטמא, שהרי הטמאה נכנסה באורו. ואם
16 היה מקף צמיד פתיל - הוא ומה שבתוכו טהור, כמו
17 שנתפרש בתורה; שאין טמאה נכנסה לו אלא מפתחו
18 ובהסט הנב¹⁷, שהרי הוא כמי שנגע בכלו¹⁸.
19 ד. העושה גולל מדבר שאינו מקבל טמאה, כגון שהניח על
20 גבי הקבר אבן או כלי אדמה או כלי עץ הבא במדה או כלי
21 חרש המקף צמיד פתיל או עור הדג ועצמו וכיוצא באלו -
22 הנוגע בהן טמא טמאת שבועה משום נוגע בגולל. ואם פרשו
- מלהיות גולל או שהסיר את המת מתחתיהן - הרי הן
טהורין. וכן בהמה שפכתה ועשה אותה גולל - הנוגע בה
טמא טמאת שבועה כל זמן שהיא גולל. התיר בהמה - הרי
היא טהורה כשאר הבהמות. וכן חבית¹⁹ שהיא מלאה
משקין מקפת צמיד פתיל ועשה אותה גולל למת - הנוגע
בה²⁰ טמא טמאת שבועה, והחבית והמשקין טהורין²¹.
ה. קורה שעשאה גולל לקבר, בין עומדת²² בין מטה על
צדה²³ - אין טמא אלא כנגד פתח הקבר בלבד²⁴, והנוגע
בקצה המנח חוץ לקבר - טהור. עשה ראשה גולל לקבר²⁵
והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן: הנוגע ממנה
בארבעה טפחים סמוך לקבר - טמא משום גולל, ומארבעה
ולמעלה - טהור²⁶. במה דברים אמורים? בזמן שהוא עתיד
לקץ אותה; אבל אם אינו עתיד לקץ אותה - בלה גולל.
ו. שתי אבנים גדולות של ארבעה ארבעה טפחים שעשאן
גולל - המאהיל על גבי שתייהן²⁷ טמא²⁸. נטלה אחת מהן
- המאהיל על גבי שניה טהור, מפני שיש לטמאה דרך
שמצא בו²⁹.
ז. גל של צרורות שעשאהו גולל לקבר - אין טמא אלא
סדר הפנימי³⁰, שהוא צרכו של קבר; אבל הנוגע בשאר
האבנים - טהור.
ח. ארון שהוא חקוק בסלע³¹ והניחו בו המת וכסוהו
בגולל - הנוגע בסלע בכל מקום טהור³², והנוגע בגולל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הספינה המתעכבת ימים רבים במקום אחד. דין זה למד רבינו מהמשנה שם שנאמר בה: כל שבים טהור. (4) הכתוב מיטט את שבים לענין טומאת עצמו בלבד, אבל לא להבאת טומאה, והרי גם בית קבוע אינו מיטמא ומביא את הטומאה. (5) רבינו שם מפרש רפש בקר מעורב בעפר. (6) להיות מונח במקום אחד ולא לטלטלו ממקום למקום. (7) ארון גדול. כלים פרק ט"ו משנה א. (8) מכילה עשרים וארבעה לוגים, והלוג שש ביצים בינוניות. (9) "שהם כוריים ביבש" (לשון המשנה). שיערו חכמים, שהגודש המתקבץ למעלה מן שפת הכלי מחזיק כחצי הכמות שבתוך הכלי ולפיכך כלי המחזיק 40 סאה בלח, שאין לו גודש, שווה למידה מחזיקה שני כורים (כור = 30 סאה) ביבש. (10) רחבים וישרים מבחוץ, שהכלי יכול לעמוד עליהם, למעט שוליים עגולים או מחודדים. (11) בחגיגה כו, ב למדו דין זה מהיקש לשק, שנאמר בתורה (ויקרא יא, לב) "כלי עץ או בגד או עור או שק" וגו', ודרשו: מה שק מיטלטל מלא וריקם, אף כל מיטלטל מלא וריקם, ואלה הכלים הגדולים אינם מיטלטלים מלא. (12) שאין להם בית קיבול. (13) [במשנה שם נאמר דין זה גם בכלי עצם, בכלי עור ובכלי זכוכית ולא הוברר למה השמיטם רבינו]. גם זה נלמד מהיקש לשק שיש לו בית קיבול. (14) אם נגעה הטומאה באווירו של הכלי ואף על פי שלא נגעה בדופן הכלי. בחולין כד, ב דרשו דיני טומאת כלי חרס מן המקרא. כתוב בתורה (שם, לג): "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשבורו" ואפילו הכלי - כולם טמאים. למדנו מזה, שאוויר כלי חרס מטמא אוכלים שבתוכו אפילו בלא נגיעה. וטומאת הכלי למדנו בגזירה שווה מטומאת מה שבתוכו. (15) אם זב הזיז את הכלי ממקומו. בתורת כהנים פרשת מצורע (פרשתא ג, הלכה ב) דרשו את הכתוב (שם טו, יב): "וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישר" מגע שהוא ככולו, פירוש הזזה ממקומו שהזב מזיז את כל הכלי מה שאין כן בנגיעה בלי הזזה שהוא נוגע רק בחלק מן הכלי. ושם הלכה א למדו גם שאפילו זב, שטומאתו חמורה, אינו מטמא כלי חרס מגבו אלא מאווירו, וזב בלבד מטמא בהיסט, אבל לא טומאות אחרות (שבת סג, ב). (16) חולין שם, למדו זה מהמקרא (במדבר יט, טו): "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו". (17) כאילו הזיזו הזב. (18) כאילו נגע גם באווירו, שהרי הזיזו. (19) שם חרש. (20) לפני שפירשה מן הקבר. (21) מפני שהחבית מפרידה ביניהם ובין הטמאה, שאינה נכנסת לתוך הכלי. (22) ורחבה עודף מפתח הקבר. (23) מוטלת על הקבר וארוכה יותר מפתח הקבר. (24) והנוגע בחלק העודף על הפתח - טהור. (25) העמיד את הקורה לא על שורש העץ שהוא רחב אלא על ראשה השני שאינו רחב כל כך, ועוביו אינו יוצא מחוץ לפתח הקבר. (26) מפני שלא קבע לגולל יותר משיעור זה. ומובן, שגם בעומדת על צידה הרחב אינו מטמא יותר מארבעה טפחים, אלא שבבא ראשונה משמיעה אותו, שהעודף על פתח הקבר אינו מטמא, ובבא אחרונה קובעת את גבול הגובה המטמא (כל פירוש הלכה זו הוא על פי התוספות יום טוב שם). (27) כלומר, על כל אחת משתייהן. (28) מפני שהאבן גדולה ארבעה טפחים היא ראוייה להיות גולל. (29) ראה לקמן הלכה ט. והמדובר שהאהיל שלא על גבי הקבר ממש, אלא על גבי כותל הקבר, שהרי המאהיל על הקבר טמא (כסף משנה בשם ה"י קורקוס). (30) הצרורות מסודרים שורה על גבי שורה, והשורה התחתונה נקראת סדר פנימי. (31) שלא נעקר מעולם ממקומו. (32) זה נקרא "קרקע עולם" שאינו מטמא, שאם לא כן, יספיק קבר אחד לטמא את כל העולם.

אפילו חשב להוציאו בחלון שהיא ארבעה על ארבעה - 31
הציל על הפתחים בלן, ואין טמא אלא כנגד הפתח שנפתח 32
או שחשב עליו, והשאר טהורין, מפני שהן נעולין והרי אין 33
הבית כקבר סתום. וכן אם התחיל לחתור פתח להוציאו בו 34
- משיתחור ארבעה על ארבעה הציל על הפתחים בלן. הנה 35
שם פתח סתום וחשב להוציאו והתחיל לפתחו - משיתחיל 36
לפתח הציל על הפתחים בלן. היו בו חלונות הרבה וכלן 37
מוגפות - בלן טהורות. נפתחו - בלן טמאות, ולא הצילו 38
על הפתחים. פתח קטן בתוך פתח גדול - המאחיל על גבי 39
שניהם טמא. חשב להוציאו בקטן - טהר קטן את הגדול. 40
היו שניהן מתאימין - המאחיל על גבי שניהם טמא. חשב 41
להוציאו באחד מהן - טהר את חבירו. הנה לבית פתח אחד 42
לצפון ופתח לדרום, וחשב להוציאו בצפוני, ואחר כך באו 43
אחיו או קרוביו ואמרו: אין מוציאין אותו אלא בדרומי - 44
טהר דרומי את הצפוני, ובלבד שלא יערים. ואם הערים - 45
שניהן טמאים. 46
ג. בתים הפתוחין לאכסדרה והמת באחד מהן: אם הנה 47
דרכו של מת לצאת באכסדרה - הרי הבית שער והבתים 48
טמאים; ואם לאו - בית שער טמא, והבית טהור. החדר 49
שלפנים מן הבית מוגף, ונכנסה טמאה לפנים דרך חלון - 50
הבית החיצון טהור, מפני שהטמאה חוזרת ויוצאת דרך 51
החלון שנכנסה בו. 52
ד. אין הקבר מטמא מכל סביביו עד שיהיה שם חלל טפח 53
על טפח על רום טפח. אפילו הגביה הבנין על גבי חלל 54
טפח עד לרקיע - הכל טמא, לפי שהכל כקבר. היתה 55
טמאה רצוצה ולא היה שם חלל טפח - טמאה בוקעת 56
ועולה, בוקעת ויורדת, ואין טמא אלא הנוגע כנגד הטמאה 57
מלמעלה או המאחיל עליה מלמעלה, או הנוגע כנגדה 58
מלמטה או מה שהאחיל עליו מלמטה; אבל הנוגע בצדי 59
הבנין - טהור. 60
ה. זה כלל גדול בטמאת מת: שכל דבר המטמא באהל מן 61

טמא. למה זה דומה? לבור גדול מלא מתים, ואכן גדולה 1
על פיה, שאין טמא אלא כנגד חללה. ואם בנה נפש³³ על 2
גובה³⁴ - הרי זו³⁵ כקבר סתום³⁶ ומטמא מכל סביביו. היתה 3
הארון³⁷ החקוקה בסלע³⁸ רחבה מלמטה³⁹ וצרה מלמעלה 4
והמת בתוכה - הנוגע בה מלמטן טהור⁴⁰, ומלמעלן⁴¹ 5
טמא; שהרי הצדדין מלמעלה סמכו על גבי המת ונעשו 6
כגולל. היתה הארון רחבה מלמעלה וצרה מלמטה - הנוגע 7
בה מכל מקום טמא⁴². היתה שנה⁴³: הנוגע בה מטפח 8
הסמוך לקרקעיתה⁴⁴ ולמעלה - טמא⁴⁵, מטפח ולמטה - 9
טהור. נקב ארון בסלע והכניס המת בתוכה כמו נגר⁴⁶ - 10
הנוגע בה מכל מקום טהור, חוץ ממקום פתחה. 11
ט. מערה שהקבר⁴⁷ בתוכה וחדר לפני המערה: בזמן 12
שהחדר לאויר⁴⁸ - העומד לתוכה טהור⁴⁹, ובלבד שלא יגע 13
במשקוף המערה⁵⁰; ובזמן שהחדר מקרה: אם היה בה 14
[מגלה בצד המערה] ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או 15
יתר - הנכנס לשם טהור; היתה פתחה מארבעה על ארבעה 16
- הנכנס לשם טמא ואף על פי שלא נגע בפתח המערה. 17

פרק שביעי

א. בית סתום שהמת בתוכו, או שהיה לו פתח ונפרץ את 19
פצמיון וסתמו - מטמא מכל סביביו, והנוגע בו מאחוריו 20
או מגגו - טמא שבעה, מפני שהוא כקבר סתום. נפתח בו 21
פתח, אפילו סתמו, אם לא פרץ פצמיו - הנוגע בו מאחוריו 22
ומגגו טהור, ואין טמא אלא כנגד הפתח. וכמה יהיה שער 23
הפתח? שלם המת - פתחו בארבעה טפחים, וכזית מן המת 24
- פתחו בטפח, וגדול מכזית - הרי הוא כמת ופתחו 25
בארבעה. 26
ב. המת בתוך הבית ובו פתחים הרבה, בזמן שכלם נעולים 27
- כלם טמאים, והיושב בצד כל פתח מהן תחת התקרה 28
היוצא על הפתח - נטמא. נפתח אחד מהן, או שחשב 29
להוציאו באחד מהן, ואף על פי שחשב אחר שמת המת, 30

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(33) חדר קטן. (34) על הארון. (35) הנפש [=החדר הקטן]. (36) קבר סתום האמור בכל מקום משמעותו בניין שעל גבי קרקע במקום שהמת קבור בו, אבל הנוגע בקרקע בצדי הקבר, אינו טמא. ואפילו בניין אינו מטמא מצדדיו, אלא כשבמקום המת יש טפח על טפח ברום טפח פנוי, ואם אין שם חלול כזה הרי זו טומאה רצוצה. (37) נקט לשון נקבה בהתאם ללשון משנתנו. [מצאנו במקרא פעם אחת ארון בלשון נקבה: "וארון אלוקים נלקחה" (שמואל-א ד, יז). והרב מאיר מרוטנברג בפירושו למשנתנו כותב מפני שהארון חצוב באבן ואבן לשון נקיבה]. (38) במשנה שם לא נאמר, שהמדובר בחקוקה בסלע, ורבינו בפירושו למשנה זו כותב שלמד מן התוספתא (פרק י הלכה ז) שהמשנה מתכוונת לחקוקה בסלע. פירוש, צוק סלע היה בולט בראש ההר ובו הקבר חקוק. (39) במקום שהסלע רחב יותר ממקום הקבר. (40) ככל קרקע עולם, שהרי הסלע הוא חלק מן ההר. (41) במקום הצר, שאם תמשך קו מאונך ממקום נגיעתו בכיוון ההר, יגע הקו במקום הקבר ממש. (42) מפני שאינו כקרקע עולם דין כולו כארון. (43) כותלי הסלע זקופים בקו ישר. (44) משולי הקבר. (45) פסק כרבי יהושע במשנתנו, שטפח אחד הסמוך לשולי הקבר נגור אחרי, ולמטה מזה הוא כקרקע עולם. (46) יתד גדולה. נראה שהכוונה לחור עמוק וצר ומכניסים לתוכו את המת דרך ראשו או רגליו וחור כזה אינו כארון ממש ולפיכך הסלע הוא כקרקע עולם. (47) כלומר, מקום קבורה למתים רבים. (48) פירוש, שאין תקרה על גבה. (49) אפילו הוא עומד קרוב לקבר. ואף על פי שגורו טומאה על ארבע אמות סמוך לקבר, בחצר שיש לה מחיצות לא גזרו. (50) גירסת רבינו בתוספתא שם היא: "במה דברים אמורים (שבפחות מארבעה טפחים מן הקבר טמא)? בזמן שאינה פתוחה לאויר, אבל בזמן שהיא פתוחה לאויר אפילו מרוחק מן השקוף (המשקוף) כל שהיא, הנכנס לתוכה טהור ובלבד שלא יגע בשקוף". (1) יבאר בית סתום והמת בתוך הבית ובו פתחים הרבה נעולים או פתוחים, חשב להוציאו באחד מהם, ובתים הפתוחים לאכסדרה והמת באחד, אימתי הקבר מטמא מכל סביביו, כלל גדול בטומאה שבוקעת ועולה ובוקעת ויורדת.

החזקה שם טמאה - אין נוטעין אותו ואין זורעין אותו, שלא
להרגיל רגל אדם לשם, שמא יש שם טמאה. מפני שהוא
קרוב לבית הקברות כבר נתיאשו בעליו ממנו, לפיכך אפשר
שיבוא אדם ויקבר בו, מפני זה חששו לו. ועושין מעפר
מקום זה תנורים לקדש, שהרי לא החזקה שם טמאה.
ה. קבר הנמצא - מתר לפנותו; ואם פנהו - מקומו טמא
ואסור בהנחה עד שיבדק, כמו שיתבאר. וקבר הידוע -
אסור לפנותו; ואם פנהו - מקומו טהור ומתר בהנחה.
ו. קבר שהוא מזיק את הרבים - מפנין אותו, ומקומו טמא
ואסור בהנחה.
ז. הפוגע במת מצוה: אם מצאו בתוך התחום - מביאו
לבית הקברות; מצאו חוץ לתחום, אפלו בתוך שדה פרום
- קנה מקומו, ויקבר במקום שנמצא. מצאו על המצר -
מסלקו לצדדין. שדה בור מצד זה ושדה ניר מצד זה -
קוברו בשדה בור. שדה ניר ושדה נרע - קוברו בשדה ניר.
שדה נרע ושדה כרם - קוברו בשדה נרע. שדה אילן ושדה
כרם - קוברו בשדה כרם, מפני אהל הטמאה. היו שניהן
שוין - קוברו לאי זה צד שירצה.
ח. קבר הנמצא - מטמא למפרע. ואם בא אחר ואמר: כרי
לי שלא היה כאן קבר, אפלו קדם לעשרים שנה - אינו
מטמא אלא משעת מציאה ואילף.
ט. כל המוצא קבר או מת או דבר שמטמא באהל מן המת
- חבב לצין עליו, כדי שלא יהיה תקלה לאחרים. ובחלו
של מועד היו יוצאין מבית דין לצין על הקברות. אין
מציינין על כזית מצמצם מן המת, לפי שסופו יחסר בארץ.
ובמה מציינין? בסיד. ממחה ושופך על מקום הטמאה. אין
מעמידין את הציון על גבי הטמאה, אלא יהי עודף מכאן
ומכאן בצדי הטמאה, שלא להפסיד את הטהרות. ואין
מרחיקין את הציון ממקום הטמאה, שלא להפסיד את ארץ
ישראל. ואין מציינין על הודאות, שהרי הן ידועין לכל, אלא
על הספקות, כגון שדה שאבד בה קבר והסככות והפרעות.
י. מצא שדה מציינת ואין ידוע מה טיבה: אם אין בה
אילנות - בידוע שאבד בה קבר; יש בה אילנות - בידוע
שנחרש בה קבר, כמו שיתבאר.
יא. מצא אבן מציינת - תחתיה טמא. היו שתיים: אם יש
סיד ביניהם - ביניהם טמא; ואם אין סיד ביניהן, אלא על
ראשיהן: אם יש חרש ביניהן - טהור, שאין זה אלא בנן;
ואם אין חרש ביניהן והיה הסיד מרדד על ראשיהן מכאן
ומכאן - הרי זה ציון וטמא. מצא מפר אחד מצין - הוא
טמא וכל השדה טהורה. וכן שניה, וכן שלישית. מצא
ארבעה מצריה מציינין - הן טהורין וכל השדה פלה טמאה;
שארין מרחיקין הציון ממקום הטמאה.

המת, אם היה רצון, שאין לו חלל טפח - הרי הטמאה
בוקעת ועולה עד לרקיע, בוקעת ויורדת עד התהום, ואינה
מטמאה מן הצדדין. ביצד? כרי של תבואה או גל של אבנים
וכזית מן המת בתוכו, וכלים בצד הטמאה ואינן נוגעין בה
- כלים טהורין, וכל כלי שבתוך הגל מכון כנגד הטמאה
מלמעלה או מלמטה טמא, שהטמאה בוקעת ועולה ובוקעת
ויורדת. ואם היה מקום הטמאה חלול טפח על טפח על רום
טפח - הוא כקבר סתם ומטמא מפל סביביו.
ו. בית שמלאו עפר או צורות - הרי זה בטל הבית והרי
הוא כגל של עפר או צורות, ואם היתה טמאה בתוך
העפר - בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, וכלים שבצדיה
בתוך העפר טהורין.
ז. טמאה שהיא רצוצה בכתל וסמך ספה לכתל - הספה
טמאה, שהרי נעשה הכתל צד מצדי האהל. ואף על
פי שהצדדין טהורין לנוגע אלו לא היה עליהן אהל,
אבל משנעשה עליהן אהל - האהל פלו טמא, שהרי
הטמאה בתוכו.

פרק שמיני

א. שדה שאבד קבר בתוכה - עפרה מטמא במגע ובמשא
כבית הפרס, שמא נדוש הקבר בה ויהיו עצמות כשעורה
בתוך עפרה. וכל השדה פלה - המאהיל עליה נטמא. ואם
העמיד בתוכה אהל - נטמא כל מה שיש באהל, שמא
האהל שהעמיד באותה שדה על הקבר הוא מאהיל.
ב. בנה (בה) בית ועליה על גביו: אם היה פתחה של עליה
כנגד פתחה של בית - העליה טהורה, שאפלו [היה] הקבר
תחת משקוף הבית - העליה טהורה, שהרי הוא אהל על
גבי אהל, כמו שיתבאר; ואם לא היה מכון - אף העליה
טמאה, שמא אסקפת עליה על הקבר, והרי העליה מאהילה
על הקבר.
ג. ושדה זו מתר לזרע בתוכה כל זרע, לפי שאין שרשי
זרעים מגיעים עד לקבר. אבל אין נוטעין בתוכה אילני
מאכל, מפני שהשרשים מגיעין עד למת. התלויות
הקרוכות לעיר הסמוכה לבית הקברות או לדרך בית
הקברות, אחד חדשות ואחד ישנות - הרי אלו בחזקת
טמאה, מפני שהנשים קוברות שם את הנפלים, ומכי שחין
קוברין שם איבריהן. אבל הרחוקות - החדשות וטהורות,
והישנות טמאות, שמא היו קרוכות מעיר שחרבה או מדרך
שאבדה. ואי זהו תל קרוב? כל שאין שם תל אחר קרוב
יותר ממנו. וישן? שאין אדם זוכרו.
ד. שדה בוכים, והוא המקום הקרוב לבית הקברות שהנשים
יושבות שם ובוכות, אף על פי שעפרה טהור, שהרי לא

הלכות טומאת מת

פרק תשיעי

א. מי שהיה חופר בשדה ומצא מתים רבים בגמא אחת זה על גב זה או זה בצד זה, או שמצא הרוגים, או שמצא מת יושב או ראשו בין ברכיו - אינו חושש שמא מקום זה בית הקברות היה; אלא נוטל המת שמצא, ונוטל כל העפר התחתון³ שתחתיו, וחופר בכחולת קרקע⁴ שלש אצבעות⁵, ומוציא הכל, ושאר השדה בתחזקת טהרה כשהיתה קדם שימצא. ועפר זה עם שלש אצבעות שחופר הוא הנקרא תבוסת המת⁶.

ב. שדה שנהרגו בה הרוגים⁷ - מלקט כל העצמות שבה, והרי היא טהורה⁸. וכן המפנה קברו⁹ מתוך שדהו - מלקט כל העצמות עצם עצם והרי היא טהורה וכן בור שמטילים בתוכו נפלים או הרוגים¹⁰ - מלקט כל העצמות שבו עצם עצם והרי הוא טהור¹¹.

ג. היה חופר ומצא מת משכב בדרך שקוברין המתים - נוטלו ואת תבוסתו. וכן אם מצא שנים - נוטל כל אחד מהן ותבוסתו עמו, וכל השדה טהורה. מצא שלשה מתים, כל אחד מהן משל בדרך הנקברין, אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה, פמלא מטה¹² וקובריה - הרי זה

חושש שמא בית הקברות הוא זה¹³, וצריך לבדק מן האחרון עשרים אמה, שהן כשתי מערות וחצר שביניהם¹⁴. ואם לא מצא שם מת אחר - הרי אותן העשרים שבדק טהורות, אף על פי שהן שכונת קברות¹⁵. מצא מת אחד בסוף עשרים אמה - צריך לבדק ממנו עשרים אמה אחרות, לפי שרגלים לדבר¹⁶. ואם היה אחד מאלו שמצא בתחלה או בסוף הרוג או יושב או משכב שלא בדרך, שיהיה ראשו בין ירכותיו - אינו בודק עשרים אמה, אלא נוטל ואת תבוסתו בלבד; שחוקתן עובדי כוכבים.

ד. העובדי כוכבים אין להם טמאת קברות. הואיל ואינן מטמאין באהל, הרי הנוגע בקברן טהור, עד שיגע בעצמה של טמאה או ישאנה.

ה. מת שחפר¹⁷ איבר שאם ינטל מן החי ימות - אין לו תבוסה ולא שכונת קברות. ומתים הנמצאים גלויים על פני השדה - אין להם שכונת קברות ולא תבוסה, אלא מלקט עצם עצם והכל טהור¹⁸. והנקבר שלא ברשות - יש לו תבוסה¹⁹ ואין לו שכונת קברות.

ו. אחד המוצא שלשה מתים בדרך בתחלה²⁰, או שמצא שלשה בוכין או כוף ונקיע²¹ ומערה²² - הרי זו שכונת קברות. מצא שנים ואחד היה ידוע - יש להם תבוסה ואין להם שכונת קברות; שהקבר הידוע אינו עושה שכונה, ולא אמרו אלא המוצא שלשה בתחלה הוא שצריך בדיקה. כיצד בודק העשרים אמה שאמרנו? חופר עד שהוא מגיע לסלע

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר דין מי שהיה חופר בשדה ומצא מתים רבים או הרוגים אם חושש לבית הקברות, היה חופר ומצא מת מושכב כדרך הנקברים או שנים או שלושה אם צריך לבדוק, ודין גוים אם יש להם טומאת קברות, למי יש תבוסה ושכונת קברות, וכיצד בודקים, גל טמא שנתערב עם שני גלים טהורים, המאהיל על בור שמפילים בו נפלים, ואם הוא ספק מה דינו. 2) מפני שיהודים אינם קוברים כך. 3) העפר הרך. 4) אדמה שלא הזיזה מעולם ממקומה. 5) כעובי שלוש אצבעות. 6) עפר שהתבוסס בדם המת. מלשון המקרא (יחזקאל טו, ו): מתבוססת בדמך. 7) והם מוטלים על פני השדה גלויים. והמדובר כשיש להם קוברים, שאם אין להם, דינם כמת מצוה ואסור לפנותם. 8) ואינו צריך ליטול את תבוסתם. 9) שקבר שם המת על מנת לפנותו (רא"ש שם). [ובמשנה אחרונה למשנתנו מפרש על פי התוספתא שם הלכה ה: "מי שנפחת קברו לתוך שדהו אומרים לו לקט עצם עצם והכל טהור". פירוש, שהיה קבר לא רחוק משדהו ונפרצה מחיצת הקבר ונתגלגל המת לתוך שדהו. וכן פירש גם בסדרי טהורות]. 10) בלי כוונה לקוברם שם. 11) בבא זו משמיעה אותנו רבואת, שלא רק אם נמצאו גלויים במקום שנהרגו אין להם תבוסה, אלא אפילו אם השליכום בכוונה לתוך הבור, אבל בלי כוונת קבורה, הדין כן. 12) המיטה שהמת מוטל עליה. 13) כללו של דבר: אם שלושת המתים נמצאים באופן, שאפשר להניח ששלושתם נקברו במערה אחת, חוששים שבית קברות הוא זה, וזה אפשר רק אם המרחק מקבר ראשון עד שלישי הוא לא פחות מארבע אמות ולא יותר על שמונה. [קבריהם היו בכוכים שנחפרו בכותל מערות בצורה אחידה ובמרחקים קבועים]. 14) הקברים היו מסודרים באופן שכזה: במרכזם נמצא חצר שש אמות על שש אמות ושתי מערות של שש על ארבע משני צדדיה, ובכתלי המערות נחצבו הכוכים. יוצא סך הכול שמונה עשרה אמות, והוסיפו שתי אמות מפני החשש שמא עמדה מערה אחת באלכסון. 15) כלומר, אף על פי שהן בשכונת לקברות, שהרי שכונת קברות ממש - טמאה. ורבינו לשיטתו, שמודדים מן האחרון (כסף משנה). 16) השערה מבוססת, שבית הקברות כאן. 17) תוספתא אהלות פרק ט"ו הלכה ב: "והחסר אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות". 18) שם פרק ט"ז, משנה ה שנינו: "שדה שנהרגו בה הרוגים מלקט עצם עצם והכול טהור". וסובר רבינו שהוא הדין למתים גלויים שמתו מיתה טבעית, כרב יהודה בנזיר סד, ב "מצא פרט למצוי". [רבינו הביא דין הרוגים למעלה בהלכה ב להשמיענו, שאין דינם כהרוגי מלחמה שנקברים במקומם. וכאן משמיענו שגם במתים מיתה טבעית הדין כך, כדי שלא תטעה לומר, שרק הרוגים אין להם תבוסה מפני שחסר דמם, אבל מתים שלמים יש להם תבוסה]. 19) כרבי שמעון בן גמליאל בתוספתא שם הלכה ו נגד רבים. בכסף משנה מבאר שהכרעת רבינו היא על פי הכלל: "כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו, חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה" והוסיף שגם בברייתות הלכה כמותו. [ראה יד מלאכי אות כף, שהוכיח, שרבינו לא קיבל להלכה את הכלל הזה]. 20) שלא ידעו עליהם לפני כך. 21) חפירה בקרקע בניגוד לכוח שהוא חצוב בכותל מערה. 22) שמצא מת במערה עצמה.

1 או לכתולה²³, והיא הקרקע שגוראת שאינה עבודה²⁴. העמיק
2 אפלו מאה אמה ומצא חרש - הרי זו כבתולה, וצריך
3 להעמיק עד שיגיע לכתולה. הגיע למים - הרי זו כבתולה.
4 ז. אינו צריך לחפור תלם אחד מתחת העשורים עד סופן,
5 אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה, וחופר אמה על אמה
6 ומניח אמה, וכן עד סופן; שאין בין קבר לקבר פחות
7 ממאה²⁵.
8 ח. הנה בודק והגיע בתוך העשורים לנהר או לשולית²⁶
9 או לדרך הרבים - יפסיק²⁷ ואינו צריך לבדק, שהרי נפסקה
10 שכונת הקברות.
11 ט. המוציא²⁸ עפר זה של בדיקה - טהור, אלא אם כן מצא
12 טמא במקום שחפר²⁹; אבל קדם שימצא אוכל בתרומה.
13 והמפקח בגל³⁰ - אינו אוכל בתרומה³¹; שהרי יודע ודאי
14 שהמתים שם³² תחת הגל, אלא שאינו מכיר מקומן.
15 י. גל טמא³³ שנתערב בשני גלין טהורין: בדק אחד מהן
16 ומצאו טהור - הוא טהור והשנים טמאין; בדק שנים ונמצאו
17 טהורים - הן טהורים והשלישי בחזקת טמא; בדק שלשתן
18 ומצא טהור - כלן בחזקת טמא³⁴ עד שיבדק שלשתן עד
19 שיגיע לסלע או לכתולה ויהיו שלשתן טהורין³⁵.
20 יא. בור שמטילין לתוכו נפלים - המאהיל עליו טמא דין
21 תורה. אף על פי שחלדה וברדלס מצויין שם, אין ספק
22 מוציא מידי ודאי³⁶. אבל אם הפילה שם אשה נפל, ואין
23 ידוע אם הפילה דבר המטמא או לא הפילה³⁷, הואיל
24 וחלדה וברדלס מצויין שם - הרי ספקו טהור³⁸.
25 יב. דבר ידוע, שכל אלו הטמאות³⁹ וכיוצא בהן שהן
26 משום ספק - הרי הן של דבריהן⁴⁰. ואין טמא מן התורה
27 אלא מי שנטמא טמאת ודאי; אבל כל הספקות, בין
28 בטמאות בין במאכלות אסורות בין בעריות ושבחות - אין
29 להם אלא מדברי סופרים, ונאף על פי כן, דבר שחייבין על
30 זדונו פרת - ספקו אסור מן התורה, שהרי העושה אותו

31 חייב אשם תלוי. כמו שפארנו בהלכות אסורי ביאה ובכמה
32 מקומות.

פרק עשירי

33 א. איזהו בית הפס? זה המקום שגורש בו קבר. שהרי
34 נתקדקו עצמות המת בתוך העפר ונתפרסו בכל השדה,
35 ונזרו טמאה על כל השדה שגורש בה הקבר. אפלו חרש
36 על גבי הארון, ואפלו היה משקע ברוכדין ובאבנים, ואפלו
37 היה על גבי הארון רום שתי קומות, הואיל וחרש על קבר
38 - הרי זה עושה בית הפס. עד כמה הוא נעשה בית הפס?
39 מאה אמה על מאה אמה מקום הקבר.
40 ב. כל המרבע, שהוא בית ארבעת סאין, הרי הוא בית
41 הפס, וצפרו מטמא במגע ובמשא, כמו שפארנו, ואינו
42 מטמא באהל. וכן המאהיל על בית הפס הזה - טהור.
43 ג. התחיל לחרש את הקבר, והיה חורשו והולך, וקדם
44 שיגמר מאה אמה נער את המתרשה או שהטיח בסלע או
45 בגדר - עד שם הוא עושה בית הפס בלבד, והשאר טהור,
46 שהרי לא הגיע אליו במשוף המתרשה. חרש כמו חמשים
47 אמה או יתר וחרש עד שהשלים המאה - הכל בית
48 הפס. היה חורש והולך חוץ למאה אמה - ממאה אמה
49 ולחוץ טהור, שאין עצמות קבר מגיעות ליתר ממאה.
50 ד. חזקת העצמות המכסות שהן של אדם, עד שיגיע שהן
51 של בהמה; וחזקת העצמות המגלות שהן של בהמה, עד
52 שיגיע שהן של אדם. היה שם חריץ מלא עצמות אדם, או
53 שהיו עצמות אדם צבורות על גבי קרקע, וחרש עצמות אלו
54 עם השדה, או שחרש שדה שאבד בה [או שנמצא בה] קבר
55 - הרי זה אינו עושה בית הפס; שלא גזרו טמאה אלא על
56 שדה שגורש בה קבר ודאי. וכן החורש את המת בשדה -
57 אינו עושה בית הפס; שכל אלו דבר שאינו מצוי הוא,
58 ולא גזרו אלא בקבר שגורש שהוא דבר המצוי.
59

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(23) דבר הנמצא במצבו הטבעי נקרא "בתולה". (24) שלא נחרשה מעולם. (25) ולפיכך אם יש שם קבר יגלהו אפילו אם ישאיר אמה בלי בדיקה. (26) תעלה מלאכותית המובילה מים מן הנהר לגנות ופרדסים לצרכי השקאה (רבינו בפירושו שם. והר"ש פירש מקום שנקו בו מי גשמים). (27) שאין קוברים מתים במקומות אלה. (28) במשנה ד שם שנינו: "המוציא את העפר ממקום טומאה אוכל בדמעו" ומפרש שם רבינו שהכוונה לכהן המפנה למקום אחר את העפר שנחפר. בדמעו - תרומתו. מלשון הכתוב (שמות כב, כח): "מלאתך ודמעך לא תאחר" ודרשו בגמרא תמורה ד, א "מלאתך" אלו ביכורים, "ודמעך" זו תרומה (רבינו שם. והוא מוסיף תנאי, שלא יעמוד במקום הנבדק). (29) שהרי העפר שהוציא משם טמא, אבל לפני שמצא אין מחזיקים בחזקת טומאה את העפר שהוציא. (30) סיפא של המשנה שם. ומפרש רבינו, שהמדובר בבניין שנהרס ונפל על אדם ונהרג והמפקח (הנוטל את האבנים ומגלה את השטח) אינו יודע באיזה מקום מונח המת ואפשר שהוא עומד על מקום הטומאה. (31) מפני שהוחזקה טומאה מה שאין כן במוציא עפר הבדיקה שלא הוחזקה טומאה כלל. (32) בפירושו למשנה כתב: "ולא ידוע אם שם מת". וגם הר"ש שם אומר, שפאילו בספק חי ספק מת אסור בתרומה. (33) ידוע לנו שטומאה נמצאת בו. (34) הוברר, שלא בדק יפה. (35) תולים שעורבים נטלו את הטומאה. (36) שהרי הוחזקה שם טומאה ואין לטהר מפני הספק שמא אכלוהו החיות. (37) דבר המטמא, אלא שלפוחית מלאה מים או דם. (38) משום שיש כאן שני ספיקות להיתר, שמא הפילה דבר שאינו מטמא ואם תימצא לומר דבר המטמא הפילה, שמא גרוהו חולדה וברדלס. (39) הכוונה לדינים השונים שנאמר עליהם "טמא מספק". (40) דברי חכמים וגזירותיהם. כלל זה אינו נוגע לדיני נפל האמורים למעלה בהלכה י"א, שהרי בדין היאשון כתב רבינו בפירוש "טמא דין תורה", והטעם, מפני שאין ספק מוציא מידי ודאי. ובדין השני טהור אפילו מדבריהם, מפני שהוא "ספק ספקא". (1) יבאר איזהו בית הפרס ועד כמה נעשה ומה דינו, החורש קבר בשדה שאינה שלו, ואם הוא שותף או אריס או אפוטרופוס, בית הפרס למעלה ושה טהור למטה ושטפו גשמים מעפר בית הפרס לטהור, טהרת בית הפרס במעמד חכמים וכיצד מטהרין אותו.

1 ה. החורש את הקבר בשדה שאינה שלו - אינו עושה בית
2 הפס, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. אפלו שתף או
3 ארס או אפוטרופוס אינו עושה בית הפס. חרש קבר
4 בשדה שלו ושל חברו כאחד - שלו עושה בית הפס, ושל
5 חברו אינו עושה בית הפס.
6 ו. עובד כוכבים שחרש קבר בשדהו - אינו עושה בית
7 הפס, שאין בית פס לעובדי כוכבים.
8 ז. שדה בית פס למעלה ושדה שדה טהורה למטה, ושטפו
9 גשמים מעפר בית הפס לטהורה, אפלו היתה אדמה
10 והלבינה או לכנה והאדימה - טהורה; שאין בית פס
11 עושה בית פס, ולא גזרו טמאה אלא על גוש כבדיתו.
12 ח. בית הפס הזה מתר לנטע בו כל נטע, לפי שהשרשים
13 יורדים למטה משלשה, ולמטה משלשה בבית הפס טהור,
14 שהרי הקבר נפרס על פני השדה. אבל אין זורעין בתוכה
15 אלא זרע הנקצר. ואם זרע ועקר - צובר את גרנו בתוכו,
16 וכובר את התבואה בשתי כבדות, ואת הקטניות בשלש
17 כבדות, שמא יש בהן עצם כשעורה. ושורף את הקש ואת
18 העצה שם. גזרה שמא יהיה בהן עצם כשעורה, ואם תתיר
19 לו בהנה - מוציא ומוכר, ונמצא מרגיל את הטמאה.
20 ט. שדה שהחזקה שהיא בית הפס, אפלו היא בית
21 ארבעה כורין, ואפלו משובה ממקום הטיט הרף שאינו
22 נחרש ולא נעשה בית הפס, ואפלו שדה טהורה מקפת
23 אותה מארבע רוחותיה - הרי היא בחזקתה.
24 י. מצא שדה מציינת ואין יודע מה טיבה: אם יש בה אילן
25 - בידוע שנחרש קבר בתוכה; אין בה אילן - בידוע שאבד
26 קבר בתוכה, כמו שבארנו. והוא שיהיה באותו מקום זקן
27 או תלמיד חכם; שאין כל אדם בקיאיין בכך ויודעין שמתר
28 לנטע בזו ואסור לנטע באחרת.
29 יא. המהלך בבית הפס על גבי אבנים שאין מתנדנדין
30 תחת רגלי אדם בשעה שמהלך עליהן, או שנכנס לה והוא
31 רוכב על גבי אדם ובהמה שכתן לפה - הרי זה טהור. אבל
32 אם הלך על גבי אבנים שמדעזעזעין בשעת הלוק, אף על
33 פי שגשגמר ולא נתנדנד - הרי זה טמא כמי שהלך על העפר
34 עצמו. וכן אם הלך על גבי אדם שפחו רע עד שתהיינה
35 ארכבותיו נוקשות זו לזו ושוקיו מרעידות כשהוא נושא,
36 או על גבי בהמה שפחה רע עד שתטיל גללים בשעת
37 רכיבה - הרי זה טמא וכאלו הלך ברגליו.
38 יב. המטהר בית הפס צריך לטהרו במעמד שגני תלמידי
39 חכמים. וכיצד מטהרין אותו? כונס את כל העפר שהוא
40 יכול להסיטו מעל כל פני השדה ונותנו לתוך כברה
41 שנקביה דקין, וממחה ומוציא כל עצם כשעורה הנמצא
42 שם, ויטהר. וכן אם נתן על גביו שלשה טפחים עפר

43 ממקום אחר, או שנטל מעל כל פניו שלשה טפחים - הרי
44 זה טהור. נטל מחציו אחד שלשה טפחים ונתן על חציו
45 האחר שלשה טפחים - הרי זה טהור. נטל מעל פניו טפח
46 ומחצה ונתן עליה טפח ומחצה עפר ממקום אחר - לא
47 עשה כלום. וכן אם עזקו ויבדק בשעת עזוק מלמטה
48 ומלמעלה - לא עשה כלום. וצפו באבנים שאינן מתנדנדין
49 מהלוק אדם - הרי זה טהור.

פרק אחד עשר

50
51 א. ארץ העמים - בתחלה גזרו על גושה בלבד בבית
52 הפס, ולא היו מטמאים אלא המהלך בה או נוגע או נושא
53 מעפרה. חזרו וגזרו על אוירה שישטמא ואף על פי שלא נגע
54 ולא נושא, אלא בין שהכניס ראשו ורבו לאויר ארץ העמים
55 נטמא. וכן כלי חרש שהכניס אוירו לארץ העמים, ושאר
56 כלים שהכניס רכס לאויר ארץ העמים - נטמאו.
57 ב. טמאת אויר ארץ העמים לא עשו אותה כטמאת עפרה,
58 אלא קלה היא ממנה: שעל טמאת עפרה שורפין תרומות
59 וקדשים, והמתטמא בגושה - טמא טמאת שבעה וצריך
60 הויה שלישי ושביעי; אבל הנטמא באוירה - אין צריך
61 הויה שלישי ושביעי אלא טבילה והערב שמש, וכן תרומה
62 וקדשים שנטמאו מחמת אוירה - תולין, לא אוכלין ולא
63 שורפין.
64 ג. עפר ארץ העמים ועפר בית הפס מטמאין במגע ובמשא,
65 כמו שבארנו. וכמה שעורן? כחותם המרצופין, והוא כפקה
66 גדולה של סקאין. עפר בית הפס ועפר חוצה לארץ שבא
67 בירק: אם יש במקום אחד כחותם המרצופין - מטמא, ואם
68 לאו - אינו מצטרף; שלא גזרו אלא על גוש כבדיתו. מעשה
69 שהיו אגרות באות מחוצה לארץ לכניס גדולים, והיו
70 בהן כסא וקסאתים חותמות, ולא חשו להן משום טמאה,
71 לפי שלא היה בהן כחותם מהן כחותם המרצופין.
72 ד. המביא תנורים וספלים וכלי חרש מחוצה לארץ: עד
73 שלא הסקו - טמאים משום ארץ העמים; משהסקו -
74 טמאים משום כלי חרש שנטמא בארץ העמים, שאינו
75 מטמא אדם וכלים, כמו שבארנו.
76 ה. המהלך בארץ העמים בהרים ובסלעים - טמא טמאת
77 שבעה; בים ובמקום שהים עולה בוצעו - טהור משום נוגע
78 בארץ העמים וטמא משום אוירה. הנכנס לארץ העמים
79 בשדה תבה ומגדל הפורחין באויר - טמא; שאהל זרוק
80 אינו קרוי אהל.
81 ו. סוריא - עפרה טמא כחוצה לארץ, ואוירה טהור. לא
82 גזרו על אוירה. לפיכך, אם היתה סמוכה לארץ ישאל
83 שפה בשפה ולא היה מפסיק ביניהן לא ארץ העמים ולא

יום חמישי ט"ו תשרי ה'תשע"ב

1 בית הקברות ולא בית הפרס - הרי זה יכול להפגס לה
2 בטהרה בשדה תבה ומגדל, והוא שלא יגע בגושה. וכן
3 ארץ העמים הסמוכה לארץ ישראל ואין ביניהן מקום טמא
4 - הרי זו נבדקת וטהורה.

5 ז. מקום ששכנו בו עובדי כוכבים בארץ ישראל - הרי זה
6 מטמא בארץ העמים עד שיבדק, שמא קברו בו נפלים.
7 ח. ותרומה וקדשים שנטמאו מחמת מדור העובדי כוכבים
8 - תולין, לא אוכלין ולא שורפין. וכמה ישוה במקום ויהיה
9 צריך בדיקה? ארבעים יום, כדי שתתעבר אשה ותפיל גפל
10 שנטמא. אפלו איש שאין עמו אשה, אם שיה ארבעים
11 יום - מדורו טמא עד שיבדק. גזרה משום מדור שתהיה
12 בו אשה. אפלו עבד וסריס או אשה או קטן בן תשע שנים
13 ויום אחד עושה מדור העובדי כוכבים.

14 ט. מדור עובדי כוכבים שהיה בו עבד (מישראל) או אשה
15 או קטן בן תשע משמרין אותו שלא יקברו שם גפל - אינו
16 צריך בדיקה. ואת מה הן בודקין? את הביבין העמקים ואת
17 המים הסרוחין. וכל מקום שהחזיר והחלדה יכולין להוליד
18 משם הגפל - אינו צריך בדיקה, מפני שהן גוררין אותם
19 משם. מדור העובדי כוכבים שחבר - הרי הוא בטמאתו עד
20 שיבדק.

21 י. האצטונות - אין בהן משום מדור עובדי כוכבים, לפי
22 שהיא גלויה ואין בה מקום להטמין הנפלים. ועשרה
23 מקומות אין בהם משום מדור עובדי כוכבים. לפי שאין
24 דירתן קבועה, לא גזרו עליהן טמאה. ואלו הן העשרה
25 מקומות: אהלי הערביים, והסכות, והצריפין, והבנגינין,
26 והתקרה שעל גבי העמודים ואין לה דפנות, והן בתי הקיץ,
27 ובית שער, ואוירה של חצר, והמרחץ, ומקום שעושין בו
28 החצים וכלי המלחמה, ומקום הלגיונות.

29 יא. החנות - אין בה משום מדור עובדי כוכבים, אלא אם
30 כן היה דר בתוכה. חצר שהיא טמאה משום מדור העובדי
31 כוכבים - הרי בית שער שלה ואוירה טמאין כמותה. ואין
32 מדור העובדי כוכבים ולא בית הפרס בחוצה לארץ.

33 יב. עזרות המבלעות בארץ ישראל, כגון סיסית וחברותיה,
34 [אשקלון וחברותיה], אף על פי שפטורות מן המעשרות
35 ומן השביעית - אין בהן משום ארץ העמים. וחקת דרכים
36 של עולי בבל טהורות, אף על פי שהן מבלעות בארץ
37 העמים.

פרק שנים עשר

38 א. טפח על טפח מרבע² על רום טפח³ מביא את הטמאה
39 וחוצץ בפני הטמאה דין תורה. שאין קרוי אהל אלא טפח
40 על טפח ברום טפח או יתר על זה. כיצד? כזית מן המת
41 מנח לאויר⁴ ובצדו כלים, כגון מחטין וצנורות⁵ וכיוצא בהן,
42 ואינן נוגעים בטמאה, אם האהיל עליהן אהל שיש בו טפח
43 על טפח והיה גבוה מעל הארץ טפח - הרי זה מביא את
44 הטמאה לכלים וטמאין. היו כלים אחרים על גבי אהל זה
45 שיש בו טפח על טפח - הרי הן טהורין, מפני שהאהיל
46 חוצץ בינם ובין הטמאה. הנה למדת, שפשם שהאהיל
47 מטמא כל שתחתיו, מציל כל שחוצה לו, וחוצץ בין
48 הטמאה ובין כלים שעל גביו. וכן אם היתה הטמאה על
49 גביו וכלים תחתיו - הכלים טהורין; שהאהיל חוצץ בפני
50 הטמאה. היה האהל פחות מרום טפח, או פחות מטפח על
51 טפח אף על פי שהוא גבוה כמה טפחים - הכלים שצד
52 הטמאה טהורים⁶; וכלים שלמעלה מאהל זה - כל שפגגד
53 הטמאה טמא, מפני שהאהילו על הטמאה ואין שם אהל
54 לחץ בפני הטמאה. וכן אם היתה טמאה על גבי אהל זה
55 וכלים תחתיו - כל שפגגד הטמאה טמא, שהרי האהילה
56 עליהן ואין שם אהל שחץ בפני הטמאה. שכל פחות מרום
57 טפח כנגיעה הוא חשוב⁷, וטמאה שתחתיו טמאה רצוצה
58 היא, כמו שבארנו. כמה דברים אמורים? כשלא היה האהל
59 אדם או כלים; אבל אדם או כלים שנעשו אהל על
60 הטמאה, בין שהיו הן עצמן אהל בין שהיו עמודי האהל,
61 אפלו היו כלים שאין מקבלין טמאה כל עקר⁸ - הרי אלו
62 מביאין את הטמאה, ואינן חוצצין בפני הטמאה. כיצד?
63 לוח שהיה מנח על גבי ארבעה בני אדם או על גבי ארבעה
64 כלים, אפלו כלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאין למינן
65 טמאה, ואין צריך לומר אם היה מנח על ארבעה שפודין
66 או ארבעה קנים שגבוהין טפח, והיתה טמאה וכלים תחתיו
67 - הכלים טמאים⁹. ואם היו כלים על גביו, אפלו שלא כנגד
68 הטמאה - טמאים¹⁰. ואם היתה טמאה על גבי לוח וכלים
69 תחתיו - כל כלים שתחת הלוח טמאין. אבל אם הלוח היה
70 מנח על גבי ארבע אבנים או על גבי בהמה ותיבה¹¹, והיתה
71 טמאה תחתיו - הרי הכלים שעל גביו טהורין.
72

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר שטפח על טפח ברום טפח מביא טומאה וחוצץ בפניה וקרוי אוהל, אדם או כלים שהם אוהל אם חוצץ, ונסר שהוא נתון על פי תנור חדש, נסר שהוא נתון על פי שני תנורים או על פי תנור ישר, אדם שנשא כלי והאהיל צדו האחד על הטומאה, ארונות של עץ שמניחים בהם המת ויש בהם חלל טפח, קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה, וסאה שהיא מוטה על צדה באויר, עמוד עגול שהוא מוטל לאויר ומונח על הארץ. (2) כלומר, צריך שיהיה טפח באורך וטפח ברוחב, ואם מצד אחד הוא פחות מטפח אף על פי שהשני הוא יותר מטפח ומשלים את החסר, אינו אוהל. (3) אוויר פנוי על גבי הטומאה. (4) לא קבור. (5) ויום דקים עקומים. מפני שהמדובר בשטח קטן נותן רבינו דוגמאות של כלים זעירים. (6) שהרי לא נגעו בה וגם לא היו באוהל המת. (7) כאילו נוגע השטח העליון בשטח התחתון ואין אוהל כלל. (8) כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. (9) שהרי הלוח האהיל על המת ועליהם. (10) כאילו היו תחת הלוח, כי הלוח מונח על אדם וכלים אינו חוצץ. (11) חיות.

- 1 ב. היתה טמאה על גביו - הרי כל הפלים שתחתיו טהורין,
2 מפני שהאהל חוצץ בפני הטמאה. וכלי גללים וכלי אבנים
3 וכלי אדמה הבאים במדה¹² - הרי הם כאהלים ואינם
4 ככלים, ולפיכך חוצצים בפני הטמאה¹³.
5 ג. נסר¹⁴ שהוא נתון על פי תנור חדש¹⁵ ועודף מפל
6 צדדיו¹⁶ פותח טפח: היתה טמאה תחת הנסר - פלים שעל
7 גביו טהורין, טמאה על גביו - פלים שתחתיו טהורים,
8 מפני שתנור חדש אינו ככלים לענין זה¹⁷. ואם היה ישן¹⁸
9 - הכל טמא¹⁹.
10 ד. נסר שהוא נתון על פי שני תנורים, אפלו ישנים,
11 ועודף²⁰ מחוצה לתנור זה²¹ ומחוצה לתנור זה, והיתה
12 טמאה תחתיו בין שני התנורים - ביניהן בלבד טמא; אבל
13 פלים שתחת שתי הקצוות שחוצה לתנורים - טהורים,
14 שהרי הן כשני אהלים²² זה בצד זה. וכן נסר שהוא נתון
15 על פי תנור, אפלו ישן, ויוצא מזה טפח ומה טפח אכל
16 לא מן הצדדין, וטמאה בצד זה - פלים שבצד השני
17 טהורין²³.
18 ה. אדם שנשא כלי, כגון מרדעת וכיוצא בו, והאחיל
19 צד הפלי האחד על הטמאה, אם היה בהקפו²⁴ טפח,
20 אף על פי שאין ברחבו אלא רחב אצבע ושליש²⁵ -
21 הרי זה מטמא את הנשוא²⁶ ומביא לו טמאה מדבריהם,
22 שגזרו על שיש בהקפו טפח משום שיש ברחבו טפח²⁷;
23 אבל אינו מביא את הטמאה לכלים שתחתיו ולשאר
24 אדם שיאחיל עליהן ועל הטמאה עד שיהיה בו רחב
25 טפח.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(12) גדולים ואינם מיטלטלים ממקום למקום. (13) והוא הדין לכלי עץ הבאים במידה. (14) קרש. (15) תנורים שלהם עשויים מטיט כתבנית סיר גדול. וכל זמן שלא הוסקו באש אין עליהם תורת כלי כלל. (16) הקרש יוצא ברחב טפח מחוץ לתנור סביב סביב. (17) לענין חציצה ולפיכך הקרש חוצץ. (18) שהוסק כבר. (19) בין טומאה למעלה וכלים למטה ובין כלים למעלה וטומאה למטה, מפני שכל האוויר שתחת עורף הנסר מכל צדדיו נידון כאוהל אחד, והנסר אינו חוצץ מפני שהתנור מעמידו והוא כעמוד של אוהל. (20) טפח. (21) בקצוות, אבל לא מן הצדדים. (22) שאינם מחוברים. (23) מפני שהתנור מפסיק בין האוהלים. (24) של הכלי. (25) בהתאם לכלל החשבון המקובל בידים: "כל שיש ברחבו טפח, יש בהיקפו שלושה טפחים" (אין כלל זה מדויק והוא מוסר רק את המספרים השלמים ולא את שבריהם) והטפח ארבע אצבעות. (26) טומאת אוהל שבעה ימים וטעון הזאת מי פרה ביום השלישי וביום השביעי. (27) שהשומע שטימאווה טומאת ערב בלבד יחשוב שטימאווה טומאת אוהל ויטעו ויאמרו שאוהל מטמא טומאת ערב בלבד, ולפיכך טימאווה טומאת שבעה. אבל אדם וכלים שלא נגעו במרדע זה ולא נשאוהו אלא האחילו טהורים לגמרי, ואין לחוש שמא מת אינו מטמא באוהל כלל. (28) בנוי, שמטמא מכל צדדיו, ודינם ככל דבר המאחיל על הטומאה. (29) מקור דין זה בברכות יט. "אמר ר' אלעזר בר' צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל". והוא היה כהן ואסור לו להיטמא למתים. וביארו שם שמפני כבוד המלכות מותר בטומאות דרבנן, ומוזה למד רבינו, שארונות של עץ אינם כקבר המטמא מן התורה. (30) הקורה רחבה טפח. (31) וגם הכלים הנמצאים במקום שאין בו טפח טמאים. זה למד מלשון המשנה; מביא את הטומאה "תחת כולה". ואפילו אם הטומאה מונחת תחת הקורה במקום שאין בו טפח, מפני שזה כשיפויע אהלים. (32) אורך חוט החוגר את כל עובי הקורה. (33) הסאה היא כלי מידה עגול והניחה על צידה העגול ולא על שוליה. (34) במקום גלוי. (35) הנקודה הגבוהה ביותר מעל פני הקרקע. (36) אם תחתוך את הסאה במקום המרוחק טפח על הקרקע אפשר יהיה לרבע בשטח החתך טפח על טפח. והחשבון הוא כזה: כשיש בהיקפו ארבעה טפחים וחצי שהם שמונה עשרה אצבעות יהיה רחבו של העיגול (הקוטר) טפח ומחצה היינו שש אצבעות, ואם תחתוך את הסאה באמצע גבהה תקבל שטח עגול שרחבו שש אצבעות וגבהו מעל הארץ 3 אצבעות, וכדי להגיע לרום טפח יש להגביה את נקודת החתך עוד אצבע ומתוך כך יצטמצם הרחב אצבע מכאן ואצבע מכאן ויישאר רוחב בן ארבע אצבעות (טפח), ויצא לך מרובע של טפח על טפח ברום טפח (על-פי הכסף משנה). (37) תלוייה באוויר ומרוחקת חצי טפח מהקרקע. (38) במקרה זה השטח הרחב ביותר, שהוא טפח על טפח, גבוה חצי טפח מדופנה התחתון של הסאה וממנו לארץ עוד חצי טפח, יוצא לך טפח על טפח ברום טפח. [בשני הדינים האלה המדובר בסאה, שהיקפה שווה בכל אורכה ואינה מתעגלת לא בכיוון שוליה ולא בכיוון פיתחה]. (39) משנה

1 בְּחֻשְׁבוֹן כָּל הַמְשַׁפָּטִים: שֶׁכָּל שֵׁשׁ בְּהֶקְפוֹ שְׁלֹשָׁה - יֵשׁ בוֹ
2 רֹחֵב טֶפַח, וְכָל טֶפַח עַל טֶפַח בְּרֹבֵעַ - יֵשׁ בְּאַלְכֶסוֹנוֹ טֶפַח
3 וּשְׁנֵי חֲמִשִּׁין. לְפִיכֵךְ, אִם הָיָה בְּהֶקֶף הָעֲמֹד עֲשָׂרִים
4 וְאַרְבָּעָה טֶפָחִים - נִמְצָא תַּחַת כָּל דָּפְנוֹ טֶפַח עַל רוֹם טֶפַח
5 מִרְבַּע וְיֵתֶר מְעֻט, שֶׁחֲשֻׁבוֹנוֹת אֵלּוּ בְּקֶרֶב הֵן.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

7 א. כָּל טֶפַח עַל טֶפַח בְּרוֹם טֶפַח קְרוִי אֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ,
8 וְחוּצָן בִּפְנֵי הַטֹּמְאָה וּמִבֵּיא אֶת הַטֹּמְאָה. בֵּין שְׁעִשְׁאָהּ
9 לְהֶאֱהִיל בֵּין שְׁנַעֲשָׂה מֵאִלּוּ, אֶפְלוּ הָיָה שְׁלֹא בִּידֵי אָדָם -
10 הָרִי זֶה מִבֵּיא וְחוּצָן. כִּיצַד? אֶחָד חוֹר שֶׁחֲרֻוּהוּ מִים אוֹ
11 שְׂרָצִים אוֹ שֶׁאֲכַלְתּוּ מְלַחַת, אוֹ שֶׁצָּבֵר אֲבָנִים אוֹ קוֹרוֹת
12 וְנַעֲשָׂה בֵּהֶן חֹלֶל טֶפַח - הָרִי זֶה אֹהֶל וּמִבֵּיא וְחוּצָן.
13 ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁהָיָה הָאֹהֶל חֹק וּבִרְיָא; אֲבָל
14 אֹהֶל רְעוּעַ אֵינוֹ מִבֵּיא אֶת הַטֹּמְאָה וְאֵינוֹ חוּצָן בִּפְנֵי הַטֹּמְאָה
15 מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים מִבֵּיא אֶת הַטֹּמְאָה וְאֵינוֹ
16 חוּצָן. כִּיצַד? שְׂרָגֵי הָאֵילָנוֹת הַסּוֹכְכִים עַל הָאֶרֶץ, וְהֵן
17 הַנִּקְרָאִים סְכִכּוֹת, וְאֲבָנִים הַיוֹצְאוֹת מִן הַגֶּדֶר הַסּוֹכְכוֹת עַל
18 הָאֶרֶץ, וְהֵן הַנִּקְרָאִין פְּרָעוֹת: אִם יְכוּלִין לְקַבֵּל מַעֲזִיבָה
19 בִּינוּנִית וְהֵן עוֹמְדִים - הָרִי אֵלּוּ מִבֵּיאִין וְחוּצָצִין מִן הַתּוֹרָה;
20 וְאִם אֵינָן רְאוּיִין לְקַבֵּל מַעֲזִיבָה בִּינוּנִית, אֲלֵא הֵן נוֹפְלִים -
21 הָרִי אֵלּוּ מִבֵּיאִין מִדְּבָרֵיהֶם וְאֵינָן חוּצָצִין. וְכֵן כָּל כִּיצַד בֵּהֶן.
22 ג. אֵלּוּ מִבֵּיאִין וְחוּצָצִין: כָּלִי עֵץ הֵבֵא בְּמִדָּה. וְכֵן כָּלִי
23 אֲבָנִים כָּלִי גָלְלִים כָּלִי אֲדָמָה הֵבֵאִין בְּמִדָּה. וּפְשׁוּטֵי כָלִי
24 עוֹר וִירִיעָה וְסָדִין וּמִפָּץ וּמִחְצָלַת שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין אֹהֲלִים.
25 וּבִקְהָמוֹת אוֹ חִיּוֹת, בֵּין טְמָאוֹת בֵּין טְהוֹרוֹת. וְהוּא שֶׁהִיָּה
26 רֹאשׁ זוֹ בֵּין רִגְלֵי זוֹ וְהָיָה בִּלְוֵן דְּבוּקוֹת. וְהָעוֹף שֶׁשָּׁכַן
27 וְהַחֹטֵט בְּשִׁבְלִים מְקוֹם לִקְטָן לְהַצִּילוֹ מִן הַשָּׁמַשׁ. וְאֶכְלִין
28 שֶׁאֵינָן מְכֻשָּׁרִין, כִּדִּי שְׁלֹא יִטְמְאוּ. יִרְקוֹת הַמִּתְקַדְּמִין בִּימּוֹת
29 הַחֲמָה וְהַגָּשְׁמִים - הָרִי הֵן בְּאֵילָנוֹת וּמִבֵּיאִין וְחוּצָצִין. וְאֵלּוּ
30 הֵן: הָאֲרוֹס וְהַקִּיסוֹס וְיִרְקוֹת חֲמֹר וְדִלְעַת וְיוֹנִית. וְכֵן

31 הַסְכָּכוֹת וְהַפְרָעוֹת וְהַיּוֹזִיִין וְהַגּוֹזוֹרוֹת וְהַשּׁוֹכְכוֹת וְהַשְּׁקִיפִין
32 וְהַסְלָעִים וְהַנְּחִירִים וְהַשְּׁנָנִין. כָּל אֵלּוּ מִבֵּיאִין וְחוּצָצִין.
33 ד. וְאֵלּוּ מִבֵּיאִין וְלֹא חוּצָצִין: הָאָדָם. וְכָלִי עֵץ שֶׁאֵינָן בָּאִין
34 בְּמִדָּה. מִפְּנֵי שֶׁהֵן כָּכָל הַכָּלִים וּמִתְטַמְּאִין. וּפְשׁוּטֵי כָלִי עוֹר
35 וִירִיעָה וְסָדִין וּמִפָּץ וּמִחְצָלַת שֶׁאֵינָן עֲשׂוּיִין אֹהֲלִים, אֲלֵא
36 מְתוּחִין בְּלֶבֶד, וְאֵין לָהֶן שְׁפּוּעַ וְאֵין שֵׁם כְּתָלִים. וּבִהְמָה
37 וְחִיָּה שֶׁמָּתוּ, וְאֶכְלִין טְמֵאִין אוֹ מְכֻשָּׁרִין. שֶׁדָּבָר טְמֵא אֵינוֹ
38 חוּצָן. וְרַחֲמִים שֶׁל יָד, שֶׁהָרִי הָיָה בְּכָלִי כָּלִי אֲבָנִים. כָּל אֵלּוּ
39 מִבֵּיאִין וְאֵינָן חוּצָצִין.

40 ה. וְאֵלּוּ לֹא מִבֵּיאִין וְלֹא חוּצָצִין: הַנְּרָעִים וְהַיִּרְקוֹת הַמִּחְבְּרִין
41 לְקֶרֶעַ, חוּץ מִן הָאֶרֶבֶעַ יִרְקוֹת שֶׁמִּנְיָנוּ. וְכַפַּת הַבֶּרֶד וְהַשְּׁלָג
42 וְהַפָּפוֹר וְהַגִּלְדִּי וְהַמְּלַח. וְהַדּוּלֵג מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וְהַקּוֹפֵץ
43 מִמְּקוֹם לְמְקוֹם. וְהָעוֹף הַפּוֹרֵחַ, וְטָלִית הַמִּנְפָּנֶפֶת, וְסָפִינָה
44 שֶׁהִיא שְׂטָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. כָּל אֵלּוּ לֹא מִבֵּיאִין וְלֹא חוּצָצִין.
45 שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהָאֵהִילוּ - אֵינוֹ אֹהֶל הַמִּתְקַים.

46 ו. קָשָׁר אֶת הַסָּפִינָה בְּדָבָר שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַעֲמִידָה, כְּכֹשׁ כֶּנֶף
47 הַטָּלִית בְּאָבֶן - הָרִי זֶה מִבֵּיאָה אֶת הַטֹּמְאָה.

48 ז. נָסַר שֶׁהוּא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְטִמְאָה תַּחַת צִדּוֹ הָאֶחָד -
49 הָרִי הַכָּלִים שֶׁתַּחַת צִדּוֹ הַשְּׁנֵי טְהוֹרִים; שֶׁהָרִי כָּבֵר בִּאֲרָנוּ,
50 שֶׁהַסָּפִינָה הַשְּׂטָה אֵינָה מִבֵּיאָה הַטֹּמְאָה.

51 ח. אֵלּוּ חוּצָצִין וְלֹא מִבֵּיאִין: מִסְּכַת פְּרוּסָה, וְחִבְלֵי מִטָּה,
52 וְהַמְשַׁפְּלוֹת, וְהַסְרִיגוֹת שֶׁבַחֲלוֹנוֹת. כִּיצַד הֵן חוּצָצִין? שֶׁאִם
53 הָיָה חֲלוֹן בֵּין שְׁנֵי בָתִּים וְהַטֹּמְאָה בְּבֵית אֶחָד, וְהָיָה אֶחָד
54 מֵאֵלּוּ מְתוּחַ בַּחֲלוֹן זֶה וּסְתָמוּ, אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ בִּינֵיהֶן אֲוִיר
55 - הָרִי אֵלּוּ חוּצָצִין וְלֹא תִכְנַס טְמָאָה לְבֵית שְׁנִי. וְהוּא שְׁלֹא
56 יִהְיֶה שֵׁם בְּסְרִיגוֹת אֵלּוּ אוֹ בְּעִינֵי הַמְשַׁפְּלוֹת אוֹ בֵּין חֻבֵּל
57 לְחֻבֵּל פּוֹתֵחַ טֶפַח; שֶׁאִם הָיָה שֵׁם פּוֹתֵחַ טֶפַח - תִּכְנַס בוֹ
58 הַטֹּמְאָה, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר.

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

59 א. אֵין טְמָאָה נִכְנַסַת לְאֹהֶל וְלֹא יוֹצְאָה מִמֶּנּוּ בְּפָחוֹת מִטֶּפַח

שם פרק י"ב ז. - ההבדל בין עמוד לסאה הוא, שהסאה חלולה וכשיש בה השיעור שנאמר למעלה הרי היא כאוהל ומביאה את הטומאה, והעמוד הוא גוש אטום והטומאה שתחתיו היא טומאה רצוצה (ראה למעלה הלכה א), אולם, כשהעמוד העגול מונח על הארץ לארכו יש מקום פנוי תחת עיגולו ואם יש במקום זה טפח על טפח ברום טפח דינו כאוהל ומביא את הטומאה אפילו למקומות שאינם גבוהים מן הקרקע טפח (ראה למעלה הלכה ז). חשבו חכמים ומצאו, שאם היקפו של העמוד הוא עשרים וארבעה טפחים ולמעלה אפשר לרבע במקום פנוי זה טפח על טפח ברום טפח, מה שאין כן בהיקף פחות מזה. כיצד? נקוט בידך שני כללים: א. הכלל שלמעלה, שהיקפו של עיגול הוא פי שלושה ברחבו (בקוטר); ב. כל טפח שבצלע המרובע שווה-הצלעות נותן טפח ושני חומשי טפח באלכסונו של המרובע. ויוצא מזה, שאם ההיקף הוא 24 טפחים ורוחב העיגול הוא שמונה טפחים. וכאשר תצייר מרובע של 8 על 8 על פני העיגול הזה מבחוץ יהיה אלכסונו של מרובע זה 8 טפחים ועוד 16 חומשים, השמונה מכסים את רוחב העיגול ושם עשרה החומשים עודפים על הרוחב 8 מכאן 8-1 מכאן. ועכשיו תצייר מרובע קטן שהעורך יהיה אלכסונו מרובע קטן זה יהיה בו קצת יותר מטפח על טפח, שהרי הטפח נותן אלכסונו של שבעה חומשי טפח וכאן יש לך 8 חומשים ונשאר עודף קטן של חומש אחד באלכסון, שהוא כשני שלישי חומש במרובע. וזהו שסיים רבינו הלכה זו בכתבו: "ויתר מעט, שחשבונויות אלו בקירוב הם". אגב, גם שני הכללים עצמם אינם בתכלית הדיוק. יש בהיקף יותר מפי שלושה ברוחב (3,1415) והאלכסון גדול קמעא משבע חמישיות, ולא הטילו חכמים על האדם לחשב חשבונויות הנדסיים מדויקים כל כך. (1) יבאר אוהל שאינו עשוי בידי אדם ואוהל רעוע, המביאים טומאה וחווצים, ומביאים ולא חוצצים, ושאינם חוצצים ולא מביאים. (1) יבאר שאין טומאה נכנסת לאוהל ולא יוצאת ממנו בפחות מטפח על טפח, חלון הנעשה לאורה וחלון הנעשה שלא בידי אדם, מאור שהתחיל לסותמו ולא הספיק לגומר, חלון העשוי לאורה או לתשמיש והיה בו שבכה, וחלון שבין שני בתים, חור שבדלת או העושה חור בכותל

ונשאר אור בין שתי הדלתות, או שסגר הדלת ופתחו
הרות, בכל אלו: אם היה פותח באגרוף - השמאה יוצאה
ממנו ונכנסת לה במקום פתוח זה; ואם היה פחות
מבאגרוף - הרי הוא כסתום.
ז. העושה חור בכתל כדי להניח בו קנה או מסמר גדול,
או לראות ממנו העוברים והשבים, או לדבר עם חברו -
הרי זה כחלון העושה לתשמיש ושעורה בפותח טפח.

יום שישי ט"ז תשרי ה'תשע"ב

פרק חמשה עשר

א. חלון תשמיש שסתמה בלה או סתמה עד שנשאר בה
פחות מטפח, אם בדבר החוצץ בפני השמאה סתם - הרי
זה חוצץ. והוא שיהיה דבר שאין דעתו לפנותו. לפיכך, אם
סתם החלון או מעטו באבן או משהו אחר - אינו
חוצץ; שאף על פי שאין מקבלין טמאה והרי הן טהורין,³⁶
דעתו לפנותו.³⁷ היו סרוחין - הרי אלו חוצצין. וכן תבין
סרוח - חוצץ, ושאני סרוח - אינו חוצץ, מפני שדעתו
לפנותו.³⁸ תבואה שגדלה וסתמה את החלון או מעטתו -
אינה חוצצת, לפי שדעתו לפנותה שמא תפסיד הכתל.³⁹
היה עקרה רחוק מן הכתל ונטה ראשה וסתם - הרי זו
חוצצת. וכן כל כיוצא בזה.
ב. חבית שהיא מלאה גרוגרות סרוחין, שאין מן שרין ולא
ראוין לאכילה,⁴⁰ ומנחת בחלון ופי החבית כלפי השמאה,⁴¹
שהרי החבית טמאה,⁴² וכן קפה שהיא מלאה תבין סרוח,
שאני ראוי לא למאכל בהמה ולא לטיט⁴³ ולא להסקה,
ומנחת בחלון: אם יכולין הגרוגרות והתבין לעמד בפני
עצמן כשינטל הכלי שהן בו - הרי אלו חוצצין, ואם לאו
- אין חוצצין.⁴⁴ עשבים המרים שאין ראויין לבהמה,⁴⁵
ומטלניות⁴⁶ שאין בהן שלש על שלש⁴⁷ שהיו מטנפים
וקשים כדי שלא יהיו ראויין אפילו לקנח הדם מן השריטה,
והאיבר והבשר המדלדלים⁴⁸ בבהמה טמאה,⁴⁹ והוא שתהיה
כחושה שאינה ראויה להמכר לעובד כוכבים וקשורה כדי
שלא תכרח⁵⁰, והעוף טמא ששכן בחלון⁵¹, והוא שיהיה
משרט שהרי אינו ראוי אפילו לתינוק לשחק בו⁵², ועובד

על טפח. כיצד? חלון שבין בית לבית או שבין בית
לעליה: אם יש בו טפח על טפח מרבע והיתה טמאה
באחד מהן - הבית השני טמא; אין בחלון פותח טפח -
אין השמאה יוצאה ממנו ולא נכנסת לאהל השני. במה
דברים אמורים? בחלון שעשה אותו האדם לתשמיש; אבל
חלון שעשה אותו האדם לאורה כדי שיכנס ממנו האור -
שעורו כפונדיון, והשמאה יוצאה ממנו. כיצד? היתה טמאה
בבית, ובא אדם ונסמך לחלון זה של מאור או שהניח בו
כלי או שהאחיל עליו אהל בצד הכתל - נטמא כל שבאהל,
שהשמאה יוצאה לו. וחלון העשוי לאורה הוא שאין עליו
תקרה, אלא גלוי הוא לשמש.
ב. חלון הנעשה שלא בידי אדם, כגון שחררוהו מים או
שרצים או שאכלתו מלחת, או שהיה חלון פקוק ונטל
הפקק, או שהיתה בו זכוכית ונשברה - שעורו מלא אגרוף,
והוא כראש גדול של אדם. והוא שלא חשב עליו לתשמיש;
אבל אם חשב עליו לתשמיש - שעורו בפותח טפח. חשב
עליו למאור - שעורו כפונדיון. שהמחשבה כאן כמעשה.
ג. מאור שהתחיל לסתמו ולא הספיק לגמרו, מפני שלא
היה לו טיט או שקראו חברו או שחשבה לילי שבת, ונשאר
ממנו מעט: אם נשאר ממנו רום אצבעים על רחב הגודל
מביא את השמאה; פחות מכאן - הרי הוא כסתום.
ד. חלון גדול העשוי לאורה והיה בה שוכה וכיוצא בה:
אם יש שם במקום אחד ממנה כפונדיון - מביא את השמאה
ומוציא את השמאה; היו נקבי השוכה דקים ואין באחד
מהן כפונדיון - הרי זו כסתומה. וכן חלון העושה לתשמיש
ובה סככות ורפפות: אם יש במקום אחד טפח על טפח
מרבע - מביא ומוציא, ואם לאו - הרי היא כסתומה.
ה. חלון שהיה גלוי לאור - שעורה כפונדיון, מפני שאינה
עשויה אלא לאורה, כמו שאמרנו. בנה בית חוצה לה ונעשה
חלון זו פחת תקרה והרי היא בין שני בתים - שעורה בפותח
טפח. נתן את התקרה באמצע החלון - הפחתון שפחת
התקרה שעורו בפותח טפח, והעליון שלמעלה מן התקרה
שעורו כפונדיון, מפני שהוא גלוי לאור.
ו. החור שבדלת, או ששיר בה החרש מקום פתוח
מלמעלה או מלמטה, או שהגוף את הדלת ולא גמר להדקה

מתוך רמב"ם ליום – הוצאת מוסד הרב קוק

להניח בו מסמר. (1) יבאר דין חלון תשמיש שסתמה כולה או עד שנשאר בה פחות מטפח, אם סתמו באוכלים שאינם מוכשרים
או סרוחים או תבואה שגדלה וסתמה, חבית שהיא מלאה גרוגרות סרוחות שאין מוכשרות ומנחות בחלון, כל הדברים הראויים
למעט בהם החלון ודבר טמא אם חוצץ. (2) אף על פי שאינם מוכשרים. (3) ואמרנו למעלה (פרק י"ד הלכה ג), שאוכלים
טהורים חוצצין. (4) ושם המדובר כשהניחם בכוונה על מנת להשאירם זמן מסויים. (5) וראוי יש לחלק בין אוהל למחיצה, אוהל
חוצץ אפילו דעתו לפנות, ומחיצה רק כשאין דעתו לפנות. (6) שרשי התבואה חותרים תחת הכותל. (7) תאנים
מיובשות. (8) במשנה כתוב סתם: "חבית של גרוגרות" ורבינו מוסף שני תנאים: אינן מוכשרות ואינן ראויות לאכילה, בהתאם
למה שכתב בהלכה הקודמת. (9) המדובר בחבית של חרס שאינה מקבלת טומאה מגבה. (10) ואינה חוצצת. (11) כגון
שמעורבים בו קוצים (כבא בתרא יט, ב). (12) הגרוגרות והתבין. (13) שהרי הם עצמם אינם סותמים אלא החבית המחזיקה אותם
והיא מקבלת טומאה. (14) מטליות קטנות. (15) אצבעות, ואינן מקבלות טומאה. (16) מנותקים ברובם ולא ניתקו לגמרי.
(17) אבל של בהמה טהורה - טמאים ואינם חוצצין (כבא בתרא כ, א). (18) שאם היא יכולה לברוח אינה מחיצה בת קיימא.
(19) והוא כחוש ואינו ראוי לאכילת אדם, וקשור שאינו יכול לברוח. (20) ולפיכך אין דעתו לקחתו משם.

1 כוכבים כפות²¹ שהוא מאסורי המלך שאין אחר יכול
2 להתירו²², וכן שמונה²³ ביום השבת, שהרי אסור לטלטלו,
3 והמלח המערב בקוצים שאינו ראוי לא לאכילה ולא
4 לעבודה, והוא שהיה מנח על החרש כדי שלא יזיק את
5 הפתל - כל אלו ממעטין בחלון, שהרי אינן מקבלין טמאה
6 ואין דעתו לפנותן מפני שאינן ראויין למלאכה. וכן ספר
7 תורה שכלה והיה מנח בחלון, אם גמר שתהיה שם גניתו
8 - הרי זה ממעט בחלון. אבל השלג והברד והכפור והגלד
9 והמים - אינן ממעטין בחלון, שהרי הן ראויין ומקבלין
10 טמאה.

11 ג. מעט את הטפח בפחות מכזית מבשר המת, בפחות
12 מכזית מבשר נבלה, או בעצם פחות מכשעורה מן המת, או
13 בפחות מפעושה מן השרץ - הרי אלו חוצצין; שכל אלו
14 טהורין, ואינן חשובין²⁴ אצלו, לפיכך אין דעתו לפנותן. וכן
15 פחות מכביצה אכלים שאינן מכשרין²⁵ - אינן חשובין אצלו
16 ואין דעתו לפנותן²⁶, ולפיכך ממעטין את הטפח.
17 ד. סתם החלון בכלי חרש והיה פיו לחוץ - הרי זה חוצץ,
18 לפי שאינו מטמא מגבו והרי הוא טהור. וצריך להיות כלי
19 חרש זה מאוס ונקוב עד שלא יהיה ראוי אפילו להקזי בו
20 דם, כדי שלא תהיה דעתו לפנותו.

21 ה. היה בבית מת או רבע עצמות וכיוצא בהן מעצמות
22 המטמאות באהל, ומעט החלון של בית זה בעצם פחות
23 מכשעורה²⁷ - אינו מעוט, שהעצם מצטרף לעצמות²⁸. וכן
24 אם היה שם מת או כזית מבשר המת, ומעט החלון בפחות
25 מכזית מבשר המת - אינו מעוט, לפי שהבשר מצטרף
26 לבשר. אבל עצם פחות מכשעורה ממעט על ידי כזית
27 בשר²⁹, ופחות מכזית בשר ממעט על ידי רבע עצמות
28 וכיוצא בהן. מעט את הטפח בשתי וערב³⁰ המנגעין או
29 בגוש מבית הפרס - אינו מעוט, שדבר טמא אינו חוצץ³¹.
30 עשה לבנה מעפר בית הפרס - הרי זו טהורה וממעט;
31 שלא אמרו³² אלא גוש כביריתו³³. וסתם הטפח או נתמעט
32 בקורי עכביש³⁴; אם היה בה ממש³⁵ - הרי זו חוצצת, ואם
33 אין בה ממש - אינה חוצצת.

פרק ששה עשר

34 א. ארבה שהיא באמצע תקרת הבית, בין שיש בה פותח
35

36 טפח בין שאין בה פותח טפח, והיתה טמאה תחת תקרת
37 הבית - כנגד ארבה טהור, שהרי הוא גלוי לאויר, ושאר
38 הבית טמא. היתה טמאה כנגד ארבה בלבד - כל הבית
39 טהור. היתה מקצת הטמאה תחת התקרה ומקצתה תחת
40 ארבה: אם היה בארבה פותח טפח - הבית פלו טמא, וכנגד
41 כל הארבה טמא; אין בה פותח טפח: אם יש בטמאה כדי
42 שתתחלק וימצא כשעור תחת התקרה וכשעור תחת הארבה
43 - הכל טמא; ואם לאו - הבית טמא, וכנגד הארבה טהור.
44 היה בארבה פותח טפח ונתן אדם רגלו מלמעלה על
45 הארבה - נעשה הכל אהל אחד, ובין שהיתה הטמאה תחת
46 התקרה בלבד או תחת הארבה בלבד - הכל טמא, הבית
47 ומה שכנגד ארבה. והאדם שעבר את הטמאה טמא, מפני
48 שנעשה אהל על הטמאה. אין בארבה פותח טפח, והיתה
49 הטמאה תחת התקרה - זה שנתן רגלו מלמעלה טהור, שאין
50 טמאה יוצאת לו בפחות מטפח. היתה הטמאה תחת
51 הארבה: אם טמאה קדמה את רגלו - טמא, שהרי האהל
52 על הטמאה; אם רגלו קדמה את הטמאה - טהור, שהרי
53 רגלו מקצת האהל ואין טמאה יוצאת לו.

54 ב. היה כזית מן המת בפי העורב והאהיל על גבי ארבה
55 עד שנמצא כזית באויר ארבה, אף על פי שאין בה פותח
56 טפח - הבית טמא.

57 ג. בית וארבה באמצע תקרת הבית ועליה על גביו, וארבה
58 אחרת יש באמצע תקרת העליה, והארבות מכונות זו
59 למעלה מזו, בין שיש בארבות פותח טפח בין שאין בהן
60 פותח טפח, וטמאה בבית - כנגד הארבות טהור, והשאר
61 טמא. היתה טמאה כנגד ארבות - הרי הבית פלו טהור. היו
62 בארבות פותח טפח והטמאה בין תחת תקרת הבית בין
63 כנגד ארבות, ונתן דבר שהוא מקבל טמאה בין למעלה
64 מארבת הבית בין למעלה מארבת העליה - הכל טמא, שאין
65 דבר טמא חוצץ. נתן דבר שאינו מקבל טמאה על ארבת
66 הבית - הבית טמא, והעליה טהורה. נתנו על ארבת העליה
67 - הבית והעליה טמאים, וכנגדו מלמעלה ולשמים טהור.
68 אין בארבות פותח טפח והטמאה תחת תקרת הבית, ונתן
69 בין דבר המקבל טמאה ובין דבר שאינו מקבל טמאה בין
70 על ארבת הבית בין על ארבת העליה - אין טמא אלא
71 הבית, שאין טמאה יוצאת לעליה בפחות מטפח. היתה

(21) אבל ישראל מקבל טומאה ואינו חוצץ. (22) אבל כפות שלא מטעם המלך יתירוהו עוברים ושבים. (23) נפל שנוולד לשמונה חדשי היריון. (24) וגם אינם חשובים. (25) אבל מוכשרים אינם חוצצים אפילו אין דעתו לפנותם. (26) אנו מניחים, שאין דעתו לפנותם, אבל כביצה אוכלין אינם ממעטים, אלא אם גילה דעתו להשאירם במקום זה. (27) אף על פי שאינה מטמאה. (28) שבתוך האוהל, מפני שהיא ממין הטומאה. (29) מפני שהיא ממין אחר אינה מצטרפת לכזית הבשר. (30) חוטי אורך וחוטי רוחב העומדים לאריגה והם מיטמאים בנגעי צרעת (פרק י"ג מטומאת צרעת הלכה א), אבל לא בטומאות מת ושרץ ונבילה. (31) ואפילו כשהוא ממין אחר וגם הטומאה היא מסוג אחר לגמרי. (32) חכמים, שבית הפרס טמא. (33) במצבו הטבעי. (34) שדרכם להימצא בחלונות. (35) שהם עבים ולא ינותקו מאליהם. (1) יבאר דין ארובה שהיא באמצע תקרת הבית והיתה טומאה תחת התקרה כנגד הארובה, אם היתה מקצת הטומאה תחת ארובה ומקצתה תחת התקרה, היתה כזית מן המת בפי העורב והאהיל על גבי ארובה, בית וארובה באמצע תקרת הבית ועליה על גביו, וארובה בעליה מכונות לארובה שבבית, ארובה שבתוך תקרת הבת וקדרה מונחת על הארץ כנגד הארובה וטומאה תחתיה, קורות הבית והעליה שאין עליהן מעזיבה והן מכוונות וטומאה תחת אחת מהן, בית שנסדק גגו וכותלו, ואכסדרה שנסדקה, אם היה אדם מוטל על הארץ תחת הסדק.

טפח וביניהן אויר פותח טפח, וטמאה תחת אחת מהן -
תחתיה בלבד טמא. היתה הטמאה בין התחתונה לעליונה
- בין שתיהן בלבד טמא. היתה הטמאה על גבי העליונה
- כנגדו עד לרקיע טמא. היו הקורות העליונות מכונות
כנגד האויר שבין הקורות התחתונות וטמאה תחת אחת
מהן - תחת כלם טמא. היתה הטמאה על גבי קורה
העליונה - כנגד הטמאה עד לרקיע טמא. אין בקורות
פותח טפח, בין שהיו מכונות זו על גבי זו ובין שהיו
העליונות כנגד אויר התחתונות, והיתה הטמאה תחתיהן או
ביניהן או על גביהן - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת,
ואינה מטמאה אלא כנגדה בלבד; לפי שכל טמאה שאינה
תחת פותח טפח ברום טפח - הרי היא כרצוצה. בית
שנסדק גגו וכתליו ונעשה שני חלקים, והיתה הטמאה
בחציו החיצון שהפתח בו - הכלים שבחציו הפנימי כלם
טהורין. היתה טמאה בחציו הפנימי: אם היה רחב הסדק
כחוט המשקלת - כלים שבחציו החיצון טהורין, ואם היה
פחות מכאן - הרי הן טמאין.

ז. אכסדרה שנסדקה וטמאה בצד אחד - הכלים שבצד
השני טהורין; שהרי היא שני אהלים זה בצד זה ואויר
ביניהן, שהרי הסדק בכל התקרה. נתן רגלו או קנה
מלמעלה על הסדק - ערב את הטמאה. נתן את הקנה בארץ
כנגד הסדק, ואפלו כלי גדול - אינו מערב את הטמאה, עד
שיהיה גבוה טפח תחת הסדק. היה אדם משל על הארץ
תחת הסדק - מערב את הטמאה; שאדם חלול הוא, והצד
העליון הרי הוא כאהל שיש בו גבה טפח. וכן אם היו תחת
הסדק כלים מקפלין מנחין על הארץ זה על גב זה, והיה
העליון גבוה מעל הארץ טפח - ערב את הטמאה, וכל
הכלים שלמטה ממנו הרי הן כללים שתחת האהל.

פרק שבעה עשר

א. זיו שהוא יוצא מפתח הבית ופניו למטה, והיה גבוה
מעל הארץ שנים עשר טפח או פחות מכאן - הרי זה מביא
את הטמאה בכל שהוא. ודבר ברור הוא, שאינו מביא אלא
מדבריהם. וכן כל פיוצא בהבאת הטמאה כזו שאינה באהל
טפח הבריא - אינה אלא מדבריהם. היה גבוה יתר משנים
עשר טפח או שהיו פניו למעלה, וכן העטרות והפתוחים
היוצאות מן הבנין - אין מביאין אלא בפותח טפח. וכן זיו
שעל גבי הפתח היוצא מן המשקוף, ואפלו היה קנה בצד
המשקוף ברחב הפתח - אינו מביא אלא אם פן היה בו
פותח טפח.

ב. זיו שהוא סובב את כל הבית ואוכל בפתח טפח - מביא

הטמאה כנגד ארבות ונתן דבר שהוא מקבל טמאה בין
למעלה בין למטה - הבית והעליה טמאין, שהרי ערב את
הטמאה. נתן דבר שאינו מקבל טמאה בין למעלה בין למטה
- אינו טמא אלא הבית. וכל אלו הדינים - בעושה ארבה;
אכל תקרה שנפתחה מאליה - שעורה מלא אגרוף, כמו
שבארנו.

ד. הפותח את המעזיבה עד שעשה ארבה בתוך תקרת
הבית כדי שתכנס בה רגל הערש, והיתה רגל הערש סותמת
את הארבה: אם יש בה פותח טפח וטמאה בבית - אף
העליה טמאה, שאין כלי המקבל טמאה חוצץ; ואם אין
בה פותח טפח - העליה טהורה, והרגל שלמטה טמאה
ככלים המאהילים. נפתחה המעזיבה מאליה - שעורה מלא
אגרוף, כמו שבארנו.

ה. ארבה שבתוך תקרת הבית וקדרה מנחת על הארץ
ומכונת כנגד ארבה, שאם תעלה תצא בצמצום מן הארבה,
והיתה טמאה תחת הקדרה רצוצה בינה ובין הארץ, או
שהיתה הטמאה בתוך הקדרה או על גבה - טמאה בוקעת
ועולה, בוקעת ויורדת, ואין טמא אלא כנגדה, והבית כלו
טהור. היתה הקדרה גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה
או תחת תקרת הבית - הבית כלו טמא, ותחת הקדרה טמא,
שהרי הוא אהל; אבל תוך הקדרה וגבה טהור, שאין כלי
חרש מטמא מגבו, והרי אויר הקדרה גלוי לאוירו. אם היה
כלי בתוכה או למעלה על גבה - טהור. היתה טמאה
בתוכה או על גבה - הבית כלו טהור, שהרי הטמאה כנגד
ארבה בלבד. היתה הקדרה תחת הארבה והארבה גדולה
מן הקדרה, שאם תעלה הקדרה ותצא מן הארבה נמצא
בינה ובין שפתי הארבה פותח טפח, אף על פי שהקדרה
גבוהה מן הארץ טפח וטמאה בתוכה או על גבה או
תחתיה - הבית טהור. היתה הקדרה מנחת בצד אסקפת
הבית, שאם תעלה נמצא ממנה פותח טפח לפנים מן
המשקוף, והיתה טמאה רצוצה תחתיה או בתוכה או על
גבה - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. היתה גבוהה
מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בבית - תחתיה והבית
טמא, שהכל אהל אחד, ותוכה וגבה טהור. היתה הטמאה
בתוכה או על גבה - הבית טמא, מפני שהיא נוגעת
במשקוף טפח; וכן תחתיה טמא, מפני שהטמאה יוצאה
לתחתיה מן הבית, שהכל אהל אחד. לפיכך, אם לא היתה
נוגעת במשקוף בפותח טפח, או שהיתה בצד המשקוף
וטמאה תחתיה - אין טמא אלא תחתיה, אבל הבית טהור.

ו. קורות הבית והעליה שאין עליהם מעזיבה והן מכונות
קורה כנגד קורה ואויר כנגד אויר, ובכל קורה מהן פותח

טפח. והנוגע בלוח זו השנייה - פנוגע בכלים שנגעו באהל
המת. אבל כל הכלים שאמרנו שמביאין את הטמא ואין
חוצצין, אם האהל הפלי על המת - כל כלים שעל גביו
טמאים, כמו שבארנו, וטמאתן משום כלים המאחילין על
המת, ואף הכלים שעל גביו שאינן כנגד הטמא טמאים
משום כלים שנגעו בכלים שהאחילו על המת.
ו. חבית שהיא יושבת על שוליה באויר, וכזית מן המת
נתון בתוכה או תחתיה כנגד אוירה - טמאה בוקעת ועולה,
בוקעת ויורדת, והחבית טמאה, שהרי הטמא בוקעת
מתחתיה ונטמאת אוירה. היתה הטמא תחת עבי דפנה -
טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, והחבית טהורה.
ולמה החבית טהורה? שהרי אין הטמא בוקעת באוירה
אלא בדפנה, ואין כלי חרש מטמא אלא מאוירו. היתה
מקצת הטמא תחת עבי דפנה ומקצתה תחת אוירה -
טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. היתה בדפנות פותח
טפח - בלה טמאה, וכנגד פיה טהור, שהרי הטמא פשוט
בדפנות בלבד. במה דברים אמורים? בחבית טהורה; אבל
אם היתה טמאה או גבוהה מן הארץ טפח או מכסה או
כפויה על פיה, והיתה טמאה תחתיה או בתוכה או על גבה
- הכל טמא, וכל הנוגע בה פלו טמא. היתה מקפת צמיד
פתיל ונתונה על גבי המת - האכלים והמשקין שבתוכה
טהורין, והכלים שעל גבה טמאים. חביות שהן יושבות על
שוליהן או מוטות על צדיהם באויר, והן נוגעות זו בזו
כפותח טפח, וטמאה תחת אחת מהן - טמאה בוקעת
ועולה, בוקעת ויורדת, מפני שהיא רצוצה. במה דברים
אמורים? בטהורות; אבל אם היו טמאות או גבוהות מן
הארץ פותח טפח וטמאה תחת אחת מהן - תחת כלן טמא,
שהרי הכל אהל אחד.

יום שבת קודש י"ז תשרי ה'תשע"ב

פרק שמונה עשר

א. אדם שהאחיל בידו אחת על המת והאחיל בשנייה על
הכלים³, או שנגע במת והאחיל על הכלים: אם יש בידו
פותח טפח - הכלים טמאין, ואם לאו - טהורין⁵. וכן שני
פתים ובהם שני חצאי זיתים⁶, ופשט ידו לבית זה וידו
השנייה לבית השני: אם יש בידו פותח טפח - ערב את
הטמאה⁷ ונעשה הכל כאהל אחד, ונטמא הוא והבתים⁸;
ואם לאו - אינו מביא את הטמאה.
ב. אדם שהשקיף בעד החלון והאחיל על הטמאה⁹ - מביא

את הטמאה. היה אוכל בפתח פחות מטפח וטמאה בבית
- כלים שתחתיו טמאין; טמאה תחתיו - אינו מביא את
הטמאה לבית. וכן בחצר שהיא מקפת אכסדרה.
ג. חלון העשויה לתשמיש וזיו יוצא על גבי החלון, אפלו
היה פרחב אגודל - מביא את הטמאה. והוא שהיה גבוה
מעל החלון רום אצבעים או פחות. היה למעלה מאצבעים
- אינו מביא את הטמאה אלא אם כן יש בו רחב טפח. וזו
שעל גבי החלון העשויה למאור - מביא את הטמאה בכל
שהוא, ואפלו גבוה כל שהוא. בנזן היוצא לפני החלון
שהמשקיף נסמך עליו בשעה שמשקיף - אינו מביא את
הטמאה. היה בו זיו - רואין את הבנזן כאלו אינו, והזיו
העליון מביא את הטמאה. וכיצד מביאין כל הזיוין האלו
טמאה? שאם היתה טמאה תחת אחד מהן או בבית - הכל
טמא, בין בבית בין תחת הזיו.
ד. שני זיוין זה על גב זה, ויש בכל אחד מהן פותח טפח
ובניהם פותח טפח, וטמאה תחת הפתחון - תחתיו בלבד
טמא. היתה טמאה ביניהן - ביניהם בלבד טמא. היתה על
גב העליון - כנגדו עד הרקיע טמא. היתה העליון על
הפתחון פותח טפח וטמאה תחת הפתחון או ביניהן -
תחתיהן וביניהן טמא. היתה על גב העליון - כנגדו ועד
הרקיע טמא. היתה העליון עורף על הפתחון פחות מטפח
וטמאה תחתיהם - תחתיהם וביניהן טמא. היתה הטמאה
ביניהם או תחת המותר - ביניהן ותחת המותר טמא, אבל
תחת הפתחון טהור. יש בכל אחד מהן פותח טפח ואין
ביניהם פותח טפח וטמאה תחת הפתחון - תחתיו בלבד
טמא. היתה ביניהן או על גבי העליון - כנגד הטמאה עד
לרקיע טמא. אין בהן פותח טפח, בין שיש ביניהם פותח
טפח ובין שאין ביניהם פותח טפח, בין שהיתה הטמאה
תחת הפתחון או ביניהן או על גב העליון - טמאה בוקעת
ועולה, בוקעת ויורדת, שהרי היא רצוצה. וכן שתי זריעות
שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח זו על גבי זו. כלים או
בגדים או לוחות של עץ שהן מנחין זה על גבי זה וטמאה
רצוצה ביניהן, אם היתה הטמאה גבוהה מן הארץ טפח -
הרי הפלי שעליה מלמעלה מאהל על חלל השטח ומביא
את הטמאה לכל הכלים שתחתיו. היו טבילות של שיש,
אפלו גבוהות מן הארץ אלף אמה - טמאה בוקעת ועולה,
בוקעת ויורדת, מפני שהן כקרקע.
ה. לוחות של עץ שהן נוגעות זו בזו בקרונותיהן והן
גבוהות מן הארץ טפח וטמאה תחת אחת מהן - כלים
שתחת השנייה טהורין, לפי שאינה נוגעת בתכרתה כפותח

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר דין אדם שהאחיל בידו אחת על המת ובידו האחרת על הכלים, אדם שהשקיף בצד החלון והאחיל על הטמאה ואם היה מוטל על האסקופה, נושאי המת שעברו בו תחת אכסדרה והגיף אחד מהם הודלת וסמכו, תנור שעומד בתוך הבית ועינו קמורה לחוץ והאחיל מת על עינו. 2) בעודו מאחיל על המת. 3) בעוד ידו נוגעת במת. 4) שהאדם נעשה אוהל והוא מאחיל על המת ועל הכלים. 5) וכן אם האחיל על הכלים אחר שמירש מן המת - הכלים טהורים, אפילו אם יש בידו טפח, מפני שאינו מטמא באוהל אלא המת עצמו, אבל לא אדם וכלים שנשמאו במת, אבל בחיבורים מטמא באוהל. 6) מבשר המת, ושיעורו לטמא - כזית. 7) שהרי הוא מאחיל על כזית שלם. 8) כלומר, הכלים ובני אדם הנמצאים בשני הבתים. 9) שהייתה בחוץ סמוך לכותל הבית, והמשקיף כפף את גופו לחוץ דרך החלון.

הפתח³¹, ודרך השמאה לצאת ואין דרכה להכנס. היתה²¹
מוכני³² שלו משוכה לאחוריו³³ ויצאת³⁴ פחות מטפח³⁵
ואינה נשמטת³⁶, וטמאה שם בתוכה כנגד הקורות³⁷ - הבית
טהור; שאף על פי שהיא יוצאה, אינה נשמטת³⁸ ואינה
יוצאת טפח³⁹. והוא שיהיה בה⁴⁰ טפח⁴¹ על רום טפח
חלול; אבל אם אין במוכני חלל טפח - הרי השמאה רצוצה
בתוך הבית והבית טמא. היה המגדל עומד בתוך הבית⁴²
והשמאה בתוכו או בתוך התבה שלו⁴³, אף על פי שאין
ביציאתו פותח טפח - הבית טמא⁴⁴. טמאה בבית - מה
שבתוכו טהור⁴⁵; שדרך השמאה לצאת ואין דרכה להכנס.
ה. כלים שפין המגדל ובין הארץ⁴⁶, שפינו ובין הכתל,
ושפינו ובין הקורות⁴⁷: אם יש שם פותח טפח - טמאים⁴⁸,
ואם לאו - טהורים; שהרי אנו רואים את הקורות כאלו הן
יורדות וסותמות.
ו. היתה השמאה פתח המגדל בינו ובין הארץ, או בינו
ובין הקורות, או בינו ובין הכתל, בין שיש שם חלל טפח
בין שאין שם - הבית טמא⁴⁹. היה עומד באויר⁵⁰ וטמאה
בתוכו - כלים שפכיו⁵¹ טהורים⁵²; טמאה בעכיו - כלים
שבתוכו⁵³ טהורים.
ז. כל שפועי אהלים - כאהלים. כיצד? אהל שהוא שופע

את השמאה לבית¹⁰ ונטמא כל הבית. היה מטל¹¹ על
האסקפה ומקצתו בתוך הבית ומקצתו בחוץ, והאהילה
טמאה על מקצתו שבחוץ - הבית טמא. מפני שהאדם
חלול ויש בו גבה טפח¹², וכיון שהאהילה טמאה עליו -
הרי זה כמאהיל עליה ומביא את השמאה. וכן אם היתה
טמאה בבית והאהילו טהורין על מקצתו¹³ שבחוץ - הרי
אלו טמאין, מפני שהאדם¹⁴ כמאהיל על השמאה, והאדם
מביא ואינו חוצץ, כמו שבארנו.
ג. נושאי המת שעברו בו¹⁵ תחת האכסדרה¹⁶, והגיה¹⁷ אחד
מהן את הדלת וסמכו במפתח¹⁸ כדי שלא יטמא הבית, וכן
אם היה אדם מבפנים¹⁹ או מבחוץ סומך הדלת: אם יכול
הדלת לעמד בפני עצמו²⁰ - הבית טהור, ואם לאו - הבית
טמא; לפי שנמצא האדם הוא שחצץ בפני השמאה, והאדם
והכלים מביאין ואינן חוצצין, כמו שבארנו.
ד. תנור שהוא עומד בתוך הבית ויעינו²¹ קמורה לחוץ²²,
והאהילו נושאי המת על עינו הקמורה - התנור טמא²³
והבית טהור²⁴; שהרי אין התנור גבוה מעל הארץ²⁵ כדי
שיביא טמאה לבית. מגדל הבא במדה²⁶ שהוא עומד בתוך
הפתח²⁷ ונפתח לחוץ²⁸: טמאה בתוכו - הבית טהור²⁹,
טמאה בבית - מה שבתוכו טמא³⁰; שהרי הוא פתוח בתוך

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(10) אף על פי שהמשקיף נשען על החלון ונמצא אדן החלון מפסיק בין הטומאה לבית, והטעם מבואר למטה: "מפני שהאדם חלול וכו'". (11) אדם חי. (12) ונעשה אוהל. (13) של האדם החי המונח על האסקופה. (14) האדם המוטל על האסקופה. (15) כלומר, עימו. (16) שטח מקורה לפני חזית הבית ומשקוף הדלת נכנס תחת גגה (רבינו בפירושו למשנה, ויש מפרשים, שתקרת הבית סוככת על האכסדרה). (17) סגר את הדלת לפני שנכנס המת תחת גג האכסדרה. (18) כדי שלא תיפתח הדלת. המפתחות שלהם היו כמין יתד של עץ. (19) בבית. (20) ולא תיפתח מאלה. (21) לתנורים המוסקים מבפנים היו חורים שדרכם יוצא העשן ומוציאים את האפר, ונקרא עין התנור. (22) כעין סילון יוצא מהחור לחוץ. ויש מפרשים "קמורה" היינו שעל גבי העין מבחוץ עשוי כעין גג קטן כדי שלא יכנס הגשם לתנור, והמדובר כשעין התנור שבחוץ פחותה מטפח (הר"ש במשנתנו, ודעת הרא"ש, שהמדובר כשיש בה פותח טפח, ורבינו לא גילה דעתו בפירושו). (23) שהטומאה נכנסת לכלי חרס אפילו דרך נקב קטן ורק "צמיד פתיל" (כיסוי מהורק) חוצץ. (24) כי התנור המחובר לכתלי הבית הרי הוא מן התורה כבית ממש שיש לו דפנות, שאין טומאה נכנסת לו בפחות מפותח טפח, אלא שהכמים גזרו בתנור שבתוך הבית משום חוץ לבית, וסוברים בית הלל במשנתנו, שגזרו על התנור בלבד, אבל לא החמירו לטמא את כל הבית. (25) אלא קבוע בקרקע ולפיכך אין עליו דין כלי מן התורה ואינו מביא את הטומאה לבית אפילו מדרבנן, שלא גזרו על הבית. ומכאן, שאם התנור העומד בבית אינו עומד על הקרקע והרי הוא ככלי מן התורה, הטומאה יוצאת ממנו דרך פיו לבית ומטמאהו. (26) כעין ארגז גדול, שמחזיק ארבעים סאה בלח (למעלה פרק ו הלכה ב) ואינו מקבל טומאה וחוצץ בפני הטומאה. (27) וממלא כל רחבו. (28) דלת המגדל. (29) ואף על פי שהמגדל בולט לבית אין הטומאה נכנסת לו מפני שהמגדל הבא במידה חוצץ. (30) המדובר, כשאין לבית פתח אחר להוציא בו את הטומאה ואין לה יציאה אחרת אלא דרך הפתח שהמגדל ממלא אותו. (31) שהטומאה תצא שם. (32) בסים המגדל העומד על גלגלים. (33) לאחורי המגדל. (34) תוך חלל הבית. (35) במשנה כתוב "שלוש אצבעות" ומפרש רבינו שלאוו דווקא שלוש אצבעות והכוונה לפחות מטפח (טפח = ארבע אצבעות. בכורות לט עמוד ב). (36) הבסיס מחובר למגדל. (37) במקום מגולה לתקרת הבית. (38) אבל אם היא נשמטת דינה ככלי ואינה חוצצת. (39) ולפיכך אין הטומאה יוצאת ממנה לבית כמו שנתבאר כבר כמה פעמים, שטומאה אינה עוברת דרך פתח שאין בו טפח. (40) בכל המוכני. (41) ובחלק שתחת התקרה אין טפח. (42) כל הדינים שלמעלה נאמרו במגדל העומד בפתח הבית. (43) תיבה קטנה העומדת בתוך המגדל. (44) מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הבית. (45) כשאין בפתח המגדל טפח. ואם יש בו טפח נכנסת הטומאה לתוכו מן הבית. (46) המגדל עומד על גלגלים ויש מקום פנוי בין שוליו ובין הקרקע. (47) וטומאה בבית. (48) שטומאת הבית נכנסת שם. (49) כלל אמרו: צמיד פתיל ואהלים מצילים על הטהורים מליטמא, אבל אינם מצילים על הטמאים מליטמא. לפיכך, אף על פי שהטומאה מונחת באוהל הפנימי, היא מטמאה את הכלים שבאוהל החיצון. (50) במקום מגולה לרקיע. (51) המדובר במגדל שכתליו עשויים לוחות כפולים וביניהם חלול, ובשטח שבין לוח ללוח עומדים או תלויים כלים. (52) שהיה הם מוגנים מכל צד על ידי אוהל. וזה שאמרנו למעלה שאוהל אינו מציל על הטמאים מליטמא הכוונה לאוהל תוך אוהל, וטומאה בפנימי וסוף הטומאה לצאת. (53) שבתוך המגדל עצמו.

1 ויורד⁵⁴ וכלה⁵⁵ עד כאצבע⁵⁶, וטמאה באהל⁵⁷ - כלים
 2 שתחת השפוע⁵⁸ טמאים⁵⁹; טמאה תחת השפוע⁶⁰ - כלים
 3 שבאהל טמאים⁶¹. הטמאה⁶² מתוך השפוע⁶³ - הנוגע בו⁶⁴
 4 מתוכו⁶⁵ טמא טמאת שבועה⁶⁶, והנוגע בשפוע מאחריו טמא
 5 טמאת ערב⁶⁷; נעשה השפוע מאחריו כאלו הוא כלי שנגע
 6 באהל. היתה הטמאה על אחורי השפוע - הנוגע בו
 7 מאחריו טמא טמאת שבועה, והנוגע בשפוע בתוכו טמא
 8 טמאת ערב. כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחריו - הנוגע
 9 בו בין מתוכו בין מאחריו טמא טמאת ערב⁶⁸, והאהל
 10 עצמו⁶⁹ טמא טמאת שבועה.
 11 ח. היה כנף האהל מרדד⁷⁰ על הארץ וטמאה תחת כנף
 12 האהל הפרוש על הארץ או על גבי הכנף - טמאה בוקעת
 13 ועולה⁷¹, בוקעת ויורדת.

פרק תשעה עשר

14 א. פורת שהיא מטלטל בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה
 15 לחוץ, וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ - כל
 16 שהוא כנגד הזית בתחתיה או בגבה טמא, וכל מה שבאור
 17 תוכה טהור, חוץ מקלי שהוא כנגד הטמאה, והבית טהור.
 18 היתה הטמאה בבית - אין טמא אלא הבית, אכל כלים
 19 שבתוכה או תחתיה או על גבה טהורים. היתה הטמאה
 20 בתוכה - הכל טמא, כל שבבית וכל שבתוכה וכל שעל
 21 גבה וכל שתחתיה כנגד הטמאה, כמו שבארנו. היתה
 22 גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בבית או על גבה
 23 - הכל טמא, כל שבבית וכל שתחתיה וכל שעל גבה; אכל
 24 כל שבאור תוכה טהור, חוץ מקלי שהוא כנגד הטמאה.

26 היתה הטמאה בתוכה - הכל טמא, כל שבתוכה וכל
 27 שבבית וכל שתחתיה וכל שעל גבה. שהכלים או האדם
 28 שנעשו אהל על הטמאה או שהיתה הטמאה על גביהן -
 29 מביאין ולא חוצצין, כמו שבארנו. במה דברים אמורים?
 30 בזמן שהיא כלי ומחלחלת; אבל אם היתה פחותה וסתם
 31 המקום הנפחת בקש, שהרי אינה כלי, או שהיתה אפופה
 32 עד שלא יהיה בה חלל טפח אלא אטומה כדי שלא ימצא
 33 בה חלל טפח במקום אחד. היתה גבוהה מן הארץ טפח
 34 וטמאה תחתיה או בבית - הרי הבית וכל שתחתיה טמאין,
 35 מפני שהוא אהל אחד, ותוכה וגבה טהור, מפני שהוא אהל
 36 של עץ ואינו כלי. היתה טמאה בתוכה - אין טמא אלא
 37 תוכה. היתה על גבה - כנגדו עד לרקיע טמא. היתה מנחת
 38 על הארץ ופיה לחוץ וכזית מן המת נתון תחתיה - כנגדו
 39 עד התהום טמא. היה על גבה - כנגדו עד הרקיע טמא.
 40 היתה טמאה בבית - אין טמא אלא הבית בלבד. היתה
 41 טמאה בתוכה - אין טמא אלא תוכה.
 42 ב. פורת המטלטל בארץ בתוך הפתח ופיה לפנים, והיא כלי
 43 שלם וחלולה, וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה
 44 מבחוץ - כל שהוא כנגד הזית בתחתיה או על גבה טמא,
 45 וכל מה שבאור תוכה טהור, חוץ מכנגד הטמאה, והבית
 46 טהור. היתה טמאה בתוכה או בבית - הכל טמא. היתה
 47 גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בתוכה או על
 48 גבה או בבית - הכל טמא; כל שבבית וכל שתחתיה -
 49 מפני שהיא והבית כאהל אחד, וכל שעל גבה וכל שבתוכה
 50 טמא - שהכלי מביא את הטמאה ואינו חוצץ, כמו
 51 שנתבאר. היתה פחותה ופקוקה בקש או אפופה, וגבוהה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

54 שכתליו אינם זקופים אלא משתפעים והולכים ומתוך כך שטח האוהל מתרחב אולם המרחק בין הקרקע ובין יריעות האוהל פוחת והולך. 55 בסמוך לקרקע. 56 כלומר, פחות מטפח. המדובר באוהל שגגו שטוח בטפח על טפח או יותר. 57 תחת הגג לא תחת הכתלים המשופעים. 58 בין במקום הגבוה טפח על הארץ ובין במקום שאין בינו ובין הארץ טפח. 59 משמיענו שני דברים: א. אין אנו דנים את הכתלים כאילו הם זקופים ומסגרות הגג יורדות וסותמות והאוהל מצטמצם לשטח שתחת הגג; ב. שאפילו המקומות שאין בינם ובין הקרקע טפח נידונים כאוהל, והטעם מפני שכל השטח המוקף יריעות הוא אוהל אחד ואם יש בו פותח טפח במקום אחד דין אוהל על כולו ואפילו במקום שאין בו טפח. 60 בכל מקום שהוא אפילו במקום שאין בו רום טפח. 61 שהרי הכל אוהל אחד. 62 עד כאן למדנו דיני השיפוע כמאהיל, ומכאן ואילך דיני נגיעה בשיפוע. 63 כלומר, בין הקרקע ובין היריעה המשופעת בכל מקום שהוא. 64 בשיפוע. 65 בפנים האוהל. 66 אפילו אם פינו המת מתוכו לפני שנגע. 67 המדובר ביריעות המקבלות טומאה אפילו כשהן נטויות כאוהל וחוצצות בפני הטומאה, כגון של פשתן או צמר או עור, ולפיכך שני צדדיהן נידונים כשני כלים, הפנימי מאהיל על המת ומיטמא וגם מטמא אחרים כמת עצמו, והחיצון טמא מפני שנגע בפנימי ודינו ככלים שנגעו בכלים שנגעו במת, שמתמאים טומאת ערב בלבד. והמדובר כשפינו את המת לפני שנגע, אבל הנוגע בחיצון בעוד המת שם טמא טומאת שבעה. 68 שני החלקים אמנם מצטרפים אף על פי שהאחד מבפנים והשני מבחוץ, אולם, מפני שאין כזית מצד אחד אין שום צד נידון כאילו היה בו בעצמו כזית שלם. 69 תוספתא שם פרק א הלכה א. יריעות האוהל טמאים טומאת שבעה, מפני שלטומאת עצמן אין תחתי מחובר לאוויר האוהל. 70 ככל שצטרפים שני חצאי היתים לטמאן טומאה שבעה. 71 סרוח ומונח על הארץ ואין הארץ תחתיה מחובר לאוויר האוהל. 72 ככל שצטרפים שני חצאי היתים לטמאן טומאה שבעה. 73 סרוח ומונח על הארץ ואין הארץ תחתיה מחובר לאוויר האוהל ולא נגע בו - טהורים. 74 יבאר דין כוורת שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה לחוץ וכזית ממת נתון תחתיה או על גבה, היתה גבוהה מהארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית או בתוכה, כוורת המוטלת בארץ בתוך הפתח ופיה ולפנים והיא כלי שלם וחלולה וכזית מת נתון תחתיה וכו', כוורת שהיא בתוך הבית והיא ממלאה את כל גובה הבית ופיה למעלה וכו', כוורת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מונחת על צדיה באויר וכזית מת תחתיה וכו', כוורת שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה לאויר וטומאה תחתיה וכו', גמל העומד באויר וטומאה תחתיו או שהיה רובץ, אם הנזיר מגלח על אלו הטומאות ואם הנכנסים למקדש חייבים עליהן כרת.

פחותה ופקוקה בקש או באה במדה, טמאה תחתיה או
בתוכה או על גבה - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת.
ואם היתה גבוהה טפח וטמאה תחתיה - תחתיה בלבד
טמא. היתה טמאה בתוכה או על גבה - כנגדו עד לרקיע
טמא, וכלים שתחתיה טהורין, מפני שהיא אהל וחוצצת.
ו. גמל שהוא עומד באויר: טמאה תחתיו - כלים שעל
גביו טהורים; טמאה על גביו - כלים שתחתיו טהורין. היה
רוכז וטמאה תחתיו - הרי זו בוקעת ועולה, בוקעת
ויורדת. וכן אם היתה טמאה רצוצה תחת רגלו או על גבי
רגלו - הרי זו בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. כבר בארנו
בגזירות, שאם היה הנזיר וכונית מן המת תחת הגמל או
תחת המטה וכיוצא בה משאר הכלים, אף על פי שנטמא
טמאת שבועה - אינו מגלח. ומשם אתה למד, שכל אלו
ההלכות האמורות בטמאת אהלים הנעשים מן האדם או
מן בהמה או מן הכלים - הכל מדברי סופרים, מהן דברי
קבלה ומהן גזירות והרחקות. ולפיכך אין הנזיר מגלח
עליהן, ואין חיבין עליהן כרת על ביאת מקדש או אכילת
קדשי; ואין הדברים כלל אמורין אלא לענין טמאת תרומה
וקדשים בלבד, כמו שבארנו.

פרק עשרים

א. שלשה דברים מצילין באהל המת: צמיד פתיל, ואהלילן,
ובלועין. הבלועין מצילין על הטהורים שלא יתטמאו,
ומונעין הטמאה שלא תצא ותטמא; אבל צמיד פתיל
ואהלילן מצילין על הטהורים שלא יתטמאו, ואינן מונעין
את הטמאה שלא תצא ותטמא את אחרים. כיצד? בית
טמא שיש בו כלי מקף צמיד פתיל - כל שבתוף הכלי
טהורים. וכן אם היה שם אהל בתוף הבית - כל הכלים
שבתוף האהל טהורין. אבל אם היה כונית מן המת נתון
בכלים ומקף עליו בצמיד פתיל והכניסו לבית - הבית
טמא. וכן אהל בתוף אהל וכונית מן המת באהל הפנימי -
כל הכלים שבאהל החיצון טמאים.
ב. אבל הבלועין מצילין על הטהורים ומונעין את הטמאה.
כיצד? כלב שאכל בשר המת ונכנס לבית - הבית טהור.
כלע טבעת, אפלו אדם שבלע טבעת, ונכנס לאהל המת,
אף על פי שנטמא טמאת שבועה - הטבעת טהורה. וכן כל
הבלועין בחיה ובהמה ובעופות ובדגים מצילין כל זמן
שהן חיים. ואם מתו ובשר המת בתוף מעיהן או הכלים -
הרי הן כמו שאינו בלוע.
ג. נשחט רב אחד בעוף ורב שנים בבהמה, אף על פי
שעדין הן מפרקסין - הרי הן כמתים, ואינן מצילין על
הכלים הבלועים, ולא מונעין את הטמאה שבתוף מעיהן
שלא תטמא.
ד. וכמה תשקה הטמאה במעיהן ותהיה מטמאה

1 מן הארץ טפח, וטמאה תחתיה או בבית או בתוכה - הכל
2 טמא, חוץ מעל גבה. היתה טמאה על גבה - כנגדו בלבד
3 עד לרקיע טמא, אבל תוכה טהור, ותחתיה והבית כל מה
4 שבהן טהור; מפני שאינה כלי, חוצצת. היתה מנחת על
5 הארץ ופיה לפניו, וכונית מן המת נתון תחתיה - כנגדו עד
6 התהום טמא. היתה על גבה - כנגדו עד לרקיע טמא. היתה
7 הטמאה בתוכה או בבית - תוכה והבית טמא.
8 ג. פגרת שהיא בתוף הבית והיא ממלאה את כל גבה
9 הבית, ופיה למעלה לקורות הבית, ואין בינה לבין הקורות
10 פותח טפח, וטמאה בתוכה - הבית טמא, טמאה בבית -
11 מה שבתוכה טהור; שדרך הטמאה לצאת לתוף הבית
12 בפחות מטפח ואין דרכה להכנס. בין שהיתה מטה על צדה
13 ופיה לפתל ובינו ובין הפתל פחות מטפח, בין שהיתה
14 פגרת אחת בין שהיו שנים זו על גבי זו ואין בין העליונה
15 לקורות או לפתל פותח טפח. היתה עומדת בתוף הפתח
16 ופיה למעלה ואין בינו לבין המשקוף פותח טפח, וטמאה
17 בתוכה - הבית טהור, טמאה בבית - מה שבתוכה טמא;
18 שדרך טמאה לצאת ואין דרכה להכנס.
19 ד. פגרת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מנחת על צדיה
20 באויר, וכונית מן המת נתון תחתיה או על גבה - כל שהוא
21 כנגד הוית בתחתיה ובגבה טמא, וכל מה שבאוויר תוכה
22 טהור, אלא כנגד הטמאה, וכל שאינו כנגד הטמאה בתוכה
23 טהור. היתה טמאה בתוכה - הכל טמא, כל מה שבתוכה
24 וכל שכנגד הטמאה למעלה על גבה או למטה תחתיה.
25 היתה גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או על גבה -
26 כל שתחתיה טמא, וכל שעל גבה טמא; אבל כל שבתוכה
27 טהור, חוץ מקלי שהוא כנגד הטמאה. היתה טמאה בתוכה
28 - הכל טמא, כל מה שבתוכה וכל שתחתיה וכל שלמעלה
29 על גבה; שהכלים מביאין ואינן חוצצין, כמו שבארנו.
30 לפיכך, אם היתה פגרת זו המטלת על הארץ פחותה
31 ופקוקה בקש או שהיתה באה במדה, וכונית מן המת נתון
32 תחתיה - כנגדו עד התהום טמא; על גבה - כנגדו עד
33 לרקיע טמא; בתוכה - אינו טמא אלא תוכה. היתה גבוהה
34 טפח מעל הארץ וטמאה תחתיה - תחתיה בלבד טמא;
35 בתוכה - תוכה בלבד טמא; על גבה - כנגדו עד לרקיע
36 טמא. שכבר בארנו, שכלי עץ הבא במדה - באהל הוא
37 חשוב, לא ככלים, ולפיכך חוצץ.
38 ה. פגרת שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה לאויר,
39 וטמאה תחתיה או בתוכה או על גבה - טמאה בוקעת
40 ועולה, בוקעת ויורדת. אבל אם היתה גבוהה מן הארץ
41 טפח או מכסה או כפויה על פיה, וטמאה תחתיה או בתוכה
42 או על גבה - הכל טמא, כל שבתוכה וכל שתחתיה וכל
43 שעל גבה, אם היתה הטמאה למטה; שהכלי המאחיל מביא
44 את הטמאה ואינו חוצץ, כמו שבארנו. לפיכך, אם היתה

דומה? לעליה שעל גבי הבית וטמאה בעליה, שהבית טהור. 28
וכן אם חלק הבית במחיצה מפלפי ארצו, והיתה הטמאה 29
בין המחיצה והארץ - כלים שבבית למעלה מן המחיצה 30
טמאין; שאין האהלים מונעין הטמאה, כמו שבארנו. היתה 31
הטמאה למעלה מן המחיצה - כלים שבין המחיצה והארץ 32
טהורין; שהאהל מציל. ואם אין בין המחיצה והארץ גבה 33
טפח - הרי הן כטמונים בקרקע הבית וטמאים. 34
ז. כיב שהוא קמור תחת הבית, ויש בו פותח טפח ויש 35
בפתחו שהוא חוץ לבית פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו 36
- הבית טהור; היתה טמאה בבית - מה שבתוכו טהור. 37
היה בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח, והיתה טמאה 38
בתוכו - הבית טמא; טמאה בבית - מה שבתוכו טהור, 39
שאין דרכה של טמאה להכנס. אין בו פותח טפח ואין 40
ביציאתו פותח טפח: טמאה בתוכו - הבית טמא כאלו היא 41
בתוך הבית; טמאה בבית - מה שבתוכו טמא, מפני שהן 42
ככלים הטמונים בקרקע, וקרקע הבית כמוהו עד התהום. 43
ח. שתי חביות וכחצי זית בכל אחת ומקפות צמיד פתיל 44
ומנחות בתוך הבית - הן טהורות, שאין חצי שעור מטמא; 45
והבית טמא, שהרי יש בבית כזית, ואין צמיד פתיל 46
לטמאה. ואין מטמאות מחמת הבית, שהרי הן מקפות 47
צמיד פתיל. נפתחה אחת מהן - היא והבית טמאין, 48
וחברתה טהורה. וכן שני חדרים שהן פתוחים זה לזה 49
ולבית, וכחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון - 50
החיצון טמא, והפנימי והאמצעי טהורין. כחצי זית בפנימי 51
וכחצי זית באמצעי - הפנימי טהור, והאמצעי והחיצון 52
טמאים; שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכנס. 53

כשימותו? בכלב - שלשה ימים מעת לעת, ובשאר חיה 1
ובהמה ועופות ודגים - יום אחד מעת לעת. במה דברים 2
אמורים? כשנשאר בשר המת בתוך מעיהן; אבל זאב 3
שבלע תינוק והקיא דרך בית הרעי - הבשר טהור, 4
והעצמות בטמאתן. 5
ה. אין הבלועין נצלין אלא בכטן נפש החיה, כמו שבארנו; 6
אבל הבלועין בגוף הכלים והאבנים - אינן נצלין. כיצד? 7
כוש שנקלעה בו הצנור של מתכת, ומלמד שנקלע בו 8
הדרכון, וילבנה שהיתה טבעת מבלעת בתוכה, ונכנסו לאהל 9
המת - נטמאו, אף על פי שאין נראין והרי הן מחפין; שאין 10
הבלועין בכלים מצילין אלא בצמיד פתיל. וכן מחט או 11
טבעת שהיו מבלעין בטפלת התנור, ונטמא התנור באהל 12
המת או שנפל שרץ לאורו - נטמאו הכלים שבתוך 13
הטפלה. ואם היה התנור מקף צמיד פתיל - הואיל והתנור 14
טהור, אף הכלים המבלעין בטיט שעל גביו טהורים. וכן 15
חבית המקפת צמיד פתיל והיתה מחט או טבעת במגופת 16
החבית מצדה - הרי אלו טמאין ואין מצילין באהל המת. 17
היו במגופת החבית כנגד פיה: אם היו נראין לתוך החבית 18
ואינן יוצאין לאוירה - טהורין, ואם יצאו לאוירה - טמאין; 19
שאין כלי חרש המקף צמיד פתיל מציל על הכלים שבתוכו, 20
כמו שיתבאר. ואם יש תחתיהן כקלפת השום, אף על פי 21
שהן שוקעין לתוך אוירה - הרי אלו טהורין. 22
ו. כל הבלועין בקרקעיתו של בית - הרי הן טמאין ואין 23
נצלין; שקרקע האהל כמוהו עד התהום. מה שאין כן 24
בכתליו, כמו שיתבאר. כיצד? הטמאה בבית וכלים טמונים 25
בקרקעיתו, אפלו תחת מאה אמה - טמאים. אם יש במקומן 26
טפח על טפח - טהורין, שהרי הן תחת אהל אחד. למה זה 27

54

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – י"א י"ז תשרי ה'תשע"ב

55

יום ראשון י"א תשרי ה'תשע"ב

56

הלכות שכירות

57

פרק אחד עשר

58

א. מצות עשה לתן שכר השכיר בזמנו, שנאמר: ביוםו תתן 59
שכרו וגו'. ואם אחרו לאחר זמנו - עובר בלא תעשה, 60
שנאמר: ולא תבוא עליו השמש. ואין לוקין עליו, שהרי 61
הוא חייב לשלם. אחד שכר האדם ואחד שכר בהמה ואחד 62
שכר הכלים - חייב לתן בזמנו, ואם אחר לאחר זמן - עובר 63
בלא תעשה. וגר תושב - יש בו משום ביוםו תתן שכרו, 64
ואם אחרו - אינו עובר בלא תעשה. 65
ב. כל הכובש שכר שכיר - כאלו נטל נפשו ממנו; שנאמר: 66
ואליו הוא נשא את נפשו. ועובר בארבע אזהרות ועשה: 67

עובר משום כל תעשוק, ומשום כל תגזל, ומשום לא תלין 68
פעלת שכיר, ומשום לא תבוא עליו השמש, ומשום ביוםו 69
תתן שכרו. אי זהו זמנו? שכיר יום - גובה כל הלילה, 70
ועליו נאמר: לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר; ושכיר 71
לילה - גובה כל היום, ועליו נאמר: ביוםו תתן שכרו. 72
ושכיר שעות של יום - גובה כל היום; ושכיר שעות של 73
לילה - גובה כל הלילה. שכיר שבת, שכיר חדר, שכיר 74
שנה, שכיר שבוע: יצא ביום - גובה כל היום; יצא בלילה 75
- גובה כל (אותו) הלילה. 76
ג. נתן טליתו לאמן, וגמרה, והודיעו, אפלו אחרו עשרה 77
ימים - כל זמן שהכלי ביד האמן אינו עובר. נתנה בחצי 78
היום - כיון ששקעה עליו חמה עובר משום כל תלין; 79
שהקבלנות בשכירות היא, וחייב לתן לו בזמנו. 80
ד. האומר לשלוחו: צא ושכר לי פועלים, אמר להם: 81

שבויעת התורה אם הודה במקצת, כדין כל הטענות, שאין
זה כדין השכיר.

ט. שכיר הבא להשבע - אין מחמירין עליו, ואין מגלגלין
עליו כלל, אלא נשבע שלא נטל ונטל. ולכל הנשבעין אין
מקילין, חוץ מן השכיר שמקילין עליו, ופותרין לו תחלה
ואומרים לו: אל תצער עצמך, השבע נטל. אפלו היה שכיר
פרוטה אחת, ובעל הבית אומר נתתה - לא נטל אלא
בשבועה. וכן כל הנשבע ונטל, אפלו לא יטען אלא פרוטה
אחת - לא נטל אותה אלא בשבועה כעין של תורה.

יום שני י"ב תשרי ה'תשע"ב

פרק שנים עשר

א. הפועלים שהן עושין בדבר שגדולו מן הארץ ועדין לא
נגמרה מלאכתו, בין בתלוש בין במחבר, ויהיו מעשיהן
גמירת המלאכה - הרי על בעל הבית מצוה שניית אותן
לאכל ממה שהן עושין בו. שנאמר: כי תבא בכרם רפף
וגו', וכתוב: כי תבא בקמת רפף. מפי השמועה למדו,
שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר. וכי אלו לא שכרו, מי
התיר לו שיכבד בכרם רעהו או בקמה שלו שלא מדעתו?
אלא כף הוא אומר: כי תבא לרשות בעלים לעבודה -
תאכל.

ב. מה בין העושה בתלוש לעושה במחבר? שהעושה
בתלוש - אוכל בדבר עד שלא נגמרה מלאכתו, ומשתגמר
מלאכתו - אסור לו לאכל; והעושה במחבר, כגון בוצר
וקוצר - אינו אוכל אלא כשיגמר עבודתו. כגון שיבצר ויתן
בסל עד שימלאנו, וינפץ הסל למקום אחר, ויחזור ויבצר
וימלאנו, ואינו אוכל אלא עד אחר שימלא הסל. אבל מפני
השב אבדה לבעלים, אמרו חכמים: שיהיו הפועלין אוכלין
בהליכתן מאומן לאומן, ובחזירתן מן הגת, כדי שלא יבטלו
ממלאכתן וישבו לאכל, אלא אוכלין בתוך המלאכה כשהן
מהלכין ואינן מבטלין.

ג. המבטל ממלאכתו ואכל, או שאכל שלא בשעת גמר
מלאכה - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: וחרמש לא
תניף וגו'. מפי השמועה למדו, שכל זמן שהוא עוסק
בקצירה - לא יניף חרמש לאכילתו. וכן כל פיוצא בזה. וכן
פועל שהולך בידו ממה שעשה, או שלקח יתר על אכילתו
ונותן לאחרים - עובר בלא תעשה, שנאמר: ואל פליך לא
תתן. ואין לוקין על שני לאוין אלו, שאם אכל או הולך -
חייב לשלם.

ד. החולב והמחבץ והמגבן - אינו אוכל, מפני שאינן
גדולי קרקע. המנפש בבצלים ובשומין, אף על פי שתולשין
קטנים מבין הגדולים, וכל פיוצא בזה - אינו אוכל, מפני
שאין מעשיהם גמר מלאכה. ואין צריך לומר שומרי גנות
ופרדסים וכל דבר המחבר, כמקשאות והמדלעות, שאין
אוכלין כלל.

שכרם על בעל הבית - שניהם אינן עוברין משום כל
תלין, זה לפי שלא שכרו, וזה לפי שאין פעלתו אצלו; ואם
לא אמר להם: שכרם על בעל הבית - השליח עובר. אין
השוכר עובר אלא בזמן שתבעו השכיר ולא נתן לו; אבל
אם לא תבעו, או שתבעו ולא היה לו מה יתן לו, או
שהמחהו אצל אחר וקבל - הרי זה פטור.

ה. המשהה שכר שכיר עד אחר זמנו, אף על פי ששכר
עבר בעשה ולא תעשה - הרי זה חייב לתן מיד. וכל עת
שישהה - עובר על לאו של דבריהם, שנאמר: אל תאמר
לרפך לך ושוב.

ו. כל שכיר ששכרו בעדים, ותבעו בזמנו, ואמר בעל
הבית: נתתי לך שכרך, והשכיר אומר: לא נטלתי כלום -
תקנו חכמים, שישבע השכיר בנקיטת חפץ ונטל, כדין כל
נשבע ונטל; מפני שבעל הבית טרוד בפועליו, וזה השכיר
נושא נפשו לזה. אפלו היה השכיר קטן - השכיר נשבע
ונטל. שכרו שלא בעדים - מתוך שיכול לומר: לא היו
דברים מעולם ולא שכרתיך, נאמן לומר: שכרתיך ונתתי
לך שכרך; וישבע בעל הבית הסת שנתן, או שבויעת התורה
אם הודה במקצת, כשאר הטענות. היה לו עד אחד ששכרו
- אינו מועיל לו כלום. וכן אם תבעו אחר זמנו, אף על פי
ששכרו בעדים - המוציא מחברו עליו הראיה; ואם לא
הביא ראיה - ישבע בעל הבית הסת. הביא ראיה שתבעו
כל זמנו - הרי זה נשבע ונטל כל אותו היום של תביעה.
פיצד? היה עושה עמו ביום שני עד הערב - זמנו כל ליל
שלישי, וביום השלישי אינו נשבע ונטל; ואם הביא עדים
שהיה תובעו כל ליל שלישי - הרי זה נשבע ונטל כל יום
שלישי, אבל מליל רביעי והלאה - המוציא מחברו עליו
הראיה. וכן אם הביא עדים שהיה תובעו והולך עד יום
חמישי - הרי זה נשבע ונטל כל יום חמישי.

ז. בעל הבית אומר: שנים קצצתי לך, והשכיר אומר:
שלש קצצת לי - לא תקנו חכמים שישבע השכיר פאן,
אלא המוציא מחברו עליו הראיה. ואם לא הביא ראיה, אף
על פי שכבר נתן לו שנים, או שאמר לו הילך - הרי בעל
הבית נשבע בנקיטת חפץ. ודבר זה תקנת חכמים הוא, כדי
שלא ילך השכיר בפחי נפש. במה דברים אמורים?
בששכרו בעדים ולא ידעו כמה פסק לו, ותבעו בזמנו; אבל
אם שכרו שלא בעדים, או שתבעו אחר זמנו - ישבע בעל
הבית הסת שלא קצץ לו אלא מה שכבר נתן לו, או שלא
נשאר לו אצלו אלא זה שאמר לו הילך, כדין כל הטענות.
ח. הנותן טליתו לאמן, אמן אומר: שנים קצצת לי, והלה
אומר: לא קצצתי אלא אחת, כל זמן שהטלית ביד האמן,
אם יכול לטען שהיא לקוחה בידו - הרי האמן נשבע
בנקיטת חפץ ונטל; וכיול לטען שהיא בשכרו עד כדי
דמיה. ואם יצאת טלית מתחת ידו, או שאין לו בה חזקה
ואינו יכול לטען שהיא לקוחה בידו - המוציא מחברו עליו
הראיה; ואם לא הביא ראיה - ישבע בעל הטלית הסת, או

ה. הבודל בתמרים ובגרוגרות - אינו אוכל, מפני שנגמרה
מלאכתו למעשר. העושה בחטים וכיוצא בהן אחר שעשו,
כגון ששכרן לבר צורות או לנפח אותן או לטחן - הרי
אלו אוכלין, שעדין לא נגמרה מלאכתן לחלה. אבל הלש
והמקטף והאופה - אינו אוכל, מפני שנגמרה מלאכתן
לחלה, ואין הפועל אוכל אלא מדבר שעדין לא נגמרה
מלאכתו לחלה ולמעשר. נתפרסו עגוליו ונתפתחו חביותיו
[ונתכתו דלועיו], ושכרן לעשות בהן - הרי אלו לא יאכלו,
שהרי נגמרה מלאכתן ונקבעו למעשר והרי הן טבל. ואם
לא הודיען - מעשר ומאכילן. אין הפועלים אוכלין בשל
הקדש, שנאמר: בכרם רעף.
ז. שכר פועלין לעשות בנטע רבעי שלו - הרי אלו לא
יאכלו. ואם לא הודיעם - פודה ומאכילן.
ח. הקוצר והדש והזורה והבורר והמוסס והבוצר והדורף
וכל כיוצא במלאכות אלו - הרי הם אוכלין מן התורה.
ט. שומרי גתות וערמות וכל דבר התלוש מן הקרקע
שעדין לא נגמרה מלאכתו למעשר - אוכלין מהלכות
מדינה; שהשומר אינו פועל מעשה. אבל אם עשה
באיבריו, בין בידיו בין ברגליו, אפלו בכתפיו - הרי זה
אוכל מן התורה.
י. היה עושה בתאנים - לא יאכל בענבים, בענבים - לא
יאכל בתאנים; שנאמר: בכרם ואכלת ענבים. והעושה בגפן
זו - אינו אוכל בגפן אחרת. ולא יאכל ענבים ודבר אחר.
ולא יאכל בפת ולא במלח. ואם קצץ עם בעל הבית על
שעור מה שיאכל - אוכל אותו בין במלח בין בפת בין בכל
דבר שירצה. אסור לפועל למזן בענבים; שנאמר: ואכלת
ענבים. ולא יהי בניו או אשתו מהבהבין לו השבילין באור;
שנאמר: ואכלת ענבים בנפשך - ענבים כמות שהן. וכן כל
כיוצא בזה.
יא. אסור לפועל לאכל ממה שהוא אוכל אכילה גסה;
שנאמר: בנפשך שבָּעָד. ומתיר לו למנע את עצמו עד מקום
היפות ואוכל. ויש לו לאכל קשות אפלו בדינור, וכותכת
אפלו בדינור, אף על פי ששכרו במעה כסף; שנאמר:
בנפשך שבָּעָד. אבל מלמדן את האדם שלא יהיה רעבתן,
ויהיה סותם את הפתח בפניו. היה משמר ארבע או חמש
ערמות - לא ימלא כרסו מאחת מהן, אלא אוכל מכל אחת
ואחת לפי חשבון.
יב. הפועלים שלא הלכו שתי וערב בגת - אוכלין ענבים
ואין שותין יין, שעדין אינן עושין אלא בענבים בלבד.
ומשדירכו בגת ויהלכו בה שתי וערב - יש להן לאכל מן
הענבים ולשתות מן התירוש, שהרי הן עושין בענבים
וביין.
יג. פועל שאמר: תנו לאשתי ובני מה שאני אוכל, או
שאמר: הריני נותן מעט מזה שנטלתי לאכל לאשתי ובני
- אין שומעין לו; שלא זכתה תורה אלא לפועל עצמו.
אפלו נזיר שהיה עושה בענבים, ואמר: תנו לאשתי ובני -
אין שומעין לו.

יום שלישי י"ג תשרי ה'תשע"ב

פרק שלשה עשר

יד. פועל שהיה עושה הוא ואשתו ובניו ועבדיו, והתנה
עם בעל הבית שלא יאכלו ממה שהן עושין, לא הוא ולא
הם - הרי אלו אינן אוכלין. במה דברים אמורים? בגדולים,
מפני שיש בהם דעת והרי מחלו; אבל קטנים - אינו יכול
לפסק עליהם שלא יאכלו; שאינן אוכלין משל אביהן או
משל אדוניהם, אלא משל שמם.
א. הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי קרקע, בין
במחבר בין בתלוש. ואוכלת ממשהו שעל גבה עד שתהיה
פורקת. ובלבד שלא יטל בידו ויאכילה.
ב. כל המונע הבהמה מלאכל בשעת מלאכתה - לוקה;
שנאמר: לא תחסם שור בדישו. אחד שור ואחד כל מיני
בהמה ותיח, בין טמאין בין טהורין, ואחד הדישה ואחד
כל שאר המלאכות של גדולי קרקע, ולא נאמר שור בדישו
אלא בהמה. והחוסם את הפועל - פטור. אחד החוסם אותה
בשעת מלאכה ואחד החוסם אותה מקדם ועשה בה
מלאכה והיא חסומה, אפלו חסמה בקול - לוקה. שכר
בהמה וחסמה ודש בה - לוקה, ומשלם לבָּעָלִים ארבעה
קבין לפרה ושלושה קבין לחמור; שמשעת משיכה נתחייב
במונוחיה, ואינו חייב מלקות עד שידישו בה חסומה.
ג. ישראל הדש בכרםו של עובד כוכבים - עובר משום
כל תחם. והעובד כוכבים הדש בכרםו של ישראל - אינו
עובר משום כל תחם. אמר לעובד כוכבים: חסם פרחי
ודוש בה; ישוב לה קוץ בפיה ודש בה, והרי אינה אוכלת;
הרביץ לה ארי מבחוץ, או שהרביץ בנה מבחוץ; הרי
שצמאה ואינו משקה אותה; פרס עור על גבי הדיש כדי
שלא תאכל - כל זה וכיוצא בו אסור, ואינו לוקה. היה
הדבר שהיא עושה בו רע לבני מעיה ומזיקה, או שהיתה
חולה ואם תאכל מזה מתרות - מתיר למנעה; שלא הקפידה
תורה אלא על הנאתה, והרי אינה נהנית.
ד. פרה של ישראל שהיה כהן דש בה בתרומה ובתרומת
מעשר של ודאי, וכן פרות הדשות במעשר שני, ופרות
המהלכות על התבואה לפי שירט להן הדרף - אינו עובר
עליהן משום כל תחם. אבל מפני מראית העין, אם היו
דשות בתרומה ומעשר שני - מביא מעט מאותו המין
ותולה להן בקרסולין שבפיהן.
ה. הדש במעשר שני של דמאי ובתרומת מעשר של דמאי
ובגדולי תרומה - עובר משום כל תחם.
ו. רשאי בעל הפרה להרעיב פרתו ולסגפה, כדי שתאכל
הרבה מן הדיש; ורשאי השוכר להאכילה פקיעי עמיר, כדי
שלא תאכל הרבה מן הדיש. כיוצא בו: רשאי בעל הבית
להשקות פועלים יין, כדי שלא יאכלו ענבים הרבה;
ורשאי פועלין לטבל פתן בציר, כדי שיאכלו ענבים הרבה.
אבל אין הפועל רשאי לעשות מלאכתו בלילה ולהשפיר

בנזקין: אומדין כמה היה שנה שלם, וכמה הוא שנה עתה, 45
ומחזיר לו הפלי או בהמה השבורה, ומשלם הפחת. וכן 46
אם מתה בהמה - מחזיר הנבלה, ומשלם הפחת. 47
ד. השואל בהמה - חייב במזונותיה משעה שמשכה עד 48
סוף ימי שאלתה. ואם פחש בשורה - חייב לשלם מה 49
שפחתה בדמיה. פחש בשורה מחמת המלאכה - פטור; 50
וישבע שבועת השומרים שמחמת מלאכה פחשה. 51
ה. השואל כלי מחברו או בהמה סתם - הרי המשאל 52
מחזירו בכל עת שירצה. שאלו לזמן קצוב - כיון שמשפך 53
וזה אין הפעלים יכולין להחזירו מתחת ידו עד סוף ימי 54
השאלה. ואפלו מת השואל - הרי היושין משתמשין 55
בשאלה עד סוף הזמן. ודין הוא: הלוקח קונה הגוף קנן 56
עולם בדמים שנתן, ומקבל מתנה קנה הגוף קנן עולם ולא 57
נתן כלום; והשוכר קנה הגוף לפרותיו עד זמן קצוב בדמים 58
שנתן, והשואל קנה הגוף לפרותיו עד זמן קצוב ולא נתן 59
כלום; כשם שהנותן במוכר שאינו יכול לחזור בו לעולם, 60
כך המשאל כמשכיר שאינו יכול לחזור בתוך הזמן. הניח 61
להם אביהם פרה שאולה ומתה - אין חייבין באגסיה. חשבו 62
שהיא של אביהם, טבחה ואכלוה - משלמין דמי פשר 63
בזול. ואם הניח להם אביהם נכסים, ומתה או שטבחה - 64
משלמין את דמיה מנכסיו. 65
ו. השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית - אין 66
המשאל יכול להחזירו מתחת ידו עד שיעשה בו אותה 67
מלאכה. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פלוני 68
- אינו יכול להחזירה מיד השואל עד שילך בה לשם ויחזור. 69
ז. האומר לחברו: השאילני קרדס לעדר בו הפרדס הזה - 70
עודר בו אותו הפרדס בלבד, ואינו רשאי לעדר בו פרדס 71
אחר. אמר לו פרדס סתם - עודר בו פרדס אחר אי זה 72
שירצה. שאלו לעדר בו פרדסים הרבה שלו - עודר בו כל 73
הפרדסים שלו. ואפלו נשחת כל הפרזל בעדירה - מחזיר 74
לו הנצב של עץ. וכן כל פיוצא כזה. 75
ח. השואל כלי מחברו להשתמש בו, ואמר לו: השאילני 76
דבר פלוני בטובתך. כלומר: אין אתה משאל לי דבר זה 77
בדרך כל המשאילין, אלא כפי טובת לבך ונדבותך, שאינך 78
מקפיד על הזמן אם ארך. אם קנו מיד המשאל על זה - 79
הרי השואל משתמש בו לעולם, עד שיתבטל הכלי 80
מלעשות מלאכתו, ויחזיר שבריו או שגריו. ואין השואל 81
רשאי לחזור ולתקן הכלי או לעשותו פעם אחרת. 82
ט. האומר לחברו: השאילני שקת זו של מים, ונהרסה - 83
אינו יכול לבנותה. אמר לו: השאילני שקת סתם, ונהרסה 84
- יש לו לבנותה. אמר לו: השאילני מקום שקת, אם קנו 85
מיד המשאל - הרי השואל בונה והולך בקרקע המשאל 86
עד שתבוא לידו שקת שאפשר להשקות ממנה בהמתו או 87
ארצו, כמו שהתנה עם המשאל. 88
י. השואל פנדק מחברו: ללינה - אין פחות מיום אחד; 89
לשכיתה - אין פחות משני ימים; לנשואים - אין פחות 90
משלשים יום. שאל חלוק מחברו לילך בו לבית האכל - 91

עצמו ביום, או לרוש בפרתו ערבית ולהשפירה שחרית. 1
ולא יהיה מרעב ומסגף עצמו ומאכיל מזונותיו לבניו, 2
מפני גזל מלאכתו של בעל הבית; שהרי תשש פחו ותחלש 3
דעתו, ולא יעשה מלאכה בלח. 4
ז. בדרך שמוזהר בעל הבית שלא יגזל שכר עני ולא 5
יעכנו, כך העני מזהר שלא יגזל מלאכת בעל הבית ויבטל 6
מעט בכאן ומעט בכאן, ומוציא כל היום במרמה, אלא חייב 7
לדקדק על עצמו בזמן, שהרי הקפידו על ברכה וביעית 8
של ברכת המזון שלא יכרו אותה. וכן חייב לעבד בכל פחו. 9
שהרי יעקב הצדיק אמר: כי בכל פחי עבדתי את אביכן. 10
לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה, שנאמר: ויפרץ 11
האיש מאד מאד. 12
סליקו להו הלכות שכירות 13

יום רביעי י"ד תשרי ה'תשע"ב

הלכות שאלה ופקדון

יש בכללן שתי מצות עשה. ראשונה - דין השואלים. 16
שניה - דין שומר חנם. 17
ובאור מצות אלו בפרקים אלו: 18
פרק ראשון 19
א. השואל בלים או בהמה וכיוצא בהן משאר מטלטלין 20
מחברו, ואבד או נגנב, אפלו נאנס אנס גדול, כגון שנשברה 21
הבהמה או נשבת או מתה - חייב לשלם הכל; שנאמר: 22
וכי ישאל איש מעם רעהו וגו' ונשפר או מת, בעליו אין 23
עמו שלם ושלם. כמה דברים אמורים? כשנאנס שלא 24
בשעת מלאכה; אבל אם שאל בהמה מחברו לחרש בה, 25
ומתה כשהיא חורשת - הרי זה פטור. אבל אם מתה קדם 26
שיחרש בה או אחר שחרש בה, או שרכב עליה או דש בה 27
ומתה כשהיא דשה או בשעת רכיבה - הרי זה חייב לשלם. 28
וכן כל פיוצא כזה. וכן השואל בהמה מחברו לילך בה 29
למקום פלוני, ומתה תחתיו באותה הדרך; או ששאל דלי 30
למלאכתו בו, ונקרע בבור בשעת מלוו; או ששאל קרדס 31
לפצל בו עצים, ונשבר בעת שפצל בו מחמת הקצוע; וכל 32
פיוצא כזה - הרי זה פטור. שלא שאל אלא לעשות בו 33
מלאכה זו, והרי לא שנה. 34
ב. השואל בהמה מחברו ומתה, וטען השואל שבשעת 35
מלאכה מתה, אם היה המקום ששאלה לילך בו מקום שבני 36
אדם מצויין שם - יביא ראיה שמתה או נאנסה בשעת 37
מלאכה, ושלא שנה בה, ויפטור; ואם לא הביא ראיה - 38
משלם. שאלה ממנו למלאכתו בה עפר שבחרבתו, שאין 39
העדים מצויין שם, או ששאל ממנו דלי למלאכתו בו הבור 40
בתוך ביתו, ונקרע בבור; אם הביא ראיה - יפטור אף 41
משבועה; ואם לאו - ישבע השואל שבועת השומרים 42
שמתה בשעת מלאכה ויפטור. וכן כל פיוצא כזה. 43
ג. השואל כלי מחברו ונשפר - שמין לו בדרך ששמין 44

1 כְּדִי שְׂלִיף וְיִחְזֹר; שְׁאֵלוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה - כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם;
2 שְׁאֵלוֹ לַעֲשׂוֹת הַמִּשְׁתָּה שְׁלוֹ - אֵין פָּחוֹת מִשְׁבָּעָה יָמִים.

יום חמישי ט"ו תשרי ה'תשע"ב

פֶּרֶק שְׁנִי

5 א. הַשּׁוֹאֵל בִּבְעָלִים, אֶפְלוּ נִגְנַב אוֹ אֶבֶד בִּפְשִׁיעָה - פָּטוּר;
6 שְׁנֹאֲמַר: אִם בְּעָלִיו עָמָּו לֹא יִשְׁלַם. וּבִלְבָד שֶׁשָּׁאֵל הַבְּעָלִים
7 תַּחֲלָה עִם הַחֶפֶץ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְאֶחָד הַשּׁוֹאֵל אֶת הַבְּעָלִים
8 אוֹ שֶׁשָּׂכְרָן, וְאֶחָד הַשּׁוֹאֵל אֶת הַבְּעָלִים לְאוֹתָהּ הַמְּלָאכָה אוֹ
9 שֶׁשָּׂאֵלָן וְשֶׁכְּרָן לְמִלָּאכָה אַחֲרָה אוֹ לְשׁוּם דָּבָר בְּעוֹלָם. אֶפְלוּ
10 אָמַר לְחֻבְרוֹ: הִשְׁקֵנִי מַיִם, וְשָׂאֵל מִמֶּנּוּ בְּהִמָּתוֹ, וְהִשְׁקָהוּ
11 וְנָתַן לוֹ אֶת הַבְּהֵמָה - הֲרִי זֶה שְׁאֵלָה בִּבְעָלִים, וּפָטוּר. מִשֵּׁן
12 אֶת הַבְּהֵמָה בְּתַחֲלָה וְאַחֲרַיִךְ הִשְׁקָהוּ - אֵינָה שְׁאֵלָה
13 בִּבְעָלִים. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

14 ב. הַשְּׂאִיל בְּהִמָּתוֹ אוֹ הַשְּׂכִירָה לְמִשְׁוִי, וְיִצָּא עִמָּה לְסַעֲדָה
15 עִם הַשּׁוֹאֵל אוֹ הַשּׁוֹכֵר וְלִטְעוֹן עִמּוֹ בְּמִשְׁאֹ - הֲרִי זֶה שְׁמִירָה
16 בִּבְעָלִים. וְאִם יִצָּא לְבַקֵּר הַמִּשְׁאִי בִלְבָד וְלִרְאוֹת שְׁלֹא
17 יִטְעֲנוּ עָלֶיהָ יֵתֵר מִן הָרְאוּי - אֵינָה שְׁמִירָה בִּבְעָלִים.

18 ג. מִלְמַד תִּינוּקוֹת, וְהַנוֹטֵעַ לְבָנֵי הַמְּדִינָה, וְהַמְּקִיץ לָהֶם אֶת
19 הַדָּם, וְהַסּוֹפֵר שְׁלֵהָ, כָּל אֶחָד מֵאלוֹ וְכִיּוּצָא בִּהְיוֹת, בַּיּוֹם
20 שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בּוֹ לַעֲסֹק בְּמִלָּאכָתָן, אִם הַשְּׂאִיל אוֹ הַשְּׂכִיר
21 לְאֶחָד מֵאלוֹ שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִלָּאכָתָן - הֲרִי זֶה שְׁמִירָה
22 בִּבְעָלִים, וְאֶפְלוּ פֶשַׁע בֶּה הַשּׁוֹמֵר - פָּטוּר. אֲכָל הוּא שֶׁשָּׂאֵל
23 אוֹ שֶׁשָּׂכַר מִהֵן - חֵיב, שְׂאִינָן שְׂאוּלִין לוֹ.

24 ד. הָרֵב שֶׁהוּא מְקַרֵּיָא בְּרִצּוֹנוֹ לְתַלְמִידִים כָּכָל עֵת שִׁירְצָה
25 וְאִיזוֹ מִסְכָּתָא שִׁירְצָה, וְהֵם הָיוּ קְבוּעִים לְבֹא תָמִיד, וְנִשְׁמָט
26 לָהֶן מִמִּסְכָּתָא לְמִסְכָּתָא - הֲרִי הֵן שְׂאוּלִין אֶצְלוֹ, וְאֵין הוּא
27 שְׂאוֹל לָהֶם. וְכִיּוֹם הַפֶּרֶק, שֶׁהִכָּל בָּאֵין לְשִׁמְעַ עֲנָן אוֹתוֹ
28 מוֹעֵד - הֲרִי הוּא שְׂאוֹל לָהֶם, וְהֵם אֵינָן שְׂאוּלִין לוֹ.

29 ה. הָאוֹמֵר לְשְׁלֹחַ: יָצֵא וְהַשְּׂאֵל עִם פָּרְתִי - אֵינָה שְׁאֵלָה
30 בִּבְעָלִים; שְׁנֹאֲמַר: אִם בְּעָלִיו עָמָּו לֹא יִשְׁלַם - הַבְּעָלִים
31 עֲצָמָן, לֹא שְׁלִיחַ. אָמַר לְעֶבְדוֹ הַכְּנַעֲנִי: יָצֵא וְהַשְּׂאֵל עִם פָּרְתִי
32 - הֲרִי זֶה שְׁאֵלָה בִּבְעָלִים; שִׁיד הָעֶבֶד כִּיד רַבּוֹ. נִשְׂאֵל הָעֶבֶד
33 עִמָּה שְׁלֹא מִדַּעַת רַבּוֹ - אֵינָה שְׁאֵלָה בִּבְעָלִים.

34 ו. הַשּׁוֹאֵל מִן הָאִשָּׁה, וְנִשְׂאֵל לוֹ בְּעֵלָה - אֵינָה שְׁאֵלָה
35 בִּבְעָלִים; שֶׁקָּנָן פְּרוֹת - אֵינוֹ קָנָנָן הַגּוֹף, וְאֵין לְבַעַל אֶלָּא
36 פְּרוֹת.

37 ז. הַשּׁוֹאֵל מֵאִשְׁתּוֹ, אוֹ שֶׁתִּפֵּן שֶׁשָּׂאֵלוֹ זֶה מִזֶּה - הֲרִי זֶה
38 שְׁאֵלָה בִּבְעָלִים. וְאִם אָמַר הַשֵּׁתֵּף לְחֻבְרוֹ: הַשְּׂאִלְנִי הַיּוֹם
39 וְאֶשְׂאִילָךְ לְמַחֲר - אֵינָה שְׁאֵלָה בִּבְעָלִים.

40 ח. שָׂאֵל מִן הַשֵּׁתֵּפִין וְנִשְׂאֵל לוֹ אֶחָד מֵהֶן, וְכֵן הַשֵּׁתֵּפִין
41 שֶׁשָּׂאֵלוֹ וְנִשְׂאֵל לְאֶחָד מֵהֶן - הֲרִי זֶה סֶפֶק אִם הִיא שְׁאֵלָה
42 בִּבְעָלִים אִם אֵינָה. לְפִיכָךְ: אִם מֵתָה - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם, וְאִם
43 תִּפְסוּ הַבְּעָלִים - אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדָם; פֶּשַׁע בֶּה - הֲרִי זֶה
44 מְשַׁלֵּם.

ט. הַשּׁוֹאֵל אֶת הַבְּהֵמָה בִּבְעָלִים לְרִבְעָה, אוֹ לְהִרְאוֹת בֶּה,
אוֹ לַעֲשׂוֹת בֶּה פָּחוֹת מִשְׁוֶה פְּרוּטָה, אוֹ שֶׁשָּׂאֵל שְׁתֵּי פְּרוֹת
לַעֲשׂוֹת בִּהְיוֹת שְׁוֶה פְּרוּטָה - הֲרִי כָּל אֶלוֹ סֶפֶק שְׁאֵלָה
בִּבְעָלִים.

י. שְׁאֵלָה בִּבְעָלִים וְשִׁכְרָה שְׁלֹא בִּבְעָלִים - פָּטוּר;
שֶׁהִשְׁכִּירוֹת תְּלוּי בְּשִׁאֲלָה. אֲכָל אִם שִׁכְרָה בִּבְעָלִים, וְחֹזֵר
וְשִׁאֲלָה שְׁלֹא בִּבְעָלִים; אוֹ שֶׁשָּׂאֵלָה בִּבְעָלִים, וְחֹזֵר וְשִׁכְרָה
שְׁלֹא בִּבְעָלִים, וְחֹזֵר וְשִׁאֲלָה שְׁלֹא בִּבְעָלִים; אוֹ שֶׁשִּׁכְרָה
בִּבְעָלִים, וְחֹזֵר וְשִׁאֲלָה שְׁלֹא בִּבְעָלִים, וְחֹזֵר וְשִׁכְרָה שְׁלֹא
בִּבְעָלִים - כָּל אֶלוֹ סֶפֶק שְׁמִירָה בִּבְעָלִים הוּא.

יא. אִשָּׁה שֶׁשָּׂאֵלָה וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ נִשְׂאֵת - הֲרִי הַבַּעַל כְּלוֹקָח
מִמֶּנָּה, וְאֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵר שָׂכָר וְלֹא שׁוֹאֵל. לְפִיכָךְ, אִם הִיתָה
דָּבָר הַשְּׂאֵלָה בְּהִמָּה, וְנִמְתָּה - הַבַּעַל פָּטוּר, אֲףֵּי עַל פִּי שֶׁהוּא
מִשְׁתַּמֵּשׁ בֶּה כָּל יְמֵי שְׁאֲלָתָהּ, אֶפְלוּ פֶשַׁע, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
כְּלוֹקָח; וְהָאִשָּׁה חִיבָת לְשַׁלֵּם כְּשִׁיחֶיהָ לָהּ מִמּוֹן. וְאִם
הוֹדִיעָה אֶת בְּעָלָה שֶׁהִיא שְׂאוּלָה - הֲרִי זֶה נִכְנָס תַּחֲתֶיהָ.
כָּל שֶׁאֲמָרְנוּ שֶׁהִיא שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים, כָּךְ אִם הִיא שׁוֹכֵר אוֹ
נוֹשֵׂא שָׂכָר - הֲרִי הִיא שְׂכִירוֹת בִּבְעָלִים וּפָטוּר; וְכָל שְׂאִינָה
שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים, כָּךְ אֵינָה שְׂכִירוֹת בִּבְעָלִים; וְכָל שֶׁהוּא סֶפֶק
בְּשִׁאֲלָה, כָּךְ הוּא סֶפֶק בְּשִׁכְרוֹת.

יום שישי ט"ז תשרי ה'תשע"ב

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה מִחֻבְרוֹ, וְשִׁלְחָה לוֹ הַמִּשְׂאִיל כִּיד בְּנוֹ
אוֹ כִּיד שְׁלֹחַתוֹ אוֹ כִּיד עֶבְדוֹ, אֶפְלוּ שְׁלַחָה לוֹ כִּיד בְּנוֹ אוֹ
כִּיד עֶבְדוֹ אוֹ כִּיד שְׁלֹחַתוֹ שֶׁל שׁוֹאֵל, וּמֵתָה קֹדֶם שֶׁתִּכְנַס
לְרִשּׁוֹת הַשּׁוֹאֵל - הֲרִי זֶה פָּטוּר. וְאִם אָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל:
שְׁלַחָה לִי כִיד בְּנִי, כִּיד עֶבְדִּי, כִּיד שְׁלֹחַתִּי, אוֹ כִּיד עֶבְדְּךָ
הָעֶבְרִי אוֹ כִּיד שְׁלֹחְךָ, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַמִּשְׂאִיל: הֲרִינִי
מִשְׁלַחָה כִּיד בְּנִי, כִּיד עֶבְדְּךָ, כִּיד שְׁלֹחְךָ, כִּיד בְּנִי, כִּיד
עֶבְדִּי הָעֶבְרִי, כִּיד שְׁלֹחַתִּי, וְאָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: שְׁלַח, וְשִׁלְחָה,
וּמֵתָה בְּדֶרֶךְ - הֲרִי זֶה חֵיב. שְׁלַחָה לוֹ הַמִּשְׂאִיל כִּיד עֶבְדוֹ
הַכְּנַעֲנִי, אֲףֵּי עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל שְׁלַח, וּמֵתָה - פָּטוּר;
מִפְּנֵי שֶׁיֵּדוֹ כִּיד רַבּוֹ, וְעֵדִין לֹא יִצָּאת מִרְשׁוֹת הַמִּשְׂאִיל.

ב. אָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: הַפִּישָׁה בְּמִקְלָה וְהִיא תְּבֹא מֵאֵלֶיהָ,
וְעִשָּׂה הַמִּשְׂאִיל כָּךְ - אֵין הַשּׁוֹאֵל חֵיב בֶּה עַד שֶׁתִּכְנַס
לְרִשּׁוֹתָהּ, אֲכָל מֵתָה בְּדֶרֶךְ - פָּטוּר. וְכֵן בְּשִׁעָה שֶׁמְחִזְרֶה
הַשּׁוֹאֵל לְבַעָלִים, אִם שְׁלַחָה כִּיד אַחֲרַיִךְ, וּמֵתָה קֹדֶם שֶׁתִּגְיַע
לְרִשּׁוֹת הַמִּשְׂאִיל - הֲרִי זֶה חֵיב, שֶׁעֵדִין הִיא בְּאַחֲרִיּוֹת
הַשּׁוֹאֵל, וְאִם שְׁלַחָה מִדַּעַת הַמִּשְׂאִיל עַל יְדֵי אַחֲרַיִךְ, וּמֵתָה -
פָּטוּר. שְׁלַחָה כִּיד עֶבְדוֹ הַכְּנַעֲנִי, אֲףֵּי עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ
הַמִּשְׂאִיל שְׁלַח, אִם מֵתָה בְּדֶרֶךְ - חֵיב; שִׁיד הָעֶבֶד כִּיד רַבּוֹ,
וְעֵדִין לֹא יִצָּאת מִיַּד הַשּׁוֹאֵל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?
בְּשִׁיחֻזְרָה בְּתוֹךְ יְמֵי שְׁאֲלָתָהּ; אֲכָל אִם הִחֲזִירָה אַחֲרַיִךְ יְמֵי
שְׁאֲלָתָהּ - הֲרִי זֶה פָּטוּר, אִם מֵתָה בְּדֶרֶךְ; שֶׁאַחֲרַיִךְ יְמֵי

מִשֵּׁם או אֲבָד, אֶפְלוּ נֶאֱנָס שֵׁם, כְּגוֹן שֶׁנִּפְלָה דְלָקָה וְשָׂרָף
כָּל הַבֵּית - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ וְחֵיב לְשֵׁלֵם. וְאִם עַל פִּי שְׁהִינִחַ
הַפְקָדוֹן עִם שְׁלוֹ: אִם רָאוּי לְשִׁמְיָהּ - פְּטוּר, וְאִם אֵין
הַמָּקוֹם רָאוּי לְשִׁמְיָהּ - חֵיב; בְּשָׁלוֹ הוּא רִשְׁאִי, וְאִינוּ רִשְׁאִי
בְּשָׁל אַחֲרִים.
ד. הַפְסָפִים וְהַדִּינְרִין - אֵין לָהֶם שְׁמִירָה אֶלָּא בַּקָּרָקַע, וְיִתֵּן
עֲלֵיהֶם טַפַּח עֶפֶר. או יִטְמְנֵם בַּכֶּתֶל בְּטַפַּח הַסְמוּף לְקוֹרָה;
אֲבָל לֹא בְּאֻמָּצָע הַכֶּתֶל, שָׂמָא יַחְפְּרוּ הַגִּבְבִּים שֵׁם וְיִגְבּוּ.
אֶפְלוּ נָעַל עֲלֵיהֶם כְּרָאוּי בַּתְּכָה, או הִחְבִּיֵּא אוֹתָם בְּמָקוֹם
שֶׁאֵין אָדָם מִכִּירוֹ וְלֹא מְרָגִישׁ בּוֹ - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ וְחֵיב
לְשֵׁלֵם. הוּרִי מִקְצַת הַמִּבְנִיִּים, שֶׁהוּא הָדִין לְכָל דְּבַר שֶׁמִּשְׁאֹ
קַל וְאֵין הַקָּרָקַע מֵאֲבֵדָתוֹ אוֹתוֹ בְּמַהֲרָה, כְּגוֹן לְשׁוֹנוֹת שֶׁל
כֶּסֶף, וְאֵין צָרִיף לִזְמַר לְשׁוֹנוֹת שֶׁל זָהָב וְאֲבָנִים טוֹבוֹת,
שֶׁאֵין לָהֶם שְׁמִירָה אֶלָּא בַּקָּרָקַע. וְלִזְהָר דַּעֲתִי נֹטָה.
ה. הַמִּפְקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ כֶּסֶפִּים עֶרֶב שֶׁבֶת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת -
אִינוּ חֵיב לְטַרְחַ וְלִקְבֹּר אוֹתוֹן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְאִם נִתְאַחַר
לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת כְּדִי לִקְבֹּר וְלֹא קִבְּרָן, וְנִגְנְבוּ אוֹ נֶאֱנָסוּ - חֵיב.
וְאִם תִּלְמִיד חֵכֶם הוּא - אִינוּ חֵיב עַד שִׁישְׁתָּהּ אַחֵר שֶׁיִּבְדִּיל
כְּדִי לִקְבֹּרָן.
ו. הַפְקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ כֶּסֶפִּים בְּדֶרֶךְ הַהוֹלִיכִם לְבֵיתוֹ, או
שֶׁשָּׁלַח עִמּוֹ מַעוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - צָרִיכִין שִׁיְהִיו צְרוּרִים
וּמְנַחִים בֵּידוֹ, או קְשׁוּרִים כְּרָאוּי עַל בִּטּוֹן מִכְּנָנִד פָּנָיו, עַד
שִׁיִּנְעֵה לְבֵיתוֹ וְיִקְבְּרֵם כְּרָאוּי. וְאִם לֹא קִשְׁרָן בְּדֶרֶךְ הַזֹּאת,
אֶפְלוּ נֶאֱנָסוּ - חֵיב לְשֵׁלֵם, שֶׁהָרִי תַחֲלָתוֹ בִּפְשִׁיעָה. מַעֲשֶׂה
בְּאַחַד, שֶׁהַפְקִיד מַעוֹת אֶצֶל חֲבֵרוֹ, וְהִנִּיחָם בְּמַחֲצִיזָה שֶׁל
קִנִּים, וְהָיוּ טְמוּנִים בְּעֵבִי הַמַּחֲצִיזָה, וְנִגְנְבוּ מִשָּׁם; וְאָמְרוּ
חֲכָמִים: אִם עַל פִּי שֶׁזֶה שְׁמִירָה מְעַלָּה לְעֵנִין גִּנְבָה - אֵינָה
שְׁמִירָה כְּרָאוּי לְעֵנִין הָאֵשׁ; וּמֵאַחַר שֶׁלֹּא טִמְנֵנוּ בַּקָּרָקַע אוֹ
בַּכֶּתֶל בְּנֵזֶן - פּוֹשֵׁעַ הוּא; וְכָל שֶׁתַּחֲלָתוֹ בִּפְשִׁיעָה וְסוּפוֹ
בְּאֵנָס - חֵיב. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא בְּזֶה.
ז. הַמִּפְקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ, בֵּין בָּלִים בֵּין מַעוֹת, וְאָמַר לוֹ: תֵּן
לִי פְקֻדוֹנִי, וְאָמַר לוֹ הַשּׁוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ אֵנָה הִנְחִיתִי פְקֻדוֹן
זֶה, או בָּאֵי זֶה מָקוֹם קִבְּרָתִי הַכֶּסֶפִּים, הִמָּתֵן לִי עַד שֶׁאֲבַקֵּשׁ
וְאִמְצָא וְאִחְזִיר לָךְ - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ, וְחֵיב לְשֵׁלֵם מִיָּד.
ח. כָּל הַמִּפְקִיד אֶצֶל בַּעַל הַבֵּית, בֵּין בָּלִים בֵּין מַעוֹת - עַל
דַּעַת אֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ הַגְּדוֹלִים הוּא מִפְקִיד. אֲבָל אִם
מִסְרָן לְבָנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ הַקְּטָנִים, או לְעַבְדָּיו, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין
קְטָנִים, או לְאַחַד מִקְרֻבָּיו שֶׁאֵין שְׂרוּיִין עִמּוֹ בַּבֵּית וְאֵין
סוּמְכִין עַל שְׁלָחָנוֹ, וְאֵין צָרִיף לִזְמַר אִם מִסְרָן לְאַחֵר - הָרִי
זֶה פּוֹשֵׁעַ, וְחֵיב לְשֵׁלֵם; אֶלָּא אִם בֵּין הַבֵּית הַשּׁוֹמֵר הַשְּׂנִי
רֵאִיָּה שֶׁלֹּא פָשַׁע, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. מַעֲשֶׂה בְּאַחַד, שֶׁהַפְקִיד
מַעוֹת אֶצֶל חֲבֵרוֹ, וְנִתְּנָם הַשּׁוֹמֵר לְאִמּוֹ, וְהִחְבִּיֵּא אוֹתוֹן וְלֹא
טִמְנָה אוֹתוֹן, וְנִגְנְבוּ; וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין הַשּׁוֹמֵר חֵיב לְשֵׁלֵם
מִפְּנֵי שֶׁנִּתְּנָם לְאִמּוֹ, שֶׁכָּל הַמִּפְקִיד - עַל דַּעַת בְּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ
הוּא מִפְקִיד; וְאִם עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר לָהּ: פְּקֻדוֹן הֵם - יֵשׁ
לוֹ לְטַעַן: כָּל שֶׁפֶן שֶׁהִיא נִזְהָרָת בָּהֶן, אִם הָיְתָה סְבוּרָה שֶׁהֵן
שְׁלִי; וְכֵן אֵין אִמּוֹ חֵיבָת לְשֵׁלֵם, שֶׁהָרִי לֹא אָמַר לָהּ שֶׁהֵן

שֶׁאֲלָתָה יֵצֵאת מִדִּין שְׂאֵלָה, וְהָרִי הוּא כְּשׁוֹמֵר שָׂכָר. לְפִיכָךְ,
אִם נִשְׁבִּית אוֹ מֵתָה אַחֲרֵי יְמֵי שְׂאֵלָתָה - פְּטוּר. וְכֵן כָּל
כִּיּוֹצָא בְּזֶה.
ג. הַשּׁוֹאֵל פְּרָה מִחֲבֵרוֹ, שְׂאֵלָה חֲצִי הַיּוֹם וּשְׂכָרָה חֲצִי הַיּוֹם,
שְׂאֵלָה הַיּוֹם וּשְׂכָרָה לְמַחֵר, שְׂאֵל אַחַת וּשְׂכָר אַחַת וּמֵתָה
אַחַת מֵהֶן, הַמִּשְׁאִיל אוֹמֵר: שְׂאֵלָה מֵתָה, בַּיּוֹם שֶׁהָיְתָה
שְׂאֵלָה מֵתָה, בְּשַׁעֲהָ שֶׁהָיְתָה שְׂאֵלָה מֵתָה, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר:
אֵינִי יוֹדֵעַ, או שְׂאֵמֵר הַשּׁוֹאֵל: שְׂכֹרָה מֵתָה, בַּיּוֹם שֶׁהָיְתָה
שְׂכֹרָה מֵתָה, בְּשַׁעֲהָ שֶׁהָיְתָה שְׂכֹרָה מֵתָה, וְהַמִּשְׁאִיל אוֹמֵר:
אֵינִי יוֹדֵעַ, או שְׂאֵמֵר זֶה: אֵינִי יוֹדֵעַ, וְזֶה אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ
- הַמּוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרָאִיָּה. לֹא הָיְתָה שֵׁם רֵאִיָּה - יִשְׁבַּע
הַשּׁוֹכֵר עַל הַשְּׂכֹרָה שֶׁמֵּתָה, או שְׂאֵינוּ יוֹדֵעַ, וְיִפְטֹר. זֶה
אוֹמֵר שְׂאֵלָה, וְזֶה אוֹמֵר שְׂכֹרָה - יִשְׁבַּע הַשּׁוֹמֵר עַל
הַשְּׂכֹרָה שֶׁמֵּתָה כְּדֶרֶכָּה כְּמוֹ שֶׁטַעַן, וְיִגְלַל עָלָיו שֶׁהַשְּׂכֹרָה
הִיא שֶׁמֵּתָה.
ד. הַשְּׂאִילוֹ שְׁתֵּי פְרוֹת, חֲצִי הַיּוֹם בְּשְׂאֵלָה וְחֲצִי הַיּוֹם
בְּשִׁכְרוּתָה, הַמִּשְׁאִיל אוֹמֵר: בְּזֶמַן הַשְּׂאֵלָה מֵתָה, וְהֵלָּה אוֹמֵר:
אַחַת מֵתָה בְּזֶמַן הַשְּׂאֵלָה, וְהָאֲחֵרָת אֵינִי יוֹדֵעַ - מֵתוּף שְׂאֵינוּ
יָכוֹל לִשְׁבַּע יִשְׁלֵם הַשְּׂתִים. וְכֵן אִם מָסַר לוֹ שְׁלֹשׁ פְּרוֹת,
שְׁתֵּים שְׂאֵולוֹת וְאַחַת שְׂכֹרָה, הַמִּשְׁאִיל אוֹמֵר: שְׁתֵּים
הַשְּׂאֵולוֹת הֵן שֶׁמֵּתוּ, וְהַשּׁוֹאֵל אוֹמֵר: אַחַת הַשְּׂאֵולָה מֵתָה
וְדֹאֵי, אֲבָל הַשְּׂנִיָּה שֶׁמֵּתָה אֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַשְּׂאֵולָה הָאֲחֵרָת
אוֹ הַשְּׂכֹרָה - מֵתוּף שְׂאֵינוּ יָכוֹל לִשְׁבַּע, שֶׁהָרִי אוֹמֵר אֵינִי
יוֹדֵעַ, יִשְׁלֵם הַשְּׂתִים. וּבִהֲלֻכוֹת טוֹעֵן וְנִטְעֵן יִתְבָּאֵר דִּין זֶה
וּכִיּוֹצָא בּוֹ מִכָּל הַטּוֹעֵנִין שֶׁאֵינֶן יָכוֹלִים לְהִשְׁבַּע, וְכִיצַד
מִשְׁלָמִין, וְיֵמָּא זֶה טַעַם הֵם מִשְׁלָמִים.
יום שבת קודש י"ז תשרי ה'תשע"ב
פֶּרֶק רְבִיעִי
א. הַמִּפְקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ בְּחִנָּם, וְנִגְנְבָה אוֹ אֲבָד - הָרִי זֶה
נִשְׁבַּע וְנִפְטֹר; שְׁנֵאֲמַר: וְנִגְבַּ מִבֵּית הָאִישׁ וְגו', וְנִקְרַב בַּעַל
הַבֵּית אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאֲכַת רַעְהוֹ.
וּמִגְדֻלְגִּין עָלָיו בְּתוּף הַשְּׁבוּעָה: שֶׁלֹּא פָשַׁע, אֶלָּא שֶׁמֶר בְּדֶרֶךְ
הַשּׁוֹמְרִין, וְלֹא שָׁלַח בּוֹ יָד וְאַחֵר נִגְנְבָה; שֶׁאִם נִגְנְבָה אַחֵר
שֶׁשָּׁלַח יָד בַּפְקָדוֹן - חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתוֹ.
ב. הוֹאִיל וּפְטֹר הַכְּתוּב אֵת שׁוֹמֵר חִנָּם מִן הַגִּבְבָּה, קַל וְחִמֵּר
מִן הָאֲנָסִין הַגְּדוֹלִים, כְּגוֹן שְׂכֹרָה וּשְׂבוּיָה וּמֵתָה. וְהוּא שֶׁלֹּא
שָׁלַח יָד בַּפְקָדוֹן; אֲבָל שָׁלַח יָד בַּפְקָדוֹן - חֵיב בְּאֲנָסִיו.
כִּיצַד דֶּרֶךְ הַשּׁוֹמְרִים? הַכָּל לִפִּי הַפְקָדוֹן: יֵשׁ פְקָדוֹן, שֶׁדֶּרֶךְ
שְׁמִירָתוֹ לְהִנְיָחוֹ בְּבֵית שַׁעַר, כְּגוֹן הַקּוֹרוֹת וְהָאֲבָנִים; וְיֵשׁ
פְקָדוֹן, שֶׁדֶּרֶךְ שְׁמִירָתוֹ לְהִנְיָחוֹ בְּחֶצֶר, כְּגוֹן חֲבִילוֹת פֶּשֶׁתָן
הַגְּדוֹלוֹת וּכִיּוֹצָא בָּהֶן; וְיֵשׁ פְקָדוֹן, שֶׁדֶּרֶךְ שְׁמִירָתוֹ לְהִנְיָחוֹ
בְּבֵית, כְּגוֹן שְׂמִלָּה וְטִלִּית; וְיֵשׁ פְקָדוֹן, שֶׁדֶּרֶךְ שְׁמִירָתוֹ
לְהִנְיָחוֹ בַּתְּכָה אוֹ בְּמַגְדֵּל וְנוֹעַל עָלָיו, כְּגוֹן בְּגָדֵי מָשִׁי וְכְלֵי
כֶּסֶף וְכְלֵי זָהָב וּכִיּוֹצָא בָּהֶן.
ג. הַשּׁוֹמֵר שֶׁהִנִּיחַ הַפְקָדוֹן בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוּ רָאוּי לוֹ, וְנִגְנְבָה

1 פקדון. ואמרו חכמים: לשבע השומר שאותן המצוות עצמן
2 הן שנתנו לאמו, ותשבע האם שהחביאה אותן ונגנבו,
3 ויפטרו שניהם. וכן כל פיוצא בזה.
4 ט. מכאן אתה למד: שהשומר שמסר הפקדון לאשתו ובני
5 ביתו, והודיען שהוא פקדון, ולא שמרו בדרך השומרים -
6 שהן חביבין לשלם לבעל הפקדון, ובעל הבית פטור; שכל
7 המפקיד - על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד. מעשה באחד
8 שהפקיד פשוט אצל אחד, והיה לו לשומר פשוט אחרת,

9 ואמר לשמשו: מזה הפשות תשליף לתוך השכר, והלף
10 השמש והשליף מפשות של פקדון; אמרו חכמים:
11 שהשמש פטור, שהרי לא אמר: מזה השלף ומזה אל
12 תשליף, ודמה שהוא מראה מקום ואינו מקפיד על זה; וכן
13 בעל הבית פטור, שהרי אמר לו: מזה השלף; ואינו משלם
14 אלא דמי מה שנהנה בלבד. לפיכך, אם נעשה השכר חמץ
15 - פטור מלשלם. ובין כך ובין כך - חייב השומר שבועה
16 שכן ארע. וכן כל פיוצא בזה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"א-י"ז תשרי ה'תשע"ב

יום ראשון י"א תשרי ה'תשע"ב

18 מצות לא תעשה קז. מצות עשה קז.
19 המצוה הק"ז — האזהרה שהזהרנו מלשנות
20 את-הקדשים מקרבן לקרבן, כגון שהיה שלמים,
21 לעשותו אשם, או אשם, לעשותו חטאת — שזה
22 וכיוצא בו בלא-תעשה, והוא אמרו יתעלה בכבוד
23 ב'המה': "לא-יקדיש איש אתו" (ויקרא כז, כו). ובא
24 בקבלה (ערכין פרק ח משנה ז) "לא-יקדיש איש
25 אתו" — הקדש מזבח. ולשון ספרא (פרשת
26 בחוקותי): "אין לי אלא בכור, מנין לכל-הקדשים
27 שאין משנין אותם מקדשה לקדשה? תלמוד
28 לומר: "ב'המה לא-יקדיש איש אתו" — רמז על
29 מה-שנאמר: "אשר יבכר לה' ב'המה לא-יקדיש
30 איש אתו" כאלו אמר: כל-מה שיהא לה' ב'המה
31 לא יקדיש איש אתו קדשה אחרת, אלא ישאר
32 כמו שהוא. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ה'
33 מתמורה.

34 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות ה'מת
35 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שני י"ב תשרי ה'תשע"ב

37 מצות עשה קז.
38 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות ה'מת
39 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שלישי י"ג תשרי ה'תשע"ב

40 מצות עשה קז.
41 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות ה'מת
42 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום רביעי י"ד תשרי ה'תשע"ב

44 מצות עשה קז.
45 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות ה'מת
46 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום חמישי ט"ו תשרי ה'תשע"ב

48 מצות עשה קז.
49 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות ה'מת
50 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שישי ט"ז תשרי ה'תשע"ב

52 מצות עשה קז.
53 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות ה'מת
54 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שבת קודש י"ז תשרי ה'תשע"ב

56 מצות עשה קז.
57 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות ה'מת
58 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

שמואל-ב יג יג-כו

יג. וַיֹּאנִי אָנֹכִי אוֹלִיף אֶת־חֲרָפְתִּי וְאַתָּה תְּהִיָּה בְּאֶחָד הַנְּבָלִים בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה דְּבַר־נָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יִמְנַעֲנִי מִמֶּךָּ: יד. וְלֹא אָבָה לְשָׁמַע בְּקוֹלָהּ וַיַּחֲזֹק מִמֶּנָּה וַיַּעֲזָה וַיִּשָּׁבֵב אֶתָּה: טו. וַיִּשְׁנֶאֱהָ אֲמִנּוֹן שְׁנֵאָה גְּדוּלָּה מְאֹד כִּי גְדוּלָּה הִשְׁנֵאָה אֲשֶׁר שְׁנֵאָה מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר אַהֲבָה וַיֹּאמְרֵלָה אֲמִנּוֹן קוֹמִי לָכִי: טז. וַתֹּאמֶר לוֹ אֶל־אוֹדֹת הָרָעָה הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת מֵאַחֲרֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ עִמִּי לְשַׁלְּחָנִי וְלֹא אָבָה לְשָׁמַע לָהּ: יז. וַיִּקְרָא אֶת־נַעֲרֹ מִשְׁרָתּוֹ וַיֹּאמֶר שְׁלַח־נָא אֶת־זֹאת מַעֲלִי הַחוּצָה וְנַעַל הַדֹּלֶת אַחֲרֵיהָ: יח. וְעָלְיָה כְּתַנֶּת פָּסִים כִּי כֵן תִּלְבַּשְׁנָה בְּנוֹת־הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלֹת מַעֲלִים וַיֵּצֵא אוֹתָהּ מִשְׁרָתּוֹ הַחוּץ וְנַעַל הַדֹּלֶת אַחֲרֵיהָ: יט. וַתִּקַּח תָּמָר אִפֶּר עַל־רֹאשָׁהּ וַכְּתַנֶּת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה וַתִּשֶׂם יָדָהּ עַל־רֹאשָׁהּ וַתִּלָּךְ הָלֹךְ וַזְעָקָה: כ. וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֲבִשָׁלוֹם אַחִיהָ הָאֲמִינּוֹן אַחִיךָ הִיא עִמָּךְ וְעַתָּה אַחֲוִיתִי הַחֲרִישִׁי אַחִיךָ הוּא אֶל־תִּשְׁתִּי אֶת־לֶבֶךְ לְדָבָר הַזֶּה וַתֵּשֶׁב תָּמָר וַשְּׁמִמָּה בֵּית אֲבִשָׁלוֹם אַחִיהָ: כא. וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁמַע אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּחֲרֹ לוֹ מְאֹד: כב. וְלֹא־דָבָר אֲבִשָׁלוֹם עִם־אֲמִנּוֹן לְמַרְעַ וְעַד־טוֹב פִּרְשָׁנָא אֲבִשָׁלוֹם אֶת־אֲמִנּוֹן עַל־דָּבָר אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת תָּמָר אַחֲוִיתּוֹ: כג. וַיְהִי לְשָׁנָתִים יָמִים וַיְהִיו גִּזְוִים לְאֲבִשָׁלוֹם בְּכַעַל חֲצוֹר אֲשֶׁר עִם־אֶפְרַיִם וַיִּקְרָא אֲבִשָׁלוֹם לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ: כד. וַיָּבֵא אֲבִשָׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא גִזְוִים לְעִבְדְּךָ וַלְדֵּי־נָא הַמֶּלֶךְ וְעִבְדָּיו עִם־עִבְדְּךָ: כה. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אֲבִשָׁלוֹם אֶל־בְּנֵי אֶל־נָא גִלְךָ בְּלָנוּ וְלֹא נִכְבַּד עָלֶיךָ וַיִּפְרֹץ־בּוֹ וְלֹא־אָבָה לָלֶכֶת וַיִּבְרַכְהוּ: כו. וַיֹּאמֶר אֲבִשָׁלוֹם וְלֹא יִלְךְ־נָא אֶתָּנוּ אֲמִנּוֹן אַחִי וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה יֵלֶךְ עִמָּךְ:

רש"י

(יג) אל אודות. אל תעשה אודות הרעה הזאת של שילוח, הגדולה מן האחרת שעשית עמי ועניתני, ועוד תוסיף רעה ממנה לשלחני: (כג) ויהיו גזזים. ודרכם היה לעשות משתה בגזז צאנס: (כו) ולא ילך נא אתנו. ואם לא יכול אתה ללכת, ילך נא עמנו אמנון:

מצודת ציון

(יג) אנה. להיכן: הנבלים. הפחותים ושלמים: (טז) אודות. עסק: (יז) ונעול. סגור במנעול: (יח) פסים. מרוקמת ברוחב פס יד, וכן (בראשית לו ג): ועשה לו כתונת פסים: (כ) האמינון. דרך המדברים להוסיף אותיות להקטין הדבר, וכן (דברים לב ט): יצרנהו כאישון עינו, הנקרא כן על שם האיש הקטן הנראה בעין: החרישי. ענין שתיקה: תשימי. ושוממה. הוי"ו יתירה, וכן (תהלים עו ז): ורכב וסוס: (כג) לשנתיים ימים. לשתי שנים: גוזזים. את הצאן: עם אפרים. סמוך לנחלת אפרים, כמו (בראשית כה יא): עם באר לחי ראי: (כה) ויפרץ. ענין הפתוי ברבוי דברים, והוא הפוך מן (שם יט ג): ויפצר בס:

מצודת דוד

(יג) ואני וגו'. עם שיהיה באונס, מכל מקום לחרפה תחשב לי, ואנה אוליכה להסתירה מבני אדם: ואתה. ואף אתה תהיה נחשב כאחד הנבלים: ועתה. הואיל ותחפוץ בי, דבר נא וגו', כי לא ימנעני מלהיות לך לאשה: (יד) ויחזק. נתגבר עליה ואנסה: (טו) וישנאה. אולי גרפתו בדברים, ומה' היתה זאת, לגלות חרפתו בקהל רב: כי גדולה וגו'. השנאה היתה בערכה יותר גדולה מערך האהבה הקדומה: קומי לכי. ולא רצה שתשב עוד זמן מה בביתו: (טז) אל אודות הרעה וגו'. רוצה לומר: אל תעשה עסק הרעה הגדולה הזאת, אשר היא יותר גדולה מהאחרת: אשר עשית. רוצה לומר: ומה היא הרעה הגדולה, ואמרה אשר אתה עושה עמי לגרשני מביתך, כי

מעתה חפצה להנשא לו, לכסות קלונה: (יח) כי כן תלבשנה. כן היה מנהג מלבושיהן: מעילים. היא כתונת פסים, וענינם אחד: (יט) על ראשה. רוצה לומר: וזרקה ממעל לראשה דרך צער, ולהודיע לרבים שאנוסה היתה: ותשם ידה וגו'. כן הוא דרך המצטער: (כ) היה עמך. רצה לומר: אנס אותך, ובלשון נקיה דבר: ועתה. הואיל וכבר נעשה, החרישי ואל תבזי אותו, כי הלא אחיך הוא, וראוי לך לחוס על כבודו: אל תשימי וגו'. רוצה לומר: אל תצטערי בעבור זה: (כב) למרע. בין דבר רע, בין דבר טוב: כי שנא וגו'. ושמר האיבה בלבו להנקם בו לעת מצוא, ובכדי שלא ירגיש בדבר, לא דבר עמו מאומה: (כג) ויהיו גוזזים. והיה מדרכם לעשות משתה ושמחה, וכן בנבל נאמר (שמואל-א כה ח): על יום טוב באנו: (כד) עם עבדך. על עצמו אמר: (כה) ולא נכבד עליך. כי כאשר נלך כלנו, יהיה לך לעול כבד וטרחא מרובה: ויברכהו. על נדבת לבו: (כו) ולא ילך בשאלה אמר לו, ואם לא, ילך אמנון (עם שקרא לכל בני המלך, לא היה אמנון נכלל עמהם, לפי שהיה הבכור, ועומד הוא במקום אביו המלך): למה ילך. כי יכבד עליך:

תהלים לד יד-כג

לד. יד נִצֹר לְשׁוֹנִי מֶרַע וְשִׁפְתֵי מִדְבַּר מִרְמָה: טו סֹר מֶרַע וְעִשְׂה־טוֹב בְּקֶשׁ שְׁלוֹם וְרַדְפָּהּ: טז עֵינֵי יְהוָה אֶל־צַדִּיקִים וְאֵזְנוֹ אֶל־שׁוֹעֲתָם: יז פֶּנִּי יְהוָה בְּעֵשִׂי רַע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זָכָרָם: יח צַעֲקוּ וַיְהִי שִׁמְעַ וּמִכָּל־צָרוֹתֵם הִצִּילָם: יט קְרֹב יְהוָה לְנִשְׁפָּרֵי־לֵב וְאֶת־דִּפְאֵירוֹת יוֹשִׁיעַ: כ רְבוֹת רַעוֹת צַדִּיק וּמִכָּל־יִצְלָנוּ יְהוָה: כא שִׁמְר פְּלִעֲצוֹתָיו אַחַת מִהֲנֶה לֹא נִשְׁפָּרָה: כב תַּמּוֹתֶת רֶשַׁע רַעָה וְשִׁנְאֵי צַדִּיק יִאֲשָׁמוּ: כג פֹּדֶה יְהוָה נַפְשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יִאֲשָׁמוּ כָּל־הַחֲסִים בּוֹ:

רש"י

(טו) בקש שלום. במקומך: ורדפהו. במקום אחר: (יז) פני. פנים של זעם לישאריא"ש בלע"ז, כמו (ויקרא ב') ושמתי פני באיש ההוא, כך חברו מנחם: (יח) צעקו. הצדיקים וה' שמע: (כ) רבות רעות צדיק. הרבה רעות ופחדים באות עליו ומכולם נצול:

מצודת דוד

(טו) בקש שלום. בקשתך יהיה לעשות שלום בין איש לאחיו: ורדפהו. ר"ל מאד תהיה מחזר אחר השלום: (יח) צעקו וה'. אבל כאשר יצעקו בתפלה וישוכו לה' אז ישמע להם ויצילם מצרותם: (יט) לנשברי לב. המכניע עצמו ושב ממעשיו: (כ) רבות רעות. ואף אם יבוא על הצדיק רעות רבות אין תוחלתו נאבדה כי מכולם יצילנו ה': (כב) תמותת רשע. הרעה שהרשע עושה היא תמית אותו ור"ל העון עצמו מקטרג עליו: (כג) פודה. בגמול שכר המעש"ט פודהו מן הצרה:

יהל אור

טו סור מרע ועשה טוב. בקש שלום ורדפהו. פ"ק דברכות דף ו' סע"ב. פ"ג דיבמות ק"ט א"ב ספ"ק קדושין מ' א'. ירושלמי פ"ק דפאה. רבות קע"ה א' קפ"ח ד'. רע"ה ד'. רצ"ו ד'. ס"ח תתקנ"ט. של"ה י"ז א' ס"א ב' ס"ב ב' ע"ב ב' ע"ו א' ק"ט ב' רמ"ח א' רמ"ט ב' ר"ע ב' רע"ג א': פ"ק דברכות דף ו' סע"ב כל שיודע בחבירו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר בקש שלום ורדפהו. פ"ג דיבמות דק"ט סע"א ידבק בשלשה דברים בחליצה ובהבאת שלום כו' בהבאת שלום דכתיב בקש שלום ורדפהו. וא"ר אבהו אתאי רדיפה רדיפה דכתיב הכא בקש שלום ורדפהו. וכתבי התם ורדף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד במשלי כ"א. ופירש"י אתאי רדיפה רדיפה תשלום שכר גדול להבאת שלום שאוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב. בגמילות חסדים דכתיב בהו ימצא חיים צדקה בעוה"ב וכבוד בעוה"ז עכ"ל. וע"ש במהרש"א דאפילו אם יש סברא לומר שאין לעשות כאן שלום אפ"ה תדחה סברא זו ובקש שלום וכו': פ"ק קדושין ד"מ ע"א הובא המשנה רפ"ק דפאה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז כו'. וגמילות חסדים והבאת שלום בגמ"ח כתיב ורדף צדקה ימצא חיים צדקה וכבוד. פירש"י חיים בעוה"ב צדקה וכבוד בעוה"ז עו"ש הזכות יש לה קרן ויש לה פירות כו' שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי כו' בישע"י ס"י ג'. בירושלמי פ"ק דפאה וגמ"ח דכתיב ורדף צדקה כו' כבוד בעוה"ז וחיים לעוה"ב. ג' כי כבוד מל' והיא

מצודת ציון

(יז) פני. ענין כעס הוא וכן אתן את פני (ויקרא ט) וזהו לפי שבהפנים נראה הכעס: (יט) דכאי. ענין כתות ונשבר: (כא) מהנה. מהן: (כג) יאשמו. מל' יאשמו. וכן עדרי הצאן נאשמו (יזאל א'):

מקור חיות העוה"ז. וחיים הוא בינה מקור וחיות העוה"ב. והבאת שלום נאמר כאן רדיפה כו' כמ"ש לעיל. ומזה יובן ענין בן עשרים לרדוף. פי' שיהי' רודף שלום הנ"ל. ועמ"ש בלק"ט פ' במדבר ע"פ מבן עשרים שנה ומעלה כו' לגלגלות שבהיותו בן עשרים נמשך בו מוחין דאבא ועי"ז יוכל להתעלות לבחי' גלגלת וזהו עשרים גימט' כתר ומשם יומשך השלום והיחוד וע' באגה"ק סי' י"ב ע"פ והי' מעשה הצדקה שלום: טז עיני ה' אל צדיקים. רבות סוף שה"ש כהובא לעיל בפסוק עין ה' אל יראיו ל"ג י"ח. זח"א ויצא קס"ד א'. בשלח ד"ס סע"ב ע"פ והישר בעיניו תעשה דא צדיק. (ועמ"ש סד"ה כי תשמע בקול) פקודי דרכ"ה סע"א ובפי' הרמ"ז שם. ויקהל דר"ב ע"א. ס"פ שלח דקע"ה סע"ב: ב רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו כו' ע' מזה בזהר ר"פ וישב דקע"ט א' והוא מבואר ג"כ במד"ר כדלקמן סע"י ג' דפירשו כן על יעקב. ובהרמ"ז שם פ"י ע"ד כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו שחיצונים מתחזקים כנגדו שלפי גודל ערכו כך יש קליפה כנגדו כלבן נגד יעקב ובלעם נגד מרע"ה וצריך לסבול יסורין להכניעה שע"י היסורין והפרישות ממשיך מגבורות קדושות ששרשן מגבורה דעתיק שבמו"ס ועי"ז נכפין החיצונים שאין הדין נכפה אלא משרשו עכ"ד. ומזה יובן מ"ש ע"פ והנה עלה זית טרף עיין רבות אמור ס"פ ל"א דקאי על צדיק וזהו טרוף טרוף יוסף שהי' צדיק וסבל כמה צרות כדי לזכות למדרגתו:

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

למרק אכילה ושתייה. ר' נתן סבר לה כר' יוסי הגלילי דפרישה למשה הואי אך לא ללמוד מכך לשאר הנכנסין למחנה שכינה פרישה שלא היתה פרישה זו אלא שבששה ימים הללו נתמרקה אכילה שבמעיים להיות כמלאכי השרת אבל בעלמא לא בעינן מירוק: לאיים עליו. הוא נמי סבר לה כר' יוסי הגלילי דפרישה למשה ולהבדילו מבני אדם שתחול עליו אימה בהיותו לבדו יבין וישים לבבו ליכנס למחנה שכינה באימה: במקום גילה. מתן תורה של לוחות דכתיב (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב: במאי קא מיפלגי. מה ראייה מביאין לדבריהן: ניתנה תורה. עשרת הדברות ומקראי ילפי טעמייהו תנא קמא ורבי יוסי במסכת שבת פרק רבי עקיבא: מ"ד בששה כו'. כדי נסבא הכא ופירוש היה בספרים כי היכי דלא תיקשי לך לקמן היאך שלמו ארבעים בי"ז בתמוז שנשתברו הלוחות: בשבעה עלה. לקבל הלוחות ושהה מ' יום:

דף ג עמ' ב: הברייטא מביאה עוד תנאים הסוברים כרבי יוסי הגלילי שמושה הופרש בסיני, אלא שלדעתם אין ללמוד מכך להצריך פרישה לכל הנכנס למחנה שכינה: רבי נתן אומר, לא בא הכתוב להפרישו אלא כדי למרק אכילה ושתייה שבמעיו, לשומו במלאכי השרת, ולכך אף שהענין כיסה את משה קודם עלייתו למרום, אין ללמוד מכאן דין פרישה לכל כהן גדול שאינו צריך מירוק. רבי מתיא בן חרש אומר, לא בא הכתוב להפרישו אלא כדי לאיים עליו - להטיל עליו אימה בהיותו לבדו, וישים אל ליבו שיכנס למחנה שכינה באימה, כדי שתהא תורה ניתנת באימה ברתת ובזיע, שנאמר 'עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה', אבל אין ללמוד מכאן לחייב פרישה לכהן שלא שייך אצלו טעם זה. מבארת הגמרא את הפסוק: מאי 'וגילו ברעדה', הרי אם יש גילה אין רעדה. אמר רב אדא בר מתנה אמר רב, במקום גילה - קבלת תורה שהיא משמחת שנאמר (תהלים יט ט) 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', שם תהא רעדה ויראה, ולכך הופרש משה שתהא התורה ניתנת באימה.

מבררת הגמרא: במאי קא מיפלגי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא - מה ההכרח והראיה של כל אחד לחלוק ולפרש את הפסוק כדעתו. מבארת הגמרא: מחלוקתם תלויה בפלוגתא דהני תנאי, דתניא, בששה בחודש סיון ניתנה תורה לישראל, רבי יוסי אומר בשבעה בו. ומבארת הגמרא, מאן דאמר בששה, אם כן בששה בסיון ניתנה התורה, ולמחרת בשבעה בו, עלה לקבל את הלוחות (דכתיב ויקרא אל משה ביום השביעי'). ומאן דאמר בשבעה, אם כן בשבעה בסיון ניתנה תורה ובשבעה עלה, כלומר באותו יום לאחר מתן תורה עלה, [דכתיב ויקרא אל משה ביום השביעי' לחודש סיון].

שְׁנֵיהֶם, הרי שאף בין השיניים שמו בשר, ואם כן שייך בו איסור בשר
 בחלב, ואסור לאכול גבינה עד שיטלנו משם.
 אָמַר מֶר עֹקְבָא, אָנָּה לֵהָא מִלְתָּא – אני לענין דבר זה [שמפרט
 והולך] חשוב כחֵלָא בַר חֲמַרָא לְגַבֵּי אָבָא – כחומץ בן יין ביחס לאבי,
 שאני גרוע ממנו בדבר זה, דאילו אָבָא כִּי הוּהוּ אָכִיל בִּשְׂרָא
 הָאִידָנָא – אם היה אבי אוכל בשר היום, לֹא הוּהוּ אָכִיל גְּבִינָה עַד
 לְמָחָר עַד הַשָּׁתָּא – לא היה אוכל גבינה עד למחר באותה שעה,
 כלומר שהיה ממתין עשרים וארבע שעות, ואילו אָנָּה איני מחמיר
 כמותו, ובהָא סְעוּדָתָא הוּא דִּלָּא אָכִילָא – ואמנם באותה סעודה
 שאכלתי גם בשר איני אוכל גבינה, אבל לְסְעוּדָתָא אַחֲרֵיתָא
 אָכִילָא – אבל בסעודה אחרת אוכל אני גבינה.
 מאמר דומה בענין אחר: אָמַר שְׁמוּאֵל, אָנָּה לֵהָא מִלְתָּא – אני לענין
 דבר זה חשוב כחֵלָא בַר חֲמַרָא לְגַבֵּי אָבָא, דאילו אָבָא הוּהוּ סְיִיר
 נִכְסִיָּה תְּרִי זְמַנִּי בְיוֹמָא – שאבי היה נוהג ללכת ולעיין בקרקעותיו
 לראות אם צריכות איזה תיקון, פעמיים בכל יום, וְאָנָּה לֹא סְיִירָנָא
 אֶלָּא חֲדָא זְמַנָּא – ואילו אני איני הולך ובודק את קרקעותי אלא
 פעם אחת ביום. מפרשת הגמרא: מאמר זה של שְׁמוּאֵל שמשבח את
 העינין בנכסים, הוא לְטַעְמִיָּה – לשיטתו שסובר שמעלה גדולה היא
 לאדם המעיין ובודק בנכסיו, דָּאֵמַר שְׁמוּאֵל מָאן דְּסְיִיר נִכְסִיָּה כָּל
 יוֹמָא – מי שמעיין ובודק את נכסיו בכל יום, מְשַׁכַּח אַסְתִּירָא –
 מוצא סלע [מטבע כסף], כלומר יש לו בכך ריוח גדול.
 מעשה בענין זה: אָבִי הוּהוּ סְיִיר נִכְסִיָּה כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא, יוֹמָא חַד
 פָּנַע בְּאַרְיִסִיָּה דְּרִי פִתְקָא דְּאוּפִי – יום אחד פגש תוך כדי בדיקתו
 את האריס שלו שנושא משא של עצים שגנב משדותיו, אָמַר לִיה
 אֲבִי לֹאֲרִיסוֹ, הֲנִי לְהִיכָא – עצים אלו להיכן אתה נושאם, אָמַר לִיה
 האריס, לָבִי מֶר – לבית הרב אני נושאן, שרצה להסתיר את כוונתו
 לגנובן, אמנם אֲבִי הֵבִין שאין תשובתו נכונה, וברעתו היה לגנובם,
 אָמַר לִיה אֲבִי, כִּכְר קְדָמוֹךְ דְּרָנָן צִינוּךְ את הנכסים מידי
 יום, ועל ידי זה תפסתיך, ומנעתי ממך לגרום לי הפסד.
 מעשה נוסף: רַב אָפִי הוּהוּ סְיִיר נִכְסִיָּה כָּל יוֹמָא, אֹולם לא היה
 מוצא מה לתקן בשדה, התפלא ואָמַר, הִיכָא נִינְהוּ כָּל הַנִּי אַסְתִּירִי
 דְּמֶר שְׁמוּאֵל – היכן הם כל אותם הסלעים שדיבר עליהם שמואל,
 הרי איני מרויח דבר, יוֹמָא חַד הוּא צִינוּךְ דְּכִדְקָא בְּאַרְעִיָּה – יום
 אחד ראה שנעשה נקב בשפת אמת המים, והמים הזורמים שם
 יוצאים מחוץ לגדותיהם, ועומדים לשטוף את פירותיו, שְׁקָלִיָּה
 לְגִלְמִיָּה – נטל רב אסי את גלימתו, בְּרָכִיָּה – ברכו והתאימו לגודל
 הנקב, וְאוֹתְבִיָּה בְּנוֹה – הניחו בתוכו, כדי שיעכב את זרימת המים
 עד שיבואו לסתמו, רָמָא קָלָא – הרים את קולו שיבואו אנשים
 לעזורו, אָתוּ אִינְשֵׁי כְכֻרוּהָ – באו אנשים וסתמו את הנקב. [אָמַר]
 רב אסי, אֲשַׁכְחֵתִינְהוּ לְכוּלְהוּ אִיסְתְּרִי דְּמֶר שְׁמוּאֵל – עתה מצאתי
 את כל אותם הסלעים שדיבר עליהם שמואל, כלומר, הרווחתי
 הרבה על ידי שעשיתי כעצמו של שמואל.
 אָמַר רב אידי בַר אֲבִין אָמַר רב יצחק בַר אֲשִׁי, מִים רִאשׁוֹנִים –
 נטילת הידים קודם אכילת פת, היא מְצֻנָּה מדברי סופרים, וְנִטִּילת
 מִים אַחֲרֵוֹנִים לאחר אכילת פת קודם ברכת המזון, חמורה יותר והיא
 חֻזְקָה גמורה.
 מקשה הגמרא: מִיתִיבִי, שנינו בברייתא, בין נטילת מִים רִאשׁוֹנִים
 קודם האכילה, ובין נטילת מִים אַחֲרֵוֹנִים לאחר האכילה, הן חֻזְקָה
 גמורה, ורק נטילת מִים אֲמֻצְעִים באמצע הסעודה בין תבשיל
 לתבשיל אחר, אינה אלא רְשׁוּת. מתרצת הגמרא: אמנם נטילת מים
 ראשונים אינה אלא מצוה, אֹולם מְצֻנָּה לְגַבֵּי רְשׁוּת חֻזְקָה קָרִי לָהּ
 – לגבי נטילת מים אמצעיים שאינה אלא רשות, נחשבים המים
 הראשונים כחובה.
 נטילת מִים רִאשׁוֹנִים ונטילת מִים אַחֲרֵוֹנִים הם חֻזְקָה, אבל
 נטילת מים אֲמֻצְעִים בין תבשיל לתבשיל, אינה אלא רְשׁוּת.
 הלכה נוספת: מִים רִאשׁוֹנִים, נִטְלִין בֵּין כְּשֶׁהֵמִים נִשְׁפָּכִים בְּכָלִי בֵּין
 כְּשֶׁהֵם נִשְׁפָּכִים עַל גְּבִי קֶרֶקַע, אבל מִים אַחֲרֵוֹנִים שאחר האכילה
 אֵין נִטְלִין עַל גְּבִי קֶרֶקַע אֶלָּא דווקא שישפכו המים בְּכָלִי. גירסא

אֶלִּיָּמָא – אם נאמר שכונת הבריייתא שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְקַנָּה
 את פיו דווקא, וְלֹא בְּעֵי מְדִיָּה – ואין צריך להדיחו, מפני שקינח
 מועיל יותר מהדחה, וְבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים מְדִיָּה את פיו דווקא, וְלֹא
 בְּעֵי מְקַנָּה – אין צריך לקנחו, שהדחה מועילה יותר מקינחו. קשה,
 אֶלָּא הָא דָּאֵמַר רַבִּי זִירָא, אֵין קִינוּחַ הֶפֶה מועיל להכשיר לאכול
 בשר אחר גבינה, אֶלָּא אם קינחו בְּאִכִּילת פֶּת, שהפת מקנחת את
 פיו יפה, ומבואר שצריך קינוח הפה, כְּמָאן – כדעת מי אמר את
 דבריו, וכי אמרם כְּדַעַת בֵּית שְׁמַאי, שהרי לבית הלל אין צריך קינוח
 כלל.
 אֶלָּא יש לפרש שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים שְׁמַקְנָה את פיו, וְלֹא בְּעֵי מְדִיָּה
 – ואין צריך להדיחו, וְבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים שְׁמַלְבַּד הקינוח אֶת מְדִיָּה
 את פיו, ונמצא שהכל מודים שצריך קינוח, ודברי רבי זירא נאמרו
 לדעת כולם.
 מקשה הגמרא: לפי זה נמצא שמחלוקת זו הוּי לִיה מְקוּלִי בֵּית
 שְׁמַאי וּמַחֲמִירֵי בֵּית הֶלֶל, שהרי בית שמאי מקילים שדי בקינוח
 לחוד, ובית הלל מחמירים שצריך גם קינוח וגם הדחה, ואם כן
 לְתַנְיָיָה – היה לו לשנות מחלוקת זו במסכת עדיות (פ"ד ופ"ה) גְּבִי –
 יחד עם כל המחלוקות שהם קוּלִי בֵּית שְׁמַאי וְחַמְרֵי בֵּית הֶלֶל.
 מתרצת הגמרא: אֶלָּא כוונת הבריייתא שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְקַנָּה
 את פיו, והוא הֲרִין לְמְדִיָּה – שצריך גם להדיחו, אלא שהזכירו רק
 אחת מהפעולות, וְבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים מְדִיָּה את פיו והוא הֲרִין
 לְמַקְנָה – שצריך גם לקנחו, ונמצא שֶׁמֶר – בית שמאי אָמַר חֲדָא,
 וְמֶר – בית הלל אָמַר חֲדָא, וְלֹא פְלִיגִי – ולא נחלקו כלל, אלא כולם
 מודים שצריך לעשות את שתי הפעולות כדי לנקות את הפה משיירי
 הגבינה קודם שאוכל בשר.
 גּוֹפָא, אָמַר רַבִּי זִירָא אֵין קִינוּחַ הֶפֶה מועיל אֶלָּא בְּאִכִּילת פֶּת,
 ולא באכילת שאר דברים. מפרשת הגמרא: וְהֲנִי מִלִּי שהפת
 מועילה לקינוח הפה, אינו אלא בְּרָחִיפִי – בפת העשויה מחטים,
 אָכִיל בְּרִשְׁעֵרִי – בפת העשויה משעורים, לֹא – אין מועיל לקנח, מפני
 שפת שעורים מתפוררת בפה, ולא נעשית גוש אחד בלעיסה, ולפיכך
 אינו מקנח את הפה כראוי. מוסיפה הגמרא: וְרָחִיפִי נִמְי לֹא אֶמְרִין
 שמועיל אֶלָּא בְּרָחִיפִי – אלא אם מקנח בפת לאחר שהתקררה,
 אָכִיל בְּחִמְיָמָא – כשהיא חמה, מְשַׁמֵּר שְׁמֶרֶךְ – נעשית הפת רכה
 בשעת הלעיסה, ונדבכת בחיך, ואינה מועילה לקינוח. ואף לאחר
 שהתקררה, הֲנִי מִלִּי בְּרַכִּיבָא – כשהיא טריה ורכה, אָכִיל בְּאֶקְוִשָׁא
 – אם היא קשה יותר מדי, לֹא – אין מועיל לקנח בה, מפני שמתפוררת
 בפה כפת שעורים.
 מסיקה הגמרא: וְהִלְכְתָּא שלא כרבי זירא, אלא בְּכָל מִלִּי הוּי קִינוּחַ
 – בכל דבר מאכל מועיל לקנח את הפה לאחר אכילת גבינה, לְבֶר
 מְקַמְחָא תְּמִירִי וְיִרְקָא – חוץ מקמח, או תמרים או ירקות, שהם רכים
 ואינם מועילים.
 בְּעָא מִינֵיהּ רַב אָסִי מְרַבֵּי יוֹחֲנָן, כְּמָה צריך שאדם יִשְׁהָה בֵּין אכילת
 בִּשְׂרָ לְאִכִּילת גְּבִינָה אחריה. אָמַר לִיה, וְלֹא כָּלוּם – אין צריך
 לשהות כלום, אלא מיד לאחר אכילת הבשר רשאי לאכול גבינה.
 מקשה הגמרא: אֵינִי – האמנם כך הוא, וְהָא אָמַר רַב חֲסִדָּא, מִי
 שְׁאָכִיל בִּשְׂרָ אֲסוּר לְאָכִיל אַחֲרָיו גְּבִינָה מִיד, מפני שהבשר מוציא
 שומן והוא נדבק בפה, וטעמו מורגש זמן רב אחר אכילתו, אבל אם
 אכל גְּבִינָה, מוֹתֵר לְאָכִיל אַחֲרֶיהָ בִּשְׂרָ מִיד, מפני שטעם הגבינה
 כלה מהר מפיו. מתרצת הגמרא: אֶלָּא שאלת רב אסי לא היתה על
 אכילת גבינה לאחר בשר, אלא כְּמָה יִשְׁהָה בֵּין אכילת גְּבִינָה
 לְאִכִּילת בִּשְׂרָ אחריה, ועל זה אָמַר לִיה רבי יוחנן וְלֹא כָּלוּם, אלא
 מִיד לאחר קינוח והדחת הפה ונטילת הידים רשאי לאכול בשר.
 גּוֹפָא, אָמַר רַב חֲסִדָּא, מִי שְׁאָכִיל בִּשְׂרָ, אֲסוּר לְאָכִיל אַחֲרָיו גְּבִינָה
 מִיד, אבל אם אכל גְּבִינָה מוֹתֵר לְאָכִיל מִיד אַחֲרֶיהָ בִּשְׂרָ. אָמַר לִיה
 רַב אֶהָא בַר יוֹסֵף לְרַב חֲסִדָּא, בִּשְׂרָ שְׁנוּתָא בֵּין הַשְּׁנִינִים עד לזמן
 הסעודה האחרת, מָהוּ – האם נקרא שמו בשר, ואסור לאכול גבינה
 עד שיטלנו משם, או שמא פג טעמו והוא כמעוכל ואין שמו בשר.
 השיבו רב חסדא וקָרִי עָלֶיהָ את הפסוק (במדבר י"א ל"ג) ה'בִּשְׂרָ עוֹדְנוּ בֵּין

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכא רש"י

אילימא בית שמאי אומרים מקנה – פירי. ולא מדיח – במים, שהקנינו יפה מן
ההדחה, ולא הוזהר כאן הדחה. ובית הלל אומרים מדיח ולא בעי מקנה – ולא סגי
סגי ליה בקינוח, אלא מדיח במים והוא עיקר, ואין צריך קינוח. אין קינוח פה –
להכשיר לאכול בשר אחר גבינה. אלא – אם כן קנוהו בפת, דקינוח הפת שאוכל
הפת בינתים היא יפה. נימא בית שמאי היא
– דאי בית הלל – ההדחה בעי, ולא הוזהר
קינוח. אף מדיח – תרווייהו בעינן, וקאמר
רבי יורא דקינוח בין למר ובין למר בפת הוא.
וליתנייה – במסכת עדיות (פרק רביעי ופרק
חמישי) שכל קולי בית שמאי וחומרי בית
הלל נשנו שם. והוא הדין – דתרווייהו
בעינן. בדשערי לא – מפני שמתפרר בתוך
הפה, ואינו נקשר יחד כשלועס, לפיכך אינו
מקנה. שפר – נעשה רך ונרסק בחיך.
ודוגמתו ב"השובר" (בבא מציעא פה, ב.)
אשטר מישטר, תחבושת על העין. אקושא –
קשה יותר מדאי, וגם הוא מתפרר בתוך הפה
כשל שערס. קמחא תמרי וירקא – רכין
חן. בין בשר לגבינה – משמע, שאכל בשר
ורוצה לאכול גבינה. אסור לאכול גבינה –
משום דבשר מוציא שומן, והוא נדבק בפה
ומאריך בטעמו. בשר שבין השיניים – ממ
חשיב בשר שלא לאכול גבינה עמו עד
שיתלנו? הבשר עורנו – אלמא מקרי
"בשר". אנא להא מילתא חלא בר חמרא –
לדבר זה אני גורע מאב, כחומץ בן יין. לטמר
כי השתא – מעת לעת. סייר – הולך ורואה
קרקעותיו מה חן צריכות. משבח אסתירא
– מוצא סלע, מפני שמתקנע בכל הצריך.
פתבא דאופי – מושו עצים שהיה גונבו.
קדמון – שאמרו שיהא אדם רואה נכסיו
בכל יום, ויראה מה יעשה. צנורא דברקא –
המים יוצאין חוץ לגדותיהן, ובאין לטטוף
פירותיו דרך פחת שבשפת האמה. רמא
קלא – הרים קול רצות. חובה – עדיפא
ממצוה, ולקמיה מפרש מאי חובותיהו.
מצוה – לשמוע דברי חכמים. אמצעים
– שנוטלין בין תבשיל לתבשיל בעלמא.
מצוה לגבי רשות חובה קרי לה – משום
דתני אמצעים בהדיהו, קרי לראשונים
"חובה", דאף על פי שאין אלא מצוה –
חשיבות חן אצל הרשות לקרום "חובה".
בין בבלי – מתחתיהם לקבלם. קינסא –
אם נותן שפאי עצים וקסמן תחתיהן, למאן
דאמר כלי – הכא כלל כלי הוא, ולמאן
דאמר אין נוטלין על גבי קרקע – שפיר
דמי. ולקמן מפרש: משום דרוח רעה שורה
עליהן כשהן על גבי קרקע. מפעפעי –
אשטנט, מרכיב את הידים ומבלעין בהן
את זוהם התבשיל.
סולדת

אילימא בית שמאי אומרים מקנה ולא בעי מדיח, ובית
הלל אומרים מדיח ולא בעי מקנה, אלא הא דאמר רבי
יורא: אין קינוח פה אלא בפת, כמאן – בבית שמאי?!
אלא, בית שמאי אומרים: מקנה ולא בעי מדיח, ובית
הלל אומרים: אף מדיח – הוי ליה מקולי בית שמאי
ומחומרי בית הלל, וליתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי
בית הלל! אלא, בית שמאי אומרים: מקנה, והוא הדין
למדיח. ובית הלל אומרים: מדיח, והוא הדין למקנה. מר
אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי. גופא, אמר רבי
יורא: אין קינוח פה אלא בפת. והני מילי – בדרחיפי,
אכל בדשערי – לא. ודחיפי נמי, לא אמרן אלא בקיריא,
אכל בחמימא – משטר שטרי. והני מילי ברכיבא, אכל
באקושא – לא. והלכתא: בכל מילי הוי קינוח, לבר
מקמחא תמרי וירקא. בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן:
כמה ישקה בין בשר לגבינה? אמר לו: ולא כלום. איני,
והא אמר רב חסדא: אכל בשר – אסור לאכול גבינה,
גבינה – מותר לאכול בשר! אלא, כמה ישקה בין גבינה
לבשר? אמר ליה: ולא כלום. גופא, אמר רב חסדא:
אכל בשר – אסור לאכול גבינה. גבינה – מותר לאכול
בשר. אמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא: בשר שביין
השיניים מהו? קרי עליה "הבשר עודנו בין השיניים". אמר
מר עוקבא: אנא, להא מלתא, חלא בר חמרא לגבי
אבא, דאילו אבא – כי הוה אכיל בשרא האידנא, לא
הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא. ואילו אנא – בהא
סעודתא הוא דלא אכילנא, לסעודתא אחרייתא –
אכילנא. אמר שמואל: אנא, להא מלתא. חלא בר חמרא
לגבי אבא, דאילו אבא – הוה סייר נכסיה תרי זמני
ביומא, ואנא לא סיירנא אלא חדא זמנא. שמואל
למעמיה, דאמר שמואל: מאן דסייר נכסיה כל יומא –
יומא חד פגע בצאריסיה דדרי פתבא דאופי. אמר ליה:
הני להיכא? אמר ליה: לבי מר. אמר ליה: כבר קדמך
רפנן. רב אסי הוה סייר נכסיה כל יומא, אמר: היכא
נינהו כל הני אסתירי דמר שמואל? יומא חד חזא
צינורא דברקא בארעיה, שקליה לגלימיה, פרכיה
אותביה בגוה. רמא קלא, אתו איניש סכרוה.
אשכחתינהו לכוילהו איסתרי דמר שמואל. אמר רב אידי

בר אבין, אמר רב יצחק בר אשיון: מים ראשונים – מים
ראשונים ואחרונים – חובה, אמצעים – רשות! מצוה לגבי רשות – "חובה" קרי לה. גופא:
מים ראשונים ואחרונים – חובה, אמצעים – רשות, ראשונים – נוטלין בין בכלי בין על גבי
קרקע, אחרונים – אין נוטלין אלא בכלי. ואמרי לה: אין נוטלין על גבי קרקע. מאי בינייהו?
איכא בינייהו – קינסא. מים ראשונים – נוטלין בין בחמין בין בצונן, אחרונים – אין נוטלין אלא
בצונן, מפני שחמין מפעפעי את הידים, ואין מעבירין את ההימא. "מים ראשונים נוטלין בין
בחמין בין בצונן". אמר רב יצחק בר יוסף, אמר רבי ינאי: לא שנו אלא שאין היד
סולדת

אילימא בית שמאי אומרים מקנה ולא בעי מדיח, ובית
הלל אומרים מדיח ולא בעי מקנה, אלא הא דאמר רבי
יורא: אין קינוח פה אלא בפת, כמאן – בבית שמאי?!
אלא, בית שמאי אומרים: מקנה ולא בעי מדיח, ובית
הלל אומרים: אף מדיח – הוי ליה מקולי בית שמאי
ומחומרי בית הלל, וליתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי
בית הלל! אלא, בית שמאי אומרים: מקנה, והוא הדין
למדיח. ובית הלל אומרים: מדיח, והוא הדין למקנה. מר
אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי. גופא, אמר רבי
יורא: אין קינוח פה אלא בפת. והני מילי – בדרחיפי,
אכל בדשערי – לא. ודחיפי נמי, לא אמרן אלא בקיריא,
אכל בחמימא – משטר שטרי. והני מילי ברכיבא, אכל
באקושא – לא. והלכתא: בכל מילי הוי קינוח, לבר
מקמחא תמרי וירקא. בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן:
כמה ישקה בין בשר לגבינה? אמר לו: ולא כלום. איני,
והא אמר רב חסדא: אכל בשר – אסור לאכול גבינה,
גבינה – מותר לאכול בשר! אלא, כמה ישקה בין גבינה
לבשר? אמר ליה: ולא כלום. גופא, אמר רב חסדא:
אכל בשר – אסור לאכול גבינה. גבינה – מותר לאכול
בשר. אמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא: בשר שביין
השיניים מהו? קרי עליה "הבשר עודנו בין השיניים". אמר
מר עוקבא: אנא, להא מלתא, חלא בר חמרא לגבי
אבא, דאילו אבא – כי הוה אכיל בשרא האידנא, לא
הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא. ואילו אנא – בהא
סעודתא הוא דלא אכילנא, לסעודתא אחרייתא –
אכילנא. אמר שמואל: אנא, להא מלתא. חלא בר חמרא
לגבי אבא, דאילו אבא – הוה סייר נכסיה תרי זמני
ביומא, ואנא לא סיירנא אלא חדא זמנא. שמואל
למעמיה, דאמר שמואל: מאן דסייר נכסיה כל יומא –
יומא חד פגע בצאריסיה דדרי פתבא דאופי. אמר ליה:
הני להיכא? אמר ליה: לבי מר. אמר ליה: כבר קדמך
רפנן. רב אסי הוה סייר נכסיה כל יומא, אמר: היכא
נינהו כל הני אסתירי דמר שמואל? יומא חד חזא
צינורא דברקא בארעיה, שקליה לגלימיה, פרכיה
אותביה בגוה. רמא קלא, אתו איניש סכרוה.
אשכחתינהו לכוילהו איסתרי דמר שמואל. אמר רב אידי

לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל — אומר רבינו שמואל: דמיירי בשניהם של בשר או שניהם של גבינה, אבל "בין תבשיל" של בשר "לגבינה" שלפניו — חובה, אבל לגבינה של אחריו לא קאמר, דאפילו בנטילת ידים אסור לאכול עד סעודה אחרת, כדאמר לעיל "אכל בשר — אסור לאכול גבינה", ואין נראה לרבינו תם: ד"בין תבשיל לגבינה" משמע

תבשיל תחלה, כדאמר לעיל "כמה ישהה בין

בשר לגבינה? ולא כלום", ופירי: "והא אומר רב:

חסדא, אבל בשר — אסור לאכול גבינה! אלא

כמה ישהה בין גבינה לבשר" כו'. ועוד: "בין

תבשיל לתבשיל" בשניהם של בשר או של

גבינה, למה יש לו ליטול כלל? ומפרש רבינו תם:

ד"בין תבשיל לתבשיל" — היינו, בין תבשיל

דבשר לתבשיל של גבינה, דכיון דאין הבשר

הדגבינה בעין, וליכא אלא טעם, לא החמירו

שיהא חובה ליטול ידיו ביניהם, ואינו אלא

רשות, אבל בין תבשיל דבשר לגבינה, שהגבינה

בעין — חובה, ויתכן פירוש זה אף לדברי

האוסרין לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה,

אפילו בנטילה וקנינה.

חזונה

סולדת בהן, אבל היד סולדת בהן - אין נטילין בהן.

ואיכא דמתני לה אסיפא: אחרונים אין נטילין אלא

בצונן, אבל בחמין - לא. אמר רב יצחק בר יוסף, אמר

רבי ינאי: לא שנו אלא שהיד סולדת בהן, אבל אין היד

סולדת בהן - נטילין. מכלל דראשונים, אף על פי שהיד

סולדת בהן - מותר. "אמצעיים רשות". אמר רב נחמן:

לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל, אבל בין תבשיל

לגבינה - חובה. אמר רב יהודה בריה דרבי חיאי: מפני

מה אמרו מים אחרונים חובה - ששמלח סדומית יש,

שמשמא את העינים. אמר אביי: ומשתבח בי קורטא

בכורא. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: כל

מלחא מאי? אמר ליה: לא מבגיא. אמר אביי: מירש

היה אמינא האי דלא מישו מיא בתראי על ארעא - משום וזהמא. אמר לי מר: משום

דשריא רוח רעה עליהו. ואמר אביי: מירש היה אמינא, האי דלא שקיל מידי מפתורא כי

נקט איניש כסא למשתי - שמה יארע דבר קלקלה בסעודה. אמר לי מר: משום דקשי

לרוח צרדא. ולא אמרן - אלא דשקיל ולא מהדר, אבל משקל ואהדורי - לית לן בה.

ולא אמרן - אלא חוץ לארבע אמות, אבל תוך ארבע אמות - לית לן בה. ולא אמרן

- אלא מידי דצריך לסעודתא, אבל מידי דלא צריך לסעודתא - לית לן בה. מר בר רב

אשי קפיד אפילו אאסיפתא ובוכנא תתבלי - מידי דצריכי לסעודתא. ואמר אביי: מירש היה

אמינא, האי דכנשי נשורא - משום מנקירותא. אמר לי מר: משום דקשי לענייתא.

ההוא גברא, דהוה מהדר עליה שרא דענייתא, ולא הוה יכול ליה דקא וזהיר אנשורא

טובא. יומא חד ברך ליפתא איבלי. אמר: השתא ודאי נפל בידאי. בתר דאכיל, אייתי מרא,

עקרינהו ליבלי, שדינהו לנהרא. שמעיה דקאמר: ווי, דאפקיה ההוא גברא מביתיה! ואמר

אביי: מירש היה אמינא, האי דלא שתי אופיא - משום מאיסותא. אמר לי מר: משום

דקשי לכרסם. מישתיה - קשה לכרסם, מינפח ביה - קשיא לרישא, מדחייה - קשיא

לענייתא. מאי תפנתיה? לשקעיה שקיעי. לכרסם דחמרא - שיכרא, דשיכרא - מיא, דמיא

- לית ליה תפנתא. והיינו דאמרי אינשי: בתר עניא אולא ענייתא. ואמר אביי: מירש היה

אמינא, האי דלא אכיל ירקא מבישא דאסר גינאה - משום דמחוי פרעבתנותא. אמר לי

מר: משום דקשי לכשפים. רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאולי בארפא. אמרה להו

ההיא מטוניתא: אותבן בהדיכון! לא אותבוה, אמרה מלתא - אסרתה לארפא. אמרו אינהו

מילתא - שרייה. אמרה להו: מאי אעביד לכו, דלא מקנח לכו בחספא, ולא קטיל לכו

פינה אמניכוכו, ולא אכיל לכו ירקא מבישא דאסר גינאה. ואמר אביי: מירש היה אמינא,

האי דלא אכיל ירקא דנפל אתפא - משום מאיסותא, אמר לי מר: משום דקשה לריח

הפה. ואמר אביי: מירש היה אמינא, האי דלא יתבי תותי מרובא - משום שופכים. אמר

לי מר: משום דשכיחי מזיקין. הנהו שקולאי דהוו דרו תביתא דחמרא. בעו לאיתפוחי,

אותבוה תותי מרובא, פקעה. אתו לקמיה דמר בר רב אשי, אפיק שפופרי, שמיתיה. אתא

לקמיה, אמר ליה: אמאי תעביד הכי? אמר ליה: הכי אעביד, כי אותביה באונאי? אמר

ליה: את דבוקתא דשכיחי רבים מאי בעית? את הוא דשנית, זיל שלים! אמר ליה:

השתא נמי ליקבע לי מר זימנא, ואפרע. קבע ליה זימנא. כי מלא זימנא, אעפכ. כי

אתא אמר ליה: אמאי לא אתית בזמנך? אמר ליה: כל מילי דצריך וחתים וכייל ומני

- לית לן רשותא למשקל מיניה, עד דמשפחינן מידי דהפקרא. ואמר אביי: מירש היה

אמינא, האי דשדי מיא מפומא דחצבא - משום ציבתא. אמר לי מר: משום דאיכא

מים הרעים. ההוא בר שדיא דהוה בי רב פפא, אול לאתניי מיא מנהרא, אעפכ.

כי אתא, אמרו ליה: אמאי אעפכת? אמר להו: עד דחלפי מים הרעים. אדהכי,

חזונה

סולדת — נכוח, אם היד סולדת בהן — בטלו ונשתנו מתורת מים. איכא דמתני לה
אסיפא — לא שנו דאחרונים בחמין לא. מכלל כו' — דבהנך דאסר לאחרונים, שרי
לראשונים. שפלת כדומית יש — ואמרו חכמים: על כל אכילתך אכול מלת. וכיון
דנגע במלח, כי הדר יזיב ידו אעניס — מסמא להו, ולפיכך צריך לנטלן. ומשתבחא
כי קורטא בכורא — אינה מצויה אלא קורט
בכור. כל מילתא — מדר מלה, כמו (שמות
טז) "וימדרו בעומר": וכלו בעומר. מאי —
צריך ליטול אחריו או לא? משום וזהמא —
שריין מסריה, ונראות מאוסות. למישתי —
כשאדם שותה, אין לוקחין כלום מלפניו. דבר
קלקלה — שמה יכעוס השותה, שחפץ באותו
דבר הניטל, וכי יכעוס — יתכן ויחנק. רוח
צרדא — *אשטורדישין. חוץ לארבע אמות
— שמוציאו חוץ לארבע אמות של שולחן.
דכנשי נשורא — שמכבדן פירווי אוכלין
מן הבית. מנקירותא — לנקר הבית, נקיון.
מהדר אבתריה שרא דענייתא — שר
הממונה על העניות היה רודף ללובדו
ולחביא ליד עניות. איבלי — על עשבים
שבאפר. נפל לידאי — שלא יוכל ללקט
הפירורין מבין העשבים, ויהו למדרס רגלים,
ואלכדו בכך. שמעיה — ההוא גברא לההוא
שרא. דקאמר ווי דאפקיה מביתיה —
הוציאני זה ממקום מנחותי. אופיא —
**אשקומא. לכרסם — רירין הבאקן מן
החוטם. מדחיה — בידו לצדדן. לישקעיה
שקועי — בתוך המשקה, עד שיכלה מאליו.
לכרסם דחמרא — שבא לו מחמת אופיא
דחמרא. שכרא — רפואתו לשותות שכר.
לכרסם דשכרא — שבא מחמת אופיא
דשכרא. לישתי מיא. בתר עניא — זה שרא
דהו לו אלא מים לשתות. מבישא דלא
גינאה — שאין מוציאן שום או כרישין
מאגודה שאוגדין מוכרי ירק לאוכלו.
כרעבתנותא — שאין יכול להמתין עד
שיתירנו. לכשפים — הרואה אותו יכול
לעשות לו כשפים, והנשמר ממנו — אין
כשפים נוחין לחול עליו. מטוניתא —
נכרית. אותבן בהדיכון — הושיבני עמכם
בספינה. אמרה מילתא — לחש של מכשפות.
אסרתה לארפא — שלא זוה ממקומה. אמרי
אינהו מילתא — אף הן היו קביאין בדבר,
ועושין להציל עצמם מיד המכשול. ואיכא
דאמרי שאמרו שם, ולא מוכחא מילתא. מאי
אעביד לכו — שאין מכשפות שולטות בכם,
שאתם נשמרין מכל דבר הקשה להן. דלא
מקנח לכו בחספא — אין אתם מקנחין
עצמכם בחרס בבית הכסא, ואין אתם הורגין
כינה במלבושכם. מרובא — צינור המקלח
מים מן הגג. שופכין — שמה ירדו עליו מים
מאוסין המקלחים מתמשש המשתמשין על
הגג, ושופכין מי משמש, וכן באין לצינור.
שקולאי — נושאי משאות בשכר. פקעה —
ששברה המזיק. שפתיא — למזיק. דאותביה
באונאי — הושיבה באוני, שהייתי ישן שם.
דצריך וחתים — כלומר, באחד מכל אלו אין
לנו רשות. דשדי מיא — השותה בכד, שופך
תחלה מן המים לארץ. משום ציבתא —
קסמין וקשין שעל פני המים. מים רעים —
פעמים ששתה מזה שר, וזו תקנתו. דהוה כי
רב פפא — שהיה משמשו. עד דחלפי מים
הרעים — ששתו המזיקין מזה.
האכילו

לפי שאינו מזיק.
מַר בַּר רַב אֲשֵׁי קָפִיד אֶפִּילוּ אֲמִיתָא וּבִזְכָּנָא דְתַבְלִי – היה מקפיד אפילו על המכתשת והעלי שכותשים בהם תבלינים, שלא ליתלם מעל השלחן בשעה שאחד המסובים אוחז בידו לשתות, מפני שגם הם נחשבים מידי דְצִרְיָכִי לְסַעֲוִיתָא – דברים שצריכים אותם לסעודה.
וְאִמְרַ אַבְיִי מְרִישׁ הוּהָ אֲמִינָא, הָאִי דְכִנְשִׁי נְשׁוּנָרָה – מה שמקפידים לאסוף את פרורי המאכל מן הבית לאחר האכילה, הוא מְשׁוּם מְנַקְרוּתָא – מחמת נקיון הבית שלא יתלכלך מחמת הפירורים. **אֲמַר לִי מַר** (ורבה), שאין זה הטעם, אלא מְשׁוּם דְאֵם אֵין אוספים את הפירורים ומניחים אותם למדרס רגלים, קָשִׁי לְעִנְיָתָא – עלול לגרום מחמת זה לעניות, למי שזולזל במאכל והניחו למדרס הרגלים.
 מעשה בענין זה: **הָהוּא נִבְרָא** – מעשה באדם אחד דְהוּהָ מְהֵרָה עָלֵיהָ שְׂרָא דְעִנְיָוִתָא – שהשר והמלאך הממונה על העניות היה מחזיר עליו לזכור ולהביאו לידי עניות, וְלֹא הוּהָ יָכִיל לֵיהָ – אולם לא היה יכול לו, ולא שלט בו מְשׁוּם דְקָא וְהִירָא אֲנִשְׁוֹרָא מִזְכָּא – שהיה נזהר מאוד בכבוד פירוורי המאכל שלא יפלו לארץ. **יֻמָּא הָד** – יום אחד בְּרֶדְךָ (ליפתא) [רִיפְתָא] אֲכִילִי – אכל לחם כשהוא יושב על גבי עשבים שבאגם, **אֲמַר** השר הממונה על העניות בלבו, הִשְׁתַּל וְדָאִי נָפַל בְּדִיאִי – עכשיו ודאי יפול אדם זה בדי, שהרי לא יוכל לאסוף את הפירורים מבין העשבים, ובעל כרחו ינחם למדרס הרגלים, ועל ידי זה אוכל לשלוט בו. **אִמְרַ בְּתַר דְאֲכִיל** – אחרי שגמר האדם לאכול, **אֲיִיתִי מְרָא** – הביא מעדר ועֲקָרְיָהוּ לִבְלִי – עקר את העשבים עם הפירורים שבהם וְשִׁדְיָהוּ לְנִהְרָא – והשליכם לנהר, שְׂמַעִיהָ דְקָאֲמַר – שמע אותו אדם את קולו של שר העניות שאמר, **נָוִי דְאִפְקִיָה הָהוּא נִבְרָא מְבִיתָהּ** – אי לי שהוציאני אדם זה מביתי, כלומר אפסה תקוותי לשלוט בו ולהביאו לידי עניות.
וְאִמְרַ אַבְיִי מְרִישׁ הוּהָ אֲמִינָא, הָאִי דְלֹא שְׁתִּי אֹפִיָּא – מה שמקפידים שלא לשתות את הקצף העולה על גבי המשקה, הוא מְשׁוּם מְאִיסוּתָא – שהוא מאוס לשתיה, **אֲמַר לִי מַר** (ורבה), שאין זה הטעם, אלא מְשׁוּם דְקָשִׁי לְכִרְסָם – ששתית הקצף גורמת לחולי של רירים הבאים מן החוטם.
 מפרשת הגמרא אלו נזקים נגרמים על ידי הקצף: **מִשְׁתֵּיהָ** – שתית הקצף, **קָשָׁה לְכִרְסָם** – גורמת לחולי רירי החוטם כפי שהתבאר, **מִינְפָּחָ בֵּיהָ** – נפיחה בקצף על ידי רוח פיו, **קָשִׁיא לְרִישָׁא** – גורמת לחולי של כאב הראש, **מְדַחֲתִיהָ** – דחיית הקצף בידו מן המשקה לצדדים, **קָשִׁיא לְעִנְיָתָא** – גורמת לעניות.
 מבאר הגמרא: **מָא תַקְנִיתִיה** – מהי תקנתו, כלומר כיצד ישתה את המשקה כאשר יש קצף על גביו, **לְשַׁקְעִיהָ שְׁקוּעִי** – ישקענו בתוך המשקה עד שיכלה מאליו.
 הגמרא מפרשת את דרך הרפואה לחולי הכרסם שנעשה על ידי שתית הקצף: **דְחַמְרָא** – לחולי הכרסם שנגרם על ידי שתיית קצף של יין, רפואתו לשתות שִׁיכְרָא – שיכר. **דְשִׁיכְרָא** – ולחולי הכרסם שנגרם על ידי שתיית קצף של שיכר, רפואתו לשתות מֵיָא – מים. אבל דְמֵיָא – לחולי הכרסם שנגרם על ידי שתיית קצף של מים, לִית לֵיהָ תַקְנִיתָא – אין לו תקנה ורפואה. וְהִינּוּ דְאֲמַרִי אֲנִישִׁי – והיו שאגומרים אנשים בְּתַר עֲנָיָא אֹלָא עֲנִייתָא – אחר העני הולכת העניות, כלומר שמי שהוא עני, רודף אחריו מזל וגורם לו להפסדים נוספים שאינם אצל העשיר. ואף כאן זה שהוא עני ואין לו לשתות אלא מים, אין רפואה למכתו, והעשיר ששותה יין או שיכר יש לו רפואה.
וְאִמְרַ אַבְיִי מְרִישׁ הוּהָ אֲמִינָא, הָאִי דְלֹא אֲכִיל יִרְקָא מְבִישָׁא דְאִסְרִי גִנְיָה – מה שמקפידים שלא למשוך ולהוציא ירק מתוך אגודת הירק שקשר הגנן מוכר הירקות, כדי לאוכלו, אלא מתירים מקודם את כל האגודה, ורק אחר כך אוכלים ממנו את הירק, הוא מְשׁוּם דְמִיתוּי בְּרַעֲבָתְנוּתָא – מפני שנראה כרעבתנות, כמי שמתאווה מאוד לירק הזה, ואינו יכול להמתין עד שיתירו אותו. **אֲמַר**

סוּלְדָת (–נכוית) בָּהּ, אֲכַל אם הם חמים כל כך שְהִיד סוּלְדָת בָּהּ, בטלו בכך מדין מים, וְאִין נוֹמְלִין בָּהּ אפילו מים ראשונים.
וְאִירָא דְמַתְנִי לֵה, אֲסִיפָא ששנינו מים אֲחֵרוֹנִים אִין נוֹמְלִין אֲלָא בְּצִנּוֹן, ומבואר מזה שֶאֱכַל בְּחַמִּין לֹא – שאין ליטול מים אחרונים במים חמים, ועל זה **אֲמַר רַב יִצְחָק בְּרַי יוֹסֵף אֲמַר רַבִּי יְנָאי, לֹא שָׁנוּ, אֲלָא כְּשֶׁהֵם חֲמִים כָּל כֵּךְ שְׁהִיד סוּלְדָת בָּהּ, אֲכַל אם אינם חמים כל כך וְאִין הִיד סוּלְדָת בָּהּ, נוֹמְלִין בהם אפילו מים אחרונים. מדייקת הגמרא: מְכַלְל – משמע מזה דְמִים רִאשׁוֹנִים שמוותר ליטול בחמים, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם חֲמִים כָּל כֵּךְ שְׁהִיד סוּלְדָת בָּהּ, גם כן מוֹתֵיר ליטול בהם את הידים, ולא כפי הלשון הראשונה שלא התירה במים ראשונים אלא כשאין היד סולדת בהם.
 הגמרא חזרת לפרש את תחילת דברי הברייתא: שנינו בברייתא, מים אֲמִצְעִיִים שנוטלים באמצע הסעודה בין תבשיל לתבשיל, אינם חובה אלא רְשׁוּת. מפרשת הגמרא: **אֲמַר רַב נְחֻמִּי, לֹא שָׁנוּ אֲלָא כְּשֶׁנוֹטֵל בֵּין תַּבְשִׁיל לְתַבְשִׁיל אַחֵר, שְׁשִׁנִּיהֶם שֶׁל בָּשָׂר או שְׁנִינֶיהֶם שֶׁל גְּבִינָה, אֲכַל בֵּין תַּבְשִׁיל שֶׁל בָּשָׂר לְגְבִינָה, כְּלוּמַר שֶׁאֵכֵל גְּבִינָה, וְכֵן לֵאבֹוֹל אַחֲרֶיהָ תַּבְשִׁיל שֶׁל בָּשָׂר, חֻבָּה לִיטוּל יָדָיו, שִׁישׁ לַחוּשׁ שֶׁנִּדְבַק מִלַּחְלוּחִית הַגְּבִינָה עַל יָדָיו, וְכִשְׂאֵכֵל בְּיָדָם אֲלוֹ תַּבְשִׁיל שֶׁל בָּשָׂר נִמְצָא אוֹכֵל בָּשָׂר עִם חֵלֶב.
אֲמַר רַב יְהוּדָה בְּרִיה דְרַבִּי חִיָּא, מְפַנִּי מַה אֲמַרו חֲכָמִים שְׁנִטִּילַת מִים אֲחֵרוֹנִים הִיא חֻבָּה גְּמוּרָה, מִפְּנֵי שְׂמִילַח כְּרוֹמִית יֵשׁ שְׂמִסְמָא אֶת הָעֵינַיִם – יש מין מלח הנקרא 'מלח סדומית', וטבעו שאם נכנס ממנו לעיניו של אדם, גורם לסמאות את עיניו, וכיון שהדרך לאכול מלח אחר האכילה, יש לחוש שמא היה מעורב במלח שאכל ממין המלח הזה, לפיכך צריך ליטול ידיו להסיר את שיירי המלח מידי.
אֲמַר אַבְיִי, וּמִשְׁתַּכַּח כִּי קוֹרְמָא בְּכוֹרָא – מלח זה אינו מצוי אלא קורט (–פירור) מלח בכור (מדת נפש של שלשים סאה) של מלח.
אֲמַר לֵיהָ רַב אֲחָא בְּרִיה דְרַבָּא לְרַב אֲשֵׁי, כָּל מִלְּחָא – מי שמדד מלח, ויש לחוש שידיו נגעו במלח, מָאִי, האם חייב בנטילת ידים לאחר המדידה, מחשש מלח סדומית שנדבק לידי, או לא. **אֲמַר לֵיהָ רַב אֲשֵׁי, לֹא מְבַעֲיָא** – אין להתספק בכך כלל, שכיון שודאי נגע במלח כל שכן שצריך ליטול ידיו.
אֲמַר אַבְיִי מְרִישׁ הוּהָ אֲמִינָא – מתחילה הייתי סבור, **הָאִי דְלֹא מְשׁוּ מֵיָא בְּתַרְרָא עַל אֲרַעָא** – מה שאין נוטלים מים אחרונים על הארץ, טעמו הוא מְשׁוּם וְזִהְמָא (–לכלוך), שריחם מסריח ונראים מאוסים. **אֲמַר לִי מַר** (ורבה), שאין הטעם מְשׁוּם כֵּךְ, אלא מְשׁוּם דְשִׁרְיָא רֹחַ רָעָה עָלֵיהֶוּ – שרוח רעה שורה על המים כשהם על הארץ.
וְאִמְרַ אַבְיִי מְרִישׁ הוּהָ אֲמִינָא, הָאִי דְלֹא שְׁקִיל מִיָּדִי מְפִתּוּרָא בִּי נְכִיט אֲנִישֵׁי בְּסָא לְמִשְׁתֵּי – מה שמקפידים שלא ליטול דבר מהשלחן כאשר אוחז אדם אחד מהמסובין כוס בידו לשתות, הוא מְשׁוּם יִירַע דְבַר קִלְקֵלָה בְּסַעֲוִדָה – שמא יבעוס השותה על כך שנוטלים דבר זה, כיון שהוא חפץ בו, וכאשר יבעוס בתוך שתייתו יש לחשוש שמא יסתכן ויחנק. **אֲמַר לִי מַר** (ורבה), שאין הטעם מְשׁוּם כֵּךְ, אלא מְשׁוּם דְקָשִׁי לְרוּחַ צִרְדָּא – שמעשה זה עלול לגרום למי שאוחז את הכוס בידו, לחולי של רוח שטות ותמהון לבב.
 מפרשת הגמרא: וְלֹא אֲמַרְן שְׁנִטִּילַת דְבַר מִן הַסַּעֲוִדָה מִזְקִיָּה, אֲלָא בִּאֲוִפֵּן דְשְׁקִיל וְלֹא מְהֵרָה – שנוטל את הדבר ואינו מחזירו, אֲכַל מְשַׁקֵּל וְאִתְהוּוִיר – ליטול את החפץ ולהחזירו לאחר מכן, לִית לָן בָּהּ – אין להקפיד על כך, שאין זה מִזְקִיָּה. וְאֵף בִּאֲוִפֵּן שֶׁאִינוּ מִחְזִירִי אֶת הַחֶפֶץ, לֹא אֲמַרְן שְׁנִטִּילַת הַחֶפֶץ מִן הַשְּׁלַחֵן עֲלוּלָה לְגִרוּם נֹזֵק, אֲלָא כְּשֶׁמוּצִיא אֶת הַחֶפֶץ חוּץ לְאֲרַעָא אֲמוּתָה לִית לָן בָּהּ – אין להקפיד שמוציאו בתוך אֲרַעָא אֲמוּתָה של השלחן, לִית לָן בָּהּ – אין להקפיד על כך, מפני שאין זה מִזְקִיָּה. וְאֵף בִּאֲוִפֵּן שֶׁנוֹטְלוּ חוּץ לְאֲרַעָא אֲמוּתָה, לֹא אֲמַרְן שְׁנִטִּילַת הַחֶפֶץ עֲלוּלָה לְהוֹצִיָּא לַשְׁוֵתָה, אֲלָא אִם נָטַל מִיָּדִי דְצִרְיָד לְסַעֲוִדָתָא – דבר שצריך לסעודה, כגון מין מאכל או כלי שמשתמשים בו בסעודה, אֲכַל אִם נָטַל מִיָּדִי דְלֹא צִרְיָד לְסַעֲוִדָתָא – דבר שאין צריך אותו בסעודה, לִית לָן בָּהּ – אין להקפיד על כך,****

חֲזַנְהוּ – ראה השד את בני הבית, דָּקָא שְׂדוּ מִיָּא מְפֻקָּא דְחֻצְבָּא
– ששופכים מעט מים מפי החבית קודם שתייתם, אָמַר להם השד,
אֵי הִוּוּ יִדְעָנָא דְרִנְיָלִיתוֹ לְמֵיעֵבַד הָבִי – אם הייתי יודע שאתם
רגילים לעשות כן, לֹא אֵיעֵבְבִי – לא הייתי מתעכב, שבאופן זה אין
המים הרעים מוזיקים.

מעשים ללמד על חשיבות נטילת ידיים: כִּי אָתָּא – כשבא רַב דִּימִי
מארץ ישראל לבבל, אָמַר, מִים הָרִאשׁוֹנִים שקודם אכילת פת
הַאֲכִילוּ בְּשַׂר חוּזַר, כלומר אדם שזולל בנטילת ידיים, גרם לו
להיכשל באכילת בשר חוזר, שפעם אחת נכנס לחנותו של אדם
שהיה מוכר בשר כשר לישראל ובשר חוזר לנכרים, וכשראה שלא
נטל ידיו, סבר שהוא נכרי והאכילו בשר חוזר. ומים אַחֲרֵוֹנִים הוֹצִיאוּ
אֶת הָאִשָּׁה מִבְּעֻלָּהּ, כלומר אדם שזולל במים אחרונים גרם בכך
שיגרש את אשתו, שפעם אחת התארחו חכמים אצל כידור, והפקידו
אצלו את ממונם, ולאחר זמן כפר בפיקדון, ראו החכמים על שפמו
שיירי מאכל עדשים, שלחו לאשתו שבעלה צויה לתת את כספם,
ונתן סימן שאכל באותו יום עדשים, נתנה להם, וכשבא כידור לביתו
כעס על אשתו וגירשה, ועל זה אמרו מים אחרונים הוציאו אשה
מבעלה, שאם היה זהיר במים אחרונים, היה מנקה בידיו הלחות את
שפמו ולא היו רואים שאכל עדשים.

גירסא אחרת: כִּי אָתָּא רַבִּין מארץ ישראל אָמַר, מִים רִאשׁוֹנִים
הַאֲכִילוּ בְּשַׂר נִבְלָה, שהחוננו לא האכילו בשר חוזר אלא בשר
נבילה, ומים אַחֲרֵוֹנִים הִרְגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ – גרמו להריגת נפש, כלומר
שכידור במעשה הנוכח לא גירש את אשתו אלא הרגה, על שנתנה
את הכסף לחכמים.

סימן לזכירת הגירסאות: אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, וְסִמְנִיָּהּ שלא
תטעה מי מהאמוראים אמר אחרונים הוציאו אשה מבעלה, ומי אמר
הרגו את הנפש, אחוז את הסימן כאילו שני הדברים נעשו בה, וכיון
שידוע שרב דימי בא מארץ ישראל לבבל קודם רבין, ממילא נזכור
שכִּי אָתָּא רַב דִּימִי אמר, שֶׁאִפְקָה – שבעלה גירשה, וְאָתָּא רַבִּין
אמר, שֶׁקִּמְלָה – שבעלה הרגה, ואין להפוך את הדעות, שאי אפשר
גירשה לאחר שנהרגה.

גירסא נוספת: רַבִּי אֲבָא מִתְּנִי חָדָא מִתְּנִי וְחָדָא מִתְּנִי – רבי אבא
שנה את אחד המעשים בנוסחתו של רב דימי, ואת המעשה השני
בנוסחתו של רבין, ובשניהם נקט לְחֻמְרָא – את המעשה החמור
יותר, כלומר מים ראשונים האכילו בשר חוזר [כרב דימי], שבשר
חוזר חמור מנבילה שיש בו שני איסורים, ומים אחרונים הרגו את
הנפש [כרבין].

דין נטילת ידיים במים חמים: אֵיתָּמַר, חֲמֵי הָאוּר – מים שהוחמו על
ידי אש, חֲזַקְתָּ אָמַר, אֵין נוֹטְלִים מִתֵּן לְיָדֵים שהם פסולים אף
לנטילת מים ראשונים, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, נוֹטְלִין מֵהֶם לְיָדֵים קודם
האכילה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן רֵאיוּה לְדַבְרֵיהִי, שְׁאֵלֹתִי אֶת רַבִּין גְּמִלְיָאֵל
בְּנֵי שֶׁל רַבִּי שְׁהִיָּה חֲסִיד וְהִיָּה מוֹכֵל טְהוֹרוֹת – חולין בטהרה, וְאָמַר
לִי שֶׁל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּגָלִיל הִיוּ עוֹשִׂין בֵּין נוֹטְלִים יְדֵיהֶם בְּמִים
חֲמִים.

מחלוקת נוספת: חֲמֵי טְבֵרְיָא – מעין הנובע מים רותחים בעיר
טבריה, חֲזַקְתָּ אָמַר, אִמְנֵם אֵין נוֹטְלִין מֵהֶם לְיָדֵים, אָבֵל מִטְבִּילִין
בָּהֶן את הַיָּדִים אם יש בהם ארבעים סאה במקום אחד, כדון מקוה.
וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אִמְנֵם אִם נִטְמָא וְצִרִיךְ לִטְבֹּל אֶת כָּל גּוֹפּוֹ, מוֹכֵל
בָּהֶן, שדינים כמקוה כשר הראוי לטבילת הגוף, אָבֵל לֹא רוֹחֵץ בהם
פְּגִיזוֹ יָדָיו וְרִגְלָיו, שכשם שאינם כשרים לנטילת ידיים, כך אינם
כשרים לטבילת הידיים בהם לאכילת פת במקום נטילת ידיים.

מקשה הגמרא: הרי טבילה מועילה לידים יותר מנטילה, ואם כן קל
דחומר הוא, הֲשֵׁתָּא כָּל גּוֹפּוֹ מוֹכֵל בָּהֶם, פְּגִיזוֹ יָדָיו וְרִגְלָיו לֹא כָּל
שָׂבֶן – אם מועילים מים אלו לטבילת כל הגוף, כל שכן שיש להם
להועיל לטבילת הידיים לאכילה.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַב פִּיפְא, כִּשְׁהִמִּים נִמְצְאִים בְּמִקְוֵיָן –
שמחוברים למקום נביעתם מהקרקע, דְּכּוּלֵּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְשָׂרִי
– הכל מודים שמותר לטבול בהם את ידיו, שיש עליהם שם טבילה

ככל המעיינות והמקוואות, ולמִשְׁקָל מִיִּנְיָהּוּ בְּמָנָא – לשאוב מהם
בכלי וליטול דרך שפיכה כדון נטילת ידיים, דְּכּוּלֵּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי
דְאִסְרִי – הכל מודים שאסור, מפני שמים אלו פסולים לנטילת ידיים.
כִּי פְּלִיגֵי – ומה שנחלקו הוא באופן דְּפִסְקִינְהוּ בְּבֵת בִּירְתָּא –
שהפנה את המים ממקום נביעתם דרך חריץ קצר למקום אחר,
ובאותו מקום אין ארבעים סאה כשיעור מקוה, אלא שהם מחוברים
דרך החריץ למעין, ובזה נחלקו, מָר [–רבי יוחנן] סָבַר, שאסור
להטביל בהם את ידיו, משום שגִּזְרִינָן בֵּת בִּירְתָּא אֲמַטוּ מָנָא – שיש
לגזור על חריץ זה, משום נטילה בכלי, כלומר שאם נתיר להטביל
בזה אף על פי שאין בו ארבעים סאה, יש לחוש שיטעו ויתירו אף
נטילה בכלי ממים אלו, ולא ישימו לב שהם פסולים לנטילה מחמת
שלא היתה להם שעת הכושר, וּמָר [–חזקיהו] סָבַר, שמותר להטביל
בהם את ידיו ולא גִּזְרִינָן שיטעו להתיר גם נטילה מהם בכלי.

כְּתִנְיָא – מחלוקת זו בין חזקיהו לרבי יוחנן היא במחלוקת התנאים,
ששנינו בברייתא, מִים שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְׁתֵּיית בְּהִמָּה כִּגוֹן מִים סְרוּחִים,
או חמי טבריה, אם נמצאים בְּבָלִים, פְּסוּלִים לִטְבֹּל מהם על הידיים
דרך שפיכה, מפני שלנטילת ידיים צריך דווקא מים הראויים לשתית
בהמה, אבל כשהם בְּכִרְקָע, בְּשָׂרִין לטבול בהם את הידיים. רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אָמַר, אִף כִּשְׁהֵם נִמְצְאִים בְּכִרְקָע, אִף שְׁהוּא
מקוה כשר לענין שאם נטמא מוֹכֵל בָּהֶן אֶת כָּל גּוֹפּוֹ, אָבֵל לֹא פְּגִיזוֹ
יָדָיו וְרִגְלָיו – אבל אין לטבול בהם את ידיו, להכשירם באכילה
במקום נטילת ידיים. וגם על דברי רבי שמעון בן אלעזר יש להקשות,
הֲשֵׁתָּא כָּל גּוֹפּוֹ מוֹכֵל בָּהֶן, יָדָיו וְרִגְלָיו לֹא כָּל שָׂבֶן, אֲלֵא לֹא,
צריך ליישב גם את דבריו דְּפִסְקִינְהוּ בְּבֵת בִּירְתָּא, וכפי שפירשנו
את מחלוקת חזקיהו ורבי יוחנן, וּבְהָא פְּלִיגֵי, דְמָר [–רבי שמעון בן
אלעזר] סָבַר, דְּגִזְרִינָן בֵּת בִּירְתָּא אֲמַטוּ מָנָא, וּמָר [–תנא קמא] סָבַר,
לֹא גִזְרִינָן, ונמצא שכבר נחלקו התנאים במחלוקת חזקיהו ורבי יוחנן.
טעם מצות נטילת ידיים לאכילה: אָמַר רַב אִידִי בַר אֲבִין אָמַר רַב
יִצְחָק בַּר אֲשִׁיָּא, טעם מצות נְטִילַת יָדִים לְחֻלִּין הוא מִפְּנֵי כִרְךָ
תְּרוּמָה – כיון שכהן האוכל תרומה צריך ליטול ידיו מן הדקן, מפני
שסתם ידיים גזרו עליהן טומאה, ופוסלות לטול אפילו קודם אכילת
תיקנו חכמים שכל אדם מישראל יטול ידיו אפילו קודם אכילת
חולין, וממילא יהיו הכהנים מורגלים בכך ויטלו גם קודם אכילת
תרומה. וְעוֹד טעם נוסף לנטילת ידיים לחולין, מִשּׁוּם מִצְוָה.

שואלת הגמרא: מָיָא מִצְוָה – איזו מצוה יש בנטילת ידיים לחולין.
עונה הגמרא: אָמַר אֲבִי, מִצְוָה לְשִׁמּוּעַ דְּבָרֵי חֻכְמִים – שלאחר
שתיקנו חכמים ליטול ידיים לחולין, הרי הנוטל מקיים בזה מצוה
לשמוע דברי חכמים כמו שנאמר (דברים יז יא) 'עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר
יֹרֵךְ' וגו'.

רַבָּא אָמַר, כוונת הטעם השני, שֶׁמִּצְוָה לְשִׁמּוּעַ דְּבָרֵי רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן
עֲרֵף שדרש מצות נטילת ידיים מהכתוב, דְּכִתְּבִיב (ויקרא טז יא) 'וְכָל אִשָּׁר
יֵצֵעַ בּוֹ הֶזֶב וְיִדְּיוֹ לֹא שִׁטָּף בָּמִים', אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲרֵף, מִכָּאן
סָמְכִים חֻכְמִים לְנְטִילַת יָדִים מִן הַתּוֹרָה. אָמַר לֵיהּ רַבָּא לְרַב נַחֲמָן,
מָיָא מִשְׁמַע – איך יש לדרוש מכתוב זה מצות נטילת ידיים, דְּכִתְּבִיב
'וְכָל אִשָּׁר יֵצֵעַ בּוֹ הֶזֶב וְיִדְּיוֹ לֹא שִׁטָּף בָּמִים' וְכִבְסֵי בְּגָדָיו וְרוֹחֵץ בָּמִים
וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב, ולכאורה משמעות הפסוק שהנטמא מן הזב אינו
טמא אלא אם לא שטף ידיו במים, ויש לתמוה, הָא שִׁטָּף – וכי אם
שטף את ידיו במים מְהֵרָה מנגיעתו בוב, הָא מְבִלְיָה בְּעֵי – הרי צריך
טבילה לכל גופו, כפי שמסיים הפסוק 'ורחץ במים וטמא עד הערב',
אֲלֵא יש לדרוש דְּהִבֵּי קְאָמַר – כך כוונת הפסוק, מי שנגע בוב, וְכֵן
אדם אַחֵר שלא נגע בוב אלא שֶׁלֹּא שִׁטָּף יָדָיו בְּמִים, טָמֵא הוּא, והרי
זה מרמז שצריך ליטול ידיו קודם האכילה, שאם לא כן נחשב טמא.
דין נטילת ידיים לאכילת פירות: אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר רַבִּי אֲשִׁיָּא,
לֹא אֲמָרוּ חֲכָמִים שיש חובת נְטִילַת יָדִים לְפִירֹת וְכֵן לשאר
מאכלים לבד מפת, ואין הנטילה לפני אכילת פירות אֲלֵא מִשּׁוּם
נְקִיּוֹת בלבד. מבארת הגמרא: סָבֹר מִיָּנָה – סברו בני הישיבה לדייק
מדבריה, שרק חֻזְקָה הוּא דְלִיפְיָא, הָא מִצְוָה אִיכָא – אבל יש בזה
מצוה משום נקיות, אָמַר לְהוּ רַבָּא, לא זו כוונתו, אלא אין בזה לֹא

1 **האכילו בשר חזיר** — שהיה חנוני ישראל מוכר בשר שחוטא לישראל, ומבשל
2 ומאכילם. וכשהגוי בא בחנותו — מאכילו נבלות. ובא יהודי אחד לאכול, ולא נטל
3 ידיו, ובסבור זה שגוי הוא, והאכילו בשר חזיר. הוציאו אשה מבעלה וחרגו את
4 הנפש — בפרק בתרא דיומא בעובדא דכידור איכא למאן דאמר קטלה, ואיכא למאן
5 דאמר לא קטלה אלא אפקה. וסימנך —
6 שלא תטעה מי מזה אמר "הוציאו", ומי מזה
7 אמר "הרגו". **אתא רב דימי אמר אפקה**
8 **אתא רבין אמר קטלה** — הראשון הוציאה,
9 והשני הרגה. אחוז הסימן כאילו שניהם נעשו
10 בה, גירושין והריגה, ושוב לא תטעה. ודאי
11 אין להחליף ולומר הראשון הרגה, והשני
12 הוציאה. והם היו יודעין דרב דימי אתא
13 מארץ ישראל מקמי רבין. **חזא מהני כו'**
14 **לחומרא** — ראשונים — בשר חזיר, כרב
15 דימי. אחרונים — הרגו, כרבין. בשר חזיר
16 חמור מנבלה, דאית ביה תרי איסורי. אין
17 נוטלין מהם — מים הראשונים. ופליג
18 ארעלי, וחזקה תנא הוא. **רבנן גמליאל רבי**
19 **— בנו של רבי, ואוכל טהרות ודאי. חמי**
20 **טבריא חזקה אמר אין נוטלין מהם לידים**
21 **אבל מטבילין בהן הידים** — אי איכא
22 ארבעים סאה. כל גופו טובל בהן — אם
23 טמא. ראיות הן לטבילת כל גופו. אבל לא
24 פניו ידיו ורגליו — אם טבל בהם פניו ידיו
25 ורגליו — אף טבילה עולה לידים ולאכילה.
26 **השתא כל גופו כו' — הלא אף טבילה עולה**
27 **לידים יותר מן הנטיילה**, כדאמרין בחגיגה
28 (חב). נוטלין לידים לחולין ולמעשר, ולקדש
29 — מטבילין. אלמא, טבילת ידים עדיפא, ולכל
30 גופו חזו לטבילה — לידיו לא כל שכן
31 במקומן — בחזקתן, אם בא להטביל ידיו
32 בהן. **דבולי עלמא שפיר דמי** — דשם טבילה
33 עליהם, ככל מעינות ומקוואות. משקל
34 מינייהו כמנא — לשפוך על ידיו, כדן
35 הנטיילה. **דבולי עלמא אכור** — דכי תקן
36 רבנן נטילה — לאו בחזקת תקן, והני גריעי
37 מחמי האור, שלא היתה להן שעת הכושר.
38 **דאפסיהו בבת בירתא** — חרץ קצר,
39 ודמים פונים שם, ואין שם שיעור מקדח, אבל
40 מחזקין למקדח, דגוריה בעלמא הוא אטו
41 מנא. **שנפסלו משתיית בהמה** — כגון טרוחין
42 או זמני טבריא. בקרקע כשרין — להטביל
43 ידיו, דהא מקדח נינהו. אבל נטילה לא תקנו
44 רבנן אלא בראוין לשתית בהמה. אבל לא
45 פניו ידיו ורגליו — אפילו דרך טבילה, "פניו
46 ורגליו" — משום "ידי" נקט להו, ואורחא
47 בעלמא נקט. נטילת ידים לחולין מפני סרך
48 תרומה — הוצרכה. שהידיים שניות, ופוסלות
49 את התרומה. אבל חולין — לא מהני בהו
50 שני, ומפני סרך תרומה שירגילו אוכלי
51 תרומה לטול ידיהם הטהונת בחולין. מצוה
52 לשמוע דברי חכמים — שחקנהו. **רבא אמר**
53 **— דאורייתא היא מצוה**, כרבי אלעזר בן
54 ערך. **מכאן סמכו** — כדמפרש ואזיל. **הא**
55 **שמן** — במים את ידיו — טהור מנגיעתו בוב,
56 בתמיה? **אלא הכי קאמר** — הנוגע בוב, ומי
57 שאינו שוטף את ידיו — שניהם טמאין.
58 ואסמכתא בעלמא דהא. **ופליגא דרב נתנן**
59 **דאמר נסות הוא** — ואסור לנהוג עצמו
60 בנסות הרהר, ולאור רשות דאי. ולא יחבו לי
61 מידי — שלא חשו לצרפני עמדה לדימון,
62 דקסברי: אין מזמנין על הפירות, לומר "נברך".
63

1 **חזנהו** דהו שדו מיא מפומא דחצבא — והא דאיעכב ולא עשה בעצמו כן, או שלא
2 הדיעם — לפי שהיה ירא שקפידו עליו שאר השדים, אם היה מודיע. אי נמי אין
3 מועיל אלא אם כן שדו להו ההוא גברא גופיה דשתי. **חמי** האור חזקה אמר אין נוטלין
4 מהם לידים — והא דתניא לעיל (קא), מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן — מוקי
5 חזקה כלשנא קמא דרבי ינאי דלעיל, כשאין
6 הדי סולדת, וכאן איירי כשהדי סולדת בהן, ורבי
7 יוחנן דשרי הבא בלשון תבירה — דמוקי להו. אי
8 על פי שהדי סולדת מותר. ובהם פירש בקונטרס
9 דחזקה תנא הוא, ופליג אברייתא דלעיל.
10 **דפסקינהו** בבת בירתא — והא דאמרין
11 בפרק "שלשה מינין" (גור לחא),
12 דרביעית דמוקד בטלי בטלה — היינו, לענן
13 מחטין וצניורות, אבל שרי להטביל בהן ידיו. אי
14 נמי לגמרי בטלה אף לידים, והכא במחזקין
15 למקדח, וכן פירש בקונטרס.
16 **מים** שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולין
17 בקרקע כשרין — בפרק שני דזבחים
18 (כבא), אמרין: כל המשלים למי מקדח —
19 משלים למי באר, ולרביעית אינו משלים.
20 למעט מאי? אילמא למעט טיט הגרוק —
21 דכי דמי? אי דפרה שוחה ושוחה ממנו —
22 אפילו לרביעית נמי משלים. פירש שם בקונטרס:
23 וכשרים הן לידים, כדאמר בפרק "כל הבשר":
24 מים שנפסלו משתיית בהמה, בין בכלים בין
25 בקרקע — פסולין. הדי לא נפסלו — כשרין. ואגב
26 ריהא לא עיין כן, ואם תפלו: דהתם קאמר,
27 ואי דאין פרה שוחה ושוחה ממנו — אפילו
28 למקדח נמי לא, והכא משמע דלכילי עלמא
29 טובל בהן כל גופו ונראה לפרש: דהתם מיירי
30 שנפסלו משתיית בהמה, מחמת שהטיט עב כל
31 כך שאינה יכולה לשתות, דאז אין שם מים עליו.
32 אבל הכא איירי בצלולין הרבה, אלא דמאין
33 ונמסר, ומחמת כך אין הפרה יכולה לשתות.
34 **מצוה** לשמוע דברי חכמים — ואם תאמר:
35 הלא משום סרך תרומה תקנה, ואם כן מאי
36 "ועד?" ויש לומר: דחקנו משום נקיות.
37 **מצוה** לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך —
38 פירוש: דאסמך ליה קרא, דלאו דרשה
39 גמורה, דעיקר קרא אתא לכדורשינן בנדה
40 (מגא), מה ידיו מאבארי.
41 **ושמע** מינה שנים שאכלו מצוה ליחלק
42 — תימה לרבינו יצחק: מנא ליה
43 דמצוה ליחלק, דילמא רשות, כמאן דאמר
44 בריש פרק "שלשה שאכלו" (ברכות מהא),
45 דאם רצו לזמן — מזמנין. דפלוגתא היא דרב
46 ורבי יוחנן ועד קשה: דהתם לא פליגי אלא
47 בפת, שיש עליו תורת זמון בשלשה. אבל
48 פירות, דאין מזמנין עליהן כלל, כדאמר שם
49 מינה דאין מזמנין על הפירות, פשיטא דמצוה
50 ליחלקו

1 **אמר להו רבא:** לא חזקה ולא מצוה אלא רשות. ופליגא דרב נתנן, דאמר רב נתנן: הנוטל
2 ידיו לפירות — אינו אלא מגפסי הרהר. **אמר רבה בר בר חנה:** הוה קאימנא קמיה דרבי אמי
3 ורבי אסי, איתנו לקמיהו כלכלה דפירי, ואכלו ולא משו ידיהו, ולא יהבו לי מידי, ובכרד
4 חד חד לחודיה. שמוע מינה תלת: שמוע מינה, אין נטילת ידים לפירות. ושמוע מינה, אין
5 מזמנין על הפירות. ושמוע מינה, שנים שאכלו מצוה ליחלק. תניא נמי הכי: שנים שאכלו
6 מצוה ליחלק. כמה דברים אמורים — שהיו שניהם סופרים, אכל אחד סופר ואחד בור
7 סופר מברך ובור יוצא. תנו רבנן: נטילת ידים לחולין — עד הפרק, לתרומה —
8 עד

דקסברי: אין מזמנין על הפירות, לומר "נברך". ושמוע מינה — מדברכו כל חד חוד לחודיה לאחריהם, ולא יצא האחד בברכת חברו — שמוע מינה: בשנים מצוה ליחלק,

הואיל ואין כאן שלשה.

קבו

חולין

חולין. פרק שמיני - כל הבשר דף קו עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" - (שטיינזלץ)

רעש"י

לחילוקי דש לומר: דהכי קאמר, "שמע מינה: אין מזמנין על הפירות" — פירוש: אין חובב לזמן על הפירות, אפילו כשהן שלשה, מדלא נתנו לו. ואין חילוק בפירות בין שלשה לשנים. ואבתי לא ידעתי אם יוכל לזמן בשנים בפת, או בפירות אפילו בשלשה, או אסור, כמאן דאמר: אם רצו לזמן — אין מזמנין. אלא מדברכין כל חד וחד לחודיה, שמע מינה: דמצוה

לִיחֹלֶק — דאָס איז אַז דעמור לומן, לא הייז מנצח
אחד לעצמו, אלא הייז מנצח אחד לחברו,
1 ואומר "נברך שאכלנו משלך", כדי להוסיף שבח
למקום. ואכתיל אל ידען אלף שבשנים אסור
לומר "נברך שאכלנו משלך". אבל בלא "נברך",
שמן יכול אחד לברך ולפטור חברו. אבל
2 מדרבנן "שנים שישבו, מצוה ללחלק. מנה דברים
אמורים" כו' — לומר דבשניהם יודעים לברך,
חיבים שיהיה אחד אומר: ואם תאמר: ומאי שנא
3 ברהב דבשוק, דכל אחד מנצח לעצמו, מברכה
דבתחלה, דאחד מנצח לכלן, כדמוכח ב"כיצד
מברכין" (ברכות טז, א) גבי תלמידי (רוב) דהו
4 יתבי קמיה דבר קפרא. ואיתו קמיה פריגות,
כרוב דחורמסקין, ונתן רב קפרא רשות לאחד מנח
5 לברך. ובסוף "אלו דברים" (שם גג, א) תניא: הוי

[illegible]

1 **עַד הַפֶּרֶק** — הַשְּׁנִי שְׂבָאֵמֻצֶּע אֶצְבָּעוֹת. דְּכִין דְּמִשּׁוֹם סִרְך תְּרוּמָה בִּעְלָמָא הוּא, דִּי
2 אִם נָטַל בְּמָה שְׁנוּעָה בְּמֹאכַל. דְּהִינּוּ, רֵאשִׁי אֶצְבָּעוֹת. **לְתְרוּמָה עַד הַפֶּרֶק** — פֶּרֶק
3 הַשְּׁלִישִׁי, הוּא בִּגְב הָדִי. קִידוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם — מִן הַכִּיּוֹר. **עַד הַפֶּרֶק** — הַשְּׁלִישִׁי, וְעִלְיוֹן,
4 מִקְּדוֹם חֲבוֹר הָדִי וְהַזְרוּעַ. **עַד כָּאן לְחֻלּוּן** — מֵרָאָה הִיָּה בִּידּוֹ, כְּמוֹ שִׁפְרִישָׁי. וְשִׁמּוֹאֵל
5 **אִמֵּר** — פֶּרֶק הַחֻלּוּן וְהַתְרוּמָה שׁוּן,
6 וְלַחֲמוּרָא, בְּפֶרֶק הַשְּׁלִישִׁי, הוּא שְׁבִיב הָדִי. **וְרַגְלַיִם בְּמִקְדָּשׁ** -
7 **מִשּׁוֹם דְּכָח הוּא** — וְרַגְלֵי תְרוּמָה, לְפִיכֹ
8 הַחֲמִישִׁי עַל עֲצֻמוֹ לְהִרְגֵּל אֶף בְּתוֹלֵךְ כֵּן, כִּד
9 שִׁיָּאָה רַגְלָה בְּדִי. וְטוֹתָה — לְבָאֵלֵךְ, וְבִלְבֹד
10 שִׁיּוּדָר מִלְּטַנְפָּם וּמִלְּטַמָּאם.

ד פֿאַן - בײַן לְחֻלּוֹין בײַן
אָמַר: עַד פֿאַן - בײַן לְחֻלּוֹין בײַן לְתַרְוּמָה, לְקוּלָּא. אָמַר בַּר
דְּבִי אַמִּי, וְאָמַר: עַד פֿאַן - בײַן לְחֻלּוֹין בײַן לְתַרְוּמָה, לְחֻמְרָא.
וּמֵן דְּכֵהֵן הוּא, דְּהָא רַבִּי מִיֵּשָׁא בַר בְּרִיה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
ד פֿאַן - בײַן לְחֻלּוֹין בײַן לְתַרְוּמָה, לְחֻמְרָא. אָמַר רַב: נוֹטֵל
וּמִתְּנָה עֲלֵיהֶן כָּל הַיּוֹם כּוּלָּא. אָמַר לְהוּ רַבִּי אֲבִינָא לְבָנִי
פֿקתא

[illegible]

חולין דף קו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכז

בתרומה כשיעור נטילת ידים לחולין.
אמר רב הרי"א, הנה קאימנא קמיה דרבי אמי – הייתי עומד לפני רבי אמי, ושמעתי ממנו שאמר, **עד כאן** – עד הפרק השלישי שבסוף האצבעות בין לחולין בין לתרומה, והיינו לחומרא – שיש להחמיר בחולין כמו בתרומה, ולא תיקא שרק רבי אמי החמיר בזה, משום דבכהן הוא ורגיל לאכול תרומה, וכדי שלא יטעה החמיר ליטול ידים אף לאכילת חולין כמו לתרומה, אבל מי שאינו אוכל תרומה אינו צריך להחמיר בזה, דהא רבי מיישא בר פריה דרבי יהושע בן לוי הוא לינאי – הוא לוי ואינו כהן, ואם כן אינו אוכל תרומה, ובכל זאת גם הוא החמיר ואמר עד כאן – עד סוף הפרק השלישי שבסוף האצבעות בין לחולין בין לתרומה, לחומרא, ומבואר שכל אדם יש לו להחמיר בכך.
הלכה בענין נטילת ידים לאכילה: **אמר רב, נוטל אדם את שתי ידיו כשקם ממיטתו בשחרית, ומתנה עליהן שתועיל נטילה זו לכל היום כולו** שבכל פעם שירצה לאכול פת, יוכל לאכול בלא נטילה על סמך נטילה זו שנטל בשחרית, ובלבד שישמור על ידיו במשך היום מלטנפם ומלטמאם, ולא יסיח דעתו משמירתם.
הוראה למעשה בענין זה: **אמר רב, רבי אבינא לבני**

וצריך ליטול ידיו עד הפרק השלישי, שהוא בסוף האצבעות, ובקידוש ידים ורגלים במקדש צריך ליטול את כל היד עד הפרק העליון שהוא מקום חיבור היד עם הקנה.
הברייתא ממשיכה בדיני חציצה בנטילת ידים: וכל דבר שכשהוא נמצא על הגוף חוצץ במבילה כגוף, כגון שהוא דבר שמקפיד עליו, ואפילו על מיעוט הגוף, או שנמצא על רוב הגוף אף על פי שאינו מקפיד עליו, חוצץ גם כן בנטילת ידים לחולין, אם הוא מונח על היד במקום הנטילה. וכן חוצץ גם בקידוש ידים ורגלים במקדש.
הגמרא חוזרת לדון עד היכן צריך ליטול ידיו: **אמר רב, עד כאן** שיעור נטילת ידים לחולין, והראה בידו על הפרק השני שבאמצע האצבעות, ועד כאן שיעור נטילת ידים לתרומה, והראה בידו על הפרק השלישי שבסוף קשרי האצבעות, והיינו כדברי הברייתא. ושמא לא אמר, עד כאן שיעור נטילת ידים בין לחולין בין לתרומה, והראה בידו על הפרק השלישי שבסוף קשרי האצבעות, שלדעתו אין לחלק בין חולין לתרומה, ונקט בשניהם לחומרא, כלומר שיש להחמיר אף בחולין כמו שיעור הנטילה לתרומה. ורב ששט אמר, עד כאן שיעור נטילת ידים בין לחולין בין לתרומה, אבל הראה בידו על הפרק השני שבאמצע האצבעות, שגם לדעתו אין לחלק בין חולין לתרומה, ונקט בשניהם לקולא, כלומר שיש להקל אף

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' א

דיוקא בצונן, מפני שמים חמים מפעפעין ו-מרככים את הידים, ונמצא שאין הם מעבירין את הוזהמא של התבשיל, אלא להיפך הם גורמים שזוהמת התבשיל תיבלע בידים.
מה ששינונו, מים ראשונים נוטלין בין בחמים בין בצונן. **אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי, לא שנו דין זה** שאפשר ליטול ידים למים ראשונים אפילו במים חמים אלא באופן שחום המים מועט ואין היד

אחרת: ואמרי לה, מים אחרונים אין נוטלין אותם על גבי קרקע. שואלת הגמרא: מאי בינייהו – מה ההבדל בין הלשונות, הרי לפי שניהם אין ליטול על גבי קרקע. עונה הגמרא: איבא בינייהו, אם מותר ליטול מים אחרונים על גבי קינסא – חתיכות עצים וקסמין, שלפי הלשון הראשונה אין ליטול עליהם, שהרי אינם כלי, ולפי הלשון השניה אפשר ליטול עליהם, שהרי אינו נוטל על גבי קרקע.
הלכה נוספת: מים ראשונים, נוטלין אותם בין במים חמים ובין בצונן – במים צוננים, אבל מים אחרונים אין נוטלין אותם אלא

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' א

לא נאמר אלא לאחר אכילת פת, ולא לאחר אכילת פירות, שאם היה מצוה לזמן אף לאחר אכילת פירות, היו רבי אמי ורבי אסי מצרפים אותי לאכילתם כדי לקיים מצות זימון. ג. ושמע מינה – וממה שבידנו כל אחד בפני עצמו, ולא הוציא האחד את חברו בברכה, בטהרם ששאלו יחד, מצוה ליחלק בשעת ברכת המזון ולברך כל אחד בפני עצמו, ולא יוציא האחד את חברו בברכה אחרונה.
ראה לדין זה: תנאי נמי הכי, שנים ששאלו יחד פת, כיון שאין מצות זימון אלא בשלושה, מצוה ליחלק ולברך ברכת המזון כל אחד בפני עצמו, ולא יוציא האחד את חברו בברכתו, כמא דרבנן אמורים שקיוו שניהם סופרים – תלמידי חכמים היודעים את נוסח ברכת המזון, אבל אם אחד סופר – תלמיד חכם, ואחד היה בור – עם הארץ שאינו בקי בנוסח ברכת המזון, הסופר מברך בקול, ובור יוצא ידי חובתו על ידי שמיעתו.
ברייתא המפרשת עד היכן צריך ליטול ידיו: תנו רבנן, מצות נטילת ידים לאכילת חולין, היא עד הפרק השני של האצבעות, שכיון שאין הנטילה אלא משום סרך תרומה, די בנטילת ראשי האצבעות שבהן נוגע במאכל, ובנטילת ידים לתרומה החמירו יותר

חובה ולא מצוה, ואינו אלא רשות למי שחפץ ליטול ידיו קודם אכילת פירות משום נקיות.
מבאר הגמרא: ופליגא דרב נחמן – מאמר זה של רבי אושעיא שרשות ליטול ידיו לפירות משום נקיות, חולק על דברי רב נחמן, דאמר רב נחמן, הנוטל ידיו לפירות, אינו אלא מנסי הרוח – הרי הוא בעל גאווה, שמראה עצמו שמחמיר בדברים המותרים, ואסור לאדם להנהוג בגסות הרוח, לפיכך אסור ליטול ידים לפירות.
מעשה בענין נטילת ידים לפירות: **אמר רבה בר רב חנה, הנה קאימנא קמיה דרבי אמי ורבי אסי** – הייתי עומד לפני רבי אמי ורבי אסי, ואיתנו לקמיהו דרבנן דפירי – הביאו לפנינו סל מלא פירות, ואכלו מן הפירות ולא משו ידיהו – ולא נטלו ידיהם קודם האכילה, ולא יהבו לי מיד – ולא נתנו לי דבר לאכול, וברוך ה' ה' לחנוניה – ובירך כל אחד מהם בברכה אחרונה בפני עצמו. מסכת רבה בר רב חנה: שמע מינה הלל – יש ללמוד ממעשה זה שלשה חידושים להלכה, א. שמע מינה ממה שלא נטלו ידיהם קודם אכילת הפירות שאין מצות נטילת ידים לפירות. ב. ושמע מינה ממה שלא נתנו לי לאכול עמם מן הפירות שאין מוסיפין על הפירות – שאין אומרים ברכת זימון אחר אכילת פירות, כלומר שמה ששינונו (ברכת שלשה שאכלו כאחד חיבים לזמן ולומר 'ברך שאכלנו משלו',

פְּקָהָּ וְעֶרְבֹתָּ – לבני הבקעה של המדינה ששמה 'ערבות', כְּגֹן
אֶתְּנוּ דְלָא שְׂכִיחֵי לְבוּ מֵיָא – אנשים כמובן שאין המים מצויים
 לָכֵם, מְשֹׁ יִדְיִיכוּ מִצְפָּרָא – טלו ידיכם בבוקר וְאֶתְּנוּ עֲלֵיהֶוּ לְכֹלְאָ
 יוֹמָא – והִתְּנוּ עליהם כדברי רב, שתועיל לָכֵם נטילה זו לאכילה
 במשך כל היום, ושוב לא תצטרכו ליטול ידיכם קודם האכילה.
 מבארת הגמרא: **אִיבָא דְאָמְרֵי** שכונתו של רבי אבינא היתה שרק
בְּשַׁעַת הַדָּחַק כגון אלו שאין מים מצויים להם, אֵין – יש להתנות כן,
 אבל שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַדָּחַק, לֹא, שכן לכתחילה ראו ליטול ידיים
 בסמוך לאכילה כתקנת חכמים, ולפי זה פְּלִיגָא דְרַב – חולק רבי
 אבינא על רב שהתיר להתנות אפילו שלא בשעת הדחק. וְאִיבָא
 דְאָמְרֵי שכונתו היתה שֶׁאֵפִילוּ שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַדָּחַק נָמִי אפשר
 לנהוג כן, ולפי זה הִינְנוּ דְרַב, ואין כאן מחלוקת.
 הגמרא מבארת כמה פרטים בדיני נטילת ידיים: **אָמַר רַב פִּפְא, הָאִי**
אֲרִיתָא דְרָלָאִי – הצינור ששופכים לתוכו מים ששואבים בדלי מן
 הנהר, והוא מוליך מים לשדות, אֵין נִטְלִין מִמֶּנּוּ לְיָדִים – אין לתת
 את ידיו לתוך הצינור (באמצע או בסופו) כדי שיקלחו עליהם המים
 הזורמים, להחשב נטילת ידיים לאכילה, משום דְלֹא אֶתּוּ מִכֶּם נִכְרָא
 – שאין המים באים מכאן אדם השופכם, שכבר כלה כח השופך את
 המים, והמים מקלחים מאליהם, ובנטילת ידיים צורך שיבואו המים
 על ידיו מכאן אדם השופך, ואין להכשיר משום טבילת הידים שאין
 כאן שיעור מקודם. וְאוּלַם אִי מִיקָרֵב לְגַבִּי דְרָלָא – אם נותן את ידיו
 סמוך למקום שפיכת המים, בשעה שהשואב שופכם לתוך הצינור,
 ונמצא דְקִאֲתוּ מִכֶּם נִכְרָא – שהמים באים על ידיו מכאן האדם,
 נִטְלִין מִמֶּנּוּ לְיָדִים – שפיכה זו כשירה לנטילת ידיים. וְאִי בִּזְעָ דְרָלָא
 – ואם הדלי ששואב בו מן הנהר, נקוב בְּנֶקֶב שיש בו שיעור 'בִּזְעָ
 מִשְׁקָה', שיכולים מים להכנס דרכו לתוך הכלי, ונמצא שבשעת
 שפיכת המים מן הכלי לצינור, מקלח זרם של מים מאחורי הכלי
 דרך הנקב ומתחבר לנהר, על ידי זה מִלְלָה לְיָפִי – נחשבים המים
 שבתוך הצינור כמחוברים למי הנהר על ידי הכלי הזה שמצד אחד
 שופך מים לצינור ומצד השני מקלח לנהר, וּמִמְבִּיל בָּהּ – בתוך
 הצינור אֵת הַיָּדִים אף על פי שאין בו ארבעים סאה, ויזהר ידיו
 טהורות לאכילה.
 דיני הכלי לנטילת ידיים: וְאָמַר רַבָּא, בְּלִי שְׁנִיבָה בְּנֶקֶב בשיעור
 שהוא 'בִּזְעָ מִשְׁקָה', בטל ממנו בכך שם כלי, וְאֵין נִטְלִין מִמֶּנּוּ
 לְיָדִים, מפני שחכמים תיקנו נטילת ידיים בכלי דווקא.
 וְאָמַר רַבָּא, בְּלִי שְׁאֵין בּוֹ רְבִיעִית הלוג מים, אֵין נִטְלִין מִמֶּנּוּ
 לְיָדִים, מפני שתיקנו חכמים נטילת ידיים דווקא מרביעית הלוג לכל
 הפחות. מקשה הגמרא: אֵינִי, וְהָאֵמַר רַבָּא, בְּלִי קֶטַן שְׁאֵין מְחִיוֹק –
 שאינו יכול להחזיק רְבִיעִית מים, אֵין נִטְלִין מִמֶּנּוּ לְיָדִים, ומשמע
 מדבריו, הָאֵין מְחִיוֹק – אם ראו להחזיק רביעית מים, כשר אף עַל
 גַּב דְּלִית בֵּיהּ – אף על פי שעכשיו אין בו רביעית, ודברי רבא סותרים
 זה את זה.
 מתרצת הגמרא: לֹא קָשִׁיָא, הָאֵין לְחַד – כשבא אדם אחד ליטול ידיו
 לבדו, צריך שיהיה בכלי רביעית מים ואין די בכך שהכלי מחזיק
 רביעית, וְהָאֵין לְחַד – כשבאים שני אנשים ליטול ידיהם בזה אחר זה,
 ונטל הראשון את ידיו מרביעית, רשאי השני ליטול ידיו מהמים
 שנשארו בכלי אף שהם פחות מרביעית, (דְתַנִּי) [דְתַנִּי] (ידים פ"א
 מ"א, מִי רְבִיעִית – מים שיש בהם רביעית הלוג, נִטְלִין מִזֶּם לְיָדִים
 לְאִדָּם אַחֵר, וְאֵפִילוּ לְשְׁנַיִם – ואפילו שני בני אדם יכולים ליטול
 בהם בזה אחר זה, אף על פי שכשהשני נוטל כבר אין בו רביעית,
 מפני שמים אלו באים משיירי טהרה, וכשרים אף בפחות מרביעית.
 אָמַר לִיהּ [וְשַׁל] רַב שְׁשֵׁת לְאִמְיָמֵי, קְפִידִיתוּ אִמְנָא – האם אתם
 מקפידים על הכלי לנטילת ידיים שיהיה שלם ולא נקוב. אָמַר לִיהּ
 אמימר, אֵין – אכן, אנו מקפידים ליטול ידיים דווקא בכלי שלם.
 שאלו עוד, האם אתם מקפידים גם אֲחֻזָּתָא – על מראה המים, שלא
 ישתנה למראה אחר. אָמַר לִיהּ אמימר, אֵין – אכן, אנו מקפידים גם
 על מראה המים. שאלו עוד, האם אתם מקפידים אֲשִׁיעֻרָא – על
 שיעור המים, שיהיה בהם רביעית הלוג, אָמַר לִיהּ אמימר, אֵין –

אכן, אנו מקפידים גם על כך.
אִיבָא דְאָמְרֵי, הָכִי אָמַר לִיהּ – כך השיב לו אמימר, אִמְנָא וְאֲחֻזָּתָא
 קְפִידִין – על כלי שלם ועל מראה המים אנו מקפידים, אבל
 אֲשִׁיעֻרָא לֹא קְפִידִין – על שיעור המים אין אנו מקפידים, ונטילים
 בהם אפילו אם אין בהם רביעית הלוג, (דְתַנִּי) [דְתַנִּי], מִי רְבִיעִית
 – מים שיש בהם רביעית נִטְלִין מִזֶּם לְיָדִים לְאִדָּם אַחֵר וְאֵפִילוּ
 לְשְׁנַיִם, ואם שני בני אדם רשאים ליטול ידיהם מרביעית אחת, מוכח
 שאין צריך שיעור רביעית לנטילת ידיים, ואפשר ליטול ידיים אף
 בפחות מרביעית. דוחה הגמרא: וְלֹא הָיָא – אין להוכיח ממנה זו
 שאין צריך רביעית לנטילת ידיים, שבאמת אין ליטול ידיים בפחות
 מרביעית, ומה שהתירה המשנה ליטול מרביעית אחת לשני בני
 אדם, שְׁאֵינִי הָתֵם מְשֹׁם דְקִאֲתוּ מִשְׁרֵי טְהָרָה – שמתחילה היה
 בכלי רביעית, לפיכך אף שכשהשני נוטל ידיו כבר אין בו רביעית,
 מכל מקום כיון שבאו המים משיירי טהרה, הרי הם כשרים לנטילה.
 מעשים המלמדים שהאמוראים הקפידו על שיעור רביעית לנטילת
 ידיים: אֶתְקִין [וְהִתְקִין] רַב עֲקֵב מִנְהַר פְּקִיד נְטָלָא בַּת רְבִיעִיתָא –
 כלי זכוכית המחזיק רביעית הלוג, והצניע את הכלי הזה למי שרוצה
 לתקן כלי לנטילת ידיים, שימדדנו בכלי זה, לידע את השיעור המדויק
 לנטילת ידיים. וכן אֶתְקִין רַב אֲשִׁי פְעִיר הוּצָל כּוּזָא בַּת רְבִיעִיתָא –
 כלי חרס המחזיק רביעית הלוג, כדי שישערו בו את הכלים לנטילת
 ידיים.
 מיני הכלים הראויים לנטילת ידיים: וְאָמַר רַבָּא, מְנוּפֶת חֲבִית –
 מכסה של חבית, שְׁתַּקְנָה – שחקק בה עד שעשה בה בית קיבול
 המחזיק רביעית הלוג, אף שמתחילתה לא נעשתה כדי להשתמש בה
 מתוכה, אלא ככיסוי, מועיל לה התיקון להחשיבה כלי, ונִטְלִין
 מִמֶּנָּה לְיָדִים.
 וְתַנִּינָא נָמִי הָכִי, מְנוּפֶת חֲבִית שְׁתַּקְנָה, נִטְלִין מִמֶּנָּה לְיָדִים. חֲמַת
 וּכְפִישָׁה – מיני נודות של עור, שְׁתַּקְנָה ועשה להם בית מושב כדי
 שיקבלו משקין בלא סמיכה, נִטְלִין מִהֶם לְיָדִים, אבל שֶׁק וְקוּפָה
 שאינם מיועדים לקבלת משקים כלל, אֵין עַל פִּי שְׁתִּיקוֹן אותם באופן
 שעשה הם מְקַבְּלִים מים, כגון שזיפת אותם בופת, והתקין אותם
 שישבו בלא סמיכה, מכל מקום אֵין נִטְלִין מִהֶם לְיָדִים, שאינם
 חשובים כלי לענין נטילת ידיים.
 הגמרא דנה אם מותר לאכול בלא נטילת ידיים, באופן שאינו נוגע
 באוכל: אִיבְעִינָא לְהוּ, מִי שְׁלֹא נטל ידיו, מְהוּ לְאֹכֹל בְּמַפָּה – האם
 מותר לו לאכול פת על ידי שיכרוך מפה על ידיו ולא יגע באוכל, או
 לא, וצדדי הספק הם, מִי תִּישְׁרֵן דְלִמָּא נָעַע – האם יש לחשוש שמא
 יגע באוכל בידיו, אוֹ לֹא – או שמא כיון שידיו כרוכות במפה, אין
 לחשוש שיגע באוכל, ומותר לאכול בלא נטילת ידיים.
 מנסה הגמרא לפשוט את הספק: תָּא שְׁמַע, שִׁנְיָו בַּמִּשְׁנָה (סוכה כו)
 וּכְשֶׁנִּתְּנוּ לוֹ – כשהיו נותנים לו לְרַבִּי צְדֻק אוֹכֵל [פת] מועט
 שהוא פְּחוּת מְכַבְּיָהָ, היה נִטְלֵה בְּמַפָּה ולא היה נוטל ידיו, וְאֵין
 אם אֵינֶר כֵּן בְּהַג הַסּוּכָה היה אוֹכֵלוּ מִחוּץ לַסּוּכָה, כיון שהיא
 אכילת עראי שמותר לאכולה מחוץ לסוכה, וְאֵין מְכַבְּדָה אַחֲרָיו
 ברכת המזון, שלדעתו אין מצות ברכת המזון אלא למי שאכל
 כביצה. מדייקת הגמרא: מָאִי לָאוּ – האם אין הטעם שנקט דווקא
 פחות מכביצה, לומר שרק משום כך היקל ליטלו במפה ולא ליטול
 ידיו, הָאֵין כְּבִיצָה – אם היה אוכל כביצה פת לא היה נוטלו במפה
 אלא בְּעֵי נְטִילַת יָדִים – היה צריך נטילת ידיים, הרי שבמקום שצריך
 נטילת ידיים, אין מועילה כריכת הידים במפה.
 דוחה הגמרא: דְלִמָּא לענין נטילת ידיים אין חילוק בין כביצה לפחות
 מכביצה, ומה ששנה התנא פחות מכביצה, הוא משום דִּין אכילה
 חוץ לסוכה וברכת המזון, שדווקא פחות מכביצה אכל מחוץ לסוכה
 ולא ברך אחריה, הָאֵין אֵין אוכל כְּבִיצָה, בְּעֵי סוּכָה – היה צריך
 לאוכלו בסוכה, וּבְעֵי בְרָכָה – והיה צריך לברך אחריה ברכת המזון.
 תָּא שְׁמַע, דְשִׁמּוּאֵל אֲשַׁכְּחִיהִי לְרַב דְקִאֲכִיל בְּמַפָּה – שהאמורא
 שמואל מצא את חברו רב, שאוכל פת וכורך את ידיו במפה, והבין
 שעושה כן כדי לפטור עצמו מנטילת ידיים, אָמַר לִיהּ שמואל לרב,

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קז עמוד א – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רש"י תוספות

1 **פקתא דערבות** – בקעה של אותה מדינה, ואין מים מצויין להם. ופליגא דרב –
 2 דשרי אפילו בלא דחק. **האי אריתא דללא** – צינור ששופכן לו מים מן היאור בדלי,
 3 והוא מוליך מים לשדות. **אין נוטלין מטנו לידים** – לתת ידיו לתורכו ויקלחו המים
 4 לתוכן – דלאו מכח גברא אתו, שכבר עבר כח השופר, והן מקלחין מאליהם, ואין
 5 כאן לא נטילה ולא טבילה. נטילה – דלאו
 6 מכח גברא קאתו, טבילה נמי – בעינן ליתא. שאין כאן שיעור מקוה. **ואי מיקרב נבי דולא**
 7 – כשהדולה שופר, וזה נותן ידיו סמוך
 8 למקום השפיכה, והמים מקלחין מכח
 9 השפיכה לתוך ידיו – שפיר דמי. **ואי בוע**
 10 **דולא בכונס משקה** – כשהנזק מכניס
 11 משקה, גדול הוא קצת, וקלוחו היוצא ממנו
 12 נראה, והשופר שופר דרך פיו לצינור, והנזק
 13 מקלח מאחוריו ליאור. מילף לייף – הצינור
 14 עם היאור על ידי דלי, ומטבילין בצינור את
 15 הידים – דלאו טבילה גמורה היא. והיה
 16 בחבור זה, ולא בעינן כשפופרת הנוד דכן
 17 עירוב מקואות דעלמא. כלי שניקב בו –
 18 לאו כלי הוא, דרבנן כלי תקון. הא לתד והא
 19 לתרי – לתד רביעית בעינן מתחלה. אבל
 20 לתרי, שהיה בו רביעית ונטל הראשון, ואחר
 21 כך נטל השני. אף על גב דלא הוי רביעית
 22 בנטילת שני – שפיר דמי, הואיל ומשירי
 23 טהרה אתו, כדמפרש לקמיה מי רביעית.
 24 **קפדיתו אמנא** – שיהא כלי שלם? **אחוזתא**
 25 – שיהא בוק מראה מים? **אשיעורא** –
 26 דרביעית? דקאתו משירי טהרה – אבל
 27 מעיקרא צריך שיהא בו רביעית. **נטלא בת**
 28 **רביעית** – של זכוכית קרי 'נטלא', והיתה
 29 מוצנעת לשער בה כלי של כל איש ואיש,
 30 שמתקנו לטיול ידיו. **כואז** – של חרט.
 31 **שתקניה** – חקקה רביעית. אף על גב
 32 דמעיקרא לאו לאישתמושי בגוה עבידא,
 33 ואין חללה עשוי לתוכה. חמת וכפישא – מיני
 34 נדות של עור הן. שק וקופה – אין מלאכתן
 35 שלמים, דרובן אין מקבלין מים. **במפה** – מי
 36 שלא נטל ידיו, מהו לפרוש מפה על ידיו ולא
 37 יגע באוכלו, ואיבאל? וכשתננו לו לרבי צדוק
 38 בבמסת סוכה, כשהיו נותנין לו לרבי צדוק
 39 אוכל שהוא פחות מכביצה, נטלו במפה
 40 ואוכלו. ולא היה נוטל ידיו, ולא היה מצריכו
 41 סוכה, ולא ברכת המזון. לא הא דנקט פחות
 42 מכביצה – משום סוכה וברכה נקט ליה.
 43 **עברין**
 44 **סוכה וכעי ברכה. תא שמע,** ופליגא דרב – דלא בעי רביעית בשטיפה, והשתא דליכא אלא שטיפה אחת – צריך רביעית בשטיפה זו. אבל בנטל ידו אחת – לא צריך רביעית, כי אתו משירי
 45 טהרה, אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים. **ואי** בוע דולא בכונס משקה מילף לייף – ואף על גב דלענן טבילת כל גופו – לא מהני, מתרי טעמי: דנצוק אינו חבור, וגם בעינן
 46 כשפופרת הנוד. לענן עירוב מקואות גבי רביעית ידים – אין החמיר.
 47 **קפדיתו** אחוזתא – האל דתנן במסכת ידים (פרק ראשון, משנה ג:) נפל בוק דיו או קנקנתום ונשתן מראיקן – פסולי. דלמא הני מילי לתרומה, **ולא** היא שאני דקא אתו משירי
 48 טהרה – משמע דמעיקרא בעי למינר דאפילו הראשון לא בעי שיעור, ותימנה: דהא בהדיא קתני 'ויש רביעית לאחד' ויש לומר: דמניתין לתרומה, והיה דייק מניה דבי יחי
 49 דאפילו לתרומה לא בעינן שיעור לשני, הוא הדין בחולין אף לראשון, ומסיק: דשאני התם, דאתו משירי טהרה. **מגופת חבית** שתקנה – פירש בקונטרס: שחקקה. נראה דבלא חקקה
 50 היא רביעית, אלא שמושפעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת, כעין כסי כוסות של כסף וכסוי קנקנים. ו'תקנה' היינו שהרחיבה מלמטה, עד שיושבת שלא מסומכת. וקודם שתקנה אין
 51 נוטלין ממנה – דאין בית קבול שלה חשוב, כיון שאם בא להושיב בלא סמיכה, היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית, ואמר לעיל: כלי שאין מחזיק רביעית – אין נוטלין ממנה. וכן
 52 משמע במסכת ידים (שם משנה ב) דחשיב מגופת חבית בהדי דפנות הכלים, דאין מחוסרין חקקה, אלא לפי שאין יושבין שלא מסומכין, כדפרישית. **ולא** ברוך אחרי – סבר רבי יוחנן
 53 דבעי בביצה, דדריש 'ואכלת ושבעת' – אכילה שיש בה שביעה, דהיינו כביצה, בפרק 'שלשה שאכלו' (ברכות מט.) ודוקא לאחריו, אבל לפני – משמע דמברך. וכן רבי מאיר דפטר
 54 בפחות מכזית – היינו דקא לבסוף, אבל בתחלה – מברך אף בפחות מכזית. ובהדיא מדרקד בירושלמי הכי. ואף על גב דבירש 'כיצד מברכין' (שם סד.) נפקא לן ברכה דלתחלה מקל
 55 וחומר מברכה דלסוף, כשהוא שבע – מברך, כשהוא רעב – לא כל שכן מכל מקום לא שייך לומר 'דיו', ומברך בתחלה אמשוה. ואף על גב דלא מברך בסוף, דאותו קל וחומר אינו אלא
 56 גילוי בעלמא, דברכה דלפניו – לאו דאורייתא, כדתנן בפרק 'מי שמת' (שם כב.) בעל קרי – על המזון מברך לאחריו, ואינו מברך לפניו. וכן בפרק 'היה קורא' (שם טז.) תניא: הפעילים
 57 שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית, ואוכלין פתן – אין מברכים לפניהם, אבל מברכים לאחריהם שתי ברכות. **מאי** לאו הא כביצה בעי נטילת ידים – תימנה: הדין מצי למימר הכי, הא
 58 על ברוך בתרומה אפילו בביצה לא בעי נטילת ידים, דהא התירו מפה לאוכלי תרומה. דרבי צדוק כון הזה, כדמוכח בפרק 'מי שמת' (שם כב.) גבי 'מנדליגם היינו על גבי ארנות' בו,
 59 ובפרק 'כל פסולי המוקדשין' (בכורות לז.) גבי 'ההוא בוכרא דהוה ליה לרבי צדוק', ובסוף פרק קמא דיבמות (טז.), והיה אוכל חולין על טהרת תרומה: ויש לומר: דהוה מצי למימר
 60 'ולישעמך' ועיין תוספות יומא עט, דבר המתחיל 'הא', ותוספות סוכה כז, דבר המתחיל 'הא כביצה'.

בלם ליה אומצא - פירוש ופת עמה. ה"הם משום שיבתא - פירש בקונטרס: רוח רעה שורה על הידים שלא נטלו שחרית. ורבינו תם מפרש: דבלא נתינת פת לתניוק מותר לטול ידיו שחרית ביום הכפורים. דלא גרע ממלוכלכות בטיט ובצואה, דאמרין שרוחן כדרכו ואינו חושש, ואין לך מלוכלכות יותר מזה שאין יכול ליגע בפיו ובעיניו בחוטמו ובאוזניו, דבכלולו אמרין בפרק "שמנה שריצים"

שבת קטא, דתקצי ידו, משום בת מלך. ו"שיבתא" דהכא יש לפרש: כמו שפירש רבינו חננאל, שהוא רוח רעה השורה על האוכל כשבא ליתן הפת לתניוק בן ארבע חגמה שנים, ודחוקת אותו אם לא נטל ידיו באותה שעה, אף על פי שנטל שחרית. ומה שאין אנו נוהרים עכשיו מזה - לפי שאין אותה רוח רעה מצויה בינינו, כמו שאין אנו נוהרים על הוונת ועל הגילוי.

בעין תפיסה אחת - ואם יש דבר מנפסיק - לא היה כעין תפיסה אחת כהיא דמסכת עבודה זרה בפרק "רבי ישמעאל" (נא) גבי אבני מרקוליס, דאמר: כאן - בתפיסה אחת, כאן - בשתי תפיסות. והכא דמי כגון דאיכא גובה ביני ובני. ולפיכך נדחג עכשיו, כשהוא אוכל בשר חיה או אוכל בגינה על שלחן אחד - מניחין לחם או קנקן או שאר כלים, להפסיק ביתניהם. או אוכל על מפה אחרת, דהיי כעין שתי תפיסות. ויש מפרשים: ד"לא אסרו אלא בתפיסה אחת" - כלומר, שהן בהוצאה אחת, כגון אחים שקטו אתרוג בתפיסת דבית, ד"יש נוחלין" (בבא בתרא קל"ב), ופריך: "תפיסה אחת סלקא דעתך" - מה לי בהוצאה אחת, ומה לי בשתי הוצאות, אם מכירין זה את זה? ומשנ: "כעין תפיסה אחת" - דהיינו, שמכירין זה את זה. ולפירושו זה לא איירי כלל שיהא מותר לאכול על שלחן אחד בשביל הפסק שביתתם.

טיפת

להו: מאכיל, צריך נטילת ידים או אינו צריך? תא שמע, דתני דבי מנשה, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אשה מדיחה את ידה אחת בפנים, ונותנת פת לבנה קמן. אמרו עליו על שמאי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת, וגורו עליו ששאכיל בשתי ידיו. אמר אביי: ה"הם משום שיבתא. תא שמע: דאבוה דשמואל אשכחיה לשמואל דקא בכי. אמר ליה: אמאי קא בכית? - דמחין רבאי. - אמאי? - דאמר לי: קא ספית לבראי ולא משית ידיו. - ואמאי לא משית? אמר ליה: הוא אכיל ואנא משינא? אמר ליה: לא מסתתיה דלא גמיר, מימא נמי מהו! והלכתא: אוכל מחמת מאכיל - צריך נטילת ידים, מאכיל - אינו צריך נטילת ידים. משנה צורך אדם בשר וגינה במטפחת אחת, ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר זה גבינה, ואין חוששין גמרא וכי נוגע זה בזה מאי ה"י? צונן בצונן הוא! אמר אביי: נהי דקליפה לא בעי, הדחה מי לא בעי? "רבן שמעון בן גמליאל אומר שני אכסנאין אוכלין על שלחן" וכו', אמר רב חנן בר אמי, אמר שמואל: לא שנו - אלא שאין מכירין זה את זה, אבל מכירין זה את זה - אסור. תנאי נמי הכי, רבן שמעון בן גמליאל אומר: שני אכסנאין שנתארחו לפונדק אחד, זה בא מן הצפון זה בא מן הדרום, זה בא בפתיתתו, זה בא בגבינתו - אוכלין על שלחן אחד זה בשר זה גבינה, ואין חוששין. ולא אסרו אלא בתפיסה אחת. - תפיסה אחת סלקא דעתך? אלא: כעין תפיסה אחת. אמר ליה רב יימר בר שלמיא לאביי: שני אחין ומקפדין זה על זה, מהו? אמר ליה: יאמרו כל הפרקין אסורין ופרקי ביתוס מותרין. ולמעמיד, הא דאמר רבי אסי, אמר רבי יוחנן: מי שאין לו אלא חלוק אחד - מותר לכבסו בחולו של מועד, יאמרו כל

עבדין ברין - וכי עושין כן לאכול בלא נטילה? דעתי קצרה - אסטניס אני, דאף על פי שנטלתי ידי, אי אפשר לאכול ביד. בבליא חמנות - חמנות בלויין, וכוורכין ידיהן בהם, ואוכלים בלא נטילת ידים. לישנן כדרב [ושמואל] - כסבורים אתם דהא דאשכחיה שמואל לדרב דאכיל במפה, משום דלא נטל ידיו הוא? והא דעתי קצרה

קאמר ליה - אלמא, נטל ידיו. התירו מפה לאוכלי תרומה - דהכונס וזיקן חן, ולא נגע. ולא התירו - לאוכלי חוליות בטורה, לפי שאינם למודין להשמר כמו בהנים. אוכל מחמת מאכיל - אדם שאוכל מיד חבירו התחבך לתוך פיו - צריך ואוכל נטילת ידים או אין צריך? בלם ליה אומצא - חתך לו חתיכת בשר. בלם - במים סתומה, כמו (תהלים לב) "עדיו לבלום", שהמגת וחרסן מחתכין עדיו (לבלום) של סוס. ולי נראה: "בלם ליה אומצא" - לשון הטמנה בגחלים, כמו (בכורות מג) "פיו בלום" גבי מומין של בכור, שפיו סגור, שאין יכול לפותחו אלא מעט, ורגליו מבולמות. אי לאו דרב המנונא את - אדם חכם וזרי, בדמפרש ואזיל, לא הוינא ספינא לך בלא נטילה. מאי - חוכמתה? לאו דהויר ולא נגע - אלמא, אין צריך נטילת ידים, ובלבד שלא יגע. לא - הכי קאמר ליה: אי לאו דרב המנונא את, יודע אני כך שנטלת ידך. וזרי עדיף מזהיר, וזה - שיוודע להזהר בשעת מעשה שלא יעבור על המצוה, וזרי - דהרופא את הנובל, ומתקן עצמו שלא יבא לידי כך. והיינו דאמרין בעבודה זרה (כ"ב), וזהירות מביאה לידי זהירות. השמש מברך על כל בוס ובוש - לפי שאין קבע לשתיית השמש, שאינו יודע אם יתנו לו עוד. הלכך, אסר דעתיה מן השתיה. ואינו מברך על כל פריסה ופריסה - דבטוח הוא שלא ימנעו ממנו לחם. אי איכא אדם חשוב - בסעודה, בטוח השמש שיתן לו לחם כל הצורך. דמריד - לשמש את המסובין, ושוכח שלא נטל, ונוגע באוכלין שיאכל, ואף על פי שנוגע בכל הסעודה - לא איכפת לו, שלא יצרכו נטילה לנוגעין אלא לאוכלין. לא יתן אדם פריסה לשמש - באחד מן האורחים קאמר, שלא יכעס בעל הבית כשהוא שותה, חתוק לו יין ומזיק לו. ובלאו כעס נמי, מתוך חשש שלא יכלה הלחם לאורחים, הוא מבט ומציץ במה שזה נותן, והכוס נשפר מידו. ואפילו הכוס ביד השמש, שמשא ישפכנו, אשה מדיחה ידה במים - ביום הכפורים. דאף על פי שאסור ברחיצה, התירו לאשה להדיח ידה אחת וליגע בפת. שלא רצה להאכיל בידו אחת - אפילו יד אחת לא רצה להדיח כדי ליתן פת לתניוק ביום הכפורים, ומונע מלהאכילו. אלמא, מאכיל צריך נטילה. ה"הם משום שיבתא - רוח רעה שורה על ידים שלא נטלו שחרית. אבל נטל ידיו שחרית, ולא נזהר בהן, ובא להאכיל את חבירו - אין צריך נטילה, ולא אמרין דאסתם נתן לתוך פיו תקון רבנן נטילה. דמחין רבאי. קספית לבראי ברלא משית - האכלת את בני ולא רחצת ידיו תחלה לא מסתתיה ללא גמיר - לא די לו שאינו בקי בהלכות נטילה שהמאכיל אין צריך לטול. משנה שני אכסנאין - אין לחוש שיאכל

זה משל חבירו. גמרא זה בא מן הצפון כו' - אלמא, דוקא בשאין מכירין זה את זה קאמר. ולא אסרו - להעלות בשר עם הגבינה על השולחן. איא בתפיסה אחת - בכרך אחד. תפיסה אחת סלקא דעתך - הא בלא שלחן אוכל עליו נמי אסורו מהו - כיון דמקפדין, שאין זה אוכל משל זה - מותר או לא?

חולין דף קז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קלא

צריך לחזור ולברך עליה, שהברכה הראשונה פוטרת את הפרוסה
השניה, כיון שהוא בטוח שלא ימנעו ממנו לחם, ולא הסיח דעתו מן
הפת. ורבי יוחנן אמר, אף מברך ברכת המוציא על כל פרוסה
ופרוסה, שהברכה הראשונה אינה פוטרת את הפרוסה השניה, לפי
שהסיח דעתו מלאכול עוד.
הגמרא מבארת שאין מחלוקת בין רב לרב יוחנן, ומסיימת את
ההוכחה מדברי רב לגבי הספק של אוכל מחמת מאכיל: אמר רב
פפא, בשלמא דרב ורבי יוחנן – את דברי רב ורבי יוחנן יש ליישב
דלא קשיא – שאין כאן סתירה ומחלוקת ביניהם, אלא הא – דברי
רב שאינו מברך על כל פרוסה ופרוסה, אמורים באופן דאיכא אדם
חשוב המיסב עמהם בסעודה, ולכן אין השמש מסיח דעתו מלאכול,
מפני שהוא בטוח שהאדם החשוב ידאג שיתנו לו לחם ככל צרכו,
והא – ודברי רבי יוחנן שצריך לברך על כל פרוסה ופרוסה, אמורים
באופן דליכא אדם חשוב המיסב עמהם בסעודה, ואין השמש יודע
אם יתנו לו לאכול כל צרכו, ולפיכך מסיח דעתו מלאכול. מכל
מקום לענין הספק שהסתפקנו דין האוכל מחמת מאכיל, יש לפשוט
מדברי רבי זירא בשם רב, דהא קאמר שאסור לתת פרוסה לתוך פיו
של השמש אלא אם כן יודע שנמלט ידיו, הרי שאף על פי שנותנים
לו פרוסה לתוך פיו, צריך ליטול ידיו.
דוחה הגמרא: לעולם יש לומר שאדם שמכניסים לו אוכל לפיו
ואינו נוגע באוכל, אינו צריך ליטול ידיו, ודווקא לענין השמש
החמירו משום דשאני שמש דמירד – שהשמש טרוד לשמש את
המסובים, ויש לחשוש שישכח שלא נטל ידיו ויגע באוכל שבפיו.
הגמרא מביאה ברייתא בענין נתינת פרוסה לשמש: תנו רבנן, לא
יתן אדם המתארח אצל חברו בסעודה, פרוסה של פת או אוכל
אחר מן הסעודה, לשמש המשמש בסעודה, בין כשהכוס נמצא
בידו של השמש, ובין כשהכוס נמצא בידו של בעל הבית, מפני
שיש לחשוש ששם מחמת נתינת הפרוסה יאירע דבר קלקלה
בסעודה שישפך הכוס מיד השמש או מיד בעל הבית, שכשהכוס ביד
בעל הבית יש לחשוש שמא יכעס בעל הבית על כך שהוא נותן
לשמש בלא רשותו, ומתוך הכעס יחנקנו היין ששותה, או אף אם לא
יכעס, יש לחשוש שמא מתוך חששו שלא יאיר מספיק לאורחים,
הוא מביט ומציץ במה שזה נותן לשמש, ומתוך כך עלול הכוס
להישפך מידו, וכשהכוס ביד השמש, יש לחשוש שמא מתוך שחושש
מכעסו של בעל הבית, ישפך הכוס מידו. הלכה נוספת: והשמש שלא
נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו וכפי שהתבאר לעיל.
הגמרא דנה אם מי שמאכיל את חברו צריך ליטול ידיו: איבעיא
לה, מי שמאכיל את חברו ונותן לו פת לתוך פיו, האם צריך
המאכיל נטילת ידים כיון שהוא נוגע באוכל, או שמא אינו צריך,
מפני שלא תיקנו חכמים נטילת ידים אלא למי שאוכל בעצמו בלבד.
הגמרא מבקשת לפשוט את הספק: תא שמע, דתני רבי מנשה –
ששנינו ברייתא בבית מדרשו של מנשה, רבן שמעון בן גמליאל
אמר, אף על פי שאסור לרחוץ ביום הכפורים, מכל מקום אשה
מדיחה את ידה אחת במים ונותנת פת לבנה קטן – התירו לאשה
להדיח ידה אחת במים, כדי שתוכל לגעת בפת ולהאכיל את בנה
הקטן שאינו חייב להתענות. אמרו עליו על שמאי הזקן, שלא רצה
להאכיל בידו אחת – שהחמיר על עצמו ולא רצה להדיח אפילו יד
אחת ביום הכפורים כדי להאכיל את בנו הקטן, ומשום כך נמנע
מלהאכילו, ונדרו עליו חכמים שיהאכיל בשתי ידיו – שידחי את שתי
ידיו ויאכילו, כדי לפרסם את הדין שלצורך האכילת התינוק מותר
לרחוץ את הידים ביום הכפורים. הרי מבואר שאף המאכיל אחר
צריך ליטול ידיו.
דוחה הגמרא: אמר אביי, התם אין הנידון על נטילת ידים לאכילה,
אלא על נטילת ידים שחרית משום שיקבא – רוח רעה השורה על
הידיים שלא נטלו אותן בשחרית, ואם נוגע באוכל כל זמן שלא נטל
ידיו, מכניס רוח רעה למאכל, ולכך התירו להדיח את היד ביום
הכפורים קודם שמאכילים לתינוק, אבל מי שנטל ידיו בשחרית,
אפשר שאכן אינו צריך ליטול ידיו כשמאכיל לאחרים, שלא הצריכו

וכי עבדין בדין – וכי מותר לעשות כן לאכול בלא נטילת ידים על
ידי כריכת ידיו במפה. אמר ליה רב לשמואל, באמת נטלתי את ידי,
ולא כרכתי אותם במפה אלא משום שדעתי קצרה עלי – איסטניס
אני, ואי אפשר לי לאכול בידי אפילו כשנטלתי ידי. ויש לפשוט
ממעשה זה, שאפילו כשבורך ידיו במפה, אסור לאכול בלא נטילת
ידים.
מספרת הגמרא: פי סליק – כשעלה רבי זירא מבבל לארץ ישראל,
אשכחניהו – מצא שם לרבי אמי ורבי אסי דקאבלי בבליא
תמלות – שכורכים ידיהם בחתיכות עור מנאדות בלויים, ואוכלים
פת בלא נטילת ידים. סבר רבי זירא שהם סומכים על המעשה הנוכר,
שמצא שמואל את רב שאוכל פת כשהוא כורך את ידיו במפה,
התפלא רבי זירא עליהם ואמר, תרי נכרי דרבינו גנותיכו לימיעו
בדרב ושמואל – שני אנשים גדולים בתורה כמותכם יטעו בהבנת
המעשה של רב ושמואל, כלומר איך אפשר לטעות ולומר שרב כרך
ידיו כדי להיפטר מנטילת ידים, הא דעתי קצרה קאמר – הרי רב
עצמו ביאר את מעשיו שאינו כורך את ידיו אלא משום שהוא
איסטניס, ובאמת אף הוא עצמו נטל ידיו.
מסיימת הגמרא: אשתמיטתיה – נשתכח ממנו [מרבי זירא] הא
דאמר רב תתליא פה אבימי אמר שמואל, התירו לאכול בלא
נטילת ידים על ידי כריכת מפה לאוכלי תרומה – לכהנים האוכלים
תרומה, מפני שהם זריזים וזריזים, ואין לחשוש שמא יגעו באוכל
ויטמאוהו, ולא התירו לאכול על ידי כריכת מפה לאוכלי מטרות
– אוכלי חולין בטהרה, שאינם רגילים להזהר כל כך כמו כהנים,
וחששו שמא יגעו באוכל ויטמאוהו, ואם כן אין לתמוה על רבי אמי
ורבי אסי, שהרי רבי אמי ורבי אסי בהנים הוו ואכלו תרומה
בטהרה, לפיכך הותר להם לכרוך ידיהם במפה, מה שאין כן רב שלא
היה כהן, לא הותר לו לעשות כן.
הגמרא דנה אם מי שמאכילים אותו ואינו נוגע באוכל צריך נטילת
ידים: איבעיא להו, אוכל מחמת מאכיל – אדם שאוכל על ידי
שחבירו מכניס לו את האוכל לתוך פיו, והאוכל עצמו אינו נוגע
באוכל, האם זה האוכל צריך נטילת ידים קודם האכילה או לא.
הגמרא מבקשת לפשוט את הספק: תא שמע, דרב הונא בר סחוריה
היה קאי קמיה דרב המנונא – היה עומד לפני רב המנונא, ובגלם
ליה אוכמא – וחתך לו רב הונא חתיכת בשר עם פת, והכניס לפיו
של רב המנונא, ואכיל – ורב המנונא אכלו, אמר ליה רב הונא בר
סחוריה לרב המנונא, אי לאו דרב המנונא את – אם לא שאתה רב
המנונא, שאתה חכם וזריז, לא ספינא לך – לא הייתי מאכילך.
מבררת הגמרא: מאי טעמא – מה היא חכמתו וזריזותו של רב
המנונא שעליה סמך רב הונא בר סחוריה להאכילו, ולולא זה לא היה
מאכילו, לאו – האם לא משום דהיה ולא נגע – שהאכילו רב הונא
אף על פי שרב המנונא לא נטל ידיו, ועל זה אמר שאם לא שהוא
חכם וזריז ויש לסמוך עליו שיהיה ולא יגע, לא היה מאכילו משום
שהיה חושש שמא יגע, ויש ללמוד מכאן שלא אסרו חכמים להאכיל
לאדם שלא נטל ידיו, ובלבד שיזהר שלא יגע באוכל.
דוחה הגמרא: לא, באמת יש לומר שאסור להאכיל למי שלא נטל
ידיו, ואכן רב המנונא נטל ידיו, אלא שרב הונא לא ראה שרב
המנונא נטל ידיו, ועל זה אמר שלולא שהוא חכם וזריז ויש לסמוך
עליו דזריז קדים ופשי ידיו מעיקרא – שהזדרז והקדים ונטל ידיו
מתחילה, לא היה מאכילו כי היה חושש שמא לא נטל ידיו.
הגמרא מביאה ראייה אחרת: תא שמע, דאמר רבי זירא אמר רב,
לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של השמש המשמש בסעודה, אלא
אם כן יודע בו שנמלט ידיו לאכילה. ועוד הוסיף רבי זירא שיש
והשמש מברך על כל בום ובום – אם נתנו לשמש כוס יין לשותות,
וברך עליו בורא פרי הגפן, ואחר כך נתנו לו עוד כוס, צריך לחזור
ולברך עליו בורא פרי הגפן, ואינו נפטר בברכתו הראשונה, משום
שהסיח דעתו משתייה, שהרי לא ידע שעתידים לתת לו עוד כוס,
ואולם אינו מברך על כל פרוסה ופרוסה – שאם נתנו לו פרוסה
לאכול וברך עליה ברכת המוציא, וחזרו ונתנו לו פרוסה שניה, אינו

1 **כָּל הַפְּרִיקִין אֲסוּרִין וּפְרִיקִין בְּיָתוֹם מוֹתְרִין**, ויבואו להתיר לבכס
2 גם כשיש להם חלוק אחר, ומכך שרבי יוחנן לא חשש לכך, יש
3 להוכיח שאין אומרים סברא זו לענין איסור דרבנן, ואם כן גם לענינו
4 יש להקל בזה.

5 מתרצת הגמרא: אכן גם שם היה לנו לומר סברא זו לאסור את
6 הכביסה בכל האופנים, וְהָתָם מַה שֶּׁהִתִּירוּ בְּאוֹפֵן שֶׁאֵין לוֹ אֵלָא חֲלוּק
7 אֶחָד, **הָא אִמְרַ מַר בְּרַ רַב אֲשֵׁי** שטעם הדבר מפני שְׁאִיזוּרֵי מוֹכִיחַ
8 עָלָיו – חגורתו מוכיחה עליו שאין לו אלא חלוק אחד, שכל אדם
9 כשמכבס את חלוקו, מכבסו בלא החגורה, מפני שהוא מעביר את
10 החגורה לחלוק השני, וזה שאין לו אלא חלוק אחד, מכבסו עם
11 החגורה, ובוזה מוכח שאין לו אלא חלוק אחד. מה שאין כן לענין
12 סריקין המצויירים, ולענין אכילת שני אחים בשר וגבינה על שולחן
13 אחד, שאין שום היכר לכך שהם שונים מאחרים, לא התירו להם
14 חכמים אף על פי שטעם האיסור אינו שייך בהם.

משנה

15 המשנה דלהלן עוסקת בדינם של בשר וחלב שנתבשלו זה עם זה,
16 אימתי נאסרים הם ואימתי לא.
17 **טִיפַת חֶלֶב שֶׁנִּפְלְהָ עַל הַחֲתִיכָה** של בשר הנתונה בקדרה רותחת
18 שאינה מכוסה, ולא הגיס את הקדרה מיד לאחר נפילת הטיפה, הדין
19 הוא **שֶׁאִם יֵשׁ בָּהּ** –[בטיפה] **בְּנוֹתָן טַעַם** – כדי לתת טעם בְּאוֹתָהּ
20 חֲתִיכָה, אֲסוּר לֵאכּוֹל את החתיכה, שנאסרה מבליעת החלב, ואין
21 כל הקדרה מצטרפת לבטל את הטיפה. אבל אם **נִיעַר אֶת הַקֶּדֶרָה**
22 מיד בטרם הספיקה הטיפה לתת טעם בחתיכה, הדין הוא שרק אם
23 **יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתָן טַעַם** כָּבֵל אוֹתָהּ קֶדֶרָה אֲסוּר לֵאכּוֹל את כל אשר
24 בה, אבל אם אין בטיפה כדי לתת בה טעם הכל מותר, כולל החתיכה
25 שעליה נפלה הטיפה מתחילה. 26

גמרא

27 הגמרא דנה האם ניתן ללמוד מבשר בחלב לאסור טעם כעיקר בכל
28 איסורי תורה: **אִמְרַ אֲבִי, הֲדִין** שאסור לאכול תערובת איסור אף
29 כשסילק את האיסור עצמו ונותר טַעַמוֹ **וְלֹא מִמֶּשֶׁוּ, בְּעֵלְמָא** – בכל
30 איסורי התורה, מִדְּאִרְיִיתָא הוא, ונלמד במה מצינו מבשר בחלב
31 שאסורים באכילה כשנתבשלו יחד אף אם סילקם זה מעל זה ונותר
32 רק הטעם, **דְּאִי סִלְקָא דְּעֵתָךְ** – שאם יעלה בדעתך לומר שאיסור
33 טעם כעיקר מִדְּרִבְנָן, אקשה לך, **מִכְּשֶׁר בָּחֵל בְּמֵאִי טַעַמָא לֹא**
34 **גְּמִרִין** – מדוע איננו לומדים מבשר בחלב לאסור זאת מדאורייתא.
35 ותשיבני, מבשר בחלב אי אפשר ללמוד לשאר האיסורים, דְּחִדּוּשׁ
36 הוּא – שאיסור בשר בחלב הוא דין מחודש, ולכן אי אפשר ללמוד
37 ממנו לשאר האיסורים. אחזור ואשאלך, **אִי חִדּוּשׁ הוּא, אָף עַל גַּב**
38 **דְּלִיכָא נוֹתֵן טַעַם נְמִי** – ייאסרו אף כאשר נתערבה כמות קטנה
39 שאינה יכולה לתת טעם במין השני, שהרי יש כאן בשר בחלב, ומדוע
40 תלתה המשנה את האיסור בכך שנתנה הטיפה טעם בבשר, אלא על
41 כרחק אין איסורם של בשר בחלב נחשב לחידוש, ולפיכך אסורים הם
42 רק בנתינת טעם ככל איסורי התורה. וממילא גם את הדין שטעם
43 כעיקר ניתן ללמוד מזהם לשאר דיני התורה.

44 רבא דוחה את ראייתו של אבוי: **אִמְרַ לִיה רַבָּא**, לעולם איסור
45 בשר בחלב חידוש הוא, ואי אפשר ללמוד ממנו לטעם כעיקר בשאר
46 איסורים, והטעם שאינם אסורים זה את זה אף בפחות מנתינת טעם,
47 שרק בדרך בְּשׁוּל אִסְרָה אותם התורה, שנאמר (שמות לד כו) 'לֹא
48 תִּבְשֹׁל גִּיד בְּחֶלֶב אֱמוֹ, וכל בישול נותן טעם, הרי שעל כך הקפידה
49 התורה. 50

51 רב מבאר שכוונת המשנה ברישא לאסור את כל הקדרה: **אִמְרַ רַב,**
52 כוונת המשנה באמרה 'אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסור',

53 לאסור את כל הקדרה, שפִּתּוֹן שֶׁנָּתַן החלב טַעַם בַּחֲתִיכָה שעליה
54 נפל, הרי החתיכה עצמה נִעְשִׂית נִבְלָה, דהיינו איסור 'בשר בחלב',
55 ואף הבשר אסור באיסור עצמו, וממשיכה היא וְאִסְרָתָּה על ידי
56 הטעם הנפלט ממנה את כָּל הַחֲתִיכוֹת פּוֹלֵן אף בלא נייער, ואף
57 כאשר אין בחתיכה כדי לתת טעם בכל החתיכות אוסרתן **מִפְּנֵי שֶׁהֵן**
58 **מִיָּנָה**, וסבר רב שמין במינו אוסר במשהו.

59 שואל מר זוטרא בנו של רב מרי את רבינא שאלה על דברי רב: **אִמְרַ**
60 **לִיה מַר זוֹטְרָא בְּרִיה דְּרַב מַרִי לְרַבִּינָא, מְכַרִי** –[הרי] **רַב בְּמֵאֵן**
61 **אִמְרַ לְשִׁמְעֵתִיה** – כדעת מי אמר את דינו, פְּרַבִי יְהוּדָה, דְּאִמְרַ בְּכֹל
62 הַתּוֹרָה מִיֵּן בְּמִינוֹ לֹא בְּמִילָה, ולכן אין כל החתיכות מבטלות את טעם
63 הבשר האסור הנפלט מהחתיכה שנאסרה. **לִימָא פְּלִינָא אֲדִרְבָּא** –
64 האם נאמר שהמימרא של רב חלוקה על דברי רבא, דְּאִמְרַ רַבָּא,
65 קֶסְכֶּר רַבִי יְהוּדָה האוסר במין ומינו במשהו, שכל תערובת איסור
66 בהיתר שֶׁהוּא מִיֵּן וּמִינוֹ ומלבדם יש גם דְּכֶר אֲחֵר של היתר שאינו
67 מינן, ויש בהיתר שאינו ממינם כדי לבטל רק את האיסור לבדו ולא
68 את ההיתר שממין האיסור, הננו אומרים סִלַּק אֶת מִינוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ,
69 וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ רַבָּה עָלָיו וּמִכְבָּלֵו – רָאָה את ההיתר שממין האיסור
70 כאילו אינו קיים ומדוד את ההיתר שאינו ממינם לבדו נגד האיסור,
71 וכל שאין האיסור נותן בו טעם מבטל הוא את האיסור. ואף כאן, יש
72 בקדרה רוטב וחתיכות, והחתיכות ממין החתיכה, שנאסרה והרוטב
73 אינו מינה, וכיון שבמשנתנו מדובר כשיש רוטב הרבה כדי ביטול
74 החתיכה הנאסרת קשה מדוע אסר רב את כל החתיכות, והרי
75 החתיכה הנאסרה מתבטלת ברוטב ואין לה לאסור אותן.
76 משיבה הגמרא: **אִמְרַ לִיה רבינא** למר זוטרא בריה דרב מרי, **אִי**
77 **דְּנִפְל בְּרוּטְבָּ רַבָּה חֲבִי נְמִי** – החתיכות אכן מותרות, שהרוטב מבטל
78 את החתיכה ושוב אינה אוסרתן. והכא – במימרא של רב בְּמֵאִי
79 עֲסָקִין, דְּנִפְל בְּרוּטְבָּ עֲבָה המורכב משומן וחתיכות בשר קטנות,
80 שכולו מין בשר ונחשב למין במינו עם החתיכה.

81 הגמרא מבררת את עומק כוונת רב, ושואלת: **וּמֵאִי קֶסְכֶּר** – ומה
82 סבר רב כשאמר 'חתיכה נעשית נבלה', **אִי קֶסְכֶּר אֲפִשְׁר לְסוּחְטוֹ**
83 **וּמִתְרַ** – אם ניטול חתיכת היתר שנאסרה מבליעת איסור ונבשלה
84 שוב בהיתר מרובה שאין באיסור הראשון לתת טעם בכולו תחזור
85 החתיכה להיתרה, משום שהאיסור חוזר ומתפשט בין כל החתיכות
86 בשוה, ולכן גם בה כבר אין טעם איסור, קשה חֲתִיכָה אֲמֵאִי נִעְשִׂית
87 נִבְלָה – מדוע אמר רב שהחתיכה נעשית כנבלה לאסור כנגד כולה
88 ובמינה במשהו, והלא איסורה אינו עצמי אלא רק מחמת טיפת
89 החלב הבלועה בה, ובכח הטיפה לאסור בשר רק עד מקום שטעמה
90 מגיע. וכיון שטעם טיפת החלב לבדה אינו יכול להתפשט בכל
91 החתיכות, היה לו להתיר את כולן. מסיקה הגמרא: **אִלָּא קֶסְכֶּר רַב**
92 **אֲפִשְׁר לְסוּחְטוֹ אֲסוּר** – גם אם נבשל חתיכה הבלועה מאיסור עד
93 שיתבטל הטעם שאסרה לא תשוב להיתרה, שכל שנאסרה הפכה
94 להיות כאיסור עצמי לכל דבריה, ולפיכך אמר רב שחתיכת הבשר
95 אוסרת את שאר החתיכות במשהו מדין מין במינו.

96 הגמרא מביאה ראיה לדבריה: **דְּאִיתְמַר, רַב וְרַבִי חֲנִינָא וְרַבִי יוֹחָנָן**
97 **דְּאִמְרִי, אֲפִשְׁר לְסוּחְטוֹ אֲסוּר. וְשִׁמּוּאֵל וְרַבִי שְׁמַעוֹן בְּרַבִי וְרִישִׁי**
98 **לְקִישׁ דְּאִמְרִי, אֲפִשְׁר לְסוּחְטוֹ מוֹתֵר.** ומאחר ורב סובר אפשר
99 לסוחטו אסור פירש את המשנה שהחתיכה חוזרת ואוסרת חברותיה
100 משום מין במינו, כדן איסור עצמי.

101 מקשה הגמרא: וכי יתכן שֶׁכֶּכֶּר **רַב אֲפִשְׁר לְסוּחְטוֹ אֲסוּר,**
102 **וְהָאִיתְמַר, בְּיוֹת בְּשֶׁר שֶׁנִּפְל לְתוֹךְ יוֹרָה שֶׁל חֶלֶב רותחת, אִמְרַ רַב,**
103 **הַבְּשֶׁר אֲסוּר וְהַחֶלֶב מוֹתֵר.** הבינה הגמרא שמדובר באופן שלא היה
104 בבשר כדי לתת טעם בחלב, ולכן התיר את החלב, והבשר נאסר
105 משום שבלע מהחלב. ומעתה יש להקשות, וְאִי סִלְקָא דְּעֵתָךְ שר
106 סובר אֲפִשְׁר לְסוּחְטוֹ אֲסוּר,

כל הסריקין אסורין – לענין מצות דפסח תנא: אין עושין סריקין המצויירין בפסח, מפני שהאשה שוהה עליהן, ומחמצתן. ונחתום אחד ובייתוס שמו, ודיה לו דפוס אחד מצויר, ודיה מושיב לתוכו את הסריק והוא מצויר מיד. אמר להם: אפשר יעשנה ברפוס, ויקבענה מיד! אמרו לו: אם כן, יאמרו "כל הסריקין אסורין, וסריקין בייתוס מותרין!?" והבא נמי יאמרו "כל האחין

אסורין, ואלו מותרין!?" איזורו מוכיח עליו – האיזור תמיד הוא קבוע בחלוקו, וכשהוא פרטש חלוקו ולובש חלוק אחר, נטל האיזור מזה וקובעו בזה. וזה שאין לו אחר – מכבסו עם איזור, והרואה כשהוא מכבסו ואיזורו עמו יודע שאין לו חלוק אחר, ולכן התירו לו חכמים. משנה מיפת חלב שנפלה על החתיכה – בתוך הקדירה על אחת מן החתיכות, ולא הגיס את הקדירה, ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד. אם יש בה בנותן טעם – באותה חתיכה. כלומר, שאין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטיפה מיד – נאסרת החתיכה. ובשאר חתיכות דקדירה לא איירי תנא דמתניתין. ובגמרא פליגי בה אם חזרת אותה חתיכה ואוסרתה או לאו. ניער את הקדירה – הגיס בה מיד, קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטיפה, ודשנתא תנערה הטיפה בכולן. אם יש בה בנותן טעם באותה קדירה – כלומר, אין כח בטיפה לאסור כולן אלא אם כן יש בנותן טעם ליתן בכל הקדירה. גמרא אביי מעמנו ולא ממשו בעלמא דאורייתא – הא דאסרינן בכל איסורין משנתנו טעם בדיהת, אף על פי שאין אוכל ממש, כגון סילק האיסור ואין כאן אלא טעמו – דאורייתא היא, בגמרינן מבשר בחלב דאסריה רחמנא באבילה, כדגמרינן לקמן (קטוב, מ"לא תבשל" שלשה פעמים האמורים בתורה. ואף על גב דכי מסלק זה מתוך זה לאחר בשולו, אין כאן אלא הטעם, ומיניה גמרינן לכל איסורין במה מצינו. דאי סלקא דעתך – בכל שאר איסורין טעמו רבנא היא. דלא גמרינן להו מבשר בחלב. ממי טעמא לא גמרינן מינה משום דחדוש הוא – דשניהם מין היתר, זה לבדו זה לבדו, וכשנתערבו – נאסרו. ועוד: שדרך בשול נאסרו, בלא אבילה. הילכך, לא גמרינן חומרא מיניה. אי חרוש הוא – אמאי קתני מתניתין דבעיא טעמא? בלא נותן טעם נמי אסור, דהא חרושא חדיש ביה רחמנא, ואפילו כל דהו, דהא בשר בחלב הוא! אלא שמע מינה: לאו חרושא, דאחיה קפיד רחמנא. דומיא דכלאי הכרם, דמתסרי נמי משום כלאי תערובת. דכיון דלאו חרוש הוא, גמרינן ליה (חולין צח,א) מ"זרוע בשלה" דמישתי כל כמה דליכא טעמא. אמר ליה רבא – לעולם אימא לך: חרוש הוא. ודקאמרת, אף על גב דליכא טעמא ליתסר, דהא ליכא למגמריה מ"זרוע בשלה" – על כרחך בגופיה גלי קרא דבעינן טעמא, מדלא אסרתו תורה אלא דרך בשול, שאסר הבשר להתבשל בחלב ואין לך כגון זו שלא יתן טעם.

אמר רב – הא דתנן במתניתין "אם יש בנותן טעם באותה חתיכה" – לאסור את כל הקדירה. דכיון דנאסרה החתיכה, היא עצמה כולה נעשית איסור, ואוסרת כל החתיכות כולן. ואפילו יש בהו כדי לבטל החתיכה כולה, נאסרות כולן. מפני שהן מינה – ורב סבר לה כרבי יהודה דאמרו: מין במינו – לא בטיל. לימא פלינא אדרבא דאמרי – בפרק "גיד הנשה" (חולין ק,ב) קסבר רבי יהודה: כל מין ומינו דבר אחר שעה שמינו. כלומר, מין דאיסור שנתערב עם מינו ובשאינו מינו דהיתר – סלק את מינו דהיתר, כמי שאינו מועיל לא לבטלו לאיסור, דמין במינו לא בטיל. ולא תוספת הוא נוסף עליו להיות שניהם איסור. ולא יוכל מין האחר לרבות עליו ולבטלו, אלא סלקהו כאילו אינו כאן, וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו. והבא נמי יש כאן רוטב שיוכל לבטל את כל החתיכה הנאסרה, ואמאי אוסרת? ברוטב עבה – דק דק של בשר ושמן, דכרילא מין בשר הוא. ומאי קסבר – רב באפשר לסחוט, באיסור שנבלע בהיתר ותנן בו טעם ואסור, חזרו ובישל בהיתר הוה עם היתר אחר. שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון, ואין בו כשיעור לאסור את האחרון? אי קסבר – הותר גם הראשון, מפני שנבלע האיסור ממנו. ולכתחלה הוא דאסור, שאין מבטלין איסור לכתחלה. ומיהו דיעבר שרי לאכול אף הראשון. אמאי חתיכה נעשית נבלה – הא אפשר היא ליסחט ממנה וליחלק לאחריה שלא כולם, ואין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולו, דליכא למימה: אפשר ליסחט מזה וליבלע בזה, שהרי כולן שוין בטעמם, ואיזה תתיר ואיזה תאסור? אי קסבר – מעטמא דחתיכה, שוב אין לה היתר בסחיטה. ואשמועינן: אף ההיתר שבה נעשה איסור, להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה. מותר – אף הראשון שנאסר. בשר אסור – שנתן החלב טעם בו.

מיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה – נאסרת. כשהחתיכה כולה חרוץ לרוטב איירי, כדאמרינן בפרק "גיד הנשה" (חולין צג,ב). ולכן משערין באותה חתיכה לבטל הטיפה, ולא בשאר חתיכות. משום דחלב מפעפע על כל החתיכה, ואין מפעפע מחתיכה לחברתה אלא על ידי נייער וכסוי. כדאמרינן בגמרא: אלימא לא נייער כלל, אמאי כל החתיכות אסורות? מביבל בעל מפלט לא פליט מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינן כו' – ואם תאמר: דהבא משמע דנפקא ליה לאביי טעם כעיקר מבשר בחלב, ואילו בפרק "אלו עוברין" (פסחים מד,ב) ובפרק "שלשה מינין" (נויר לו,א), פליגי רבי עקיבא ורבנן, למר נפקא ליה טעם כעיקר מ"משקת", ולמר מגיעולי גוים. ואביי דאיייר בהדיא סוגיא משמע דידע להדיא ברייתא: ויש לומר: דאביי קבלה מרבא, שדחה לו, וחזר בו.

דחדוש הוא – פירש בקונטרס: דשניהן מין היתר, זה לבדו זה לבדו, וכשנתערבו – נאסרין. וטעם זה לא קאמר ב"אלו עוברין" (פסחים מד,ב) ובפרק "שלשה מינים" (נויר לו,א), דהא כלאים נמי הכי הוו. ומסיק דהיינו חרושה: דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא – שרי, אף על גב שנבלע החלב בבשר, אף על פי שהוא צונן, לפי שהוא צלול ודבשר שוהה בתוכו. וכי בשול ליה – אסור.

אמר רבא דרך בשול אסרה תורה – דייחויא בעלמא הוה. דמדיחא איכא למילף, אבל טעם כעיקר הוי דאורייתא כדפירש (בקונטרס) פרק "גיד הנשה" (חולין צח,ב) דיבור המתחיל (רבא).

דאמר רבא קסבר רבי יהודה כו' – פירש בקונטרס: דאמר רבא בפרק "גיד הנשה" (שם קב,ב). ואין לשון זה שם. אבל בפרק "הקומץ רב" (מנחות כג,א) איתיה גבי "דבי יהודה אומר: מנחת כהנים כמנחת כהן משיח" כו'. ומדברא דאמר הכי בפרק "גיד הנשה" (חולין קב,ב) אליבא דרב לא בעי לאקשווי הכא דרב אדרב – דאיכא לשנוי, כדמשני אביי התם: כשקדם וסלקו, אבל בהדיא ד"הקומץ רב" (מנחות כג,א), ליכא טעמא אחרינא דרב יהודה, אלא כמו שמפרש רבא, ולהכי פריך שפיר מינה. ואם תאמרו: אמאי לא פריך מדברי יהודה גופיה, דלקמן קאמר רבי יהודה בברייתא האי לישנא גופיה דקאמר רב הכא אדרבא דנפרש טעמא דרבי יהודה ויש לומר: דלא שמעי ליה ברייתא, כי היכי דלא שמעי ליה לרב. דאי ידע ליה רב, לא הוה ליה למימר אלא "הלכה כרבי יהודה" ותו לא. ועוד יש לומר: דברייתא דרבי יהודה משמע שפיר דאין ברוטב ששים לבטל החתיכה, מדאמור רבנן "עד שתתן טעם ברוטב ובחתיכות" – משמע דליכא ברוטב לחודיה כדי לבטל. אפשר לסחוט מותר – פירש: דיעבר, אי נסחט האיסור ותבטל – מותרות עם החתיכה שכבר נאסרה, אבל לכתחלה אין מבטלין איסור, כדפירש בקונטרס.

אמאי

אמאי – הא דתנן במתניתין "אם יש בנותן טעם באותה חתיכה" – לאסור את כל הקדירה. דכיון דנאסרה החתיכה, היא עצמה כולה נעשית איסור, ואוסרת כל החתיכות כולן. ואפילו יש בהו כדי לבטל החתיכה כולה, נאסרות כולן. מפני שהן מינה – ורב סבר לה כרבי יהודה דאמרו: מין במינו – לא בטיל. לימא פלינא אדרבא דאמרי – בפרק "גיד הנשה" (חולין ק,ב) קסבר רבי יהודה: כל מין ומינו דבר אחר שעה שמינו. כלומר, מין דאיסור שנתערב עם מינו ובשאינו מינו דהיתר – סלק את מינו דהיתר, כמי שאינו מועיל לא לבטלו לאיסור, דמין במינו לא בטיל. ולא יוכל מין האחר לרבות עליו ולבטלו, אלא סלקהו כאילו אינו כאן, וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו. והבא נמי יש כאן רוטב שיוכל לבטל את כל החתיכה הנאסרה, ואמאי אוסרת? ברוטב עבה – דק דק של בשר ושמן, דכרילא מין בשר הוא. ומאי קסבר – רב באפשר לסחוט, באיסור שנבלע בהיתר ותנן בו טעם ואסור, חזרו ובישל בהיתר הוה עם היתר אחר. שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון, ואין בו כשיעור לאסור את האחרון? אי קסבר – הותר גם הראשון, מפני שנבלע האיסור ממנו. ולכתחלה הוא דאסור, שאין מבטלין איסור לכתחלה. ומיהו דיעבר שרי לאכול אף הראשון. אמאי חתיכה נעשית נבלה – הא אפשר היא ליסחט ממנה וליחלק לאחריה שלא כולם, ואין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולו, דליכא למימה: אפשר ליסחט מזה וליבלע בזה, שהרי כולן שוין בטעמם, ואיזה תתיר ואיזה תאסור? אי קסבר – מעטמא דחתיכה, שוב אין לה היתר בסחיטה. ואשמועינן: אף ההיתר שבה נעשה איסור, להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה. מותר – אף הראשון שנאסר. בשר אסור – שנתן החלב טעם בו.

חלב

אמאי מותר חלב נבלה הוא – מכאן היה מדקדק רבינו שמואל: דלמאן דאמר מין במינו לא בטיל, צריך תרי ששים. ששים ברוטב – לבטל טעם חתיכת נבלה, וששים בחתיכת היתר – לבטל רוטב היוצא מן הנבלה. וקשה לרבינו יצחק לדרביה: דמשני "גדי אסרה תורה ולא חלב", והלא בעלמא חתיכה של היתר נעשית נבלה מדרבנן, וצריך ששים

בנגד כולה. דמדאורייתא לא צריך ששים אלא

בנגד האיסור הנבלה בה. אם כן, אף על גב דגדי אסרה תורה ולא חלב, מכל מקום מדרבנן החלב עצמו נאסר כשאר איסורין, דמאי שנא משאר איסורין, ויאסור כל חלב שבזירה אלא דאי כיון שהחלב הנבלט מן הבשר לא נעשה נבלה, אלא משטעם בשר המעורב בו – אין לו דין חלב טמא, אלא מתבטל בחלב שבזירה, כמו שמתבטל טעם בשר האסור, ולא חשיב מין במינו. והכי נמי רוטב הנפלט מן הנבלה, אין לו דין מים אסורין, שלא להתבטל במים אחרים. אלא יש לו דין בשר נבלה, שמתבטל שפיר במים שבקדרה. דהא דקאמר "חלב נבלה הוא", וקאי הכי במסקנא – היינו, דוקא בבשר בחלב, שכל אחד לבדו היתר, ובשנתבטל יחד עשה הכתוב הכל כנבלה. והוא כחלב היוצא מן הטרפה, ולכן לוקה על חצי זית חלב הנבלע מחצי זית שמנותית בשר. אבל מים הנפלים מן הנבלה – אין נאסרין אלא מחמת טעם הנבלה המעורב בהן, ואין מצטרפין ללקות עליהן משום נבלה. ומכאן יש להוכיח דתבלין הבלועים מחלב או מדם, ונפלו לקדרה – מתבטלים בששים, ואף על גב דנותנין טעם – אפילו באלף מותר, דאינו חמור מן האיסור הנבלע בהן.

גדי אסרה תורה ולא חלב – דהא נקט "כזית בשר בתוך יורה גדולה" – משום דאם נפל לתוך חלב מועט, היה נחשב הכל כגדי, משום שמנותית

שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט – תימה: דדבר הנראה לעינים

הוא דפליט. דבשנתנין ירק בקדרה רותחת, משתנה מראית המים מן הירק, וכן בשר שומן נימוח לתוכה ונראה השמנותית על הרוטב ופירש רבינו שמואל: דהא דקאמר "מפלט לא פליט" – היינו, עד שיהא שבע מבלוע. אבל לאחר ששבע, חזר ופולט, וכן פירש הרב רבינו שמעיה: "סוף סוף כי נייח הדר פליט" – היינו, כי נייח מבליעתו. ומשני: "שקדם וסלקי" – קודם שגמר בליעתו. ואותן כלים וקערות האסורות,

כשנגעילים אותם בתוך יורה גדולה ומניחין אותן במבנים כשהמים רותחין – היה מצריך רבינו שמואל לנהיחם שעה גדולה. עד כדי שיהא להם שהות לגמור בליעה ולחזור ולפלוט אחר כך. דדבר תימה הוא: דמי בקי לידע שיעור זה? ואומר רבינו תם: דהא דקאמר הכא "מבלע בלע, מפלט לא פליט" – היינו, לא פליט מה שבלע עכשיו. אבל מה שהיה בלע מקודם – פליט. ואין לחתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו, כשאין במים ששים לבטל האיסור, ולהניחן בפנים כשהן רותחין – משום דמים מבלע בלעי האיסור שבבלי, ולא פליט. דבמים שדן צלולים לא שייך לומר בליעה, דלא בלעי, אלא שמתערב בהן האיסור. וגם אין סביר לומר דכי היכי דאמר "מבלע בלע, מפלט לא פליט מה שבלע", הכי נמי מפלט פליט מבלע לא בלע מה שפלט. ועוד: דאם כן, יהא אסור להגעיל שני כלים זה אחר זה – דבהגעלת הראשון נאסרו המים, והשני יבלע מן המים האסורין. ודאי פליטת עצמו לא יבלע, אבל פליטת כלי אחר יבלע. וגם כלי הראשון אינו מכניס כולו בבת אחת במים רותחים. ואם כן, מה שנכנס תחלה – פולט, וצר השני שמכניס אחר כך בולע מה שפלט צדו הראשון. לכן נראה דאין להגעיל כלי בן יומו כשאין במים ששים לבטל. והגעלה

דמדק, דלא אסרה תורה אלא בן יומו – לא הגעילו אלא כלים קטנים בתוך הגדולים, שהיה במים ששים לבטל האיסור. ובערב פסח קודם ארבע שעות – מותר להגעיל כלי של חמץ, אף על פי שאין במים ששים. דאיכא שלשה נותני טעם של היתר: החמץ נותן טעם בכלי, והכלי נותן טעם במים, והמים חוזרין ונבלעין בכלי, ועדיין הוא היתר, שהוא קודם הפסח. ורבי

חכמים כשיעור מאי ניער אילימא ניער בסוף ולא בתחלה – הוה מצי למיפרך: מכלל דלרבנן אפילו לא ניער כלל – מבלע בלע מופלט לא פליטו אלא דפריך טפי שפיר.

נראין

חלב אמאי מותר – הרי חלב מעט שנבלע בבשר נעשה נבלה, שהרי נאסר. וכשחזר ונפלט בשאר החלב – הוה ליה מין במינו, חלב אסור בחלב היתר, ורב אית ליה מין במינו לא בטיל. חלב נבלה הוא – זה שנבלע ונסחט. **גדי אסרה תורה ולא חלב** – ואפילו חלב – מותר, ואפילו היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב – סבירא ליה נמי לרב דחלב מותר. **חצי זית חלב** – הכי משערין יין וחלב וכל משקה לשערו בכזית: מביא כוס מלא משקין, ומביא זית, ונותן לתוכו הזית, והמשקה יוצא לחוץ. וההוא דנפיק הוי כזית. וכך היא שניה בתוספתא בפרק "גזירי שאכל". לוקה על אכילתו – דכזית איסור אבל. ואינו לוקה על בשולו – לקמן מפרש טעמא בשמעתין. **אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור** – גריסין, היכא דיש בו טעם איסור או איסור מינו בלא טעם. והכא **במאי עסקין** – דאמר רב לעיל "בשר אסור, חלב מותר" – כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת, דמה שבלע אינו פולט. שכל זמן שאינו נח מרתיתותיו, אינו פולט.

כשקדם וסילקו – לאותו זית קודם שתנחו. **לעולם לא מצטרפי** – לעשות איסור אלא אם כן היה בו בתחלה כשיעור. וכי אמר רב "לוקה על אכילתו" – שבא מזירה גדולה. ולצדיק אמר רב למילתיה: "אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב" – הבא מזירה גדולה שנתבשל בה שיעור מזה ומזה ונאסרו, "לוקה על אכילתו" – שאכל שיעור שלם איסור של שם אחד. "ואין לוקה על בשולו" – דאם בשל כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זה עם זה, לפי שאין מצטרפין מכלל היתרן לקרות איסור, עד שיהא בכל אחד ליעשות איסור לעצמו. **אחרים** – גוים. כלומר, שנתבשל כל צרכו. כיון שנתנה טעם באותה חתיכה – כלומר, כיון שיש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה – הכל אסור. ואפילו ניער את הקדרה, דאיכא למימר נחלק לכולן, והרי אין בו כדי לאסור – אפילו הכי, אסור. וטעמא מפרש לקמיה. **מפני שהן מינה** – לפיכך אוסרת כולן, ואפילו הן אלה, שיש בהן כדי לבטל חתיכת האיסור כו'. דכיון דמינו נינהו – לא בטיל טעמא דבשר דנפיק מניה, שאף טעם הבשר נאסר. **וחכמים אומרים עד שתתן טעם בו** – קא סלקא דעתין דאטפה קיימי, עד שיהא בה כדי ליתן טעם בכולם אין כאן איסור אפילו בחתיכה ראשונה, מפני שהוא חוזר ונסחט. **קיפה** – דק דק של בשר שיורד לשולי קדרה. **נראין בו** – מפרש לקמיה כולה מילתא דרבי. **ניער** – הגיס בה במגיס. המנער את הקדרה, מתפשט הטעם בכולה. וכן המכסה אותה, מפני שמי השוליים עולין עד פה ויורדין. **אילימא לא ניער כלל** – אמאי נאסרות האחרות? **מבלע בלע** – ההיא חתיכה. **מפלט לא פליט** – באחרות את טעם החלב, שהחלב בגגה של חתיכה הוה. **לא ניער בתחלה** – וקבלה החתיכה את הטעם, ואחר כך ניער, וחזרה ופולטת באחרות. **הא בלע והא פלט** – מה שבלע חזרה לתורה להחזירה, והאיסור שיצא ממנה אין בו כשיעור לאסור! **קסבר אפשר לסוחטו אסור** – מפני שכולה נעשית איסור, וכל הנסחט ממנה – אסור, וכל הנשאר בה – אסור. וכיון דאף טעם בשר שבה נאסר – חזר ואסור האחרות, אפילו הן אלה, דמין במינו לא בטיל.

ופריכין:

שתתן טעם בו – קא סלקא דעתין דאטפה קיימי, עד שיהא בה כדי ליתן טעם בכולם אין כאן איסור אפילו בחתיכה ראשונה, מפני שהוא חוזר ונסחט. **קיפה** – דק דק של בשר שיורד לשולי קדרה. **נראין בו** – מפרש לקמיה כולה מילתא דרבי. **ניער** – הגיס בה במגיס. המנער את הקדרה, מתפשט הטעם בכולה. וכן המכסה אותה, מפני שמי השוליים עולין עד פה ויורדין. **אילימא לא ניער כלל** – אמאי נאסרות האחרות? **מבלע בלע** – ההיא חתיכה. **מפלט לא פליט** – באחרות את טעם החלב, שהחלב בגגה של חתיכה הוה. **לא ניער בתחלה** – וקבלה החתיכה את הטעם, ואחר כך ניער, וחזרה ופולטת באחרות. **הא בלע והא פלט** – מה שבלע חזרה לתורה להחזירה, והאיסור שיצא ממנה אין בו כשיעור לאסור! **קסבר אפשר לסוחטו אסור** – מפני שכולה נעשית איסור, וכל הנסחט ממנה – אסור, וכל הנשאר בה – אסור. וכיון דאף טעם בשר שבה נאסר – חזר ואסור האחרות, אפילו הן אלה, דמין במינו לא בטיל.

חולין דף קח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלה

קשה, אף הִחֲלָב אִמָּא מוֹתָר, והלא חֲלָב נִבְלָה הוּא – החלב המועט שנכנס אל חתיכת הבשר ואסרה בלע אף הוא מטעם הבשר ונאסר, ועל הצד שאפשר לסוחטו אסור נהפך החלב הזה לאיסור עצמי כנבלה, וכשחוזר ונפלט מהחתיכה אל היורה על ידי הרתיחה דינו לאסור כנגד כולו, ולדעת רב שמין במינו אינו בטל היה לו לאסור את כל החלב שביורה במשהו.

מנסה הגמרא לתרץ: לְעוֹלָם קָכְבֵּר רַב בדבר שנאסר שֶׁאִפְשָׁר לְסוּחְטוֹ אִסוּר, וְשֹׁאֲנֵי הֵתָם בחלב שיש בו טעם בשר, דָּאִמֵּר קָרָא (שמות כג ט) 'לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אִמּוֹ', ומכך שתלה הכתוב את האיסור בגדי יש ללמוד שרק את הגְּדִי אִסְרָה תוֹרָה כשהתבשל בחלב וְלֹא את הִחֲלָב. הגמרא דוחה את התירוץ: וְכִי יִתְכַּן שֶׁכְּבֵר רַב גְּדִי אִסְרָה תוֹרָה וְלֹא חֲלָב, וְהָאֵל אִתְּמַר, חֲצִי זֵית בְּשָׂר וְחֲצִי זֵית חֲלָב שֶׁבִשְׁלָן זֶה עִם זֶה ואכלו, אִמֵּר רַב, לֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ, שאכל כזית מאיסור בשר בחלב, וְאִינוּ לֹקֶה עַל בִּישוּלוֹ, משום שבישל רק חצי שיעור מכל אחד מהם. וְאִי סִלְקָא דְעֵתָךְ שֶׁרַב סוֹבֵר גְּדִי אִסְרָה תוֹרָה וְלֹא חֲלָב, קשה, אֲמַכִּילָה אִמָּא לֹקֶה, והרי חֲצִי שִׁיעוּר הוּא, שֶׁרַב הַבֶּשֶׂר שאכל אסור היה והחלב לא, ואכל רק חצי זית איסור.

מתרצת הגמרא: אֵלָּא לְעוֹלָם קָכְבֵּר רַב חֲלָב נִמִּי אִסוּר ולא רק הבשר, ולפיכך לוקה על אכילת שני חצאי הזיתים, וְהִכָּא בְּמִימְרָא שֶׁל רַב שֶׁהַחֲלָב שֶׁנִּפְלָה בּוֹ חֲתִיכַת בֶּשֶׂר מוֹתָר בְּמֵאָה עֶשְׂרִינָן, כְּגוֹן שֶׁנִּפְלָה הַבֶּשֶׂר לְתוֹךְ יוֹרָה רוֹתַחַת, דְּמִבְּלַע בְּלַע מִפְּלֵט לֹא פָלַט – שבעת רתיחת היורה יכול הבשר לבלוע את טעם החלב, ולכן נאסר, אף אינו יכול להפליט את החלב שבלע לתוך היורה כל עוד לא נחה מרתחתה, ואין בתוך החלב שביורה מאותו החלב שנבלע בחתיכת הבשר. שואלת הגמרא: כּוּף כּוּף כִּי נִיִּיחַ הָדָר פְּלִיט – כשתנחם היורה מרתחתה תפלוט חתיכת הבשר את החלב שבלעה, ואז יאסור חלב זה את היורה. משיבה הגמרא: רַב דִּיבֵר בְּשִׁקְדָּם וְסִילְקוּ לְבִשֵּׁר בְּטֵרֵם נַחַח הַיּוֹרָה מִרְתִּיחָתָהּ, ולא פלט בה את החלב, ולכן אינה נאסרת.

הגמרא דנה בין חצי זית בשר וחצי זית חלב שנתבשלו יחדיו, ומבארת את דברי רבי: גּוּפָא, חֲצִי זֵית בְּשָׂר וְחֲצִי זֵית חֲלָב שֶׁבִשְׁלָן זֶה עִם זֶה ואכלו, אִמֵּר רַב, לֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ וְאִינוּ לֹקֶה עַל בִּישוּלוֹ. מקשה הגמרא: מַה נִּפְשָׁד, אִי סָבַר רַב שֶׁשְׁנֵי חֲצָאֵי הַיּוֹתִים מְצַטְרְפִין זֶה לָזֶה משום שמשניהם נוצר איסור אחד, אֲבִישוּל נִמִּי לִילְקִי – ילקה גם על בישולם, שהרי בישל כזית מאיסור בשר בחלב, וְאִי סָבַר שֶׁלֹא מְצַטְרְפִין משום שכל עוד לא נתבשלו יחדיו אין דבר המחברם זה לזה, וכשאסרה התורה לבשל בשר בחלב נתכוונה רק לאופן שיש בכל אחד שיעור כזית, ולכן אמר שאינו לוקה על בישולם, אֲמַכִּילָה נִמִּי לֹא לִילְקִי – אף על אכילת זית זה לאחר הבישול לא ילקה, שהרי לא חל עליהם איסור בשר בחלב מדאורייתא. מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם לֹא מְצַטְרְפִין, וכשבישל חצי זית בשר וחצי זית חלב אכן אינו לוקה על אכילתם, ובמה אמר רב שלוקה על אכילת כזית משניהם, כִּבְבָּא מִיּוֹרָה גְּדוֹלָה – כשתבשלו

יחד ביורה גדולה שהיה בה כזית מכל אחד, ונטל משם חצי זית בשר וחצי זית חלב ואכלם.
מביאה הגמרא את המשך המימרא: וְלִזְוִי אִמֵּר, אֵף לֹקֶה עַל בִּישוּלוֹ של כזית המורכב מבשר וחלב, שכיון ששם איסורם אחד מצטרפים לכזית אף בבואו לבשלם. וְכֵן תִּנִּי לִזְוִי בְּמִתְנִיתוֹ, בִּשְׁשֵׁם שֶׁלֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ של כזית מבשר וחלב יחדיו, כִּי לֹקֶה עַל בִּישוּלוֹ.
ממשיכה הברייתא: וְכֵאִי זֶה בִּישוּל אִמֵּרוֹ שְׁחִיבִים עָלָיו בִּבְשֵׁר בחלב, בְּבִישוּל שְׁאֲחֵרִים (גוים) הִיוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ מִחֲמַת בִּישוּלוֹ, דְּהֵינּוּ בִּמְבוּשֵׁל כָּל צִרְכּוֹ.
הגמרא חוזרת לדין אפשר לסוחטו, ומביאה בזה מחלוקת תנאים: וְדִין אִפְשָׁר לְסוּחְטוֹ עֲצָמוֹ תִּנְיָא הִיא, דְּתִנְיָא, טַפַּת חֲלָב שֶׁנִּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה של בשר שבקדרה רותחת, כִּיּוֹן שֶׁנִּתְּנָה הַטִּיפָה מֵעַם בְּחֲתִיכָה הַחֲתִיכָה עֲצָמָה נִעְשֶׂת נִבְלָה, ואף טעם הבשר שבה נעשה איסור עצמי, ולפיכך חוזרת וְאִסְרָתָּה אֵת כָּל הַחֲתִיכוֹת בּוֹלָן, גם כשיש בהן יותר מששים נגדה, מִפְּנֵי שֶׁחֵן מִיֵּנָה, ומין במינו אסור במשהו, דְּבִרֵּי רַבִּי יְהוּדָה, וְחֲכָמִים אֹמְרִים, אִין הַטִּיפָה אוֹסֶרֶת אֵת הַקִּדְרָה ואף לא את החתיכה שעליה נפלה, עַד שֶׁתִּתֵּן הִיא עֲצָמָה מֵעַם בְּרוֹטָב וּבְקִיפָה וּבְחֲתִיכוֹת, ואז אוסרת את כל הקדרה. מביאה הברייתא את הכרעת רבי: אִמֵּר רַבִּי, נִרְאִין דְּבִרֵּי רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהַחֲתִיכָה נֹאסֶרֶת ואוסרת את כל החתיכות בִּישוּלָא נִיעֵר – עירב את הקדרה וְשִׁלָּא כֶּסֶה אותה לאחר נפילת הטיפה, וְנִרְאִין דְּבִרֵּי חֲכָמִים שאינם נאסרים עד שיהא בטיפה כדי לתת טעם בכולן בְּשִׁנְיָעַר וּבִכְסָה – או כיסה, שעל ידי כך עולה הרוטב ומכסה את החתיכות, והרי הוא כאילו נפלה הטיפה מתחילה אל הרוטב.
מבשרת הגמרא את כוונת רבי, ושואלת: מֵאָה – מה הכוונה באמרו שנראין דברי רבי יהודה בשלא ניער ולא כֶּסֶה, אִילִימָא – אם נאמר שכוונתו לאופן שלא ניער כָּלָל וְלֹא כֶּסֶה כָּלָל, מדוע נראו לו בזה דברי רבי יהודה שכל הקדרה נאסרת מן החתיכה, והלא מִבְּלַע בְּלַע מִפְּלֵט לֹא פָלַט – בלא ניעור וכיסוי בולעת החתיכה את הטיפה ואינה מפליטתה אל עבר שאר החתיכות, ואינה יכולה לאוסרן.
וְאֵלָּא תֵּאֵמַר שֶׁהַכּוּנָה בְּלֹא נִיעֵר/שִׁלָּא נִיעֵר בְּתַחֲלָה מִיד עִם נִפְלִית הַטִּיפָה אֵלָּא בְּסוּף, לאחר שנאסרה אותה החתיכה, וְכֵן לֹא כֶּסֶה בְּתַחֲלָה אֵלָּא בְּסוּף, ונאסרה החתיכה מהטיפה וכשניער או כיסה לאחר מכן חזרה ואסרה את שאר החתיכות, אם זו כוונתו, קשה אִמָּא – מדוע אסר אף את אותה החתיכה וכל שכן את השאר, הָא בְּלַע וְהָא פָלַט – הרי בלעה ופלטתה, ואף שנאסרה החתיכה כשבלעה את טיפת החלב, כשניער או כיסה לאחר מכן שבה ופלטתה ונתפורה הטיפה בכל הקדרה, וכל שאין בה לתת טעם בכולה צריכה גם החתיכה לחזור להיתרה, שהרי עתה אין בה טעם חלב. מסיקה הגמרא: קָכְבֵּר רַבִּי אִפְשָׁר לְסוּחְטוֹ אִסוּר, וכשאסרה החתיכה נעשה אף הבשר שבה איסור עצמי, וכשניער או כיסה לאחר מכן חזרה ואסרה את שאר החתיכות אף באלף, כְּדִין מִין בְּמִינוֹ. ולמדנו שרבי ורבי יהודה סוברים אפשר לסוחטו אסור.

הגמרא מבררת את דעת רבי יהודה: **מִפְּלֵל** – מכך שהכריע רבי
לאסור כרבי יהודה רק בשלא ניער בתחילה, יש ללמוד דְּרָבִי יְהוּדָה
עצמו החמיר יותר, וְכָבֵר שגם כִּי נִיעֵר מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף וְכִסָּה
מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף אָסוּר. שואלת הגמרא: אֲמַאי – מדוע סבר כן, הֲ
לֹא פִלְעַ כָּלָל – והלא הניעור שבתחילה פִּיּוּר את הטיפה בין כל
החתיכות בשוה, ולא נבלעה בחתיכה, וכל שאין בה לתת טעם בכולן
היה לה להתבטל. משיבה הגמרא: רבי יהודה אסר משום שֶׁאִימָא –
יש לחשוש שלא נִיעֵר בתחילה יָפָה יָפָה וְלֹא כִסָּה יָפָה יָפָה,
ונבלעה הטיפה בחתיכה ואסרתה, ובסוף כן ניער או כיסה יפה
ואסרה החתיכה את שאר החתיכות על ידי הניעור מפני שהן מינה.
ורבי לא חשש שלא ניער יפה, ולכן התיר כשניער מתחילה, אבל
כשלא ניער מיד ונאסרה החתיכה מודה הוא לרבי יהודה שאינה
חוזרת לעולם להיתר, שאפשר לסוחטו אסור, ועוד מודה הוא
שכשניער לאחר שנאסרה החתיכה אסרת את חברותיה במשוה,
שמין במינו אינו בטל.

הגמרא מבארת את חלקה השני של הכרעת רבי: אֲמַר מֶר – הובאה
בברייתא הכרעת רבי שאמר וְנֵרָאין דְּרָבִי חֲכָמִים שהתירו את כל
הקדרה כולל החתיכה הראשונה כשאין בטיפה לתת טעם בכל
הקדרה, כְּשֶׁנִּיעֵר וְכִסָּה. מבררת הגמרא את כוונתו, ושואלת: מֵאֵי
נִיעֵר וּמֵאֵי כִסָּה, אִילִימָא נִיעֵר היינו שניער רק כְּסוּף לאחר
שנאסרה החתיכה וְלֹא נִיעֵר בְּתִחְלָה – עם נפילת הטיפה, וכן כִסָּה
כְּסוּף וְלֹא כִסָּה בְּתִחְלָה, ובזה התיר כחכמים, הָאֲמַרְתָּ נֵרָאין דְּרָבִי
רְבִי יְהוּדָה כִּהְיָא – והלא אמרת שבאופן זה נראו לו דברי רבי יהודה
שאסר, ולא יתכן שהתיר כחכמים. מסיקה הגמרא: אֲלֵא כוונת רבי
באמרו שבניער וכיסה נראין דברי חכמים לִנִיעֵר מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף
וְכִסָּה –או כסה) מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף, ולפיכך התיר, שמעולם לא
נאסרה החתיכה הראשונה, שהניעור או הכיסוי גרמו לטיפה
להתפשט בכל הקדרה ולהתבטל בה, ולא חשש לשמא לא ניער יפה
כרבי יהודה.

ומכאן יש להוכיח שלדעת חכמים אפשר לסוחטו מותר, שֶׁמִּפְּלֵל –
מכך שהכריע רבי להתיר כחכמים רק בניער מתחילה ועד סוף, יש
ללמוד דְּרָבִינָן כְּבִירִי להקל יותר מכך, שאפילו בִּנְיָעַר כְּסוּף וְלֹא
נִיעֵר בְּתִחְלָה או כִסָּה כְּסוּף וְלֹא כִסָּה בְּתִחְלָה הכל מותר כולל
החתיכה הראשונה, שאף שנאסרה כשלא ניער מיד לאחר נפילת
הטיפה, כשניער בסוף חזרה להיתר, אֲלֵמָא קְבָרִי אֲפֻשֵׁר לְסוּחְטוֹ
מותר, ובניעורו נסחטה טיפת החלב מהחתיכה ונתפורה בקדרה
והותרה החתיכה.

ולמדנו שנחלקו התנאים בדין אפשר לסוחטו, שלרבי יהודה ורבי
אסור ולחכמים מותר.

הגמרא דנה האם אפשר לפרש את מחלוקתם של רבי יהודה וחכמים
באופן שונה. שואלת הגמרא: אֲמַר לִיה רַב אֲחָא מְדִיפְתִי לְרַבִּינָא,
מֵאֵי דְּבִאֲפֻשֵׁר לְסוּחְטוֹ פְּלִיגִי רַבִּי יְהוּדָה וחכמים, ודברי חכמים
'עד שתתן טעם ברוטב' וכו' עולים על הטיפה, שכל שאינה נותנת
טעם בכל הקדרה אינה אסורת, דְּלֵמָא אֲפֻשֵׁר לְסוּחְטוֹ דְּרָבִי הֵבֵל
אָסוּר, ובנוסף לזה מודים חכמים שיש לחשוש שלא ניער יפה,
וממילא נאסרת החתיכה הראשונה אף בניער מיד ואינה חוזרת
להיתר לעולם ודינה כאיסור עצמו, וְהִכָּא בְּמִין בְּמִינוֹ קָא מִפְּלִיגִי
– ונחלקו רק האם מין במינו בטל או לא, ונפקא מינה לדין שאר
החתיכות לאחר שנאסרה החתיכה הראשונה, שרבי יהודה אמר
'ואסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה', והיינו במשוה, ודברי
חכמים 'עד שתתן טעם' וכו' עולים על החתיכה, שאינה אסרת עד

שתתן טעם בכל הקדרה, וְרַבִּי יְהוּדָה לְטַעְמִיהָ דְּאֲמַר בכל הש"ס
מִין בְּמִינוֹ לֹא כְּטִיל, וְרַבִּינָן לְטַעְמִיהוּ דְּאֲמַרִי מִין בְּמִינוֹ כְּטִיל. ורבי
הכריע כרבי יהודה שמין במינו אינו בטל ואפשר לסוחטו אסור,
ולפיכך כשנאסרה החתיכה אסרת היא את חברותיה במשוה, וחלק
עליו בניער מתחילה, שרבי יהודה חשש שלא ניער יפה ואסר את
החתיכה, ורבי לא חשש ופסק שהטיפה מתבטלת אם אינה נותנת
טעם בכל הקדרה.

השיב לו רבינא: הֵאֵי מֵאֵי – וכי מה קושיא היא זו, אִי אֲמַרְתָּ
כְּשֶׁלֵּמָא דְּרַבִּינָן בְּמִין בְּמִינוֹ הִכָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה כְּבִירָא לָהּ וּמוּדִים
שכל שהחתיכה אסורה אסרת את חברותיה במשוה, וְכִפְשֵׁר
לְסוּחְטוֹ פְּלִיגִי וסברו שמותר, ולכן התירו אף את החתיכה עצמה
כשניער את הקדרה לאחר שנאסרה, וכן לא חששו לשמא לא ניער
יפה והתירו את החתיכה בניער בתחילה, הִיינו דְּקִאֲמַר רַבִּי
בהכרעתו נֵרָאין דְּרָבִי רַבִּי יְהוּדָה כִּהְיָא – כשלא ניער מתחילה,
ונאסרה החתיכה, וְדְּרָבִי חֲכָמִים כִּהְיָא – כשניער מתחילה, ומעולם
לא נאסרה החתיכה, ואין חוששים שמא לא ניער יפה, וחכמים
עצמם הוסיפו להתיר את החתיכה גם כשניער בסוף ולא בתחילה,
סברו אפשר לסוחטו מותר. אֲלֵא אִי אֲמַרְתָּ אֲפֻשֵׁר לְסוּחְטוֹ דְּרָבִי
הֵבֵל אָסוּר, וּמוּדִים חֲכָמִים שחתיכה שנאסרה אינה חוזרת להיתר,
וכן חוששים לשמא לא ניער יפה ואוסרים את החתיכה בניער
מתחילה, וְהִכָּא בְּמִין בְּמִינוֹ קְמִיפְלִיגִי ולפיכך התירו את שאר
החתיכות אם אין בחתיכה הנאסרת כדי לתת בהן טעם, הֵאֵי נֵרָאין
דְּרָבִי רַבִּי יְהוּדָה וְאִין נֵרָאין מְכַעֵי לִיה – היה לרבי לומר נראין דברי
רבי יהודה בשלא ניער מתחילה ואין דבריו נראין בניער מתחילה,
ולא להזכיר כלל את חכמים, שבניער מתחילה שהתיר רבי מודים
חכמים לרבי יהודה שהחתיכה אסורה, ובניער לאחר שנאסרה
החתיכה ויש בקדרה ששים נגדה שהתירו חכמים סובר רבי כרבי
יהודה שמין במינו לא בטל וכולן אסורות. אלא ודאי יש ללמוד מכך
שהכריע חכמים שגם הם נחלקו על החשש של רבי יהודה שלא
ניער יפה, ובזה הכריע רבי כדבריהם, ועוד סברו שאפשר לסוחטו
מותר ואם ניער לאחר שנאסרה החתיכה חוזרת היא להיתר, ובזה
הכריע שלא כדבריהם.
מסיימת הגמרא: וְתוּ לֹא מִיֵּיד – ויותר אין צד לבאר את מחלוקתם
באופן אחר, שודאי באפשר לסוחטו נחלקו.

משנה

משנה זו מפרשת באלו אופנים נזהג איסור בשר בחלב בחלב הנמצא
בתוך הדר של הבהמה לאחר שחיטתה. ומתוך שהכשרו נעשה על
ידי קריעת הבשר והוצאת החלב מתוכו, מזכיר התנא גם את דיני
הכשרת הלב מאיסור דם, שנעשית גם כן על ידי קריעתו והוצאת
הדם מתוכו:
הַבְּחַל – הדר של הבהמה, ולאחר השחיטה מצוי בו חלב שטרם יצא
מגופה, וכשרוצה לבשל את הכהל ולאוכלו, קוֹרְעֵי תַחֲלִילָה וּמוֹצִיאִי
ממנו אֶת הַחֲלֵב, כדי שלא יהיה החלב מעורב בבישול הבשר. אך אם
לֹא קִרְעוּ, ובישלו כך, אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו משום איסור בישול ואכילת
בשר בחלב, מפני שחלב שלא יצא מהבהמה בחייה לא בא לכלל
'חלב' לענין איסור 'בשר בחלב'.
המשנה מפרשת כיצד מכשירים לב לאכילה: הַלֵּב של עוף, שהדם
כנוס בו ולא די להכשירו על ידי מליחה, קוֹרְעֵי קודם המליחה
וּמוֹצִיאִי ממנו אֶת הַדָּם. אך אם לֹא קִרְעוּ ואכלו, אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו
משום איסור דם, מפני שבודאי אין בו כוית דם.

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קלז

וּפְרִינֵינוּ: מְכַלל דְּרַבִּי יְהוּדָה כִּסְרָא כִּי נִיעֵר כּו' – נָמִי אִסְרִי. דְּמַדְקָאמֵר "רֹאהָ אֲנִי
דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁלָא נִיעֵר בְּתַחֲלָה, אֲבָל אֲנִי רֹאהָ אֶת מַה שְּׁהוּא אוֹסֵר אָף
בְּשִׁנְיָעָר" – מְכַלל דְּאִידֵהוּ, אָף בְּשִׁנְיָעָר אִסֵּר. מְדַלָּא קִתְנִי "אִמֵּר רַבִּי: לֹא אִמֵּר רַבִּי
יְהוּדָה אֲלֵא בְּשֵׁלָא נִיעֵר". הָא לֹא בִלְעָה – חֲתִיכָה רֵאשׁוֹנָה יוֹתֵר מִן הָאֲחֵרוֹנָה,
וּבִטְפִיפָה הוּאֵת אֵין שִׁיעוֹר לֵאסוֹר אֶת כּוֹלָן.
שְׂמַא לֹא נִיעֵר תַּחֲלָה יִפֹּה – וּבִלְעָה, וְאִתֵּר. וְאִתֵּר
כִּךְ פִּלְטָה כְּשִׁנְיָעָר בְּסוֹף. וְהָא גִזְרִיהָ לֹא סִבֵּר
לֹה רַבִּי כּוּוֹתִיזָה, אֲבָל בְּדַאפְשֵׁר לִסְחוּטָא אִסוֹר,
וּבִמְזִין בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל – סִבֵּר לֹה כּוּוֹתִיזָה.
אִמֵּר מִר וְדִבְרֵי חֲכָמִים – הִתְמַרִּית אֶת הַכֹּל.
נִרְאִין לְרַבִּי – כְּשִׁנְיָעָר, אֲבָל בְּשֵׁלָא נִיעֵר –
לֹא נִרְאֵה לוֹ. מְכַלל, דְּהֵם מְתִירִין אָף בְּשֵׁלָא
נִיעֵר. וְשָׂמִי נִיעֵר – דְּקָאמֵר רַבִּי? אִילֵּימָא
נִיעֵר בְּסוֹף וְלֹא בְּתַחֲלָה – דָּאָף עַל גַּב
דְּקִבְלָה אֶת הַטַּעַם קָאמֵר רַבִּי דְּרֹאהָ הוּא אֶת
דְּבִרִי הִתְמַרִּית, הוּאִיל וְנִיעֵר בְּסוֹף וְחֹדֵר
וְנִסְחָט, דְּקִסְבְּרִי: אִפְשֵׁר לִסְחוּטָא מוֹתֵר –
הִתְמַרִּית "נִרְאִין דְּבִרִי ר' יְהוּדָה בְּהָא"? נִיעֵר
מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף – רֹאהָ אֶת דְּבִרִי הִתְמַרִּית
בּוֹ. דִּכְיוֹן דְּפִשְׁט מִתַּחֲלָה הִטַּעַם בְּכוֹלָה
קִדְרָה, וְאֵין בָּהּ כִּדִּי לֵאסוֹר אֶת כּוֹלָה –
מוֹתֵר. וְלֹא רֹאהָ דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה הַחוּשֵׁשׁ
שְׂמַא לֹא נִיעֵר יִפֹּה יִפֹּה. מְכַלל דְּרַבְנָא כִּסְרָא
כו' – מְדַקָּאמֵר "רֹאהָ אֲנִי אֶת דְּבִרֵיהֶם
כְּשִׁנְיָעָר בְּתַחֲלָה, וְאֵין אֲנִי רֹאהָ אֶת דְּבִרֵיהֶם
מַה שְּׁחִתְרִי בְּשֵׁלָא נִיעֵר מִתַּחֲלָה, וְחֵן מְתִירִין
אוֹתוֹ בְּנִיעוֹר שְׁבִסוֹף, וּמִשּׁוּם שְׁחִתְרִי" –
מְכַלל, דְּקִסְבְּרִי: אִפְשֵׁר לִסְחוּטָא – מוֹתֵר.
וּמִמָּא דְּבַאפְשֵׁר לִסְחוּטָא פְּלִיגִי – הָאִי "עַד"
שִׁתְתָּן דְּקָאמֵר רַבְנָא – אִטְפִּיפָה קֵאִי, וְשִׁרִי
אָף הַחֲתִיכָה? דִּילְמָא חֲתִיכָה קִמְיִיתָא וְהָא
אִסְרָא, וְחִשְׁפֵּא דְּמִלְתִּיהָ דְּרַבִּי יְהוּדָה דִּאִסֵּר
אֶת הַשָּׂרָא אִפִּילוּ הֵן אֵלֶּף מַפְנֵי שׁוֹן מִינָה,
פְּלִיגִי רַבְנָא. וְאִמֵּרִי: לְעוֹלָם אֵין חֲתִיכָה זוֹ
אוֹסֵרֶת אֶת הַשָּׂרָא, עַד שִׁיֵּהָ בְּחֲתִיכָה כִּדִּי לַתֵּת טַעַם בְּכוֹלָן. דְּמִין בְּמִינוּ נָמִי בִטֵּיל. וְרַבִּי הִכִּי קָאמֵר: רֹאהָ אֲנִי אֶת דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה לֵאסוֹר אָף בְּשָׂרָא הַחֲתִיכָה – בְּשֵׁלָא
לְשִׁמָּא לֹא נִיעֵר יִפֹּה לֹא חִישְׁיָנָא. וְרֹאהָ אֲנִי אֶת דְּבִרִי הִתְמַרִּית – כְּשִׁנְיָעָר בְּתַחֲלָה, כְּדִפְרִישִׁית, דְּלֹא נִעֲשֵׂת אִיסוֹר, וּמִן בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל. וְאֵין אֲנִי רֹאהָ דְּבִרִי בְּשִׁנְיָעָר בְּתַחֲלָה – דְּהָא לֹא נִעֲשֵׂת אִיסוֹר.
בְּאֲחֵרוֹת – בְּשֵׁלָא נִיעֵר בְּתַחֲלָה אֲלֵא בְּסוֹף, דְּנִעֲשֵׂת אִיסוֹר מִתַּחֲלָה וְאוֹסֵרֶת בְּסוֹף אֶת חֲבֵרוֹתֶיהָ בְּמִשְׁהָ, דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל. הָאִי מָאִי אִי אִמֵּרֶת לְשִׁמָּא בְּמִין בְּמִינוּ –
כּוֹלָם מוֹדִים דְּלֹא בִטֵּיל, וּבְחֲתִיכָה דְּמִיִּיתָא שׁוֹר רַבְנָא מִשּׁוּם דְּאִפְשֵׁר לִסְחוּטָא מוֹתֵר, וְ"עַד שִׁתְתָּן" דְּקִתְנִי – דְּשִׁיךְ לְמִימֵר "נִרְאִין דְּבִרִי הִתְמַרִּית" – דְּשִׁיךְ לְמִימֵר "נִרְאִין דְּבִרִי הִתְמַרִּית"
בְּשִׁנְיָעָר בְּתַחֲלָה", דְּלֹא בִלְעָה. אֲלֵא אִי אִמֵּרֶת אִפְשֵׁר לִסְחוּטָא לְרַבְנָא נָמִי אִסוֹר – וְהָאִי דְּקִשְׁרוֹ רַבְנָא בִּין שְׁנֵיעֵר בְּתַחֲלָה וּבִין שְׁלֹא נִיעֵר בְּתַחֲלָה – אִשְׁאֲרָא הוּא דְּקִשְׁרוֹ,
וּמִשּׁוּם דְּמִין בְּמִינוּ בִטֵּל, וְ"עַד שִׁתְתָּן" דְּקִתְנִי – אֲחִתְכִּיכָה קֵאִי. הִכִּי מִצִּי רַבִּי לְמִיתִי "נִרְאִין דְּבִרִי חֲכָמִים בְּשִׁנְיָעָר"? וְהָא רַבְנָא נָמִי אִסְרִי לֹה לְחִתְכִּיכָה, דִּאִית לְהוּ גִזְרִיהָ שְׂמַא
לֹא נִיעֵר יִפֹּה יִפֹּה. וְרַבִּי, מְדַתְלִי טַעַמָא דְּהִתֵּירָא בְּשִׁנְיָעָר, מְכַלל דְּשִׁרִי אָף בְּקִמְיִיתָא מִשּׁוּם דְּלֹא בִלְעָה. וְאֵין נִרְאִין לֹה בָּהּ, לֹא דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה הָאוֹסֵר בְּכוֹלָן, וְלֹא דְּבִרִי חֲכָמִים
הִתְמַרִּית בְּאֲחֵרוֹת וְאוֹסֵרִין מִיָּהָ בְּרֵאשׁוֹנָה. וְאֵם בָּא רַבִּי לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל, וְעוֹד דְּלֹא חִישְׁיָנָא לְשִׁמָּא לֹא נִיעֵר יִפֹּה? הִכִּי אֵיבִיעִי לִיָּה לְמִיתִי: "נִרְאִין דְּבִרִי רַבִּי
יְהוּדָה שְׁאוֹסֵר בְּכוֹלָן, בְּשֵׁלָא נִיעֵר בְּתַחֲלָה אֲלֵא נִיעֵר בְּסוֹף. דִּכְיוֹן שְׁקִבְלָה הִטַּעַם וְנִאֲסֵרֶהָ? אוֹסֵרֶת חֲבֵרוֹתֶיהָ בְּכֹל שְׁהוּא, דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל. וְאֵין נִרְאִין דְּבִרִי – כְּשִׁנְיָעָר.
דִּאִידוֹ וְחִשְׁפֵּא לְשִׁמָּא לֹא נִיעֵר יִפֹּה, וְאוֹסֵרֶת כּוֹלָן. דִּכְיוֹן דְּנִיעֵר – לֹא חִישְׁיָנָא לְהִכִּי, וְאָף הִרְאִשׁוֹנָה מוֹתֵרֶת. וּמְדַקָּאמֵר "נִרְאִין דְּבִרִי חֲכָמִים" – מְכַלל דְּרַבְנָא בְּקִמְיִיתָא נָמִי שְׁרֵה,
וְ"עַד שִׁתְתָּן" – אִטְפִּיפָה קֵאִי, וְקִסְבְּרִי: אִפְשֵׁר לִסְחוּטָא מוֹתֵר, וְלֹא נִעֲשִׂית חֲתִיכָה נִבְלָה. וְתוֹ לֹא מִידִּי – אֵין לְשׁוֹנָתָא אֶת הַסּוּגִיָּא. וְהִשְׁתָּא דִּקָּם לִיָּה רַבִּי בְּשִׁטְתִּיהָ דְּרַבִּי יְהוּדָה
דְּאִפְשֵׁר לִסְחוּטָא אִסוֹר, וְרַב וְרַבִּי יוֹחֲנָן וְרַבִּי חֲנִינָא נָמִי כּוּוֹתִיזָה סִבֵּרִי, אָף עַל גַּב דְּאִפְלִיגוּ עֲלֵיהוֹ שְׁמוּאֵל וְרִישִׁי לִקִּישׁ – הָא אִמְרִינָן: שְׁמוּאֵל בְּאִיסוֹרִי בְּמִקּוֹם רַב, לִיתָא. וְכֵן
לְגַבִּי רַבִּי יוֹחֲנָן לִיתָא. וְעַבְדִּינָן כְּרַבִּי יְהוּדָה, בִּין בְּטִיפַת חֵלֶב שִׁנְפַּל עַל חֲתִיכָה וְלֹא נִיעֵר יִשׁ בָּהּ כִּדִּי לִיתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה, וּבִין בְּחֵלֶב הַדְּבִיק בְּחֲתִיכָה בְּשִׁר וְיִשׁ בּוֹ לִיתֵן
טַעַם בָּהּ. וְאִפִּילוּ אֵין בּוֹ כּוֹיֵת. דְּהוּי חִצִּי שִׁיעוֹר אִסוֹר מִן הַתּוֹרָה. וְהַחֲתִיכָה עֲצָמָה נִעֲשִׂית נִבְלָה, וְאֵין מוֹעִילִין שָׂרָא הַחֲתִיכָה לְבִטְלָה, דְּכוֹלָן נִאֲסֵרוֹת, וְאִפִּילוּ הֵן אֵלֶּף. דְּבִהָא
נָמִי קִימָא לֵן כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל, דְּהָא קָם לִיָּה רַבִּי בְּשִׁטְתִּיהָ. וְרַב וְשְׁמוּאֵל נָמִי בְּשִׁטְתִּיהָ קִימִי, דְּרַב וְשְׁמוּאֵל דְּאִמְרִי תְרוּיָהּ: כֹּל אִיסוֹרִין שְׁבִתוֹרָה – בְּמִינוּ
בְּמִשְׁהָ, וְתִנְיָא חוֹתִיכָה מְנַסֵּית עֲבִידָה זֹרָה (עֲגָב). וְאָף עַל גַּב דְּאִפְלִיגוּ עֲלֵיהוֹ רַבִּי יוֹחֲנָן וְרִישִׁי לִקִּישׁ תַּחֲסֵן, וְתִנְיָא נָמִי חוֹתִיכָה – שְׁמַעֲנִין דְּאִמְרִי לְאִבִּי וְרַבָּא, דְּמִתְרַבִּי חוּזִי, דְּקִמּוּ
כִּרְבָּא וְשְׁמוּאֵל. דִּאִיתִמֵּר: חֵלָא לֹגוּ חֲמוֹרָא כִּרְבָּא, בְּמִסְכָּת עֲבִידָה זֹרָה (טוֹא), וּבְפִסְחִים (לֹא), דְּמִין פִּסְק רַבָּא הִלְכְתָּא כִּרְבָּא, דְּמִין בְּמִינוּ בְּמִשְׁהָ. וְהִלְכְתָּא: חֲתִיכָה בְּזִמְנָא, בִּין
בְּמִינוּ בִין שְׁלֹא בְּמִינוּ – בְּמִשְׁהָ. וּמִפְרִשִׁין טַעַמָא: בְּמִינוּ, בְּמִשְׁהָ – רַב לְטַעֲמִיָּה, דְּאִמֵּר: כֹּל אִיסוֹרִין שְׁבִתוֹרָה בְּמִינוּ בְּמִשְׁהָ, וּבְשֵׁלָא בְּמִינוּ גִזְרִי רַב בְּחָמֵץ אִסוֹר מִינוּ, מִשּׁוּם
דְּלֹא בְּדִילִי אִינְשִׁי מִינָהּ, וְאוֹתוֹ לִלְוֹלוּיָהּ בִּיהּ. שְׁמַע מִינָהּ: בְּתִרְוּיָהּ הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, בִּין בְּאִפְשֵׁר לִסְחוּטָא אִסוֹר וְכוֹלָה נִעֲשִׂית נִבְלָה, בִּין בְּמִין בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל. אֲבָל אִם יִשׁ
בְּרוּטָא לְבִדּוֹ יוֹתֵר מִשְׁשִׁים בְּכֹל חֲתִיכָה שְׁקִבְלָה אֶת הַטַּעַם – הָרוּטָב מְבִטְלָה, וּמְשַׁלְכִיָּה וְכוֹלָן מוֹתֵרֶת. דְּבִהָא אִפִּילוּ רַבִּי יְהוּדָה מוֹדִי, דְּכֹל מִין וּמִינוּ דְּבִרִי אִתֵּר – סִלְקָא אֶת
מִינוּ כְּמִי שְׁאִינוּ, וְשְׁאִינוּ מִינוּ רַבָּה עֲלִיוּ וּמִבְטָלוּ. וְאִית סְפָרִים דְּמִתְנִיא בְּהוּ אִיפְכָא: אִמֵּר רַבִּי נִרְאִין דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה בְּשִׁנְיָעָר וְכִסְרָא כו' – וְלֹא אִפְשֵׁר לְאוּקְמָא. דָּאֵם כֵּן, כּוֹלְהוּ
מוֹדוּ בְּקִמְיִיתָא דְּאִסְרָא. דִּכְיוֹן דְּמוֹק פְּלוֹגִיתִיהוּ נָמִי בְּשֵׁלָא נִיעֵר כִּלְלִי, אִם כֵּן עַל כִּרְוֹךְ לְרַבְנָא נָמִי קִמְיִיתָא אִסוֹרָה. דְּהָא בִלְע וְלֹא פִלְט, וְאֵין כָּאֵן מְחִלּוּקָתָא אֲלֵא בְּאֲחֵרוֹתָהּ.
וְלֹא אִימִיר בְּאִפְשֵׁר לִסְחוּטָא מִיָּהּ. הִלְכָּךְ לֹא גִרְסִין לֵהּ. מִשְׁנָה לֹא קִרְעוּ אִינוּ עוֹבֵר – עַל אֲבִילְתוֹ לִלְקוֹת, וְלֹא עַל בְּשׁוּלָה דְּלֹא "חֵלֶב" מְקָרִי. וּבְגִמְרָא מְפָרֵשׁ אִי אִינְיָא
מִיָּהָ אִיסוֹרָא דְּרַבְנָא אוֹ לֹא. הֵלֶב קוֹרְעוּ וּמוֹצִיא אֶת דְּמוֹ לֹא קִרְעוּ אִינוּ עוֹבֵר עֲלִיו – לְהִיּוֹת בְּכֵרֶת. וּבְמִסְכָּת כִּרְיָתוֹ (כְּבֵא), מוֹקִישׁ לֹה בִלְב עוֹף, שְׁאֵין דְּמִינוּ כּוֹיֵת. אֲבָל
בְּבִהָמָה – חִיב כֵרֶת אִם לֹא קִרְעוּ לְאַחֵר בְּשׁוּלָה, אֲבָל בְּשִׁר – אִינוּ נִאֲסֵר, שְׁהֵלֶב חֵלֶק הוּא, וְאִינוּ בּוֹלַע. וְהִכִּי נָמִי אִמְרִינָן בְּפִסְחִים (עֲדָב), שְׁאֵין לֵב, דְּשִׁיעִי. גְּמָרָא
אִמֵּר

וּפְרִינֵינוּ: מְכַלל דְּרַבִּי יְהוּדָה כִּסְרָא כִּי נִיעֵר כּו' – נָמִי אִסְרִי. דְּמַדְקָאמֵר "רֹאהָ אֲנִי
דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁלָא נִיעֵר בְּתַחֲלָה, אֲבָל אֲנִי רֹאהָ אֶת מַה שְּׁהוּא אוֹסֵר אָף
בְּשִׁנְיָעָר" – מְכַלל דְּאִידֵהוּ, אָף בְּשִׁנְיָעָר אִסֵּר. מְדַלָּא קִתְנִי "אִמֵּר רַבִּי: לֹא אִמֵּר רַבִּי
יְהוּדָה אֲלֵא בְּשֵׁלָא נִיעֵר". הָא לֹא בִלְעָה – חֲתִיכָה רֵאשׁוֹנָה יוֹתֵר מִן הָאֲחֵרוֹנָה,
וּבִטְפִיפָה הוּאֵת אֵין שִׁיעוֹר לֵאסוֹר אֶת כּוֹלָן.
שְׂמַא לֹא נִיעֵר תַּחֲלָה יִפֹּה – וּבִלְעָה, וְאִתֵּר. וְאִתֵּר
כִּךְ פִּלְטָה כְּשִׁנְיָעָר בְּסוֹף. וְהָא גִזְרִיהָ לֹא סִבֵּר
לֹה רַבִּי כּוּוֹתִיזָה, אֲבָל בְּדַאפְשֵׁר לִסְחוּטָא אִסוֹר,
וּבִמְזִין בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל – סִבֵּר לֹה כּוּוֹתִיזָה.
אִמֵּר מִר וְדִבְרֵי חֲכָמִים – הִתְמַרִּית אֶת הַכֹּל.
נִרְאִין לְרַבִּי – כְּשִׁנְיָעָר, אֲבָל בְּשֵׁלָא נִיעֵר –
לֹא נִרְאֵה לוֹ. מְכַלל, דְּהֵם מְתִירִין אָף בְּשֵׁלָא
נִיעֵר. וְשָׂמִי נִיעֵר – דְּקָאמֵר רַבִּי? אִילֵּימָא
נִיעֵר בְּסוֹף וְלֹא בְּתַחֲלָה – דָּאָף עַל גַּב
דְּקִבְלָה אֶת הַטַּעַם קָאמֵר רַבִּי דְּרֹאהָ הוּא אֶת
דְּבִרִי הִתְמַרִּית, הוּאִיל וְנִיעֵר בְּסוֹף וְחֹדֵר
וְנִסְחָט, דְּקִסְבְּרִי: אִפְשֵׁר לִסְחוּטָא מוֹתֵר –
הִתְמַרִּית "נִרְאִין דְּבִרִי ר' יְהוּדָה בְּהָא"? נִיעֵר
מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף – רֹאהָ אֶת דְּבִרִי הִתְמַרִּית
בּוֹ. דִּכְיוֹן דְּפִשְׁט מִתַּחֲלָה הִטַּעַם בְּכוֹלָה
קִדְרָה, וְאֵין בָּהּ כִּדִּי לֵאסוֹר אֶת כּוֹלָה –
מוֹתֵר. וְלֹא רֹאהָ דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה הַחוּשֵׁשׁ
שְׂמַא לֹא נִיעֵר יִפֹּה יִפֹּה. מְכַלל דְּרַבְנָא כִּסְרָא
כו' – מְדַקָּאמֵר "רֹאהָ אֲנִי אֶת דְּבִרֵיהֶם
כְּשִׁנְיָעָר בְּתַחֲלָה, וְאֵין אֲנִי רֹאהָ אֶת דְּבִרֵיהֶם
מַה שְּׁחִתְרִי בְּשֵׁלָא נִיעֵר מִתַּחֲלָה, וְחֵן מְתִירִין
אוֹתוֹ בְּנִיעוֹר שְׁבִסוֹף, וּמִשּׁוּם שְׁחִתְרִי" –
מְכַלל, דְּקִסְבְּרִי: אִפְשֵׁר לִסְחוּטָא – מוֹתֵר.
וּמִמָּא דְּבַאפְשֵׁר לִסְחוּטָא פְּלִיגִי – הָאִי "עַד"
שִׁתְתָּן דְּקָאמֵר רַבְנָא – אִטְפִּיפָה קֵאִי, וְשִׁרִי
אָף הַחֲתִיכָה? דִּילְמָא חֲתִיכָה קִמְיִיתָא וְהָא
אִסְרָא, וְחִשְׁפֵּא דְּמִלְתִּיהָ דְּרַבִּי יְהוּדָה דִּאִסֵּר
אֶת הַשָּׂרָא אִפִּילוּ הֵן אֵלֶּף מַפְנֵי שׁוֹן מִינָה,
פְּלִיגִי רַבְנָא. וְאִמֵּרִי: לְעוֹלָם אֵין חֲתִיכָה זוֹ
אוֹסֵרֶת אֶת הַשָּׂרָא, עַד שִׁיֵּהָ בְּחֲתִיכָה כִּדִּי לַתֵּת טַעַם בְּכוֹלָן. דְּמִין בְּמִינוּ נָמִי בִטֵּיל. וְרַבִּי הִכִּי קָאמֵר: רֹאהָ אֲנִי אֶת דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה לֵאסוֹר אָף בְּשָׂרָא הַחֲתִיכָה – בְּשֵׁלָא
לְשִׁמָּא לֹא נִיעֵר יִפֹּה לֹא חִישְׁיָנָא. וְרֹאהָ אֲנִי אֶת דְּבִרִי הִתְמַרִּית – כְּשִׁנְיָעָר בְּתַחֲלָה, כְּדִפְרִישִׁית, דְּלֹא נִעֲשֵׂת אִיסוֹר, וּמִן בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל. וְאֵין אֲנִי רֹאהָ דְּבִרִי בְּשִׁנְיָעָר בְּתַחֲלָה – דְּהָא לֹא נִעֲשֵׂת אִיסוֹר.
בְּאֲחֵרוֹת – בְּשֵׁלָא נִיעֵר בְּתַחֲלָה אֲלֵא בְּסוֹף, דְּנִעֲשֵׂת אִיסוֹר מִתַּחֲלָה וְאוֹסֵרֶת בְּסוֹף אֶת חֲבֵרוֹתֶיהָ בְּמִשְׁהָ, דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בִטֵּיל. הָאִי מָאִי אִי אִמֵּרֶת לְשִׁמָּא בְּמִין בְּמִינוּ –
כּוֹלָם מוֹדִים דְּלֹא בִטֵּיל, וּבְחֲתִיכָה דְּמִיִּיתָא שׁוֹר רַבְנָא מִשּׁוּם דְּאִפְשֵׁר לִסְחוּטָא מוֹתֵר, וְ"עַד שִׁתְתָּן" דְּקִתְנִי – דְּשִׁיךְ לְמִימֵר "נִרְאִין דְּבִרִי הִתְמַרִּית" – דְּשִׁיךְ לְמִימֵר "נִרְאִין דְּבִרִי הִתְמַרִּית"
בְּשִׁנְיָעָר בְּתַחֲלָה", דְּלֹא בִלְעָה. אֲלֵא אִי אִמֵּרֶת אִפְשֵׁר לִסְחוּטָא לְרַבְנָא נָמִי אִסוֹר – וְהָאִי דְּקִשְׁרוֹ רַבְנָא בִּין שְׁנֵיעֵר בְּתַחֲלָה וּבִין שְׁלֹא נִיעֵר בְּתַחֲלָה – אִשְׁאֲרָא הוּא דְּקִשְׁרוֹ,
וּמִשּׁוּם דְּמִין בְּמִינוּ בִטֵּל, וְ"עַד שִׁתְתָּן" דְּקִתְנִי – אֲחִתְכִּיכָה קֵאִי. הִכִּי מִצִּי רַבִּי לְמִיתִי "נִרְאִין דְּבִרִי חֲכָמִים בְּשִׁנְיָעָר"? וְהָא רַבְנָא נָמִי אִסְרִי לֹה לְחִתְכִּיכָה, דִּאִית לְהוּ גִזְרִיהָ שְׂמַא
לֹא נִיעֵר יִפֹּה יִפֹּה. וְרַבִּי, מְדַתְלִי טַעַמָא דְּהִתֵּירָא בְּשִׁנְיָעָר, מְכַלל דְּשִׁרִי אָף בְּקִמְיִיתָא מִשּׁוּם דְּלֹא בִלְעָה. וְאֵין נִרְאִין לֹה בָּהּ, לֹא דְּבִרִי רַבִּי יְהוּדָה הָאוֹסֵר בְּכוֹלָן, וְלֹא דְּבִרִי חֲכָמִים
הִתְמַרִּית בְּאֲחֵרוֹת וְאוֹסֵרִין מִיָּהָ בְּרֵאשׁוֹנָה.

אינו עובר עליו ומותר – פירש בקונטרס: דמותר אם בשל, משום דחלב שחוטה דרבנן הוא, והאי, כיון דאבלע ולא פירש – אפילו איסורא דרבנן ליכא. משמע שרעה להעמיד כולה שמעתתא דבכל לצלי, דאי לקדרה – אמאי מותר? האי יצא חלב וחזר תבבלו וכן פירש לקמן בהדיא גבי "זיוקו לה כחלי", דפריך. והא "בשלו" קתני בדיעבד,

ופירש בקונטרס: והא דאי בצלי הוא, מדרקני "מותר", דאי בקדרה – אמאי מותר? האי יצא החלב וחזר ונבלע. ולקמן בחר שמעתתא דכבר פירש בקונטרס: והלכות כחל כבר אמרנו למעלה, דלצלי – בעי קריעה שתי או ערב, ואי לא קרעו – מותר, כלישנא קמא דרב, דהא תניא כוותיה. ולקדרה – קורעו שתי וערב וטחו בכותל. ומה שכתבו בספרים בפרק "גיד הנשה" (חולין ע"ב) "כחל עצמו אסור היכא דלא קריעה ובשליה בהדי בשרא" לא גרסינן ליה, דאפילו בשליה לחודיה אסור לפירוש הקונטרס, לפי שפירש וחזר ונבלע. ומיהא גם לפירוש הקונטרס היכא דאיכא ששים במים שנתבשל בהן הכחל – לא היה נאסר הכחל היכא שבשלו לחודיה, לפי שהחלב הנבלע נתבשל במים. אבל היכא דבשלו עם בשר – אסור משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל. וכן יש ספרים דגרסי בסמוך "כחל שבשלו בחלבו – מותר, היכא דבשליה לחודיה בלא בשר". ויש להעמידו לפירוש הקונטרס שיש ששים כדפרישית שמתבשל בהן חלב היוצא מן הכחל. **הא** איסורא איכא – ואם תאמר: לפירוש הקונטרס, דלמא דא איסורא איכא לקדרה, אבל לצלי – מותר? ויש לומר: דאם כן הוה ליה למתני דאם לא קרעו – מותר, דהוה חורש, וממילא הוה מוקמעין ליה בצלי.

לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה – ואם תאמר: אדרבה, דוק מינה איפכא: אינו עובר עליו – דא איסורא איכא, כדדיק לעיל. דהבא לא שייך למימר "אידי דבעי למימר בסיפא" כדקאמר לעיל. ויש לומר: דלמא אידי דקתני במתניתין "ואינו עובר עליו", נקט נמי בברייתא הכי. **הא** כחל לא בעי קריעה – מילא קתני "קורעו לאחר בשול", דהוה מוקמעין לה בצלי, כדקתני גבי לה. ואם תאמר: ומאי קסבר? אי מנהיגי ביה קריעה אחר בשול – אמאי מותר בלא קריעה, יותר מקודם בשול דצריך קריעה? ואי לא מנהיגי ביה קריעה – הדיכ מייחיי סייעתא לרב מנהך ברייתא מילא קתני "קורעו לאחר בשול", הא אין קריעה מועלת לו כלום לאחר שנתבשל? ויש לומר: דהאי סלקא דעתך דמועלת לו קריעה לאחר בשול, והא דקאמר רב: ואינו עובר עליו ומותר בלא קריעה – במבשול, ובח – קורעו. היינו, משום דכי נתבשל כבר פלט במקצת, אבל חי שיש לו רוב חלב בעי קריעה. **דלמא** לב הוא דסגי ליה בקריעה – פירושו: משום דשעי ולא בלע אפילו לקדרה או לצלי, משום דבבשול כן פולט, כמסקנא דפסחים (ערב). אבל כחל לא סגי ליה בקריעה אפילו לצלי – משום דבבשול כן פולט לא שייך בשאר איסורים, אלא בדם לחודיה. **נדה** דם טהור – בסלוק של פרשת פרה יסד רבי אליעזר הקליר: "מן הדם – טהול, הדם מטומאת נדה (אשה) – טהור בתולי אשה, ומאשת איש – יפת תואר לאש". ובגנה כותית לא פירש, והכל עשה על פי הירושלמי.

זויקין לה בחלי – פירש בערוך: כמו זיקים מלאים, ודמי לזויקני דארמאי בפרק שני דמסכת עבודה זרה (ל"ב). כלומר נפחין. וכן הבא, כחל כמו נוד נפוח מלא חלב ולא נקרע. ובקונטרס פירש: שפודו, תנו לה כחל בשפוד. **ההוא** לקדרה – פירש בקונטרס: דרב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב, ובריייתא מוקי לה בצלי, דכתיב "ויבשלו (את) הפסח" בדברי הימים. ואין זה דוחק, דהכי נמי מוקמעין בפרק "כיצד צולץ" (פסחים ע"ד). קורעו לאחר בשול – היינו, אחר צלייתו. ואינו רוצה למר דסבר לגמרי כלישנא בתרא – דהא מיקל טפי אפילו מלישנא קמא, דשרי אפילו לכתחלה. אלא בפירוש דמתניתין סבר כלישנא בתרא. דכין דשרי רב נחמן לצלי לכתחלה בלא קריעה, אם כן, הא דקתני "קורעו" – היינו, לקדרה, כדקאמר הבא. וכי קתני "לא קרעו, אינו עובר עליו" – על כרחך, אינו עובר עליו ואסור, כיון דמיידי לקדרה. ורבינו תם פירש: דהא דצריך קריעה שתי וערב וטחו בכותל לקדרה – היינו, קדרה עם בשר. "דלקדרה" משמע עם בשר, כדנתא: אם נותן טעם בקדרה. אבל לקדרה בלא בשר, או לצלי – שרי לכתחלה בקריעה קצת. וטעמא דהחמירי בה עם הבשר – לפי דטעם החלב נכנס בבשר ומשתנה טעם הבשר, ויש בו טעם בשר בחלב, ולכן גזרו חכמים. וכשאין הבשר עם הכחל בקדרה, אף על פי שלא קרעו שתי וערב – כיון שקרעו קצת לכתחלה, מותר, דאין

אמר רב אינו עובר עליו – מדאורייתא, ומותר לכתחלה באכילה אם בשל. ולא אמרינן: אסור מיהא מדרבנן – דהא אפילו נסחט ממנו ויצא, אמרינן לקמן (ק"א, א). חלב שחוטה, מדרבנן הוא. והאי, כיון דמובלע ולא פירש – אפילו איסור דרבנן ליכא. דהתם **מיעבר הוא דלא עבר** – ללקות, דאין בו כוית. **הא איסורא איכא** – דחצי שיעור אסור מן התורה. **הא כחל לא**

בעי קריעה – לאחר הבישול, מילא תנא ביה "לא קרעו, קורעו לאחר בשול". **דלמא** – משום הכי לא תנייה, משום דלב הוא דסגי ליה בקריעה דלאחר בשול, משום דבשעת בשול לא בלע, דשעי. **אבל כחל** – שהוא רך, כבר נבלע בו החלב על ידי בשול, ולא סגי ליה תו בקריעה. קבא – של טהא או של עול שיונקים החלב לתוך קבתו. זה **כנוס במעיו** – ומשיצא מודי בהבמה – חלב הוא. וכחל אינו כנוס במעיו – שלא יצא מודי בהבמה בחייה, ולא נאסף אלא מובלע בבשר הוא, ולא בא לכלל חלב. ומידו לכתחלה בעי קריעה מדרבנן. ופחו בכותל כובשו בידי לכותל, כדי שיסחט חלבו. קרע לי – כחל קודם שתצלנו, ואנא איכול. מתניתין **היא** – דקורעו מתחלתו ומותר. **הא קא משמע לן** – קריעה בעלמא קאמר ליה, או שתי או ערב, לפי שהחלב הנוטף יוצא למטה, ומשיצא, והרי הוא חלב – לא חזר. ולא בעי שתי וערב אלא לקדרה, דהתם ודאי צריך להוציא כולו מתחלה. לפי שבשהוא יוצא – הרי הוא חלב גמור, וחזר ומתבשל עמו. ודקתני לעיל "שבשלו מותר" – בצלי קאמר, דצלי נמי קרי בשול, דכתיב בדברי הימים (ב' ל"ה) "ויבשלו (את) הפסח". **ילתא** – אשתו. **הכבר** – כולו דם הוא, קרש – טעם דם. זה **דם מותר** – של בתולין ושל ימי מחר של יולדת. מוח – של דג ששמו שיבוטא, טעמו כטעם חזיר. **גירותא** – עוף טמא הוא. **לישנא דבוורא** – יש לו טעם גירותא. **אמר לן אשת איש** – שרא לן גרשה, ואף על פי שבעלה חי. **בעינא למיכל בישראל כחלכא** – ומה אמצא היתר דוגמתו? וזיקו – שפודו, תנו לה כחל בשפוד. **והא וכן קורעו תנן** **ההוא** לקדרה – דכי נפיק מיניה – הוי חלב שחוטה, וכי הדר ומיבלע ליה – אסר ליה. ודקתני "לא קרעו אינו עובר עליו" – רב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב, ובריייתא מוקי לה בצלי, דכתיב "ויבשלו (את) הפסח" בדברי הימים.

והא

גירותא – לישנא דבוורא, אשת איש – גרשה בחי' **אשת אה** – יבמה, גזיה – יפת תואר, בעינן למיכל בשרא כחלכא! **אמר להו רב נחמן לטבחי: זיוקו לה כחלי. והאנן תנן "קורעו"?** – ההוא לקדרה. – והא קתני "שבשלו" – דיעבר – אין, לכתחלה – לא! – הוא הדין דאפילו לכתחלה, ואידי דקא בעי למיתנא סיפא קבה, שבשלה

אש – טהור פרה יסד רבי אליעזר הקליר: "מן הדם – טהול, הדם מטומאת נדה (אשה) – טהור בתולי אשה, ומאשת איש – יפת תואר לאש". ובגנה כותית לא פירש, והכל עשה על פי הירושלמי.

זויקין לה בחלי – פירש בערוך: כמו זיקים מלאים, ודמי לזויקני דארמאי בפרק שני דמסכת עבודה זרה (ל"ב). כלומר נפחין. וכן הבא, כחל כמו נוד נפוח מלא חלב ולא נקרע. ובקונטרס פירש: שפודו, תנו לה כחל בשפוד. **ההוא** לקדרה – פירש בקונטרס: דרב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב, ובריייתא מוקי לה בצלי, דכתיב "ויבשלו (את) הפסח" בדברי הימים. ואין זה דוחק, דהכי נמי מוקמעין בפרק "כיצד צולץ" (פסחים ע"ד). קורעו לאחר בשול – היינו, אחר צלייתו. ואינו רוצה למר דסבר לגמרי כלישנא בתרא – דהא מיקל טפי אפילו מלישנא קמא, דשרי אפילו לכתחלה בלא קריעה, אם כן, הא דקתני "קורעו" – היינו, לקדרה, כדקאמר הבא. וכי קתני "לא קרעו, אינו עובר עליו" – על כרחך, אינו עובר עליו ואסור, כיון דמיידי לקדרה. ורבינו תם פירש: דהא דצריך קריעה שתי וערב וטחו בכותל לקדרה – היינו, קדרה עם בשר. "דלקדרה" משמע עם בשר, כדנתא: אם נותן טעם בקדרה. אבל לקדרה בלא בשר, או לצלי – שרי לכתחלה בקריעה קצת. וטעמא דהחמירי בה עם הבשר – לפי דטעם החלב נכנס בבשר ומשתנה טעם הבשר, ויש בו טעם בשר בחלב, ולכן גזרו חכמים. וכשאין הבשר עם הכחל בקדרה, אף על פי שלא קרעו שתי וערב – כיון שקרעו קצת לכתחלה, מותר, דאין

גמרא

הגמרא מבררת האם כחל שלא קרעו אסור מדרבנן: **אמר רבי ירמיה**
אמר רב, כחל שבישלו ללא קריעה ששנינו בו 'לא קרעו' **אינו עובר**
עליו, הכוונה שאינו עובר על איסור תורה והוא מותר באכילה.
מפני שמן התורה חלב שחוטא אינו נחשב כחלב לענין איסור בשר
בחלב אף לאחר שיצאיאורו מן הכחל, ועל כן כל זמן שהוא מובלע
במקומו ולא פירש, לא החמירו לאסור באכילה, ורק לכתחילה חייבו
חכמים להוציא את חלבו קודם הבישול.
מקשה הגמרא: **והא אנו תנן** במשנתנו '**אינו עובר עליו**', ומשמע
מכך, **מיעבר הוא דלא עבר** – שרק איסור תורה אינו עובר, **הא**
איסורא איכא – אבל מדרבנן יש איסור באכילתו. מתרצת הגמרא:
בדין הוא דאיסורא נמי ליכא – על פי שורת הדין אין בו אפילו
איסור דרבנן, **ואידי דבעא למיתנא סיפא** – אך מתוך שרצה התנא
לשנות בסיפא, '**הלב קורעו ומוציא את דמו**', לא קרעו **אינו עובר**
עליו, והתם לענין לב שלא קרעו **מיעבר הוא דלא עבר** **הא איסורא**
איכא – אינו עובר להתחייב מלקות על אכילתו, מפני שאין בלב של
עוף כזית, אבל בודאי יש איסור באכילתו, ואפילו איסור תורה, מפני
ש'חצי שיעור אסור מן התורה', על כן **תנא נמי רישא** – שנה התנא
גם ברישא בלשון '**אינו עובר עליו**', אף על פי שבכחל אין איסור
אפילו מדרבנן.
הגמרא מבקשת לסייע לדברי רב מברייא: **לימא מסייע ליה** – האם
נאמר שהברייא מסייעת לדברי רב, שכן שנינו **הכחל קורעו**
ומוציא את חלבו, לא קרעו, **אינו עובר עליו**. **הלב קורעו** קודם
המליחה, ומוציא את דמו, לא קרעו ועבר ובשלו כך, קורעו לאחר
בשולו – עליו לקרוע את הלב ולהוציא ממנו את הדם אף לאחר
בישולו, ומותר על ידי כך באכילה. מדייקת הגמרא: **לב הוא דבעי**
קריעה – רק בלב אמרה הברייא שאם לא קרעו קודם בישולו עליו
לקרוע לאחר הבישול, **אכל בכחל** משמע שאם בישלו ללא קריעה
לא בעי קריעה – אינו זקוק עוד לקרועו, ומותר לאוכלו כמות שהוא,
והיינו כדברי רב שכחל שלא קרעו מותר באכילה.
דוחה הגמרא: **דלמא** – שמא כונת הברייא שלב הוא דסני ליה
בקריעה – שלב שעבר ובישלו ללא קריעה די לו בקריעה לאחר
הבישול, מפני שהלב חלק ואינו בולע מהדם הכנס בו, **אכל כחל**
שבישלו ללא קריעה, לא סני ליה **בקריעה** – לא די לו שיקרענו
עתה, מפני שרך הוא וכבר בלע חלב בשעת הבישול וגמרא.
הגמרא מביאה דעה נוספת בשם רב: **ואיכא דאמר, אמר רבי ירמיה**
אמר רב, כחל שבישלו ללא קריעה ששנינו בו 'לא קרעו' **אינו עובר**
עליו, הכוונה שאינו עובר על איסור תורה, ומדרבנן **אסור** הכחל
באכילה, מפני שהחלב נבלע בבשר בשעת הבישול, וחלב שחוטא
אסור מדרבנן.
הגמרא מבקשת לסייע מהמשנה לדברי רב: **לימא מסייע ליה** – האם
המשנה מסייעת לדברי רב, שכן שנינו 'לא קרעו' **אינו עובר עליו**,
ומשמע **מיעבר הוא דלא עבר** – שרק איסור תורה אינו עובר, **הא**
איסורא איכא – אבל מדרבנן יש איסור באכילתו. דוחה הגמרא:
בדין הוא דאיסורא נמי ליכא – על פי שורת הדין אין בו אפילו
איסור דרבנן, **ואידי דבעא למיתנא סיפא** – אך מתוך שרצה התנא
לשנות בסיפא, '**הלב קורעו ומוציא את דמו**', לא קרעו **אינו עובר**
עליו, והתם לענין לב שלא קרעו **מיעבר הוא דלא עבר** **הא**
איסורא איכא – אינו עובר להתחייב עליו מלקות, אבל בודאי יש בו
איסור תורה כדן 'חצי שיעור', על כן **תנא נמי רישא** '**אינו עובר**
עליו', אף על פי שבכחל אין איסור כלל אפילו מדרבנן.
הגמרא מבקשת להוכיח מברייא שאם כדברי רב: **תא שמע** ממה
ששנינו בברייא, **הכחל קורעו ומוציא את חלבו**, לא קרעו **אינו**
עובר עליו, **הלב קורעו ומוציא את דמו**, לא קרעו, קורעו לאחר
בשולו ומותר באכילה. מדייקת הגמרא: **לב הוא דבעי קריעה** – רק
בלב צריך קריעה אף לאחר הבישול, **אכל בכחל** משמע שאם עבר
ובישלו ללא קריעה **לא בעי קריעה** – אינו זקוק עוד לקרועו, ומותר

לאוכלו כמות שהוא, והיינו שלא כדברי רב הסובר שכחל שלא קרעו
נאסר באכילה.
דוחה הגמרא: **דלמא** **לב הוא דסני ליה בקריעה** – שמא לב שעבר
ובישלו ללא קריעה די לו שיקרענו לאחר הבישול, מפני שהלב חלק
ואינו בולע, **אכל כחל** שבישלו ללא קריעה, לא סני ליה **בקריעה**
– לא די לו שיקרענו עתה, מפני שרך הוא וכבר בלע חלב בשעת
הבישול וגמרא.
הגמרא מביאה ראייה מברייא לדברי רב כפי הלשון הראשונה:
תנא פלישנא קמא דרב – כדברי הלשון הראשונה בשם רב, **כחל**
שעבר ובשלו כחלבו בלי קריעה, מותר באכילה. אבל קבה של עגל
או טלה שנמצא בה לאחר השחיטה חלב שניקה הבהמה בחייה,
שעבר ובשלה כחלבה – בלי להוציא ממנה את החלב, **אסור** –
הקבה אסורה באכילה. מפרשת הברייא: **ומה הפרש יש בין זה**
לזה – בין כחל לקבה, זה – חלב הקבה, **כנוס במעי** – כבר יצא בחי
הבהמה מדריה ונכנס ונאסף במעי בנה, וכבר חל עליו שם 'חלב' מן
התורה לענין איסור בשר בחלב. וזה – חלב הכחל, **אין כנוס במעי**
– לא יצא בחי הבהמה מדריה, ולא נאסף מעולם במקום אחד אלא
מובלע הוא בבשר הכחל, ולא חל עליו שם 'חלב' מהתורה, וחייב
קריעת הכחל הוא רק לכתחילה מדרבנן. ומפורש אם כן בברייא
כפי הלשון הראשונה של רב שכחל שהתבשל ללא קריעה אינו
אסור באכילה.
הגמרא מבררת כיצד קורע את הכחל: שנינו במשנה 'הכחל קורעו'
ומוציא את חלבו. שואלת הגמרא: **כיצד קורעו**. משיבה הגמרא:
אמר רב יהודה, קורעו שתי וערב – לאורך ולרוחב, וטחו בפותל
– ודחק את הכחל בידי על גבי הכותל עד שיסחט ממנו כל החלב
שבתוכו.
מביאה הגמרא מעשה בענין זה: **אמר רבי אלעזר לשמעיה** –
אמר רבי אלעזר לשמשו, קרע לי את הכחל קודם שתצלהו, **ואנא**
איכיל – ואני אוכל ממנו על סמך קריעה זו. שואלת הגמרא: **מאי קא**
משמע לן – מה בא רבי אלעזר להשמיענו, והלא **מתניתין היא**,
שהכחל קורעו ומוציא את חלבו. מתרצת הגמרא: **הא קא משמע לן**
זאת בא רבי אלעזר להשמיענו, **דלא בעינן** – שאין אנו צריכים
בקריעת הכחל לצורך צליה לקרוע שתי וערב, אלא די בקריעת שתי
בלבד או ערב בלבד, וכן לא נאמר באופן זה דין 'טחו בפותל'.
מביאה הגמרא מעשה נוסף בענין כחל: **אמר רבי ילפתא** אשת רב
נחמן **לרב נחמן**, **מכדי** – הרי כל איסור **דאסר לן רחמנא** – שאסר
לנו הקב"ה, **שרא לן בנותיה** – התיר לנו דבר אסור כמותו. כגון, **אסר**
לן דמא – אסר לנו אכילת דם, **שרא לן בכבדא** – והתיר לנו אכילת
כבד אף על פי שכולו דם קרוש ויש לו טעם דם. וכן אסר לנו איסור
נדה, והתיר לנו אשה הרוואה **דם מזהר**. אסר לנו **חלב כהמה**, והתיר
לנו **חלב חיה**. אסר לנו **חזיר**, והתיר לנו 'מוחא **דשיבומא**' – מוחו
של הדג הנקרא 'שיבומא', שטעמו כטעם חזיר. אסר לנו אכילת העוף
הטמא הנקרא 'גירותא', והתיר לנו **לישנא דכורא** – לשון של דג,
שטעמו כטעם 'גירותא'. אסר לנו איסור **אשת איש**, והתיר לנו את
הגרושה אף **בתי בעלה**, אף על פי שדומה לאשת איש. אסר לנו את
אשת האם, והתירה לנו כאשר היא **יבמה**, שמת אחיו בלא זרע. אסר
לנו לשאת **בותרת** – גויה, והתיר לנו **יפת תאר** שנשבתה במלחמה,
אף על פי שהיא גויה. וכיון שבכל איסור יש דבר היתר כנגדו, **בעינן**
למיכל בשרא כחלבה – רצוני לאכול בשר בחלב בדרך היתר, והיוכן
התיר לנו הכתוב דבר שהוא כעין בשר בחלב. **אמר להו רב נחמן**
למבתי – אמר רב נחמן לבתים, וזיוקו **לה כחל** – צלו לה כחל
בשיפור, ותרגיש בכחל טעם בשר בחלב בדרך היתר, שהרי החלב
עודנו בלוע בכחל בשעת צליה.
מקשה הגמרא: כיצד התיר רב נחמן לצלות כחל בלי לקרועו
ולהוציא את חלבו, **והאנו תנן** במשנה 'הכחל קורעו ומוציא את
חלבו'. מתרצת הגמרא: **ההוא** – דברי המשנה נאמרו כאשר דעתו
להשתמש בכחל לקדרה – לבישול, מפני שבבישול יוצא חלב

שֶׁבִשְׁשָׁה בְּחֻלְהָ אֶסְוֶה, ללמדנו דאפילו דיעבד נמי לא – שגם
 בדיעבד אסורה הקיבה באכילה כדין בשר בחלב, לכן תנא נמי –
 שנה התנא גם ברישא בדין כחל את הלשון "שֶׁבִשְׁשָׁה", אף על פי
 שבכחל ההיתר הוא אפילו לכתחילה.
 הגמרא מביאה מעשה כדי לברר האם כחל שבשלו בחלבו אסור
 בדיעבד: כי קליק – כשעלה רבי אלעזר לארץ ישראל, אשכחיה
 לר' יוחנן – פגש את האמורא ועירי, אמר ליה רבי אלעזר זעירי,
 איכא תנא דאתנייה לרב כחל – היש כאן בארץ ישראל 'תנא'
 שונה משניות וברייתות, ששנה לרב את דיני כחל, ולימדו שחל
 שהתבשל ללא קריעה אסור בדיעבד. אחויה לרב יצחק בר
 אבדרימי – הראו לו בני המקום על רב יצחק בר אבדרימי, ואמרו לו
 שהוא שנה לרב דין כחל. אמר ליה רב יצחק בר אבדרימי לרבי
 אלעזר, אני לא שניתי לו לרב איסור בבחל כל עיקר, ורב שאסר
 כחל שהתבשל בחלב בדיעבד, טעמו הוא משום שפיקעה מצא ונדר
 בה נדר, כלומר, ראה שהעם בבבל מזלזלים בדיני בשר בחלב, וכדי
 להחזירם למוטב אסר להם אף דברים המותרים מן הדין, כדי שלא
 יבואו לזלזל בדברים האסורים. וכך היה המעשה, דרב איקלע – שרב
 הזדמן למקום שנקרא טלפוש, שמעה להקיא איתתא דקאמרה
 לחבריתה – שמע אשה אחת שאמרה לחברתה, ריבעא דבשרא
 במה חלבא בעי לבשולי – כמה חלב צריך כדי לבשל ליטרא בשר.
 אמר רב, לא נמי – בני המקום הזה לא למדו דבשר בחלב אסור.
 איעקב – התעכב שם, וקאמר להו בחלי – ואסר להם אפילו כחלים
 שהתבשלו בחלבם כדי שלא יבואו להחזיר איסורי בשר בחלב.
 הגמרא מביאה נוסח אחר למעשה שהובא לעיל: רב כהנא מתני
 הכי – רב כהנא שנה את המעשה ברבי אלעזר ורב יצחק בר אבדרימי
 כפי שאמרנו, אך רבי יוחנן בר אבא מתני – שנה מעשה זה בנוסח
 אחר, שכך אמר רב יצחק בר אבדרימי לרבי אלעזר, אנא – אני, רק
 בבחל של בהמה מניקה, שכנסו בבחל שלה חלב מרובה שניתי לו
 לרב איסור בדיעבד, ומפלפול של רבי חייא שנה ליה כחל סתם
 – אלא שרב חזר ולמד הלכות כחל גם אצל רבי חייא, ומתוך שהיה
 רבי חייא מחזיר מאד ומבין מעצמו, סבר שגם תלמידיו מחזירים
 כמותו, ולכן כשחזר ושנה לרב דין כחל לא פירש לו שאיסור כחל
 נאמר רק בבחל של מניקה, ושנה לו איסור בסתם, ורב טעה וסבר
 שהאיסור נאמר גם בבחל של בהמה שאינה מניקה.
 הגמרא מביאה הנהגות האמוראים בענין אכילת כחל: רבין ורב
 יצחק בר יוסה איקלעו לבי [הזדמנו לבית] רב פפי, אייתו
 לקמיהו תבשילא דבחל – הביאו לפניהם תבשיל של כחל, רב
 יצחק בר יוסה אכל מהתבשיל, ורבין לא אכל. אמר רבין
 תכלא – רבין השכח, שמתו בניו בחייו, אמאי לא אכל, מכר – והרי
 דביתיהו דרב פפי – אשתו של רב פפי, ברתיה דרבין יצחק נפחא
 הויה – היתה בתו של רבי יצחק נפחא, ורבין יצחק נפחא מריה
 דעובדא הוה – היה זהיר במעשים טובים, ובדאי אי לאו דשמיע לה
 מבי נשא – אם לא שמעה בבית אביה שחל מותר לא הוה עבדא
 – לא היתה עושה.
 הגמרא מביאה כיצד נהגו בבבל באכילת כחל: בעיר סורא שבבבל

לא אכלי בחלי – נהגו שלא לאכול כחל כלל, ואילו בעיר
 פומבדיתא שבבבל אכלי בחלי – נהגו לאכול כחל על ידי קריעה
 כעיקר הדין השנוי במשנתנו.
 מביאה הגמרא מעשה בענין זה: האמורא רמי בר תמרי, דהוא –
 שנקרא גם רמי בר דיקולי מפומבדיתא, איקלע – הזדמן לסורא
 במעלי יומא דכפורי – בערב יום הכיפורים, בשעה שכל בני העיר
 מרבים בסעודת בשר. אפיקנהו כולי עלמא לבחלינהו – הוציאו
 כולם את הכחל מהבהמות ששחטו, שדינהו – והשליכו. אול איהו
 נקטינהו אכלינהו – הלך רמי בר תמרי, החזיק בכחלים ואכלם.
 אייתוהו לקמיה דרב חסדא – הביאוהו לפני רב חסדא כדי להענישו,
 אמר ליה רב חסדא לרמי בר תמרי, אמאי תעביד הכי – מדוע עשית
 כך, אמר ליה רמי בר תמרי מאתרא דרב יהודה אנא דאביל – אני
 מפומבדיתא שהיא מקומו של רב יהודה שנהג לאכול כחל. אמר
 ליה רב חסדא, ולית לך – וכי אינך סובר כדברי המשנה שהחולץ
 ממקום למקום 'נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי
 המקום שהחלץ לשם' – מחמירים עליו כפי החומרות הנהוגות
 במקומו הקבוע, וגם כפי החומרות הנהוגות במקום שבו הוא מתארח,
 ומדוע לא החמרת כמנהג מקומנו. אמר ליה רמי בר תמרי, לא היה
 עלי להחמיר כמנהגכם מפני שחזין לתחום העיר אכלתינהו –
 אכלתי את הכחלים, ומחוץ לתחום אין מנהג העיר מחייב.
 רב חסדא בירר אם לא היה איסור בצלילת הכחלים: הוסיף רב חסדא
 לשאול, ובמה שויתנינהו – ובמה צלית את הכחלים, מאחר שמחוץ
 לתחום אכלתם, מהיכן היו לך שם עצים לצליתם. אמר ליה – השיב
 רמי בר תמרי, צליתי אותם בפורצני – בחרצני ענבים הנמצאים
 מחוץ לעיר ליד היקבים, שהבערתי חרצנים אלו וצליתי הכחלים על
 גביהם. שאל רב חסדא, ודלמא מין נסך הויה – שמא החרצנים היו
 מין נסך האסור בהנאה. אמר ליה רמי בר תמרי, לאחר שנים עשר
 חדש הוו – חרצנים אלו היו יבשים שכבר התייבשו במשך שנים עשר
 חודש ואינם אסורים משום יין נסך. הוסיף רב חסדא לשאול, ודלמא
 דגול הוה – שמא יש בעלים לחרצנים אלו, ויש איסור גזל בנטילתם.
 אמר ליה רמי בר תמרי, יאוש בעלים הוה – כבר התיאשו בעליהם
 מהם, שהרי ראיתי דקדחו בהו חילפי – שצמחו עליהם עשבים
 מחמת שנקבו ונעשו כעפר, ובדאי אם הניחום הבעלים להתקלקל
 כך ולא נטלו, אינם חוששים להם.
 רב חסדא הוכיח את רמי בר תמרי שאינו מדקדק במצוות כראוי:
 חזויה – ראה רב חסדא את רמי בר תמרי דלא הוה מנח תפילין –
 שלא היה תפילין מונחות עליו, אמר ליה רב חסדא, מאי מעמא לא
 מנחת תפילין – מדוע אינך מניח תפילין. אמר ליה רמי בר תמרי,
 חולי מעיין הוא – אני חולה במעי, ואמר רב יהודה 'חולי מעיין
 פטור מן התפילין', מפני שצריך לחלץ תדיר מחמת מחלתו.
 חזויה – עוד ראה רב חסדא את רמי בר תמרי דלא הוה קא רמי חומי
 – שלא חטל חומי ציצית בבגד של ארבע כנפות שלוש, אמר ליה
 רב חסדא, מאי מעמא לית לך חומי – מדוע אין ציצית בבגדך. אמר
 ליה רמי בר תמרי, טלית זו שאני לובש אינה שלי, אלא שאולה היא
 בידי, ואמר רב יהודה

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' ב

קריעה בודאי נאסר הכחל, ואף על פי כן נקטה הבריייתא 'כחל
 שבשלו', ומשמע שרק בדיעבד, אין – אכן מותר הכחל באכילה,
 אבל לכתחלה לא יצלה כחל בחלבו, וכיצד התיר רב נחמן אפילו
 לכתחילה. מתרצת הגמרא: הוא הדין דאפילו לכתחלה מותר
 לצלותו בחלבו, והתנא נקט לשון דיעבד, אידי דקא בעי למיתנא
 סיפא – מתוך שרצה לשנות בסיפא קבחה

מהכחל, וחל עליו באותה שעה דין חלב מדרבנן, וחזר חלב זה
 ונבלע בבשר ואוסרו. אבל רב נחמן התיר לצלות כחל ללא קריעה,
 שהרי אותו חלב שיוצא מהכחל בשעת צליה אינו חזר ונבלע בו,
 ולכן אין צורך לקרעו אפילו לכתחילה.
 מקשה הגמרא: והא קתני בבריייתא 'כחל שבשלו' בחלבו מותר,
 ובריייתא זו בודאי עוסקת בצלי ולא בבישול, שהרי בבישול ללא

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קי עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קמא רש"י תוספות

דאין החלב בעינה עד בכחל, כמו שהיה קודם. ואף על פי שנפלט וחרור ונבלע תוך הכחל – לא גזרו בו חכמים, כיון שאין שם בשר אחר, ולא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו, ולא אתי למיכל בשר בחלב. ובריעבד שרי אפילו לא קרעו כלל, ואין חילוק בין צלי לקדרה בלא בשר, דאין בו שום טעם להקל בצלי יותר. דבצלי נמי נטף החלב ונפול על הכחל מבחוץ, וחרור ונבלע. ולא שייך "כבולעו כן פולטו" אלא בדם, אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכת צלי – לא, כמו בשמננית ונבלה, דאפילו צלי אינו חרור ופולט שמננית שבלע. והכי פירושו: "הכחל קרעו ומוציא את חלבו" – פירושו: שתי וערב וטחו בכחל, כדמפרש בגמרא. דמוקי ליה רבי אלעזר לקדרה, והיינו, עם בשר, כדפרישית. ומוקי לה הכי, משום דמתניתין סתמו קתני – משמע שבא להחריב בכל ענין בשול. "לא קרעו" – פירושו: לא עשה דין קריעה, שלא קרעו שתי וערב וטחו בכחל, אלא קריעה קצת. "אינו עובר עליה. אמר רב. אינו עובר עליה, ומותר" – כיון דקרעו קצת, אבל אם לא קרע כלל ובשלו בהדי בשר – אסור מדרבנן, כדאמרין בפרק "גיד הנשה" (חולין צו:ב). כחל בששים, דחלב שחוטח אסור מדרבנן. "כיצד קרעו" – אמתניתין קאי. "אמר ליה רבי אלעזר קרע לי ואנא איכול" – פירושו: קרע לי קריעה קצת, ואנא איכול בקדרה בלא בשר. "ומאי קא משמע לך, דלא בעי שתי וערב" – אלא לקדרה בהדי בשר. "אמר להו רב נחמן: זיזקו לה כחלי" – פירושו: בשלו לה בקדרה בלא בשר בחלי נפוחים כגודות – פירושו: שלא נקרעו שתי וערב אלא קריעה קצת, מכל מקום קרי "זיזקו" – לפי שלא נקרעו שתי וערב. "והא אגן תנן: קרעו" – פירושו: שתי וערב, אבל קריעה קצת לא מהני "והוא לקדרה" – פירושו: בהדי בשר. "והא קתני כחל שבשלו בחלבו מותר" – אלמא אפילו בקדרה בלא בשר אסור לבתחלה לבשל. דבלא בשר מיירי, מודקתני "שבשלו בחלבו", דמשמע דליכא איסורא אלא איהו גופיה, ורב נחמן מתייב לבתחלה כו'. והוה מצי לשנויי: דמיירי בשלא קרעו כלל, אלא דעדיפא משני. ואם תאמר: היכי מיתיי סיעתא מזה ברייתא ללישנא קמא דרב, והא רב איירי אפילו בקדרה בהדי בשר, וברייתא איירי בקדרה בלא בשר, כדפרישית? ויש לומר: משום דלישנא בתרא דרב קאמר: אינו עובר עליה, ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר. ודך ברייתא שריא מיהא בלא בשר. ומשום דפליגא

והא קתני שבשלו בדיעבד – והא דאי בצלי הוא, מודקתני "מותר", דאי בקדרה – אמאי מותר? הא יצא החלב חרור ונבלע **איכא תנא** – בהאי דוכתא. **דאתנייה לרב כחל** – יש כאן מי ששנה לרב: כחל שבשלו בלא קריעה – אסור באכילה? ולישנא בתרא דרב הוה שמיעא ליה לרב אלעזר. **אחוייה** – בני המקום. **לרב יצחק** – אמרו לו לרבי אלעזר: זה שנאה לו. **אני לא שנית** לו **כחל כל עיקר** – כלומר, שום כחל לא שנית לו לאיסור, בין כחל מניקה ובין כחל שאינה מניקה. ורב – ששנה להם כחל שאסור. בקעה **מצא** – כלומר, ראה שהיו מולולים באיסור בשר בחלב, והחמיר עליהן. למשלפוש. **ריבעא** – לישרא. רב. **כהנא מתני הכי** – כמו שאמרנו, שכן השיבו רב יצחק לרבי אלעזר: לא שנית לו כל עיקר. כחל מניקה – שהיתה מניקה, ויש בדדיה חלב כנוס הרבה. ומתוך פלפולו של רבי חיאי – שהוא מחודד מאד ומבין מעצמו, וכסבור שתלמידיו מחודדין כמותו. כשחור ושנאה לפני רבי חיאי, שנה לו סתם, וסבור שיהיו רב שאין אסור אלא מניקה, ולא הבין. **תבלא** – שכול, קובר את בניו. **מרא דעובדא** – זהיר במעשים טובים. **לא אכלי כחלי** – לגמרי, אפילו צלי, ואפילו קרעו. **במאי טויתניהו** – היכן הוה לך שם עצים? **בפורצני** – הרצנים שאצל היקבים, והבערתם. **לאחר שנים עשר חדש** הוה – ותנן במסכת עבודה זרה (לד,א): לחים – אסורין, יבשין – מותרין. ואלו הם לחים – כל שנים עשר חדש. דקדחו בהו חילפי – גדלו בהם, תחמת שנרקבו ונעשו עפר. חילפי – *ארטיטיש. והואיל ומתקלקל ונרקבין ולא נטלו משם, שמע מינה: אינו חושש. **פטור מן התפילין** – מפני שצריך לחלצן תדיר. **דלא הוה רמי חושי** – לא הטיל ציצית לטליתו. כפתורו

לאחר שנים עשר חדש הוה. – ודלמא דגול הוה? **אמר ליה: יאוש בעלים הוה, דקדחו בהו חילפי. חזיה דלא הוה מנח תפילין, אמר ליה: מאי טעמא לא מנחת תפילין? אמר ליה: חולי מעיין הוא, ואמר רב יהודה, חולי מעיין – פטור מן התפילין. חזיה דלא הוה קא רמי חומי, אמר ליה: מאי טעמא לית לך חומי? אמר ליה: טלית שאולה היא, ואמר רב יהודה**

אלישנא בתרא קאמר: תניא כלישנא קמא. והשתא רב נחמן כלישנא קמא, דתניא כותיה, והליכתא כותיה. ולמאי דפרישית דמתניתין איירי נמי בקדרה בהדי בשר משום דקתני סתמא, אם כן ירשא וברייתא דקתני נמי "הכחל קרעו ומוציא את חלבו", הוי נמי אפילו בהדי בשר. ולא הוי דומיא ד"לב קורע. לא קרע, קורעו לאחר בישולו" – דלא איירי בהדי בשר. דאי בהדי בשר – נעשה הבשר נבלה, וחרור ואסור את הלב. דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא דפסחים (עדב), לפירוש רבינו תם. **איכא** תנא דאתנייה לרב כחל אחייה ליה לרב יצחק בר אבדימי – וכן בפרק "המבור את הספינה" (בבא בתרא פז,א). איכא תנא דאתנייה לרב מידות? אחי ליה רב יצחק בר אבדימי. והקשה רבינו שמואל: דהא רב יצחק בר אבדימי היה רבו של רבא, כדאמר בריש יבמות (ג,א) ובריש פרק "אלו הן הנשרפין" (סנהדרין ע,א). אמר רבא: אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתאי "הנה" "הנה" וכו', ואיך יתכן דרב יצחק בר אבדימי שהיה רבו של רב, שהיה חי עד רבא? והלא ביום שמת רב יהודה, שהיה תלמידו של רב, נולד רבא! וגרס התם רבינו שמואל "איכא תנא דאתנייה רב מידות". וקשה לרבינו תם: דהכא בשמעתין אין שייך לומר כן, דקאמר: "אני לא שנית לו!" ויהוה יש לפרש "לו" כמו "ממנו". כמו (בבא מציעא ג,א), "תלמידו ורבו צריך לו". אבל הא דקאמר "ותוך פלפולו של רבי חיאי שנה לו כחל סתם" לא אתי שפיר. ואומר רבינו תם: דשנים היו, אחד היה בימי רבינו הקדוש, דאמרין פרק "כירה" (שבת מג,ב). דאמר רב יצחק בר אבדימי, פעם אחת נבנסתי אחי רבי לבית המרחץ, ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב. וקשה קצת: דאם רב יצחק בר אבדימי ד"המוכר את הספינה" היה רבו של רב, היכי קאמר לרבי אלעזר התם "הא איחמר עלה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן? והלא רבי יוחנן שהיה רבו של רבי אבהו היה קורא לרב "רבינו", כדאמרין ב"אלו טרפות" (חולין נד).

דאתנייה לרב כחל – פירוש בקונטרס: יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה, ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לרבי אלעזר. ונראה: דלא קאי אהנהו לישני דלעיל, אלא שמע שהיה רב אסור כחל, ואפילו בקריעת שתי וערב. כדאמרין בסמוך: בסורא לא אכלי כחלי, אף על גב דמתניתין שריא ליה בקריעה. והיה תמיה רבי אלעזר. והשיב לו רבי יצחק בר אבדימי: דרב בקעה מצא וגדר בה גדר. ורב יוסף קאמר דכחל מניקה שנה לו, דאסור אפילו בקריעה, ומתניתין – כשאינה מניקה. ורבי חיאי שנה לו "כחל" סתם, והיה סבור שיהיו רב מעצמו, ולא הבין וטעה בדבריו. והיה סבור שנוכח שום ברייתא היה בא לחלוק על משנתו, לאסור כל כחל, אפילו בקריעה. ואנן דאכלין כחלי, אפילו של מניקה בקריעה – מטיבין אלישנא דרב בקעה מצא. ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה. וגם אעבודא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאיתו קמיהו תבשיל דכחלי, ואכל רב יצחק, ומסתמא של מניקה היה, מדלא רצה רבין לאכול. ורב יצחק עיקר, מדאמר אביי: "רבין תיכלא אמאי לא אכל". וגם מעובדא דרמי בר תמרי דנקטינא לכולהו כחלי, ואפילו של מניקה ואכל. טלית

מלית שאולה פטורה כל שלשים יום כו' — מדאורייתא פטורה לעולם, כדקאמר ב"ראשית הגז" (חולין קל"א) "כסותך" — ולא של אחרים. אלא לפי שנראית כשלו, חייבהו חכמים משלשים יום ואילך, דאין דרך לישאל יותר משלשים יום. ומכאן מודקדק רבינו תם דסתם שאלה — שלשים יום, כמו הלאה. דאמרין במכות (ג.): המלוה

את חבריו סתם — אין רשאי לתבוע פחות

משלשים יום. ונראה: דאין ראיה מזה, דהכי נמי אמרין ב"התכלת" (מנחות מד,א): השוכר בית בחוצה לארץ — כל שלשים יום פטור מן המזוזה, אף על גב דסתם שכירות לא היא שלשים יום. ולענין בריכה נראה שאין לברך על השאולה. אף על פי שאומר רבינו תם דנשים מברכות אסוכה, אף על גב דפטורות, דהוי אינה מצווה ועושה. מדאשכחן בר יוסף דאמר: מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות, עבדינא יומא טבא לרבנן. ואם לא היה יכול לברך כל הברכות — לא היה שמח בדבר. מכל מקום לא דמי לטלית שאולה: דהתם — אדם אחר היה חייב, שאינו סומא או שאינה אשה. אבל כאב — כל אדם פטור כשאנו של. ואף על פי כן, המברך לא הפסיד. ויש מפרשים: דאם היא של כלאים, כגון תכלת, דאסורה, כיון דפטורה מדאורייתא. ואומר רבינו תם: דאין לחוש, מדאמרין בריש "התכלת" (מנחות מב,ב): ותכלת אין בה משום כלאים, ואפילו בטלית פטורה. ומסקי: "כגון שהטיל למזות" — פירוש: טלית

שיש בה ציצית כבד. ולא בעי למימר "כגון שאחר כך הסיר הראשונים", וקא משמע לן דלא היא פסולה משום "תעשה ולא מן העשוי" — דאם כן למא ליה למימר: אין בה משום

כלאים, לימא: הטיל למזותל כשרה. אלא הא קא משמע לן: כל טלית דאשתרי בה כלאים,

דהיינו תכבולת — מותר בכל ענינים, בין להתעטף בין להציע תחתיו, בין לו בין לחבירו בין לאשתו, בין ביום בין בלילה. דלגמרי שרא ביה כלאים. והא דאמרין בפרק "במה מדליק" (שבת כה,ב): גזירה משום כסות לילה — לא כמו שפירש בקונטרס: שמא יתכסה בה בלילה. אלא גזירה משום כסות המיוחד ללילה, דלא אשתרי בה כלאים כלל, דאימעיט מ"זראיתם". ורבי אלעזר ממיי"ץ הקשה לו: דאמר בריש ערכין (ג,ב): הכל חייבים בציצית, כהנים לזרע ישראלים. ומפרש: דכהנים אצטרך ליה — דסלקא דעתך אמינא: הואיל ואשתרי כלאים גבייהו, לא ילחיבו. קא משמע לן: דהי דאשתרי בעידן עבודה, שלא בעידן עבודה — לא אמרין דאשתרי בכל ענין ואומר רבינו תם: דהתם נמי אשתרו בכל ענין, אפילו שלא בעידן עבודה. כדאמרין בפרק "בא לו" (יומא סח,א): גבי "בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם או לא?" תא שמע, "לא היו יושנים בבגדי כהונה" — שניה הוא דלא, הא הלוכי מהלכין ועוד תניא התם, גבי בגדי כהונה: דלצאת בהם במדינה, אסור — פירוש: משום איסור הקדש. ובמקדש — מותר, בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה. והא דקאמר "נהי דאשתרו בשעת עבודה" — כלומר, בגדים שלובשים בשעת עבודה. "שלא בשעת עבודה" — פירוש: בגדי חול, "מי אשתרו בכלאים?" ומיהו משמע התם דלא שרו אלא דרך לבישה. דבעי למידק התם וניתנו ליהנות בהם, מודקתני "פרשטס אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם". ודחי: לא יומא "תחת ראשיהם", אלא אימא "כנגד ראשיהם". והכי נמי מתבאר, דאי סלקא דעתך "תחת ראשיהם" — נהי דנתנו ליהנות בהם, תיפוק ליה משום כלאים. ולפי זה בטלית שאולה, היה אסור להציעו תחתיו. ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית, שכל עיקר לבישתה לצורך הנאות. ובין בגדי כהונה, שעיקר לבישתן לצורך עבודה. **כל** מצות עשה שמתן כשרה כו' — ואם תאמר: ודאי צדקה, דכתיב "פתוח תפתח את ירך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברך" וגו' (דברים טו), ואמרין בפרק קמא דבבא בתרא (חג,ב) דבא אכפיה להו כן בר אמר, ואפי' מניה אירבע נמיות וזו לצדקה ואומר רבינו תם: ד"אכפיה" — היינו דברים, כדאשכחן פרק "נזרה" בבבא בתרא (ג,א): אכפיה ועל. ועוד: דבצדקה נמי איכא לאו, "לא תקפץ ולא תאמץ" (דברים טו).

כבדא מה אתון ביה — אומר רבינו תם: דכולהו הך שמעטא איירי בכבד שלא נמלח, דאי בחר מליחה ושהייה נמלח — פשיטא דשרי לבשלה בהדי בשר, שעל ידי מליחה יצא כל הדם. שכך נוהגין העולם לבשל אחר צליה, והוא הדין דשרי אחר מליחה. דשיעור מליחה פירש בהלכות גדולות דהוי כשיעור צליה, משום דמליח הרי הוא כרותה דצלי. ופולט על ידי מליחה, כמו שפולט על ידי צליה. אבל בלא מליחה מיבעיא ליה אי שרי לבשל עם בשר, דשמא דם הכבד אף על פי שפירש מותר, אף על פי שדם שאר האברים שפירש אסור, כדאמרין בפרק קמא דבריות (ד,ב): חז, לדם האברים, ולכך אמרין לקמן (ק"ג,א) דאין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב. דם הכבד שמא שרי, דהא כל הכבד דם הוא, ושרייה רחמנא כדאמר לעיל (קט,ב): שרא לן כבדא. ונראה: דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר, אף על פי שפירש, משום דבבלי דם הוא. כדפירשת, מולא חשיב פרק "דם שחיטה" (בריות כא,ב) דם הכבד. דקתני: דם הטחול ודם הלב ודם הכליות ודם האברים — הרי אלו בלא תעשה. אלא מדרבנן מבעיא ליה. ואפילו נאסר מדרבנן דם היוצא ממנו על ידי מליחה, לפי שהוא בעין, גזירה אטו שאר דם, כי היכי דגורוין בדם מהלכי שנים, דאמרין (שם כא,ב): שבין השנים — מוצצו, שעל הכבד — גוררו. מכל מקום מיבעיא ליה בבשול, לפי שאינו ניכר דם כלל, ולכך היא מותר, ולא נגזר בשול כבד אטו בשול בשר אחר בלא מליחה. ועוד יש לומר בענין אחר: דבלא מליחה — פשיטא דאסור, ועל ידי מליחה הוא דמבעיא ליה. כיון שיש בכבד רוב דם, שמא אינו יוצא כולו על ידי מליחה, או שמא יוצא? ומיהו קשה קצת: דקאמר בסמוך "למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך, דנתנן הכבד אוסרת" — הא איכא לאוקמי בשלא נמלחה ולפירוש רבינו תם נחא. ויש לומר: דמשמע ליה דמריי אחר מליחה, כמו שדרך לבשל בשר. ולקמן (ק"א,ג) גבי בר שבא דאיתו לקמיה כבדא שלקא, דהא אכל — לא לפירוש רבינו תם צריך לומר: לדידע היה שלא נמלחה הכבד. ואין נמי דפשיטא מהא דקריבי קיאי בקיפיה — וידע היה שלא נמלחה הכבד, אף על פי שצריך לומר כי הריא חלב שחיו עם הכבד נמלח. ואין לדמוע על זה: דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידיה, אי נמי: כל שלשון נמלח, אלא דלכבד לא מנחה מליחה אלא בקריעת שתי וערב וחיוב תחת, כדקאמר בסמוך. ולקמן (שם) נמי דקאמר "אבל לטחול, שומא בעלמא הוא", ומייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי בימא דהקוה — היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו, דבמליחה — כבדא נמי שרי. אי נמי: התם קאי אקריעה שתי וערב. דהי מיל — כבדא, אבל טחולא — לא בעי קריעה, כי הא דשמואל כו'. ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה. ורב אלפס כתב שמננה בכל ישראל שלא לבשל כבד, אפילו אחר מליחה בלא צליה.

רתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא כו' — משנה היא במסכת תרומות (פרק עשירי משנה יא). ותימה: רב ספרא מעיקרא מאי סבר, שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לסוף. דבסתמא גם מתחלה היה יודע, דמשנתיא אפילו דורעים ודטורות היו שגורות ביהם, כדפירשתי בפרק "חולין" (שבת קל"ח,ג) "עתידי תורה שתשכח מישראל, הא נמי מתניתין היא השרץ שומנא בתנור, הפת שבתוכו שנינו מפני שהתנור תחלה" ויש לומר: דגם בתחלה היה ידוע המשנה, אבל היה סבר שאבוי היה מסופק בשלוקא הא נאסרת או אינה נאסרת, כמבשרלת דפליגי בה תנאי בסמוך, ויהי מסופק היאך הלכה. ועל כן הביא לו ראיה מרבי זירקא ורבי אסי שלקו ליה ואכיל. והשיב לו אבוי: דלמיסר נפש לא קמיבעיא ליה דאינה נאסרת — כחנא קמא דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכתסם מתניתין דתרומות. והשיב לו: למא אן פשוט לך מותר אותה משנה עצמה, שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה. שאפילו בבשול אוסרת חבירתה?

כפתוהו — על העמוד להלקותו, כדתניא (כתובות פ"א). במה דברים אמורים דארבעים ותו לא — במצות לא תעשה, שכבר נעשית העבירה. אבל מצות עשה שלפניו, ואינו רוצה לקיימה. כגון אומרי' לו "עשה סוכה", ואינו עושה. "עשה לולב", ואינו עושה — מכין אותו עד שתצא נפשו. **שמתן שכרה בצדה** — "למען יאריכון ימיו" (שמות כ). לכך פירש מתן שכרה — לומר: אם לא תקיימנה, וזו עונשו, שלא תטול שכר זה. **כבדא מה אתם נוהגין בו** — מותר לבשל בקדרה או אסור, מפני שפולט דם? ואף על פי שכולו דם, אפילו הכי לאסר שפירש ויצא, הרי הוא דם, ואסור. כי סליק — רב ספרא. **אשכחיה לרבי זירקא** — ובעא מיניה. **אמר ליה** — רבי זירקא. **אמא שלקו לרבי אמא ואכל** — בשלתי לו הכבד, ואכלה. **כי אתא** — רב ספרא. **לגביה** — דאבוי, סיפר לו מה שמעו. **אמר ליה** — אבוי. **למיסר נפש** — שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואוסרת. **לא מיבעיא לי** — דפשיטא לי, דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה — לא בלעה. כי — קמיבעיא לי למיסר חבירתה — אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר המתבשל עמו. דנתנן הכבד [אוסרת] ואינה נאסרת — כלומר, מדפשוט לך בדידה דשריא, אלאמא שמעיא לא הך מתניתין. אם כן, למיסר נמי חבירתה לא תבעי לך, דהא הך משנה גופה תנן בה דאוסרת. ובסדר ורעים היה. **אמר ליה דלמא ההיא כבדא דאיסורא** — כגון דטרפה.

ומשום

שבת דלגמרי שרא ביה כלאים. והא דאמרין בפרק "במה מדליק" (שבת כה,ב): גזירה משום כסות לילה — לא כמו שפירש בקונטרס: שמא יתכסה בה בלילה. אלא גזירה משום כסות המיוחד ללילה, דלא אשתרי בה כלאים כלל, דאימעיט מ"זראיתם". ורבי אלעזר ממיי"ץ הקשה לו: דאמר בריש ערכין (ג,ב): הכל חייבים בציצית, כהנים לזרע ישראלים. ומפרש: דכהנים אצטרך ליה — דסלקא דעתך אמינא: הואיל ואשתרי כלאים גבייהו, לא ילחיבו. קא משמע לן: דהי דאשתרי בעידן עבודה, שלא בעידן עבודה — לא אמרין דאשתרי בכל ענין ואומר רבינו תם: דהתם נמי אשתרו בכל ענין, אפילו שלא בעידן עבודה. כדאמרין בפרק "בא לו" (יומא סח,א): גבי "בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם או לא?" תא שמע, "לא היו יושנים בבגדי כהונה" — שניה הוא דלא, הא הלוכי מהלכין ועוד תניא התם, גבי בגדי כהונה: דלצאת בהם במדינה, אסור — פירוש: משום איסור הקדש. ובמקדש — מותר, בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה. והא דקאמר "נהי דאשתרו בשעת עבודה" — כלומר, בגדים שלובשים בשעת עבודה. "שלא בשעת עבודה" — פירוש: בגדי חול, "מי אשתרו בכלאים?" ומיהו משמע התם דלא שרו אלא דרך לבישה. דבעי למידק התם וניתנו ליהנות בהם, מודקתני "פרשטס אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם". ודחי: לא יומא "תחת ראשיהם", אלא אימא "כנגד ראשיהם". והכי נמי מתבאר, דאי סלקא דעתך "תחת ראשיהם" — נהי דנתנו ליהנות בהם, תיפוק ליה משום כלאים. ולפי זה בטלית שאולה, היה אסור להציעו תחתיו. ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית, שכל עיקר לבישתה לצורך הנאות. ובין בגדי כהונה, שעיקר לבישתן לצורך עבודה. **כל** מצות עשה שמתן כשרה כו' — ואם תאמר: ודאי צדקה, דכתיב "פתוח תפתח את ירך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברך" וגו' (דברים טו), ואמרין בפרק קמא דבבא בתרא (חג,ב) דבא אכפיה להו כן בר אמר, ואפי' מניה אירבע נמיות וזו לצדקה ואומר רבינו תם: ד"אכפיה" — היינו דברים, כדאשכחן פרק "נזרה" בבבא בתרא (ג,א): אכפיה ועל. ועוד: דבצדקה נמי איכא לאו, "לא תקפץ ולא תאמץ" (דברים טו).

כבדא מה אתון ביה — אומר רבינו תם: דכולהו הך שמעטא איירי בכבד שלא נמלח, דאי בחר מליחה ושהייה נמלח — פשיטא דשרי לבשלה בהדי בשר, שעל ידי מליחה יצא כל הדם. שכך נוהגין העולם לבשל אחר צליה, והוא הדין דשרי אחר מליחה. דשיעור מליחה פירש בהלכות גדולות דהוי כשיעור צליה, משום דמליח הרי הוא כרותה דצלי. ופולט על ידי מליחה, כמו שפולט על ידי צליה. אבל בלא מליחה מיבעיא ליה אי שרי לבשל עם בשר, דשמא דם הכבד אף על פי שפירש מותר, אף על פי שדם שאר האברים שפירש אסור, כדאמרין בפרק קמא דבריות (ד,ב): חז, לדם האברים, ולכך אמרין לקמן (ק"ג,א) דאין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב. דם הכבד שמא שרי, דהא כל הכבד דם הוא, ושרייה רחמנא כדאמר לעיל (קט,ב): שרא לן כבדא. ונראה: דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר, אף על פי שפירש, משום דבבלי דם הוא. כדפירשת, מולא חשיב פרק "דם שחיטה" (בריות כא,ב) דם הכבד. דקתני: דם הטחול ודם הלב ודם הכליות ודם האברים — הרי אלו בלא תעשה. אלא מדרבנן מבעיא ליה. ואפילו נאסר מדרבנן דם היוצא ממנו על ידי מליחה, לפי שהוא בעין, גזירה אטו שאר דם, כי היכי דגורוין בדם מהלכי שנים, דאמרין (שם כא,ב): שבין השנים — מוצצו, שעל הכבד — גוררו. מכל מקום מיבעיא ליה בבשול, לפי שאינו ניכר דם כלל, ולכך היא מותר, ולא נגזר בשול כבד אטו בשול בשר אחר בלא מליחה. ועוד יש לומר בענין אחר: דבלא מליחה — פשיטא דאסור, ועל ידי מליחה הוא דמבעיא ליה. כיון שיש בכבד רוב דם, שמא אינו יוצא כולו על ידי מליחה, או שמא יוצא? ומיהו קשה קצת: דקאמר בסמוך "למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך, דנתנן הכבד אוסרת" — הא איכא לאוקמי בשלא נמלחה ולפירוש רבינו תם נחא. ויש לומר: דמשמע ליה דמריי אחר מליחה, כמו שדרך לבשל בשר. ולקמן (ק"א,ג) גבי בר שבא דאיתו לקמיה כבדא שלקא, דהא אכל — לא לפירוש רבינו תם צריך לומר: לדידע היה שלא נמלחה הכבד. ואין נמי דפשיטא מהא דקריבי קיאי בקיפיה — וידע היה שלא נמלחה הכבד, אף על פי שצריך לומר כי הריא חלב שחיו עם הכבד נמלח. ואין לדמוע על זה: דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידיה, אי נמי: כל שלשון נמלח, אלא דלכבד לא מנחה מליחה אלא בקריעת שתי וערב וחיוב תחת, כדקאמר בסמוך. ולקמן (שם) נמי דקאמר "אבל לטחול, שומא בעלמא הוא", ומייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי בימא דהקוה — היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו, דבמליחה — כבדא נמי שרי. אי נמי: התם קאי אקריעה שתי וערב. דהי מיל — כבדא, אבל טחולא — לא בעי קריעה, כי הא דשמואל כו'. ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה. ורב אלפס כתב שמננה בכל ישראל שלא לבשל כבד, אפילו אחר מליחה בלא צליה.

רתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא כו' — משנה היא במסכת תרומות (פרק עשירי משנה יא). ותימה: רב ספרא מעיקרא מאי סבר, שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לסוף. דבסתמא גם מתחלה היה יודע, דמשנתיא אפילו דורעים ודטורות היו שגורות ביהם, כדפירשתי בפרק "חולין" (שבת קל"ח,ג) "עתידי תורה שתשכח מישראל, הא נמי מתניתין היא השרץ שומנא בתנור, הפת שבתוכו שנינו מפני שהתנור תחלה" ויש לומר: דגם בתחלה היה ידוע המשנה, אבל היה סבר שאבוי היה מסופק בשלוקא הא נאסרת או אינה נאסרת, כמבשרלת דפליגי בה תנאי בסמוך, ויהי מסופק היאך הלכה. ועל כן הביא לו ראיה מרבי זירקא ורבי אסי שלקו ליה ואכיל. והשיב לו אבוי: דלמיסר נפש לא קמיבעיא ליה דאינה נאסרת — כחנא קמא דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכתסם מתניתין דתרומות. והשיב לו: למא אן פשוט לך מותר אותה משנה עצמה, שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה. שאפילו בבשול אוסרת חבירתה?

חולין דף קי עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קמג

הבישול. כי סליק – כשעלה רב ספרא, אשכחיה לרב זריקא – מצא
שם את רב זריקא ושאלו בדיון הכבד. אמר ליה רב זריקא, אמא שלקי
ליה לרבי אמי ואכל – אני בשלתי כבד לרבי אמי, ואכלו. כי אתא
לגביה – כשבא אחר כך רב ספרא לפני אבי ואמר לו את הדברים,
אמר ליה אבי, למיסר נפשך לא קא מיבעיא לי – אינני מסתפק
לענין הכבד עצמו האם הוא נאסר על ידי בישול או לא, מכיון שידוע
אני שהכבד טרוד בשעת בשולו לפלוט את דמו, ולכן אינו בולע
באותה שעה ואינו נאסר. כי קמבעיא לי – מה שאני מסופק הוא
לענין למיסר חכיריה – לאסור את חבירתה, כלומר, כאשר כבד
מתבשל בקדרה אחת עם בשר אחר, האם אותו בשר נאסר מפליטת
הדם היוצא מהכבד בבישול.
הקשה רב ספרא לאביי: מאי שנא למיסר נפשך דלא מיבעיא לך
– מה שונה דין הכבד עצמו שלא הסתפקת שמה הוא נאסר, ובודאי
טעמך משום דתנן במשנה במסכת תרומות (פ"י מ"א) 'הכבד אינה
נאסרת' אם כן גם לענין למיסר חכיריה – לאסור בשר אחר
המתבשל עמו נמי לא תבעי לך – גם כן אל תסתפק, משום דתנן
באותה משנה עצמה, הקבד אוסרת חתיכות בשר המתבשלות עמה,
ואינה נאסרת מהדם הנפלט ממנה, מפני שהיא פולטת דם בשעת
הבישול, ואינה פולטת מתוך שהיא טרודה לפלוט.
אמר ליה אביי לרב ספרא, דילמא התם – שמה המשנה שם עוסקת
בכבדא דאיסורא – בדיון כבד האסור באכילה, כגון כבד של בהמה
טריפה,

טלית שאולה, כל שלשים יום הראשונים, פטורה מן הציצית.
ועדיין לא חלפו שלשים ימים מעת ששאלתי את הטלית.
ממשיכה הגמרא לספר: איהבי – בעוד שהיו עסוקים בדברים אלו,
איתיה להווא נבא דלא הוה מוקר אבהו ואמיה – הביאו לבית
דינו של רב חסדא אדם אחד שלא היה מכבד את אביו ואמו,
בפתוהו – קשרו אותו אל העמוד כדי להלקותו ולכופו לכבדם. אמר
להו רמי בר תמרי, שפקוהו – עזבוהו, דתניא בברייתא, כל מצות
עשה שמטן שברה בצדה – שמפורש בתורה השכר שניתן על קיום
המצוה, אין בית דין שלמטה מזהירין עליה – בית דין אינם מצווים
לכפות לקיימה. ומצות כיבוד אב ואם הוה שברה מפורש בצידה,
שנאמר (שמות כ"ב) 'כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימיך על
האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך'.
רב חסדא משבח את רמי בר תמרי: אמר ליה רב חסדא לרמי בר
תמרי, חזינא לך דחריפת טובא – רואה אני אותך שאתה חריף
ביותר. אמר ליה רמי בר תמרי לרב חסדא, אי הוית באתריה דרב
יהודה – אילו היית במקומו של רב יהודה אחיזנא לך חורפאי –
הייתי מראה לך את חריפותי, שהיא גדולה ממנה שאתה סבור.
מתוך הגידון על בישול כחל בקדרה, עוברת הגמרא לדון על בישול
כבד בקדרה. מספרת הגמרא: אמר ליה אביי לרב ספרא, כי סלקת
להתם – כשעתלה לארץ ישראל, פעי מיניהו – תשאל את חכמי
ארץ ישראל, כבדא מה אתון ביה – מה סוברים אתם בדיון הכבד,
האם מותר לבשלו בקדרה, או לא, מפני שהוא פולט דם בשעת

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' ב

היו יתבי – היו יושבים חד ביהאי גיסא דמכבא דסורא – אחד מהם
היה בצד זה של הגשר שבו עוברים את הנהר מול סורא, וחד ביהאי
גיסא דמכבא – וחבירו היה מצידו השני של אותו גשר. למר איתו
ליה – לאחד מהחכמים הללו הביאו לפניו דגים שעלו רותחים
בקערה בשרית ואכל אותם בכוותה, ולמר איתו ליה – ולפני חבירו
הביאו תאנים וענבים כשהיה בתוך [באמצע] הסעודה, ואכל
אותם באותה שעה ולא כרף – ולא בירך על אכילתם. מר אמר ליה
לחבריה – אחד החכמים אמר לחבירו, יתמא – עושה בלא דעת, עבד
רפך הכי – וכי רבך נהג כך, ועל מה סמכת במעשיך, ומר אמר ליה
לחבריה – ואף חבירו אמר כנגדו, יתמא – עושה בלא דעת, עבד רפך
הכי – וכי רבך נהג כך. מר אמר ליה לחבריה – החכם שאכל בכותח
דגים שעלו בקערה השיב לחבירו, אמא כשמואל סבירא לי – אני
סובר כשמואל שהתיר לאוכלם בכותח. ומר אמר ליה לחבריה –
והחכם שאכל תאנים וענבים באמצע הסעודה ללא ברכה השיב
לחבירו, אמא כרבי חיאי סבירא לי – אני סובר כרבי חיאי שפסק כך,
דתני רבי חיאי – שרבי חיאי שנה ברייתא, ברכת הפת פוטרת את
כל מיני המאכל מברכה, בין מברכה שלפני המזון ובין מברכה
אחרונה. וכן המברך על הין פוטר בכך את כל מיני המשקין מחיוב
ברכה.
הכרעת ההלכה בדיון נותן טעם בר נותן טעם: אמר חזקיה משום
אפי, הלכתא – כך הוא פסק ההלכה, דגים שעלו בקערה מותר
לאוכלן בכותח דברי שמואל, ומשום שאינו אלא נותן טעם בר נותן
טעם. אבל צנן שחתכו בסבין שחתך בת קודם לכן כשר, אסור
לאוכלו בכותח מפני שלפעמים הסבין שחתכו בה בשר אינה
מקונחת היטב, ובלע הצנן טעם בשר משמנונית הבשר עצמה, והרי
זה טעם ראשון ואינו נותן טעם בר נותן טעם. ועוד, שמתוך חריפותו
של צנן הוא בולע את הטעם הבלוע בסבין יותר מהבליעה שבולעים
דגים רותחים מהקערה הבשרית, והדוחק שדוחק הסבין בצנן גורם
לטעם להפלט מהסבין ולהבלע בצנן. והני מילי – ודברים אלו אינם
אמורים אלא בצנן

מכלל דבריו למדו זאת, וכך היה המעשה, דרב איקלע לבי רב
שימי בר חייא בר בריה – שרב הזדמן לבית רב שימי בר חייא בן בנו,
וחש כאב בעיניו, עברו ליה – עשו לו מסמנים של רפואה שייפא
[משיחה] למשוח בה את עיניו בצנא – בקערה. פתר הכי – לאחר
מכן רמו ליה בשולא בגוה – הכניסו לתוך אותה קערה תבשיל
עבורו, טעים ליה טעמא דשייפא – הרגיש רב בתבשיל את טעם
המשחה, אמר להם, יהיב טעמא בולי האי – המשחה נתנה בקערה
טעם כל כך מרובה שמורגש בתבשיל שהזנוח בקערה אחריה.
והשומע סבר שכוונת רב לומר שבכל מקרה טעם שנבלע בקערה
מורגש בתבשיל שהזנוח בה לאחר מכן, אף על פי שהוא טעם שני.
דוחה הגמרא: ולא היא – איך ראייה ממעשה זה, שהרי שאני התם
בסמנני רפואה דנפיש מרדה טפי – שמריעיה מרובה ביותר, ולכן
טעמם מורגש גם בתבשיל שיונח במקומם לאחר מכן, ואין להוכיח
שכן הוא הדין בכל טעם שיבלע בקערה.
הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רבי אלעזר הוה קאים קמיה דמר
שמואל – היה עומד לפני שמואל ומשמשו בסעודה, איתו לקמיה
– הביאו לפני שמואל דגים שעלו כשהם רותחים בקערה בשרית,
וקא אכיל – ואכלם שמואל בכותח חלבי. יהיב ליה – נתן שמואל
גם לרבי אלעזר לאכול מדגים אלו, ולא אכל, מפני שהיה תלמידו
של רב שאסר לאוכלם בכותח. אמר ליה שמואל לרבי אלעזר,
לרפך יהיבי ליה ואכל – אני נתתי דגים כאלו לרבך, רב, ואכל מהם,
ואת לא אכלת – ואתה אינך אוכל, ומחמיר יותר מרבך. אתא – בא
רבי אלעזר לקמיה דרב – לפני רב, וסיפר לו את דברי שמואל. אמר
ליה – שאל רבי אלעזר את רב, הדר ביה מר משמעתיה – וכי חזר
בו רבינו משמועתו, והתיר לאכול בכותח דגים שעלו בקערה. אמר
ליה רב לרבי אלעזר, חס ליה לירעיה דאבא בר אבא – חלילה לו
לשמואל שהוא בנו של החסיד הגדול אבא בר אבא דליספי לי מירי
ולא סבירא לי – שיאכיל אותי דבר שלדעתי הוא אסור באכילה,
והרי אני לא חזרתי משמועתי, והמעשה שסיפרת בשם שמואל לא
אירע מעולם.
מביאה הגמרא מעשה נוסף בענין זה: רב הונא ורב חייא בר אשי

1 והוא אוסר בשר המתבשל עמו **משום שמונייתא** – טעם שומן של
2 איסור הנפלט ממנו ונבלע בשאר החתיכות, אך עדיין יש להסתפק
3 **משום דמא מאי** – האם כבד של היתר שהתבשל עם חתיכות אחרות
4 אוסר אותן על ידי הדם הנפלט ממנו ונבלע בהן, או לא.

5 ממשיכה הגמרא לספר: **כי הדר סליק** – כשחזר רב ספרא ועלה
6 לארץ ישראל, **אשכחיה לרבי זריקא** – מצא שם את רב זריקא,
7 ושאלו האם הכבד אוסר בשר אחר המתבשל עמו. **אמר ליה רבי**
8 **זריקא לרב ספרא, האי נמי לא תבעי לך** – גם שאלה זו לא תהיה
9 בספק אצלך, **דאנא ונאי פריה דרבי אמי איקלען לבי יהודה פריה**
10 **דרבי שמעון בן פוי** – שהרי אני ונאי בנו של רבי אמי הזדמנו לבית
11 יהודה בנו של רבי שמעון בן פוי, **וקריבו לן קניא בקופיה** – והגישו
12 לנו קנה של בהמה עם כל המחומר אליו, הריאה, הלב והכבד, וכולם
13 התבשלו יחדיו, **ואכלנא** – ואכלנו מבשר זה. ומוכח ממעשה זה
14 שכבד אינו אוסר בשר אחר שמתבשל עמו.

15 הגמרא דוחה את ראיית רבי זריקא: **מתקיף לה רב אשי, ואיתימא**
16 **– ויש אומרים שהקשה זאת רבי שממואל מירוקינא**, מנין ידע רבי
17 זריקא שבישלו את הקנה עם כל המחומר אליו באופן רגיל, **ודלמא**
18 **פי קנה חוץ לקדרה הוה** – ושמו בשעת הבישול פתח הקנה של
19 הבהמה היה מונח מחוץ לקדירה, וכל הדם שנפלט מהכבד על ידי
20 הבישול נשפך דרך קנה הכבד לקנה הריאה, ומשם אל מחוץ לקדירה
21 ולכן לא נאסר הבשר, אבל בבישול רגיל יתכן שהיה הכבד אוסר את
22 הבשר. **אי נמי** – ויתכן לומר באופן נוסף שבאותו מקרה הכבד לא
23 התבשל כרגיל, אלא **מיחלט הוה חליט ליה מעיקרא** – הכבד היה
24 חלוט קודם הבישול בחומץ או במים רותחים, והחליטה מונעת מן
25 הדם להפלט בבישול, אבל לולי החליטה יתכן שהיה הכבד אוסר את
26 הבשר.

27 מביאה הגמרא ראייה שחליטה מועילה: **כי הא דרב הונא חלטי ליה**
28 **בחלא** – כמו זה שמצינו שלרב הונא היו חולטים את הכבד בחומץ
29 קודם בישולו, **ורב נחמן חלטי ליה ברותחין** – ולרב נחמן היו חולטים
30 את הכבד במים רותחים.

31 הגמרא ממשיכה לרדן בדיני חליטה: ובדין החומץ שחלטו בו את
32 הכבד **כבר רב פפא קמיה דרבא למימר** – רב פפא בעת שישב לפני
33 רבא סבר לומר **חלא אסיר** – שהחומץ עצמו אסור מפני שנפלט
34 לתוכו מעט דם בשעת החליטה. **אמר ליה רבא לרב פפא, אי חלא**
35 **אסיר איהו נמי אסיר** – אילו היה החומץ נאסר, היה גם הכבד עצמו
36 נאסר, **כי היכי דפליט הדר בלע** – מפני שאם היה נפלט מעט דם
37 מהכבד לתוך החומץ, היה הכבד חוזר ובוולע את אותו דם בגמר
38 החליטה, שהרי לאחר שנחלט כבר אינו טרוד לפלוט עוד דם, ועל כן
39 בכחו לבלוע. אלא ודאי שגם החומץ עצמו מותר, ואין חוששים
40 שמוא נפלט דם לתוכו.

41 הגמרא מביאה מעשה בענין אכילת כבד שלוק: האמורא **רב בר**
42 **שבא איקלע לבי רב נחמן** – הזדמן לבית רב נחמן, **איתו ליה כבדא**
43 **שליקא** – הבא לו כבד שלוק, ולא **אכל** מפני שסבר שכבד שלוק
44 אסור באכילה. **אמרו ליה לרב נחמן, בר בי רב דלגיו לא אכיל** –
45 התלמיד המתארח בתוך ביתך אינו אוכל מהכבד שהוגש לפניו, ומנו
46 – ומיהו אותו תלמיד, **רב בר שבא. אמר להו רב נחמן, נאמו לשבא**
47 **– הגמיאו והלעיטו את הכבד לבנו של שבא בעל כרחו, שאין בו כל**
48 **איסור.**

49 הגמרא תולה דין זה במחלוקת תנאים: **בתנאי** – יש לתלות את דין
50 הכבד השלוק במחלוקת תנאים, שכן שנינו בברייתא, **רבי אליעזר**
51 **אומר, הכבד אוסרת בשר אחר המתבשל עמה, ואינה נאסרת**
52 **מהדם הנפלט ממנה, מפני שפולטת דם, ודם זה אוסר את שאר**
53 **הבשר, אבל הכבד אינה נאסרת מפני שטרודה לפלוט ואינה בולעת.**
54 **רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה חולק ואומר, כשם שאם**
55 **היתה הכבד מותפלת בתבלין הרי היא אוסרת בשר אחר וגם**
56 **נאסרת בעצמה, מפני שהתבלין מרכך אותה וגורם לה לבלוע מהדם**

הנפלט, כך גם אם היתה שלוקה – מבושלת הרבה מאד, **אוסרת**
58 **בשר אחר, ונאסרת בעצמה, מפני שהשליקה נמשכת זמן רב, והיא**
59 **גומרת לפלוט ופנויה לבלוע. ונמצא אם כן שכבד שלוק מותר**
60 **באכילה לדעת רבי אליעזר, ואסור לשיטת רבי ישמעאל בנו של רבי**
61 **יוחנן בן ברוקה.**

62 הגמרא מביאה מעשה בכדי לברר מה דינו של דם הנמצא בסמפוני
63 הכבד: **רבא בר רב הונא אקלע לבי רבא בר רב נחמן בשבת, איתו**
64 **לקמיה תלת סאי פחאי** – הובאו לפניו שלש סאים מפת נקיה שטחו
65 על פניה שמן ודבש. **אמר להו רבה בר רב הונא לבני ביתו של רבה**
66 **בר רב נחמן, מי הוה ידעיתו דאיתנא** – וכי הייתם יודעים שבאוב
67 היום, שטרחתם להכין סעודה חשובה זו. **אמרו ליה לרבה בר רב**
68 **הונא, מי עדיפת לן מינא** – כלום חשוב אתה אצלנו יותר מהשבת,
69 **דבתיב** – שנאמר בה (ישעיה נח יג) **יְקַרְאֵת לְשַׁבָּת עֲנִי, לְכַבֹּד הַשִּׁבְת**
70 **הכנו, ולא היינו יודעים שתבוא. ממשיכה הגמרא לספר: אדחבי** –
71 **בעוד שהיו עסוקים בדברים אלו אשכח** – מצא רבה בר רב הונא
72 **ההוא כבדא דהוה בה סמפונא דכליעא דמא** – כבד אחד שהיה בו
73 סמפון מלא בדם. **אמר להו לבני ביתו של רבה בר רב נחמן, אמאי**
74 **עבדיתו הכי** – מדוע עשיתם כך, להשאיר את הסמפונות מלאים דם,
75 והלא דם זה אסור באכילה. **אמרו ליה, אלא היכי נעביד** – כיצד
76 נעשה לרוקן את הסמפונות מהדם. **אמר להו, קרעו את הכבד קודם**
77 **צלייתו שתי וערב, וחיטובא לתחת** – ובשעת הצליה הניחוהו
78 כשהצד החתוך כלפי מטה, כדי שיוכל הדם לזוב ולצאת בצליה.

79 מוסיפה הגמרא: **והני מילי** – ודברים אלו, שצריך לקרוע שתי וערב
80 קודם הצליה, לא נאמרו אלא **בכבדא** – (בכבד), **אכל מחלא** – טחול
81 של בהמה, אף על פי שיש לו צבע של דם ונראה כאילו יש בו ריבוי
82 דם כמו בכבד, אינו טעון קריעה, ומותר אפילו בבישול, מפני
83 ששומנא בעלמא הוא – סתם שומן הוא, ואין בו ריבוי דם יותר
84 מבשר אחר. **כי הא** – וכמו זה שמצינו דשמואל **עבדי ליה תבשילא**
85 **דחלי ביומא דעביד מלוא** – לשמואל היו עושים תבשיל של
86 טחולים ביום שהיה מקיז דם, ומוכח שלא חשש בו לריבוי דם, והתיר
87 אפילו לבלוע בקדירה.

88 הגמרא דנה בדיני צליית כבד או כחל בשיפוד אחד עם הבשר:
89 **אתמר** – נאמר בבית המדרש, **כבדא עילוי בשרא שרי** – הצולה כבד
90 עם בשר אחר בשיפוד אחד, והכבד נעוץ בשיפוד מעל הבשר, אף על
91 פי שהדם זב מהכבד על הבשר הרי זה מותר, שהרי **דמא משרק**
92 **שריק** – דרכו של דם להחליק על גבי הבשר וליפול ממנו, ואינו נבלע
93 בו. אבל **כחלא עילוי בשרא** – הצולה כחל עם בשר בשיפוד אחד,
94 והכחל נעוץ בשיפוד מעל הבשר, הרי זה **אסור. מאי טעמא**, מפני
95 שהחלב הנוטף מהכחל בשעת צליה **סרוכי מסריף** – דרכו להידבק
96 בבשר ולהיבלע בו, ואסורו.

97 **רב דימי מנהרדעא מתני אפכא** – רב דימי מנהרדעא שנה שמועה
98 זו להפך, **כחלא עילוי בשרא** – אם הכחל נעוץ בשיפוד מעל הבשר,
99 **שרי** – מותר, **מאי טעמא**, מפני שחלב שחוטא – חלב שנמצא בכחל
100 לאחר שחיתת הבהמה אינו אסור אלא מדרבנן, ולכן אין להחמיר
101 ולחשוש שמוא נבלע בבשר המונח תחתיו בשעת הצליה. אבל **כבדא**
102 **עילוי בשרא** – כבד הנעוץ בשיפוד מעל הבשר, הרי זה **אסור**, מפני
103 שדם איסור דאורייתא הוא, ויש להחמיר ולחשוש שמוא נבלע ממנו
104 בבשר שתחתיו.

105 פסק ההלכה בדיני צליית כבד וכחל עם בשר: **דרש מרימר, הלכתא**
106 **– הכרעת ההלכה היא, שפין כבדא ופין כחלא, להניחם בשעת**
107 **צליה תותי בשרא** – מתחת לבשר אחר, **שרי** – מותר, אך להניחם
108 **עילוי בשרא** – מעל בשר אחר, **דעביד כח** – אם עבר והניחם לא
109 נאסר הבשר, אך לבתחלה לא יניחם כך.

110 מספרת הגמרא: **רב אשי איקלע לבי רמי בר אבא חמוה** – רב אשי
111 הזדמן לבית חמיו רמי בר אבא. **הויה לבריה דרמי בר אבא** – ראה
112 שם את בנו של רמי בר אבא **דקא**

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קיא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמה רש"י תוספות

ומשום שמנונית – קאמר דאוסרת את המתבשל עמה, לפי שבושל מן הטרפה. "אינה נאסרת" – אם של דיתר היא, ובשלה עם טרפה, אינה נאסרת. לפי שטרודה לפלוט כל שעה, ואינה בולעת כלום. אבל דמא דנפיק מינה דבשרה מיבעיא לי: אי אסיר אחריני, אי לא? דאיכא למימר: דמא דהיתרא הוא, שהרי עיקרה דם. וכל זמן שלא פירש – פשיטא לי דמותר, וכי פירש –

מיבעיא לי מאי? קניא בקפיה? – הקנה עם כל המחומר לו, הריאה והלב וכבר, וכולן נתבשלו יחד. דלמא פי קנה חוץ לקדרה הוא – וסימפוני הכבד שופכין דרך קנה הכבד לתוך קנה הגדול של ריאה, ויוצא דם דרך חללו חוץ לקדרה. אי נמי חליט הוא מעיקרא – ונתבשל דמו בתוכו, כדי שלא יפלוט עוד כשיבשלוהו עם האחר. ודמו המובלע בתוכו – מותר, כל זמן שלא יצא. חלשי ליה בחלא – צומתו בחומץ, שהחומץ צומתו. *אשטרוניט. ושוב אינו פולט עולמית, וחדר מבשלי ליה עם בשר אחר. חלא אסיר – אותו חומץ שנצמט בו – אסור, דקסבר: מוציא מוקצת מן הדם. כי היכי דפליט הדר בלע – מאותו חומץ עצמו, דכיון שנצמט ואינו טרוד לפלוט – חזר ובלע. אמרו ליה בר בי רב דלנו לא אכיל – אמרו לו לרב נחמן: תלמיד שנתארח אצלך, אינו אוכל מה שהביאו לפניו. נאמו לשבא – הגמאדור הדליטשהו לשבא על כרחו. על שם אביו קראו. מתובלת – התבלין מרכיבין אותה. שלוקה – הרבה מאד. נאסרת – לפי שלאחר שגמרה פליטתה חזרת ובלעת. תלת סאי טחאי – שלש סאין פת נקיה, פניה טוחין בשמן ודבש. מי עדיפת לו מינה – יום השבת היה. אמאי עבדיתו הכי – אף על פי שדם הנבלע בו היתר הוא, מיהו דם הכנוס בסמפנות – דם הוא. וחתיכא לתחת – חתוכו למטה, כשנתנהו בתנור לצלות, כדי שיובו הדם ויצא. והני מילי – דבעי קריעה בכבדא – מפני שדם כנוס לתוכו, אבל טחלא – אין בו דם, ואפילו לקדרה שרי. כי עבדי מילתא – קדמו. כבדא עילוי בשרא – בתנור היו צולין כל צלי שלהן, וחודו של שפוד תלוי למטה. וכשהכבד נתון תחלה, ואחר כך הבשר – נמצא הכבד עליון כשחולין אותו. דמא משרק שריק – אף על פי שזב מן הכבד על הבשר – אין בכך כלום, לפי שהדם על ידי צלי אינו נוח ליבול, אלא מחליק ונופל. מסרך סירך – נדבק ונבלע. הלכתא כו' – ולדידן אסור לגמרי לכתחלה – לפי ששפודים שלנו אינן תלויין אלא שוכבות.

ופעמים שמרים זנב השפוד, ונמצא התחתון עליון. ופעמים שמשפילו, ונמצא חברו עליון, הלכך, בין שהכבד לצד הראש ובין שהוא לצד הזנב – אסור. שפיר

וכי תימא: דאצטרך להתייר אפילו למאן דלית ליה ב"ביצד צולין" (שם) כבולעו כן פולטו – אכתי קשה: דמסקין התם דמוליתא שריא אפילו לכתחלה מהאי טעמא, דהא פסקין דאסור לכתחלה לכולי עלמא ואי משום דפעמים נצלה הבשר שלמטה מן הכבד תחלה, והכבד עדיין פולטת, ונופל על הבשר. וכשמסירין הבשר הרי בלע, ולא היה לו שהות לפלוט – אם כן, בשרא עלוי בשרא נמי ליתסר מהאי טעמא כשהתחתון נצלה קודם, ומסירין אותו מן השפוד ויש לומר: דכבד שיש בו שפע דם לא אמרין כבולעו כן פולט. והא דאמרין ב"ביצד צולין" (שם) דלב קורעו אחר בשולו משום דכבולעו כן פולט, אף על פי שיש בו שפע דם – הלב מתבשל ומתייבש במקומו בחלל הלב. רמ דאורייתא – אף על גב דאמר ב"קדומין רבה" (מנחות כא,א) דם בשולו אינו עובר עליו, מכל מקום תחלה כשנפלט, עד שלא נתבשל – היה דאורייתא. אבל חלב שחטה – תחתלו דרבנן. ומיהו קשה: לפי מה שפירש הקונטרס לעיל דם כבד אפילו פירש – לא דאורייתא, מולא חשיב ליה בפרק "דם שחיטה" (כריתות כא,ב) בהדיא לב ותחול וכליות.

תותי בשרא שרי – ואם תאמר: וכל חלל מותר תותי בשרא? והלא שמנונית הבשר נטף על הכחלי ואי בקרעו שתי וערב וטחי בכותל – אם כן, עילוי בשרא נמי ליתשרי, דהא מותר לבשלו עם הבשר בקדרה ויש לומר: דהכא גרע טפי, דאף על פי שקרעו – עדיין נטף החלב מן הכחל על הבשר, ויכיר שהוא בעין. ויש ללמוד מכאן דיתר פשוט: דהדיא דקרעו שתי וערב וטחי בכותל – דמותר לבשלו עם בשר בקדרה, כדרי רבינו תם, ולא מצינו בקתרט שחולק עליו בזה, דהא בהדיא שרי הכא תותי בשרא, אף על פי ששמנונית הבשר על הכחל. ומה שנוהרים שלא לחתוך חלל רותח בסכין של בשר – מנהג של הכל הוא, דאפילו בשפוד אחד שרינן הכא לכתחלה, כשהכחל למטה. ואפילו עילוי בשרא – לכתחלה הוא דאסור מטעם דפרישית, אבל בדיעבד שרי.

כי הא דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין – ואם תאמר: ותפשוט מינה דאסור, מדוהו צריכי למחלטיהו ויש לומר: דלדידהו נמי הוה מוספקא להו, ולכך היו מזהמין. והוא לבשל עם הבשר הוה חלטי ליה, שלא תאסור הבשר, אבל בפני עצמה – אינה נאסרת.

רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן אייתו ליה כבדא שלוקא ולא אבל – צריך לומר: שלא היה נחלט ברותחין, ולפי שלא היה בשר אחר עמו – לא הוצרכו לחלוט. אף על פי שפולט דם ואסור הרוטב והכלים – מזה לא היו חוששין, כיון שהכבד עצמו מותר. שאין לומר שנחלט, ועל ידי כך היה רב נחמן מתיר, אבל אם לא נחלט היה אסור, ובר שבא היה סבור דחליטה אינה מועלת – אם כן, לא מיייתי שפיר "כתנאי", דתנאים לא נחלקו בזה.

וחתיכיה לתחת – לבשלו בקדרה אחר צליתו או מליחתו איירי. דאי לאוכלו צלי – למה לי תוחתה? דמה שפולט – שריק ונופל, דמה שלא נפלט – הוה דם האברים שלא פירש, ושירי, פרק "דם שחיטה" (כריתות כא). ואי משום דם סמפנות הכבד צריך קריעה אף לצלי, דהוי בברת אף על פי שלא פירש – אם כן, בטחול נמי אי אכא סמפנות, למה לא יצטרך קריעה? ועוד: דסברא הוא דאין בטחול סמפנות, ואם כן מה בא להשמיענו "אבל דטחלא, לא" ובהלכות גדולות כתב: והאי מאן דמצלי כבדא בשלומיה – צריך לחתוכיה. הואי טעמא? דאזיל דמא ומכנס בסמפנות. ודיכא דלא קריעה – לקריעה לאחר בשולו. וחותך, ויצא דם הכנוס בסמפנות, ולא חיישין שמא דם הסמפנות חזר ונבלע בכבד – דהא מסקין ב"ביצד צולין" (פסחים ע"ב) דכבולעו כן פולט. אבל טחלא שמונא בעלמא הוא – היתי, דוקא גוף הטחול הוא שמון, אבל דם היצא ממנו – אסור, כדתיא פרק "דם שחיטה" (כריתות כא,ב).

כבדא עילוי בשרא אסור – לכתחלה אסור לכולי עלמא, אף על גב דבשרא עילוי בשרא שרי, אפילו למאן דלית ליה בפרק "ביצד צולין" (פסחים ע"ב) כבולעו כן פולט, משום דדם מישרק שריק, בכבד, שיש בו רוב דם, שאינו יכול לצאת על ידי מליחה כמו בשאר בשר. כדמשמע בלילא שמועתין – לא שריק שפיר. ולפירוש רבינו תם לא ניהא כולי האי – דבבולה שמעתין לא נסתפק בדם הכבד כי אם להקל ולהתייר בלא מליחה, ולא להחמיר. ואף על פי שדברנו לעיל שאינה בולעת מחמת שטרודה לפלוט לעולם, מכל מקום עיקר השמועה אינה מדבר זה. ולבאורה משמע שמונתו טעם

שדברנו בכח השמועה הוא בא לאסור כבדא עילוי בישרא. ומיהו יש לומר: דקאי אמאי דאמרין מקמי הך מילתא: הני מילי בכבדא, שיש בו רוב דם. אבל טחלא – שמונא בעלמא הוא. רמא משרק שריק – ואם תאמר: ומה טעמא? תיפוק ליה דכבולעו כן פולטו

שדברנו בכח השמועה הוא בא לאסור כבדא עילוי בישרא. ומיהו יש לומר: דקאי אמאי דאמרין מקמי הך מילתא: הני מילי בכבדא, שיש בו רוב דם. אבל טחלא – שמונא בעלמא הוא. רמא משרק שריק – ואם תאמר: ומה טעמא? תיפוק ליה דכבולעו כן פולטו

מליח אינו כרוחה – והא דחניא (חולין קיא.) טעמא מליח וטהור תפל אסור – היינו בדגים, דרפי קרמיהו. **אמר** אביי האי דיתרא בלע כו' – לא רצה לומר משום דהו נותן טעם בר נותן טעם כמו דגים שעלו בקערה – דאביי לטעמיה, דחשיב ליה חד טעמא משום חורפיה דצנון. ואף על גב דלקמן אסר אביי – אליבא דרב כדנא קאמר לה. **ולא** היא שאני התם

דנפיש מרריה – כלומר, מכאן אין להוסיף, אבל הוא בפירוש אמרה, כדמוכח בסמוך. **אבא** בר אבא – אבא דשמואל הוה, כדאמרין בפרק "מי שמת" (ברכות יח.), **כרכי** חייא בר אבא סבירא לי – אין הלכה כן, אלא כדפסקין בפרק "כיצד מברכין" (שם מאב.).

הלכתא דגים שעלו בקערה – של בשר, מותר לאוכלו בכותה. אם הקערה והדגים צוננים – לא איצטרך לפסוק, דליכא מאן דפליג. אלא כשהאחד מהן רותח, דבין עלאה גבר בין תתאה גבר, קליפה מיהא בעי, כדאמרין בפרק "כיצד צולין" (פסחים עא.): אדמיקר ליה בלע, בשם רש"י פירש רבינו יהודה בן נתן חתנו: דוקא עלו – שר, אבל נתבשל – אסור, דכחד טעמא חשיב. ובא מעשה לפניו בביצים שנתבשלו בקדרה של חלב, ואסר לעשות מהם מולייתא של בשר. ויש להביא ראיה לדבריו מצנן שחתכו בסכין, דאסור לאוכלו בכותה משום דאגב חורפיה בלע טפ, וחשיב כחד טעמא, ונתבשל לא גרע מצנן. ומינה לפירושו לשון אחר שפירש בקונטרס דטעמא דאסור משום שהשומן קרש על הסכין ואינו ניכר, והוי טעם ראשון בצנן – אין ראיה משם. ומתוך לשון הקונטרס משמע דאין חלוק בין עלו לנתבשלו. דלעיל גבי נתון טעם בר נתון טעם פירש בקונטרס: דאם היו מבושלים עם בשר ממש או לאכול חלב בקערה – מודה שמואל דאסור, דהוי נתון טעם ראשון. משמע מתוך פירושו דמבושלים עם בשר – הוא דאסור, אבל מבושלים עם הקערה – שרי. ודא

שפיר כבדא עילוי בשרא, אמר: כמה יהיר האי מרבנן! **אימר דאמור רבנן - דיעבד, לכתחלה מי אמור? ואי איכא בי דוגי - בשרא עילוי כבדא נמי אסיר. - ומאי שנא מדמא דבשרא? דמא דבשרא - שכן, דמא דכבדא - כפי. אמר רב נחמן, אמר שמואל: סכין ששחט בה - אסור לחתוך בה רותח. צונן - אמרי לה: בעיא הדחה, ואמרי לה: לא בעיא הדחה. אמר רב יהודה, אמר שמואל: קערה שמלח בה בשר - אסור לאכול בה רותח. ושמואל למעמיה, דאמר שמואל: מליח - הרי הוא ברותח, וכבוש - הרי הוא כמבושל. כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: מליח - אינו ברותח, וכבוש - אינו כמבושל. אמר אביי: הא דרבין ליתא, דההיא פינכא דהוה בי רבי אמי דמלח ביה בשרא - ויתבריה. מכדי רבי אמי תלמיד דרבי יוחנן הוה, מאי טעמא תבריה? לא משום דשמיא ליה מיניה דרבי יוחנן דאמר: מליח - הרי הוא ברותח! ויתב רב כהנא אחיה דרב יהודה קמיה דרב הונא, ויתב וקאמר: קערה שמלח בה בשר - אסור לאכול בה רותח, וצנון שחתכו בסכין - מותר לאכול בכותה. מאי טעמא? אמר אביי: האי - היתרא בלע, והאי - איסורא בלע. אמר ליה רבא: כי בלע היתרא, מאי הוי? סוף סוף, האי היתרא דאתי לדיי איסורא הוא, דאיסורא קאביל! אלא אמר רבא: האי אפשר למעמיה, והאי - לא אפשר למעמיה. אמר ליה רב פפא לרבא: ולימעמיה קפילא ארמאה, מי לא תנו, קדרה שבישל בה בשר - לא יבשל בה חלב,**

ואם בישל - בנותן טעם. בישל בה תרומה - לא יבשל בה חולין, ואם בישל - בנותן טעם. ואמרין: בישלם תרומה - טעים לה בהן, אלא בשר בחלב - מאן טעים לה? ואמר לן לימעמיה קפילא. הכי נמי - לימעמיה קפילא! - הכי נמי, כי קאמינא - דליכא קפילא. איתמר, דגים שעלו בקערה, רב אמר: אסור לאכול בכותה, ושמואל אמר: מותר לאכול בכותה. רב אמר אסור - נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר - נותן טעם בר נותן טעם הוא. והא דרב, לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר. דרב איקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה, חש בעיניו, עברו ליה שייפא בצעא. פתר הכי רמו ליה בשולא בגווה, טעים ליה טעמא דשייפא, אמר: יהיב טעמא כולי האי! ולא היא, שאני התם - דנפיש מררה מפי. רבי אלעזר הוה קאים קמיה דמר שמואל, איתו לקמיה דגים שעלו בקערה וקא אביל בכותה, יהיב ליה ולא אכל. אמר ליה: לרבך יהיב ליה - ואכל, ואת לא אכלת? אתא לקמיה דרב, אמר ליה: הדר ביה מר משמעמיה? אמר ליה: חס ליה לורעיה דאבא בר אבא דליספי לי מדי ולא סבירא לי. רב הונא ורב חייא בר אשי הוו יתבי, חד בהאי גיסא דמברא דסורא, וחד בהאי גיסא דמברא. למר איתו ליה דגים שעלו בקערה ואכל בכותה, למר איתו ליה תאנים וענבים בתוך הפסועיה ואכל ולא בריר. מר אמר ליה לחבריה: יתמא! עבד רבך הכי? ומר אמר ליה לחבריה: יתמא! עבד רבך הכי? מר אמר ליה לחבריה: אנא כשמואל סבירא לי, ומר אמר ליה לחבריה: אנא כרבי חייא סבירא לי. ותני רבי חייא: פת פומרת כל מיני מאכל, ויין פומר כל מיני משקין. אמר חזקיה משום אביי, הלכתא: דגים שעלו בקערה - מותר לאכול בכותה, צנון שחתכו בסכין - אסור לאכול בכותה. והני מילי צנון, דאגב

שפיר – נותן בשפוד, ולא היה חש למה שהכבד יהיה עליו. **בי דוגי** – שנותן כלי לקבל השומן, כדרך שאנו עושין לאוזון, והוא נקרא "בי דוגי" בלשון ארמי. **בשרא עילוי כבדא נמי אסור** – לפי שם הכבד נוסף לתוך הכי דוגי, ונמצא אוכלו. **ומאי שנא מדמא דבשרא** – והרי אף דם הבשר, כשאין שם כבד, זב עם השומן, ואנו אוכלין אותו? **ומשני דמא דבשרא שכן** – יורד לשולל הכלי, והשומן צף למעלה, ומניחין לתוך הכלי הבשר אדמונית שבשולים. **כפי** – צף למעלה, כמו (מלכים ב 1) "וצף הברזל", ומתרגמין: וקפא פרזלא. והלכות כחל כבר למדנו למעלה: לצלי – בעי קריעה שתי ועבר, ואם לא קרעו – מותר, כלשונא קמא דרב, דהא תניא כוותיה. ולקדרה – קורעו שתי ועבר וטחו בכותה. **סכין ששחט בה** – אידיד דבית השחיטה רותח, בולע הסכין מן הדם, ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט בו. **צונן** – ואם חתך בה צונן. **בעי הדחה** – הדוחא צונן. קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה דבר רותח – לפי שנבלע בה הדם, ונותן טעם ראשון הוי כאיסור גמור. **הא דרבין** – דאמר: רבי יוחנן מיקל – ליתא. דההיא **פינכא גריסין** – קערה של חרס, שאין לה תקנה בהעלה. **כפדי רבי אמי תלמיד דרבי יוחנן** כו' – אביי מסיק ליה למילתיה. **וצנון שחתכו בסכין** – אף על גב דאגב חורפיה דצנון, *ציג"ש בלע, הוא כולו בולע ששומנו הסכין הקרוש עליו, והוי האי צנון נתנית טעם ראשון, שהרי בלע איסור ממש והוי כבשר. מותר לאכול – לאותו צנון בכותה שיש בו נסיוני דחלבא, כדמפרש טעמא: דכיון שבלע כל השמנונית, דהיתרא בלע. **והא איסורא בלע** – קערה בלעה דם. **סוף סוף האי היתרא** לדיי איסורא אתי – כשנותנו בכותה. **האי** – צנון אפשר לו ישראל לטועמו קודם שיתנו בכותה, והאי "מותר" דקאמר – כגון שטעמו בתחלה, ולא היה בו טעם שמנונית. **והאי** – דם הקערה. **לא אפשר למעמיה** – לפי שאסור חלב, הלכך אין לו תקנת היתר. **קפילא** – נחתום גוי. **כאמינא** – דאסור לאכול בה רותח, בדליכא קפילא. דגים שעלו בקערה – מן הצלי, כשהיו רותחין נתנו לתוך הקערה שאכלו בה בשר. **אסור לאוכלו בכותה** – לפי שהבשר נותן בהם טעם. **נותן טעם בר נותן טעם הוא** – אם היו מבושלים עם בשר ממש, היה אסור לאוכלו בכותה. אי נמי מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה – דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור. אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר, אלא על ידי נתון טעם, ואינה כבשר. **שייפא** – משיחה מסמנים. **בצעא** – קערה. **רמו בישולא** – באותה קערה לאחר זמן. **אמר יהיב טעמא** – בקערה. **כולי האי** – שחוזר ונותן טעם בבישול, ומאן דשמע סבר: דאית ליה לרב נתנית טעם בר נתנית טעם נמי בעלמא. **ולא היא** – דגבי סממנים נפיש מרריהו, מרים הם מאד. **קאים קמיה** – משמש לפניו בסעודה. **לרבך** – רב שלמות ממנו שאסור. **אבא בר אבא** – אבא דשמואל הוה, וחסיד גדול היה. **דליספי לי מדי דלא סבירא לי** – לא היו דברים מעולם. **בהך גיסא דמברא דסורא** – שהיה הנזר מפסיקו. **תאנים** – טעונן ברכה בין לפניהם ובין לאחריהם, אפילו

וענבים – לא אתו לליפתו, וקיימא לן (ברכות מאב.) דברים הבאים לאחר סעודה, כלומר הרגילים לבא לאחר סעודה – טעונן ברכה בין לפניהם ובין לאחריהם, אפילו הביאין בתוך הסעודה. דכיון דאינו ליפתו, אין הפת פוטרות. **יתמא** – בלא דעת.

היא בלעה טעם של איסור, שהרי נבלע בה דם. השיג רבא על דבריה: **אמר ליה רבא לאביי, בי פלע היתרא מאי הוי** – מה תועלת יש כאשר תאמר שהסכין בלעה טעם של היתר, והרי סוף סוף **האי היתרא** – טעם היתר זה, היתר דאתי לידי איסורא הוא – הוא היתר שסופו לבוא לידי איסור, דאיסורא קאכיל – שהרי בשעה שיאכל את הצנן בתוך הכותח יהיה טעם זה אסור, מפני שיהיה מעורב בחלב. **אלא אמר רבא, טעמו של רב כהנא שהתיר לאכול את הצנן הזה** בכותח הוא מפני דהאי – צנן שנחתך בסכין של בשר, **אפשר למטעמיה** – מותר לטעום אותו לאחר שנחתך וקודם שמערבים אותו בכותח ולהרגיש אם יש בו טעם בשר או לא, ורב כהנא לא התיר אלא כאשר טעמו אותו והרגישו שאין בו טעם בשר, ואילו **האי** – קערה שמלח בה בשר, **לא אפשר למטעמיה** – אסור לטעום ולבדוק אם יש בה טעם דם, מפני שאם באמת יש בה טעם דם הרי הטועם יעבור על איסור אכילת דם. רב פפא מקשה על טעמו של רבא: **אמר ליה רב פפא לרבא, מדוע אין לקערה תקנה על ידי טעימה, ולימטעמיה קפילא ארמא** – והרי אפשר לתת לנחתום נכרי לטעום תבשיל שיתבשל בה, והוא יאמר אם מורגש בו טעם דם. וראה לדבר סומכים על טעימת נחתום נכרי, שכן **מי לא תנן** – האם לא שנינו בברייתא (תוספתא תרומות פ"ח ה"ב) **קדרה שבישל בה בשר, לא יבשל בה לאחר מכן חלב**, מפני שטעם הבשר מתבשל עם החלב, ואם עבר ובשל, נאסר התבשיל **בנותן טעם** – אם מורגש בו טעם הבשר. וכן קדרה שבישל בה **תרומה**, לא יבשל בה לאחר מכן מאכל של חולין שעתידי להאכילו לזר, מפני שטעם התרומה נבלע בחולין ואיסורו לזר, ואם עבר ובשל, נאסר התבשיל לזרים **בנותן טעם** – אם מורגש בו טעם התרומה. ואמרנו על דברי הברייתא הזו, **בשלמא** – הברייתא מובנת בדין השנוי בסיפא, כאשר החשש הוא שמא יש טעם תרומה בתבשיל, שהרי **טעים לה בהן** – מותר לכהן לטעום את התבשיל ולבדוק אם מורגש בו טעם תרומה, מפני שאף אם הטעם מורגש לא עבר איסור בטעימתו, שתרומה מותרת לכהנים, **אלא ברישא**, כאשר החשש הוא שמא יש לתבשיל טעם **בשר בחלב**, **מאן טעים לה** – מן יטעם את התבשיל ויודיע אם מורגש בו טעם הבשר, והלא אסור לטעמו שמא אכן יש בו טעם אסור. ואמר לן – ואמר לנו רבינו על שאלה זו, **לימטעמיה קפילא** – שיטעם את התבשיל נחתום נכרי, והוא יודיע לנו אם יש בה טעם בשר בחלב. ואם כן **הכא נמי** – גם בעניינו, בקערה שמלח בה בשר, **לימטעמיה קפילא** – שיטעם נחתום נכרי ויודיע אם מורגש טעם דם בתבשיל שמתבשל בה. השיב רבא לרב פפא: **הכא נמי** – אכן גם כאן אם יטעם נחתום נכרי ויאמר שאינו מרגיש טעם דם יהיה מותר לאכול בה רותח, **בי קאמיניא** – ומה שאמרתי שאסור לאכול בה מפני שאסור לטעום ממנה, דיברתי באופן דליכא קפילא – שאין נחתום נכרי לפנינו. מתוך הנידון על קערות הבלועות בטעם איסור, מבררת הגמרא מה דינן של קערות הבלועות בטעם בשר או חלב: **איתמר** – נאמר בבית המדרש, **הגיס שיעלו** – שהוציאו אותם רותחים מן הצליה, והניחו אותם בקערה שאכלו בה בשר, וטעם הבשר בלוע בה. **רב אמר, אסור לאכלן בכותח** – אסור לאכול את הדגים הללו ביחד עם מאכל של חלב, כגון כותח שהוא מין מאכל שמעורבים בו נסיובי החלב. ושמא **אלא, מותר לאכלן** – (את הדגים) בכותח. מפרשת הגמרא: **רב אמר אסור לאכלן בכותח**, מפני שהבשר שטעמו בלוע בקערה נותן טעם הוא בדגים, ונמצא שאוכל טעם בשר עם החלב שבכותח. ושמא **אלא, מותר לאכלן בכותח**, מפני שהבשר נותן טעם בשר נותן טעם הוא בדגים, כלומר, אין טעם הבשר עצמו מורגש בדגים, שהרי לא התבשלו עמו, אלא מורגש בהם טעם מעט שקיבלו על ידי הקערה שבלעה את טעם הבשר, וטעם קלוש כזה אינו נחשב 'בשר' שיהיה אסור לאוכלו עם חלב. מוסיפה הגמרא: **והא דרב** – שמועה זו שנאמרה בשם רב, **לאו בפירוש איתמר** – לא נאמרה על ידו בפירוש, **אלא מכללא איתמר**

שפיר בכךא עילוי בשרא – שהוא צולה כבד מעל בשר אחר. **אמר רב אשי, כמה יהיה** – (גס רוח) **האי מרבנן** – תלמיד חכם זה, והלא **אימר** – מה שיכולים אנו לומר **דאמור רבנן** – שאמרנו רבותינו להכשיר בצליית כבד מעל הבשר כשעשה כך בדיעבד, אבל לעשות כך **לכתחלה, מי אמור** – וכי אמרו רבותינו שמותר. ממשיכה הגמרא לבאר דיני צליית כבד עם בשר: ואף על פי שהתירו לצלות בשר מעל הכבד, מכל מקום **אי אכא בי דוני** – אם יש מתחת לשיפוד כלי העשוי לקבל את השומן הנוסף מהבשר, **בשרא עילוי בכךא נמי אסור** – אסור לצלות אפילו בשר מעל הכבד, מפני שדם הכבד נוטף לתוך השומן ואיסורו. שואלת הגמרא: **ומאי שנא** – ובמה שונה דם הכבד שאוסר את השומן שבבלי **מדאם דבשרא** – מדם הבשר עצמו שאינו אוסר את השומן. משיבה הגמרא: **דאם דבשרא שכן** – דם הבשר דרכו לשקוע ולשכון בשולי הכלי, והשומן צף מעל גביו ואינו מעורב בו, אבל **דאם דבשרא קפי** – דם הכבד צף למעלה ומתערב בשומן ואיסורו. הגמרא מפרשת דיני כלים שנאסרו על ידי דם: **אמר רב נחמן אמר שמואל, סבין ששחט בה, אסור להותך בה מאכל רותח**, משום שבית השחיטה רותח, ועל ידי הרתיחה נבלע דם הבהמה בסכין, וכשחותך בה מאכל רותח נפלט על ידי הרתיחה טעם הדם מהסכין ונבלע במאכל ואיסורו. ואם חתך בסכין זו מאכל צונן, טעם הדם אינו נפלט בצונן, ומכל מקום **אמרי לה בעיא הרתחא** – יש אומרים שהמאכל טעון הרתח במים במקום החתך, ואמרי לה **לא בעיא הרתחא** – ויש אומרים שאינו טעון אפילו הרתח. הגמרא מפרשת האם כלי בולע דם גם על ידי מליחה: **אמר רב יהודה אמר שמואל, קערה שמלח בה בשר, אסור לאכול בה מאכל רותח**, מפני שעל ידי המליחה בלעה הקערה מהדם שיצא מהבשר, וכשיאכל בה מאכל רותח יבלע טעם הדם במאכל. מפרשת הגמרא: **ושמואל למטעמיה** – ומה שאמר שמואל לשיטתו אמר זאת, **דאמר שמואל, מליח** – דבר מלוח **הרי הוא פולט טעם ומבליעו במאכל שנוגע בו בשם שדותה** מבליע טעם במאכל שנוגע בו, ודבר **כבוש בחומץ, הרי הוא כמבושל** – כאילו התבשל בחומץ, ואם כבוש איסור והיתר יחדיו בלע היתר מהאיסור כאילו נתבשל יחדיו. ומאחר שמליח הוא כרותח, כח המלח גורם לדם להבלע בקערה שבה נמלח הבשר. הגמרא מביאה דעה חולקת: **בי אהא** – כשבא רבין מארץ ישראל לבבל **אמר בשם רבי יוחנן, מליח אינו ברותח וכבוש אינו כמבושל**. דוחה אביי את דברי רבין: **אמר אביי, הא דרבין ליתא** – מה שאמר רבין בשם רבי יוחנן אינו נכון. דהתיא **פינכא** – שהרי היה קערת חרס אחת **דהנה בי רבי אמי** – שהיתה בבית רבי אמי, **המלח ביה בשרא** – שמלח בה בשר, **ותבריה** – ואחר כך שבר אותה, מפני שעל ידי המלח בלעה הקערה דם, וכלי חרס אין לו תקנה בהגעלה. **מכדי** – והרי **רבי אמי תלמיד דרבי יוחנן הנה** – היה תלמיד של רבי יוחנן, **מאי טעמא תבריה** – מדוע שבר את קערתו, **לאו משום דשמינא ליה מניח דרבי יוחנן** – האם לא מפני ששמע מרבי יוחנן **דאמר מליח הרי הוא ברותח**, ובודאי יש לנו לקבל את דברי רבי אמי בשם רבי יוחנן, שמליח כרותח, ולא את דברי רבין. הגמרא מבארת שיש הבדל בדינים אלו בין שאר איסורים לבשר בחלב: **יתבי רב כהנא אחיה דרב יהודה קמיה דרב הונא** – רב כהנא אחיו של רב יהודה ישב לפני רב הונא. **ותבי וקאמר** – וכך ישב ואמר, **קערה שמלח בה בשר, אסור לאכול בה רותח**, מפני שהקערה בלעה דם במליחה, וצנן שחתכו בסכין של בשר, אף על פי שמתוך חריפותו של הצנן הוא בולע טעם בשר משמנונית הבשר הקרושה מן הסתם על גבי הסכין, מכל מקום מותר לאכלו במאכל חלבי הנקרא 'ביתח', ואין בו איסור בשר בחלב. מבררת הגמרא: **מאי טעמא** – מהו טעם ההיתר. משיבה הגמרא: **אמר אביי, האי** – צנן שנחתך בסכין של בשר, **היתרא פלע** – בלע טעם של בשר מותר, ובשעת הבליעה לא היה עדיין כל איסור, ואילו **האי** – קערה שנמלח בה בשר, **איסורא פלע** – כבר בשעת הבליעה

1 חכמים נטילת ידיים אלא לאוכל בעצמו.
 2 הגמרא מביאה ראייה לפשוט את הספק: **תא שמע, דאבוה דשמואל**
 3 **אשכחיה לשמואל דקא כבי** – שאביו של שמואל מצא את בנו
 4 שמואל וכשהיה קטן כשהוא בוכה, **אמר ליה אביו, אמאי קא כבית**
 5 – מדוע אתה בוכה. השיב לו שמואל, **דמתין רבאי** – משום שהכה
 6 אותי רבי. שאל אותו אביו **אמאי** – מדוע אכן הכה אותך רבך. השיב
 7 שמואל, משום **דאמר לי קא ספית לבראי ולא משית (ידיה) (ידיך)**
 8 – האכלת את בני פת, ולא רחצת את ידיך קודם שהאכלת אותו.
 9 שאל אביו של שמואל את בנו, **ואמאי לא משית** – ומדוע אכן לא
 10 רחצת את ידיך. **אמר ליה שמואל לאביו, הוא אכיל ואנא משינא**
 11 – הוא אוכל ואני ארחוץ את ידי, בתמיה, כלומר וכי אני צריך ליטול
 12 את ידי כאשר אני אוכל. **אמר ליה אביו של שמואל לבנו, לא**
 13 **מיסתייה דלא נמיר** – לא די לו לרב זה שאינו בקי בהלכות נטילת
 14 ידיים, ואינו יודע שאין המאכל צריך ליטול את ידיו, **מימחא נמי**
 15 **מחי** – אלא שהוא עוד מכה את מי שאינו נוהג כטענתו.
 16 פוסקת הגמרא: **והלכתא – ההלכה היא, האוכל מחמת מאכל** –
 17 מי שאוכל על ידי שאחר מכניס לו את המאכל לפיו, **צריך נטילת**
 18 **ידיים** אף על פי שאינו נוגע באוכל, אבל **המאכל אינו צריך נטילת**
 19 **ידיים**, ואף על פי שהוא נוגע באוכל.

משנה

20 במשנה בתחילת הפרק למדנו שאסור להעלות בשר וגבינה על
 21 שולחן אחד, מחשש שמא יבוא לאוכלם יחד, משנה זו באה ללמד
 22 שיש אופנים שמותר להעלותם יחד ואין חשש שיאכלם יחד.
 23 **צורך אדם** – מותר לאדם לקשור **בשר וגבינה בתוך מטפחת אחת,**
 24 **ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה.** רבן שמעון בן גמליאל אומר, **שני**
 25 **אכסנאין** – אורחים שבאו ממקומות שונים ואינם מכירים זה את זה,
 26 **אובלין על שלחן אחד זה בשר זה גבינה, ואין חוששין** שמא יבוא
 27 לאכול האחד משל חברו, שכיון שאינם מכירים אין דרכם ליטול זה
 28 מזה כלל, ומה ששנינו לעיל שאסור להעלות בשר וגבינה על שולחן
 29 אחד, לא נאמר אלא כששניהם של אדם אחד, או של שני בני אדם
 30 המכירים זה את זה.

גמרא

32 מקשה הגמרא: מדוע שנינו 'ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה', שמשמע
 33 שאם נוגעים זה בזה נאסרים בכך באכילה, **וכי נוגע זה בזה מאי הוי**
 34 – והרי אפילו אם נוגעים זה בזה אינם בולעים זה מזה, שהרי **צונן**
 35 **בצונן הוא** – שניהם צוננים ואין מבליעים זה בזה כלל.
 36 מתרצת הגמרא: **אמר אביי, נהי דקליפה לא בעי** – אמנם אינם
 37 בולעים זה מזה, וממילא אין צריך לקולפם קודם האכילה, אך מכל
 38 מקום **הדחה מי לא בעי** – וכי אין צריכים הדחה, הרי יש לחוש שמא
 39 נדבק מעט מזה על זה, וצריך להדיחם, ולפיכך אסרו חכמים להניחם
 40 יחד באופן שנוגעים זה בזה, פן ישכח להדיחם, ונמצא אוכל בשר
 41 בחלב.
 42 שנינו במשנה: **רבן שמעון בן גמליאל אומר, שני אכסנאין אובלין**
 43 **על שולחן וכו'** אחד זה בשר זה גבינה ואין חוששין.
 44 מבארת הגמרא: **אמר רב הונן בר אמי אמר שמואל, לא שנו**
 45 **שמותר לשני אכסנאים לאכול על שולחן אחד זה בשר זה גבינה,**

47 **אלא באופן שאין הם מכירין זה את זה,** שאז אין לחוש שמא יאכלו
 48 זה משל זה, **אבל אם הם מכירין זה את זה, אסור להם לאכול על**
 49 **שולחן אחד,** שיש לחשוש שמא יאכל זה משל זה.
 50 הגמרא מביאה ראייה לדברי שמואל: **תניא נמי הכי, רבן שמעון בן**
 51 **גמליאל אומר, שני אכסנאים שנתארחו לפונדק ו-מקום אכסניה**
 52 **לעוברים ושבים) אחר, זה – אכסנאי אחד בא מן הצפון וזה –**
 53 **זה בא בנתיבתו של בשר,** כלומר שיש עמו חתיכת בשר לאכול,
 54 **וזה בא בנתיבתו, אובלין שניהם על שלחן אחד זה בשר זה גבינה,**
 55 **ואין חוששין** שמא יאכל זה משל זה, שכיון שבא כל אחד מהם
 56 ממקום אחר, ואינם מכירים זה את זה, אין חשש שיאכלו זה משל זה.
 57 מוסיפה הברייתא: **ואף בבני אדם המכירים זה את זה, לא אסרו**
 58 **לאכול בשר וגבינה על שולחן אחד, אלא כשאוכלים אותם**
 59 **בתפוסה אחת** – בכרך אחד. והבינה הגמרא שהכוונה שאוכלים
 60 ממש ביחד, לפיכך תמזה הגמרא: **תפוסה אחת סלקא דעתך** – וכי
 61 אפשר להעלות על הדעת שיאכלו ממש ביחד בשר וגבינה, הרי
 62 נמצא שאוכלים בשר בחלב. מיישבת הגמרא: **אלא כוונת הברייתא**
 63 **בעין תפוסה אחת** – כלומר שאסור לאכול בשר וגבינה על שולחן
 64 אחד על מפה אחת בלא הפסק ביניהם, אבל אם אוכל כל אחד על
 65 מפה נפרדת, או שמניחים איזה דבר ביניהם להיכר, מותר להם
 66 לאכול על שולחן אחד זה בשר זה גבינה, שכיון שיש היכר ביניהם,
 67 לא יבואו לאכול זה משל זה.
 68 הגמרא דנה אם גם אחים המקפידים זה על זה, צריכים היכר באכילת
 69 בשר וגבינה: **אמר ליה (-שאל) רב יימר בר שלמיה לאביי, שני**
 70 **אחין ומקפידין זה על זה שלעולם אין האחד אוכל משל אחיו, מהו,**
 71 **האם כיון שמכירים זה את זה, אסורים לאכול על שולחן אחד זה**
 72 **בשר זה גבינה,** או שמא כיון שמקפידים זה על זה, מותרים, שאין
 73 לחשוש שיאכל אחד משל אחיו. **אמר ליה אביי לרב יימר בר**
 74 **שלמיה,** אין לחלק בין המקפידים למי שאינם מקפידים, וכל
 75 שמכירים זה את זה אסורים לאכול על שולחן אחד זה בשר זה
 76 גבינה, כמו שמצינו שאמרו חכמים לענין אחר שהוראים **יאמרו, כל**
 77 **הסריקין** – המצות המצויירות **אסורין** בפסח, **ורק סריקין בבייתום**
 78 **מוותרין,** והיינו שכל שאין סיבת ההיתר ידועה וניכרת לכל, יש
 79 לאסור אף במקום שאין טעם האיסור קיים, כדי שלא יבואו להקל אף
 80 במקום שטעם האיסור קיים. ולפיכך אף כאן אין להתיר לאחים אלו
 81 לאכול בשר וגבינה על שולחן אחד, שאם כן יאמרו הבריות, כל
 82 האחים אסורים ואחים אלו מותרים, ולא יבינו את טעם החילוק
 83 שהוא מפני שהם מקפידים זה על זה.
 84 מקשה הגמרא: **ולמעמיך** – ולשיטתך שיש לחשוש גם כאן, כשם
 85 שחששו לענין פסח, אם כן יקשה על **הא דאמר רבי אפי אמר רבי**
 86 **יוהנן** שאף על פי שאסרו חכמים לכבס בחול המועד, וכדי שלא ידחו
 87 אנשים את הכביסה עד חול המועד ויכנסו לחג בבגדים שאינם
 88 מכובסים, אלא יכבסו הכל קודם החג, מכל מקום **מי שאין לו אלא**
 89 **חלוק** [-בגד] **אחר, מותר לו לכבסו בחולו של מועד,** מפני שאפילו
 90 אם כיבס בערב החג, מצוי הוא שהוא נצרך לכבס שנית בחול
 91 המועד, שהרי אין לו בגד להחליף. הרי גם בזה היה לנו לאסור,
 92 משום שאין ניכר לבריות שאין לו אלא חלוק אחד, ואם כן שייכת
 93 בזה הסברא שמא **יאמרו הבריות**

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ב. במקומות שמקדשים בבית הכנסת יש לקדש קודם אמירת במה מדליקין לפי שיש להקדים קדושת היום
2 בכל מה שאפשר⁵⁶:

חלק ב סימן ער, לומר משנת במה מדליקין, סעיף ב

צינונים והוספות

סיפורים (פערלאוו) ע' קיז פירש שיאמרו שיר השירים וגם לכו נרננה).
כ"ק אדמו"ר מהורש"ב וכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נהגו באמירת שיר השירים' לאחר תפלת מנחה לפני קבלת שבת בשבתות הקיץ, מפרשת ויקרא עד שבת שלפני ראש השנה (האמירה היתה בניגון מיוחד, לא עם טעמי המקרא) (רשימת היומן ע' קפז, המלך במסיבו ח"א ע' רצו, אמנם ראה אג"ק חכ"א ע' עט).
אמנם אין מנהגנו באמירת שיר השירים, וראה ספר השיחות ה'תש"ע ע' 664 בשוה"ג: ולהעיר שיש נוהגין לומר ולקרות שיר השירים בזמנים מסויימים במשך השנה. ולפי מנהג חב"ד - שאין אומרים זה (אפילו בלי ברכה) [מלבד יוצא מן הכלל שיש נוהגין לומר שה"ש בליל הסדר, ובפרט בליל שני - כפי שנהג אאמו"ר ז"ל].

(4) סימן רסט ס"ב: ואף עכשיו שאין לנו אורחים השוכחים אצל בית הכנסת להוציאם ידי חובתם אעפ"כ נוהגים לקדש בבית הכנסת. . ואף שיש חולקים ומערערים על מנהג זה שנהגו לקדש בבית הכנסת עכשיו שאין אורחים וכן נתפשט המנהג במדינות הרבה שלא לקדש בבית הכנסת מכל מקום במדינות אלו שנהגו בו אין לבטל המנהג.
(5) עד"ז בסימן תפט סכ"ו לענין ספירת העומר: במקומות שנוהגין לקדש ולהבדיל בבית הכנסת על היין סופרים העומר בליל שבת ויום טוב אחר הקידוש לפי שכל מה שנוכל להקדים קדושת היום יש לנו להקדים.
(6) מנהג קריאת שיר-השירים בליל שבת קודש: אדמו"ר הזקן אמר שאילו אישר חיילו היה מתקן אמירת "שיר השירים" במקום "לכו נרננה" (אוצר סיפורי חב"ד חט"ו ע' 207, ובסידור רבינו הזקן עם צינונים והערות ע' רמט העיר שיתכן שהכוונה במקום 'לכה דודי' המיוסד על סדר שיר השירים, ובס' לקוטי

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ב ואם הוסקה בקש ובגבבא מותר להשהותו עליה אע"פ
2 שאינה גרופה ולא קטומה לפי שאין בגחלי הקש והגבבא
3 ממשות כלל ואין לחוש בהם שמה יחתה:
4 ג ואפילו הוסקה בגפת ועצים מותר לסמוך לה קדרה בסמוך
5 חוצה לה מבעוד יום להשהותה שם לצורך הלילה או עד
6 למחר אע"פ שכשמיגע הלילה לא נתבשלה עדיין כמאכל בן
7 דרוסאי ואין חוששים שמה יחתה בגחלים שבתוך הכירה כדי
8 למחר בישול הקדרה שחוצה לה שאין חיתוי זה מועיל לה כל
9 כך.
10 ושתי כירות המתאימות זו אצל זו ודופן של חרס מפסיק ביניהם
11 האחת גרופה או קטומה והשנייה אינה גרופה ולא קטומה מותר
12 להשהות על גבי הגרופה וקטומה אע"פ שמוסיף הבל משאינה
13 גרופה וקטומה לפי שזהו כסומך חוצה לה לשאינה גרופה
14 וקטומה.
15 ד ותנור שהוא עשוי כעין קדירה גדולה רחב למטה וצר
16 למעלה ומתוך כך נקלט חומו לתוכו יותר מבכירה אסור
17 אפילו לסמוך לו אם היד סולדת שם אפילו הוא גרוף וקטום
18 ואפילו הוסק בקש או בגבבא ואין צריך לומר להשהות על גביו
19 או בתוכו דמתוך שהבלו חם ביותר אינו מסיח דעתו וחוששים
20 שמה יחתה בזו האש המעוטה אע"פ שהיא אש קש וגבבא
21 ומכוסה באפר:

22 ה ולמה אסרו בתנור הגרוף מפני שהגרוף אינו גורף אלא רוב
23 האש ועצמה ואי אפשר לגרוף כל האש עד שלא תשאר
24 ניצוץ אחד ומפני שהבלו חם ביותר יש לחוש שמה יחתה
25 להבעיר הנצוצות הנשארות בתנור.
26 ואם נתקרה הבלו עד שאין היד סולדת שם מותר להשהות שם
27 בתוכו וכל שכן שמותר להשהות על גביו או לסמוך חוצה לו
28 אם אין היד סולדת במקום שמשעה ואפילו בשבת עצמה מותר
29 להשהות שם (אבל בתוך התנור ממש או בתוך הכירה אסור
30 ליתן שם בשבת אפילו תבשיל שבישל כל צרכו אע"פ שהן
31 גרופים וקטומים וגם אין היד סולדת בהם כלל) כמו שיתבאר:
32 ו וכופח שהוא עשוי ככירה אלא שאין בו למעלה רק מקום
33 שפיתת קדרה אחת ומתוך כך חומו גדול מחום הכירה אבל
34 פחות הוא מן חום התנור אם הוסק בקש או בגבבא דינו ככירה
35 שהוסקה בקש וגבבא ואם הוסקה בגפת ועצים דינו כתנור לכל
36 דבר:
37 ז והתנורים שלנו שפתחם מן הצד אין הבלם (מרובה) חם כל
38 כך כהבל התנור שבימיהם ולא כהבל הכופח הואיל והן
39 רחבים יותר משפיתת קדרה אחת ולפיכך הרי דינם שוה לכירה
40 לכל דבר.
41 ח וכל זה כשכבר התחיל להתבשל מבעוד יום אלא שעדיין
42 לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי אבל אם הוא חי לגמרי מותר

1 ליתנו אפילו בתוך התנור שהוסק בגפת ועצים ואינו גרוף וקטום
2 ואין חוששים שמא יחתה בשבת דכיון שעכשיו הוא חי הוא
3 מסיח דעתו ממנו עד למחר שבליילה לא יהיה ראוי עדיין אף
4 אם יחתה בגחלים ובכל הלילה עד למחר יוכל להתבשל אף
5 בלא חיתוי כלל.

6 ומכל מקום צריך שיתנו שם סמוך לחשכה ממש שאם נתנו שם
7 מבעוד יום כבר נתבשל קצת קודם כניסת שבת וצריך לסלקו
8 משחשכה אלא א"כ נתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי קודם כניסת
9 השבת שאז אין לחוש לחיתוי שאף בלא חיתוי יכולה להתבשל
10 כל צרכה לצורך הלילה כיון שנתבשלה כבר חצי בישולה
11 מבעוד יום וגם היא ראויה כבר להאכל ע"י הדחק בבישול זה

12 שמבעוד יום.
13 ואפילו אם לא נתן אלא חתיכה אחת חיה בקדרה שהתחילה
14 כבר להתבשל מותר כאלו היתה כולה חיה לפי שע"י אותה
15 חתיכה מסיח דעתו מכל הקדרה עד למחר.

16 וכל זה בבשר חי שאי אפשר לו להתבשל עוד לצורך הלילה
17 אבל ירק חי וכיוצא בו אסור להשהותו אלא אם כן נתבשל
18 כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום לפי שאף שהוא חי עכשיו יכול
19 הוא להתבשל לצורך הלילה ואינו מסיח דעתו ממנו עד למחר:

חלק ב סימן רנ"ג דין כירה ותנור ליתן עליה הקדרות בערב שבת טעמים
ב"ח

לקוטי תורה

1 הטעם לתקנת תפלת העמידה בדורות האחרונים
2 דוקא
3 [לאחר שבפרקים הקודמים הוסבר ענינם של פסוקי
4 דזמרה וקריאת שמע, וחלקם במלחמת האדם נגד נפשו
5 הבהמית – ימשיך בפרק זה בביאור ענינה של תפלת
6 שמונה עשרה:]

7 והנה בדורות הראשונים, שלא היה הרע נוכח בהם
8 כל כך, היה די להם לבטל הרע שלהם מכל וכל
9 בקריאת שמע לבדו.

10 בדורות הראשונים הי' די להם לבטל את הרע על
11 ידי קריאת שמע בלבד (שהיא חיוב מן התורה), כי
12 "הי' להם נשמות גבוהות, וגופם לא הי' חומרי כל כך"
13 לפיכך, על ידי ההתבוננות עצמה – "שמע ישראל" –
14 הי' אפשר לפעול גילוי "הוי' אלקינו", היינו שהאור
15 האלקי יתגלה ויהי' נרגש בנפשם, והגילוי, ההרגשה
16 וההכרה היו חודרים לתוך תוכו של האדם עד כדי כך
17 שהרע הי' מתבטל מכל וכל.

18 לא בן עתה, בעקבות משיחא, שהרע מתנכר מאד,
19 ובלתי אפשר לבטלו מכל וכל בקריאת שמע לבדה.
20 אבל בדורות האחרונים [כלומר, מזמן בית שני
21 ואילך] "שהנשמות נמוכות והגופים חומריים ביותר",
22 אי אפשר לבטל את הרע בקריאת שמע לבדה, כי
23 בדורות אלה כבר אין בכחו של האדם לפעול את גילוי
24 האור האלקי ולהחדיר בלבו את ההכרה באור האלקי
25 על ידי ההתבוננות שבמוח בלבד.

26 לזאת תקנו שמונה עשרה ברכות.

27 אנשי כנסת הגדולה תקנו להתפלל שמונה עשרה
28 ברכות בכל יום, והטעם לתקנה זו על פי פנימיות

29 הענינים הוא משום שאמירת הברכות פועלת באדם
30 המתפלל את גילוי האור האלקי – הכרה בכך ש"הוי'
31 אלקינו", כפי שקריאת שמע היתה פועלת בדורות
32 הראשונים.

33 [ויובן על פי ביאור התוכן הפנימי של ענין הברכה:]

34 וברוך הוא לשון השפעה והמשכה.
35 תיבת "ברוך" היא גם לשון של השפעה והמשכה
36 – "מלשון המברך את הגפן, שכופף את הזמורה
37 לארץ.. והיינו בחינת השפעה [למטה]".

38 [וזהו התוכן הפנימי של כל הברכות שתיקנו לנו
39 חז"ל –]

40 שאנו מבקשים שיומשך ויושפע בחינת "אתה",
41 לנוכח.

42 פירוש הנוסח "ברוך אתה" הוא: "אתה", לנוכח,
43 מורה על גילוי נכשם שלאדם העומד לפנינו (להבדיל)
44 אומרים "אתה"; ואנו "מבקשים על נפשנו" שהקב"ה
45 בכבודו ובעצמו (שנקרא "אתה") יומשך (ברוך – לשון
46 השפעה והמשכה) ויתגלה אלינו, באופן שנוכל לומר
47 עליו ית' "אתה".

48 הוי' אלהינו, שיהיה בנו בהתגלות לבנו.
49 ובקשתנו היא ("ברוך אתה) הוי' אלקינו" –
50 שהתגלות וההמשכה תהי' עד כדי כך עד שנוכל
51 לומר "הוי' [הוא] אלקינו", היינו ששם הוי' יהי'
52 בהתגלות בתוך לבנו, כנ"ל בפירוש "שמע ישראל הוי'
53 אלקינו" . ואהבת את ה' אלקיך".

54 וממילא יבטל הרע מכל וכל, כביטול החושך ב'ו'
55 בנ"ל.

[לסיכום:

התוכן הפנימי של ברכות שמונה עשרה הוא בקשה
על קרבת אלקים וגילוי אור אלקי בנפשנו, שעל ידי זה
יתבטל הרע שבנפש מכל וכל, כי מאחר שבדורות
האחרונים "הרע מתגבר מאד", צריכים כח מיוחד
מלמעלה כדי לבטל את הרע מכל וכל.

על פי זה ימשיך לבאר את הטעם לכך שאחת הברכות
הראשונות של "ב הברכות האמצעיות בתפילת שמונה
עשרה היא ברכת "סלח לנו".

ונקודת הענין היא, שבנוסף לכך שבדורות האחרונים
ישנה התגברות הרע, הנה מצד עוונותיהם של ישראל
ישנם "מסכים" המבדילים בין ישראל לאבינו שבשמים,
ובגלל "מסכים" אלו האור האלקי אינו מתגלה בנפש
האדם, עד שיומשך מקודם לכן אור אלקי עליון ביותר
המבטל את ה"מסכים" הללו, ורק אז יש מקום לבקשות
בני ישראל שיתגלה בהם ענין "הוי' אלקינו", לבטל את
הרע שבנפשם.

וזהו התוכן הפנימי של ברכת סלח לנו – בקשה על
המשכת אור עליון זה.

וזהו שממשיך:]

ובברכת סלח לנו כי חטאנו אין פירושו
[שמבקשים] מפני יראת העונש, שישלח לנו
בשביל שלא יענוש אותנו ח"ו.
אם כל כוונתנו בברכת "סלח לנו" היא רק בקשה
להיפטר מהעונש על חטאינו, הרי אין בכך ביטוי של
גילוי והמשכת שם הוי' בתוכנו.

אך פירושו כמשל אדם המבקש מחבירו מחילה
וסליחה שיתגלה רצונו אליו, על ידי התעוררות
רחמנותו.

תוכן בקשת הסליחה מהקב"ה הוא כמשל אדם
המבקש מחילה וסליחה מחבירו, "שאין טעם בקשתו
מפני איזה יראה שמתירא ממנו, כי [פעמים] יודע שלא
יוכל [אין בידו של חבירו] לעשות לו רעה, ואעפ"כ
מבקש ממנו שימחל לו, אין זה אלא שחפץ ומשתוקק
שיהי' הטיית רצונו אליו ולא יסור רצונו ממנו, כי
מפני החטא סילק רצונו ממנו ולא יוכל לדבר עמו
פנים בפנים, על כן מבקש שיהי' התגלות רצונו אליו
וידבר עמו פנים בפנים".

כלומר:

כל ענין הסליחה והמחילה הוא כדי לפעול
שהאדם יהי' מרוצה וחביב לחבירו שחטא כלפיו כמו
שהי' קודם שחטא לו – וכדי לפעול זאת אצל חבירו
צריך האדם שחטא לעורר את רחמי חבירו עליו.

בן אנחנו מבקשים התגלות רצונו [אלינו] על ידי
י"ג מדות הרחמים.

וזהו גם תוכן בקשת "סלח לנו":

כיון שעל ידי חטאינו נוצרו "מסכים" המבדילים
שמונעים את התגלות רצונו ית' אלינו (על דרך האדם
במשל הנ"ל, להבדיל, שאינו רוצה לדבר עם חבירו
פנים בפנים), לפיכך אנו מעוררים את י"ג מדות
הרחמים שענינם התעוררות רחמי שמים, וכך מבטלים
את ה"מסכים" שנוצרו על ידי חטאינו (כמ"ש נושא
עון גוי'), ושוב יוכל להתגלות רצונו ית' אלינו.

ונקרא בלשון י"ג נהרא אפרסמונא דביא",
המכריז ומלכנים עונותיהם של ישראל, ולא יהיו
מסכים מבדילין בחתגלות רצונו ית'.

י"ג מדות הרחמים נקראו בשם "י"ג נהרא דמשחא
אפרסמון דכיי"ן" – י"ג נהרות של שמן אפרסמון
טהור, וטעם הדבר הוא משום ש"דכיא" (לשון "זך")
מורה על דבר המזכך ומנקה, וזהו ענינם של י"ג מדות
הרחמים, שמזככות ומלכנות את עונותיהם של ישראל,
ועל ידי זה הן מסירות את ה"מסכים" של החטאים
המבדילים בין הקב"ה ובני ישראל, ומעתה יכול לשוב
ולהיות קירוב פנימי בין הקב"ה לנשמות ישראל,
בהתגלות אור אלקי בנפש האדם.

והנה ימי אלול מיוחדים להתעוררות י"ג מדות
הרחמים, וביום הכיפורים הוא התגלות הרצון, כמו
בעת שחטאו ישראל בעגל נתבשר להם סליחה
ביום הכיפורים, כי אז הוא התגלות הרצון.

הזמן המיוחד לבקשת "סלח לנו" – לפי תוכנה
הפנימי האמור – הוא חודש אלול, שאז הוא זמן
התעוררות י"ג מדות הרחמים; ועל ידי זה פועלים
"התגלות רצונו" אלינו ביום הכיפורים, שלכן יום
כיפור הוא יום סליחה וכפרה, כשם שהי' בעת שחטאו
ישראל בעגל שבשורת הסליחה והמחילה נאמרה להם
ביום הכיפורים דווקא, כי יום הכיפורים הוא עת
התגלות הרצון.

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (א) רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם
2 ה':
3 הנה יש להבין למה כפל הדבר לומר רני ושמחי ומהו
4 ההפרש בין רנה לשמחה ועוד מה שייך זה להפטר
5 חנוכה דלא היה ראוי להתחיל רק במה ששייך לענין
6 דחנוכה והוא בסוף הפ' במ"ש ראיתי מגורת זהב כו':
7 אך הנה כתיב עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה הרי
8 צ"ל העבודה בשמח' דוקא והעלאה והתכללות לבא
9 לפניו ממש הוא ברננה דוקא ובוהר א' דשמחה בצפרא
10 ורננה ברמשא ולכאורה משמעות הפסוקים בכמה מקומות
11 דהרנה בצפרא כמו ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני
12 אלקים וכה"ג:
13 והנה יש להבין תחלה מ"ש זכר רב טובך יביעו וצדקתך
14 ירננו מה שייך הרנה בצדקתך דוקא ויש להקדים
15 תחלה ענין הרנה שהוא השיר והזמרה הבאה מחמת
16 התגברות תשוקה נפלאה לצאת וליכלל באלקי' חיים והוא

17 כל עיקר ענין עבודת המלאכי' שאו' שירה כל היום כידוע
18 והוא כמו כל עלול שתשוקתו להתכלל בעילה שלו שמקבל
19 ממנו אור שפעו כך בכלל יש בכל מלאך הנברא יש מאין
20 האלקי תשוקה רבה וכוסף חזק שתכסוף וגם כלתה נפשו
21 לידבק במקור חוצבו באלקי' חיים ומלך עולם והוא לבחי'
22 כח האלקי המהוה אותו מאין ליש בתמידו' ע"כ תשוקה
23 זאת נצחיי' אצל כל המלאכי' וצבא השמים העליונים מצד
24 התהוות הבריאה שלהם בתמידות מאין ליש וכמ"ש וצבא
25 השמים לך משתחוים לך ממש דהיינו לכח אלקי המחי'
26 ומהוה אותם משתחוים בשירה וזמרה כו' והשתחוו' זו
27 תמידית היא בלי הפסק כלל כסיכוב הגלגלים שהם
28 מחצוניות דחצוניות האופנים וחיות הקדש כידוע אך יש
29 להבין בזה דהלא ידוע דהתהוות הבריאה יש מאין בהכרח
30 באה ע"י צמצום והסתר אור האלקי שבלא זה לא הי'
31 בריאה בע"ג כו' ואם הארת הכח האלקי מאיר בה בתמידות
32 שלזה משתחוים בתמידות כנ"ל איך הם במציאות יש כו':

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

1 מצוה (קע"ג) טהרת המצורע. וז"ל הרמב"ם סי' ק"י
2 המצוה היא שצונו שתהיה הטהרה
3 מן הצרעת כמעשה הכתוב והוא עץ ארז ואזוב ושני תולעת
4 ושתי צפרים חיות ומים חיים ושיעשה בהם כל מה שנאמר
5 ובוה המעשה בעצמו יטהר האדם כמו שבאר הכתוב הנה
6 כבר התבאר לך כי מיני הדברים המטהרים מן הטומאה ג'
7 מינים אחד כולל ושנים מיוחדים בשני מינים ממיני
8 טומאות, אמנם הכולל הוא הטהרה במים (ר"ל במי מקוה
9 והוא המצוה קע"ה) שהיא טהרה כוללת לכל הטומאות
10 זולת הזב שצריך טבילה במים חיים והמין השני מי נדה
11 והוא דבר מיוחד בטומאת מת (הוא המצוה שצ"ט) והמין
12 הג' עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים

13 והוא דבר מיוחד בצרעת וכבר התבאר משפטי מצוה זו
14 כולם ר"ל טהרת מצורע במס' נגעים עכ"ל ובטעמי מצות
15 להרח"ו כ' וז"ל ב' צפרים אלו הם סוד הנז' בפ' ויחי
16 ושחוטתה הוא מוח בינה דנוגה והחי' חכמה דנוגה הנק'
17 חיה בסוד והחכמה תחי' את בעליה עכ"ל והנה ענין מים
18 חיים מה מעלתם נגד מי מקוה נת' במצות פרה אדומה
19 (שצ"ז שצ"ט) גם שם נת' ענין עץ ארז ואזוב ושני תולעת
20 יעו"ש:
21 מצוה (קע"ה) שיטבול כל טמא במי מקוה שנאמר ורחץ
22 את בשרו במים וטהר (ויקרא י"ד ט') ע' ביאור
23 הענין בסידור חלק שני בראשית שער השבת שני דרושים
24 נחמדים ע"ז:

מצות טהרת המצורע

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

16 ואתחנן שהתורה היא בחי' אתעדל"ע מצד עצמה מלמעלה
17 למטה, שע"ז הי' בקשת משה שיכניס הוא את ישראל
18 לארץ שרצה להנחיל בהם הכח שיוכלו להמשיך המשכת
19 אא"ס בבחי' אתעדל"ע מצד עצמה מלמעלמ"ט ע"י התורה
20 כו', ולא פעל זה, כ"א אמר לו עלה ראש הפסגה ושא
21 עיניך וראה את הארץ, שע"י הראי' שראה את הארץ
22 מרחוק המשיך בחי' זו עכ"פ ביחידי סגולה כמו רשב"י
23 וחביריו שתורתם אומנתם שיוכלו להמשיך ע"י תורתם
24 אתעדל"ע מצד עצמה מלמעלמ"ט. ולכן מי שתורתו
25 אומנתו פטור מן התפילה כמ"ש בסידור שער הק"ש הטעם
26 לזה, כי התפילה היא בחי' חיי שעה, פי' שעה הוא בחי'
27 מל' בחי' זמן מלך מלך ימלוך, וחיי שעה היינו ההמשכה
28 בבחי' מל' הנק' שעה לצורך קיום וחיות העולמות, אבל
29 תורה הוא בחי' חיי עולם המשכת מוחין לז"א, וא"כ בכלל
30 מאתים מנה. לכן הם פטורים מהתפילה כו'.

ונתתי שלום בארץ

1 ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד, וארז"ל ברבות
2 פ' בראשית פ"ו ג' דברים ניתן מתנה לעולם, וי"א
3 אף השלום שנאמר ונתתי שלום בארץ, ובפ"ג דתענית
4 דכ"ב סע"א וע"ב אפי' חרב של שלום, ובמהרש"א שם
5 פי' דהאי קרא מדבר בעושים רצונו של מקום, וצ"ל מהו
6 ענין חרב של שלום כו'. הנה כתיב רוממות אל בגרונו
7 וחרב פפיות בידם שפי' רו"ל שע"י שרוממות אל בגרונו
8 עי"ז נעשה חרב פפיות בידם שזהו בחי' התפילה, וכן גם
9 דברי תורה. וביאור הענין צ"ל שרש ההפרש בין תפלה
10 לתורה, ומ"מ בזה שוים הם שנק' חרב ורומח.
11 אך הענין הוא שזהו ההפרש בין תפלה לתורה שהתפילה
12 היא מלמעלמ"ע והתורה היא מלמעלמ"ט, שפי'
13 מלמעלמ"ע הוא לפי ערך הכנת כלי המקבל באתעדל"ת
14 כן נמשך מלמעלמ"ט באתעדל"ע, אבל תורה היא בחי'
15 אתעדל"ע מצד עצמה וכמ"ש בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס עץ החיים

15 תבואות בכח שור כו' ובשביל זה הי' ירידת הנשמה בגוף
16 דוקא כו'. ועבודת הבירורים הוא בבחי' יחו"ת דוקא.
17 ולזאת צ"ל העבודה דיחו"ת אלא שצ"ל בזה ג"כ בחי'
18 הביטול דיחו"ע אף במעט מזעיר עכ"פ שאז תהי' העבודה
19 דיחו"ת אמיתית שלא ירצה בהתענוגים הגשמיים (והמבין
20 יבין שאין זה ביטול הרצונות לגמרי שמתבטל מהות
21 הרצונות דנה"ב שזהו בהעבודה דיחו"ע דוקא שהוא
22 ביטול הישות שמתבטל לגמרי בעצם מהותו. וכאן הוא רק
23 שלא יהי' הרצון בפועל בגילוי כו' היינו שלא ירצה בפועל
24 (ומכ"ש שלא יעשה כו') כי פעל החלישות וההכנעה
25 בנה"ב שלו שלא ירצה בפועל כו') ולא ימשך אחרי הישות
26 בדברים המותרים, והמוכרחים יהיו ככוונה לש"ש והרגש
27 הישות שיש בע"כ בענינים אלו אינו פועל עליו לרעה ח"ו
28 כנ"ל.

1 וזהו דאנשי יריחו היו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין
2 בין אחד לואהבת. כי ע"י קבלת בחי' אחד דהיינו
3 בחי' יחו"ע אתכפא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא לפי
4 שאין להם שום אחיזה בבחי' זו ונעשה עי"ז ביטול הישות
5 לגמרי אשתיצי גושמא כו' כנ"ל. משא"כ בשכמל"ו הרי
6 כתי' מלך אלקים על גוים כו' שיש להם אחיזה בסוף
7 ותחתיות מדר' זו וכן בעבודה יש לו שייכות אל הישות
8 וא"א להיות ביטול הישות לגמרי וא"כ ה"ה מורידו
9 לימשך אחר הישות כו'. ומ"מ אין הלכה כאנשי יריחו כי
10 צ"ל העבודה דיחו"ת בכדי לברר את הגוף ונה"ב,
11 דבהעבודה דיחו"ע אינו בדרך בירור כ"א בבחי' ביטול
12 (וכמו באכילה דשבת שאין זה בורר כו') ויש מעלה גדולה
13 בעבודת הבירורים מצד שרש ומקור הגוף ונה"ב שלמעל'
14 משרש הנה"א שע"ז מתוסף אור וחיות בנה"א דורב

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – קונטרסים חלק א

בשבילי נברא העולם, לגלות מה שבהעלם – ע"י מסירות נפש.

אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל (שְׁאִין הָעוֹלָם מְתָקִים אֲלָא בְּשִׁבְלִי
יִשְׂרָאֵל כּו' הַלּוּמִידִים תּוֹרָה), שְׁנֵאמַר: אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם
וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי, דִּישְׂרָאֵל מְקַיֵּם אֶת
הָעוֹלָם עַל יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וְלִכְּנֹן כָּל אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיף לְדַעַת, אֲשֶׁר בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא, צָרִיף לְהֶאֱיֹר
בְּאוֹר הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ סִבַּת הַטְּלָטוּלִים מִמְּדִינָה לְמְדִינָה לְבָרֵר
וְלִזְכּוֹף אֶת הָעוֹלָם, וְכִמְאָמַר "אֶחָד מִכֶּם גּוֹלָה לְבְרִיטְנֵיָא
וְאֶחָד לְבִרְבְּרֵיָא", דְּהַכֹּנֶה בְּזֶה הוּא הַבְּרוּר וְהַזְכּוּף בְּעוֹלָם
שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדוֹ, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי
בְּתוֹכְכֶם", בְּתוֹכּוֹ לֹא נֶאֱמַר אֲלָא בְּתוֹכְכֶם – בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד
וְאֶחָד, וְהֵינּוּ הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּקְדָּשׁ שֶׁהָאֲדָם בּוֹנֶה עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ,
וְכִמְאָמַר "מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּעוֹלָמוֹ אֲלָא ד' אֲמוֹת שֶׁל הֶלְכָּה", שֶׁהוּא עֵינֵן הַמִּקְדָּשׁ שֶׁכָּל
אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בּוֹנֶה עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ וְיִגִּיעָתוֹ בְּלְמוּד
הַתּוֹרָה, וּבִפְרָט עַל יְדֵי הָעֲבוֹדָה בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ, דִּישׁ בְּזֶה
כְּמֵה אֶפְנִים שׁוֹנִים, מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ בְּמִמּוֹנוֹ מֵה שְׁנוֹתָן לְצִדְקָה
יֹתֵר מִכְּפִי כּחוֹ, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב "מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בִּיעֲקֹב אֲתָה
עֹשִׂיתָ", בֹּא אִידֵעֵן אִיזוּ פֶּאֶרְאֵן אִיזוּ גִישְׁמָאֵק אֵין גַּעֲבֵעֵן צִדְקָה
בְּמִשְׁפָּט, דְּאִס וּוָאֵס עַר מִשְׁפָּט-זֶעֶף אִיזוּ פֶּאֶר זִיף נַעֲמֵט עַר
מַעַר נִיט וְיִפְיֵהֵל אִיהֶם אִיזוּ מְכָרָה, אוֹן אֲלֵץ גִּיט עַר אוּוֶעֶק
דַּעַם אַנְדֶּרֶעֶן, מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ בְּגוּפוֹ, דְּלִכְד שְׁקוֹבֵעַ עֲתִים
לְתוֹרָה, הֲרִי הוּא מְטָרִיחַ אֶת עֲצָמוֹ בְּשִׁבְלִי חֲכָרוֹ לְעֲשׂוֹת לוֹ
טוֹבָה, וּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ בְּנַפְשׁוֹ, וְכִמּוֹ בְּעֵינֵן הַלְמוּד בְּרַבִּים,
דְּהֵגֶם שְׁלַעֲצָמוֹ הִיָּה כּוֹל לְלַמֵּד עֵינִינִים עֲמָקִים, הֵנָּה בְּשִׁבְלִי
זוֹלָתוֹ הֲרִי הוּא לּוֹמֵד בְּעֵינִינִים שְׁיֹכֵל גַּם זוֹלָתוֹ לְהִבִּין אוֹתָם,
דְּזֶהוּ תְּכָלִית וְעֶקֶר יְרִידַת נִשְׁמָתוֹ בְּעוֹלָם.

שבת תשובה, תר"צ

וּבְאֹר הָעֵינֵן הוּא, דְּהֵנָּה אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל (סְנֵהֲדִרִין פֶּרֶק
ד מִשְׁנָה ה) "כָּל אֶחָד וְאֶחָד חַיִּב לוֹמַר בְּשִׁבְלִי נִבְרָא
הָעוֹלָם", וְהֵינּוּ דְּזֶה מֵה שֶׁהַבְּרִיאָה וְהַתְּהוּת הוּא בְּדִרְךָ
הָעוֹלָם וְהַסֵּתֵר הוּא בְּשִׁבְלִי. דְּהֵנָּה נִתְּאָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרָךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב "שׁוּקִיו
עֲמוּדֵי יָשׁ מִיִּסְדִּים עַל אֲדָנִי פֹז", וְאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל
(בְּמִדְרָשׁ רַבָּה בְּמִקְוֵמוֹ), "שׁוּקִיו – זֶה הָעוֹלָם שֶׁנִּשְׁתַּוְּקַק
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרָתּוֹ, עֲמוּדֵי יָשׁ – שֶׁנִּבְרָא לְשִׁשָּׁה
יָמִים, מִיִּסְדִּים עַל אֲדָנִי פֹז – אֵלוֹ פְּרָשִׁיּוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה",
וְהֵינּוּ שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִשְׁתַּוְּקַק כְּכִיכּוֹל לְבָרֵא אֶת הָעוֹלָם
בְּכִדִּי שֶׁהַתְּחַתּוֹנִים יַעֲשׂוּ לוֹ יִתְבָּרָךְ דִּירָה עַל יְדֵי פְּרָשִׁיּוֹתֶיהָ
שֶׁל תּוֹרָה. וְזֶהוּ "בְּרִאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים כּו' הָאָרֶץ", וְאֲמָרוּ
רַבּוֹתֵינוּ ו'ל, בְּרִאשִׁית – ב' (שְׁנֵי) רִאשִׁית, הַתּוֹרָה נִקְרְאת
רִאשִׁית וְיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים רִאשִׁית, וְהֵינּוּ דְּזֶה מֵה שֶׁהַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ עַל יְדֵי שֵׁם אֱלֹקִים
שֶׁהוּא הָעוֹלָם וְהַסֵּתֵר שֶׁהוּא עֵינֵן הַסָּבֵעַ, הוּא בְּשִׁבְלִי
בְּרִאשִׁית, שֶׁהֵם הַב' רִאשִׁית, תּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל, דִּישְׂרָאֵל עַל
יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת יִגְלוּ אֶת הָעוֹלָם. וְזֶהוּ
בְּשִׁבְלִי נִבְרָא הָעוֹלָם, דְּמֵה שֶׁהַבְּרִיאָה הַתְּהוּתָה בְּדִרְךָ הָעוֹלָם
הוּא בְּשִׁבְלִי הָאֲדָם בְּכִדִּי שִׁיָּהִי עֲבוֹדָה, וְהֵינּוּ דְּעַל יְדֵי לְמוּד
הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת הֲרִי הוּא מְבָרֵר וּמְזַכֵּךְ אֶת הָעוֹלָם
וּמְגַלֶּה אֶת הַסֵּתֵר, דְּאִזוּ מְשִׁלִּימִים הַכּוֹנֶה הָעֲלִיּוֹנָה בְּבְרִיאַת
וְהַתְּהוּת הָעוֹלָמוֹת וְיִרְדַּת נִשְׁמָתוֹ בְּגוּף, דְּכֹנֶה זֶה הוּא בְּכָל
אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב "כִּי כֹאֲרַבֵּעַ רוּחוֹת
הַשָּׁמַיִם פְּרִשְׁתִּי אֲתָכֶם" כּו', וְאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל (תַּעֲנִית דף
ג עמוד ב): "כִּשֵּׁם שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כֵּן אִי

ט. אצל יהודים יש תענוג בנתינת צדקה במשפט, זה שהוא שופט את עצמו, שלעצמו הוא לוקח לא יותר ממה שמכרח לו, ואת הכול נותן לזולתו.

לקוטי דיבורים

מלידה", ואמר: מה שבא מלידה אינו כלל מה שבא על
פי עבודה, מה שנותנים מלמעלה עבור יגיעה ועבודה, אין
לשער כלל, מכל מקום גם מי שהוא רק חסיד מלידה
יכול גם כן להחיות מתים.
כשמניחים תפילין – הראש בריא והלב בריא, וכן

כשהסבא סיפר סיפור זה לאבי, אמר: במסירות
הנפש התמימי גם של חסיד מלידה, יש בכוח החסיד
להחיות מתים.
כשאבי סיפר סיפור זה כסדרו, עם ההוספות של
אב-הסבא והסבא, הדגיש את המילים "אפילו של חסיד

ענינו בו ונעשה גל של עצמות", זהו שבירת הכלי.
ובשבירת הכלי יש בודאי משום איבוד ניצוצי אור ולא זו
היא הכוונה העליונה.
הכוונה העליונה היא קיבוץ הניצוצות, בירור
הניצוצות, העלאת הניצוצות, וזה בא רק על ידי עבודה
באור, כלומר על ידי קירוב.
"ורבים השיב מעון" - עון הוא עיוות ועיקום, מה
שמעוותים בתחילה באונס, השפעת הסביבה הרעה
והחברים הרעים, ולאחר מכן ברצון, על ידי פיתוי היצר
הרע, הנה הרבי משיב מעון, הוא מראה את הטעות
שטעו ונותן עצות ודרכים איך לבוא אל הדרך הישרה.
יתן השי"ת לכללות אנ"ש, בתוך כלל אחינו בני
ישראל שיחיו, השפעה מרובה, בשפע גשמי ורוחני,
ושיחזקו בהרצת תורה ויראת שמים, לא רק לצאת ידי
חובה, ללמוד בעצמם, אלא להשתדל שגם הזולת ילמד.
כשבבתי הכנסת ילמדו, ישמרו על שיעורי הלימוד
ויקבעו זמני לימוד חסידות - יעשה האויר טהור יותר,
והראש והלב חזקים יותר, ויראו את האמת, שיש להקים
"חדרים" דתיים, בהם יקבלו הילדים השרשה של יראת
שמים, ישיבות קטנות בהן לומדים גמרא ורש"י
ותוספות, ישיבות גדולות בהן לומדים תורה ביראת
שמים.
אתם אברכים הייתם צריכים להתמסר לעבודת
הרבצת תורה, הרבצת התורה היינו לא זו בלבד
שמביאים בחורים ומקימים ישיבה, יוצאים ידי חובה
בנתינת כסף או בעבודה, אלא, הרבצת התורה היינו
שילמדו בעצמם, להקדיש כוחות גדולים ביותר שבעלי
בתים ילמדו, חנוונים, סוחרים, גבירים, מבוגרים
וצעירים, כולם מחוייבים בתלמוד תורה, כל אחד צריך
לבוא לבית המדרש שלו להשתתף בשיעורים הקבועים.
יש לחזק כל שיעורי הלימוד, של מקרא, משנה,
גמרא, אגדה, מדרש וחסידות, ויש להשתדל ליצור
שיעורים נוספים.
אתם אברכים, הסכיתו ושמעו למה שאומרים לכם,
הענין נוגע בנפשכם ממש. כבר דובר בכך כמה פעמים,
שמן ההכרח שילדים ילמדו בחדרים דתיים. מיום ליום,
מחודש לחודש רואים איך שה"חדר" הדתי נוגע בחיים
ממש. למותר להראות ולהצביע וקשה לדבר על החוליים
המסוכנים שהחדרים הלא-דתיים גורמים. והשי"ת ירחם
עליהם ועל כלל ישראל שיחיו וישלח להם רפואה שלמה,
ושבו בנים לגבולם.

בכל אברי הגוף. אם ר"ל לא מניחים תפילין נהיה הראש
חולה והיד חולה וכן בכל האברים, עד שר"ל נופלים
לגמרי, והאדם נעשה ר"ל אב הטומאה.
אלה הם דברי הרב. אנו תלמידים צריכים ללמוד כל
מלה ולהבין פירוש המלות תוך הרגשה פנימית.
יש חסיד מתוך יגיעה ויש חסיד מלידה. מהו חסיד
מתוך יגיעה יודעים הכל, אב-הסבא אומר שכוחו של
הרבי גלום במסירות נפש תמימי של חסידים, וזה בא
בירושה.
זה אומר לנו, שכל גזע חסידי נושא בו את הלשד
והדם החסידי.
מוכרחים אנו לומר, אל תביט אל מראהו, אל תביט
על חזותו המגושמת, זאת גרמה הסביבה הרעה, חיי
הרעש והתאוה.
ואילו עמוק עמוק באפילה העבה, דופק בגידים
ובראש הלב של האב, הלהט של הסבא והמסירות נפש
של אב-הסבא.
מאות ואלפי הקילומטרים שהלכו ההורים רגלי אל
הרביים מעניקים חיות סמויה בענפים הצנומים, משהו
נפתח אצלו מעצמו, מעיין של זכרונות.
הוא נזכר על ההנהגה בבית אבא, תפלתו הנלהבת של
הסבא, ה"חדר" עם דברי המוסר הבוערים של הרבי,
ומתעוררת בו תשוקה ל"מנין" החסידי העתיק, לשמוע
תפלה חסידית, ניגון והתנועות חסידית.
מאות הדלים של זיעה ודמעות ששפכו ההורים על
תורה ועבודה ותשובה משרים את הלב המקורר
ורוחצים את הבוץ הסביבתי, ומתגלה ההון שבא בירושה.
זהו גם כן סוג של ליבון על ידי אור. הליבון שנעשה
בבן ובנכד על ידי האור הזרוע שזרע הרבי באב-הסבא.
האור העצמי של מאור החסידות חודר גם את
הכתנות עור של ה"שמנת עבית כשית".
רואים אנו באור השמש, שכאשר ישנה מחיצה של
זכוכית - מאיר אור השמש, ואילו כשישנה מחיצה של
עור, אין אור השמש מאיר. אבל חום השמש חודר גם
דרך מחיצה של עור.
ואילו האור העצמי של מאור החסידות, חודר גם את
כתנות העור, החום החסידי מביא גם את האור.
הרבי עם הכלל של "ואתה מחיה את כולם", הגיע
לדרגא נעלית כזו, שבאור יכולים להאיר ולהפוך את
החושך הכבד ביותר לאור.
"גם ענוש לצדיק לא טוב"¹. המאמר הידוע² "נתן

- 1 אברכים, הסתכלו בעינים פקוחות, ראו את הטרגדיה
2 המרה שהחינוך הרע מביא, אל נא תשלו את עצמכם
3 שאתם תהיו החכמים ואתם תעקפו את הלא טוב.
4 אברכים, הסתכלו באמת בעינים, אל נא תרשו
5 להתנחם במסוה המסולף, שמרו על ילדיכם מסם המות,

י"ט וכ' כסלו, תרצ"ב

רשימת כבוד קדושת אדמו"ר הריי"צ – תרצ"ט

- 1 **כט.** על חג השבועות תקפ"ט נתקבצו גדולי וזקני החסידים להוד כ"ק אדמו"ר בעל צמח צדק
2 לליובאוויטש ואתם עמם בא קהל גדול מכל העיירות הקרובות והרחוקות וגם הר"נ מסטאראדוב בתוך
3 הבאים.
4 הקביעות⁵⁰ דחג השבועות בשנה ההיא היתה ביום הראשון וביום השני בשבוע, ובש"ק במדבר⁵¹
5 – קודם הדלקת נרות של שבת – אמר כ"ק אדמו"ר צמח צדק מאמר שאו⁵² את ראש כל עדת בני'
6 למשפחותם לבית אבותם, ופירש שאו כפי' הראב"ע⁵³ מענין כי תשא את ראש⁵⁴, וביאר הענין שע"י
7 עבודת הארת הנשמה שבגוף נעשה עלי' בראש ועצם הנשמה כמו שהיא למעלה ובזה הסביר כמה
8 פסוקים ומאמרי זהר ומדרש⁵⁵.
9 הר"נ קבל את המאמר כספוג, כי כל הפסוקים ופירושיהם וכן מאמרי הזהר מדרש ואגדה הי' בקי
10 בהם מכבר, ויהנה מהמאמר הנאה גדולה.

50 קטע זה הועתק (בשינויים קלים) ב"היום יום" ב' סיון
(מ"מכ" קיץ תרצ"ט). והוא בשיחת אור ליום ועשיק, ד' סיון
תשמ"ח (תורת מנחם התועדויות ח"ג ע' 387 ואילך).
51 ה' בסיון ("היום יום" שם).

52 במדבר א, ב.
53 עה"פ.
54 תשא ל, יב.
55 ראה אוה"ת במדבר ע' ט ואילך.

אגרות קודש

בי"ה ל' תשרי תרצ"ה
וורשא

אל ידידי הרה"ג הנודע לשם תהלה ווי"ח
אי"א מוהר"ר...

1 שלום וברכה.

2 מכתבו לידידו הריי"פ שי' קראתי, ומה בא להשמיע כי
3 יכול ואינו רוצה, או כי רוצה בתנאי, הנה מקושרי הוד כ"ק
4 אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לא דרשו מהוד כ"ק

5 אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הבטחות והתנו תנאים
6 מיוחדים, האחד המיוחד החסיד ר"ש ני"ע גורארי מסר ונתן
7 עצמו במסירת נפש לתת כל ההוצאה שהי' דרוש להוד כ"ק
8 אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע על עניני הכלל
9 והחזקת הישיבה עשרת מונים מכפי יכולתו בתחלה, ונפתח לו
10 צנורי הצלחה בשפע רב.

11 בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

12 **יחזקאל פייגין**

אג"ק מוהריי"צ כרך ג

לוח זמנים לשבוע חוה"מ סוכות בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמוה"ז		מג"א									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	5:40	5:36	7:58	7:59	8:30	8:31	9:29	9:30	17:20	17:13	17:44	17:37	16:54	17:46
חיפה (ח)	5:40	5:36	7:57	7:59	8:29	8:31	9:29	9:29	17:18	17:11	17:42	17:35	16:42	17:44
ירושלים (ח)	5:37	5:33	7:56	7:57	8:28	8:29	9:27	9:27	17:19	17:12	17:43	17:36	16:33	17:44
תל אביב (ח)	5:42	5:37	7:58	7:59	8:31	8:32	9:30	9:30	17:19	17:11	17:43	17:36	16:53	17:46
אוסטריה וינה (ק)	7:01	7:09	9:17	9:21	9:49	9:53	10:46	10:48	18:22	18:10	18:52	18:40	17:54	18:53
אוסטרליה מלבורן (ק)	6:42	6:33	9:21	9:15	9:53	9:48	10:58	10:54	19:34	19:40	20:00	20:06	19:21	20:17
אוקראינה אודסה (ק)	7:03	7:11	9:19	9:22	9:51	9:55	10:49	10:51	18:25	18:14	18:54	18:43	17:58	18:47
אוקראינה דונייצק (ק)	6:35	6:44	8:51	8:55	9:23	9:27	10:21	10:23	17:56	17:45	18:26	18:14	17:29	18:18
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	6:47	6:56	9:03	9:06	9:35	9:39	10:32	10:34	18:06	17:55	18:36	18:24	17:38	18:28
אוק. ז'יטומיר (ק)	7:15	7:25	9:29	9:33	10:02	10:06	10:58	11:01	18:29	18:17	19:00	18:48	18:01	18:52
אוקראינה קייב (ק)	7:07	7:16	9:22	9:26	9:54	9:58	10:51	10:53	18:23	18:10	18:54	18:41	17:54	18:45
איטליה מילאנו (ק)	7:28	7:36	9:45	9:48	10:17	10:20	11:15	11:16	18:52	18:42	19:21	19:10	18:25	19:23
אקוואדור קיטו (ח)	5:50	5:49	8:24	8:22	8:54	8:52	9:56	9:55	18:12	18:11	18:33	18:32	17:53	18:36
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:17	6:09	8:54	8:50	9:27	9:22	10:32	10:28	19:05	19:10	19:30	19:35	18:51	19:46
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	7:00	6:51	9:44	9:38	10:14	10:09	11:21	11:16	20:05	20:11	20:32	20:39	19:52	20:43
ארה"ב בולטימור (ק)	7:08	7:14	9:26	9:28	9:58	10:01	10:57	10:58	18:39	18:30	19:05	18:56	18:14	19:00
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	6:57	7:03	9:16	9:18	9:48	9:50	10:46	10:47	18:29	18:20	18:55	18:46	18:03	18:57
ארה"ב ג'רסי (ק)	6:58	7:04	9:16	9:19	9:48	9:51	10:47	10:48	18:28	18:19	18:55	18:46	18:03	18:57
ארה"ב דטרויט (ק)	7:34	7:41	9:53	9:55	10:25	10:27	11:23	11:24	19:04	18:54	19:31	19:22	18:38	19:33
ארה"ב היוסטן (ק)	7:16	7:20	9:38	9:39	10:10	10:11	11:10	11:10	19:00	18:54	19:24	19:17	18:37	19:27
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:49	6:54	9:11	9:12	9:43	9:44	10:42	10:42	18:30	18:23	18:55	18:47	18:06	18:56
ארה"ב מיאמי (ק)	7:14	7:17	9:36	9:37	10:09	10:10	11:09	11:09	19:02	18:56	19:25	19:19	18:39	19:28
ארה"ב ניו הייבן (ק)	6:55	7:01	9:12	9:14	9:45	9:47	10:43	10:44	18:23	18:13	18:49	18:40	17:57	18:52
ארה"ב שיקאגו (ק)	6:51	6:58	9:11	9:14	9:42	9:45	10:41	10:42	18:24	18:14	18:50	18:41	17:58	18:51
בוליביה לה פאס (ח)	6:00	5:56	8:39	8:36	9:08	9:05	10:12	10:09	18:40	18:41	19:02	19:03	18:23	19:07
בלגיה אנטוורפן (ק)	7:53	8:03	10:06	10:11	10:39	10:43	11:36	11:38	19:05	18:52	19:36	19:24	18:36	19:40
בלגיה בריסל (ק)	7:52	8:01	10:06	10:11	10:39	10:43	11:35	11:38	19:07	18:54	19:38	19:25	18:38	19:40
בלרוס ליובאוויטש (ק)	7:09	7:21	9:22	9:27	9:54	9:59	10:50	10:53	18:16	18:02	18:50	18:36	17:46	18:40
ברזיל ס.פאולו (ח)	5:35	5:29	8:11	8:07	8:42	8:39	9:46	9:43	18:13	18:16	18:36	18:39	17:57	18:45
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	5:21	5:16	7:57	7:54	8:29	8:25	9:33	9:30	17:59	18:02	18:22	18:24	17:43	18:31
בריטניה לונדון (ק)	7:10	7:20	9:25	9:29	9:56	10:01	10:53	10:56	18:25	18:12	18:56	18:43	17:56	18:58
בריטניה מנצ'סטר (ק)	7:21	7:32	9:34	9:39	10:06	10:11	11:03	11:05	18:31	18:17	19:03	18:50	18:01	19:06
גרמניה ברלין (ק)	7:18	7:28	9:31	9:36	10:03	10:08	11:00	11:03	18:29	18:15	19:01	18:48	18:00	18:52
גרמניה פרנקפורט (ק)	7:33	7:42	9:49	9:53	10:20	10:24	11:18	11:20	18:51	18:39	19:22	19:10	18:23	19:14
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	5:33	5:26	8:12	8:08	8:42	8:38	9:45	9:43	18:18	18:21	18:41	18:44	18:03	18:14
הודו בומביי (ח)	6:29	6:31	8:53	8:53	9:25	9:25	10:26	10:25	18:23	18:18	18:45	18:40	18:01	18:44
הודו פונה (ח)	6:23	6:25	8:48	8:48	9:20	9:20	10:21	10:20	18:21	18:16	18:43	18:38	17:59	18:42
הונגריה בודפשט (ק)	6:50	6:59	9:06	9:10	9:38	9:42	10:36	10:38	18:11	18:00	18:40	18:29	17:43	18:33
טורקיה איסטנבול (ק)	7:06	7:12	9:24	9:27	9:56	9:59	10:55	10:56	18:36	18:27	19:03	18:54	18:10	18:58
יוון אתונה (ק)	7:25	7:30	9:44	9:46	10:16	10:18	11:15	11:16	19:00	18:51	19:25	19:17	18:34	19:21

לוח זמנים לשבוע חוה"מ סוכות בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	7:12	7:20	9:27	9:30	10:00	10:03	10:57	10:59	18:32	18:20	19:00	18:49	18:04	18:53
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:22	7:23	9:51	9:51	10:21	10:21	11:22	11:21	19:26	19:21	19:48	19:43	19:04	20:47
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ק)	6:48	6:38	9:28	9:22	10:01	9:55	11:06	11:02	19:47	19:54	20:14	20:22	19:36	20:26
נפאל קטמנדו (ח)	5:54	5:58	8:20	8:21	8:51	8:52	9:51	9:51	17:47	17:41	18:11	18:04	17:24	18:08
סינגפור סינגפור (ח)	6:47	6:46	9:15	9:13	9:47	9:46	10:49	10:47	18:57	18:55	19:18	19:16	18:38	19:20
פולין ורשא (ק)	6:46	6:56	9:01	9:05	9:32	9:37	10:29	10:32	18:00	17:46	18:32	18:18	17:31	18:22
פרו לימה (ח)	5:45	5:41	8:15	8:13	8:48	8:46	9:51	9:48	18:06	18:07	18:28	18:28	17:49	18:32
צרפת ליאון (ק)	7:45	7:53	10:02	10:06	10:34	10:37	11:32	11:34	19:10	18:59	19:39	19:28	18:43	19:40
צרפת פריז (ק)	7:58	8:07	10:14	10:17	10:45	10:49	11:43	11:45	19:17	19:05	19:47	19:35	18:49	19:49
קולומביה בוגוטה (ח)	5:35	5:34	8:07	8:06	8:37	8:36	9:39	9:38	17:52	17:50	18:13	18:11	17:33	18:15
קנדה טורונטו (ק)	7:20	7:28	9:38	9:41	10:10	10:13	11:08	11:10	18:48	18:38	19:16	19:06	18:22	19:17
קנדה מונטריאול (ק)	6:59	7:07	9:16	9:19	9:48	9:51	10:46	10:47	18:23	18:12	18:51	18:41	17:56	18:53
קפריסין לרנקה (ק)	6:45	6:50	9:03	9:05	9:37	9:38	10:35	10:36	18:20	18:12	18:45	18:37	17:55	18:41
רוסיה מוסקבה (ח)	7:42	7:54	9:56	10:01	10:27	10:32	11:24	11:27	18:50	18:35	19:25	19:10	18:20	19:26
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	7:28	7:36	9:43	9:47	10:16	10:19	11:13	11:15	18:48	18:37	19:17	19:06	18:21	19:10
שווייץ ציריך (ק)	7:30	7:39	9:48	9:52	10:20	10:23	11:17	11:19	18:55	18:43	19:24	19:13	18:27	19:25
תאילנד בנגקוק (ח)	6:05	6:06	8:31	8:30	9:03	9:03	10:04	10:03	18:05	18:01	18:27	18:23	17:44	18:27

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק: כל ליל רביעי, י"ד תשרי

אגרות קודש

ב"ה, י"א תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט"ו אלול חדש הרחמים, בו כותב ע"ד מה שקרא בשיחה בהנוגע לענין פרוזבול, שענינו הוא מסירת שטרותיו לבית דין. ומביא פלוגתת רש"י ותוס' בזה.

ויעיין הלכות הלואה לרבנו הזקן בעל התניא - (פוסק בנסתר דתורה) - והשולחן ערוך - (פוסק בנגלה דתורה), בסעיף ל"ד, שזה שמש יסוד להאמור בשיחה, כאילו מסר שטר לבית דין כו', ואפילו אין לו שטר כלל אלא חוב בע"פ, מועיל פרוזבול.

בהזדמנות זו אעוררו על שמירת שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא, הידועים, אשר שמענו כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, אשר סגולה הם לכמה ענינים.

בברכה לבשו"ט ולחג שמח.

סדר מצות הדלקת נרות לחג הסוכות ושבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול (בחול"ל נותנים עבור שלושה ימים, עבור שני ימי החג ועבור שבת קודש). אסור לטלטל, ח"ו, את קופת הצדקה לאחר ההדלקה, ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה במוצאי חג הסוכות, ובחול"ל עד לאחר ההבדלה במוצאי שבת קודש.

ערב ליל א' של חג הסוכות

מלכתחילה רצוי להדליק את הנרות לכבוד החג לפני החשיכה, על פי לוחות הזמנים הנפוצים, אך אם לא הספיקו להדליק את הנרות מבעוד יום, ניתן להדליקן גם מאוחר יותר, אך אז אין להדליק את הנרות באמצעות אש חדשה, אלא רק על ידי אש מועברת מאש שהודלקה לפני החג. משום כך ראוי להדליק – בחול"ל לפני כניסת החג 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה), כדי לאפשר בעת הצורך להעביר אש לצורך הדלקת נרות החג כשנאלצים להדליקם מאוחר. עצה זו חשובה במיוחד לאלה הגרים בחול"ל, הזקוקים לאש שנדלקה מערב חג לצורך הדלקת הנרות בלילה השני של חג הסוכות. בחול"ל כדאי להדליק לקראת סוף היום הראשון של חג הסוכות נר נשמה נוסף (מהנר הדולק), כדי שיהיה אפשר להדליק בסוף היום השני, בערב שבת קודש, את נרות השבת קודש. אסור להבעיר אש חדשה. מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

בחול"ל ליל שני של חג הסוכות

זמן הדלקת נרות – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, על ידי העברה מאש הדלוקה לפני החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית). מדליקים את הנרות על ידי העברה מנר דולק ואחרי כן מברכים:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

ערב שבת חול המועד סוכות

בארץ ישראל: מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה במוצאי שבת קודש. זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים – אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

בחול"ל: מדליקים את הנרות על ידי העברה מנר דולק ואחרי כן מברכים:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוראל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il